

## A MIGRÁCIÓ BŰNÜGYI HATÁSAI



# A migráció bűnügyi hatásai

Magyar Rendészettudományi Társaság  
Migrációs Tagozat

Budapest 2016

Kiadja:  
A Magyar Rendészettudományi Társaság  
Migrációs Tagozata

Felelős kiadó:  
Kovács Gyula elnök

Szerkesztette:  
Hautzinger Zoltán

ISBN: 978-615-80567-0-0

Gefördert vom Auswärtigen Amt aufgrund eines Beschlusses des Deutschen  
Bundestages.

A kiadvány a Német Szövetségi Parlament határozata alapján  
a Német Külügyminisztérium támogatásával jött létre.

Nyomdai munkák:  
Kódex Nyomda Kft. (72/213-999)  
Felelős vezető:  
Simon Béla

# TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ.....	7
<b>A MIGRÁCIÓ BŰNÜGYI HATÁSAI .....</b>	<b>9</b>
HEGYALJAI MÁTYÁS: Migráció - bűnügy - nemzetközi kitekintés.....	11
HORVÁTH DÁNIEL, SÁNTHA HANGA: Keresztjük a kereszténység” A németországi keresztény menedékkérőket érő atrocitások büntetőjogi hátteréről .....	27
BARABÁS A. TÜNDE: A migráció kriminológiai aspektusai .....	43
URBÁN FERENC: Bevándorlás és bűnelkövetők kapcsolata Magyarországon ....	57
MÁTYÁS SZABOLCS: A külföldi bűnelkövetők területi és strukturális jellemzői Magyarországon .....	75
HALLER JÓZSEF: Migránsok agresszivitása az adatok tükrében.....	89
ANGYAL MIKLÓS – MÉSZÁROS BENCE: Egyek vagyunk, de nem ugyanazok – személyazonosítás és európai bevándorlás .....	107
BALLÁNÉ FÜSZTER ERZSÉBET: Menekült vagy migráns? A személyazonosítás fontossága a menekült kérdésben .....	121
SIVADÓ MÁTÉ: Migráció és drogok kapcsolata Magyarországon – némi európai kitekintéssel.....	131
KOVÁCS GÁBOR: A migráció bűnügyi hatásai a magyar határrendészet kockázatelemzési rendszere.....	141
WINDT SZANDRA: Rendészeti modellek az emberkereskedelem elleni fellépés elősegítésében .....	151
SZUHAI ILONA: A terrorizmus női vonala.....	167
<b>MIGRÁCIÓ ÉS BÜNTETŐJOG.....</b>	<b>179</b>
HAUTZINGER ZOLTÁN: Büntetőjogi tényállások a külföldiség és a migráció vonzásában .....	181
AMBERG ERZSÉBET: Migráció, büntetőjog, ultima ratio .....	203
TÓTH JUDIT: Hatékony, arányos és visszatartó? Az engedély nélküli határátlépés szankcionálása.....	215

TÓTH NORBERT: „Államarcú” nemzetközi jog, avagy a 2015 őszén módosított magyar Büntető Törvénykönyv a menekültek jogállásáról szóló 1951. évi genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdése fényében.....	229
MADAI SÁNDOR: A „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet” kezelésének büntető anyagi jogi eszközei hazánkban .....	245
GAÁL GYULA: Az embercsempészás büntetőjogi aspektusból.....	259
KIRÁLY BALÁZS LÁSZLÓ: Gondolatok a határárral kapcsolatos bűncselekményekről.....	271
PACSEK JÓZSEF: A menekültügyi és az idegenrendészeti őrizet, valamint a kitoloncolás végrehajtása az ügyészi törvényességi felügyeleti tapasztalatok tükrében .....	287
SZÉP ÁRPÁD: A nemzetbiztonsági szempont erősödése a menedékjogi törvényben.....	299
TÖTTŐS ÁGNES: A névházasság jelensége és az ellene való fellépés Magyarországon és az Európai Unióban.....	313
HOLLÁN MIKLÓS: Külföldi hitelezők büntetőjogi védelme a megtévesztés ellen .....	329

## Előszó

A Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozata hosszú évek óta felvállalja olyan kiadványok menedzselését, amelyek iránt a hazai és nemzetközi közvélemény is széles körű érdeklődést tanúsít. Vitathatatlan, hogy 2014-ben és 2015-ben Európát és Magyarországot is jelentős mértékben érintette a nemzetközi illegális migráció mindennapi beszédtemát szolgáltatva ezzel. Erre reagálva jelent meg 2015-ben az MRTT Migrációs Tagozata gondozásában „Migráció és rendészet” címmel az a tanulmánykötet, amely a migráció területén 2015-ben bekövetkezett jogalkotási és jogalkalmazási, erő-eszköz átcsoportosítási és alkalmazási kérdéseket, valamint azok új elemeit (honvédség alkalmazása a határellenőrzésben, hots-potok kialakítása, új bírói jogalkalmazás a menekültügyben stb.) vette számba.

Ezzel azonban a fokozott migrációs hajlandóság értékelése nem zárult le. A helyzet feltárása további területeket érint. A 2015-2016. év választ adott arra, hogy van összefüggés a nemzetközi terrorizmus, bűnözés és az illegális migráció között. Természetesen nem igaz, hogy minden vándor terrorista indíttatású vagy bűnöző egyén lenne, de bizonyított, hogy bűnözők, terroristák kihasználják az egyes illegális migrációs csatornák révén kialakult lehetőségeket. Különösen igaz ez a megállapítás a 2015-ben, 2016-ban bekövetkezett terrorcselekményekre Franciaországban, Belgiumban, Németországban vagy Törökországban.

Ez „A migráció bűnügyi hatásai” címmel megjelenő munka a migráció bűnügyi és büntetőjogi vonatkozásait helyezi a fókuszba. Ebben választ kaphat az olvasó a társadalmat élénken foglalkoztató olyan szakmai kérdésekre, mint:

- a migráció kriminológiája, területi és strukturális jellemzői,
- a bevándorlók és bűnelkövetők kapcsolata,
- a migráns háttérű személyek azonosítása, agresszivitása, droggal való kapcsolata,
- az emberkereskedelem, a terrorizmusról női vonalai,
- a tömeges migrációs válsághelyzet kezelése,
- a névházasság problematikája, avagy
- a migrációval vagy a külföldiséggel összefüggő büntetőjogi tényállások jellemzői.

A kötet mindazok számára hasznos olvasmányként szolgálhat, aki fokozottabban érdeklődik a migráció társadalmi hatásai iránt, míg a rendészettudomány művelői és hallgatói, nem utolsósorban az egyes rendvédelmi szervek kötelékében szolgálatot teljesítők számára kifejezetten kötelező olvasmányként ajánlható. Mindezeknek a gondolatoknak szellemében kívánok az egyes tanulmányok megismeréséhez hasznos időtöltés!

Budapest, 2016. november 16.

Kovács Gyula ny. határőr ezredes  
Magyar Rendészettudományi Társaság  
Migrációs Tagozat elnöke





# A MIGRÁCIÓ BÜNYÜGYI HATÁSAI



**Dr. Hegyaljai Mátyás európai uniós és nemzetközi helyettes államtitkár,**  
Belügyminisztérium

## **Migráció, bűnügy, nemzetközi kitekintés**

### **1. A Migráció és bűnügy kapcsolata**

A migráció kérdése ma annyira aktuális, hogy nem telik el nap anélkül, hogy ne kerüljön szóba, illetve a médiában ne halljunk erről rövidebb vagy hosszabb tudósítást a témáról. Amennyiben mindjárt az elején feltesszük magunknak a kérdést, hogy a migrációnak vannak-e bűnügyi hatásai, arra csak igennel tudunk válaszolni. A válasz természetesen sokkal összetettebb annál, mint egyetlen szóval elintézzük, hiszen itt nagyon sok érv és nyugodtan állítható, hogy ennél még több érzelm csap össze, miközben tényekkel, statisztikákkal már nehezebben fogható meg a jelenség. Ha megnézzük az ember történetét, akkor azt látjuk, hogy alapjában rendelkezik azzal a tulajdonsággal, hogy időről-időre lakóhelyet változtat, így tágabb értelemben migráns. A bűn pedig mondhatjuk, hogy ezzel együtt szintén jelen van az ember történetének kezdete óta, hiszen már az ősember is halt erőszakos halállal<sup>1</sup>, azonban mégsem vonhatunk automatikusan párhuzamot a kettő közé.

A szakirodalomban a migráció kifejezést általában azokra a népességmozgási folyamatokra használják, hol a vándorlásban részt vevők helyváltoztatásuk során a közigazgatási határt is átlépnek. A migráció lényegét tekintve elsősorban a biztonsági, illetve más szükségletek kielégítése érdekében végzett tartós helyváltoztatás, amely más érintett embercsoportok biztonsági és más szükségleteinek kielégítését akadályozhatja, veszélyeztetheti.<sup>2</sup>

Amikor a migrációval kapcsolatos bűnügyekről esik szó, akkor elsősorban az embercsempészsre és a közokirat-hamisításra gondolunk, illetve a jogellenes belépés és tartózkodási szabályok (jogellenes tartózkodás elősegítése) megsértése kerül szóba. A tömeges bevándorlás miatt került a Büntető Törvénykönyvbe a határzár tiltott átlépése, a határzár megrongálása és a határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása törvényi tényállások. Nem vitatható az sem, hogy a migránsok követnek el olyan bűncselekményeket is, amelyeket bármely állampolgár vagy külföldi elkövet. Ez egy nagyon tág kör, így nincs lehetőség minden részletére kitérni, ezért ezen a helyen elsősorban a szervezett bűnözői körök által támogatott embercsempészs, valamint a migráció és a terrorizmus kapcsolatára helyezük a hangsúlyt. Különösen azért, mert a tavalyi évben az EU-ban 151 személy halt meg (148 Francia-

---

<sup>1</sup> Emlékezzünk a kb. 5000 évvel ezelőtt meghalt Ötzi-re, akit az Alpokban egy gleccserbe fagyva találtak és halálát egy nyílvessző okozta.

<sup>2</sup> Ritecz György – Sallai János: A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége. Hans Seidel Alapítvány, Budapest, 2015. 11. o.

országban, 2 Dániában, 1 Görögországban) és több, mint 360 fő sérült meg terror-támadás következtében, ami jóval nagyobb szám, mint az előtte eltelt tíz év során összesen. Ezzel együtt 1077 személyt tartóztattak le az Unióban terrorcselekményekkel összefüggésben.<sup>3</sup>

## 2. Milyen hatást vált ki a migráció?

Amikor a migrációt vizsgáljuk, mindig feltesszük magunknak a kérdést, hogy ez valójában milyen hatást vált ki és talán nem követünk el hibát azzal, ha kijelentjük, hogy a migráció hatásai ugyanolyan szerteágazóak, mint maga a jelenség. A migráció nemzeti, biztonsági, társadalmi kulcskérdés volt és lesz. Egyidejűleg azonban biztonságpolitikai, idegenrendészeti, büntetőpolitikai, társadalmi vetületei pedig érintik a demográfia alakulását, a munkaügyet, a szociálpolitikát, a jogot is. Jól érzékelhető, hogy a migráció a társadalomban demográfiai, gazdasági, fenntartható fejlődés aspektusából nézve kedvező jelenség, azonban a migrációval biztonsági szempontból kockázatok is megjelennek.<sup>4</sup>

Napjainkban azért került annyira középpontba a migráció kérdése, mivel a 2015-ös évben olyan nagyszámú tömeg érkezett Európába, mint az előző években soha. Egymillió ember kelt át a Mediterrán térségen keresztül Olaszországba és Görögországba, hogy elérje Európát.<sup>5</sup> Magyarországon közel 400 ezer illegális határátlépés történt az elmúlt évben, amely leginkább a magyar-szerb és a magyar-horvát határt érintette. A Frontex adatai alapján 2015-ben 1,8 millió illegális határátlépés történt. A 2016. I. n. év adatait (284.525) összehasonlítva az előző év hasonló időszakával (60.558)<sup>6</sup> látszik, hogy négyszeres az emelkedés, ami aggodalomra adhatna okot, ugyanakkor tudjuk azt, hogy a kiugró migrációs nyomás a tavalyi év második felében jelentkezett (615.432 - III. n. év és 978.165 - IV. n. év). Ezért úgy gondolom, hogy mégis inkább ezekhez a számokhoz ildomos mérni az ideai adatokat, ami egyértelmű csökkenést jelent és talán némi bizakodásra adhat okot. Itt már érződik a balkáni-útvonal lezárása, az EU által meghozott intézkedések és az EU-Törökország megállapodás hatásai. Ezeknek a számoknak az ismeretében minden mélyebb elemzés nélkül megállapítható, hogy a migráció hatással van a bűnözésre és a bűncselekmények számára. A migrációs jelenséggel és a hozzájuk kapcsolódó bűncselekményekkel akkor is találkozunk mindenki, ha egyébként soha egyetlen migránst sem látott a valóságban, hiszen a média minden olyan eseményről tudósít, amely kapcsolatba is hozható a migrációval. Természetesen a tudósítások ritkán érdelemmentesek, így egy átlagos szemlélő nem is képes valóságos képet alkotni

<sup>3</sup> Europol adatok alapján

<sup>4</sup> Löweyné Kemenyeczkai Ildikó: A migráció mint biztonságpolitikai kockázat várható alakulása és hatása a biztonság dimenzióira 2030-ig. Hadtudományi Szemle 2015/1. 189. o.

<sup>5</sup> UNHCR adatok alapján

<sup>6</sup> Frontex: Kockázatelemzési jelentés 2016. I. n. év. 6. o.

erről. Hogyan is tudna, amikor a különböző országok különböző döntéshozói is más és más szemmel tekintenek ugyanarra a jelenségre.

Amikor a migrációról beszélünk, akkor azt kell látni, hogy a társadalom tagjainak egy része gyanakodással, egy másik része pedig együttérzéssel fogadja ezeket az embereket. Az ismeretlentől való félelem mindig erős, és a média által közvetített információk is erősítik az egyik vagy a másik tábor hozzáállást. Mindez ugyanakkor nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az irreguláris migrációban jelen lévő állampolgárok, így elsősorban az afgánok, koszoszóiak, pakisztániak vagy szíriaiak Magyarországon ne követnének el bűncselekményeket, ugyanakkor tényszerűen alátámasztja, hogy Magyarországon az irreguláris migrációban résztvevő állampolgárok túlnyomó többsége nem veszélyes a társadalomra még megközelítőleg sem akkora mértékben, mint a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező, avagy a harmadik országok közül a közvetlenül hazánkkal szomszédos ország polgárai.<sup>7</sup> Ez egyértelműen növekvő tendenciát mutat és közvetlen összefüggésbe hozható az aktuális migrációs helyzettel.<sup>8</sup> Az irreguláris migráció a migránsok két fő csoportját fogja közre: azok, akik a saját országukból a célországba mennek, gyakran tranzit országokon keresztül, és végül engedély nélkül lépnek az országok területére, és azok, akik engedéllyel lépnek be, azonban megszegik a tartózkodási szabályokat, akár a túltartózkodás, akár a vízumrendelkezések, akár az illegális munkavállalás tekintetében.<sup>9</sup>

Hautzinger a külföldiek által elkövetett bűnügyi statisztikákat alaposan kielemezve arra következtetésre jutott, hogy a bűnelkövetők megoszlása a korábbi évek arányaihoz képest nem változtak jelentősen és főleg a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek követnek nagy számban bűncselekményeket, azért megállapítja, hogy a külföldiek által elkövetett bűncselekmény szám emelkedése közvetlen összefüggésbe hozható az aktuális migrációs helyzettel. Teljes mértékben egyetértve a szerző következtetésével, mindamelllett fel kell hívni a figyelmet arra a tényre, hogy hazánk elsősorban csak tranzit ország, így a migráció és bűnügyek egymáshoz való kapcsolatát ezért nem a hazai helyzet elemzésével érdemes kezdeni, hiszen az nem mutatja meg hitelesen az Európára nehezedő nyomást és társadalmi konfliktust. A túlnyomó többség meg sem fontolja a végcélja elérése közben érintett tranzit országokban, így Magyarországon való maradási. Számukra itt egy rövid időszak eltöltése, a szükséges eljárási cselekmények lefolytatása csak felesleges idővesztést, többletkiadást, illetve esélyeik csökkenését jelenti a célországba való bejutásba, a nemzetközi védelem ott történő megszerzésében.<sup>10</sup> Először, fi-

<sup>7</sup> Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban. AndAnn. Pécs, 2016. 85. o.

<sup>8</sup> Hautzinger Zoltán: i.m. 86. o.

<sup>9</sup> Susan F. Martin: Migration and Internal Security. In: Susan F. Martin (ed.): International Migration. Evolving Trends from the Early Twentieth Century to the Present. Cambridge University Press, New York, 2014. 198. o.

<sup>10</sup> Klenner Zoltán: Az idegen kultúrkörből érkező migránsok társadalmi beilleszkedésének biztonsági kockázatai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények. Pécs, 2015. 250. o.

gyelve a különböző nemzetközi kontextusokat, úgy tekinthetjük, hogy az első vagy a második generációs bevándorlók különböző arányban vannak jelen a bűnügyi adatokban, mint az eredeti lakosság.<sup>11</sup>

A német bűnügyi statisztikák szerint a társadalmon belüli részarányukhoz képest az átlagnál magasabb a menekültek aránya a rablógyilkosságok (5%), az emberölések (4%) és a nemi erőszak (4%) gyanúsítottjai között. Ezek közé az esetek közé tartoznak az úgynevezett becsületgyilkosságok is, például az az eset, amikor egy eritreai férfi többször megverte barátnőjét, aki ezért elköltözött tőle és visszament egy menekültotthonba. A hatóságok hiába ajánlották fel a nőnek, hogy védett otthonba viszik, ő ezt elutasította. A férfi ezután meggyilkolta a nőt.<sup>12</sup>

A bűnözéssel kapcsolatban természetesen kérdés, hogy milyen hatással van erre a migráció, így meg kell nézni, hogy mekkora a migránsok által elkövetett bűncselekmények száma, súlyossága, kinek a sérelmére követik el (öslakosság v. egymás között) és ezzel mekkora anyagi és erkölcsi kárt okoznak, ám mindenképpen figyelemmel kell lenni arra is, hogy a migránsok nem csak elkövetői lehetnek a bűncselekményeknek, hanem áldozatai is. Az áldozattá válásuk már akkor megkezdődik, amikor nem saját jogon döntenek amellett, hogy elhagyják otthonukat egy jobb élet reményében vagy kényszerből menekülniük kell abból az országból, ahol addig éltek. Miután napjaink migránsait a legnagyobb számban a szervezett bűnözéshez köthető személyek, hálózatok segítik, a segítség reményéért fizetnek, így ezen a ponton szintén áldozatként lehet rájuk tekinteni. Hazánkban talán a legnagyobb vihart az az ügy kavarta, amikor tavaly augusztus 28-án 71 migráns holttestét találták meg egy teherautóban az osztrák A4-es autópályán. a járművet valószínűleg egy libanoni származású bolgár állampolgár vezette, minden bizonnyal felváltva egy másik társával. A másik két gyanúsított bolgár, illetve magyar okmányokkal rendelkezik. Az autó nem volt lopott. Hozzátette: a nyomozók abból indulnak ki, hogy egy bolgár-magyar csempészbándáról van szó. Akkor három bolgár és egy afgán állampolgárt vettek őrizetbe. Hangsúlyozni kell, hogy a migránsok addig csak a reményért fizetnek, amíg nem érik el a kívánt célállomást, hiszen soha nem lehetnek abban biztosak, hogy a jó irányba mennek, nem csapják be őket a csempészek, útközben nem fogják-e el őket a hatóságok, túlélnek-e az utazást (háborús övezetekben ölik meg, a tengerbe vagy egy kamion rakterébe, esetleg más nem várt tragédia történik), de akár olyan bűncselekmény áldozatává is válhatnak, amelyet a migránsok követnek el egymás ellen, és olyanak is, amelyet mások, akár gyűlöletből követnek el velük szemben.

<sup>11</sup> Rebecca Wickes – Michelle Sydes: Immigration and Crime. In.: Sharon Pickering - Julie Ham (eds): The Routledge Handbook on Crime and International Migration. Oxon, 2015. 12. o.

<sup>12</sup> [http://index.hu/kulfold/2015/09/22/nemetország\\_menekultek\\_iskolazottsag\\_korfa\\_munkaero-piac\\_bunugyi\\_statiztika/](http://index.hu/kulfold/2015/09/22/nemetország_menekultek_iskolazottsag_korfa_munkaero-piac_bunugyi_statiztika/) (Letöltés ideje: 2016.09.24.)

A migráció és a bűnügyi hatások lehetnek erősebbek vagy gyengébbek, azonban jelen pillanatban egyértelműen az a legaggasztóbb kérdés, hogy milyen a migráció és a terrorizmus kapcsolata.

### 3. Az embercsempészes elősegítése

Az embercsempészes bűncselekményét a magyar Büntető Törvénykönyv 353§ (1) alapján az követi el, aki államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítséget nyújt. Minősített körülmény, ha az embercsempészt 353§ (2) *a*) vagyoni haszonszerzés végett, *b*) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva, vagy *c*) az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény, illetve eszköz megsemmisítésével vagy megrongálásával követik el illetve (3) *a*) a csempészett személy sanyargatásával, *b*) fegyveresen, *c*) felfegyverkezve, *d*) üzletszerűen vagy *e*) bűnszövetségben követik el. A bűncselekmény szervezőjét vagy irányítóját még súlyosabb büntetési tétel fenyegeti. A társadalomra veszélyességet jól kifejezi, hogy a bűncselekmény előkészítési szakasza is pönalizálásra került. Az embercsempészet már ipari méreteket öltött és szinte csak szervezett formában jelenik meg, amely ellen már nem elég a lokális fellépés, európai szintű összefogásra van szükség. Ezt az Európai Bizottság is felismerte, amikor tavaly márciusban kiadta az Európai Migrációs Stratégiát, amelyben kiemelt figyelmet fordított az embercsempész bűnszövetkezetekre, ahol már az embercsempész hajók felderítésére, lefoglalására és megsemmisítésére is kitért. Az embercsempészek és emberkereskedők bűnszövetkezetei elleni küzdelemre irányuló elsődleges fellépés célja annak megakadályozása, hogy a bűnszövetkezetek kizsákmányolják a migránsokat. Emellett visszatartó hatást fejthet ki az illegális migrációt tervezőkre is. Azt kell célul kitűzni, hogy az embercsempész hálózatok működése alacsony kockázatú és nagyon kifizetődő tevékenységből magas kockázattal járó és kevésbé kifizetődő tevékenységgé alakuljon.<sup>13</sup>

Az uniós ügynökségek szintén támogatják a tagállamokat az embercsempészek bűnszövetkezetei elleni fellépés intenzitásának növelésében, így mindenekelőtt a következő területeken nyújthatnak segítséget: az embercsempészek azonosítása, a velük szembeni nyomozások és büntetőeljárások, valamint vagyonuk zár alá vétele és elkobása. A fellépés az azonnali erőfeszítésekre épül, amelyek célja a hajók azonosítása, elfogása és megsemmisítése, még mielőtt a bűnszövetkezetek felhasználhatnák azokat (lásd fent). A pénzügyi információs egységek keretében folytatott, pénzáramlásokkal kapcsolatos fokozott együttműködés, valamint a pénzügyi intézményekkel, így a bankokkal, a nemzetközi pénzáttalási szolgáltatókkal és hitelkártya-kibocsátókkal újonnan létrejött együttműködés keretében támogatást fognak nyújtani a bűncselekményből származó vagyon lefoglalására és visszaszerzésére irányuló proaktív pénzügyi nyomozásokhoz,

<sup>13</sup> Európai Migráció Stratégia 10. o.

valamint a migránsok csempészetéhez kapcsolódó pénzmosás elleni fellépéshez. Ennek során élni fognak az európai biztonsági menetrendben megfogalmazott, tökéletesített információmegosztás lehetőségével.<sup>14</sup>

Az Europol igazgatója szerint a 2015-ben útra kelő migránsok és menekülők 90 százaléka fizetett szervezett bűnözői csoportoknak, fejenként átlagosan 3-6 ezer dollárt. Az embercsempészetre épült bűnözői hálózatok ma már a Szaharától délre fekvő országoktól Skandináviáig terjednek, több tízezer ember részvételével. Egy-egy menekült akár több különböző bandának és kénytelen fizetni. Sokan, akik például Szíriából indulnak Európa felé, már azért is fizetnek, hogy a biztonsági szolgálatok figyelmének felkeltése nélkül elhagyhassák az országot, utána esetleg hamis iratokat vásárolnak Törökországban, ezután pedig a Görögország felé vezető, gumicsónakokon megtett veszélyes tengeri útért is kénytelenek pénzt kiadni. Az is egyre költségesebbé teszi a migránsok számára az utazást, hogy Magyarország és számos más európai ország kerítésekkel zárja le határait.

#### **4. Migráció – terrorizmus – radikalizmus – extrémizmus**

Az Europol által összeállított TESAT 2016 jelentés szerint nincs konkrét bizonyíték arra, hogy az utazó terroristák szisztematikusan használnák a migrációs áradatot azért, hogy észrevétlenül jussanak be Európába. Azonban néhány eseménynél mégis beazonosították, hogy a terroristák a migránsok között jutottak be az EU-ba.<sup>15</sup> Számos esetben hamis dokumentumokat használtak fel az utazásokhoz. A reális és a küszöbön álló veszély, ami elég sokáig is elhúzódhat, a szunnita muszlim szíriai diaszpóra, amely sérülékennyé válhat és radikalizálódik Európában. Ez lehet leginkább a célpontja az extrém iszlamista toborzóknak. Az Europol jelentés a terror-szervezetek kategóriáit a motiváció alapján határozta meg, így a dzsihadista, a szélsőjobb, a szélsőbal és anarchista, az etnikai-nemzeti és anarchista terrorista csoportokat különíti el. A párizsi<sup>16</sup> és a brüsszeli<sup>17</sup> merényletek világosan megmutatták azt, hogy a terrorizmus és a migráció között van kapcsolat. A támadásokat dzsihadista csoportok követték el és magára vállalta az Iszlám Állam is. Rolf Tophoven, az esseni Terrorizmuskutató Intézet igazgatója a terrorizmus tartalmával kapcsolatban úgy gondolja nem szabad elfelejteni, hogy egy új generációval van dolgunk. Ők már nem a Szovjetunió elleni afgán háborúban kapták a kiképzést, hanem Nyugat-Európába bevándoroltak vagy leszármazottaik. A radikális iszlám vallást ők „öntudatra ébredésként” élik meg. A Nyugat-Európában élő muzulmán lakosság többsége békés állampolgár, de meg kell értetni velük, hogy ha továbbra is békében szeretné-

---

<sup>14</sup> Uo.

<sup>15</sup> Abdeslaam és Najim Laachraoui (zaventemben robbantotta fel magát) hamis papírokkal együtt keltek át tavaly szeptemberben az osztrák-magyar határon.

<sup>16</sup> 2015. november 13-án követték el, 128 halálos áldozatot és több, mint 200 sérültet követelt

<sup>17</sup> 2016. március 22-én követték el, 32 halálos áldozatot és több, mint 200 sérültet követelt



nek élni, akkor segíteniük kell a hatóságoknak. A régi és az új fenyegetéseket valamennyi fenyegetett országnak komolyan kell venni.<sup>18</sup> Közel egymilliárd muzulmán elképesztő nyomorban él, és majdnem minden harmadik muzulmán fiatalabb huszonöt évesnél. A nyugati világban megszoktuk a világi és a vallási élet különválását, ami az iszlám világban elképzelhetetlen. A párbeszéd nyitottságot feltételez a felek részéről, márpedig a muzulmánok nagy része úgy érzi, hogy ha nyit, akkor még inkább betör hozzájuk a nyugati világ, minden „ocsmányságával” együtt.<sup>19</sup>

A radikalizmus talán még a terrorizmusnál is nagyobb figyelmet érdemel, hiszen vannak, akik ezt a terrorizmus előszobájának tartják. Itt most különösen az iszlám radikalizálódásra gondolunk, amelynek jó táptalajt jelentenek azok az Európában élő muszlim fiatalok, akiknek nincs munkájuk, nincs jövőképük és nem tudtak beilleszkedni a nyugati társadalmi értékrendek közé. Ezek a fiatalok hajlandóak leginkább arra, hogy külföldi harcosként csatlakozzanak a közel-keleti háború csapataihoz, elsősorban az Iszlám Államhoz vagy kövessenek el terrorista cselekményeket, akár Európában is. A motiváció lehet kalandkeresés is, de főleg politikai vagy vallási meggyőződés. Ilyen közösségeket számos nyugat-európai nagyvárosokban és a balkánon is találni. Ezek a negyedek Párizsban és Belgiumban is megtalálhatóak. „A terrorcselekmények vizsgálatánál mindig találunk valamilyen kapcsolatot Molenbeekhez” mondta Charles Michel belga kormányfő. Molenbeek a terroristák és a radikálisok központjává vált, ahol nem nehéz fegyvert sem szerezni, erős a dzsihadista propaganda, sokan csatlakoztak külföldi harcosként<sup>20</sup> az Iszlám Államhoz. A szélsőséges nézeteket Bassam Ayachi francia állampolgárságú imám honosította meg, miután az 1990-es években létrehozta a Belga Iszlám Központot. A hatóságok szerint a szervezet egyértelműen az al-Kaidához közel álló nézeteket terjeszt, és dzsihadista harcosokat is toborzott.<sup>21</sup> Nem csak az említett negyedek, hanem a börtönök is igazán kedvező lehetőséget teremtenek a szélsőséges eszmék terjedésének. Ott már igazi hierarchia szerint szerveződnek a csoportok és sokszor kapcsolatban vannak a szervezett bűnözéssel is. A statisztikák szerint 2012 nyara óta 82 francia állampolgárt ítélték el terrorizmus miatt, 154-en pedig tárgyalásra várnak. Mellettük több mint ezer rabot tartanak megfigyelés alatt a francia szervek, aki a gyanú szerint szélsőséges nézeteket vall.<sup>22</sup> Számos európai városban odáig fajult a helyzet, hogy úgynevezett „no go zónák” alakultak ki; túlnyomórészt muszlimok lakta enklávék, mint például Párizsban Saint-Denis, Malmöben Rosengard, ahol iszlámista szélsőséges csoportok befolyása érvényesül. Ezekbe a kerületekbe

<sup>18</sup> A terroristák Kelet-Európára is figyelnek. Népszabadság, 2005. július 23.

<sup>19</sup> Bolgár Judit – Szternák Nóra – Szternák György: A terrorizmussal kapcsolatos kutatások legújabb eredményei. Felderítő Szemle 2005/4. 22. o.

<sup>20</sup> Hivatalos adatok szerint már több, mint 400-an

<sup>21</sup> <http://www.origo.hu/nagyvilag/20151116-terroristakelteto-brusszelben-fel-ora-alatt-katonai-fegyvert-is-lehet-szerezni.html> (Letöltés ideje: 2016.09.24.)

<sup>22</sup> [http://www.delmagyar.hu/vilagvevo/az\\_europai\\_bortonok\\_jo\\_taptalajt\\_jelentenek\\_az\\_isz-lam\\_radikalizmus\\_terjedesenek/2484545/](http://www.delmagyar.hu/vilagvevo/az_europai_bortonok_jo_taptalajt_jelentenek_az_isz-lam_radikalizmus_terjedesenek/2484545/) (Letöltés ideje: 2016.09.24.)

nem muszlimok már félnek betenni a lábukat, de a „társadalmi békesség” kedvéért, hallgatólagos beleegyezéssel, a rendfenntartás őrei is elkerülik őket. A franciák diszkrétan csak „érzékeny városi részeknek” (zones urbaines sensibles) nevezik, illetve a már teljesen elvonatkoztatott ZUS rövidítéssel referálnak ezekre az elgettódott, bandák és gyakran radikális imámok szellemi irányítása alá került területekre. Ez nem más, mint létezésük politikailag korrekt tagadása. Franciaországban szám szerint 751 ilyen zóna létezik, ahol nagyjából 5 millió ember él, a lakosság 8%-a. A teljes listát meg lehet tekinteni az interneten is.<sup>23</sup>

Ne feledkezzünk meg azonban arról, hogy nem csak a migránsok követhetnek el bűncselekményt, hanem ők maguk is a szélsőséges eszmék áldozataivá válhatnak. A növekvő migráció és az egyre jobban megjelenő elhelyezési probléma vezethet ahhoz, hogy a szélsőséges eszmék megerősödnek és a szélsőjobboldali csoportok egyre több támadást követnek majd el a migránsok ellen. A növekvő elégedetlenséget kihasználva ezeket erősítheti a média és az internetes közösségi fórumok is. Civil, főleg szélsőjobboldali csoportok szerveződhetnek, akik azt állítják magukról, hogy a hatóságok nem képesek megvédeni a lakosságot, így nekik kell kezükbe venni az irányítást. Ezek elég erőteljesen megjelentek már a skandináv országokban. Egyre több demonstrációt is szerveznek és próbálják felhívni magukra a figyelmet és támogatókat találni. Ilyen a németországi Pegida<sup>24</sup> mozgalom, amely mostanra már párttá alakult, pedig korábban egyik vezetőjét már uszítás miatt elítélték. Az eszmék mozgatórugói az idegengyűlölet, a rasszista nézetek és az ellenségkeresés. Bár az elmúlt évek tapasztalatai alapján a nemzetellenes cselekmények megvalósítói egyre inkább az elkövetés helye szerinti ország állampolgárságával rendelkező személyek, az idegenjog (e körben az idegenjogi igazgatás, az idegenrendészet, a menedékjog és az állampolgársági jog) mind a reguláris, mind az irreguláris migrációval érintett személyekre rendelkezik olyan szabályokkal, amelyek a nemzetbiztonságra veszélyes vagy a terrorizmussal összefüggésbe hozható külföldiek kiszűrését célozzák.<sup>25</sup>

## 5. Nemzetközi fellépés a migráció következtében előállt bűnügyi helyzetre

Azt már az elején kijelentettük, hogy a migrációnak vannak bűnügyi hatásai, ezért azon kívül, hogy ennek a következményeit megtapasztaljuk, azt is meg kell nézni, hogy milyen nemzetközi fellépésre van szükség a jelenség kezeléséhez és a bűncselekmények megelőzéséhez, valamint felderítéséhez. Az irreguláris vándorlással kapcsolatban továbbá érdemes azt is megvizsgálni, hogy az ilyen jelenségben

<sup>23</sup> <http://www.szombat.org/politika/veszelyes-lejton-islam-kozossegek-europaban>. (Letöltés ideje: 2016.08.)

<sup>24</sup> Hazafias Európaiak a Nyugat Iszlamizálódása Ellen

<sup>25</sup> Hautzinger Zoltán: i.m. 47. o.

résztevő személyek mennyire jelenthetnek veszélyt a társadalomra.<sup>26</sup> Azt látjuk, hogy az EU politikai megközelítése nem egységes a migráció kezelésében, így ebből következik az is, hogy nem egységes az általa kiváltott hatás megítélésében sem. Amíg hazánk azt tartja, hogy a migrációt a külső határokon kell megállítani és több lépcsős ellenőrzés után lehet eldönteni azt, hogy valaki migráns vagy menekült, addig több ország a humanitárius eszme követése mentén áldozatként tekint minden egyes migránsra. Amíg mi azt mondjuk, hogy a migránsok között bűnözők is jöttek be Európába, addig néhány nyugat-európai politikus azt állítja, hogy azok száma elenyésző lehet. Mondják ezt annak ismeretében, hogy az elmúlt évben a majdnem kétmillió migránsról, akik Európába jöttek, szinte semmit sem tudunk. Ennek ellenére vannak olyan uniós intézmények és nemzetközi szervezetek, amelyek hasonló irányvonalak mentén próbálnak meg küzdeni a migrációval és az ahhoz kapcsolódó bűncselekményekkel.

### 5.1. Információszerzés

A bűncselekmények megelőzéséhez és felderítéséhez megfelelő mennyiségű és minőségű információra van szükség, amelyet meg lehet szerezni adatgyűjtéssel is, klasszikus nyomozási cselekmények során, hozzá lehet jutni nyílt vagy titkos információgyűjtéssel, be lehet szerezni a titkosszolgálati szerveken keresztül, azonban napjainkban leginkább a különböző nyilvántartásokra tudunk támaszkodni, így elengedhetetlen a nemzeti és nemzetközi adatbázisok használata. A migráció és bűnügy kapcsolatának ismeretében az első információkat a határon átlépő személyek ellenőrzése során kell beszerezni, ami a gyakorlatban a schengeni külső határellenőrzést jelenti. Általánosságban nehéz arra felkészülni, hogy a migránsok közül ki követ el majd bűncselekményt, miután valamelyik EU államba megérkezik, arra pedig még nehezebb válaszolni, hogy milyen bűncselekmény lesz az. Miután Európában is megjelent az iszlám indíttatású vagy más néven dzsihadista terrorizmus, olyan érzékennyé váltak a tagállamok, hogy elvárásként fogalmazódik meg az mindenki részéről, hogy az összes potenciális személyt ki kell szűrni a lehetséges terrorista cselekményt elkövetők közül. Erre kivétel nélkül mondhatjuk, hogy egységes európai akarat jött létre, amely megjelent az Európai Bizottság szintjén is. A terrorizmus emberéleteket veszélyeztet, nagy költségeket generál, társadalmunk nyitottságát és toleranciáját akarja aláásni, és Európa egésze számára egyre növekvő stratégiai fenyegetést jelent. A terrorista mozgalmak ellátottsága egyre jobb, egyre kiterjedtebb elektronikus hálózatok kötik össze őket, és egyre inkább hajlandóak korlátlan erőszakot alkalmazni tömeges áldozatok reményében. A terrorizmus legutóbbi hulláma az egész világra kiterjed, és erőszakos vallásos szélsőséghez kötődik.

<sup>26</sup> Hautzinger Zoltán: Az irreguláris migráció büntetőjogi aspektusai. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Migráció és rendészet. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat. Budapest, 2015. 68. o.

Összetett okokból ered. Többek között a modernizáció nyomása, a kulturális, társadalmi és politikai válságok, valamint a külföldi társadalmakban élő fiatalok elidegenedése váltja ki. E jelenség a mi társadalmunkra is jellemző. Európa az effajta terrorizmusnak egyszerre célpontja és melegágya. Az európai országok célpontok, és már érte is őket támadás. Az Al-Kaida sejtjeinek logisztikai bázisait felfedezték az Egyesült Királyságban, Olaszországban, Németországban, Spanyolországban és Belgiumban. Elengedhetetlenül szükséges az összehangolt uniós fellépés.<sup>27</sup>

## 5.2. Információszerzés – Europol

A terrorizmus elleni küzdelemben alapvető fontosságú az illetékes szolgálatok számára, hogy a vonatkozó területeken a legteljesebb és leginkább naprakész információ birtokában legyenek. A tagállamok nemzeti szakszolgálatainak, igazságügyi hatóságainak és az Európai Unió illetékes szerveinek - úgy, mint az Europol és az Eurojust - feladataik ellátásához mindenképpen információra van szükségük.<sup>28</sup>

Az Europol 2015-ben igazán jelentős fejlődésen ment keresztül, kifejezetten a terrorizmus és a migráció kezelés tekintetében, melyet követtek a szervezeti átalakulások. 2016. januárban állt fel az Europol Terrorelhárítási Központja<sup>29</sup>, amelynek elsődleges célja az információcsere gyorsítása és a műveleti tevékenységek támogatása. Az Europol a gyorsabb reagálás érdekében közvetlenül tud majd információkat cserélni cégekkel és civil szervezetekkel, így például közvetlenül megkereshet bármely pénzintézetet, hogy bocsásson rendelkezésre terrorgyanús pénzügyi tranzakciókról információkat, de akár felszólíthatja a YouTube-ot, a Facebook-ot, hogy törölje az ISIS által feltett tartalmakat, ezzel is akadályozva a terrorista propaganda terjesztését. Az ilyen jellegű információcserét eddig csak az egyes nemzeti hatóságokon keresztül lehetett intézni, amely sokszor lassította az információáramlást. Az Europol éves jelentést készít majd az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság számára a tagállamoktól kapott adatok alapján.

A központ a tervek szerint abban segíti majd az Europol-t, hogy jobban támogathassa a külföldi terrorista harcosok, a terrorizmus finanszírozása, az erőszakos szélsőséges online tartalmak, illetve a lőfegyverek tiltott kereskedelme elleni tagállami fellépéseket. Az Europol természetesen nem csak a terrorizmus kérdésével foglalkozik, hanem a szervezett bűnözés is a hatáskörébe tartozik. A Travellers elnevezésű fókuszpont foglalkozik a terrorizmussal kapcsolatban beérkező információk gyűjtésével, elemzésével, a tagországok közötti koordinációval. Ebbe az adatbázisba kerülnek be a külföldi harcosokkal foglalkozó adatok is, hiszen ezek a személyek komoly fenyegetést jelenthetnek az európai országokra is. A tagállamokra is kötele-

<sup>27</sup> Biztonságos Európa egy jobb világban – Európai Biztonsági Stratégia. Luxemburg, 2009. 30. o.

<sup>28</sup> A Tanács 2005/671/IB Határozata (2005. szeptember 20.) a terrorista bűncselekményekre vonatkozó információcseréről és együttműködésről (3)

<sup>29</sup> European Counter Terrorism Centre (ECTC)

zetséget ró a jogszabály, amikor kimondja, hogy minden terrorizmussal kapcsolatos információt meg kell küldeni az Europol részére. Valamennyi tagállam kijelöl egy, illetve amennyiben jogrendszere úgy rendelkezik több, mint egy, a terrorizmus ügyében eljáró Eurojust nemzeti kapcsolattartót, vagy olyan megfelelő igazságügyi vagy más illetékes hatóságot, amely a nemzeti jognak megfelelően hozzáfér a terrorista bűncselekményekkel kapcsolatos büntetőeljárásokra és büntetőítéletekre vonatkozó valamennyi jelentős információhoz és összegyűjti, illetve az (5) bekezdéssel összhangban eljuttatja azokat az Eurojusthoz.<sup>30</sup> A terrorizmusra vonatkozó információcsere bővítése érdekében az Europol és az FBI áprilisban írt alá megállapodást arról, hogy fokozni fogják az együttműködésüket a terrorizmus elleni küzdelemben.

2016 februárjában kezdte meg működését az Europol Embercsempészet Ellenes Központ<sup>31</sup> 42 szakértővel és elemzővel. Mivel az embercsempész hálózatok felszámolása elengedhetetlen a migrációs krízis felszámolása érdekében, így az egység a tagállamok által beküldött adatokból elemzéseket készít, monitorozza a migrációs folyamatokat, elemzi a migráció szempontjából fontos régiókban zajló folyamatokat, figyeli a szervezett bűnözői hálózatokat és ezzel segíti a tagállami nyomozásokat, eddig már 62 kiemelt esetben, emellett szakértőket biztosít a Görögországban és Olaszországban működő hotspotokra is. Itt is tetten érhető a migráció és a bűnügy kapcsolata, hiszen a beérkezett adatok alapján több, mint 12 ezer új gyanúsítottat azonosítottak az év első nyolc hónapjában, ami megmutatja azt is, hogy az egyes országok helyi lakosai is közreműködnek az embercsempészetben, elsősorban az illegális migránsok elszállásolásában és szállításában.

2015 márciusában indították útjára a JOT Mare műveletet az Europol irányításával és 13 ország, az Interpol, a Frontex és az USA részvételével, amelyben a Földközi-tengeren keresztül tevékenykedő embercsempész hálózatok felszámolását tűzték ki célul. Nem csak a központban az adatok elemzésével, hanem az egyes hotspotokra küldött szakértőkkel is támogatják a közös nyomozásokat.

Az EU ügynökségek (Frontex, Eurojust) fontos partner marad a jövőben is, akik kiegészítik egymást. Az Europol és a Frontex különösen az illegális migráció területén fog szorosan együttműködni, míg az Europol és az Eurojust a közös nyomozó csoportok tekintetében erősítheti az együttműködését.<sup>32</sup> Tekintettel azokra a globális kihívásokra, mint a számítógépes bűnözés, az illegális migráció, a terrorizmus, amelyekkel az EU szembe néz, az Interpol együttműködés különösen releváns marad, és fokozni fogjuk az együttműködést a közös akciók keretén belül is.<sup>33</sup>

<sup>30</sup> A Tanács 2005/671/IB Határozata (2005. szeptember 20.) a terrorista bűncselekményekre vonatkozó információcseréről és együttműködésről 2. cikk (2)

<sup>31</sup> European Migrant Smuggling Centre (EMSC)

<sup>32</sup> Europol Stratégia 2016-2020. 14. o.

<sup>33</sup> Uo.

### 5.3. Információszerzés – Interpol

Az Interpol keretében szintén működik egy terrorizmus ellenes központ,<sup>34</sup> amely gyűjti, tárolja és elemzi azokat az adatokat, amelyek összefüggésben vannak terrorizmus gyanús személyekkel vagy csoportokkal. Ezeket az adatokat az Interpol megosztja a tagállamokkal, ezzel is segítve a nyomozásokat, továbbá figyelmeztetéseket és körözéseket ad ki a terroristákról, fegyverekről és veszélyes bűnözőkről is, valamint számos különböző projekteket folytat az összes kontinensen azért, hogy az információcserét globálisan is segíteni tudja. Nincs hivatalos adat arra, hogy ki az, aki rosszhiszeműen szivárogo be a menekültek között és ki az aki valóban segítségre szorul, hiszen jellemző, hogy a migránsok eldobálják az okmányaikat, így pontos képet nem lehet kapni arról, hogy kinek mi volt az előélete, hiszen a származási országokból gyakorlatilag hiteles adatokhoz nem lehet jutni. A bűnüldöző szervek egyetlen kapcsolódási pontja – különösen az Európán kívüli országok tekintetében – az Interpol, amelynek ugyan lehet, hogy van nemzeti irodája az adott országban, azonban az együttműködés még csak meg sem közelíti az európai szintű kapcsolattartást. Maradnak tehát a hírszerző szolgálatok, azonban a terrorcselekményeket leszámítva az egyéb bűnözői körökre vonatkozó információkat azok sem tudják vagy akarják megszerezni. Az Interpol ezen kívül ad ki figyelmeztetéseket és különböző körözéseket is, amelyeket a tagállamok magukra nézve kötelezően elfogadnak. Ezek közül a legjelentősebb a piros sarkos körözés, amely egy olyan elfogatóparancsot jelent, amely alapján, ha a körözött személyt megtalálják és elfogják, kiadják a körözést kérő tagállamnak amennyiben a megfelelő jogi feltételeknek megfelel. Az USA együttműködés nem csak az Europol számára fontos, így 2015-ben az Interpol és az FBI is megerősítette az együttműködési szándékát, melynek eredménye az lett, hogy az Egyesült Államok több külföldi harcosról is szolgáltatott Információt az Interpol részére.<sup>35</sup> Mivel az Interpolnak van egy speciális körözési formátuma, amely az ENSZ Bt. határozatai esetében használandó, így az ENSZ Bt. 2178(2014) számú határozata is figyelmet érdemel, amely intézkedéseket határoz meg a külföldi harcosok elleni küzdelemhez. Ezen kívül a Lopott és elveszett okmányok adatbázisa (SLTD) használatával, amelyet már az összes EU ország is használ, valamint az USA is rendszeresen erre szólítja fel a tagállamokat, is segít kiszűrni a terrorizmus gyanús személyeket.

2015. október 15-16-án pedig sor került az Interpol és az Europol Operatív Fórum az Embercsempész Hálózatok Felszámolásáról elnevezésű első rendezvényére, ahol mindkét szervezet kinyilvánította az együttműködési akaratát és biztosította a tagállamokat arról, hogy támogatni fogják a nyomozásokat az embercsempészet elleni ügyekben. Megállapodtak abban is, hogy egy közös Europol-Interpol jelentést készítenek majd az embercsempész hálózatokról, amely elemzi a hálózatok háttere-

<sup>34</sup> Counter Terrorism Fusion Centre (CTFC)

<sup>35</sup> Eddig 50 tagállam több, mint 5 ezer külföldi harcosról adott át információt

it, feltárja a központokat és elkövetési módszereket, amely így iránymutatásként szolgálhat a nyomozásokhoz.

#### 5.4. Információszerzés – Frontex

A Frontex az Európai Unió ügynöksége, amely technikai és szakértői támogatást nyújt a tagországoknak a határigazgatás és a határellenőrzés területén. Jelenleg az Ügynökség a következő feladatokat látja el:

- a) a külső határok igazgatása terén a tagállamok közötti operatív együttműködés összehangolása;
- b) a tagállamok segítése a nemzeti határőrök képzésében, beleértve közös képzési követelmények kialakítását;
- c) kockázatelemzés végzése;
- d) a külső határok ellenőrzését és határőrizetét érintő kutatási eredmények nyomon követése;
- e) a külső határokon fokozottabb technikai és operatív segítségnyújtást szükségessé tevő körülményekkel szembesülő tagállamok segítése;
- f) a közös visszatérési műveletek megszervezéséhez szükséges támogatás biztosítása a tagállamok részére.<sup>36</sup>

A Frontex együttműködik az Európával, az Európai Menekültügyi Támogatási Hivatallal (EASO), az Európai Unió Alapjogi Ügynökségével (FRA), nem uniós hatóságokkal és különféle nemzetközi szervezetekkel, mint például az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosságával (UBHCR) és a Nemzetközi Migrációs Szervezettel (IOM). Azért, hogy az ügynökség még hatékonyabban tudja segíteni a tagállamokat a határőrizet tekintetében, ez év júliusában az Európai Parlament elfogadta a az Európai Határ- és Parti Őrségről és a 2007/2004/EK rendelet, a 863/2007/EK rendelet, valamint a 2005/267/EK tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslatot, amely bővíti a feladatokat és rendelkezik egy olyan 1500 fős gyorsreagálású egység felállításáról, amely bármely uniós ország területén bevethető lesz.

#### 5.5. Információszerzés – TIBEK

Magyarország is felismerte, hogy a terrorizmus elleni küzdelmet a korábbi gyakorlatnak megfelelően nem lehet sikeresen folytatni, az információk gyűjtését és elemzését még koncentráltabban kell ellátni, így döntés született arról, hogy létrehozásra kerüljön a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ (TIBEK). A TIBEK feladata a nemzetbiztonságot, bűnüldözést, közbiztonságot

<sup>36</sup> A Tanács 2007/2004/EK Rendelete (2004. október 26.) az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség felállításáról 2. cikk (1)

vagy más alapvető biztonsági érdeket sértő adatok feldolgozásának, elemzésének eredményeként a lehető legátfogóbb kép összeállítása az ország terror, illetve esetleges más fenyegetettségéről, a belső biztonsági helyzetről, a közbiztonság állapotáról. Minderről tájékoztató rendszert működtet, értékelő jelentéseket készít és azokat a miniszter útján eljuttatja a Kormánynak. Mint nemzetbiztonsági szolgálat, a TIBEK a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Nbtv.) jelenlegi szabályai szerinti általános adatkezelési felhatalmazással fog rendelkezni. Eszerint az Nbtv.-ben meghatározott feladatainak ellátása érdekében a TIBEK jogosult lesz arra, hogy személyes adatot, különleges adatot és bűnügyi személyes adatot, valamint közérdekű adatot és közérdekből nyilvános adatot kezeljen. Figyelemmel azonban a TIBEK sajátos feladataira, az adatkezelése két tekintetben el fog térni az egyéb nemzetbiztonsági szolgálatok adatkezelésétől. (1) Az általa kezelhető adatok megszerzése érdekében nem lesz jogosult titkos információgyűjtő tevékenység végzésére. (2) Az Nbtv. által meghatározott körben, az együttműködő szervek vonatkozásában a tevékenységének ellátásához szükséges adatokat közvetlen elektronikus adatkapcsolat útján szerzi be, nem pedig a hagyományos hozzáférést eredményező megkereséssel. A TIBEK adatkezelési, ezen belül is elsősorban adathozzáférési felhatalmazása terén a jelenlegi rezsimekhez képest minőségi újítást valósít meg a tervezet a közvetlen elektronikus adatkapcsolat szabályozásával. Ennek eredményeként a TIBEK nem lesz kiszolgáltatva a tevékenységéhez szükséges adatot birtokló adatkezelők együttműködési hajlandósága esetleges hiányának, hiszen az adatállományokhoz minden külső közreműködés nélkül hozzá fog férni. Az együttműködő szervek nem élnek az információkorlátozás lehetőségével, mivel a Központban az információt közvetlenül érhetik el, így az információ további megosztása a Központ hatáskörébe tartozik. A büntetőeljárások eredményes befejezését azzal is támogatja, hogy a kiemelt bűncselekményi körbe tartozókon túl feldolgoz olyan bűncselekményeket is, ahol az elkövető személye vagy a bűncselekmény társadalomra veszélyessége, illetve a cselekmény gyakori ismétlődése miatt az azokkal összefüggő adatok elemzése, értékelése indokolttá válik. Az új szervezet feladatainak maradéktalan ellátásához szükséges, hogy az együttműködő szervek a hatáskörükben jelentkező kiemelt biztonsági kockázati jelenségekről, eseményekről is folyamatosan tájékoztassák. A TIBEK a széleskörű szakmai tapasztalatok és ismeretek birtokában ellátja az együttműködő szervek információ feldolgozással, illetve elemzéssel foglalkozó állományának bünelemző-értékelő, informatikai és módszertani képzését, továbbképzését.<sup>37</sup>

A központ az európai országok között is nagyon modernnek számít, azonban a szervezet teljesen új, ezért annak elemzésére, az általa elvégzett feladatokról, eredményeiről csak egy későbbi időpontban lehet érdemben nyilatkozni, viszont a téma szempontjából mindenképpen említést kellett róla tenni.

<sup>37</sup> T/10307. számú törvényjavaslat a terrorizmus elleni fellépéssel összefüggő egyes törvények módosításáról



## 6. Következtetés

Az előbbieken bemutatott stratégiák, szervezetek, akciók is azt bizonyítják, hogy a migráció és a bűnözés között jelentős kapcsolat van, hiszen az EU együtt és a tagállamok is jelentős figyelmet fordítanak mind a migráció kezelésére, mind az ahhoz kapcsolódó bűncselekmények felderítésére, illetve megelőzésére, valamint az ehhez szükséges információk megszerzésére és kezelésére. Az más kérdés, hogy milyen mértékben tudnak hozzájárulni nem csak az illegális migráció visszaszorításához, hanem a migrációval összefüggésbe hozható bűncselekmények számának csökkentéséhez vagy legalább elfogadható mértéken tartásához. Fontos, hogy a tagállamok minden információt összegyűjtsenek, elemezzenek és szétosszák egymás között, ezzel is segítve a nyomozásokat és az egyes akciókat. Túl kell lépni azokon a dogmákon, hogy a hírszerző szervek és a rendvédelmi szervek egymás elől is titkolják az adatokat, ehhez azonban meg kell teremteni a bizalmat egymás között mind az országokon belül, mind az országok között. Az információk megosztásához igénybe kell venni azokat a nemzetközi szervezeteket és EU ügynökségeket, amelyeknek profiljába vág a szervezett bűnözés, terrorizmus, migráció, határőrizet és az ezekhez kapcsolódó tevékenységek, hiszen látjuk, hogy ezek magas szintű támogatásban részesülnek és egyre magasabb szinten is látják el a feladataikat. Figyelembe kell venni az oktatás és a nyomozások során az ügynökségek által rendszeresen elkészített kiadványokat, statisztikákat, jelentéseket, elemzéseket, iránymutatásokat, legjobb gyakorlatra vonatkozó anyagokat. A migráció által kialakult helyzet már igen komoly, annak kezelésére összefogásra és szoros együttműködésre van szükség, máskülönben esély sincs arra, hogy a helyzetet normalizálni lehessen.



**Dr. Horváth Dániel vezető kutató**  
*Migráció Kutató Intézet*

**Dr. Sántha Hanga vezető kutató**  
*Migráció Kutató Intézet*

## **„Keresztjük a kereszténység” A németországi keresztény menedékkérőket érő atrocitások büntetőjogi háttéréről**

### **1. Bevezetés**

Az elmúlt időszakban több európai – hagyományosan befogadó – ország tapasztalhatta a tömeges migrációs beáramlás egyik kényes és napjainkra igencsak feledésbe merült mellékhatását: a muszlim menedékkérők keresztény társaik ellen irányuló különféle vallási alapú bántalmazását. A tanulmány tárgyát képező németországi atrocitások azt a sajnálatos helyzetet illusztrálják, hogy a keresztény menedékkérők sok esetben még az emberi jogok bástyájának vélt Európában is éppoly védtelenek és kiszolgáltatottak az ellenük irányuló vallási intoleranciával szemben, mint szülőhazájukban. A büntetőjogi szankciók következetes elmaradásával lényegében ugyanaz a büntetlenségi kultúra folytatódhat Európában, mint az elkövető migránsok származási országában, ahol keresztényeket, illetve az iszlámról keresztény vallásra áttért (más néven konvertita) személyeket bántalmazni és diszkriminálni nem minősül bűncselekménynek, sőt, inkább vallási imperatívusz.

A 2015-ös évet több európai intézmény és nemzetközi szervezet tartja számon, mint a modernkori keresztényüldözés legvéresebb időszakát.<sup>1</sup> Az amerikai székhelyű Pew Research Center nevű kutatóintézet 2015-ben megjelent jelentése szerint a kereszténység követői vallási hovatartozásuk miatt a világ 198 megvizsgált országa közül 102-ben szenvedtek el üldöztetést, diszkriminációt vagy egyéb hátrányos megkülönböztetést állami vagy nem állami szereplők részéről.<sup>2</sup> Az üldözött kereszt-

---

<sup>1</sup> Observatory on Intolerance and Discrimination Against Christians (OIDAC): Report 2015 – Special Focus on Christians in Europe. 5. o.  
Elérhető: <http://www.intoleranceagainsthristians.eu/publications/report-2015.html> (Letöltés ideje: 2016.07.03.)

<sup>2</sup> Pew Research Center: Latest Trend in Religious Restrictions and Hostilities, 2015. Forrás: <http://www.pewforum.org/2015/02/26/religious-hostilities/> (Letöltés ideje: 2016.07.18.) A jelentés adatai a 2013-as évre vonatkoznak.

tények védelmével foglalkozó Open Doors nevű nemzetközi szervezet szerint a keresztényeket legsúlyosabban elnyomó 50 országból 35 muszlim többségű.<sup>3</sup>

Ugyancsak 2015-ben történt, hogy Európát, a térség felé irányuló irreguláris migráció formájában, a második világháború utáni időszak legjelentősebb nemzetközi népességmozgása érte el: az Európai Unió tagállamaiban az első ízben menedékjogért folyamodók száma összesen 1 255 685 fő volt, amely több mint kétszerese a 2014. évi értékeknek.<sup>4</sup> A menedékkérők többsége Nyugat-Európa felé orientálódott, elsősorban a nyitott befogadási politikájáról ismert Németországba és Svédországba.<sup>5</sup> Több évtizedes bevándorlási tapasztalatuk ellenére azonban, a menedékkérők magas aránya mind a német, mind pedig a svéd menekültügyi rendszert példátlan kihívások elé állította.

A bevándorlással kapcsolatos európai tapasztalatok azt mutatják, hogy az egyes migrációs hullámokat kiváltó – elsősorban közel-keleti – vallási és etnikai alapú konfliktusok nagy valószínűséggel tovább gyűrűzhetnek a befogadó társadalmakban;<sup>6</sup> az erre utaló jelek esetenként közvetlenül az adott országba érkezés után jelentkeztek a befogadó létesítményekben. Több német civil szervezet számolt be keresztény menedékkérők sérelmére elkövetett, rendszeresen előforduló, vallási alapú zaklatásról, diszkriminációról és bántalmazásról, s nem csupán a szálláshelyek muszlim menedékkérői részéről, de a befogadó létesítmények biztonságáért felelős magáncégek túlnyomórészt muszlim személyzete részéről is.<sup>7</sup> A rendszeresen előforduló konfliktusok nem csupán Németország, de egész Európa számára jelzést jelentenek, egyúttal a keresztény értékrenden nyugvó kontinensnek és országainak szegezik a kérdést: vajon képesek-e kellő védelmet biztosítani a menedékkérők egyik legsebezhetőbb csoportjának, a szélsőséges vallási intolerancia elől menekülő, a menekültek között kisebbségben lévő keresztényeknek, illetve miként tud érvényesülni az adott célcsoportban a kisebbségek védelme, mint az európai alapértékek egyike?

<sup>3</sup> Open Doors: World Watchlist 2016. 1. o. Forrás: <https://www.opendoorsusa.org/christian-persecution/world-watch-list/wwl-downloads/> (Letöltés ideje: 2016.07.07.)

<sup>4</sup> Eurostat: Asylum statistics 1. o. Forrás: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum\\_statistics](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics) (Letöltés ideje: 2016.07.30.)

<sup>5</sup> Uo.

<sup>6</sup> Thomas Volk: Christen unter Druck? Konrad Adenauer Stiftung, Ausgabe 202. 2016. 9. o. Forrás: <http://www.kas.de/wf/de/33.44564/>. (Letöltés ideje: 2016.07.06.)

<sup>7</sup> Open Doors Deutschland: Religiös motiviert Übergriffe gegen christliche Flüchtlinge in Deutschland.

Forrás:

[https://www.opendoors.de/downloads/Berichte/Open\\_Doors\\_Bericht\\_Religioes\\_motivierte\\_Uebergriffe\\_gegen\\_christliche\\_Fluechlinge\\_in\\_Deutschland.pdf](https://www.opendoors.de/downloads/Berichte/Open_Doors_Bericht_Religioes_motivierte_Uebergriffe_gegen_christliche_Fluechlinge_in_Deutschland.pdf). (Letöltés ideje: 2016.07.10.)

## 2. Németország a 2015. évi migrációs hullám tükrében

2015-ben az Európai Unióban előterjesztett menedékkérelmek mintegy 35%-át Németország fogadta, a legtöbb kérelmet szír, albán és koszovói állampolgárok részéről. Összesen közel 477 000 fő folyamodott menedékjogért, 93 százalékuk első ízben.<sup>8</sup> Az országba érkezett irreguláris migránsok száma azonban ezt is jelentősen meghaladta: a német Szövetségi Belügyminisztérium adatai szerint tavaly összesen 1 100 000 migránst regisztráltak, akiket a menedékkérelmek hatékonyabb elbírálása érdekében arányosan osztottak szét a szövetségi államok között.<sup>9</sup> A német Szövetségi Migrációs és Menekültügyi Hivatal nyilvántartása alapján a tavaly regisztráltak közül 61 061 fő, vagyis a menedékkérők mintegy 13,8 százaléka vallotta magát kereszténynek,<sup>10</sup> amely érték fenntartással kezelendő, tekintettel arra, hogy a regisztráció idején a vallási hovatartozásról történő nyilatkozatra mindmáig önkéntes alapon kerül sor.

A kancellárt adó német kereszténydemokraták (CDU) dominálta szövetségi jobboldali pártkoalíció a migrációs válság kezdetétől megosztott volt a kialakult helyzet kezelését illetően. Míg a migráció és terrorizmus kapcsolatát kezdetektől evidenciaként kezelő bajor keresztényszocialista testvérpárt (CSU) a „*Willkommenskultur*” politikájával való szakítást és szigorúbb, kvótaalapú migrációs politikát sürgetett, koalíciós szinten csupán hosszas egyeztetéseket követően, több lépcsőben került sor azoknak a korábbiaknál szigorúbb menekültügyi<sup>11</sup> és integrációs szabályoknak az elfogadására, amelyek a kialakult migrációs helyzet fenntartható kezelését hivatottak szolgálni. Az említett körben különösen a 2016. július 1-jével hatályba lépett új integrációs szabályok tekinthetők az addigi német bevándorlási politika súlypontjától történő elmozdulásnak. Míg a korábbi, integrációt elősegítő intézkedések elsősorban a letelepedettek gazdasági, szociálpolitikai és kulturális beilleszkedésére fektették a hangsúlyt,<sup>12</sup> a mostani szabályok által konkrétabbá válik az integráció kétoldalúsága a célcsoport befogadó társadalommal szembeni kötelezettségein keresztül.

Az új szabályokat egyes elemeiben főként civil szervezetek illették heves kritikával. Álláspontjuk szerint az új rendelkezések – így különösen az ún. „egyeurós

<sup>8</sup> Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, BAMF (2016): Das Bundesamt in Zahlen 215 – Asyl. 7. o. Forrás: [https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/bundesamt-in-zahlen-2015-asyl.pdf?\\_\\_blob=publicationFile](https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Broschueren/bundesamt-in-zahlen-2015-asyl.pdf?__blob=publicationFile) (Letöltés ideje: 2016.07.01.)

<sup>9</sup> Közlemény a Német Szövetségi Belügyminisztérium részéről. Forrás: <http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2016/01/asylantraege-dezember-2015.html> (Letöltés ideje: 2016.08.02.)

<sup>10</sup> Uo. 22. o.

<sup>11</sup> Kalkmann, Michael: Wichtige Neuerungen durch das Asylverfahrensbeschleunigungsgesetz. Asylmagazin. 2015/11. 365-366. o.

<sup>12</sup> Yasar Aydin: The Germany-Turkey Migration Corridor: Refitting Policies for a Transnational Age. 2016, Migration Policy Institute. 13. o. Forrás: <http://www.migrationpolicy.org/research/germany-turkey-migration-corridor-refitting-policies-transnational-age> (Letöltés ideje: 2016.08.16.)

munkahelyek”, a szociális juttatások helyhez kötöttsége, valamint az állandó tartózkodás jogának felfüggesztő feltételekhez (német nyelvtudás, önellátásra való képesség) kötése – éppen az elérni kívánt célt, vagyis a társadalmi beilleszkedés elősegítését akadályozzák.<sup>13</sup>

A menedékkérők kompetenciáiról rendelkezésre álló adatok ugyancsak beszédesek: a jogállamiság elvén alapuló legutóbbi reformok olyan célcsoport beilleszkedésének szabályozását igyekeznek elősegíteni, amelynek a tavalyi évben mintegy 73 százaléka<sup>14</sup> az írott jogot másodlagosnak tekintő iszlám valamely irányzata szerint gyakorolta hitét, a német nyelvet túlnyomó részben (98,2 százalék) nem beszéli,<sup>15</sup> s amelynek körében mindösszesen a férfiak 18, míg a nők 16 százaléka<sup>16</sup> rendelkezik felsőfokú végzettséggel. A beilleszkedés tényleges megkezdését tovább nehezítheti a menedékkérelmek lassú elbírálása: a menekültügyi eljárások átlagos időtartama a tavalyi 4,8 hónapoz képest idén közel 6 hónapra emelkedett úgy, hogy a menedékkérelmek benyújtására is hónapokat kell várni.<sup>17</sup>

### 3. A migrációval importált konfliktusok szociológiai háttere

A fejlett világ felé irányuló nemzetközi migrációnak számos kiváltó oka és mozgatórugója lehet. A hazájukból háborús, szociális, politikai vagy gazdasági okokból útnak induló emberek a célország társadalmában a magukkal hozott tulajdonságokkal együtt válhatnak a fogadó társadalom konstruktív építőelemévé, vagy – a befogadó közösség helyzetétől és állapotától is függően – biztonsági, szociális, vallási, demográfiai, egészségügyi, kulturális vagy gazdasági szempontból a problémákat katalizáló tényezővé.<sup>18</sup> Szociológiai szempontból a beilleszkedési nehézségek valószínűségét több tényező befolyásolhatja: ilyen lehet, ha az adott csoport hazájában alacsony vagy bizonytalan szociális státusszal rendelkezett, ha a népcsoporton belül általános tökeszegénység tapasztalható, ha vallási, kulturális, érték- és szokásrendjükben eltérnek a befogadó társadalomtól, ha az erőszakhoz (illetve az erőszak hie-

<sup>13</sup> Ben Knight: Merkel presents new refugee integration law as 'milestone'. Forrás: <http://www.dw.com/en/merkel-presents-new-refugee-integration-law-as-milestone/a-19281722> (Letöltés ideje: 2016.08.03.)

<sup>14</sup> Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (BAMF) 2016. 22. o.

<sup>15</sup> BAMF Kurzanalyse: Asylersantragsteller in Deutschland im Jahr 2015. Sozialstruktur, Qualifikationsniveau und Berufstätigkeit. 03/2016. Anna-Katharina Rich (ed). 9. o. 2016. Elérhető: [http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Kurzanalysen/kurzanalyse3\\_sozial-komponenten.pdf?\\_\\_blob=publicationFile](http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Publikationen/Kurzanalysen/kurzanalyse3_sozial-komponenten.pdf?__blob=publicationFile) (Letöltés ideje: 2016.08.02.)

<sup>16</sup> Uo. 6. o.

<sup>17</sup> Die Zeit Online: Immer mehr Asylbewerber klagen gegen das Flüchtlingsamt. Forrás: <http://www.zeit.de/politik/deutschland/2016-06/asylverfahren-asylbewerber-bundesamt-fluechtlinge-klagen> (Letöltés ideje: 2016.08.17.)

<sup>18</sup> Póczik, Szilveszter: Nemzetközi migráció - biztonságpolitikai, rendészeti aspektusok, biztonság. 36. o. Forrás: [http://www.ittvagyunk.eu/application/essay/120\\_1.pdf](http://www.ittvagyunk.eu/application/essay/120_1.pdf). (Letöltés ideje: 2016.07.02.)

rarchiateremtő szerepéhez) való viszonyulásuk eltér a többségi társadalométól, illetve ha más demográfiai szempontok uralják a családszerkezetet.<sup>19</sup>

Jóllehet a beilleszkedést tovább nehezítheti a származási országban zajló etnikai vagy vallási konfliktusok importálása és továbbélése (és éltetése) a célországban, a nemzetközi migráció- és konfliktuskutatás területén mindeddig meglehetősen kevés figyelmet szenteltek a különböző migráncsoportok közti konfliktusok elemzésének. Megfelelő integrációs intézkedések és határozott rendvédelmi fellépés hiányában a migrációt kiváltó konfliktusok tovább élhetnek a diaszpórában, mint ahogy azt a nyugat-európai török és kurd,<sup>20</sup> illetve szerb és albán csoportok közti összetűzések is jól példázzák,<sup>21</sup> de ugyanilyen következtetés vonható le az egyes nyugat-európai muszlim közösségek tagjai által elkövetett zsidó-ellenes fellépésekből is.<sup>22</sup> A származási országok aktuális politikai fejleményei, esetleg újból fellángoló konfliktusai hatással vannak a célországi együttélésre, esetenként reaktív és erőszakot sem mellőző módon tükröződhetnek a kivándoroltak körében, kiváltképp, ha az illető csoportok eredeti identitása erős.<sup>23</sup> Egyes kutatások szerint a származási országokban zajló etnikai vagy vallási konfliktusok olyannyira hathatnak a diaszpórában élőkre, hogy ők az otthon maradtaknál is hajlamosabbak lehetnek az erőteljesebb reakciókra és hosszú távon tovább táplálhatják a sérelmeket és a bosszúvágyat.<sup>24</sup> Emellett a csoportközi intoleranciát a második és harmadik generáció is átörökölheti.<sup>25</sup> Szociológiai kutatások szerint az említett közösségekben három tényező növelheti a konfliktusok (erőszakos) tovagyűrűzésének a valószínűségét: egyfelől, ha a befogadó ország bevándorlási politikája folytán radikális egyének érkeznek a már letelepedett közösségekbe, másfelől a már jelenlévő radikális beállítottságú csoportok tevékenysége, végezetül a szóban forgó közösségek külföldi radikálisokhoz fűződő kapcsolata.<sup>26</sup>

<sup>19</sup> Uo. illetve Vö. Hanrath, Jan: Transnationale Migrantengruppen und der Transport von Konflikten. Universität Duisburg-Essen, INEF-Report 105/2012. 9. o. Forrás: <http://inef.uni-due.de/cms/files/report105.pdf>. (Letöltés ideje: 2016.08.04.)

<sup>20</sup> The Washington Post: The Kurdish-Turkish Conflict is playing out in Germany. Forrás: <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/04/01/the-kurdish-turkish-conflict-is-playing-out-in-germany/> (Letöltés ideje: 2016.08.04.)

<sup>21</sup> Hanrath: i.m. 8.o.

<sup>22</sup> Perry, Barbara (ed) et al.: Hate Crimes, Vol. 1-5, 2009, Praeger Publishers, Westport. 138.o.

<sup>23</sup> Pupcenoks, Juris: Western Muslims and Conflicts Abroad. 2016, Routledge, New York. 46.o.

<sup>24</sup> Uo. 45.o.

<sup>25</sup> Baser, Bahar: Diasporas and Imported Conflicts: Turkish and Kurdish Second-Generation Diasporas in Sweden, 2013, Journal of Conflict Transformation and Security, University of Warwick, Vol. 3, Nr. 2, 118.o.

<sup>26</sup> Pupcenoks: i.m. 46.o.

#### 4. A konvertiták elleni atrocitások vallásjogi igazolása

A németországi konvertita menedékkérők több forrás szerint is különös mértékben kiszolgáltatottak a vallási indíttatású bántalmazásnak.<sup>27</sup> A muszlim többségű országokban gyakori a konvertiták elleni erőszak mind az állam, mind pedig a többségi társadalom részéről, ezért az ilyen országokból származó muszlim menedékkérők csoportjában továbbélhet a konvertitákhoz való ellenséges hozzáállás, illetve a vallási intolerancia okozta erőszakra való hajlam.<sup>28</sup> Bántalmazás mindazonáltal nem csupán az ugyancsak a befogadási intézményekben elhelyezett muszlim kérelmezők részéről érte a konvertitákat, hanem gyakran a befogadó létesítmények muszlim személyzete, és a tolmácsok részéről is.<sup>29</sup>

Az iszlám elhagyása és az iszlámról való áttérés az iszlám jognak mindmáig az egyik legérzékenyebb kérdése.<sup>30</sup> Az iszlám jog a konvertálás alatt hitehagyást ért (arabul *ridda*, azaz visszautasítás), amely egyes irányzatok és értelmezések szerint szigorú büntetéssel jár, hiszen az áttérés az iszlám jogtudósok szerint nem pusztán a vallás megsértését jelenti, hanem az iszlám törvényei (*saría*) szerint élő társadalom közvetlen veszélyeztetését is.<sup>31</sup> Mivel az áttérés az Isten ellen elkövetett bűncselekmények közé sorolható, ennek szigorú büntetése az iszlám törvényei szerint kormányzott ország kötelessége (Virgili, 2015:4). A (halál)büntetés vallásjogi alapjaként al-Bukhári gyűjteményének 6878. számú *hadíszát* idézzük, amely szerint: „Nem megengedett egy muszlim ember vérének ontása — aki tanúsítja, hogy nincs más Isten, csak Allah, és azt, hogy én az Ő küldötte vagyok —, csupán három esetben: [...] és a vallását elhagyó, a közösségtől elkülönülő muszlim esetében.” Eredeti környezetében a hitehagyás fogalma elsősorban a bálványimádathoz való visszatérést jelentette, de kiterjeszhető az iszlám előzményeiként számon tartott zsidó és keresztény vallásokra való áttérésre is.<sup>32</sup> A dzsihádisták szervezetek értelmezésében a hitehagyás egy ennél jóval tágabb kategóriát ölel fel: egyrészt a sítákat, akik szerin-

<sup>27</sup> Open Doors Deutschland, 2016: 9-10.o., Volk, 2016: 9.o., OIDAC, 2016: 10.o.

<sup>28</sup> A német püspöki konferencia közleménye, 2016.07.12. Deutsche Bischofskonferenz, 2016. 3. o.  
Forrás: [https://www.ekd.de/download/Gemeinsame\\_Stellungnahme\\_Christen\\_in\\_Asylobewerberuntereuenften.pdf](https://www.ekd.de/download/Gemeinsame_Stellungnahme_Christen_in_Asylobewerberuntereuenften.pdf)

<sup>29</sup> Uo. 3. o.

<sup>30</sup> Vergili, Tommasso: Apostasy from Islam under Sharia law. 2015, Scuola Superiore Sant'Anna, Pisa. 4. o.

Forrás: <http://www.stals.sssup.it/files/Apostasy%20in%20sharia%20law,%20STALS,%20def.pdf> (Letöltés ideje: 2016.08.01.)

<sup>31</sup> Munif, Abdul-Fattah: Betérés és áttérés az iszlám jogban, In: Déri, Balázs et al: Conversio. A Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán 2011. szeptember 22-23-án tartott vallástudományi konferencia előadásai.

Forrás: <http://vallastudomany.elte.hu/sites/default/files/u5/525-528-Abdul-Fattah%20Munif.pdf> (Letöltés ideje: 2016.07.30.) 527.o.

<sup>32</sup> Munif: i.m. 527. o.



tük vallásjogi irányzatukkal kétségbe vonják a Korán tökéletességét, illetve mindazokat, aki elfogadnak, elősegítenek vagy alkalmaznak egy szekuláris – tehát az esetek túlnyomó többségében egy nyugatnak mondható – jogrendet.<sup>33</sup>

A Pew Research Center 2013-ban közvélemény-kutatást végzett tíz muszlim többségű országban, melyben többek között azt vizsgálták, hogy a lakosság számára mennyire fontos az állami törvények Koránhoz igazodása. A megvizsgált országok közül Afganisztánban és Pakisztánban vélte úgy a lakosság kimagasló aránya (99, illetve 84 százalék), hogy az állami törvényeknek szigorúan követniük kell a Korán tanítását. Szintén az említett két országban volt a megkérdezettek körében kimagasló azoknak az aránya, akik halálbüntetéssel sújtják az iszlámról más hitre való áttérést.<sup>34</sup> Az eredmények a mostani, Európába irányuló migrációs hullám tükrében is jelentőséggel bírnak, hiszen 2015-2016-ra vonatkozó adatok szerint az afgán és pakisztáni állampolgárok képezik a menedékkérők harmadik és negyedik legnagyobb csoportját.<sup>35</sup> Az Open Doors nevű nemzetközi keresztény szervezet úgynevezett világüldözési indexe szerint Afganisztán és Pakisztán a keresztényeket leginkább üldöző országok listájának élén szerepelnek, Észak-Koreával, Irakkal, Eritreával és Szíriával egyetemben.<sup>36</sup>

## **5. A keresztény menedékkérők sérelmére elkövetett cselekmények jogi minősítése és ennek gyakorlati hiányosságai Németországban**

### *5.1. Politikai indíttatású bűncselekmények a német büntetőjogban*

A tanulmány tárgyát képező cselekményekkel szemben a legmagasabb szintű, ugyanakkor absztrakt jogvédelmet a német alaptörvény (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) negyedik cikkelye garantálja, amikor rögzíti a szabad vallásgyakorláshoz való jog sérthetlenségét. Ehhez szorosan fűződik az ember első és második cikkelyben található méltóságának érinthetlensége, amelyet minden állami hatalomnak kötelessége óvni és védeni. Ez utóbbi kötelezettség egyben azt is magában foglalja, hogy az államnak a jog eszközével be kell avatkoznia, ha az ember méltóságát más személyek sértenék.<sup>37</sup>

A keresztényeket érő atrocitásokhoz legközelebb álló ún. „politikai indíttatású bűncselekmény” (politisch motivierte Kriminalität, PMK) az ágazati anyagi jogban

<sup>33</sup> Speidl, Bianka: Az Iszlám Állam ideológiája. In: Besenyő János et al: Az Iszlám Állam – Terrorizmus 2.0. Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely, Kossuth Kiadó, Budapest, 2016. 130. o.

<sup>34</sup> Pew Research Center (2013): The World's Muslims: Religion, Politics and Society. Forrás: [http://www.pewforum.org/2013/04/30/the-worlds-muslims-religion-politics-society-beliefs-about-sharia/#\\_ftnref6](http://www.pewforum.org/2013/04/30/the-worlds-muslims-religion-politics-society-beliefs-about-sharia/#_ftnref6). (Letöltés ideje: 2016.07.05.) 55.o.

<sup>35</sup> Eurostat 2016. 1. o.

<sup>36</sup> Open Doors 2016. 1. o.

<sup>37</sup> Klicsu László: Az ember méltósága a német alkotmánybíróság egyes döntéseiben. Iustum Aequum Salutare, VI. 2010/4. 128.o.

sem önálló bűncselekményként jelenik meg, hanem a rendőrség által a bűnügyi statisztikában használt kategorizálási rendszerként. A fogalom többek között felöleli a „demokratikus rend, vagy az állam stabilitása és biztonsága ellen” elkövetett bűncselekményeket, illetve azokat a bűncselekményeket, amelyek elkövetésének indoka az áldozat valamely társadalmi csoporthoz tartozása (gyűlölet-bűncselekmény).<sup>38</sup> A büntetés kiszabása során értékelhető (súlyosbító) körülmény a cselekmény rasszista vagy idegengyűlölő indíttatása,<sup>39</sup> ami azonban a gyakorlatban bizonyítási nehézségekbe ütközik.

A politikai indíttatású bűncselekmények száma 2015-ben az egy évvel korábbi értéket mintegy 19,2 százalékkal haladta meg. Különösen a szélsőjobboldali indíttatású bűncselekmények száma nőtt (34,9 százalékos növekedés 2014-hez képest),<sup>40</sup> köztük jelentős számban az idegengyűlöletből fakadó bűncselekményekkel (pl. a befogadó létesítményeket érő támadások, amelyek az előzőévhez képest megötszörözödtek).<sup>41</sup> A politikailag motivált kategóriához tartozó gyűlölet-bűncselekmények egy kilencede volt vallási alapú,<sup>42</sup> ám a hivatalos statisztikából nem derül ki, hogy melyik valláshoz való hovatartozás képezte a bűncselekmények indítékát. A keresztény vallásúak sérelmére elkövetett bűncselekmények arányáról nyújt némi útmutatást a német civil szervezeteknek az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Irodájához (ODIHR) beküldött jelentése, amely szerint 2014-ben 449 keresztények és egyéb vallások követői ellen (bias against Christians and members of other religions) elkövetett bűncselekményt regisztráltak a német

<sup>38</sup> Bundesministerium des Innern: Politisch motivierte Kriminalität. Forrás: [http://www.bmi.bund.de/DE/Themen/Sicherheit/Kriminalitaetsbekaempfung/Politisch-motivierte-Kriminalitaet/politisch-motivierte-kriminalitaet\\_node.html](http://www.bmi.bund.de/DE/Themen/Sicherheit/Kriminalitaetsbekaempfung/Politisch-motivierte-Kriminalitaet/politisch-motivierte-kriminalitaet_node.html) (Letöltés ideje: 2016.08.02.)

<sup>39</sup> Német büntető törvénykönyv (Strafgesetzbuch), 46:2.

<sup>40</sup> Bundesministerium des Innern: Polizeiliche Statistik und Fallzahlen Politisch Motivierte Kriminalität 2015 vorgestellt.

Forrás: <http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2016/05/pks-und-pmk-2015.html> (Letöltés ideje: 2016.08.02.)

<sup>41</sup> 2015-ben összesen 1.031 befogadó létesítmény elleni atrocitást regisztrált a német rendőrség a 2014-ben jelentett 198 ilyen jellegű bűncselekményhez viszonyítva. Forrás: Bundesministerium des Innern: PMK-Straftaten gegen Asylunterkünfte 2015.

Forrás:

[http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Nachrichten/Pressemitteilungen/2016/05/pmk-2015-straftaten-gegen-asylunterkuenfte.pdf;jsessionid=3EEE6327323E3FA020CAAB336A1D20DB.2\\_cid287?\\_\\_blob=publicationFile](http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Nachrichten/Pressemitteilungen/2016/05/pmk-2015-straftaten-gegen-asylunterkuenfte.pdf;jsessionid=3EEE6327323E3FA020CAAB336A1D20DB.2_cid287?__blob=publicationFile) (Letöltés ideje: 2016.08.02.)

<sup>42</sup> Bundesministerium des Innern: PMK-Straftaten im Bereich Hasskriminalität 2014 und 2015.

Forrás:

[http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Nachrichten/Pressemitteilungen/2016/05/pmk-2015-hasskriminalitaet.pdf;jsessionid=3EEE6327323E3FA020CAAB336A1D20DB.2\\_cid287?\\_\\_blob=publicationFile](http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Nachrichten/Pressemitteilungen/2016/05/pmk-2015-hasskriminalitaet.pdf;jsessionid=3EEE6327323E3FA020CAAB336A1D20DB.2_cid287?__blob=publicationFile) (Letöltés ideje: 2016.08.02.)

hatóságok.<sup>43</sup> A jelentésben egyetlen konkrét eset szerepel keresztény háttérű menedékkérők (szír keresztények) elleni atrocitásokról,<sup>44</sup> ami vélhetően nem felel meg a valóságnak, hiszen a civil szervezetek nagyságrendekkel több ügyet tartanak számon, mint amennyiben eljárta a hatóságok. Az EBESZ megjegyzése szerint a német rendőrség egyik esetben sem tudta bizonyítani a bűncselekmények vallási előítéletre vagy intoleranciára való visszavezethetőségét.<sup>45</sup>

A vallási intoleranciából fakadó bűncselekményeknél gyakran pont a vallási indíttatás bizonyítható nehezen. Egyfelől sem a gyanúsított, sem a sértett nem köteles felfedni vallási hovatartozását, másfelől a gyanúsított nem köteles az indítékáról nyilatkozni, harmadsorban pedig a cselekmény vallási komponense csak indirekt módon, más bűncselekményeken keresztül jelentkezik (pl. keresztény menedékkérők ellen irányuló, muszlim menedékkérő férfiak részéről elkövetett szexuális zaklatások).<sup>46</sup> Ha nem bizonyítható a bűncselekmény vallási indíttatása, és a tett ezáltal indirekt módon sem jelenik meg a hivatalos bűnügyi statisztikában mint intolerancia szülte bűncselekmény, továbbra is fennmarad a probléma hézagossá felismerésének veszélye. De – miként azzal a későbbi fejezetekben még foglalkozunk – a statisztika fogyatékoságáért felelnek olyan tényezők is, mint a sértettek vonakodása a feljelentések megtételére, illetve a német rendőrség eseti dokumentációja és kategorizálása.<sup>47</sup> A hiányos statisztika jelentősen akadályozza a probléma nagyságrendjének hiteles felmérését, ezáltal válik alábecsültté a társadalmi súlya, illetve politikai jelentősége is.

Végezetül említést érdemel, hogy a 2015-re vonatkozó általános bűnözési statisztikai adatok szerint a megelőző évhez viszonyítva jelentősen emelkedett a „külföldiek” (nem német állampolgárok: Ausländer) által elkövetett bűncselekmények száma (különösen az idegenrendészeti ügyek; az államhatár jogellenes átlépése, illetve a túltartózkodás).<sup>48</sup> Az idegenrendészeti ügyekkel együtt a külföldi gyanúsítottak körében 14,7 százalékos aránnyal a szír állampolgárok vannak többségben.<sup>49</sup> A „bevándorló” kategóriában (ide tartoznak a menekültek és a menedékkérők, Zuwanderer) a szír állampolgárok követték el a legtöbb (idegenrendészeti ügyeken kívüli) bűncselekményt; az általuk leggyakrabban elkövetett bűncselekmény a testi

<sup>43</sup> Német civil szervezetek jelentése a németországi gyűlölet-bűncselekményekről 2014-ben. OSCE ODIHR: Hate Crime Reporting – Germany. Forrás: <http://hatecrime.osce.org/germany> (Letöltés ideje: 2016.07.02.)

<sup>44</sup> Uo.

<sup>45</sup> Uo.

<sup>46</sup> Open Doors Deutschland, 2016: 7.o.

<sup>47</sup> Uo. 6.o.

<sup>48</sup> Bundesministerium des Innern: Polizeiliche Kriminalstatistik 2015.

Forrás:

[http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/2016/pks-](http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/2016/pks-2015.pdf;jsessionid=3EEE6327323E3FA020CAAB336A1D20DB.2_cid287?__blob=publicationFile)

2015.pdf;jsessionid=3EEE6327323E3FA020CAAB336A1D20DB.2\_cid287?\_\_blob=publicationFile. (Letöltés ideje: 2016.08.04.)

<sup>49</sup> Uo. 54.o.

sértés.<sup>50</sup> A statisztika nem nyújt útbaigazítást a menedékkérők áldozati arányáról, hiszen a bántalmazottak csoportosításában nem szerepel a „bevándorló” mint külön csoport annak ellenére sem, hogy a bűnügyi nyilvántartásban meglévő bejegyzés nincs kihatással a bántalmazott menedékkérők tartózkodási engedély iránti kérelmének elbírálására.<sup>51</sup>

## 5.2. A bűncselekmények dokumentálása

Hasonlóan összetett kérdés a szóban forgó cselekmények dokumentálása, amit definíciós és minősítési nehézségek akadályoznak. A Szövetségi Bűnügyi Hivatal tájékoztatása szerint<sup>52</sup> a német bűnüldöző hatóságok a vallási indíttatású bűncselekményeket egyértelműen a politikai indíttatású bűncselekmények részének tekintik. Adatokat csupán a hagyományos adatkörök tekintetében (pl. név, állampolgárság, nem, életkor) gyűjtenek, a személyhez köthető különleges adatokat (pl. etnikai és vallási hovatartozás) nem tartják nyilván. Egyes civil szervezetek javaslataival összhangban megfontolandónak tartják egy egységes adatbázis létrehozását, mindazonáltal emlékeztetnek arra, hogy a politikailag motivált bűncselekmények adatbázisát 2001-ben – a szélsőséges és másként be nem sorolható cselekmények terjedésével – egy ízben már módosították. Véleményük szerint a vallási gyökerű konfliktusok esetében – hasonlóképpen az ún. becsület-bűncselekményekhez, ahol még a fogalom keretei sem feltétlenül egyértelműek – az indíték bizonyításának nehézségei jelentik a legfőbb akadályát annak, hogy hiteles adatokon nyugvó adatbázist működtessenek. A német büntető joghatósági gyakorlat tehát esetalapú, vagyis csak ha van dokumentált (feljelentésen alapuló) eset, akkor születhet kimutatás a probléma nagyságrendjéről, ami utóbb alapul szolgálhat egy célzott beavatkozási stratégiának. A legsürgetőbb azonban az lenne, hogy a szóban forgó konfliktusokat megelőzzék, amihez létező, a gyakorlati elvárásokhoz igazodó prevenciós és integrációs politika szükséges.

Az alacsony számokat mutató hivatalos statisztika miatt még a német evangélikus és katolikus egyházak részéről is észlelhető egyfajta bagatellizálási hajlam a jelenség súlyosságával kapcsolatosan.<sup>53</sup> A probléma szélesebb körű feltárása szempontjából ezért is tekinthető sajnálatosnak, hogy az Amnesty International nemzetközi emberi jogi szervezet a németországi menedékkérőket érő atrocitásokról szóló, nemrégiben megjelent, átfogó tanulmányában maga is hallgat a keresztény menedékkérők helyzetéről.<sup>54</sup>

<sup>50</sup> Uo. 71.o.

<sup>51</sup> Uo. 64.o.

<sup>52</sup> Vö. Interjú a Szövetségi Bűnügyi Hivatal Terrorizmus és Extrémizmus Kutatócsoportjának munkatársaival. Wiesbaden, 2016.07.28.

<sup>53</sup> Deutsche Bischofskonferenz, 2016: 2.o.

<sup>54</sup> Amnesty International: Living in insecurity. How Germany fails victims of racist crime. 2016.

A probléma feltérképezése és teljes feltárása érdekében több német civil szervezet<sup>55</sup> összefogott, és jelentős lépéseket tett annak érdekében, hogy felhívja a közvéleményt és az illetékes döntéshozók figyelmét arra, hogy Németországban a keresztények, a jazidok és egyéb kisebbségi menedékkérők szinte állandó félelemben élnek az általában muszlim többségű befogadó állomásokon. Az említett civil szervezetek 2016 májusában mutatták be tényfeltárási jelentésüket a németországi befogadó létesítményekben elhelyezett keresztény és konvertáló félben lévő menedékkérők körében elvégzett kutatásukat az e személyi kört érintő vallási indíttatású atrocitásokról.<sup>56</sup> A 231 menedékkérő önkéntes részvételével zajló felmérés lényegében a tapasztalt zaklatásokat, bántalmazásokat és diszkriminatív jellegű atrocitásokat, illetve ezek gyakoriságát kívánta megvizsgálni. A felmérés alanyai muszlim országokból származtak (Irán, Afganisztán és Szíria), 82 százalékuk volt férfi, 50 százalékuk 30 éven aluli és 86 százalékuk konvertita (kétharmad részben iráni származásúak).<sup>57</sup> A megkérdezettek kirívóan nagy arányban nyilatkoztak úgy, hogy tapasztaltak vallási indíttatású bántalmazást más menedékkérők (88 százalék) vagy a befogadó létesítmény személyzete részéről (49 százalék).<sup>58</sup> A berlini befogadó létesítményekben megkérdezettek az említetteknel is magasabb arányban (92, illetve 69 százalékban) tapasztaltak bántalmazást az említett körben.<sup>59</sup> A válaszadók kétharmadának tapasztalata szerint a zaklatás rendszeresen előforduló probléma. A sértések és zaklatások mellett (42 százalék) testi bántalmazást (36 százalék) és halálos fenyegetéseket (32 százalék) kellett leggyakrabban elszenvedniük a megkérdezetteknek.<sup>60</sup>

### 5.3. A keresztény menedékkérőket érő atrocitások megítélése

A keresztény menedékkérők és konvertiták elleni atrocitások megítélése és a lehetséges megelőző intézkedésekről alkotott vélemények még a német civil társadalom soraiban is erősen változnak az adott kérdéskörrel foglalkozó szereplők szakmai háttérétől függően.

A kereszténydemokrata értékrendet valló Konrad Adenauer Alapítvány egy 2016 márciusában megjelent jelentésében erősen relativizálja az atrocitások mibenlétét arra hivatkozva, hogy a dokumentált atrocitások vallási indíttatását „nem lehet hitel érdemlően igazolni”,<sup>61</sup> hiszen a vallási alapú bántalmazásokról, zaklatásokról és

<sup>55</sup> Open Doors Deutschland, a Keleti Keresztény Egyházat Németországi Tanács (ZODC), a Nemzetközi Társaság az Emberi Jogokért (IGFM)

<sup>56</sup> Open Doors Deutschland. Religiös motivierte Übergriffe gegen christlichen Flüchtlinge in Deutschland. 2016.

<sup>57</sup> Uo. 11. o.

<sup>58</sup> Uo. 12. o.

<sup>59</sup> Uo. 12. o.

<sup>60</sup> Uo. 12. o.

<sup>61</sup> Volk: i.m. 1. o.

diszkriminálásról szóló jelentések „szubjektívek, és empirikusan nem alátámaszthatóak”.<sup>62</sup> A jelentés inkább a többhónapos összezártság, a magánszféra vélt vagy valós hiánya, a jövővel kapcsolatos bizonytalanság és az ezekből fakadó frusztráció összehatásával magyarázza a jelenséget.<sup>63</sup> Emellett arra is kitér, hogy keveset lehet tudni az arab országokból származó keresztényeket érő atrocitásokról, és „leegyszerűsítőnek” minősíti az egyes befogadó állomások muszlim háttérű biztonsági személyzetének (egyébként dokumentáltan) keresztényellenes megnyilvánulásairól szóló híreket.<sup>64</sup> A Konrad Adenauer Alapítvány említett jelentésben kifejtett hivatalos álláspontja szerint a menedékkérők vallási vonalak mentén történő szétválasztása hosszútávon nem jelenthet megfelelő megoldást, hiszen a szétválasztás azt a nem kívánatos üzenetet hordozná magában, hogy Németországban nem érvényesülne teljesen a minden embert megillető vallásszabadság.<sup>65</sup> Az Alapítvány javaslatként egy szövetségi szintű adatbázist javasol az imahelyeket érő (vallási indíttatású) atrocitásokról, mint ahogy az már létezik a zsidó szakrális épületeket érő támadásokkal kapcsolatosan, továbbá vallási toleranciáról szóló társadalmi párbeszéd kezdeményezését szorgalmazza.<sup>66</sup>

Az Alapítvány berlini központjának migrációs és menekültügyi koordinátora szerint<sup>67</sup> a német társadalom jó úton halad; az egész közösség nagy felelősséget érez a szükséghelyzetben lévőkkel szemben, mely szemlélettel – az Alapítvány képviselője szerint – biztonságpolitikai megfontolásokból sem hagynak fel. Meggyőződése, hogy az elmúlt időszak terrorcselekményei sem terelhetik őket abba az irányba, hogy egyenlőségjelet tegyenek migráció és terrorizmus közé, vagy hogy kimondják: a szükséghelyzetben lévők befogadása fokozott biztonsági kockázatot jelent („*csupán több és pontosabb információra van szükség, hatékony információcserével kiegészítve, annak érdekében, hogy tudjuk, mi ellen kell fellépniük*”). A diszkrimináció bármely formájának még a látszatát is el kívánják kerülni. A keresztények és a muszlimok szétválasztásával kapcsolatban hangsúlyozta, hogy különösen szélsőséges esetek kellene történjenek ahhoz, hogy a kérdés komolyan elkezdje foglalkoztatni a politikai vezetőket – az Open Doors Deutschland 2016. májusi jelentésében<sup>68</sup> hivatkozott, (szélsőséges) muszlim vezetés mellett működő berlini befogadási intézményre és az ottani eseményekre ritka kivételként tekint. Maga sem vitatta azonban, hogy a muszlim biztonsági örök kiválasztásánál nagyobb hangsúlyt kellene fektetni a képzettségre. Véleménye szerint az említett munkakörök meglehetősen alacsony bérezése is feszültség forrása lehet.

<sup>62</sup> Uo. 9. o.

<sup>63</sup> Uo. 9. o.

<sup>64</sup> Uo. 9. o.

<sup>65</sup> Uo. 11. o.

<sup>66</sup> Uo. 12.o.

<sup>67</sup> Vö. Interjú Dr. Christina Catherine Krause migrációs és menekültügyi koordinátorral, Konrad Adenauer Alapítvány, Berlin, 2016. július 27.

<sup>68</sup> Ld. Open Doors Deutschland, 2016.

A kérdés gyakorlati oldalát vizsgálva mindenképpen említést kell tenni Gottfried Martens tevékenységéről is,<sup>69</sup> aki a berlini egyházkerület evangélikus lelkészeként Berlin Steglitz városrészében havonta mintegy 40-50 – nagyobb részben iráni és afgán származású – muszlim menedékkérő keresztény hitre való áttérését segíti. Elmondása szerint az irániak mintegy fele esetében igaz, hogy a keresztény hittel fennálló kapcsolata a németországi tartózkodását megelőző időszakra nyúlik vissza, igaz, annak intenzitása egyéenként változó. Többségük nem érdekből (pl. nagyobb elfogadottság, könnyebb beilleszkedés miatt) dönt a keresztény hitre való áttérés mellett, bár ennek a motivációnak a jelenléte sem zárható ki teljes egészében.<sup>70</sup> Személyes tapasztalatai szerint a túlnyomó többség jobban meg szeretné ismerni a vallást magát, s ez nagyrészt sikerül is nekik. Az afgán keresztények kisebb részéről elmondható, hogy a származási országában is gyakorolta volna vallását, ugyanakkor esetükben gyakori, hogy az áttérésre már a többéves görögországi tartózkodásuk alatt sor került. Gottfried Martens szerint a német politikai vezetés még nem ismerte fel azt a problémát, amit a befogadási intézmények (sok esetben radikalizálódott) – s a már említett civil szervezetek által is erősen kritizált – muszlim biztonsági személyzete jelent; nem úgy a rendőrség, amely előtt már ismert a jelenség. Álláspontja szerint a megfelelő válaszok megtalálásának ugyanakkor az sem kedvez, hogy a keresztényeket a muszlimok részéről érő atrocitásokról még beszélni is tabu Németországban, mondván: „amint valaki nyíltan kimondaná, hogy a keresztényeket megtámadják, az felérne a muszlimokkal szembeni rasszizmus deklarációjával”. Több befogadó állomást a keresztény egyház irányít, amelynek vezetése – véleménye szerint – a problémák elhallgatásában érdekelt. Tudomásuk van a befogadó állomások biztonsági személyzetéhez tartozó olyan nem radikalizálódott muszlimokról, akik, bár tudnak keresztény menedékkérőket ért „fizikai vagy lelki atrocitásokról, fenyegetésekről”, de félelemből nem tesznek konkrét lépéseket a probléma feltárása, illetve annak megoldása érdekében, s nevéik elhallgatását kérik. Elmondása szerint a sértettekben is kialakult egyfajta szkepszis a feljelentések gyakorlati hasznosságával kapcsolatban, hiszen még ha el is jut egy ügy a rendőrségi feljelentésig, a tapasztalatok szerint az ellenérdekelt fél számtalan, a saját igazát alátámasztó tanút tud felvonultatni. Ennek következtében elítélésre a gyakorlatban nincs példa, ráadásul a feljelentőt pont a feljelentése miatt további sérelmek érhetik a befogadási központokban nyilvánvaló többségben lévő muszlimok részéről. Gottfried Martens szerint az agresszorok többsége szunnita muszlim, javarészt afgán (pastu), pakisztáni és szír állampolgár. A keresztények és a muszlimok befogadó állomásokon belüli elkülönítésére álláspontja szerint még mindig nincs politikai

<sup>69</sup> Forrás: Interjú Dr. Gottfried Martens evangélikus lelkésszel, Berlini Egyházkerület, Berlin-Steglitz, 2016. július 26.

<sup>70</sup> Szerzők keresztény hitre áttérést előkészítő tanfolyamon részt vett menedékkérőkkel végzett interjúi alkalmával ugyancsak visszatérő motívum volt a keresztény hit erőszakmentessége, vagyis, hogy az iszlámmal szemben „nem hirdet erőszakot” (Emir, 40, iráni állampolgár; Basil, 34 éves, iráni állampolgár).

akarat. A lelkész szerint „*Németország akkor folytassa a nyitott határok politikáját, ha a fennálló problémákról folytatott nyílt párbeszédre is kész*”.

Hasonló megállapításokra jutott az üldözött keresztények és más szükséghelyzetben lévők jogvédelmével 1972 óta foglalkozó AVC Germany nevű civil szervezet képviselője is, aki szerint a németországi keresztény egyházak bevándorláspolitikával kapcsolatos kommunikációját mesterségesen kontrollálják, és – nem csupán a szövetségi kormány, de a tartományi és városi vezetői testületek is – korlátozzák a negatív, valós problémákra fókuszáló kommunikáció lehetőségét.<sup>71</sup> Volker Baumann, az AVC Germany különleges megbízottja szerint, ha el is ismerik, hogy akadna teendő, az a jellemző reakció, hogy „kezelik őket”. Véleménye szerint a keresztény egyházak felett – jelenlegi formájukban – eljárt az idő; megújulásra képtelenségük abban is megmutatkozik, hogy cselekvőképtelennek bizonyultak a migránsválság idején/alatt, s a jelenkori kereszténység fenyegetettségét relativizálják és negligálják. A keresztény és muszlim menedékkérők különválasztását egyértelműen támogatja, a két csoport huzamosabb összezárása álláspontja szerint nem működhet. Az AVC Germany 2016. október közepén mutatja be következő, mintegy 5-600 esetet feldolgozó jelentését. Felmérésük eddigi részeredményei szerint a németországi keresztény menedékkérőket ért fizikai támadások kevésbé gyakoriak, jellemzőbb a zaklatás és a pszichikai megfélemlítés. Mindazonáltal a 2016 júliusában végzett felmérések (52) harmada testi sértést okozó cselekményekről árulkodott, és az összes vizsgált eset csupán 7 százalékára volt igaz, hogy büntetőjogi szempontból nem volt minősíthető.

Hans-Georg Soeffner szociológus, a Konstanz-i Egyetem nyugalmazott professzora szerint<sup>72</sup> is a németországi keresztény menedékkérőkkel szemben túlnyomórészt szunnita muszlimok követnek el atrocitásokat. Elmondása szerint ennek oka elsősorban az iszlám vallás fundamentalista szunnita oktatásában keresendő, amely Isten elleni bűncselekménynek minősíti a más hitre való áttérést. Az iszlám ilyen megosztottsága a kereszténységre áttértek eltérő megítélésében is tetten érhető. Külön nehézséget jelent, hogy a szélsőséges elemek lecsillapításának feladatát a meglehetősen tagolt – ám így is csak a helyi muszlim társadalom egyötödét képviselő – németországi muszlim szervezetek nem vállalják fel.<sup>73</sup> Megerősítve egyes korábban már említett szakértői véleményeket, Soeffner is úgy véli, hogy a – második világháborút követő időszakban kialakult – „soha újra” szemlélet a német társadalmat olyan mélyen áthatja, hogy annak még a (nyilvánvalóan szükséges) biztonsági megfontolásokat is alávetik. Sajnálatos és jellemző azonban, hogy mindmáig széles körben tartja magát az „önszerveződő társadalom” elve, ami napjainkra olyan párhuzamos társadalmakhoz vezetett, mint egyes (pl. török, román, bolgár) bevándorló többségű negyedek fokozatos és önkéntes elkülönülése, amelynek egyik sú-

<sup>71</sup> Forrás: Interjú Volker Baumann különleges megbízottal, AVC Germany, Wiesbaden, 2016. július 28.

<sup>72</sup> Forrás: Interjú Hans-Georg Soeffner szociológussal, Bonn, 2016. július 29.



lyos következménye a hatóságmentesség: a rendőrség e városrészekben hagyományosan csak akkor jelenik meg, ha hívják őket.

## 6. Következtetések

Általánosságban elmondható, hogy egy társadalom csoportjainak egymáshoz való viszonyulása és alkalmazkodása határozza meg a békés együttélés esélyét, s szélsőséges esetekben a büntetőjog léphet fel a rendezés igényével. Egy magatartás büntetendőségének feltételeit a jogalkotó határozza meg, a szankció hatékony érvényesítése ugyanakkor több szereplőtől és külső tényezőktől is függ. A különböző etnikai és vallási közösségek egymás mellett élésének alapvető feltételeit azonban még a büntetőjog mindenhatóságába vetett hit sem biztosíthatja. Erre csak a kezdetektől alkalmazott olyan – prevencióra is megfelelő hangsúlyt helyező – integrációs politika lehet képes, amely kultúrákon átívelő formában képes közérthetővé tenni a társadalom tagjait megillető jogokat és a velük járó kötelezettségeket.

Németország kollektív, befogadó ország képében jelentkező identitása még mindig érzékeny kérdésnek számít a német társadalomban, a tömeges migrációs beáramlás pedig az eddigieknél is jobban rávilágított a világosan meghatározott közös értékrend, s az azzal radikálisan szembeforduló viselkedési mód határozott elutasításának hiányára, illetve a következményekkel való szembesítés hiányosságaira visszavezethető beilleszkedési nehézségekre. Ha az adott befogadó társadalom nincs tisztában saját identitásával, alapértékeivel és azzal, hogy a békés együttélés érdekében mit vár el a tartós letelepedés szándékával újonnan érkezőktől, a rendszer alapproblémájában gyökerező olyan kihívások sem kezelhetők megnyugtatóan, mint a keresztény és muszlim menedékkérők közötti importált konfliktusok, s ezáltal kudarcra ítélnék minden beilleszkedést elősegítő erőfeszítést.

Fentieket összefoglalva kijelenthető, hogy a németországi keresztény menedékkérők feltehetően jelentős része szenvedett el olyan, vallási alapú bántalmazást, mint ami elől menekülve, szülőföldjét korábban elhagyni kényszerült. Ez érvényes mindazon személyekre, akik hazájukban keresztény kisebbségként éltek vagy már ott áttértek a keresztény hitre, mind pedig azokra, akik Németországban döntöttek az áttérés mellett. Különösen az iszlámról a keresztény hitre áttért menedékkérők vannak kiszolgáltatott helyzetben, hiszen ők az iszlám egyes vallásjogi értelmezései szerint az „Isten ellen elkövetett bűncselekmények” egyik legsúlyosabbikát valósították meg, ami válogatott megtorlások végrehajtására jogosítja fel a muszlim közösség tagjait.

Látható, hogy Németországban érdemben csak civil szervezetek és egyes egyházi személyek foglalkoznak a kérdéssel, a politikai és döntéshozói szinteket az ismert esetek egyelőre nem vették rá intézkedések megtételére. A probléma felismerésének hiánya részben a hézagos statisztikáknak, részben a politikaiakarat-hiánynak tudható be. A probléma súlyosságának feltárását nehezíti a bántalmazottakból hiányzó

feljelentési hajlandóság, illetve a német rendvédelmi szervek eseti alapon történő dokumentálása, hiszen jó gyakorlatok és kellő tudatosság hiányában nem mindig egyértelmű a rendvédelmi szervek számára, hogy vallási alapon történő bűncselekményről volt-e szó. A fentebb említett német egyházak szerint a közvélemény egy része a keresztény menedékkérőket érő támadások problémáját az iszlámot és a muszlim menedékkérőket ellenző propaganda részeként értelmezi,<sup>74</sup> s mint ilyet, a végletekig diszkriminációmentes német politikai szemlélettel összeegyeztethetetlennek tartják. A lehetséges megoldásokat érintően azonban a civil szféra is megosztott: egyesek a menedékkérők vallási és egyéb szempontok szerint történő különválasztása mellett érvelnek, míg mások a vallásszabadságra hivatkozva úgy vélik, hogy a szétválasztás mind politikai, mind integrációs szempontból negatív üzenetet hordozna. Az evangélikus és a katolikus egyházak nem pártolják a szétválasztást; véleményük szerint inkább a befogadó létesítmények minőségének a javítása, illetve az ott dolgozó személyzet „vallási érzékenységét” fejlesztő intézkedések jelenthetik a megoldást.<sup>75</sup> A mindmáig előforduló atrocitások, a sajtó szelektív és gyakran következtelen tudósítása az elkövetett cselekményekről, továbbá a közvélemény látszólag érdektelen hozzáállása a problémához arra utal, hogy a kérdés a társadalom különböző szintjein nem érte el a megelőző intézkedések foganatosítását kiváltó ingerküszöböt. Mindazonáltal látni kell, hogy olyan horderejű kihívásról van szó, amely – napjaink európai migrációs folyamataira tekintettel – bármely uniós tagállamban felütheti fejét és nem csupán a tágabb értelemben vett nemzeti integrációs politikák fenntarthatósága szempontjából, de a keresztény értékrenden nyugvó európai kontinens népeinek jövője okán is sürgős rendezést igényel.

---

<sup>74</sup> Uo. 2 o.

<sup>75</sup> Deutsche Bischofskonferenz, 2016. 5.o.

**Dr. Barabás A. Tünde PhD. egyetemi docens, intézetvezető**  
*Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar*  
*Bűnügyi Tudományok Intézete*

## **A migráció kriminológiai aspektusai**

### **1. Bevezetés**

Napjaink egyik legaktuálisabb és legvitatottabb kérdése is egyben Európában a migráció, és az azzal járó, elsősorban az érintett államok helyi lakosságát sújtó nehézségek, különösen a nyugodt, bűnözéstől mentes élethez való jog érvényesülésének szempontjából. A migráció kriminológiai következményei több oldalról közelíthetők meg. Az egyik fő szempont a bevándorlási hullám okozta feltételezett bűnözésnövekedés illetőleg a bevándorlók valamint a helyi lakosok áldozattá válásának vizsgálata az érintett országban. A másik megközelítés a migráció által keltett bűnözéstől való félelem növekedése a lakosság körében, amely alkalmasint független a ténylegesen bekövetkező bűnesetek számától, illetve nagyságától. Annak tükrében, hogy ezek a kérdések elsősorban a 2015-ben bekövetkezett irreguláris migrációs hullám következtében váltak hangsúlyossá, e tanulmányban főként az illegális bevándorlás kriminológiai vonatkozásaival foglalkozom.<sup>1</sup>

### **2. Félelem a lakosság körében**

Minden érintett országban jellemző a migrációval érintett lakosság növekvő félelme a bevándorlás okozta bűnözéstől, a terrorizmus terjedésétől, de egyébként is romlik a biztonságérzet, ami megmutatkozik olyan más területeken, mint a munkalehetőségek csökkenésének és/vagy a saját szociális helyzetük romlásától való szorongás, az ismeretlenek hordozta betegségek terjedésétől, vagy akár az iszlamizmustól való félelem általában, ami szintén fokozza az általános bizonytalanságérzetet.<sup>2</sup> Ezek a félelmek és szorongások, amelyek azután idegenellenességben nyilvánulnak meg a legjellemzőbben, sokszor bizonytalan forrásokból, média- és bulvármédia hírekből, vagy közösségimédia-megosztásokból származnak, közvetlenül megtapasztalt eredetük rendszerint nincsen. Ennek következtében európai

---

<sup>1</sup> Mindemellett fontos megjegyezni, hogy mind a félelem, mind a kriminalitási percepciók elérik a reguláris migránsokat, menekülteket is.

<sup>2</sup> Tanulmányomban szándékosan nem foglalkozom a terrorizmus kérdésével, mivel az nem köthető egyenesen a bevándorlási hullám okozta bűnözéshez, sokkal inkább azokhoz a történelmi és társadalmi folyamatokhoz, amelyekből a migráció és terrorizmus jelensége egyaránt származik. Ennek ellenére e két fogalom a közbeszédben elválaszthatatlanul összemosódik, és együttesen okai a félelem növekedésének.

és hazai kutatások igazolják, hogy erősödik a migránsokkal szembeni előítéletesség, idegenellenesség, vagy idegengyűlölet.<sup>3</sup>

Magyarországon, mint a migráció által érintett országban, hasonló tendenciák figyelhetők meg a lakosság körében. Ezt nyilvánvalóan az elmúlt évben hazánkba érkező menedékkérők, illetve az illegális migránsok tömeges és ellenőrizhetetlennek tűnő beáramlása váltotta ki. Az így keletkező félelem – amelynek megindítója egy konkrét folyamat – azután könnyen kiterjed az országban legálisan élő – elsősorban afrikai és ázsiai, főként muszlim származású – bevándorlókra is. A bevándorlás okozta problémáktól való szorongás tehát, amelyet alapvetően az illegális migráció váltott ki, napjainkra mind általánosabbá válik.

A hírekben és megosztásokban rendszerint a befogadó közösségek polgárainak áldozattá válásáról esik szó, miközben a migránsok, bevándorlók egyértelműen negatív színben tűnnek fel, ők a „sötét oldal”, vagyis a bűnözők.<sup>4</sup> Olasz kutatók szerint a migrációt a média többnyire problémának tünteti fel és valamilyen problematikus esemény kapcsán használja jellemzőként (például rablást követnek el, határsértők stb.). A kutatás szerint a legtöbbit használt nyelvtani fordulat a „Mi” és az „Ők”.<sup>5</sup>

Hazánkban sincs ez másképpen. Híreinkre – a szerencsére ritkán előforduló hazai, súlyosként értékelhető esetek hiányában – jellemző, hogy rendszeresen más országokban bekövetkezett riasztó esetekről számolnak be (pl. „Meztelenre vetkőztetett és megerőszakolt egy lányt három migráns az Eiffel-toronymál”<sup>6</sup>). Ezek a nagy publicitást kapó, bár távol történt ügyek mégis olyan félelmet képesek generálni, amely az állampolgárok egy részében akár indokolatlan agressziót, akár gyűlölet-bűncselekmények elkövetését idézheti elő.

Tipikusan az így felgyülemlett félelmek vezetnek ahhoz, hogy a lakosság az elmúlt év közvélemény-kutatási eredményei szerint, politikai meggyőződésétől függetlenül, nagyobb részben nem elégedett a hazai bevándorlási törvényekkel, és azokat szigorítaná.<sup>7</sup> Egy idén augusztusban, 1000 fő megkérdezésével készített repre-

<sup>3</sup> Görbe Attiláné Zán Krisztina: Az idegenellenesség, mint a migráció egyik társadalmi kihívása. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Migráció és rendészet. Magyar Rendészettudományi Társaság. Budapest, 2015. 40. o.

<sup>4</sup> Spanyol kutatások szerint például a média eltorzítja, felnagyítja a migránsok által elkövetett bűncselekményeket. Lásd Edoardo Bazzaco: La inmigración en España en los discursos de media y política. In: Salvatore Palidda (dir.): Criminalization and Victimization of Migrants in Europe. [http://aa.ecn.cz/img\\_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/eu\\_criminalisation\\_of\\_migrants\\_in\\_europe\\_report.pdf](http://aa.ecn.cz/img_upload/224c0704b7b7746e8a07df9a8b20c098/eu_criminalisation_of_migrants_in_europe_report.pdf) (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

<sup>5</sup> Marcello Maneri: Media and the war on immigration. In: Palidda (dir.): i. m. (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

<sup>6</sup> <http://www.origo.hu/nagyvilag/20160918-harom-migrans-eroszakolt-az-eiffel-toronymal-parizsban-megkotozott-meztelenre-vetkoztetett-lany.html> (Letöltés ideje: 2016.09.01.), de ugyanez a hír további 18 hírportálon volt olvasható ugyanekkor.

<sup>7</sup> Tárki, [http://hvg.hu/itthon/20160809\\_Kvotanepszavazas\\_a\\_Tarki\\_is\\_a\\_nemek\\_egyertel-mu\\_folyelet\\_mutatja](http://hvg.hu/itthon/20160809_Kvotanepszavazas_a_Tarki_is_a_nemek_egyertel-mu_folyelet_mutatja) (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

zentatív közvélemény-kutatás – a menekültekkel kapcsolatos attitűdöket kutatva – megállapította, hogy minden tíz megkérdezettből nyolcan úgy gondolják, hogy túl sok menekült érkezik Európába, jobb lenne, ha nem telepednének le, mert ahol megjelennek, ott problémákat okoznak, és akár veszélyesek is lehetnek. Az egy évvel ezelőtti eredményekhez képest érdemben növekedtek a menekültekkel szembeni ellenérzések. A megkérdezettek többsége nem gondolja úgy, hogy a menekülteket emberségesebben kellene kezelni, és kétharmaduk szerint nem kötelességünk segíteni rajtuk. A megkérdezettek szintén kétharmada számít menekültellenesnek, és minden ötödik szolidárisnak velük.<sup>8</sup>

Miközben számos félelemnek van – vagy lehet – valós alapja, a valóságban a leegyszerűsített változatnál sokkal árnyaltabb a kép, és nem tehetők sommás megállapítások egyik érintett közösség – bevándorlók/állampolgárok – kapcsán sem. „A kiszolgáltatott helyzetbe kerülő migránsok éppúgy lehetnek áldozatok, mint bűnelkövetők.”<sup>9</sup> Emellett többségükben nyilvánvalóan egyszerűen elszenvedői az életüket befolyásoló súlyos eseményeknek, éppen úgy, mint a helyi lakosok.

Tény, hogy hazánkban a migráció mind a mai napig nem tapasztalt mértékű növekedése magával hozta egyes korábbi bűnözési formák számának megugrását, mint például az embercsempészet, és a szervezett bűnözés egyes formái, amelyek éppen a szegénységre és kiszolgáltatottságra alapoznak. Új büntetőkódexünkben<sup>10</sup> emellett megjelentek új, korábban nem a büntetőjog hatókörében szabályozott tényállások is, mint a határzár rongálása, vagy a határzárrel kapcsolatos építési munka akadályozása, amelyek szintén – és nyilvánvalóan – az illegális migrációhoz köthetők, ezáltal növelve a migráns bűnelkövetők számát.<sup>11</sup>

A migráció azonban nem csak a bűnelkövetők, illetve a bűncselekmények számának növekedésében mutatkozik meg. Hasonlóan jelentős probléma külföldi kutatások szerint a migránsok körében az áldozattá válás is. Bár a helyi lakosság érzi elsősorban fenyegetettnek magát, a brit Migration Advisory Committee (MAC) megbízása alapján készült 2011-es kutatás szerint, miközben a migránsoknak alapvetően nincs nagy jelentőségük a bűnözés alakulásában, aközben az áldozattá válásnak kitettség jelentős a bevándorlók között.<sup>12</sup> Mindezek fényében érdemes megvizsgálni azt, vajon mit mutatnak a hazai statisztikák.

<sup>8</sup> [http://www.publicus.hu/blog/kvotanepszavazas\\_novekvo\\_idegenellenesseg\\_valtoztalan\\_reszveteli\\_szand/?utm\\_source=mandiner&utm\\_medium=link&utm\\_campaign=mandiner\\_migracio\\_201609](http://www.publicus.hu/blog/kvotanepszavazas_novekvo_idegenellenesseg_valtoztalan_reszveteli_szand/?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_migracio_201609)(Letöltés ideje: 2016.09.01.)

<sup>9</sup> Ritecz György: A migráció és a bűnözés. In: Sárík Eszter (szerk.): Kriminológiai Közlemények 60. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2002. 125-148. o.

<sup>10</sup> A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.), 352/A–C. §-ai (beiktatta: 2015. évi CXL. törvény 31. §. Hatályos: 2015. IX. 15-től.)

<sup>11</sup> Hautzinger Zoltán: Az irreguláris migráció büntetőjogi aspektusai. In: Hautzinger (szerk): i. m. 49–69. o., valamint Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban. AndAnn Kiadó. Pécs, 2016. 55–65. o.

<sup>12</sup> Brian Bell – Stephen Machin: The Impact of Migration on Crime and Victimisation. A report for the Migration Advisory Committee, December 2011. Centre for Economic Performance, LSE, 2011.

## 2. Kriminálitás a számok alapján

A kriminálitás mérése szempontjából elsősorban a bevándorlók által elkövetett bűncselekmények alakulását érdemes megvizsgálni. Hautzinger Zoltán a 2003 és 2015 közötti statisztikai adatok elemzése alapján megállapítja, hogy a külföldi bűnelkövetők aránya nem változott jelentősen az irreguláris migráció erősödésével (jellemzően 5000 fő körüli átlagos regisztrált).<sup>13</sup> A legtöbb elkövető ebben az időszakban továbbra is Romániából, illetve Szerbiából érkezik (átlag 1500 fő, vagyis az összes elkövető 30%-a), míg a sokak által veszélyesebbnek tartott pakisztáni, szíriai, algériai elkövetők összességében is nagyságrendekkel kevesebben vannak (átlag 145 fő, azaz kb. 3%.) Természetesen hozzá kell tenni ehhez azt a tényt is, hogy a statisztikai adatok sok esetben nem hűen tükrözik vissza a valóságot. Ennek oka részben az adatszolgáltatók pontatlansága, a rossz vagy hiányos adatrögzítés, valamint az, hogy az adatbázisok esetlegesen a korábbi évekre vonatkozó adatokat is tartalmaznak. Emellett a 2015-ös év második felében bekövetkező migrációs „hullám” következtében alakuló kriminálitás elképzelhető, hogy csak 2016-ban került felderítésre. A statisztika nem tartalmaz olyan elkövetőkre vonatkozó adatokat sem, ahol ismeretlen marad az elkövető személye (és ez nem kevés, hiszen pl. 2015-ben 280 113<sup>14</sup> regisztrált bűncselekmény mellett összesen 109 787<sup>15</sup> elkövető személye vált ismertté. Emellett természetesen nem tartalmazza a nyilvántartás a ki nem derülő, vagyis latenciában maradt eseteket sem.

Ha általánosságban nem a külföldi bűnelkövetők számának alakulását vizsgáljuk, hanem a jogellenesen az országban (illetve az új Btk. szerint) jogellenesen ott tartózkodó (ami már nem kizárólag az ország területére vonatkozó kategória), illetve menekült státuszt kérő, vagy menekült státuszú, menedékesként nyilvántartott bűnelkövetők létszámának alakulását tekintjük, még bizonytalanabb képet kapunk. Itt kell megjegyezni azt is, hogy miként a külföldi elkövetők sem feltétlenül illegális migránsok, úgy az ilyen cím alatt regisztrált elkövetők is lehetnek más okból jogellenesen az országban, vagy az adott helyen tartózkodó személyek.<sup>16</sup>

---

[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/257233/lse-consulting.pdf](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/257233/lse-consulting.pdf) (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

<sup>13</sup> Hautzinger: Idegen a büntetőjogban: i. m. 84. o.

<sup>14</sup> [http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat\\_evkozi/e\\_zji003.html](http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_zji003.html) (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

<sup>15</sup> ENYÚBS

<sup>16</sup> A fenti kategóriák nem fedik egyértelműen a korábbiakban menekültként, vagy illegális bevándorlóként definiált populációt, illetve a rögzítés során problémát okozhat a megfelelő kategória kiválasztása is. A helyzet megoldása érdekében a Legfőbb Ügyészség 2015-ben kezdeményezte a „Magyarországon tartózkodás jogcíme” változó létrehozását, mely a jövőben kétséget kizáróan azonosíthatja a menekült, vagy illegális bevándorló sértetteket és elkövetőket.

<b>Regisztrált bűnelkövetők száma</b>				
<b>2011</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>
845	1360	590	254	1106

1. számú táblázat: Az elkövető a bűncselekmény helyén tartózkodás jellege szerint: jogellenesen az országban/ott tartózkodik, menekült státuszt kérő, menekült státuszú, menedékes 2011–2015<sup>17</sup>

A számok azt mutatják, hogy az ekként regisztrált elkövetők létszáma az elmúlt öt évben meglehetősen változatosan alakult. Ez részben adódhat a regisztráló személyének bizonytalanságából is. Míg 2011-ben a legjellemzőbb bűncselekmény a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése (477 eset), valamint a közokirat-hamisítás (202 eset) volt, addig 2015-ben a határzár tiltott átlépése (887 eset), valamint szintén a közokirat-hamisítás (107 eset) volt a legjellemzőbb bűncselekmény. Érdekes ugyanakkor, hogy míg 2011-ben még 41 embercsempészes bűncselekményt regisztráltak a hatóságok, addig 2015-re az esetek száma 20-ra csökkent. Míg az elkövetők nagyobb része 2011-ben ukrán (155), illetőleg szerb (118), valamint kisebb arányban, de még jellemzően afgán (91) és koszovói (80) származású volt, addig 2015-re ez némileg változott: szír (277), afgán (208), iraki (174), koszovói (144), volt a legjellemzőbb elkövető-származás. Ezt a változást részben az a szabályozásbeli változás okozhatta, amely a határzár tiltott átlépését bűncselekménnyé minősítette.

Az elkövetők mellett hasonlóan fontos kérdés a külföldi állampolgárok sértetté válásának vizsgálata hazánkban. Ezt mutatja a 2. számú táblázat.

	<b>2011</b>		<b>2012</b>		<b>2013</b>		<b>2014</b>		<b>2015</b>	
	<i>fő</i>	%	<i>fő</i>	%	<i>fő</i>	%	<i>fő</i>	%	<i>fő</i>	%
magyar állampolgár	443 738	98,31	463 883	98,23	370 518	98,06	323 412	98,13	274 060	97,87
külföldi állampolgár	7 623	1,69	8 351	1,77	7 294	1,93	6 149	1,87	6 046	2,16
hontalan	10	0	2	0	4	0	14	0	6	0
állampolgársága ismeretlen	–	0	–	0	13	0	–	0	1	0
<b>összesen</b>	<b>451 371</b>	<b>–</b>	<b>472 236</b>	<b>–</b>	<b>377 829</b>	<b>–</b>	<b>329 575</b>	<b>–</b>	<b>280 113</b>	<b>–</b>

2. számú táblázat: Regisztrált sértettek állampolgársága és arányuk 2011–2015

Mint látható, a külföldi regisztrált sértettek aránya az össz-sértetti számhoz képest meglehetősen alacsony hazánkban. A külföldi sértettek számának alakulásával

<sup>17</sup> Forrás: ENYÜBS

szemben – ahol a statisztikában a legjellemzőbb a német és a román származású sértett, aki rendszerint turistaként vagy munkavállalóként tartózkodik Magyarországon, azaz jellemzően nem migráns – érdemesebb szintén a jogellenesen az országban/ott tartózkodik, menekült státuszt kérő, menekült státuszú, menedékes sértettek adatait vizsgálni, az elkövetőknél tett észrevétel tekintetbevételével. Ez az ENYÜBS adatai szerint 2011 és 2015 között az alábbiak szerint alakult:

<i>Regisztrált bűnelkövetők száma</i>				
2011	2012	2013	2014	2015
139	211	265	134	101

3. számú táblázat: A sértett a bűncselekmény helyén tartózkodás jellege szerint: jogellenesen az országban/ott tartózkodik, menekült státuszt kérő, menekült státuszú, menedékes 2011–2015<sup>18</sup>

Az elszenvedett esetek többsége *embercsempészet* volt: 2011-ben 98 eset (70%), 2012-ben 178 eset (84,4%), 2013-ban 192 (73%), 2014-ben 22-re (16%) csökkent – ami már meglepően alacsony szám –, míg 2015-re szinte teljesen eltűnt a statisztikából, és összesen 10 cselekmény elszenvedése került feltüntetésre (az is a régi Btk. alapján bírált ügyek között). Hozzá kell tenni ugyanakkor, hogy a csempészett személyek bár a Btk. szerint semmiképpen sem tekintendők sértetteknek, ám az adatrögzítői gyakorlat az ilyen esetek során felderített személyeket mégis a sértettek között jelölte, míg a csempész személye került felvitelre elkövetőként. Itt nyilvánvalóan olyan szemléletmódbeli változás következett be, amely miatt ezek az adatok nem használhatóak fel. Annál is inkább így van ez, hiszen a csempészett személyek számának alakulása nyilvánvalóan nem megy szembe a migrációs hullámmal, vagyis ahogyan nő a migrációs terheltség, úgy nem csökken a sértetté válás, amennyiben a csempészett személyeket a korábbiak szerint sértettnek tekintjük.

A változás egyértelműen az utolsó két év szabályozási változásaihoz köthető, mert az ENYÜBS-ben már csak a régi Btk. szerinti embercsempészet-ügyek sértetteinek számát találhatjuk a nyilvántartásban. Ezt a tényt erősíti meg, hogy az új Btk. szerinti eseteket tartalmazó adatbázisokban 2014-ben 333; 2015-ben pedig 640 regisztrált embercsempészet-ügy került feltüntetésre, vagyis a bűncselekmények száma korántsem csökkent.

Mivel tehát ezek a statisztikai mutatók – amelyek egyébként sem lennének tökéletesen alkalmasak a sértetté válás teljes megmutatására, ám kiindulópontként használhatóak – jelen esetben nem alkalmasak még elindulásra sem, érdemes megvizsgálni, vajon milyen egyéb módszerekkel mérhető a migrációs folyamat során hazánkban lakó/tartózkodó bevándorlók sértetté válásának alakulása, erre a nemzetközi kutatások milyen eszközöket alkalmaznak, és milyen eredményeket mutatnak.

<sup>18</sup> Uo.



A kriminalitás szempontjából közelítve a migrációt, azt láthatjuk, a bevándorlók nemcsak a bűnelkövetés oldaláról vizsgálándók, hanem az áldozattá válás oldaláról is.

### 3. Bűnözés – áldozattá válás a kutatások szerint

A migráció részesei, vagyis a bevándorlók között tehát, miközben nyilvánvalóan találhatóak bűnözők is, részben mint embercsempészek, az utazás szervezői, részben pedig akár terrorista csoportok tagjai is, sőt valószínűleg a menekültcsoportokban is találhatóak egyéb, például vagyoni elleni bűncselekmények elkövetői is (miként a helyi lakosság tagjai között), sajnálatosan nagy arányú lehet az áldozattá válás is, hiszen itt olyan személyekről van szó, akik idegen országokban, általunk ismeretlen helyek és körülmények között, elszakadva a hazájuktól menekülnek, kiszolgáltatva idegenek jó és rossz szándékának egyaránt.

Póczik Szilveszter<sup>19</sup> a migráció közbiztonsági kockázatait elemezve az alábbi problémákat azonosítja. Kulturális konfliktusok; esélypótló bűncselekmények, amelyeket a kisebbségi csoportok tagjai követnek el, rendszerint második generációs bevándorlók: illegális migrációs hálózatok, szervezett bűnözés, embercsempészet és emberkereskedelem; és a kapcsolódó bűncselekmények, mint például okirathamisítás, végül új, kultúraspecifikus bűnözési formák, ahol a szerveződés alapja az etnikai hovatartozás. Áldozati oldalon interetnikai és intraetnikai szétválasztást alkalmaz, azzal, hogy a szervezett cselekmények körében rendszerint az áldozati oldal is a bűnözők etnikumából kerül ki. A Bognár–Domokos szerzőpáros<sup>20</sup> szerint a migráció és a bűnözés közti kapcsolódás több területen érhető tetten:

- a menekültek embercsempészek áldozatává válnak;
- egyes menekült, bevándorló csoportok magasabb bűnözési mutatókkal rendelkeznek, mint a befogadó országok lakói;
- harmadik terület, amikor a menekültek a befogadó országban rasszista támadás elszenvedői.

Ehhez a csoportosításhoz, amely logikusan választja szét az áldozattá válás különböző típusait, hozzátehető még a helyi hatóságok által történő diszkrimináció, az embertelen bánásmód, valamint a bevándorlók saját, illetve más nemzetiségű/vallású migráncscsoportok tevékenysége által történő sértetté válás.

---

<sup>19</sup> Póczik Szilveszter: A bűnözés és a kisebbségek. In: Gönczöl Katalin – Kerezi Klára – Korinek László – Lévay Miklós: Kriminológia, szakkriminológia. Complex Kiadó. Budapest, 2006. 587–588. o.

<sup>20</sup> Bodnár Alexandra – Domokos Andrea: Régi-új kihívások, szegénység, migráció, bűnözés. Pro Futuro, 2015/2. 96–107. o.

Elérhető: [http://profuturo.lib.unideb.hu/file/4/5698bbe3cd7b6/szerzo/Pro\\_Futuro\\_2015\\_2.96-107.pdf](http://profuturo.lib.unideb.hu/file/4/5698bbe3cd7b6/szerzo/Pro_Futuro_2015_2.96-107.pdf) (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

Az ENSZ UNODC 2015-ös tanulmánya<sup>21</sup> szerint, amely a bevándorlók elleni erőszakos cselekmények megelőzésének lehetőségét a tranzitországokban, a befogadó központokban elkövetett bűncselekményekre koncentrálna vizsgálja, számos olyan eset fordul elő, ahol a bevándorlók erőszak áldozatává válnak. Amellett, hogy az embercsempészek sokszor maradék javaiktól fosztják meg a menekülteket, előfordulhatnak lopások, akár csoportokon belül, a migránsokat fenyegető legjellemzőbb veszély az erőszakos cselekményeknek való kitétség. Az erőszak az alábbi módokon mutatkozhat meg a tanulmány szerint:

- már az utazás során az embercsempészek, majd a határoknál a rendőrök és rendfenntartók által;
- kizsákmányolás, zsarolás és munkával kapcsolatos visszaélések, például szexuális kiszolgáltatottság, rabszolgamunka;
- rasszizmus, intolerancia, xenofóbia, diszkrimináció által motivált bűncselekmények elszenvedői az adott országban;
- migráncsoportokon belül és migráncsoportok között: a származási országból származó ellentétek fokozódnak, illetve különböző hagyományokból eredő bűncselekmények, becsületgyilkosság, szüzesség tesztelése, nők embertelen módon és akaratuk ellenére meddővé tétele;
- az igazságszolgáltatáson belül elkövetett diszkrimináció:
  - o diszkriminatív döntéshozatal,
  - o hosszabb, súlyosabb büntetések,
  - o szegregáció az őrizetben,
  - o a rendőrök által tartott indokolatlan igazoltatások (racial profiling),
  - o kettős büntetés (büntetés letöltése + hazatoloncolás),
  - o eleve bűnelkövetőknek tekintik az illegális bevándorlókat,
  - o az ügyészek, bírók sem mentesek a xenofób hozzáállástól.<sup>22</sup>

Az Európa Tanács friss jelentése, amelyet Andrea Rigoni<sup>23</sup> készített a bizottság felkérésére, azt vizsgálja, vajon melyek a fő okok, amelyek szerepet játszanak abban, hogy a bevándorlók erőszakos bűncselekmények sértettjeivé válnak, például fizikai erőszakot szenvednek el, emberkereskedők hálójába kerülnek, erőszak áldozatává válnak a táborokban, befogadó állomásokon, a munkaerőpiacon, a gyűlöletbűncselekmények során. Kiemelt kérdés volt a vizsgálat során a nők és a bevándor-

<sup>21</sup> United Nations Office on Drugs and Crimes (UNODC): Combating violence against migrants (Criminal justice measures to prevent, investigate, prosecute and punish violence against migrants, migrant workers and their families and to protect victims). [https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/UNODC\\_Combating\\_Violence\\_against\\_Migrants.pdf](https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/UNODC_Combating_Violence_against_Migrants.pdf) [letöltve: 2016. szeptember 1.]

<sup>22</sup> Uo.

<sup>23</sup> Andrea Rigoni: Violence against migrants. Report. Committee on Migration, Refugees and Displaced Persons, Strasbourg, 26 March 2016. [https://www.ecoi.net/file\\_upload/1226\\_1464093286\\_document.pdf](https://www.ecoi.net/file_upload/1226_1464093286_document.pdf) (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

ló gyerekek helyzete, akik különösen kitettek az erőszak és visszaélés különböző formáinak, beleértve a nemi erőszakot, főleg a fogvatartási központokban. A vizsgálat kiterjedt az ET országok közül Franciaországra, Németországra, Görögországra, Olaszországra, Oroszországra és Törökországra.

A jelentés szerint a migránsok ellen történt alábbi cselekmények esetszáma növekedett meg:

- fizikai erőszak,
- feketemunka,
- embercsempészet,
- szexuális zaklatás és kényszerítés,
- diszkrimináció,
- gyűlöletbeszéd.<sup>24</sup>

A jelentés kitér arra, hogy nagyon kevés uniós ország tesz a jelenség ellen, a tömegmédiá és a különböző politikai pártok is inkább migrációellenességükről tesznek tanúbizonyságot. Ez azután intoleranciát és xenofóbiát eredményezhet.

Korábban, már a 90-es években folytak kutatások a bevándorlók áldozattá válásával kapcsolatban. Ezek közül érdekes eredményeket mutat France Laurent Mucchielli és Sophie Nevanen kutatása, amelyet 2008-ban publikáltak.<sup>25</sup>

Franciaországban az 1980–90-es években kezdődtek városi felkelések a migránsok ellen, elsősorban a muzulmán vallástól való erős félelem és ehhez kapcsolódóan a bűnözéstől való félelem miatt. A kutatók ezért fontosnak tartották, hogy vizsgálják a migrációhoz köthető bűnelkövetést és áldozattá válást. Az már akkor kiderült, hogy nehéz hiteles forráshoz, statisztikához hozzáférni a bevándorlók áldozattá válásával kapcsolatban. A kutatásból kiderült, hogy számos olyan tényező van, amelyek befolyásolják a kutatás hitelességét, a statisztikák pontosságát, hiszen bizonyos bűncselekményeket csak bevándorlók tudnak elkövetni. Így nagyon magas a statisztikákban az olyan jellegű bűncselekmények száma, amik igazából az otttartózkodás illegalitásának ténye miatt kerülnek dokumentálásra, például illegális bevándorlás, közokirat-hamisítás. Emellett nyilvánvaló volt a rendőrség túlbuzgó-sága: egyes bűncselekményekhez, hogy teljesítsék az „elvárásokat”, „etnical profil-ing” módszerrel gyűjtötték az elkövetőket, vagyis kimondottan etnikai jellemzők alapján igazoltattak és intézkedtek. A kutatásból kiderült, hogy kevesebb a hivatalos személyek elleni erőszak vagy a hivatali intézkedéssel szemben való ellenszegülés száma a bevándorlóknál, mint a franciáknál.

A diszkrimináció megmutatkozott a hatósági eljárások során, hiszen ugyanazokért a bűncselekményekért keményebb büntetést kaptak a bevándorlók, mint a fran-

---

<sup>24</sup> <http://statewatch.org/news/2016/jun/pace-resolution-violence-against-migrants-6-16.pdf> (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

<sup>25</sup> France Laurent Mucchielli – Sophie Nevanen: Delinquency, victimisation, criminalisation and penal treatment of foreigners. In: Palidda (dir.): i. m.

ciák, sokkal több volt a szabadságvesztés-büntetések száma, és ugyanazokért a bűncselekményekért hosszabb időre ítélték őket. Ritkán kaptak enyhe büntetési tételt, nevelő jellegűeket szinte egyáltalán nem. Ezeket az eredményeket erősítette meg egy görög kutatás, amely megpróbálta összegyűjteni azokat a hiteket/tévhiteteket, amelyek a bevándorlókval kapcsolatos kriminalitásra próbáltak magyarázatokat találni.<sup>26</sup> Az egyik ilyen „mítosz”, amely kialakult a bevándorlókval kapcsolatosan az, hogy a Görögországban 1990 után megnövekedett bűnözés kifejezetten a migránsok kriminalizálódásának tudható be. A szerző ennek kapcsán kifejti, hogy ebben az időszakban általánosságban nőtt meg a bűnözés, ami a modernizációs és urbanizációs folyamat eredménye. A bevándorlók között a bűnelkövetők rendszerint vagyon elleni, okirat-hamisítási vagy drogbűncselekmény miatt kerültek meggyanúsításra. Az előzetes letartóztatás velük szemben 61%-ban, míg a görögökkel szemben csak 39%-ban, viszonylag komoly vádak esetén kerül fogantatásra. A drogbűncselekmények esetén általában nem profi terjesztőkkel szemben, hanem kisebb mennyiségű marihuána birtoklása miatt indult eljárás. Jellemző letartóztatási ok volt még az illegális bevándorlás ténye, amikor is automatikusan előzetes letartóztatásban maradtak ítélethozatal előtt.

A „mítoszok” másik jelentős csoportja a bevándorlókval való bánásmódra vonatkozik az igazságszolgáltatásban. A szerző hangsúlyozza, hogy ez a bánásmód korántsem egyenlő a helyiekkel szemben tanúsított eljárási szokásokkal. A rendőrök a bevándorlók körében könnyebben találnak és keresnek bűncselekményt, mint az állampolgárok körében. A bírósági eljárás során a tanulmány megállapítása szerint:

- a legtöbb bevándorló előzetes letartóztatásba kerül, nehezebben tudnak pszichikailag és gyakorlatilag felkészülni a tárgyalásra;
- nem tudnak jól görögül;
- nincsenek tudatában a helyi viselkedési szokásoknak, nehezebben tudnak megfelelően viselkedni a bíróságon;
- a bevándorlás illegálitása eleve előítéletet hordoz, valószínűsítik, hogy más bűncselekményt is elkövetett az illető;
- a jogi tanácsadás gyakran aznap van, mint a tárgyalás, szóval lehetetlen felkészülni a védelemre;
- általában ugyanazokért a bűncselekményekért súlyosabb ítéletet kapnak, mint a helyiek.

Az Egyesült Királyságban a Migration Advisory Committee bevándorlókval kapcsolatos vizsgálata szintén hasonló eredményeket mutatott. Habár nem jelentős a

<sup>26</sup> Martin Baldwin-Edwards: Crime And Migrants: Some Myths And Realities. Presentation [In Greek] To The International Police Association. 17th Greek Section Conference, Samos, 4 May, 2001. Mediterranean Migration Observatory (UEHR) – Panteion University (Athens) and The Open University (UK), 2001.  
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.552.7848&rep=rep1&type=pdf> (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

kriminalizációjuk, arányait tekintve mégis nagyszámú bevándorló van börtönben, mert

- a személyiségjegyek és a bevándorlói státusz nehezen elhatárolható,
- több súlyosabb bűncselekményt követnek el, ami bebörtönzéssel jár,
- olyan bűncselekményeket követnek el, ami az adott országban a rendőrség kiemelt figyelmét vonja maga után.<sup>27</sup>

#### 4. Összegzés

Végighaladva a tanulmány egyes pontjain azt láthatjuk, igen nehéz kérdés a migráció kriminogén hatásairól egzakt eredményeket felmutatni. A statisztikai adatok nem csak hazánkban alkalmatlanok konkrét következtetések levonására. Hasonló kritikákat találhatunk a nemzetközi szakirodalomban is. A kutatások a bűnözés és az áldozattá válás körében szintén nehézségekbe ütköznek. Részben oka ennek az, hogy a kisközösségek zártak, nem vagy nehezen derül fény a bűncselekményekre még jogszerű bevándorlás esetén is. Az irreguláris migránsok viktimizációja még nehezebben mérhető, ugyanis illegális státuszuk miatt nem tesznek bejelentést, így nem jelenik meg a különböző jelentésekben és statisztikákban. Ennek nyilvánvaló oka, hogy félnek bejelenteni, tartanak a következményektől és az esetleges kitoloncolástól, valamint a tény, hogy feljelentés esetén nem biztosított a hatékony bűnüldözés és felelősségre vonás.

Így a bűnesetek, különösen az erőszakos cselekmények száma a körükben folyamatosan nő, hiszen az erőszak elkövetői nincsenek veszélyben, tettüknek úgyszemint lesz következménye. Az Európa Tanács fentebb ismertetett jelentése összegzésében különös aggodalmát fejezi ki a bevándorlással érintett nők és kiskorúak kapcsán, akik különösen veszélyeztetettek az erőszak szempontjából.

A már hivatkozott görög tanulmány szerzői javaslatokat is megfogalmaznak a migránsok bűnözésének csökkentése érdekében:

- a legális bevándorlás és munkahelyteremtés elősegítése,
- inkább a tényleges bűncselekményekre, mint az illegális bevándorlói státuszra való koncentráció,
- a rendőrségi gyakorlat önbírálat és önkritikája,
- a piti bűnözés helyett a szervezett bűncselekményekre irányuló nagyobb figyelem fordítása,
- valódi és részletes statisztikák készítése és publikálása a bűnözéssel kapcsolatban,
- bevándorlóbefogadó és -elfogadó szociális politika,
- kutatás annak érdekében, hogy miért van ennyi bevándorló a börtönökben, és megoldási javaslatok kidolgozása,
- a rendőri szkillék fejlesztése különféle tréningekkel és technikákkal.<sup>28</sup>

---

<sup>27</sup> Bell – Machin: i. m.

Az Európai Unió a migrációt komplex kérdésnek tekinti, amely nem pusztán jogi eszközökkel kezelendő, hanem nagy hangsúlyt helyez a megelőzésre és az integrációra.<sup>29</sup>

Az UNODC tanulmányában az alábbiakat javasolja a bevándorlók viktimizációját illetően, a tisztánlátás és a helyzet megfelelő kezelése érdekében:

- Hatékony tudásbázis megalkotása megfelelő adatgyűjtéssel, bizonyítékalapú válaszok a migránsok viktimizációjára.
- A migránsok ellen elkövetett bűncselekmények okainak és gyökereinek azonosítása.
- A migránsok elleni erőszak azonosítása a célországokban és tranzitországokban.
- A büntetés-végrehajtásban történt migránsok elleni erőszak kivizsgálása.
- Áldozat és tanúvédelem.
- A jogalkotási folyamatok megerősítése a migránsok által elszenvedett erőszak elleni harcban.
- Az erőszakot elszenvedett migránsok számára különféle jellegű segítségnyújtás.
- Az igazságszolgáltatás diszkrimináció nélküli elérése.
- Kártalanítás, kompenzáció az erőszakot elszenvedett migránsok számára.
- Az elkövetők ellen büntetés kiszabása, illetve az elkövetők rehabilitációja.<sup>30</sup>

Finszter Géza 2002-ben írt tanulmányában idézte a 2001. július Marseille-i tanácskozás megállapítását, amely a migrációban határozta meg a közösség közbiztonságát fenyegető egyik legnagyobb veszélyt: „A bevándorlás alapvető oka, az elszegényedés sem csökkent, másfelől viszont a befogadási kapacitás és készség is egyre kisebb lesz. Mindez szükségszerűen növeli azokat a tömegeket, amelyek a kivándorlás illegális útját választják. Az embercsempészet ezért lett a nemzetközi szervezett bűnözés egyik legvirágzóbb üzletága. Tény továbbá, hogy a kiszolgáltatott külföldiek között megteremthető a bűnözői utánpótlás is. Igazi ördögi kör ez. A szigorodó befogadás a bűnözés profitját növeli. A gazdag országok bűnvonzó hatást gyakorolnak, míg a szegény világ bűnkibocsátóként működik. Minthogy pedig a bűnözés alakulásában jelentősége van a kulturális és vallási gyökereknek, bekövetkezhet egy nehezen ellenőrizhető bűnözés exportálása a migráció által.”<sup>31</sup>

Látható tehát, hogy miközben jelenlegi ismereteink mellett szinte lehetetlen állást foglalni a migrációt érintő bűnözés és áldozattá válás kérdésében, ez égetően fontos

<sup>28</sup> Baldwin-Edwards: i. m.

<sup>29</sup> Ritecz György – Sallai János: A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége. Hanns Seidel Alapítvány. Budapest, 2015. 43. o.

<sup>30</sup> UNODC: i. m.

<sup>31</sup> Finszter Géza: Jogi válaszok a migráció kérdésében.

[http://www.kriminologia.hu/sites/kriminologia.hu/files/finszter\\_geza.pdf](http://www.kriminologia.hu/sites/kriminologia.hu/files/finszter_geza.pdf) (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

lenne. Ebben jelentős szerepet játszhatnának empirikus kutatások, valamint a statisztikai adatrögzítés és -szolgáltatás használhatóvá tétele. Ma az egyetlen mérhető pont a bevándorlást érintően a lakosság félelmének nagysága.

Korinek László szerint a rendészettudomány feladata mindenekelőtt a bevándorlás valóságos hatásainak, veszélyeinek az elemzése és bemutatása. A lakosságban vannak olyan félelmek, illetőleg szorongások is, amelyek teljesen megalapozatlanok. Kellő tudományos kritika hiányában morális pánik alakulhat ki, mint ahogyan számos helyen ez meg is történt.<sup>32</sup>

A 2012-ben írt tanulmány megállapításai ma különösen aktuálisak. A félelem azóta is nő, már-már pánik méretét öltve. Ahogyan Finszter írja: érdekes, hogy olyan régiókban, ahol tényleges jelentős külföldről származó populáció él, kisebb az idegenellenesség, mint ott, ahol alig található külföldi.<sup>33</sup> Így a tudomány feladata világos: a valóságos helyzet felderítése a tisztánlátás érdekében, és ennek megfelelő megelőző és támogató intézkedések kidolgozása, mindezt egy biztonságos, félelem nélküli társadalmi együttélés érdekében, amely az emberi jogokat pro és kontra tiszteletben tartja.

---

<sup>32</sup> Korinek László: A tudományos munka helye és szerepe a hatékony szakmai munkában, különös tekintettel a migráció kezelésére. *Migráció és társadalom*, 2012/1.  
<http://migracioestarsadalom.hu/2012/1/tudom%C3%A1nyos-munka-helye-%C3%A9s-szerepe-hat%C3%A9kony-szakmai-munk%C3%A1ban-k%C3%BC1%C3%B6n%C3%B6s-tekintettel-migr%C3%A1ci%C3%B3> (Letöltés ideje: 2016.09.02.)

<sup>33</sup> Finszter Géza: *Jogi válaszok a migráció tükrében*. Kriminológiai Közlemények 60. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2002. 149-162. o.





**Urbán Ferenc vezető tanácsos**  
*Központi Statisztikai Hivatal*

## **Bevándorlás és bűnelkövetők kapcsolata Magyarországon**

### **1. Bevezető gondolatok**

2014 és 2016 közötti időszakban a magyarországi közbeszéd meghatározó témájává váltak a nemzetközi migrációt érintő aktuális kérdések, elsősorban a Magyarországon át az Európai Unió felé irányuló irreguláris migráció. Jelen tanulmány célja, hogy megvizsgálja a Magyarországon valamilyen formában tartózkodó külföldi állampolgárok száma és a bűnelkövetők száma között kimutatható-e kapcsolat és, ha kimutatható kapcsolat, akkor hogyan jellemezhető ez a kapcsolat.

### **2. Kriminálstatisztika**

„A bűnözés társadalmi tömegjelenség, ami két elem, a cselekményi oldal és a személyi oldal kölcsönhatásán alapulva írható le.”<sup>1</sup> Nyilvánvaló tény, hogy a teljes bűnözés nem ismerhető meg és így a bűnözés maga sem ragadható meg statisztikailag teljesen. A statisztikai módszerek csak az ismertté vált bűncselekményekre és a felderített elkövetőkre alkalmazhatóak, ezért van egy olyan terület, ami nem ismerhető meg, ez a teljes bűnözés és az ismertté vált bűncselekmények közötti különbség, amit látens bűnözésnek nevezünk.

Az ismertté vált bűnözésen belül a legtöbb információ az ismertté vált bűncselekmények köréből szerezhető, vannak olyan bűncselekmények, ahol a cselekmény és az elkövető ismertté válása egybeesik, de az esetek többségében az elkövető személyére a nyomozás derít fényt. A bűncselekmény felderítettsége alapján különbséget lehet tenni olyan bűncselekmények között, aminek felderítője ismeretlen maradt és olyan között, aminek elkövetőjét sikeresen felderítették.

Ha a bűncselekmény elkövetője felderítésre került is még nem jelenti feltétlenül a büntethetőségét is, mivel az ismertté vált elkövetők egy része különböző okokból nem vonható büntetőjogi felelősségre, ezeket az eseteket a 2012. évi C. tv. a Büntető Törvénykönyvről IV. fejezete tartalmazza, ezek a következők lehetnek:

1. a gyermekkor,
2. a kóros elmeállapot,
3. a kényszer és a fenyegetés,

---

<sup>1</sup> Gönczöl Katalin – Kerezsi Klára – Korinek László – Lévay Miklós: Kriminológia-Szakkriminológia. Complex Wolters Kluwer csoport. Budapest, 2012. 223. o.

4. a tévedés,
5. a jogos védelem,
6. a végszükség,
7. a jogszabály engedélye,
8. a törvényben meghatározott egyéb ok.<sup>2</sup>

Léteznek azonban olyan okok is, amik a büntethetőséget kizárják, ilyen lehet az elkövető halála, az elévülés, a kegyelem, a tevékeny megbánás, vagy a törvényben meghatározott egyéb ok. Jelen tanulmány következtetéseinek előkészítéséhez fontos tisztázni, hogy a vizsgálódás tárgyát a bűnelkövetők képezik, vagyis a bűncselekményt elkövetők közül azok, akik nem mentesültek a büntetőjogi felelősségre vonás alól, illetve büntethetőség alól nem is zárhatóak ki.

A bűnelkövetők fogalmának pontos meghatározása érdekében a következő példával élék<sup>3</sup>: 2005-ben összesen 436 522 közvédas bűncselekmény vált ismertté, ebből 257 194 elkövetőt derítettek fel, a bűncselekményt elkövetők száma 140 211 volt, ám ebből azok, akik büntethetőek is voltak és nem is voltak a büntethetőség alól kizárhatóak 133 790 volt, vádemelésig 104 238 fő ügye jutott el, vagyis ennyi volt a vádlottak száma, míg a vádlottak számából az elítéltek száma 97 586 fő volt.<sup>4</sup> Vagyis összefoglalóan elmondható, hogy a bűnelkövetők halmaza a bűncselekményt elkövetők halmazának részhalmazát képezi, ez a tanulmány tehát a bűnelkövetőket tekinti vizsgálódása alanyának.

### 2.1. A magyar kriminálstatisztikai rendszer

A magyar kriminálstatisztikai rendszer alapvetően három fő elemből tevődik össze, ezek a következők: (1) egységes nyomozóhatósági és ügyészségi bűnügyi statisztikai rendszer (a továbbiakban: ENYÜBS), (2) bírósági statisztikai rendszer, (3) büntetés-végrehajtási statisztika.

Az ENYÜBS rendszer két részre osztható, a rendszer egyik része a bűnözés jelenségével, a másik része pedig a rendőri-ügyészi tevékenységgel foglalkozik, ez a rendszer 1964. január 1-je óta működik. A bíróság statisztikai rendszere még ennél is nagyobb múlttal rendelkezik, hiszen több mint százéves múltat tekint vissza, a

<sup>2</sup> 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről IV. fejezet

<sup>3</sup> Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Korinek László – Lévay Miklós: i.m. 231. o.

<sup>4</sup> „A regisztrált elkövetők közül a vétőképesek, vagyis azok, akiknél a büntetőeljárás döntés nem a következő büntethetőséget kizáró vagy megszüntető okok valamelyike volt: gyermekkor, kóros elmeállapot, kényszer vagy fenyegetés, tévedés, megelőző jogos védelem, jogos védelem jogtalan támadás elhárításához, jogos védelem ijedtségéből vagy menthető felindulásból elkövetve, végszükség, jogszabályi engedély, egyéb büntethetőséget kizáró ok, magánindítvány hiánya, feljelentés elutasítása vagy a nyomozás megszüntetése fedett nyomozóval szemben, megbízhatósági vizsgálat során bűnmegelőzési-bűnfelderítési okból elkövetve, feljelentés hiánya egyéb törvényben meghatározott esetben.” Legfőbb Ügyészség: Tájékoztató a 2014. évi Bűnözésről, Budapest, <http://ugyeszseg.hu/repository/mkudok6797.pdf>, (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

nyomozhatósági rendszerhez hasonlóan ez is két részből tevődik össze, az egyik rész a bírósági ügyforgalom és munkateher a másik a jogerősen befejezett büntető-ügyek vádlottjainak adatait tartalmazza. A büntetés-végrehajtási statisztika a büntetés-végrehajtási intézetben fogva tartottak számáról, szoció-demográfiai jellemzőiről, valamint egyéb a büntetés végrehajtás jellegére vonatkozó adatokat tartalmaz. Jelen tanulmány elkészítésénél a bűnelkövetők számára vonatkozó statisztikai adatok forrása egységesen az ENYÜBS rendszer.

### **3. Nemzetközi migráció és biztonság**

#### *3.1. A nemzetközi vándorlás szociológiai megközelítése*

A vándorlás vagy lakóhely-változtatás, vagy más néven a migráció a demográfiai tudomány kutatási körébe tartozik. A vándorlás egyéni és társadalmi okai és következményei, vándorlás kibocsátó országokra és befogadó államokra gyakorolt következményei azonban a társadalom egészének működését érintik, ezért a szociológia tudományának érdeklődési körébe is beletartoznak, a szociológia kutatási témája leggyakrabban az ott lakó és bevándorló közösség kapcsolatának vizsgálatára is kiterjed. Ez a kapcsolat bizonyos esetekben konfliktusok forrásaként szolgál.<sup>5</sup>

A vándorlás demográfiai definíciója szerint olyan lakóhelyváltozás, ami a településhatár átlépésével jár, a településen belüli lakóhelyváltozás nem számít vándorlásnak. A migráció folyamatába egyaránt beletartozik a ki- és a bevándorlás, amennyiben tovább bontjuk a migráció folyamatát, akkor megkülönböztethetünk belföldi és nemzetközi vándorlást. Belföldi vándorlás esetében a mozgás az országhatáron belül történik, míg nemzetközi vándorlás esetében az országhatárt átlépő mozgásról van szó. A nemzetközi migrációt is tovább kategorizálhatjuk, hiszen megkülönböztethetünk reguláris migrációt, amikor a személyek úgy változtatnak lakóhelyet, hogy az összeegyeztethető a küldő, tranzit és a fogadó állam jogi szabályozásával. Az irreguláris migráció alatt pedig olyan nemzetközi vándorlást értünk, ami a küldő állam, a tranzit állam, és a befogadó állam vándorlásra vonatkozó jogi szabályozásával egyaránt ellentétes.<sup>6</sup>

#### *3.2. A nemzetközi vándorlás biztonsági kockázatai*

A vándorlás során a vándorló népcsoport tagjai közvetlen érintkezésbe kerülnek a befogadó (többségi) társadalom tagjaival. A befogadó társadalom a társadalmi létezés többségi területén domináns helyzetben van, ami azonban nem biztosan jelent számszerinti többséget, mert a többségi társadalom lehet regionális tekintetben

---

<sup>5</sup> Andorka Rudolf: Bevezetés a Szociológiába. Osiris Kiadó. Budapest, 2006. 236. o.

<sup>6</sup> European Commission, European Migration Network, Asylum and Migration Glossary 3.0 Brüsszel, 2014.

számbeli kisebbség is. Ebben a többségi, befogadó társadalomban jelenik meg kívülről a kisebbségi, nem domináns szerepet játszó csoport, ami gyakran a domináns csoporttól eltérő etnikulturális jegyeket hordoz. A bevándorlási probléma elsősorban a befogadó társadalom és a bevándorló csoport közti egyenlőtlen viszonyként, *„olyan potenciális konfliktusforrásként értjük meg, amely a viszonyrendszer mindkét szereplője számára kockázatokat tartalmaz.”*<sup>7</sup>

A migráció eredményeként a bevándorló, kisebbségi társadalom tagjai kapcsolatba kerülnek a többségi, domináns társadalom tagjaival és az interakció révén folyamatosan honos népcsoporttá válhatnak, vagy asszimilálódnak, de az is előfordulhat, hogy a korábbi többségi társadalommal szemben ők válnak domináns csoporttá. Az adott etnikai csoporthoz való tartozásnak mindig van a domináns népesség meghatározó alcsoportjai által meghatározott értéktartalma. *„Az értéktartalmak meghatározása mindig a többségi népesség tapasztalatai és érdekei szerint történik, úgy, hogy a bevándorlókat a domináns népesség szempontjából pozitív vagy negatív értékek hordozójaként írják le.”*<sup>8</sup>

A különböző értéktartalmakkal felruházott, elkülönülő etnikulturális kisebbségek a domináns társadalom aktuális pszichés és gazdasági állapotától függően válhatnak szociológiai, gazdasági, igazgatási és rendészeti problémává. Akkor jelenik meg konfliktus forrásként egy bevándorló népcsoport, ha helyzete miatt egyes területeken aránytalan előnyöket élvez, míg más területeken aránytalan hátrányokat szenved. *„Egy bevándorló csoport tehát akkor válik problematikusává, ha a társadalmi közmegítélés szerint a vele kapcsolatos társadalmi hasznok és költségek egyenlege súlyosan negatív.”*<sup>9</sup> Az ilyen csoportok bűnbak-mechanizmusok céltáblájává válhatnak, és ez alkalmassá teheti őket, hogy pl. szélsőséges csoportok tagjaivá váljanak – a nemzetközi vándorlásban résztvevő és legálisan tartózkodásra jogosító csoportok körében Magyarországon nem volt idáig jellemző az ilyen radikalizálódás.

### 3.3. A bevándorlók és a honos népesség közötti konfliktusok okai

#### 3.3.1. Politikai és nemzetbiztonsági kockázatok

A bevándorló népcsoportok létszámának növekedésével együtt társadalmi erejük is növekszik és egyre nagyobb mértékben próbálnak meg beleszólni a célország politikai irányításába. Bizonyos esetekben azonban már a korábban kialakult politikai erőviszonyok és intézményrendszer megváltoztatására is törekednek. Politikai pártjaik megjelenésével színesedik a politikai erőter is, ami akár annak fragmentálódásával és az etnikai jellegű politikai konfliktusok kiéleződésével is

<sup>7</sup> Póczik, Szilveszter: Nemzetközi migráció – biztonságpolitikai, rendészeti aspektusok. 35. o. Forrás: <http://www.itvagyunk.eu/htmls/tanulmanyok.html?essayID=120> (Letöltés ideje: 2016.08.03.)

<sup>8</sup> Uo. 36. o.

<sup>9</sup> Uo. 35. o.

együtt járhat. Ezek a bevándorló etnikulturális csoportok kezdetben a helyi társadalom szintjén próbálják meg érvényesíteni érdekeiket, majd ezt követően válhatnak országos belpolitikai tényezővé. Nemzetbiztonsági kockázatot jelenthet, ha a bevándorló népcsoportok céljaik megvalósítása érdekében belső felforgató csoportok szövetségeseivé válnak. Nemzetbiztonsági kockázatot jelenthet továbbá, ha egy ország idegen etnikai csoportok és így idegen politikai érdekek ütközésének terepévé válik, erre volt példa Nyugat-Európában a kurdok és törökök, valamint a szerbek és albánok közötti összetűzések.

### 3.3.2. Közbiztonsági kockázatok

A bevándorló népcsoportok közbiztonsági kockázatot is jelenthetnek,<sup>10</sup> ezek a közbiztonsági kockázatok akkor manifesztálódhatnak, ha olyan cselekményeket végeznek, ami a kibocsátó társadalmakban normakövetőnek minősül, ám a befogadó társadalmakban normaszegő magatartást jelent.

A kulturális konfliktusok elmélete két lényegi állítást fogalmaz meg a bevándorló népcsoportokkal kapcsolatban, egyrészt bevándorlásukat követően a gazdasági és kulturális bizonytalanság időszakában, másrészt a gyors alkalmazkodás egy-két generáció alatt lezajló folyamata során a bevándorló csoport tagjai a kétfajta civilizáció szűk mezsgyéjére csúszhatnak, amik konfliktusok forrását jelenthetik. Bizonytalan társadalmi státuszuk és orientációs mintáik normaszegések forrásává válhat.

A tömeges bevándorlás együtt járhat új típusú bűnözői magatartásformák megjelenésével, így azzal párhuzamosan, hogy a bevándorló népcsoportok száma növekszik, kialakulhatnak embercsempész hálózatok, amik további bevándorló csoportok bejutását segítik elő a célországba, ehhez kapcsolódóan újfajta bűnözői magatartásformák is megjelenhetnek, így például elterjedhet a prostitúció és a kábítószer kereskedelem is.

Az egyes bevándorló népcsoportok okozta problémák a többségi társadalmat válszreakciók kiváltására kényszeríti, ennek a spontán vagy szervezett megnyilvánulásai az idegenellenesség, gyűlöletbeszéd és gyűlöletcselekmények. Ezek elhárítására általában megjelenik a bevándorló népcsoportok körében valamilyen ellenerő.

### 3.3.4. Gazdasági kockázatok

A bevándorló népcsoport egy része a kevésbé képzett társadalmi csoportok körébe tartozik, a befogadó társadalom munkaerőpiacán csak nehezen tudnak érvényesülni, mivel nehezen tudnak elhelyezkedni, ugyanakkor alacsony bérigényük túlzott versenyelőnyhöz juttathatja őket a hazai munkaerőpiacon. A munkaerőpiacon csak nehezen érvényesülő bevándorló csoportok tagjai kiszorulhatnak a legális munka-

---

<sup>10</sup> Uo. 38. o.

erőpiacról és az illegális áru-, tőke-, és munkaerőpiacon próbálnak meg érvényesülni, az illegális munkaerőpiac felvirágzása újabb vonzóerőt jelenthet a bevándorlás megerősödésének és újabb bevándorló, állást kereső csoportok megjelenésének. A bevándorló népcsoportok által az illegális gazdaságban megtermelt javak többsége nem forog vissza a befogadó társadalom gazdaságába, hanem illegális úton elhagyja az országot és külföldön hasznosul.

### 3.3.5. Kulturális veszélyek

Szintén veszélyt jelenthet az oktatási és művelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférés aránytalansága a befogadó társadalom és a bevándorló társadalom tagjai között. A más etnikai kultúrához tartozók a befogadó társadalom számára a fennálló kulturális dominancia megszűnésének lehetőségét jelentheti. A többségi befogadó társadalom a kialakult kulturális sajátosságok megváltoztatásával fenyegető csoportot mindig nagyobb kockázatként kezeli, mint a számára kevésbé értelmezhető gazdasági kockázatokat „hiszen a társadalmi különbözőség, a dominancia és alárendeltség viszonyrendszer ezeken keresztül folyamatosan és pregnánsan manifesztálódik.”<sup>11</sup> A társadalom kulturális szétforgácsolódása, a multikulturalizmus elterjedése, vagy regionális kisebbségi kultúra elterjedése az egységes kultúra helyett súlyos kulturális konfliktusokhoz vezethet.

## 4. Bevándorlás és bűnözés kapcsolatának vizsgálata, újabb megközelítések

A nemzetközi vándorlás kérdésköre és a bűnözés nagyon gyakran egymással szoros összefüggésben álló területekként kerülnek tárgyalásra a médiában, a közvélemény-kutatások számos országban azt mutatják, hogy a lakosság egyre növekvő aggodalommal tekint a bevándorlás és a bűnözés növekedése közötti vélt vagy valós összefüggésre.<sup>12</sup>

### 4.1. A bűnözői viselkedés közgazdasági modellje

A bűnözés közgazdasági modellje az elkövetett bűncselekmény haszna és következménye különbségének összehasonlításán alapul. Jogellenes cselekedetek elkövetésére akkor kerül sor, ha a jogszerű viselkedésből származó haszon kisebb, mint a jogszerű viselkedés költsége. A bűnözéssel megszerzett haszon a bűnöző által illegálisan megszerzett javakat foglalja magába, ebben az esetben a bűnözés költsége a felelősségre vonás valószínűségét és a várható büntetés súlyosságát jelenti. A bűn-

<sup>11</sup> Uo. 42. o.

<sup>12</sup> César Alonso – Borrego, Nuno Garoupa – Pablo Vázquez: Does Immigration Cause Crime? Evidence from Spain. *American Law and Economic Review* V14 N1. 2012. Oxford University Press 166. o.

zés gazdasági modellje abból a feltételezésből indul ki, hogy mindenki bűnöző, de csak a népesség kis része követ el bűncselekményt. Ez a modell azonban nem szolgáltat érdemi információt arra vonatkozóan, hogy a bevándorlók miért kerülnének gyakrabban vagy kevésbé gyakran összetűzésbe a joggal, attól eltekintve, hogy a bűnözés oldalukon megjelenő hasznossága vagy költségei eltérhetnek a honos népesség oldalán megjelenő hasznoktól és költségektől.

Jelenleg számos érv létezik arra vonatkozóan, hogy a bevándorlók miért követhetnek el gyakrabban vagy kevésbé gyakran bűncselekményt, mint a helyi lakosság, a következőkben ezek az érvek kerülnek röviden ismertetésre. Az érvek mindegyikében közös, hogy egyaránt vizsgálják a bűnözői magatartással elért hasznot és költségeket.

Az első érv azt veszi alapul, hogy a munkaerőpiacra történő bekerülés nehézségei és a gazdasági nehézségek miatt a bevándorlók által az illegális úton megszerzett javak jelentősebbek, mint a honos népesség által illegális úton megszerzett javak értéke. Vagyis a bevándorlóknak kevesebb vesztenivalójuk van a nem jogkövető magatartás gyakorlásával, mint a honos népességnek. Ez az érv kevésbé áll összefüggésben azzal, hogy az adott személy bevándorló-e vagy sem, mintsem inkább azzal a ténnyel, hogy a bevándorló népességnek vannak jellemzően anyagi gondjai, illetve kevesebb gazdasági lehetőséggel is rendelkeznek a honos népességhez képest.

Egy másik elképzelés a szervezett bűnözést vizsgálta, a szervezett bűnözés jellegeből adódóan egyik meghatározó eleme a bizalom, de emellett szoros együttműködést is igényel a benne résztvevőktől. A családi és etnikai összefonódások csökkentik az önálló haszon keresésének lehetőségeit a bűnözési hálózatban és ez által biztosítják a bizalom megfelelő szintjének kialakulását egy virágzó bűnözői vállalkozásban. Ennek megfelelően a kellően egységes és zárt bevándorló csoportok kedvező színteret biztosíthatnak a szervezett bűnözés számára. A prostitúcióval, droggal, pénzmosással és fegyverkereskedelemmel foglalkozó bűnözői csoportok többsége a bevándorlók közül kerül ki, mivel a bevándorló közösségek zártsága biztosítja a szükséges és megbízható kapcsolatot az otthon és a befogadó ország között. A bevándorló népcsoportok számának és integrálódási szintjük növekedésével a bevándorló népcsoportok elveszítik egységes képüket és zártságukat, ami vonzóvá tette addig őket a szervezett bűnözői csoportok szemében.

Vizsgálatok alapján kiderült, hogy a jogkövető magatartás elérése sokkal egyszerűbb olyan helyzetekben, amikor a jogkövetés olyan társadalmi normákkal jár együtt, amin a társadalom tagjainak többsége is osztozik és olyan pszichológiai reakciókat vált ki, amik csökkentik a bűnözői haszonszerzés iránti vágyat. Bűnelkövetés akkor történik, amikor a befogadó társadalomban és a bevándorló társadalomban a bűnről kialakult normák eltérőek. Amikor a bűnözés különböző típusaival szemben meglévő felfogások összhangba kerülnek a jogi szabályozással, mivel a bevándorló népcsoportok internalizálták a befogadó társadalom társadalmi normáit,

vagy a jogi szabályozás a kisebbségi társadalom érdekeinek megfelelően került átalakításra, akkor ennek a bűnelkövetésnek a gyakorisága csökkenést fog mutatni.

A külföldiek esetlegesen gyakoribb jogsértő magatartásának<sup>13</sup> lehet az oka a helyi törvények ismeretének hiánya is. A bevándorló csoportok tagjai gyakrabban követhetnek el bűncselekményeket figyelmetlenségből, mint a honos népesség tagjai, pusztán a törvények ismeretének hiányában. Természetesen a törvények ismeretének hiánya nem mentesíthet a jogkövetkezményektől, de a jogszabályok ismeretének hiánya sokkal gyakrabban vezethet bűncselekmények elkövetéséhez a bevándorlók körében, mint a honos népesség tagjai között. Ez a megállapítás természetesen csak olyan esetekben lehet releváns, amikor magasabb fokú elvonatkoztatásra van szükség a bevándorló csoportok tagjai számára, hogy megértsék a helyi jog működését.

Elmondható, hogy a bűnözők kockázatkerülési hajlandósága alacsony, akkor elmondható az is, hogy a bevándorló csoportok tagjai közelebb állnak az ilyen tulajdonságokkal rendelkező személyekhez, mivel a bevándorlás önmagában olyan jellemvonásokat tételez föl – elsősorban a kockázatvállaló kedvre gondolunk itt, amik alkalmasabbá teszik őket a büntett elkövetésére.

Azt is figyelembe kell vennünk azonban, hogy a bevándorlás és a bűnelkövetés kockázatai eltérőek és ennek megfelelően a bevándorlással együtt járó magas kockázatvállalási hajlandóság és a bűnelkövetésre való hajlandóság között nem lehet egyértelmű párhuzamot vonni. Természetesen számos érv sorakoztatható fel mellett is, hogy miért kevésbé hajlamosak a bűnelkövetésre a bevándorló népcsoportok tagjai, mint a honos népesség tagjai. Az egyik nyilvánvaló magyarázat a lehetőségekkel áll összhangban. Bevándorló népcsoportok tagjai számára a kereseti lehetőségek meglehetősen fontosabb, mint a honos népesség tagjai körében, mivel esetükben már a munkaerőpiacra való bejutás is különös nehézségekkel jár, így a legális kereseti lehetőség elvesztése büntett elkövetése miatt erőteljes elrettentő hatással bír.

Egyes megközelítések szerint a bevándorlók azért követnek el kevesebb bűncselekményt, mint a honos népesség, mivel többnyire szegény lakónegyedekben élnek, ahol kevesebb esélyük van a vagyonelleni cselekmények elkövetésére. Amint az már említésre került, a bevándorló népcsoportok gazdasági státusára is visszavezethető a bűnelkövetési hajlandóságuk, ugyanakkor esetleges anyagi depriváltságuk is hozzájárulhat ahhoz, hogy bizonyos típusú gazdasági és jogi visszaéléssel kapcsolatos bűncselekményt kisebb gyakorisággal követnek el, mivel nem rendelkeznek az elkövetésükhöz szükséges eszközrendszerrel.

Egy másik ok, ami utalhat arra, hogy körükben alacsonyabb a bűnelkövetési hajlandóság visszavezethető arra, hogy egyes bevándorló népcsoportok olyan külső megkülönböztető jegyekkel rendelkeznek, amik miatt könnyebben azonosíthatóak és követhetőek a nyomozóhatóságoknak. Ez a bevándorló népcsoportok esetében kellő elrettentő erővel bír, annak érdekében, hogy ne kövessenek el büntetteket.

<sup>13</sup> César Alonso – Borrego, Nuno Garoupa – Pablo Vázquez: i.m. 173. o.



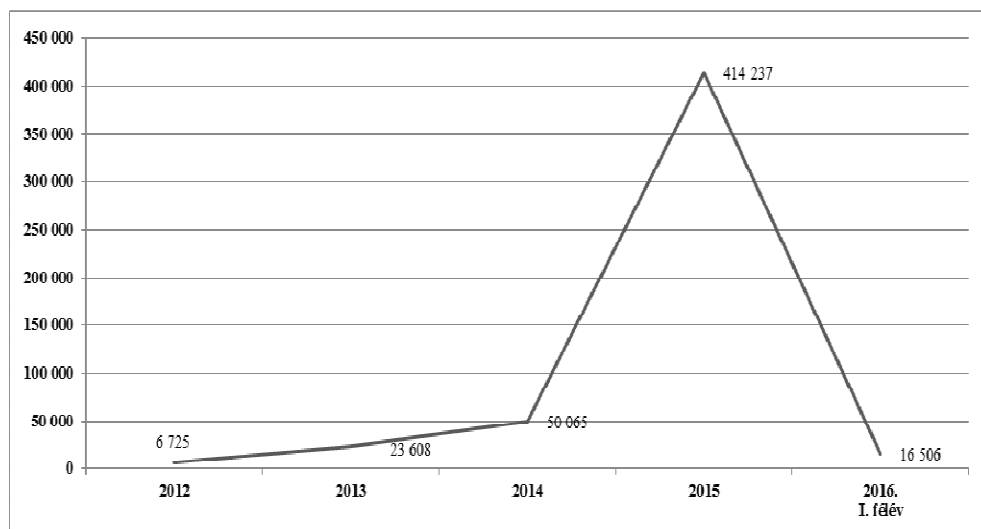
Továbbá az esetleges kiutasításuk a büntetésüket súlyosbíthatja és költségesebbé teheti, ezért is inkább kerülnek a törvénysértő magatartások elkövetését. Végül soron a törvények nem ismeretének is lehetnek olyan hatásai, amik csökkentik a bűnelkövetői gyakoriságukat, hiszen mivel nem ismerik a helyi jogszabályokat, ezért, hogy elkerüljék az esetleges büntetést, „túlkompenzálásra” hajlamosak és az átlag honos polgárnál nagyobb mértékben válnak jogkövető polgárokká.

#### *4.2. Migráció és a bűnelkövetők számának összefüggései Magyarországon*

Magyarország népességszáma az 1980-as évektől folyamatosan csökken, amin a nemzetközi migráció pozitív egyenlege sem tudott változtatni. A migráció jelenségének vizsgálatánál jelen esetben is fontos megkülönböztetni a reguláris migrációt az irreguláris migrációtól, ahogyan azt a bevezető fejezetben megtettük.

A reguláris migráció szerepe hazánk népességszámának alakításában a 2005-től 2016-ig terjedő időszakot vizsgálva nem volt jelentős, az irreguláris migráció népességszámra gyakorolt hatásáról pedig a hazai népességstatisztika módszertanának ismeretében nincsen hozzáférhető információ, mivel a népszámlálások kiinduló számadatát felhasználó éves népesség-továbbvezetés nem tartalmaz irreguláris migránsokra vonatkozóan adatot, ott csak az idegenrendészet engedélyügyi nyilvántartásaiban megjelenő külföldi személyek szerepelnek.

Az irreguláris migráció növekvő üteméről számolhatunk be ugyanakkor a 2013-tól 2016-ig terjedő időszakot vizsgálva, elmondható, hogy az irregulárisan Magyarországra belépő migránsok hazánkra mint tranzitországra tekintenek, amin keresztül haladnak a tőlünk nyugatabbra fekvő kedvezőbb gazdasági és esetlegesen jobb befogadási feltételekkel rendelkező célországok irányába.



1. ábra. Tiltott határátlépés és kísérlete miatt felfedett személyek száma (ki és belépő irányban egyaránt)<sup>14</sup>

A tiltott határátlépés szabálysértése miatt felfedett személyek száma 2013-tól mutat erőteljesen növekvő tendenciát hazánkban, vagyis a jelenleg is tapasztalható migrációs válság kezdeti, első szakaszának évétől kezdve,<sup>15</sup> 2015-ben a válság csúcspontjában megsokszorozódott az elfogott irreguláris migránsok száma, majd a határzárnak köszönhetően számuk csökkenést mutat. Ezek az irreguláris migránsok többnyire menedékjogi kérelmet nyújtottak be Magyarországon, majd az eljárás végét meg nem várva elhagyták az országot nyugat-európai célországok felé. A hazánkat érintő irreguláris migráció, tehát jelenleg, a határzár meglétének köszönhetően – ha, lehet ilyet mondani – erősen szabályozott és tranzitjellegű.

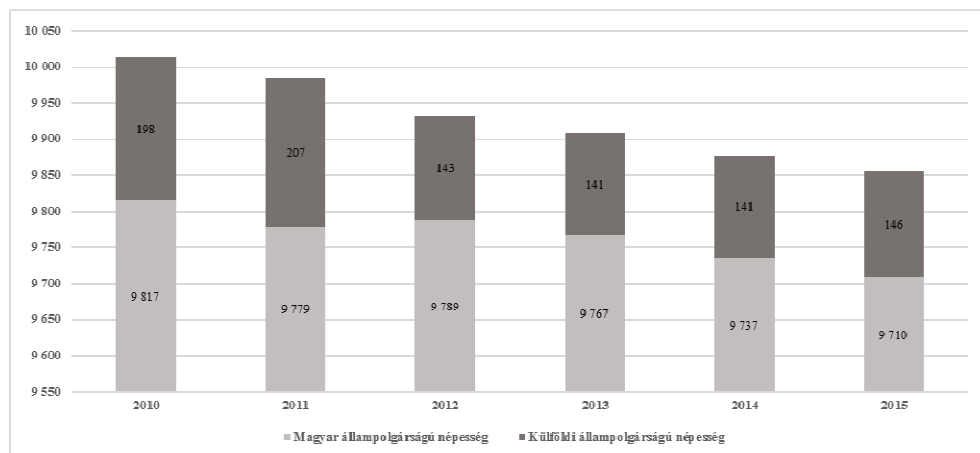
A magyarországi reguláris migráció népességszámra gyakorolt hatása európai uniós összehasonlításban csekély, a külföldi állampolgárságú népesség aránya 2015. január 1-jén a teljes népesség 1,5 %-a volt, míg az Európai Unió átlaga 5,8 %<sup>16</sup>, a Magyarországon huzamosan, tartózkodásra jogosító engedéllyel rendelkező külföldi állampolgárok össznépességen belüli aránya elhanyagolható.

<sup>14</sup> A táblázat az elérhető archív és friss adatokat tartalmazza. <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/statisztikak/hatarrendeszet> (Letöltés ideje 2016.08.16.)

<sup>15</sup> A jelenlegi migrációs válság kezdeti évének 2013 tekinthető, mivel ekkor Magyarország vonatkozásában még zömében egy ország állampolgárai, nevezetesen koszovóiak léptek be illegálisan Magyarország területére, majd 2015-től kezdve a nyugat-balkáni irreguláris migrációs útvonalon – a migrációs válság második szakaszában – túlnyomó részt afgán, szíriai és pakisztáni állampolgárok lépték át illegálisan Magyarország határát. A migrációs válság jelenlegi szakaszát a déli határzár felépítése óta (2015. szeptember-október óta) a válság harmadik szakaszának nevezem.

<sup>16</sup> <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, (Letöltés ideje 2016. 08.16.)

Ha, figyelembe vesszük a külföldi születésű személyek számát is, akkor Magyarország teljes lakosságának csupán 4,8 %-a született a jelenlegi országhatárokon kívül, míg ez az arány a teljes Európai Unióban ennél jóval több, a lakosság 10,4 %-át teszi ki.



2. sz. ábra. A magyar állampolgárságú és külföldi állampolgárságú népesség száma az adott év január 1-jén (ezer fő).<sup>17</sup>

Az adott év január 1-jén Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma szintén csekély, a vizsgált 2010 és 2015 közötti időszakban 207 ezer fő és 146 ezer fő között mozgott, a jelentős csökkenés a 2011-es népszámlálás számadataira, és az ennek alapján bekövetkezett módszertani váltásra is visszavezethető.

A külföldiek vándorlási különbözete, vagyis a be- és kivándorló külföldi állampolgárok számának különbsége a vizsgált időszakban végig pozitív volt. Több külföldi állampolgár vándorolt be Magyarországra reguláris úton, mint ahányan kivándoroltak (Nemzetközi vándorlási egyenleg, 2010: 17 837; 2011: 19 827; 2012: 10 424; 2013: 8 139; 2014: 15 176).

A teljes népességszám csökkenését azonban ez a pozitív nemzetközi vándorlási egyenleg sem tudta érdemben befolyásolni, a népességszáma 2001 és 2011 között (két népszámlálás időpontja között) több, mint 260 ezer fővel csökkent, és azóta is a népességszám csökkenése éves szinten meghaladja a 20 ezer főt.<sup>18</sup> A külföldi állampolgárságú népesség száma hazánkban nem jelentős, a népességszámra gyakorolt pozitív hatása pedig csekély.

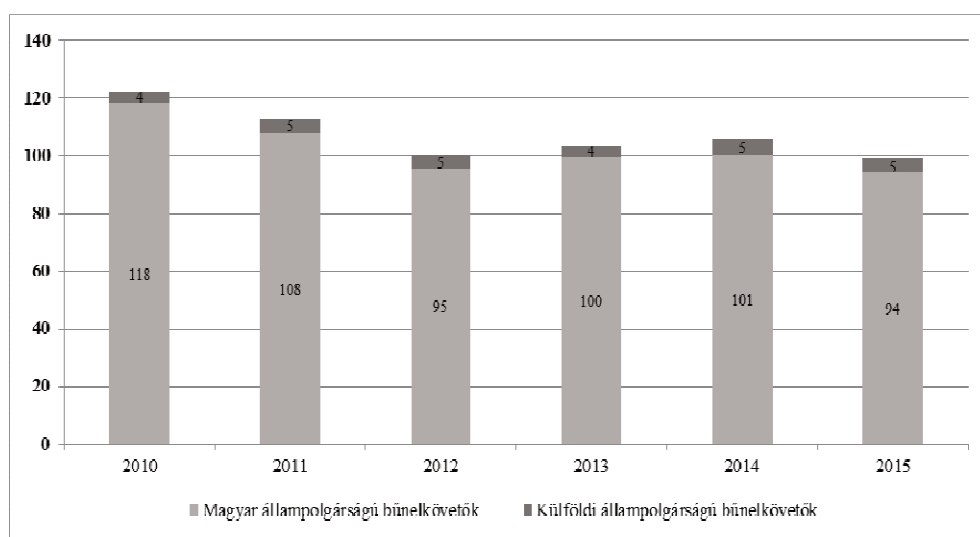
<sup>17</sup> Központi Statisztikai Hivatal: Demográfiai Évkönyv 2014. 112. o. A 2012. évi adatok a 2011. évi népszámlálás alapján korrigálásra kerültek és 2012-től becslést is tartalmaznak.

<sup>18</sup> Lásd előző lábjegyzet

### 4.3. Külföldi bűnelkövetők

A bűnelkövetők számának alakulása Magyarországon 2010 és 2015 között csökkenést mutat, amíg 2010-ben hazánkban közel 123 ezer bűnelkövetőt regisztráltak, addig 2015-ben már csak 99 ezer fő bűnelkövető regisztrálására került sor, a külföldi állampolgárságú bűnelkövetők száma ebben az időszakban végig 4-5 ezer fő körül mozgott.<sup>19</sup> A külföldi bűnelkövetők száma érdemben nem változott, de arányuk az összes bűnelkövetőhöz viszonyítva valamelyest növekedett, a növekedés mértéke azonban nem jelentős, mivel alacsony bázisértékről történt.

A külföldi bűnelkövetők aránya az összes bűnelkövetőhöz képest 2010-ben még csak 3,4 % volt, majd 2015-ben ez az arány már 5,2 %-ra növekedett, a növekedés okainak vizsgálatánál figyelembe kell venni azt is, hogy 2015-ben került sor olyan cselekmények kriminalizására, amik korábban nem voltak bűncselekménynek. A növekedés okai mögött ennek a hatása is meghúzódik.<sup>20</sup>

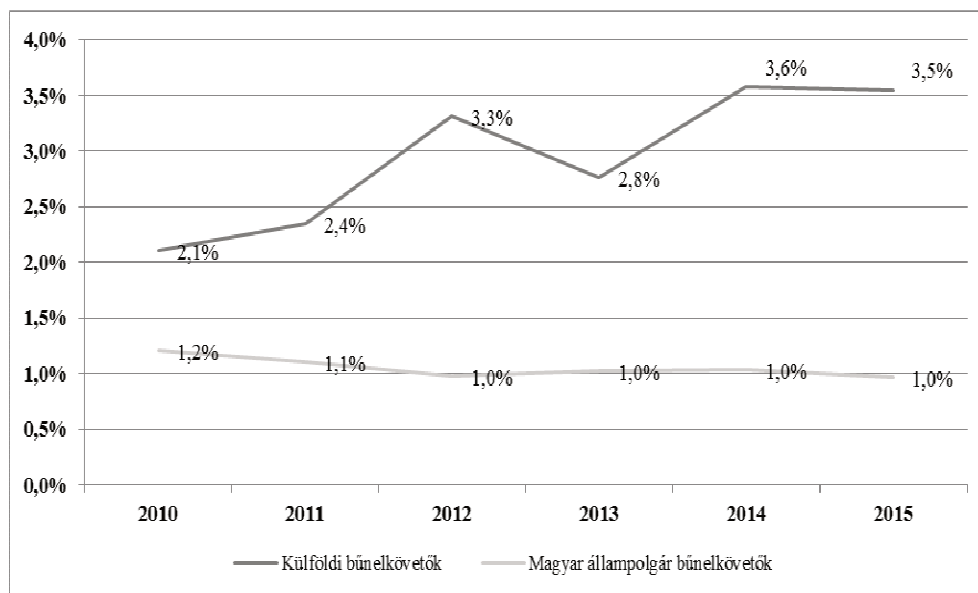


3. ábra. Magyar állampolgárságú bűnelkövetők és külföldi állampolgárságú bűnelkövetők számának alakulása (ezer fő)<sup>21</sup>

<sup>19</sup> A külföldiekkel összefüggő bűnügyi helyzet magyarországi értékeléséről lásd még: Hautzinger Zoltán: Az irreguláris migráció büntetőjogi aspektusai. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Migráció és rendészet. MRTT Migrációs Tagozat. Budapest, 2015. 61-67.o.

<sup>20</sup> A határárral kapcsolatos bűncselekmények, így a határárral tiltott átlépése (Btk. 352/A. §), a határárral megromlás (Btk. 352/B. §), valamint a határárral kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §) pl. csupán 2015. 09. 15-étől számít bűncselekménynek.

<sup>21</sup> Az adatok forrása: Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály, Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészeti Bűnügyi Statisztika, (ENYÜBS)



4. ábra. A külföldi és magyar állampolgárságú bűnelkövetők aránya a külföldi és a magyar állampolgárságú népességhez viszonyítva<sup>22</sup>

Az elmúlt 6 évben a magyar állampolgárságú bűnelkövetők aránya a teljes magyar állampolgárságú népességhez viszonyítva végig 1 % körül mozgott, míg a külföldi állampolgárságú bűnelkövetők aránya jelentős növekedést mutat, ez azonban arra vezethető vissza, hogy a Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma csökkenést mutatott ebben az időszakban,<sup>23</sup> ugyanakkor a külföldi bűnelkövetők száma változatlanul 4 ezer fő körül mozgott.

#### 4.4. A külföldi bűnelkövetők által elkövetett bűncselekmények morfológiája

A külföldi állampolgárságú bűnelkövetőkre vonatkozó statisztikai adatok a 2012. évi. C. törvény hatályba lépése óta, vagyis 2013-tól hasonlíthatóak össze, de ezekben az években még a régi büntetőtörvény, az 1978. évi IV. törvény alapján is került sor büntetőeljárás megindítására és a statisztikai adatok rögzítésére, így a táblázat még erre vonatkozóan is tartalmaz adatot.

<sup>22</sup> Az adatok forrása: Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály, Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészeti Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS) és Központi Statisztikai Hivatal: Demográfiai Évkönyv 2014. 3. o.

<sup>23</sup> A 2011. évi népszámlálás adatai alapján továbbvezetett népességszámot alapul véve.

Külföldi bűnelkövetők által elkövetett főbb bűncselekmények a 2012. évi C. törvény (BTK) alapján					
2013		2014		2015	
XXII. A közlekedési bűncselekmények	161	XXXIII. A közbizalom elleni bűncselekmények	767	XXXIV. A közigazgatás rendje elleni bűncselekmények	1 489
XXXIII. A közbizalom elleni bűncselekmények	136	XXII. A közlekedési bűncselekmények	528	XXXIII. A közbizalom elleni bűncselekmények	917
XXXVI. A vagyon elleni bűncselekmények	94	XXXVI. A vagyon elleni bűncselekmények	512	XXII. A közlekedési bűncselekmények	568
XXXIV. A közigazgatás rendje elleni bűncselekmények	69	XVII. Az egészséget veszélyeztető bűncselekmények	400	XXXVI. A vagyon elleni bűncselekmények	502
XXXIX. A költségvetést károsító bűncselekmények	56	XXXIV. A közigazgatás rendje elleni bűncselekmények	319	XVII. Az egészséget veszélyeztető bűncselekmények	337
Egyéb	121	Egyéb	1 128	Egyéb	981
1978. évi IV. törvény (rég. BTK) alapján	3 264	1978. évi IV. törvény (rég. BTK) alapján	1 378	1978. évi IV. törvény (rég. BTK) alapján	378
Összesen	3 901	Összesen	5 030	Összesen	5 172

1. táblázat. A 2012. évi C. törvény alapján külföldi állampolgárok által elkövetett bűncselekmények a BTK főbb fejezetei szerint<sup>24</sup>

Az új BTK szerint rögzített bűncselekmények döntő többsége 2013-ban közlekedési bűncselekmény volt, ha azonban az 1978. évi IV. törvény alapján rögzített bűnelkövetők által elkövetett bűncselekményeket is megvizsgáljuk, akkor első helyen a BTK XVI. fejezete alapján elkövetett bűncselekmények közé sorolható közokirat-hamisítás bűncselekmény található (691 bűnelkövető), ami a külföldi elkövetőkre jellemző bűncselekmény, mivel a cselekmény elkövetése gyakran összefügg azzal, hogy tartózkodásukat legalizálják. 2014-ben előtérbe kerültek az új BTK XXXIII. fejezete alá tartozó bűncselekmények (új BTK 342. §-a, és a 344. §-a, vagyis pl. közokirat-hamisítás). 2015-től, már csak elenyésző részét adják a külföldiek által elkövetett bűncselekmények közül a régi BTK hatálya alapján indított eljárások, így az adatokból részletesebb következtetések levonására is van lehetőség.

2015-ben a külföldiek által elkövetett bűncselekmények többsége már a közigazgatás rendje elleni bűncselekmények fejezete alá tartozik, ennek a fejezetnek a 352/A. §-a és a 353/B. §-a tárgyalja a határzár tiltott átlépése és a határzár megronsgálása, valamint a 353/B. §-a, a határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása megnevezésű bűncselekményeket. 2015-ben az 1 469 közigazgatás rendje elleni bűncselekmény közül 906 határzár tiltott átlépése és 560 embercsempészség miatt elkövetett bűncselekmény volt, ez az összes külföldi bűnelkövetők által elkövetett bűncselekmény közel harmadát jelenti.<sup>25</sup> 2015-ben a második helyen 2014-hez hasonlóan szintén a közbizalom elleni bűncselekmények találhatók – közte 763 közokirat-hamisítás, vagyis 2015-től kezdve vezető szerepet kapnak a külföldiek által elkövetett, migrációhoz kapcsolódó bűncselekmények, köztük olyan bűncselekmények is, amik 2015. szeptember 15-ével a Magyarország déli határán létesített határzár élesítése után kerültek be a BTK-ba. Ezek a bűncselekmény típusok azonban

<sup>24</sup> Forrás: ENYÜBS

<sup>25</sup> Ez természetszerűleg összefüggésbe hozható az irreguláris migráció növekedésével, és erre figyelemmel a hazai büntetőszabályok módosításával. Vö: Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban. AndAnn Kft. Pécs, 2016. 86-87. o.

nem a legálisan itt tartózkodó külföldi állampolgárokra jellemzőek, hanem az irreguláris migránsokra.

#### 4.5. Kriminálitási gyakoriság

Fontos mutató a kriminálstatisztika területén a tízezer vagy ezer főre jutó bűnelkövető számának meghatározása, jelen tanulmány keretein belül – mivel a Magyarországra regulárisan beutazó és legálisan itt-tartózkodó külföldiek aránya a teljes népességben elenyésző – az ezer fő külföldre jutó bűnelkövetők mutatóját számítottam ki a 2010 és 2015 közötti időszakra vonatkozóan.

1000 fő itt tartózkodó külföldre jutó külföldi bűnelkövető											
	2010		2011		2012		2013		2014		2015
afganisztáni	752,3	afganisztáni	968,8	pakisztáni	1 100,6	koszovói	114,5	szerb	164,2	iraki	303,5
török	60,2	török	73,3	afganisztáni	419,7	szerb	97,5	szíriai	98,4	koszovói	232,9
osztrák	37,0	szlovák	41,9	koszovói	300,8	afganisztáni	94,0	osztrák	75,3	szerb	232,5
szlovák	35,3	ukrán	39,0	török	76,6	ukrán	46,5	török	48,2	afganisztáni	188,9
vietnámi	31,1	osztrák	30,3	szerb	63,3	osztrák	44,6	francia	40,4	szíriai	108,2
ukrán	26,3	szerb	28,0	ukrán	42,9	lengyel	44,1	román	34,8	ukrán	88,0
volt jugoszláv	20,1	vietnámi	27,9	szlovák	39,8	török	41,1	szlovák	31,1	török	61,9
román	19,1	román	20,6	osztrák	33,6	román	30,3	német	29,2	román	34,9
szerb	16,2	német	7,8	román	31,8	szlovák	28,4	ukrán	24,6	osztrák	34,3
német	8,8	kínai	7,4	német	8,0	német	8,8	vietnámi	17,9	szlovák	25,2
egyéb	21,9	egyéb	18,8	egyéb	21,3	egyéb	20,7	egyéb	22,9	egyéb	20,4
összesen	21,1	összesen	23,5	összesen	33,2	összesen	27,6	összesen	35,8	összesen	35,4

2. táblázat. 1 000 fő legálisan itt-tartózkodó külföldi állampolgárra jutó külföldi bűnelkövetők száma főbb állampolgárság szerint 2010-2015<sup>26</sup>

Az 1 000 fő külföldi állampolgárra jutó bűnelkövetők száma összességében növekedést mutat, ám az elmúlt két év vonatkozásában, a jelenlegi nemzetközi migrációs válság kezdete óta, nem mutat jelentős eltérést, 2013 óta kb. 30 fő körül mozgott. A legnagyobb számban bűnelkövetővé válók általában azon országok állampolgárai közül kerültek ki, akik általában a legnagyobb számban vesznek-vettek részt az irreguláris migrációban így pl. koszovói, pakisztáni és afgán állampolgárok.

<sup>26</sup> Az adatok forrása: Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztály, Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS) és Központi Statisztikai Hivatal: Demográfiai Évkönyv 2014. 112. o. Az összesen sor az összes itt tartózkodó külföldre fejezi ki a mutatót. A szerb adatok 2010 és 2011-re Szerbia és Montenegró adatával együtt értendők. 2012-ig a külföldiek népességszámába nem tartoztak bele az elismert menekültek és oltalmazottak, a kimagasló mutató 2010 és 2012 között afganisztániak esetében ezzel magyarázható. Az afganisztániak aktív résztvevői az irreguláris migrációnak, így gyakran követnek el ezzel összefüggésben bűncselekményt, ám népességszámuk alacsony volt 2012-ig, ám ettől az évtől az elismert menekültek és oltalmazottak miatt népességszámuk növekedést mutat.

A mutató másik csoportjában azok az állampolgársági kategóriák lelhetőek fel, akik a szomszédos országok állampolgárai, vagy hagyományosan szoros kapcsolatot ápolunk velük. A külföldi bűnelkövetők vonatkozásában a táblázat nem csak a legálisan itt-tartózkodó bűnelkövetők adatait tartalmazza, hanem az illegálisan itt-tartózkodókat is, a tartózkodás jogcíme alapján azonban hiányos a bűnelkövetői statisztika, a tartózkodás jogcíme nem minden esetben kerül pontosan rögzítésre és csupán 2015-től kezdve tartalmaz adatokat.<sup>27</sup>

Összességében elmondható, hogy a hazánkban tartózkodó külföldieket alacsony bűnelkövetési hajlandóság jellemzi, mivel 1 000 fő itt-tartózkodó külföldire a legmagasabb értéket felmutató évben is csupán 35 fő külföldi bűnelkövető jutott.

#### *4.6. A külföldi bűnelkövetők főbb szociodemográfiai jellemzői*

A statisztikai adatok vizsgálatával megállapítható, hogy a külföldi bűnelkövetők többsége a felnőtt korú, 25-59 év közötti felnőtt férfiak közül került ki a 2010 és 2015 közötti időszakban, hasonlóan a teljes népesség kriminalitási jellemzőihez, ez a megállapítás azonban azzal is összefüggésben állhat, hogy a nemzetközi migrációról általánosságban elmondható, hogy abban a leggyakrabban a felnőtt férfiak vesznek részt. A felnőtt férfiak közül kerülnek ki azok, akik megalapozzák a későbbiekben a családjuk eljutását a kiválasztott célországba.<sup>28</sup>

A külföldi bűnelkövetők által elkövetett bűncselekmények és a bűnelkövetés megyéje között is összefüggés mutatható ki, a külföldiek leggyakrabban azokban a megyékben követnek el bűncselekményeket, ahol a legnagyobb számban élnek külföldiek, illetve amik a legközelebb vannak az országhatárhoz. A 2010-től 2015-ig terjedő időszakban külföldi bűnelkövetők leggyakrabban Budapesten követtek el bűncselekményt, majd ezt követte Csongrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Bács-Kiskun megye, ezek közül a megyék közül Csongrád és Bács-Kiskun megyék voltak 2013-tól kezdve az erősödő irreguláris migrációban a legfertőzöttebbek. 2015-ben viszont feltételezhetően a tovább erősödő irreguláris migráció miatt a legtöbb külföldi bűnelkövetőt nem a fővárosban, hanem Csongrád megyében regisztrálták.

<sup>27</sup> 2015-ben 1 380 fő esetében van információ a tartózkodás jogszerúségéről, ebből 279 fő jogszerűen tartózkodott Magyarországon és 1 101 fő pedig jogszerűtlenül.

<sup>28</sup> 2010: 64,8 %; 2011: 64,1 %; 2012: 60,3 %; 2013: 62,2 %; 2014: 57,7 %; 2015: 58,9 % a külföldi bűnelkövetők közül a felnőtt férfiak aránya).



## 5. Záró gondolatok

Az összegzés jegyében a 2013-tól erősödő irreguláris migrációs nyomás ellenére is a külföldi bűnelkövetők száma, és aránya az összes bűnelkövetőhöz képest alacsony szinten mozog. A külföldi bűnelkövetők arányában 2015-ben bekövetkezett enyhe növekedés feltételezhetően arra vezethető vissza, hogy ebben az évben új bűncselekménytípusok kerültek kriminalizálásra. Elmondható, hogy a hazánkban legálisan, tartózkodásra jogosító engedéllyel itt tartózkodó külföldi állampolgárok döntő többsége nem jelent közbiztonsági kockázatot (ezt az állítást a külföldi bűnelkövetőkre vonatkozó statisztikai adatok is alátámasztják), nem rendelkeznek eltérő, illetve jelentősen eltérő etnikulturális jegyekkel.

2015. január 1-jén a hazánkban tartózkodó külföldi állampolgárok száma 145 968 fő volt,<sup>29</sup> de többségük, 80%-uk az Európai Unió állampolgára és ezen belül is a szomszédos országok állampolgára volt – közel ötödük pl. román, 13%-uk német, 6%-uk pedig szlovák állampolgár. E tények ismeretében állítható, hogy integrációjuk egyszerűbb folyamat, nem jelentenek nagymértékű nemzetbiztonsági kockázatot, a hazai munkaerőpiacon el tudnak helyezkedni, továbbá mivel hasonló társadalmi közegekből származnak, ezért nem veszélyeztetik a hazai megszokott kulturális dominanciát. A hazánkban jogszerűen tartózkodó külföldi állampolgárok többségének jogi normái megegyeznek a magyar állampolgárok jogi normáival, így a jogszabályok ismeretének hiányából ritkán válnak bűnelkövetővé.

Az irreguláris migránsok kulturális összetétele a hazaitól eltérő, de mivel számuk csekély, illetve a magyar határokon átjutó irreguláris nemzetközi vándorlásban résztvevő személy úti célja nem hazánk, ezért ők sem veszélyeztetik érdemben a kulturális dominanciát.

Közbiztonsági kockázatot többnyire a korábban nem létező bűncselekménytípusok 2015-ben történő kriminalizálása miatt jelentenek.

A harmadik országbeli állampolgárok képzetesebbek is, mint az azonos korcsoportba tartozó hazai honfitársaink, a 15-74 éves harmadik országbeli állampolgárok 47,8 %-a felsőfokú végzettségű, míg a magyar állampolgároknak csupán 19,5 %-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel.<sup>30</sup> Ez a nagyfokú különbség azzal magyarázható, hogy a migrációban résztvevő külföldi állampolgárok általában fiatalabb korcsoportok tagjai közül kerülnek ki, mivel ezek a korcsoportok a legaktívabbak a nemzetközi migrációban, másrészt a migráció oka gyakran maga a felsőfokú végzettség megszerzése, továbbá a felsőfokú végzettségük gyakrabban válnak nemzetközi vándorrá, mivel képzettségük miatt nagyobb valószínűséggel találnak munkát célországukban.

<sup>29</sup> Központi Statisztikai Hivatal: Demográfiai Évkönyv 2014. Budapest, 2015. 112. o.

<sup>30</sup> Statisztikai Tükör. KSH, Budapest, 2015.

[http://www.ksh.hu/apps/shop.kiadvany?p\\_kiadvany\\_id=98823&p\\_temakor\\_kod=KSH&p\\_session\\_id=265386267677853&p\\_lang=HU](http://www.ksh.hu/apps/shop.kiadvany?p_kiadvany_id=98823&p_temakor_kod=KSH&p_session_id=265386267677853&p_lang=HU), 4. o. (Letöltés ideje: 2016.08.19.)

Ezek alapján elmondható, hogy a legálisan bevándorló külföldi állampolgárok nagy valószínűséggel el tudnak helyezkedni a hazai munkaerőpiacon, így ebből sem keletkezik konfliktus. Mivel például a harmadik országbeli bevándorlók képzettségük, mint a magyar állampolgárok, ezért elhelyezkedési esélyeik a munkaerőpiacon jók, így feltételezhetően kerülnek a kockázatot és állásuk védelme érdekében is kerülnek a bűncselekmények elkövetését, kevésbé válnak bűnelkövetővé.

A hazánkban legálisan tartózkodó külföldiek alacsony számukból következően nem képesek a társadalom politikai viszonyait érdemben befolyásolni, nem válnak felforgató csoportok tagjaivá, így ebből sem fakadhat konfliktus és így nem befolyásolhatják a hazai bűnelkövetők összetételét sem.

Etnokulturális alapon szerveződő, jól szervezett bűnözői csoportok feltételezhetően megtalálhatóak hazánkban, ezek a csoportok szervezettségükből is fakadóan elsősorban az irreguláris migrációhoz kapcsolódó bűncselekményeket követnek el, így bizonyos bűncselekmény típusok esetében ezekből a csoportokból kikerülő bűnelkövetők pozitívan befolyásolják a számadatokat, különösen erősödő irreguláris migráció idején, így pl. a 2013-tól 2016-ig terjedő időszakban.

A fentiek alapján elmondható, hogy a nemzetközi migráció és a bűnelkövetővé válás kapcsolata Magyarországon atipikusnak mondható, mivel a legálisan itt tartózkodó külföldi állampolgárok száma alacsony (az illegálisan itt tartózkodó külföldi állampolgárokra nincsen adat, de a kényszerintézkedési statisztikák alapján feltételezhető, hogy a Magyarországon tartózkodó illegális migránsok száma is alacsony), illetve többnyire a honos népességhez hasonló etnokulturális háttérrel rendelkeznek, ezért kevésbé hajlamosak meglévő, jó pozícióikat kockáztatni és bűnelkövetővé válni.

A külföldi bűnelkövetők aránya az összes bűnelkövető között növekedést mutatott 2014 és 2015 viszonylatában, ám ez elsősorban az irreguláris migráció erősödésére volt visszavezethető. A külföldi bűnelkövetők 1 000 fő legálisan itt tartózkodó külföldi állampolgárra vetített mutatóját<sup>31</sup> megvizsgálva látható, hogy a legmagasabb ez a mutató olyan állampolgársági kategóriák esetében, akik gyakran válnak szereplőivé az irreguláris migrációnak.

---

<sup>31</sup> Itt azonban módszertani óvatossággal kell eljárni, mivel a külföldi bűnelkövetők statisztikai között egyaránt szerepelnek a legálisan és az illegálisan itt tartózkodó külföldiek is, ám a mutató képzésénél számuk „csak” a legálisan itt tartózkodó külföldi állampolgárok számához van viszonyítva.

**Dr. Mátyás Szabolcs PhD. rendőr őrnagy, adjunktus**  
*Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Kar*  
*Bűnügyi Stratégiai Tanszék*

## **A külföldi bűnelkövetők területi és strukturális jellemzői Magyarországon<sup>1</sup>**

### **1. Bevezetés**

E tanulmány pedig a külföldi állampolgárok által hazánkban elkövetett bűncselekmények területi és strukturális jellemzőit mutatja be. Véleményem szerint a külföldi bűnelkövetőket az alábbi három csoportra szükséges bontani: 1. rekreációs vagy egyéb céllal érkező turista, 2. az országba bűnelkövetés céljából érkező külföldi állampolgár, 3. az országba illegálisan bejutott illetve itt tartózkodó migráns.<sup>2</sup> Az első kategóriába tartozók főként rekreációs céllal érkeznek az országba, és magyarországi tartózkodásuk ideje alatt szándékosan vagy gondatlanságból követnek el valamilyen bűncselekményt. Az országba bűnelkövetés céljából utazó külföldi állampolgárok esetében nem kétséges a szándékosság, hisz kifejezetten azért érkeznek hazánkba, hogy bűncselekményt kövessenek el. A migránsok esetében megállapítható, hogy többségük nem a bűnelkövetés és nem is anyagi haszonszerzés végett jön Magyarországra, azonban egy részük már az országba történő illegális bejutással normasértést követ el. Céljuk nem a rekreáció, hanem az országon történő átjutás, melynek során egy részük kisebb tárgyi súlyú bűncselekményeket követ el (pl. lopás, garázdaság).

Tanulmányomban a fenti három bűnelkövetői kategória közül kettővel, a turisták és a hazánkban tartózkodó migránsok által elkövetett bűncselekményekkel kívánok részletesebben foglalkozni. Úgy érzem, hogy e két bűnelkövetői kategória fontosságát nem kell hangsúlyozni, aktualitása megkérdőjelezhetetlen. A turizmus hazánk esetében az egyik legjelentősebb nemzetgazdasági ág, melynek teljesítőképessége jelentősen kihat az egész ország gazdasági mutatóira.<sup>3</sup> Az elmúlt egy évtizedet fi-

---

<sup>1</sup> Jelen tanulmány, a szerző 2016. május 5-én, az I. Turizmus és biztonság című nemzetközi konferencián elhangzott előadás, majd publikált „Turizmus és viktimizáció” című dolgozat folytatásának tekinthető.

<sup>2</sup> Elméletileg indokolt lenne egy negyedik „egyéb” kategória létrehozása is, ami a kettős állampolgárokat illetve azokat a külföldi állampolgárokat – beleértve a nyugdíjasokat is – ölelné fel, aki hazánkban életvitelszerűen élnek, azonban ezeknek a személyeknek a statisztikai szűrése meglehetősen nehéz lenne.

<sup>3</sup> 2015-ben a 2 894 100 fő foglalkoztatott közül 183 000 főt foglalkoztatott a turizmus (www.ksh.hu), a GDP-ből való részesedése pedig a multiplikatív hatásoknak köszönhetően 9% (Glázer T. /2015/: A magyar és nemzetközi turizmus jelenlegi trendjei és hatásai a hazai idegenforgalmi szegmensben. Magyar Turizmus Zrt.).

gyelembé véve évről évre növekszik a hazánkba látogató turisták száma, így egyre több turistából válhat bűnelkövető<sup>4</sup>, melynek megelőzése rendkívül fontos, elsősorban a fogadó területek közbiztonsága szempontjából.<sup>5</sup> A migránsokkal kapcsolatban pedig túlzás nélkül állíthatjuk, hogy az elmúlt két évben olyan kihívások elé állították a hazai rendvédelmi szerveket, hogy annak vizsgálata és értékelése hosszú évekre bőséges kutatási témát ad a szakemberek számára.

Miért is szükséges e témával foglalkozni? Részben azért, mivel kriminálgeográfiai aspektusból e témában meglehetősen kevés anyag látott napvilágot. Másrészt pedig azért, mivel ahhoz, hogy érdemben tudjon a rendőrség reagálni a külföldiek által elkövetett jogsértő cselekményekre, ahhoz először a problémát kell feltárni, majd ennek ismeretében lehet csak a megfelelő kriminálstratégiát kidolgozni.

Tanulmányomban bemutatom azt, hogy az elmúlt időszakban, hogyan alakult a hazánkba érkező külföldiek által elkövetett jogsértések száma, illetve megfigyelhető-e bármiféle strukturális változás az általuk elkövetett deliktumok tekintetében. Amennyiben igen, úgy magyarázatot kívánok arra adni, hogy mi lehet az oka a strukturális változásnak. Vizsgálni kívánom továbbá azt, hogy hogyan alakul állampolgársági szinten a külföldi bűnelkövetők aránya.

## 2. Anyag és módszer

A tanulmányban a vizsgált időintervallum a 2011-2015 közötti időszakot öleli fel. Amennyiben ettől eltérő az elemzett időszak, úgy azt minden esetben említeni fogom. A kutatáshoz beszerzett statisztikai adatok a Bűnügyi Statisztikai Rendszer és a KSH online felületéről, illetve a Belügyminisztérium Jogszabály-előkészítő és Koordinációs Főosztály Koordinációs és Statisztikai Osztály adatbázisából származnak. A tanulmányban szereplő számított értékek a szerző számításai. Az elkövetők elemzése során célravezetőnek tartottam az egyes korcsoportokat külön-külön elemezni, mivel az elkövetők összességében történő elemzése számos esetben félrevezető lehet.<sup>6</sup> Véleményem szerint a bűnmegelőzés szempontjából is így fedezhető fel leginkább az egyes korcsoportokra jellemző deliktumtípusok.<sup>7</sup> A külföldi bűnelkövetők esetében kizárólag azokat a személyeket vizsgáltam, akik Magyaror-

<sup>4</sup> Dávid L. – Molnár I. – Bujdosó Z. – Dereskey A. Biztonság, terrorizmus, turizmus. *Gazdálkodás* 51:(Különkiadás) 161-166. o.

<sup>5</sup> Bujdosó Zoltán – Dávid Lóránt – Remenyik Bulcsú – Tóth Géza: Connection between tourism and regional development on the Hungarian-Croatian border. *Central European Regional Policy and Human Geography* 1:(2) 2011. 27-40. o.

<sup>6</sup> A tanulmányban használt korcsoportok életkori behatárolása: gyermekkorú (0-13), fiatalkorú (14-17), fiatal felnőtt (18-24), felnőtt (25-59), időskorú (60-)

<sup>7</sup> Barabás Andrea Tünde: Victimization, Violence and Fear of Crime. In: Vókó György (szerk.) *Tiszteletkötet Dr. Kovács Tamás 75. születésnapjára*. Országos Kriminológiai Intézet. Budapest, 2015. 333-343.

szág területén váltak elkövetővé, illetve megállapítható volt az, hogy az ország mely területi egységén követtek el bűncselekményt. Ez alapján a *Bűnügyi Statisztikai Rendszerben* szereplő „országhatáron kívüli tevékenység” és „az ország területére nem bontható adat” kategóriákban szereplő statisztikai adatokat nem vettem figyelembe.<sup>8</sup>

### 3. Eredmények

#### 3.1. Az ismertté vált külföldi bűnelkövetők területi változásai

Az ismertté vált bűnelkövetők száma az elmúlt két évtizedet figyelembe véve – kisebb ingadozásoktól eltekintve – gyakorlatilag stabilnak tekinthető. Számuk a vizsgált időintervallumban, abszolút értelemben 4230 és 5453 között ingadozott. Növekedésről semmiképp sem beszélhetünk, sőt a megelőző évekhez képest csökkenés is megfigyelhető (a 2000-2008 évek átlaga 5505 fő/év volt)<sup>9</sup>. Az ismertté vált bűnelkövetők és a külföldi bűnelkövetők százalékos arányát nézve sem figyelhető meg releváns változás. A külföldi bűnelkövetők részesedése 3,85 és 5,1% között ingadozott (ugyanaz a 2000-2008 közötti időszakban 3,5-5,5% volt)<sup>10</sup>. Véleményem szerint a közeljövőben jelentős elmozdulás nem várható a külföldi bűnelkövetők számát illetően, bár nyilvánvaló, hogy a növekvő turizmus egyik negatív hozadéka lehet a külföldi bűnelkövetők számának emelkedése.

#### 3.2. Az ismertté vált külföldi bűnelkövetők kategorizálása

##### *Korcsoportok szerint*

Kriminológiai közhelyként hangzik azonban tény, hogy a törvénnyel szembeütőköző személyek zömmel a fiatalabb korosztályokból kerülnek ki, így a 15-35 év közötti korosztály az, amely magasan felülreprezentált a bűnelkövetők között.<sup>11</sup> Az ismertté vált külföldi bűnelkövetők korcsoportonkénti elemzése során megállapítható, hogy elsősorban a fiatal felnőtt és a felnőtt korcsoport az, amely a bűncselekmé-

---

<sup>8</sup> Természetesen a tanulmány számol egyes nehezen nyomozható deliktumok sajátosságaival (lásd bővebben: Haspel Orsolya: A családon belüli erőszak. A bűnmegelőzés elmélete és gyakorlata /MA szak/ RTF jegyzet, Budapest, 2008. 81-82. o.), azonban a bűncselekmények nyomozási nehézségei miatt a cselekmények mérése nem megoldott, így ezeket nem szerepelteti (lásd bővebben: Girhiny Kornél: A nyomozások új irányvonala. A technikai jellegű bizonyítási módszerek dominanciája. Magyar Rendészet 2015/2. 95-99. o.).

<sup>9</sup> Mátyás Sz. (2011): A Debreceni Rendőrkapitányság kriminálgeográfiai elemzése. 161 p.

<sup>10</sup> Uo.

<sup>11</sup> Miklósi Márta: De nehéz az iskolatáska ... ! Fiatalkorú fogvatartottak oktatási lehetőségei. In: Jancsák Csaba - Krémer András (szerk.): Kisvárosi fiatalok, kisebbségek, új sebezhetőségek. Csatlakozás az Európai Ifjúsági Térséghez 7.0. Európai Ifjúsági Kutató-, Szervezetfejlesztő és Kommunikációs Központ. Belvedere Kiadó, Szeged, 2016. 99- 110. o.

nyek 20 illetve 70%-át elköveti. A többi korcsoport részesedése elenyésző, ami részben azzal magyarázható, hogy a gyermekkorúak és a fiatalkorúak általában szülői felügyelettel érkeznek az országba, így az egyfajta kontrollt jelent számukra. Az időskorúak részesedése szintén csekély, a 2011-2015 évek viszonylatában 4% alatti volt; ez részben az életkori sajátosságokkal magyarázható. Amennyiben a külföldi és a hazai bűnelkövetők korcsoportos struktúráját összevetjük, úgy megállapíthatjuk, hogy az közel azonos, azzal az eltéréssel, hogy a külföldi bűnelkövetők esetében a fiatal felnőttek aránya 1-2 százalékponttal, a felnőttek esetében pedig mintegy 5%-kal magasabb. E néhány százalékos eltérés részben azzal magyarázható, hogy a hazánkba látogató külföldiek esetében elenyésző a gyermek- és fiatalkorúak körében a bűnelkövetői gyakoriság, ami főként a fentiekben említett okokkal magyarázható, illetve a migránsok között szintén kis számban vannak jelen időskorú bűnelkövetők, ami szintén a fenti korcsoportok részarányát növeli (I. táblázat).

korcsoportok	2011	2012	2013	2014	2015
<b>gyermekkorú (0-13)</b>	13 (0,24%)	15 (0,29%)	182 (4,3%)	325 (6,83%)	10 (0,19%)
<b>fiatalkorú (14-17)</b>	104 (1,9%)	251 (4,8%)	103 (2,43%)	61 (1,28%)	185 (3,58%)
<b>fiatal felnőtt (18-24)</b>	989 (18,14%)	1058 (20,23%)	828 (19,57%)	867 (18,21%)	1194 (23,1%)
<b>felnőtt (25-59)</b>	4176 (76,58%)	3737 (71,45%)	2957 (69,9%)	3320 (69,73%)	3586 (69,38%)
<b>időskorú (60-)</b>	170 (3,12%)	169 (3,23%)	158 (3,7%)	183 (3,8%)	191 (3,7%)
<b>ismeretlen</b>	1 (0,02%)	-	2 (0,05%)	5 (0,11%)	3 (0,06%)
<b>összesen</b>	5453	5230	4230	4761	5169

I. táblázat: Az ismertté vált külföldi elkövetők és bűnelkövetők korcsoportonkénti bontásban (fő/év). Zárójelben a korcsoport részesedése az ismertté vált külföldi bűnelkövetőkből (%)

### *Nemek alapján*

A külföldi bűnelkövetőket nemi bontásban vizsgálva megállapítható, hogy a férfi és a női bűnelkövetők között szignifikáns eltérés figyelhető meg (2011-2015 átlaga: férfiak - 86,6%), amely arányait tekintve közel azonos a magyar állampolgárságú bűnelkövetőkével, annál csak mintegy 5%-kal mutat magasabb értékeket. Ez részben azzal magyarázható, hogy a hazánkba kifejezetten bűnelkövetés céljából érkezők többsége férfi, a nők által elkövetett deliktumok döntőrészt olyan típusú jogsértések, melyekre kevésbé jellemző, hogy külföldön követik el (pl. gazdasági bűncselekmények), harmadrészt pedig az illegális migrációban részt vevő személyek többsége férfi, ami szintén „rontja” a gyengébbik nem arányát.

### *A bűncselekményi struktúra korcsoportonkénti bontásban*

A külföldi bűnelkövetők által elkövetett cselekményekkel kapcsolatban az alábbi megállapítások tehetők: A rendkívül alacsony esetszámok miatt érdemi megállapítás nem tehető a gyermekkorú elkövetőkkel szemben. Akárcsak a hazai bűnelkövetői struktúrában, a gyermekkorúak elsősorban vagyon elleni deliktumokat követnek el, így többek között lopást, rongálást stb. A határral kapcsolatos jogellenes cselekmények száma rendkívül alacsony, bár meg kell említeni, hogy számos külföldi bűnelkövető a bűncselekmény elkövetését követően gyermekkorúnak mondja magát, feltételezve azt, hogy ezáltal mentesül a jogkövetkezmények alól. Ezért joggal feltételezhetjük, hogy a statisztikában szereplő elkövetők között többen valójában betöltötték már a 14. életévüket.

A fiatalkorú bűnelkövetők esetében már jelentősen változik a bűncselekményi struktúra. A vizsgált öt év közül mindössze a 2014-es év volt az, amikor nem valamilyen határral kapcsolatos bűncselekmény volt a legnagyobb esetszámú deliktum.<sup>12</sup> Mindenképp jelzésértékű az, hogy 2015-ben 119 fiatalkorú ellen indult eljárás határozó tiltott átlépése miatt, míg 2016 I-VI. hónapban már 123 eljárás indult ugyanilyen jogsértés miatt. Utóbbi fiatalkorú személyek harmadik országból származó migránsok. A fiatalkorú korcsoportban említést érdemel továbbá a lopás, a garázdaság és az okirat-hamisítás bűncselekménye. 2014 és 2015 években nem nagy esetszámmal, de megjelent az embercsempészség bűncselekménye is, melyet 4 illetve 9 fiatalkorú személy követett el. A fiatal felnőtt korosztály tekinthető létszamarányához viszonyítva a „legaktívabbnak”. A vizsgált évek mindegyikében valamilyen határhoz köthető bűncselekmény szerepelt a legnagyobb esetszámmal, így a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése, közokirat-hamisítás, illetve a 2015-ös évtől kezdődően a határozó tiltott átlépése. A korcsoport életkori sajátosságaival és szokásaival magyarázható az, hogy jelentős a garázdaságot, a kábítószerrel kapcsolatos deliktumokat és a közlekedési bűncselekményeket elkövetők száma.

Akárcsak a magyar bűnelkövetők, a külföldi bűnelkövetők is a legnagyobb számban a felnőtt korosztályból kerülnek ki. A vizsgált évek mindegyikében a közokirat-hamisítást követték el a legtöbben (2015: 702 fő). Többségében határral kapcsolatos bűncselekmények a nagy esetszámú okirat-hamisítások, a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése, az embercsempészet és a határozó tiltott átlépése. Minden vizsgált évvel kapcsolatban megállapítható, hogy az öt legnagyobb számban elkövetett bűncselekmény közül három kapcsolatba hozható valamilyen határral kapcsolatos bűncselekménnyel. Szintén nagy számban követnek el a hazánkba érkezett külföldiek lopást (2015: 209 fő), járművezetés ittas vagy bódult állapotban

---

<sup>12</sup> 2011: beutazási és tartózkodási tilalom megsértése – 25 fő, 2012: beutazási és tartózkodási tilalom megsértése (186 fő), 2013: beutazási és tartózkodási tilalom megsértése (27 fő), 2014: lopás (17 fő), 2015: határozó tiltott átlépése (119 fő)

bűncselekményt (2015: 289 fő), illetve garázdaságot (2015: 208 fő). Az időskorú bűnelkövetőkkel kapcsolatban megállapítható, hogy relatíve kis százalékkal részesednek a bűnelkövetői struktúrából. Az ismertté vált időskorú bűnelkövetők mintegy 1/3-1/4-e valamilyen közlekedéssel kapcsolatos bűncselekményt követ el. Természetesen ebben a korcsoportban is megjelennek a határral kapcsolatos bűncselekmények, úgymint a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése (2012: 20 fő), a csempészet (2011: 14 fő), a közokirat-hamisítás (2015: 31 fő), az embercsempészet (2015: 11 fő), a határzár tiltott átlépése (2015: 6 fő) stb.; e bűncselekmények együttes részaránya 20-30% között található. Említést érdemel továbbá az a tény, hogy a társadalom elöregedése következtében egyre több a 60 évesnél idősebb személy, így várhatóan egyre több idős személy keresi fel majd turistaként hazánkat (vagy érkezik migránsként), s válik bűnelkövetővé. Egyes nyugat-európai és amerikai kriminológusok egyenesen egy új bűnözési hullámtól tartanak, és az idős személyek növekvő kriminalitási aktivizálódásával számolnak<sup>13</sup>.

### 3.3 A külföldi bűnelkövetők területi koncentrációja

A Bűnügyi Statisztikai Rendszer két szűrési lehetőséget biztosít a külföldi bűnelkövetők esetében. Az egyikben azok a bűnelkövetők szerepelnek, akik bejelentett magyarországi lakhellyel rendelkeznek („magyarországi külföldi”), ők adják a külföldi bűnelkövetők közel 30%-át. A másik szűrési lehetőség a bűnelkövetés helye alapján adja meg a bűnelkövetőket (ebben természetesen szerepelnek az előző kategóriában lévők is) régiós, megyei vagy járási szinten. Ez a csoport egyaránt tartalmazza tehát a „magyarországi külföldi” illetve azon bűnelkövetőket, akik nem rendelkeznek magyarországi lakhellyel („külföldi külföldi”).

A 2011-2015 évek viszonylatában a külföldi bűnelkövetők – főváros nélküli – megyei rangsorát vizsgálva megállapítható, hogy az öt év számtani átlaga megyénként 210,76 fő. Természetesen rendkívül nagy a szórás az egyes megyék között, amely elsősorban a megyék földrajzi elhelyezkedésével, a megközelíthetőségével, a sérthető értékek koncentrációjával, illetve az egyes települések funkciójával, szerepkörével stb. hozható összefüggésbe. A leginkább érintett Csongrád megye, ahol az országos átlagnak közel ötszöröse a külföldi bűnelkövetők száma (1036,8 fő) (II. táblázat). Ez több tényezővel is magyarázható. Az országos átlag feletti értékeket főként a határmentiségnek lehet tulajdonítani, a megye déli része ugyanis forró pontként jelentkezik az illegális migráció szempontjából. Másrészt megemlítendő, hogy a város fontos turisztikai célterület, ami elsősorban a „külföldi külföldi” bűnelkövetők számát növeli.<sup>14</sup> A megyeszékhely, Szeged esetében megemlítendő to-

<sup>13</sup> Molnár József: Az öregkori bűnözés. Kriminológiai és kriminalisztikai tanulmányok 1991.. 85-132. o.

<sup>14</sup> Bujdosó Zoltán – Györki Mónika: The role of safety in the development of tourism. ADMINISTRATIVA UN KRIMINALA JUSTICIJA - LATVIJAS POLICIJAS AKADEMIJAS TEORETISKI PRAKTISKS ZURNALS 58:(1) 76-81. o.



vábbá az a több mint kétezer fős külföldi egyetemi hallgatói réteg (2014: 2516 fő).<sup>15</sup>, akik bár nem gyakran, de időnként vétének a hazai jogszabályok ellen. Ők a „magyarországi külföldi” bűnelkövetők számát gyarapítják. A külföldi bűnelkövetőknek több mint kétszerese válik ismertté Szabolcs-Szatmár-Bereg (592,6) és Bács-Kiskun (470,2) megyékben. Mindkét megye esetében a földrajzi fekvés indukálja a jóval átlag feletti értékeket, utóbbi megye esetében pedig megemlítendő a kiskunhalasi őrzött szállás, mint olyan faktor, ami növeli a megye külföldi bűnelkövetőinek értékeit.

Közel azonos, az országos átlagot meghaladó vagy a közelében lévő értékekkel rendelkezik Győr-Moson-Sopron, Hajdú-Bihar és Pest megye. Előbbi megye esetében több tényező együttes hatása okozza az országos átlag feletti értéket. Igen a jelentős a szlovák és az osztrák bevásárló- és gyógyturizmus, illetve a kelet-nyugati irányú tranzitforgalom (pl. turisták, vendégmunkások), ami elsősorban a közlekedési főcsoport bűncselekményei/elkövetői értékeit növeli. Említsük meg továbbá azt a tényt, hogy Győr-Moson-Sopron megyében jelentős azon szlovák állampolgárok száma, akik életvitelszerűen, saját lakóingatlanal rendelkezve a megye valamelyik településén élnek.<sup>16</sup> Nyilvánvalóan – még ha csekély mértékben is –, de e tény is emeli a megyében a „magyarországi külföldi” bűnelkövetők számát. Hajdú-Bihar megye esetében elsősorban a schengeni határ, illetve az ország legnagyobb menekülteket befogadó állomása volt a fő indukáló tényező.<sup>17</sup> Akárcsak Szeged esetében, Debrecennél is meg kell említeni az iskolavárosi szerepkört. A „cívus városban” 2015-ben már több mint négyezer külföldi diák tanult (2015: 4028 fő<sup>18</sup>). A megye kapcsán mindenképp érdemes kiemelni Debrecen és Hajdúszoboszlót, mint két olyan kiemelt turisztikai célpontot, ahol relatíve sok külföldi bűnelkövető válik ismertté. Pest megyének az országos átlag közeli érintettsége részben a főváros közelségével, a megye központi fekvésével és a jó megközelíthetőségével magyarázható, illetve a bicskei befogadó állomás léte szintén emeli a megye külföldi bűnelkövetőinek értékeit. Az ötéves országos átlagérték felét sem érte megyéink közül Vas (99), Fejér (97,8 fő), Somogy (86,4), Borsod-Abaúj-Zemplén (84,6), Baranya (77), Tolna (47,6), Veszprém (45,8), Jász-Nagykun-Szolnok (36) és Heves (34,6). Mindenképp kiemelendő Somogy megye. Somogy esetében jóval az országos átlag

---

<sup>15</sup> <https://www.u-szeged.hu/sztechirek/2015-julius/minden-otodik-hallgato> (Letöltés ideje: 2016.07.23.)

<sup>16</sup> Mátyás Szabolcs: Turizmus és viktimizáció. A „Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia kiadványára leadott kézirat. Nagykanizsa, 2016.

<sup>17</sup> A BÁH Befogadó Állomás Debreceni Telephely, valamint a Menekültügyi Őrzött Befogadó Központ a 1724/2015. (X. 7.) Korm. határozat értelmében 2015. december 15-én bezárt.

<sup>18</sup> [http://www.unideb.hu/portal/sites/default/files/RH/STAT/osszehasonlito\\_diagram-ok\\_2015-ig\\_kulfoldi.pdf](http://www.unideb.hu/portal/sites/default/files/RH/STAT/osszehasonlito_diagram-ok_2015-ig_kulfoldi.pdf) (Letöltés ideje: 2016.07.23.)

felettiek a 100 000 főre jutó bűncselekményi és sértetti gyakorisági értékek<sup>19</sup>, viszont a megegyező külföldi bűnelkövetői értékei az országos átlag alattiak.

	2011	2012	2013	2014	2015
<b>ismertté vált bűnelkövetők száma (fő/év)</b>	120 529	108 305	109 794	107 769	101 425
<b>ismertté vált bűncselekmények száma (db/év)</b>	451 371	472 225	377 829	329 575	280 113
<b>ismertté vált külföldi bűnelkövetők (fő/év) (zárójelben a külföldi bűnelkövetők %-os aránya az ismertté vált magyarországi bűnelkövetőhöz képest)</b>	5453 (4,52)	5230 (4,83)	4230 (3,85)	4761 (4,42)	5169 (5,1)
<b>a három legfertőzöttebb megye a külföldi bűnelkövetők száma alapján (fő/év) (a fővárost nem számítva)</b>	1. Csongrád (1170) 2. Szabolcs-Sz.-B. (713) 3. Bács-Kiskun (492)	1. Csongrád (1252) 2. Bács-Kiskun (657) 3. Szabolcs-Sz.-B. (553)	1. Csongrád (637) 2. Szabolcs-Sz.-B. (561) 3. Bács-Kiskun (373)	1. Csongrád (741) 2. Nógrád (636) 3. Szabolcs-Sz.-B. (490)	1. Csongrád (1384) 2. Szabolcs-Sz.-B. (646) 3. Bács-Kiskun (549)
<b>A főváros %-os aránya a külföldi bűnelkövetők közül</b>	23,67	22,48	18,6	14,2	16,58
<b>illegális migrációhoz kapcsolódó cselekmények száma (www.police.hu)</b>	-	15 379	32 657	61 664	430 607

II. táblázat: A külföldi bűnelkövetők és a bűnözés viszonyát jellemző néhány fontosabb statisztikai adat

Legvégül pedig említsük meg a fővárost! Az ismertté vált „magyarországi külföldi” bűnelkövetők mintegy 1/5-e a fővárosban válik ismertté (a 2011-15 évek

<sup>19</sup> Mátyás Szabolcs – Sallai János: Kriminálgeográfia. In: Ruzsonyi Péter (szerk.) Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből. Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó Zrt., Budapest, 2014. 335-353. o.

átlaga: 19,22%)<sup>20</sup> (1. ábra). Budapest érintettségének elsődleges oka a nagyvárosi mivoltban keresendő.<sup>21</sup> A fővárossal kapcsolatban az elmúlt másfél évtized kriminálstatisztikai adatainak ismeretében megállapíthatjuk, hogy az országos átlagnak mintegy másfélszerese a bűnözési gyakoriság.<sup>22</sup>

Említsünk meg továbbá Budapest kapcsán egy olyan trendet, amely a főváros országhatáron túlnyúló rekreációs szerepköréből adódik. Egyre jelentősebb a magyar fővárosba kizárólag szórakozási céllal érkező külföldi fiatalok száma. Természetesen e turisták döntő többsége nem rendelkezik bejelentett magyarországi lakóhellyel, így ők a „külföldi külföldi” bűnelkövetőkhöz sorolhatók.

Budapest egyre inkább Európa egyik „buli fővárosává” válik, a turisztikai trendeket elemezve a térségben pedig e szerepköre szinte már-már megkérdőjelezhetetlen. Ez belül is külön említést érdemel az ún. legénybúcsú turizmus, mely az egyik legtöbb bűnelkövetőt „termeli ki”.<sup>23</sup> Ez egy oldalról nézve jelentős bevételt biztosít a különféle szolgáltatásokat nyújtóknak, hisz a turisták többsége Nyugat-Európából érkező, 25-35 év közötti fiatal, akik jelentős összeget költenek az itt töltött néhány nap alatt.<sup>24</sup> A fiatalok életkorából adódó felelőtlen szórakozási szokásoknak tulajdonítható (mértéktelen italfogyasztás, kábítószer-fogyasztás stb.), hogy közülük igen sok viktimizálódik, illetve válik bűnelkövetővé. A rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján nem lehet azt megmondani, hogy a bűnelkövetővé vált fiatalok közül ki az, aki kifejezetten szórakozási céllal érkezett Budapestre, azonban valószínűsíthető lehet azt, hogy relatíve magas a garázdaság, a rongálás és a testi sértés bűncselekményét elkövetők aránya (lásd: lábjegyzet).

---

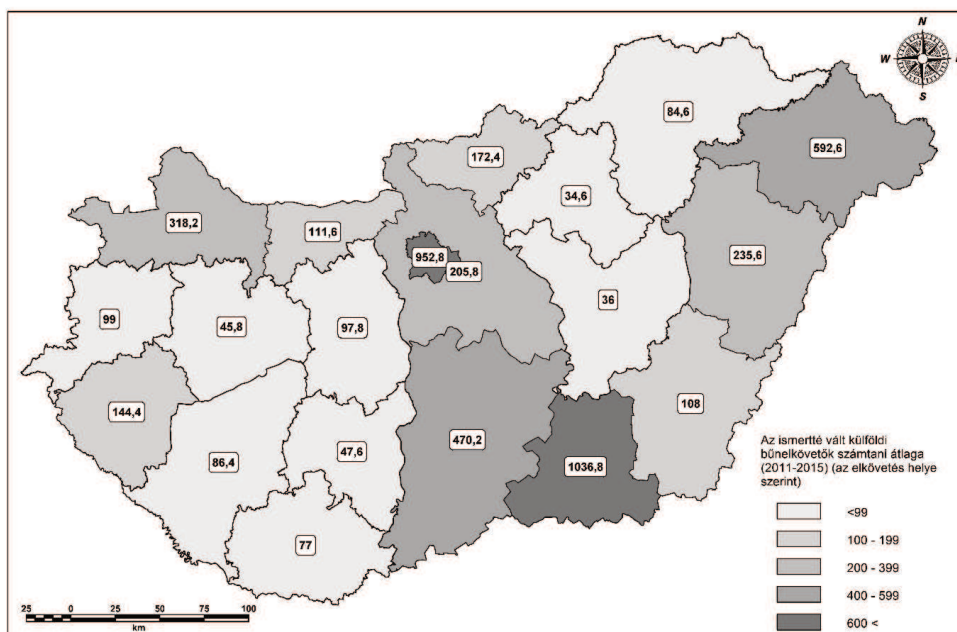
<sup>20</sup> Ugyanez az érték a „magyarországi külföldi” bűnelkövetők esetében 34,63% volt.

<sup>21</sup> Mátyás Szabolcs: Budapest bűnözésföldrajzi vizsgálata 2009 és 2012 között. Magyar Rendészet 2014/3. 93-103. o.

<sup>22</sup> Bezsenyi Tamás: A nem(telen)-helyek kriminológiája. Nagyvárosi devinás magatartások és a szervezett bűnözés térelméleti megközelítése. Kötetlen – Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium Évkönyve. ELTE, Budapest, 2016. 157–174. o.

<sup>23</sup> Az angliai Egg biztosítótársaság adatai szerint a legénybúcsúkon részt vevő fiatalok 17%-a baleseti ügyeletlen, 4% pedig a rendőrségen köt ki ([http://hvg.hu/shake/20090920\\_legenybucsu\\_budapest\\_stag\\_alkohol\\_szex](http://hvg.hu/shake/20090920_legenybucsu_budapest_stag_alkohol_szex)).

<sup>24</sup> Remenyik B. – Bujdosó Zoltán: Eurorégiók szerepe a határmenti turisztikai együttműködésben: Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok. 2009/3-4) 271-275. o.



1. ábra: Az ismertté vált külföldi bűnelkövetők számtani átlaga (2011-2015)  
(elkövetés helye szerint)

### 3.4. A külföldi bűnelkövetők nemzetiségi megoszlása

A külföldi bűnelkövetők nemzetiségi megoszlását vizsgálva megállapítható, hogy a vizsgált időszakban a legtöbb bűncselekményt a román (2015: 1001 fő) és az ukrán állampolgárok követték el (2015: 608 fő). Jelentős továbbá a szerb (2015: 565 fő), a német (2014: 152 fő), az osztrák (2015: 137 fő) és a szlovák állampolgárok száma is (2015: 220 fő). Európán kívüli nemzetként a vizsgált évek közül négyben jelen vannak az afgán állampolgárok (2015: 238 fő), a sírek pedig 2014-15-ben jelentek meg a bűnelkövetők között nagyobb számban (2015: 333 fő). A fentiek alapján kijelenthetjük, hogy a külföldi bűnelkövetők struktúrája szoros összefüggést mutat a világpolitikai eseményekkel, amely elsősorban az Európán kívüli országból származóknál releváns (III. táblázat)<sup>25</sup>.

<sup>25</sup> Csege Gyula (2015): Migrációs változások hazánkban a 2014-es év tükrében. XII. Debreceni Doktorandusz Konferencia. Debrecen, PROPECTUS IN LITTERIS VII. 49-59. o.

	2011	2012	2013	2014	2015
1.	román (1587)	román (1324)	román (1055)	román (1075)	román (1001)
2.	ukrán (645)	szerb (524)	ukrán (505)	német (546)	ukrán (608)
3.	szerb (456)	ukrán (510)	szerb (467)	szerb (501)	szerb (565)
4.	szlovák (306)	afgán (337)	szlovák (215)	ukrán (424)	szíriai (333)
5.	német (158)	szlovák (267)	osztrák (165)	osztrák (295)	afgán (238)
6.	afgán (124) török (124)	pakisztáni (175)	német (154)	szlovák (200)	szlovák (220)
7.	osztrák (119)	koszovói (154)	afgán (98)	szíriai (95)	koszovói (211)
8.	koszovói (114)	német (127) török (127)	koszovói (82)	francia (91)	iraki (190)
9.	vietnámi (88)	osztrák (112)	lengyel (72)	török (84)	német (152)
10.			kínai (71)	olasz (73)	osztrák (137)

III. táblázat: A külföldi bűnelkövetők száma a bűnelkövetők állampolgársága szerinti bontásban (2011-2015) (fő), Forrás: BM Jogszabály-előkészítő és Koordinációs Főosztály Koordinációs és Statisztikai Osztály

Mindenképp megtévesztő és félrevezető, hogy ha csupán az egyes országokból származó bűnelkövetők számát vizsgáljuk, s nem elemezzük a bűncselekményi struktúrát.<sup>26</sup> Az egyes nemzetek bűnelkövetőit az általuk elkövetett bűncselekményre bontva megállapíthatjuk, hogy a legtöbb külföldi bűnelkövetőt adó Románia állampolgárai a vizsgált évek legtöbbszörében legnagyobb számban lopást és garázdaságot követnek el.

Az Európai Unió tagsággal nem rendelkező szomszédos országok bűnelkövetői főként az illegális itt-tartózkodásukat elősegítő deliktumokat követnek el nagy számban, így jellemzőek az okirat-hamisítások, illetve kihasználva a határ két oldalán lévő jelentős árkülönbséget, jelentős a különféle áruk – főként jövedéki termékek – csempészése (költségvetési csalás). Ami pedig feltétlenül kiemelendő a szerb bűnelkövetők által elkövetett cselekmények közül, az az embercsempészés, amely a vizsgált időszak alatt két esetben is a legnagyobb esetszámú deliktum volt (2015: 256 db). Az EU-s és Schengeni tagsággal is rendelkező államok bűnelkövetői esetében változik a bűncselekményi struktúra (német, osztrák, szlovák), és a három legnagyobb esetszámú bűncselekmény között megtaláljuk a közlekedéssel és a kábítószerrel kapcsolatos deliktumokat is. Az első öt legtöbb bűncselekményt adó nemzet között találjuk 2012-ben az afgán, 2015-ben pedig az afgán és a szír bűnelkövetőket is. Mindkét nemzet bűnelkövetőivel kapcsolatban kijelenthetjük, hogy az

<sup>26</sup> S természetesen figyelembe kell venni a külföldi állampolgárok jogellenes cselekményeinek vizsgálatánál azt a tényt, hogy velük szemben sajátos szankciók is alkalmazhatók (pl. kiutasítás). Lásd bővebben: Hautzinger Zoltán: A külföldiekre vonatkozó büntetőjogi rendelkezések rendszere. In: Ruzsonyi Péter (szerk.) Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar. Budapest, 2014. 283. o.

általuk elkövetett bűncselekmények gyakorlatilag teljes mértékben az országba történő bejutással, illetve jogellenes itt-tartózkodással kapcsolatosak. Relatív alacsony azon bűncselekmények száma, amelyek a lakosság szubjektív biztonságérzetét kedvezőtlenül befolyásolnák.

	2011	2012	2013	2014	2015
1.	<b>román</b> - közokirat-hamisítás (279) - lopás (273) - garázdaság (192)	<b>román</b> - magánokirat-hamisítás (282) - lopás (216) - garázdaság (135)	<b>román</b> - lopás (207) - garázdaság (126) - közokirat-hamisítás (125)	<b>román</b> - lopás (202) - garázdaság (140) - közokirat-hamisítás (134)	<b>román</b> - garázdaság (144) - lopás (144) - járművezetés ittas állapotban (120)
2.	<b>ukrán</b> - közokirat-hamisítás (348) - beut. és tart. tilalom megsértése (55) - csempészet (49)	<b>szerb</b> - közokirat-hamisítás (128) - embercsempészség (100) - költségvetési csalás (82)	<b>ukrán</b> - közokirat-hamisítás (261) - költségvetési csalás (77) - orgazdaság (35)	<b>német</b> - közokirat-hamisítás (297) - magánokirat-hamisítás (96) - járművezetés ittas állapotban (29)	<b>ukrán</b> - közokirat-hamisítás (385) - költségvetési csalás (100) - orgazdaság (33)
3.	<b>szerb</b> - csempészet (125) - közokirat-hamisítás (81) - beut. és tart. tilalom megsértése (71)	<b>ukrán</b> - közokirat-hamisítás (308) - költségvetési csalás (34) - beut. és tart. tilalom megsértése (26)	<b>szerb</b> - közokirat-hamisítás (131) - embercsempészség (119) - költségvetési csalás (78)	<b>szerb</b> - embercsempészség (188) - közokirat-hamisítás (132) - költségvetési csalás (49)	<b>szerb</b> - embercsempészség (256) - közokirat-hamisítás (108) - költségvetési csalás (46)
4.	<b>szlovák</b> - magánokirat-hamisítás (88) - lopás (71) - közokirat-hamisítás (18)	<b>afgán</b> - beut. és tart. tilalom (305) megsértése - közokirat-hamisítás (19) - garázdaság (6)	<b>szlovák</b> - lopás (49) - garázdaság (16) - visszaélés kábítószerrel (15) és járművezetés ittas állapotban	<b>ukrán</b> - közokirat-hamisítás (208) - költségvetési csalás (84) - orgazdaság (38)	<b>szíriai</b> - határzár tiltott átlépése (241) - közokirat-hamisítás (49) - embercsempészség (14)
5.	<b>német</b> - járművez. ittas v. bódult áll. (27) - csempészet (13) - közúti bal. okozása (11)	<b>szlovák</b> - magánokirat-hamisítás (80) - lopás (41) - járművez. ittas v. bódult áll. (19)	<b>osztrák</b> - visszaélés kábítószerrel (52) - járművez. ittas v. bódult áll. - lopás (17) - járművez. ittas áll. (16)	<b>osztrák</b> - magánokirat-hamisítás (71) - járművezetés ittas állapotban (51) - kábítószer birtoklása (41)	<b>afgán</b> - határzár tiltott átlépése (191) - embercsempészség (17) - közokirat-hamisítás (9)

IV. táblázat: A külföldi bűnelkövetők által elkövetett leggyakoribb bűncselekmények állampolgárság szerint (2011-2015) (fő), Forrás: BM Jogszabály-előkészítő és Koordinációs Főosztály Koordinációs és Statisztikai Osztály

Az V. táblázat összesítve mutatja az első tíz leggyakoribb bűncselekménytípust. Ez alapján megállapíthatjuk, hogy az első hét bűncselekményből öt szoros korrelációban van az országba történő illegális belépéssel illetve itt-tartózkodással. A szankcionált cselekmények többsége viszont – a garázdaság és a lopás kivételével – nem befolyásolja negatívan a lakosság többségének a szubjektív biztonságérzetét.

	<b>bűncselekmény megnevezése</b>	<b>2011</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>összesen</b>
<b>1.</b>	<b>közokirat-hamisítás</b>	992	812	798	1139	893	4634
<b>2.</b>	<b>lopás</b>	460	370	363	388	304	1885
<b>3.</b>	<b>garázdaság</b>	355	267	316	309	320	1567
<b>4.</b>	<b>beutazási és tartózkodási tilalom megsértése</b>	531	897	119	1	2	1550
<b>5.</b>	<b>embercsempészség</b>	152	172	237	363	581	1505
<b>6.</b>	<b>magánokirat- hamisítás</b>	269	413	98	200	17	997
<b>7.</b>	<b>határzár tiltott átlépése</b>	-	-	-	-	906	906
<b>8.</b>	<b>költségvetési csalás</b>	20	177	263	204	226	890
<b>9.</b>	<b>közúti baleset okozása</b>	164	154	158	161	155	792
<b>10.</b>	<b>visszaélés kábitószerrel</b>	174	164	242	149	24	753

V. táblázat: A külföldi bűnelkövetők által elkövetett leggyakoribb bűncselekmények (2011-2015) (fő), Forrás: BM Jogszabály-előkészítő és Koordinációs Főosztály Koordinációs és Statisztikai Osztály

#### 4. Összegzés

A tanulmányban bemutatásra került, hogy a 2011 és 2015 közötti időszakban miként változott hazánkban a külföldi bűnelkövetők száma, illetve hogyan változott a bűncselekményi struktúra. Ennek során megállapítást nyert, hogy a legtöbb bűnelkövető a szomszédos országokból származik, azonban az utóbbi évek világpolitikai eseményeinek hatására egyre jelentősebb számban vannak jelen az afgán és a szír bűnelkövetők is. Ennek hatása megmutatkozik a bűncselekményi struktúrában is, az általuk megvalósított deliktumok döntő többsége az országba történő illegális bejutással illetve itt-tartózkodással kapcsolatos.





**Dr. Haller József DSc. egyetemi docens, intézetvezető**  
*Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar*  
*Rendészeti Magatartástudományi Intézet*

## **Migránsok agresszivitása az adatok tükrében**

### **1. Bevezetés**

Ebben a munkában egy ideológiai meggyőződéssel átszótt jelenségkört szeretnék megvilágítani a tényszerű adatok szemszögéből. Az egyik sarkos álláspont szerint a migráció veszélyezteti a közbiztonságot, a másik nem kevésbé sarkos vélemény szerint nincs jelentősebb rendészeti kockázata, viszont felveti az emberi szolidaritás és segítségnyújtás humanitárius kötelezettségének kérdését. A közbeszédben, sajtóban, politikában – és bizonyos mértékig a tudományos igényű értekezésekben is – eluralkodó vitában ez a munka nem foglal állást; pontosan azért fordul az adatfeltárás eszközéhez, hogy a jelenleg elérhető információk alapján egy objektív álláspont kialakítását elősegítse. Az adatfeltárás egy könyvfejezetben komplikációkkal jár, mert kérdéseket vet fel az adatok begyűjtésének, mibenlétének, és értékelésének kritériumai iránt, amelyek megválaszolása egyfajta kutatási jelleget kölcsönöz a dolgozatnak. Az objektivitás kritériuma azonban mindezt elkerülhetetlenné teszi; nem lehet objektívként kezelni egy adathalmazt, amelyről nem állnak rendelkezésre precíz információk. Az irodalomkutatási és adatkezelési munka módszereit a következő fejezetben ismertetem.

A közelmúltban megtörtént a magyarországi migránsok bűnelkövetői magatartásának rendészeti intézkedéseken és bírósági ítéleteken alapuló átfogó elemzése.<sup>1</sup> Magyarországon azonban a migráns-jelenség új keletű, ezért a helyi adatokon végzett feltáró munka szükségszerűen kis mintaszámú, és nincs valódi időperspektívája – nem tudjuk például megvizsgálni a migránsok hosszú távú beilleszkedésének kérdéskörét, jelentős vizsgálati minta alapján legalábbis nem. Ezért a kérdéskör megismerése érdekében külföldi tapasztalatokra hagyatkoztam, olyan országok tapasztalatára, ahol migránsok évtizedek óta nagy számban élnek. Szakítottam a rendészeti-bírói nyilvántartások prioritásként való kezelésének hagyományával is, mert ezek nem világítják meg kellő alaposággal a vizsgált jelenséget. A bűnesetek jelentős része – migránsok esetében megkockáztatható, hogy többségük – nem válik ismertté. A migránsok többnyire rosszul, vagy nem beszélnek a cél- vagy tranzit-ország nyelvét, nem ismerik jogrendjét, félnek a rendőrségtől, és szolidárisak egymással, ezért az ellenük, vagy egymás ellen elkövetett bűncselekmények jelentős része soha nem kerül

---

<sup>1</sup> Hautzinger Zoltán: Az irreguláris migráció büntetőjogi aspektusai. In: Hautzinger Zoltán (szerk): Migráció és rendészet. Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, 2015. 49-68. o.

a rendőrség látókörébe.<sup>2 3</sup> Ha valamilyen okból kifolyólag mégis rendőri intézkedésre kerül sor, az ügy akkor sem feltétlenül jut el a bíróságig, mert vagy a panaszos, vagy az elkövető vagy mindkettő tartózkodási helye rövid időn belül ismeretlenné válik. Mindezek miatt az itt bemutatott és értékelt munkák információinak elsöprő többsége közvetlenül migránsoktól származik; bűnügyi nyilvántartások adatait a cikkek csak elvétve, és elsősorban bizonyos vizsgálati célcsoportok kiválasztásánál használták fel. Megjegyezzük, hogy a tudományos célzattal végzett felmérések esetében is szükség van a bizalmatlanság eloszlatására, amelyet a kutatók különböző eszközök bevetésével értek el, kezdve olyan speciális technikákkal, mint színdarabírói csoportok létrehozása (ahol a "vallomások" a darab szereplőinek szájából hangzanak el), olyan relatíve egyszerűbb módszerekig, mint a szülésznők bevonása (partnerkapcsolaton belüli erőszak felderítése érdekében), vagy a migránsok bevonása az adatgyűjtésbe, egy kiképzési periódus után.<sup>4 5 6</sup> Reális adatokhoz való jutás tehát nem egyszerű feladat, speciális képzettséget, és esetenként speciális módszereket igényel – a hallgatási falának áttörése révén azonban a statisztikákon túlmutató adatok begyűjtésére nyílik mód.

Vizsgálódásaim körét a bűnelkövetés egy részalmazára, az erőszakos bűncselekményekre korlátoztam, pontosabban az agresszív megnyilvánulásokra, amelyeket minden ország jogrendje büntetni rendel, a legsúlyosabb büntettek között tart számon, és amelynek migrációs vonatkozásban is jelentős szakirodalma van. A felhasznált szakirodalmi adatbázisban leírt és kvantifikált viselkedésekre az "agresszív cselekmények" gyűjtőfogalmat alkalmaztam. Bár a gyűjtőfogalom tartalmát csak a "Vizsgálódásaim korlátai" fejezetben írom le részletesen, előrebocsátható, hogy a fogalom többnyire olyan cselekményekre utal, amelyek kimerítik a személyek közötti agresszió forgalmát, és amelyek minden jogrendben büntetendők. Két kérdésre kerestem a választ:

- 1) Milyen viszonyban áll egymással egy ország saját lakosságának, illetve bevándorlóinak agresszivitása (erőszakos bűncselekmény-elkövetési hajlandósága)?
- 2) Milyen hatással van erre a bevándorlók szociális integrációja a befogadó társadalomban.

A kérdések megválaszolására az irodalomkutatás módszerét alkalmaztam.

<sup>2</sup> Colucci E, O'Connor M, Field K, Baroni A, Pryor R, Minas H. Nature of domestic/family violence and barriers to using services among Indian immigrant women. *Alterstice* 2013. 3: 9-26. o.

<sup>3</sup> Ahmad F, Driver N, McNally MJ, Stewart DE. "Why doesn't she seek help for partner abuse?" An exploratory study with South Asian immigrant women. *Soc Sci Med.* 2009; 69: 613-22. o.

<sup>4</sup> Colucci és munkatársai: i.m.

<sup>5</sup> Byrskog U, Essén B, Olsson P, Klingberg-Allvin M. 'Moving on' Violence, wellbeing and questions about violence in antenatal care encounters. A qualitative study with Somali-born refugees in Sweden. *Midwifery.* 2016. 40. 10-17. o.

<sup>6</sup> Keygnaert I, Dialmy A, Manço A, Keygnaert J, Vettenburg N, Roelens K, Temmerman M. Sexual violence and sub-Saharan migrants in Morocco: a community-based participatory assessment using respondent driven sampling. *Global Health.* 2014. 10: 32. o.

## 2. Módszerek

### 2.1. Irodalomkutatósi eljárás

A kutatás elsődleges eszköze a PubMed keresőszoftver, amely lehetővé teszi a MedLine publikációs adatbázis kutatását kereső-kifejezések alapján. Az adatbázist 1963-ban hozták létre, 1971-ben vált "on-line" módon kereshető, 1997-ben telepítették rá a PubMed keresőszoftvert, és jelenleg több ezer folyóirat több mint húszmillió publikációját tartja nyilván. Bár eredetileg orvosi kutatások támogatására hozták létre (erre utal neve is), a lefedett témakörök mára már rendkívül széleskörűek. 2016. szeptember 14.-én például a "police OR forensic OR law"<sup>7</sup> PubMed kereső-kifejezés kerekén 850 folyóiratot azonosított a MedLine adatbázisban. Az adatbázis ma már a tudományterületek gyakorlatilag teljes spektrumát lefedi az csillagásztól (pl. "astro\*"<sup>8</sup> kereső-kifejezés alapján 44 szaklap) a társadalomtudományokig ("social\*" kereső-kifejezés alapján 1.007 szaklap) és filozófiáig ("philoso\*" kereső-kifejezés alapján 216 szaklap).

A PubMed keresés eredménye egy lista, amely tartalmazza a szaklapok nevét, ha publikációra kerestünk rá, vagy a cikkek címét és bibliográfiai adatait, ha cikkeket kerestünk. A lista révén elérhető a cikk összefoglalója ("abstract"), és egy lista a hasonló témájú cikkekről, a szerzők adatai (pl. címe), a szerzők más publikációi, illetve a cikkek teljes szövege. A PubMed használata ingyenes, a folyóiratok teljes szövegének lekérése azonban előfizetéshez kötött.

Az irodalomkutatás során a következő kereső-kifejezést használtam: "*migration [title/abstract] AND (aggression [title/abstract] OR violen\*[title/abstract])*".<sup>9</sup> A keresés 420 cikkből álló listát eredményezett 2016. szeptember 14.-én. Az absztrakt tartalma alapján a listából töröltem a nem témába vágó cikkeket. Példával élve: léteznek agresszív betegségek, pl. rák, amelyeknél szintén beszélhetünk migrációról, nevezetesen a rákos sejtek migrációjáról; a kereső-kifejezések ilyen összefüggésben való megjelenése hibás találatokhoz vezet. A fennmaradó cikkekből kiválasztottam azokat, amelyek a migránsok által elkövetett agresszív bűncselekményekre, vagy az ő agresszivitásukra vonatkoztak. Nem foglalkoztam tehát áldozattá válásukkal, sem eredeti, sem új hazájukban. Kizártam a belső migrációval (lény-

<sup>7</sup> A kereső kifejezések Boole-féle operátorokat tartalmazhatnak, amelyekkel szűkíteni vagy tágítani lehet a keresést. E kereső-kifejezés fordítása: "rendőrség VAGY kriminológia VAGY törvény"

<sup>8</sup> A "\*" jel lehetővé teszi, hogy átfogó témákra keressünk rá szótó alapján. Az "astro\*" kifejezés például megtalálja az "astronomy", "astronomical", "astrophysics", "astronautics", stb. szavakat a szaklapok címében vagy leírásában, sőt, felleli azok angoltól eltérő nyelvű formáit is, pl. "astronautique" (francia), vagy "astronomia" (spanyol).

<sup>9</sup> A szögletes zárójel pontosabbá teszi a keresést; jelen esetben olyan cikkeket kerestem, amelyek címében vagy absztraktjában a kifejezés megtalálható. Fordítás: migráció [cím/absztrakt] ÉS (agresszió [cím/absztrakt] VAGY erőszak[cím/absztrakt]). A Boole-féle kifejezések hagyományos zárójellel egybekötött alkalmazása matematikai jellegű kifejezések felállítását teszi lehetővé.

gében nagyobb léptékű lakcímváltozással) foglalkozó cikkeket, amelyek száma kevés volt ahhoz, hogy önálló elemzés tárgyát képezzék, töröltem továbbá az összefoglaló (ún. "review") cikkeket, valamint az ideológiai állásfoglalásokat és politikai/történelmi elemzéseket tartalmazókat, mert ezek vagy nem tartalmaztak konkrét adatokat, vagy a szerzők állásfoglalásán keresztül tárgyalták azokat, ami torzította volna a kutatás objektivitását. Megjegyzem, hogy e cikkek közül néhányat felhasználtam az adatok értelmezése során. Ezek után letöltöttem a cikkek teljes szövegét.

Kiegészítő forrásmunka-kereső jelleggel felhasználtam a PubMed által szolgáltatott "hasonló cikkek" listáját, valamint az átolvasott cikkek irodalmi listáját is. Az így azonosított cikkek mindegyike esetében felkutattam a cikkek teljes szövegét.

A fent leírt keresési tevékenység során összesen 42 témába vágó cikket találtam.<sup>10</sup> Ezek mindegyikét felhasználtam a vizsgált jelenség értékelése során (egyáltalán sem tekintettem el), valamennyinek olvastam a teljes szövegét, és részletesen vizsgáltam a benne közölt adatokat.

## 2.2. A kutatási minta elemzése

A cikkekben vizsgált teljes vizsgálati mintaméret (azoknak a száma, akiket vizsgálat alá vontak) 150.000 fő fölött van, ami elégségesnek mondható. A fogadó országok száma (ahol a vizsgálatok is zajlottak) 14<sup>11</sup> volt. A bevándorlók több mint 17 országból kerültek ki.<sup>12</sup> A bizonytalanság ("több mint") abból fakad, hogy néhány publikációban nem azonosították a bevándorlók eredetét, más publikációkban pedig olyan általános helymegjelöléseket alkalmaztak, mint afrikai, ázsiai, dél-amerikai, európai, vagy arabok, "feketék", "hiszánok", karib-tengeri, korábbi Szovjetunióból származó, közel-keleti, latin-amerikai, nem-latin fekete, vagy közép-afrikai. Becslés alapján a bevándorlók több tucat országból származhattak. Megjegyzendő, hogy mind a befogadó országok, mind a bevándorlók eredeti lakhelyei között megtaláljuk a "fejlett, nyugati", illetve a "harmadik világ" országait. Összességében tehát a minta jól lefedi a migráció világméretű jelenségét, azzal a megszorítással, hogy a közel-keleti, illetve muszlim migránsokkal kevés munka foglalkozott. Ennek korrekciója érdekében kiegészítő keresést folytattam a "(*migra\* [title/abstract] OR immigra\* [title/abstract]*) AND (*aggression [title/abstract] OR violen\*[title/abstract]*) AND (*muslim [title/abstract] OR arab\* [title/abstract]*)", illetve a "*refugee [title/abstract] AND (aggression [title/abstract] OR*

<sup>10</sup> A szám alacsonynak tűnhet a találatok eredeti számához képest (10%), és annak tulajdonítható, hogy a cikkek többsége a migránsok által elszenvedett agresszióval, elsősorban a nőket ért agresszióval foglalkozik. Ez a téma, bár általában véve rendkívül fontos, specifikusan a jelen dolgozat szempontjából irreleváns.

<sup>11</sup> Ausztrália, Ausztria, Dánia, Etiópia, Hollandia, Kanada, Marokkó, Németország, Pápua Új-Guinea, Spanyolország, Svájc, Svédország, Szingapúr, USA.

<sup>12</sup> Eritrea, Finnország, Fülöp-szigetek, Hong-Kong, India, Indonézia, Kambodzsa, Kína, Kuba, Laosz, Marokkó, Mexikó, Oroszország, Porto-Rico, San Salvador, Törökország, Vietnám.

*violen\*[title/abstract]) AND (muslim [title/abstract] OR arab\* [title/abstract])"* kereső-kifejezésekkel. A két keresés együttesen mindössze két cikkel bővítette az eleve meglévő adattárat, ezért megállapítottam, hogy a közel-keleti vagy muszlim migránsokkal foglalkozó tanulmányok száma nincs arányban azzal a jelentőséggel, amelyet nekik a közvélemény, a média, és a politika tulajdonít.

A cikkek a migráció jelenségének – egy kivétellel – a szabályozott formáival foglalkoztak: olyan alanyokat vizsgáltak, akiknek státusa a befogadó országban rendezett volt, sőt, jelentős részük állampolgárságot is nyert, és több évet töltött a befogadó országban. Hat cikkben a vizsgálatok kiterjedtek második, illetve harmadik generációs bevándorlókra is, tehát olyan alanyokra, akik már a befogadó országban születtek, de mindkét szülő bevándorló volt, vagy csak egyikük volt az, amely esetben az alany – némileg fogalomzavarosan – 3. generációs bevándorlónak minősült. Az ilyen alanyok vizsgálatára minden esetben összehasonlító jelleggel került sor, pontosabban annak nyomon követése végett, hogy a szociális integráció hogyan hat az agresszivitásra. A mintában hozzávetőleg egyenlő arányban szerepeltek nők és férfiak; a fiatalok túlréprezentáltak voltak, de nem szélsőségesen (22 cikk).

Az egyes cikkek mintamérete 19 és 34.653 között változott: a cikkek hozzávetőleg 10%-a vizsgált 100-nál kevesebb alanyt, fele 100 és 1.000 közé eső mintamérettel dolgozott, míg rendkívül magas mintaszám (5.000 embernél több) a cikkek ötödében jelent meg. Bár a nagy mintaméret általában véve erősíti a következtetéseket, a két változó között nincs egyenes összefüggés. A kis mintaméret (< 100) mögött általában igen alapos vizsgálatok állnak (pl. többszöri konzultáció az alannyal, mélyinterjú, stb.), így az eredmény rendkívül részletes, míg a nagyon nagy minták esetében (> 5.000 alany) vagy némileg alulképzett kérdezőbiztosok végezték a vizsgálatot, vagy az információk telefonon/interneten keresztül értek el a vizsgálóhoz, ami technikai okokból kifolyólag kissé elnagyoltta a vizsgálatot. Az előnyök és hátrányok kiegyenlítették egymást, ezért a mintaméret nem volt szempont az adatok értékelésénél.

A cikkek közül 7 támaszkodott részben vagy egészében rendőrségi vagy bírósági adatokra, amelyek közül csak kettőben volt ez az adat központi fontosságú, pontosabban két cikk használta ezeket az adatokat az erőszakos bűnözés migrációs összefüggéseinek értékelésére. A többi dolgozat kiegészítő adatként tekintett ezekre a nyilvántartásokra, vagy a vizsgálati alanyokat szelektálta ebből a szempontból, például akkor, amikor a helybéli- és migráns-bűnözők elkövetési profilját hasonlították össze (lásd alább). A cikkek elsősorban többsége tehát pszichológiai, pszichiátriai, vagy szociológiai eszközöket használt a helyzet felmérésére. Ezek a kutatási eszközök az esetek többségében (~70%) széles körben elfogadott, standardizált tesztek és kérdőívek voltak. A fennmaradó esetekben a kérdőíveket a szerzők maguk állították össze, vagy speciális, és technikailag hiányosan leírt eljárásokat alkalmaztak. Ez utóbbi esetekben az eredmények megbízhatósága kérdéses, bár a szerzők gyakran tettek erőfeszítéseket validálás-szerű adatok bemutatására. Ritkán, esetenként csak

egyszer alkalmazott eljárásokról lévén szó, a megbízhatóság kérdése így is bizonytalan. A cikkek összességét véve alapul azonban, az alkalmazott eljárások túrhetően megbízhatónak mondhatók.

A fent leírt módszertani heterogenitás miatt, kiegészítve az alanyok kiválasztásában, és a kérdésfeltevés módjában mutatkozó jelentős különbségekkel, a meta-analitikai megközelítés (tehát a teljes minta összevonása egyetlen – speciális – statisztikai elemzésbe) nem volt lehetséges. A cikkeket tehát csak a bevándorló illetve honos csoportok közötti eltérések iránya szempontjából tudtuk összehasonlítani.

### 2.3. A forrásmunkák összesített értékelése

Az összesített mintaméret (~150.000 fő) elégséges, és a nemek és korosztályok lefedettsége is kiegyensúlyozott. A befogadó országok, illetve az elhagyott országok köre viszonylag jól reprezentálja a migrációs jelenséget, kivéve a közel-keleti muszlim migrációt, ami ritka a mintában. Az egyes cikkek mintamérete szélsőségesen eltérő, de a vizsgálat mélységének oldalán a kis mintaszámok előnnyel rendelkeznek. Módszertanilag a forrásmunkák heterogének, ami kizárja a meta-analitikus megközelítést, de az egyes cikkekben alkalmazott vizsgálati eljárások minősége kielégítő. A fentiek alapján a forrásmunka anyag összességében alkalmas a másodlagos elemzésre, és a migráció jelenségének globális megvilágítására.

### 3. A bevándorlók (migránsok) agresszivitása

Mielőtt a bevándorlók által elkövetett agresszív cselekmények tárgyalására rátérnék, ki kell emelnem, hogy minden hasonló vizsgálódás kulcsfontosságú momentuma a migrációból fakadó, és a szociális és gazdasági helyzetből fakadó kockázati tényezők elkülönítése. Ha a migránsok pusztán azért lennének agresszívek, mert rossz körülmények között élnek, akkor agresszivitásuk nem lenne a bevándorlás kockázatának tekinthető, hiszen a nehéz gazdasági és szociális helyzet a migrációtól teljesen függetlenül is az agresszió melegágya. Ennek természetesen az alább idézett vizsgálók is tudatában voltak, ezért gondot fordítottak a két tényezőtípus elkülönítésére, akár úgy, hogy a bevándorlók gazdasági helyzetével ekvivalens körülmények között élő honos csoportokat választottak ki az összehasonlítás céljára, akár úgy, hogy az eredményeket a cél elérésére alkalmas statisztikai eljárásokkal elemezték ki (pl. kovariancia elemzést végeztek). Egy tanulmányban<sup>13</sup> egymással összevetve elemezték a különböző tényezők hatását, és megállapították, hogy a szociális

<sup>13</sup> Beiser M, Hamilton H, Rummens JA, Oxman-Martinez J, Ogilvie L, Humphrey C, Armstrong R. Predictors of emotional problems and physical aggression among children of Hong Kong Chinese, Mainland Chinese and Filipino immigrants to Canada. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.* 2010. 45: 1011-21. o.

és gazdasági helyzet természetesen kihatott az alanyok agresszivitására, de ezt az összefüggést jelentős mértékben befolyásolta a migráns státus.<sup>14</sup>

### 3.1. Adatok pro és kontra

A keresés során azonosított publikációk közül kilenc esetben a bevándorlók jelentős mértékben agresszívabbnak mutatkoztak, mint a helyi lakosok. A legnagyobb, tízszeres különbséget a családi erőszak kapcsán találták. Svájcba érkező, úgynevezett szabálytalan, tehát rendezetlen jogi hátterű, különböző eredetű bevándorlók tízszer gyakrabban bántalmazták saját várandós feleségüket, mint a befogadó ország lakosai.<sup>15</sup> Németországba bevándorló német ajkú (a volt Szovjetunióból származó) bevándorlók mind enyhébb (fegyverhasználat nem járó), mind súlyos agresszív cselekményeket gyakrabban követtek el, mint a helyi lakosok, és ugyanez igaz volt azokra a korábbi Szovjetunióbeli lakosokra, akik Izraelbe vándoroltak be.<sup>16</sup> <sup>17</sup> A különbség nem volt nagy (körülbelül 25%), de elérte a statisztikai szignifikancia szintjét. Svédországban az öngyilkosságot (önagressziót) elkövetők körében jelentősen túlreprezentáltak voltak a bevándorlók (pl. finnek)<sup>18</sup>, Hollandiában pedig ugyanez volt a helyzet az erőszakos bűncselekmények esetében; ez utóbbi országban a túlreprezentáltság a vizsgált időszakban (1960 és 1990 között) fokozódott is.<sup>19</sup> Németországban mind a török, mint az orosz bevándorlók jelentősen több agresszív cselekményt követtek el, mint a hasonló korú német fiatalok;<sup>20</sup> ugyanez volt a helyzet a Kanadában élő kelet-ázsiai bevándorlókkal,<sup>21</sup> és különböző

<sup>14</sup> Konkrétabban, a társadalmi helyzettel összefüggésben álló tényezők hatását a migráns helyzettel összefüggő tényezők súlyosbították. Beiser M, Hamilton H, Rummens JA, Oxman-Martinez J, Ogilvie L, Humphrey C, Armstrong R. Predictors of emotional problems and physical aggression among children of Hong Kong Chinese, Mainland Chinese and Filipino immigrants to Canada. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.* 2010; 45: 1011-21.

<sup>15</sup> Wolff H, Epiney M, Lourenco AP, Costanza MC, Delieutraz-Marchand J, Andreoli N, Dubuisson JB, Gaspoz JM, Irion O. Undocumented migrants lack access to pregnancy care and prevention. *BMC Public Health.* 2008. 8: 93. o.

<sup>16</sup> Titzmann PF, Silbereisen RK, Mesch G. Minor delinquency and immigration: a longitudinal study among male adolescents. *Dev Psychol.* 2014. 50: 271-82. o.

<sup>17</sup> Titzmann PF, Raabe T, Silbereisen RK. Risk and protective factors for delinquency among male adolescent immigrants at different stages of the acculturation process. *Int J Psychol.* 2008. 43: 19-31. o.

<sup>18</sup> Ferrada-Noli M, Asberg M, Ormstad K, Nordström P. Definite and undetermined forensic diagnoses of suicide among immigrants in Sweden. *Acta Psychiatr Scand.* 1995. 91: 130-5. o.

<sup>19</sup> Komen, M. Dangerous children: Juvenile delinquency and judicial intervention in the Netherlands, 1960-1995. *Crime Law Social Change,* 2002; 37: 379-401. o.

<sup>20</sup> Baier D, Pfeiffer C. Disintegration and violence among migrants in Germany: Turkish and Russian youths versus German youths. *New Dir Youth Dev.* 2008. (119): 151-68. o.

<sup>21</sup> Beiser és munkatársai: i.m.

eredetű dániai bevándorlókkal is,<sup>22</sup> míg a szingapúri bevándorlók gyakrabban követtek el gyilkosságot.<sup>23</sup> Egy részletes elemzés kimutatta, hogy a marokkói bevándorlók fiatalabb életkorban követnek el erőszakos bűncselekményeket, mint a honos holland fiatalok, és több ilyen cselekményt követnek el, de ez elsősorban a tulajdon elleni bűncselekményekre volt igaz, mert az öncélú erőszak gyakoribb volt a holland fiatalok körében.<sup>24</sup>

Négy olyan dolgot találtam, amelyben bevándorlók és "óslakosok" konkrét összehasonlítására ugyan nem került sor, de az adatok valószínűtlenül magas arányokat mutattak ki bevándorlók körében. Marokkóba bevándorló közép-afrikaiak 90%-a szenvedett el fizikai vagy szexuális agressziót a migráció során vagy a célországban, és ezek 70%-át maguk a bevándorlók követték el egymás ellen, ami messze fölülte van a helybeliek bűnözési arányának.<sup>25</sup> Ausztráliai indonéz bevándorlók dühkitöréssel és jelentős agresszióval reagáltak a migráció előtti életük szóba hozása esetén,<sup>26</sup> Pápua Új-Guineában az indonéz bevándorlók körében szokatlan magas arányban fordult elő a hirtelen dühkitörésekkel járó intermittáló expozív zavar (ebben hasonlítottak ausztráliai társaikra),<sup>27</sup> és szokatlanul magas családon belüli erőszakot tapasztaltak Ausztráliába bevándorolt indiaiaknál is.<sup>28</sup> A dolgozatok egyikében nem a helyi lakossággal hasonlítottak össze bevándorlókat, hanem ez utóbbiak különböző csoportjait hasonlították össze egymással.<sup>29</sup> Bár az összehasonlított bevándorlók mindegyike Kelet-Ázsiából származott, a befogadó ország pedig Ausztrália volt, jelentős különbségeket találtak: legkevésbé agresszívnek a kínaiak, legagresszívebbnek a kambodzsaiak bizonyultak (köztük laoszi és vietnami bevándorlókkal).

A bevándorlók agresszivitása nem minden tanulmányban mutatkozott magasabbnak, mint a helyi lakosságé. Az Egyesült Államokba bevándorló salvadoriak és a helyi lakosság által elkövetett agresszív cselekmények számában például nem talál-

<sup>22</sup> Gabrielsen G, Kramp P. Forensic psychiatric patients among immigrants in Denmark - diagnoses and criminality. *Nord J Psychiatry*. 2009. 63: 140-7. o.

<sup>23</sup> Koh KG, Peng GK, Huak CY, Koh BK. Migration psychosis and homicide in Singapore: a five year study. *Med Sci Law*. 2006. 46: 248-54. o.

<sup>24</sup> Veen V. Risk profiles of youth in pre-trial detention: A comparative study of Moroccan and Dutch male adolescents in the Netherlands. Ph.D. dolgozat 2011.

<sup>25</sup> Keygnaert és munkatársai: i.m.

<sup>26</sup> Rees S, Silove D. Sakit Hati: A state of chronic mental distress related to resentment and anger amongst West Papuan refugees exposed to persecution. *Soc Sci Med*. 2011; 73: 103-10. o.

<sup>27</sup> Tay AK, Rees S, Chen J, Kareth M, Silove D. The coherence and correlates of intermittent explosive disorder amongst West Papuan refugees displaced to Papua New Guinea. *J Affect Disord*. 2015; 177: 86-94. o.

<sup>28</sup> O'Connor M, Colucci E. Exploring domestic violence and social distress in Australian-Indian migrants through community theater. *Transcult Psychiatry*. 2016; 53: 24-44. o.

<sup>29</sup> Spencer JH, Le TN. Parent refugee status, immigration stressors, and Southeast Asian youth violence. *J Immigr Minor Health*. 2006; 8: 359-68. o.



tak különbséget,<sup>30</sup> sőt, voltak olyan közelebbről meg nem határozott bevándorló csoportok, amelyek kevesebb agresszív cselekményt követtek el, mint az Egyesült Államok nem-bevándorló lakossága.<sup>31 32 33 34 35</sup> Ezekben a dolgozatokban vizsgálták a kapcsolaton belüli erőszakot, és a komoly sérülés szándékával elkövetett támadásokat egyaránt. A migránsok árnyaltabb elemzése kimutatta ugyanakkor, hogy származási hely szerinti eltérések azokban a dolgozatokban is megmutatkoznak, ahol a migránsok alapvetően kevésbé mutatkoztak agresszívnek, mint a helyi lakosság. Az úgynevezett latin-amerikai bevándorlók közül például a dél-amerikaiak kevésbé hajlamosak voltak agressziót elkövetni párkapcsolaton belül, míg a karib-tengeri, mexikói, és közép-amerikai bevándorlók több ilyen cselekményt követtek el, mint az Egyesült Államok nem-bevándorló lakossága.<sup>36</sup>

### 3.2. *Értékelés: adatok pro és kontra?*

Az előző fejezetben röviden bemutatott munkák kétségkívül ellentétes jelenségekről számolnak be, mégis kérdés, hogy ellentmondanak-e egymásnak. Például élve, a "magas" és az "alacsony" kétségtelenül ellentétpárok, de nem mondanak egymásnak ellen: a "magas" létezése nem vonja kétségbe az "alacsony" egyidejű létezését. Egyelőre sajnos kevés azoknak a munkáknak a száma, ahol a különböző eredetű bevándorlókat egymástól elkülönítetten vizsgálták volna, ez a kevés munka azonban eléggé egyértelműen mutatja, hogy a migránsok egyáltalán nem homogén csoport: a származási helynek komoly kihatása van arra, ahogy új hazájukban viselkednek. Több munka vizsgálta az eltérő agresszivitás-szintek okait; az azonosító okok néhány fő motívumra oszthatók fel.

<sup>30</sup> Springer A, Kelder S, Orpinas P, Baumler E. A cross-national comparison of youth risk behaviors. Latino secondary school students living in El Salvador and the USA. *Ethn Health* 2007; 12:69-88. o.

<sup>31</sup> Salas-Wright CP, Vaughn MG, Schwartz SJ, Córdova D. An "immigrant paradox" for adolescent externalizing behavior? Evidence from a national sample. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.* 2016; 51: 27-37. o.

<sup>32</sup> Gupta J, Acevedo-Garcia D, Hemenway D, Decker MR, Raj A, Silverman JG. Intimate partner violence perpetration, immigration status, and disparities in a community health center-based sample of men. *Public Health Rep.* 2010; 125: 79-87. o.

<sup>33</sup> Almeida J, Johnson RM, McNamara M, Gupta J. Peer violence perpetration among urban adolescents: dispelling the myth of the violent immigrant. *J InterpersViolence.* 2011; 26: 2658-80. o.

<sup>34</sup> Du Mont J, Hyman I, O'Brien K, White ME, Odette F, Tyyskä V. Factors associated with intimate partner violence by a former partner by immigration status and length of residence in Canada. *Ann Epidemiol.* 2012; 22: 772-7. o.

<sup>35</sup> Lee, M. T., Martinez, R., & Rosenfeld, R. Does immigration increase homicide?: Negative evidence from three border cities. *Sociol Quarterly.* 2001; 42: 559-580. o.

<sup>36</sup> Vaughn MG, Salas-Wright CP, Cooper-Sadlo S, Maynard BR, Larson M. Are immigrants more likely than native-born Americans to perpetrate intimate partner violence? *J Interpers Violence.* 2015; 30: 1888-904. o.

Az egyik fő motívumkör a migránsok kulturális hagyományait emeli ki, amely hathat negatívan, de pozitívan is az agresszivitásra. Az arab/muszlim kultúrában például a nők testi fenyegetése – a párkapcsolaton belüli erőszak – elfogadott viselkedésforma, amiben mindkét fél (férj és feleség) egyetért.<sup>37</sup> Ugyanígy magas a németországi törökök körében az agresszió, mint olyannak az elfogadása.<sup>38</sup> Ami azonban a származási helyen elfogadott viselkedési norma, a befogadó országban bűncselekménynek minősül. A hagyományos kínai kultúrához való ragaszkodás ezzel szemben korlátzó tényező, így feladása fokozza, megőrzése csökkenti az agresszív cselekmény-elkövetési hajlandóságát;<sup>39</sup> hasonló jelenséget Fülöp-szigetéről származó amerikai bevándorlóknál is tapasztaltak.<sup>40</sup> A kulturális különbségek olyan nagyok lehetnek, hogy a vizsgálat eljárások használhatóságát is megkérdőjelezzik; azok a kriminálpszichológiai mérőeszközök például, amelyeket a svéd őslakosság, és az európai eredetű bevándorlók esetében egyformán jól lehetett használni, csődöt mondtak afrikai és ázsiai bevándorlók esetében.<sup>41</sup> Lényeges kultúrabeli különbség az is, ahogyan az egyes fiatalok a szülői szigorhoz viszonyulnak; a liberális nevelés például kockázatot jelent a kubai és porto-ricói gyerekek esetében, míg az Egyesült Államok helyi lakossága szempontjából éppen a szülői szigor jelent veszélyt.<sup>42</sup>

A második motívumkör a családi viszonyok felbomlásához illetve megromlásához kapcsolható, ami miatt – elsősorban a fiatalok – bűnözőbandákhoz csatlakozhatnak, ami függ attól, hogy az új hazájukban hol telepsznek meg: békésebb, vagy agresszívabb környezetben.<sup>43 44 45 46</sup> Fokozhatják a különböző migráns csoportok

<sup>37</sup> Kulwicki AD1, Miller J. Domestic violence in the Arab American population: transforming environmental conditions through community education. *Issues Ment Health Nurs.* 1999. 20: 199-215.o.

<sup>38</sup> Uslucan HH. Domestic violence, parenting styles and well-being of German and Turkish juveniles. *Prax Kinderpsychol Kinderpsychiatr.* 2009. 58: 278-96. o.

<sup>39</sup> Wong SK . Acculturation, peer relations, and delinquent behavior of Chinese-Canadian youth. *Adolescence.* 1999. 34: 107-19. o.

<sup>40</sup> Guerrero AP, Nishimura ST, Chang JY, Ona C, Cunanan VL, Hishinuma ES. Low cultural identification, low parental involvement and adverse peer influences as risk factors for delinquent behaviour among Filipino youth in Hawai'i. *Int J Soc Psychiatry.* 2010. 56: 371-88. o.

<sup>41</sup> Olyan eszközökről van szó, amelyek segítségével meg lehet becsülni, hogy mekkora a visszaesés valószínűsége szexuális bűnelkövetőknél. Vö. Långström N. Accuracy of actuarial procedures for assessment of sexual offender recidivism risk may vary across ethnicity. *Sex Abuse.* 2004. 16: 107-20. o.

<sup>42</sup> Estrada-Martínez LM, Padilla MB, Caldwell CH, Schulz AJ. Examining the influence of family environments on youth violence: a comparison of Mexican, Puerto Rican, Cuban, non-Latino Black, and non-Latino White adolescents. *J Youth Adolesc.* 2011. 40: 1039-51. o.

<sup>43</sup> Baier és Pfeiffer: i.m.

<sup>44</sup> Le és munkatársai: i.m.

<sup>45</sup> Strohmeier D, Fandrem H, Stefanek E, Spiel C. The goal to be accepted by friends as underlying function of overt aggressive behaviour in immigrant adolescents. *Scand J Psychol.* 2012. 53: 80-8. o.

közötti különbségeket a származási országban elszenvedett vagy el nem szenvedett traumák, illetve a migráció eseményei,<sup>47 48 49</sup> amelyek ugyancsak függenek attól, hogy honnan származik a migráns, és milyen úton kerül a befogadó országba.

Bár, az agresszivitás okainak elemzése nem kimondott szándéka ennek a munkának, megállapítható, hogy a migránsok kulturális hagyományai, korábbi életük során elszenvedett, illetve migrációjuk eseményei, családi kapcsolatrendszerük, és azok hatása viselkedésükre eltér – röviden: nem képeznek homogén csoportot. Fontos hangsúlyozni, hogy a fent ismertetett magyarázatok nem vélekedések vagy spekulációk, hanem a különböző jellegű adatok matematikai elemzéséből fakadnak. Az egyik ilyen viszonylag modern eljárás az ún. "Structural Equation Modelling", de alkalmaztak ennél egyszerűbb, korrelációkon, vagy többszörös regresszió alapuló elemzéseket is.

A migránsok inhomogenitása mellett azt is figyelemre méltónak találjuk, hogy azok a tanulmányok, amelyekben a migránsok kevésbé voltak hajlamosak agresszív cselekmények elkövetésére, mint a helyi lakosság, kivétel nélkül az Egyesült Államokban, ennek az országnak a bevándorlói körében születtek, míg azoknak a munkáknak a zöme, ahol a migránsok agresszívebbnek mutatkoztak, mint az őslakosság, túlnyomórészt ezen az országon kívül (lásd fent). A migránsokhoz hasonlóan, a befogadó országok sem homogének; egy agresszivitás szint, amely az egyik befogadó országban "átlagon" felülnek (helyiekénél magasabbnak) minősül, egy másik befogadó országban "átlagos", vagy átlag alatti lehet.

A fentiek alapján nem lehet egyértelműen meghatározni, hogy a bevándorlók agresszívebbek-e a helyi lakoságnál vagy sem; a válasz ugyanis a bevándorlók származási országától, és a befogadó országtól egyaránt függ.

#### 4. Az integrációs paradoxon

Az integrációs paradoxon lényege, hogy a befogadó társadalomba való integráció kiteljesedésével párhuzamosan a bevándorló elfordul a befogadó országtól, és ahelyett, hogy agresszív cselekmény-elkövetői hajlandósága csökkenne, növekedni fog.<sup>50</sup> A jelenséget három különböző viszonylatban is vizsgálták: a befogadó or-

<sup>46</sup> Grzywacz JG, Rao P, Gentry A, Marín A, Arcury TA. Acculturation and conflict in Mexican immigrants' intimate partnerships: the role of women's labor force participation. *Violence Against Women*. 2009. 15: 1194-212. o.

<sup>47</sup> Bersani BE, Loughran TA, Piquero AR. Comparing patterns and predictors of immigrant offending among a sample of adjudicated youth. *J Youth Adolesc*. 2014. 43: 1914-33. o.

<sup>48</sup> Gupta J, Acevedo-García D, Hemenway D, Decker MR, Raj A, Silverman JG. Premigration exposure to political violence and perpetration of intimate partner violence among immigrant men in Boston. *Am J Public Health*. 2009. 99: 462-9. o.

<sup>49</sup> Montgomery E. Long-term effects of organized violence on young Middle Eastern refugees' mental health. *Soc Sci Med*. 2008. 67: 1596-603. o.

<sup>50</sup> Verkuyten M. The Integration Paradox: Empiric Evidence From the Netherlands. *Amer Behav Sci* 2016. 60: 583-596. o.

szágban való tartózkodás idejének növekedése kapcsán, a második és harmadik generációs bevándorlók viszonylatában, illetve a szülők és gyermekek közötti aszimilációs különbségek hatásainak elemzése révén.

Az általános trend azt mutatja, hogy:

- minél tovább tartózkodik egy bevándorló a befogadó országban, annál valószínűbb, hogy agresszív cselekményeket fog elkövetni;
- a második és harmadik generációs bevándorlók több agresszív cselekményt követnek el, mint az első generációs bevándorlók;
- a szociálisan jól integrált fiatalok (függetlenül attól, hogy első, vagy második generációs bevándorlónak számítanak-e) hajlamosabbak agresszív cselekmények elkövetésére akkor, ha szüleik kevésbé jól integráltak, mint azok a fiatalok, akik hasonló szülővel rendelkeznek, de ők maguk sem integrálódtak kellőképpen a befogadó társadalomba.

Összességében tehát: minél teljesebb egy bevándorló integrálódása, annál nagyobb bűnügyi kockázatot jelent a befogadó ország számára. Ez az integrációs paradoxon, amellyel egyre több cikk foglalkozik az utóbbi időben (2000 előtt 2 cikk; 2000-2009 között négy cikk; 2010-2016 között, vagyis hat év alatt, amiből egy még nem zárult le: 12 cikk). Bár az adatok összességében alátámasztják a paradoxon fennállását, a "szabály" alól érdekes, és továbbgondolásra érdemes kivételek is vannak.

Az első érdekes cikk ebben a témában azt állapította meg, hogy a partnerkapcsolaton belüli agresszív cselekmények gyakoribbak azoknak a (nem meghatározott eredetű) migránsoknak a körében, akik 6 évnél hosszabb időt töltöttek el az Egyesült Államokban, mint azoknál, akik ennél kevesebbet.<sup>51</sup> Ezt a megfigyelést később megerősítették kanadai migránsok esetében, 19-éves időhatárt véve alapul az új, illetve régi bevándorlók elkülönítése során.<sup>52</sup> Hasonló jelenséget figyeltek meg partnerkapcsolaton kívüli agresszív cselekmények esetében ugyancsak amerikai bevándorlóknál, 4-éves időhatárt véve alapul,<sup>53</sup> és az Egyesült Államokba bevándorló fekete és "hiszán" fiataloknál, két éves időléptékben (15. és 17. életév között).<sup>54</sup> Hollandiában marokkói bevándorlókat vizsgáltak, és ez esetben az integrációt nem az országban eltöltött idővel jellemezték, hanem felmérték a bevándorló nyelvtudását, holland kapcsolatainak, esetleg barátainak számát, szociális integrációjukat a munkahely megléte vagy hiánya, elvégzett iskolák száma stb. szerint, és hasonló eredményre jutottak: minél magasabb színvonalú volt a bevándorló integrá-

<sup>51</sup> Gupta és munkatársai: i.m.

<sup>52</sup> Du Mont és munkatársai: i.m.

<sup>53</sup> Almeida és munkatársai: i.m.

<sup>54</sup> Salas-Wright és munkatársai: i.m.

ciója, annál hajlamosabbak voltak agresszív bűncselekmények elkövetésére.<sup>55</sup> A jelenség megerősítést nyert továbbá Ausztráliába bevándorolt, különböző angol-szász országokból származó, nem-angolszász európai, és kelet-ázsiai bevándorlók-nál egyaránt,<sup>56</sup> és Kanadába bevándorló kínaiak esetében is.<sup>57</sup> Ezekben a tanulmányokban összesen 36 ezer bevándorlót vizsgáltak meg; a legkisebb mintaszám 1.265, a legnagyobb 25.057 fő volt. Öt vizsgálat alanyai fiatalok, három vizsgálaté felnőttek voltak. Az információ elsöprő többsége maguktól az alanyoktól származott, széles körben elfogadott pszichológiai/szociológiai kérdőívek kérdéseire adott válaszok formájában. Rendőrségi vagy bírósági nyilvántartást egy tanulmány kizárólagos jelleggel alkalmazott (az 1265 főt vizsgáló holland tanulmány), egy pedig kombinálta a rendőrségi és kérdőíves információszerezést, amelyek eredményei szinkronban voltak.

Más tanulmányokban azt tapasztalták, hogy a kamaszkorra jellemző agresszivitás-fokozódás első generációs bevándorlóknál viszonylag hamar visszazorol, de hosszú ideig fennmarad második generációs bevándorlóknál (ebben a tanulmányban egyébként szintén kombinálták a rendőrségi és kérdőíves adatokat és hasonló eredményeket kaptak),<sup>58</sup> a szociális integráció fent leírt agresszivitás-fokozó hatása erősebb a harmadik, mint az első generációs bevándorlóknál,<sup>59</sup> és mexikói bevándorlók harmadik generációja agresszívebb, mint az első.<sup>60</sup> Mind a három tanulmány az Egyesült Államokban született, és összesen 52.649 (különböző eredetű) bevándorló bevonásával készült. Végül Amerikába bevándorló kubai,<sup>61</sup> kínai,<sup>62</sup> és különböző eredetű ázsiai (vietnámi, kambodzsai, laoszi, stb.)<sup>63</sup> családoknál mutatták ki, hogy az agresszív cselekmények elkövetésének valószínűségét fokozza, ha a gyermekek

<sup>55</sup> Stevens GW, Veen VC, Vollebergh WA. Psychological acculturation and juvenile delinquency: comparing Moroccan immigrant families from a general and pretrial detention population. *Cultur Divers Ethnic Minor Psychol.* 2014; 20: 254-65. o.

<sup>56</sup> Alati R, Najman JM, Shuttlewood GJ, Williams GM, Bor W. Changes in mental health status amongst children of migrants to Australia: a longitudinal study. *Sociol Health Illn.* 2003. 25: 866-88. o.

<sup>57</sup> Wong: i.m.

<sup>58</sup> Bersani és munkatársai: i.m.

<sup>59</sup> Kimber M, Henriksen CA, Davidov DM, Goldstein AL, Pitre NY, Tonmyr L, Afifi TO. The association between immigrant generational status, child maltreatment history and intimate partner violence (IPV): evidence from a nationally representative survey. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.* 2015. 50: 1135-44. o.

<sup>60</sup> Estrada-Martínez és munkatársai: i.m.

<sup>61</sup> Vega WA, Gil AG, Warheit GJ, Zimmerman RS, Apospori E. Acculturation and delinquent behavior among Cuban American adolescents: toward an empirical model. *Am J Community Psychol.* 1993. 21: 113-25. o.

<sup>62</sup> Wang Y, Kim SY, Anderson ER, Chen AC, Yan N. Parent-child acculturation discrepancy, perceived parental knowledge, peer deviance, and adolescent delinquency in Chinese immigrant families. *J Youth Adolesc.* 2012. 41: 907-19. o.

<sup>63</sup> Le TN, Stockdale G. Acculturative dissonance, ethnic identity, and youth violence. *Cultur Divers Ethnic Minor Psychol.* 2008. 14:1-9. o.

jól integrálódtak a társadalomba, a szülők viszont nem. A három tanulmányban összesen 17 ezer főt vizsgáltak meg; az információk maguktól az alanyoktól származtak.

A fenti, összesen százezernél több bevándorlóra kiterjedő vizsgálat erős érv az integrációs paradoxon mellett. Mindössze három olyan tanulmányt sikerült fellelnem, amely részben vagy egészében ellentétes az általánosan tapasztalt jelenséggel. Ezek közül kettő a fogadó országban eltöltött idő alapján vizsgálta a bevándorlók agresszivitásának alakulását, és mindkettő tárgya a diaszpórának az anyaországba való "hazatérése" volt. Mind a Németországba bevándorló német, mind az Izraelbe bevándorló zsidó diaszpóránál az agresszív cselekmények elkövetésének valószínűsége az idő előrehaladásával csökkent, bár eleinte mindkét populáció agresszívebbnek mutatkozott, mint a nem-bevándorlók.<sup>64 65</sup> A harmadik tanulmány egy származási országtól függő különbségről számolt be: míg az Egyesült Államokba érkező mexikóiak agresszivitása idővel fokozódott, a porto-ricoi bevándorlóké csökkent.<sup>66</sup>

Bár, ez a három tanulmány első pillantásra azt sugallja, hogy van kivétel az integrációs paradoxon alól (és ennél a háromnál akár több ilyen cikk is íródhat a jövőben), nem szabad elfelejteni, hogy ezekben a tanulmányokban a bevándorlók jelentős mértékben különböztek a korábban ismertetett, hasonló jellegű cikkek alanyaitól, akiknek kultúrája jelentősen különbözött a befogadó államokétól. Ezzel szemben a diaszpóra és a porto-ricoiak lényegében hazatértek. Az előbbi (akár a német, akár a zsidó diaszpóráról van szó) történelmi léptékben kötődik a befogadó országhoz anyanyelve és kultúrája révén, és migrációja okai között többnyire hangsúlyosan szerepel az anyanemzetbe való beolvadás vágya. Porto-Rico a maga részéről viszont az Egyesült Államok része. Bár annak csak társult állama (nem tagállam), polgárai a sajtójuk mellett egyben amerikai állampolgárságot is élveznek, és az angol nyelv, a jóval elterjedtebb spanyol mellett, hivatalos nyelve az országnak. Mindezek alapján úgy tűnik, mintha e három cikk nem cáfolná az integrációs paradoxont, mindössze azt látszik illusztrálni, hogy az nem érvényes olyan migrációs jelenségek esetén, amikor a befogadó ország és a bevándorlók egymáshoz közelálló kultúrkörhöz tartoznak. Ilyen esetekben – úgy tűnik – a bevándorló túljuthat a migráció okozta nehézségeken és frusztrációkon (mindhárom cikkben a bevándorlók agresszivitása eleinte magas volt), és teljes mértékben integrálódhat a befogadó országba – amibe beletartozik agresszív cselekmény – elkövetői hajlandóság integrálódása is. A feltételes mód az előző néhány mondatban nem véletlen. Néhány (nagyon kevés) adat személyes interpretációja természetesen nem kezelendő olyan jellegű tényként vagy adatként, mint maguk az adatok, amelyre támaszkodik. Munkahipotézisként viszont talán elfogadható, és bizonyos mértékig akár tesztelhető is

<sup>64</sup> Titzmann és munkatársai: i.m.

<sup>65</sup> Uo.

<sup>66</sup> Estrada-Martínez és munkatársai: i.m.

lenne; érdekesnek tartom például, hogy a magyar diaszpóra "hazatérését", legalábbis tudomásom szerint, még soha nem vizsgálták meg ebből a szempontból.

## 5. Vizsgálódásaink korlátai

Bár, az itt tárgyalt tanulmányok összesített mintaszáma (hozzávetőleg 150.000 fő), meglehetősen meggyőzőnek hat, a United Nations Populations Fund úgy értékeli, hogy 2015-ben 244 millió ember élt migránsként<sup>67</sup> (a honlap fogalmazása szerint élt származási országán kívül). A migráció 25 leggyakoribb célországa között (Migration Policy Institute<sup>68</sup>) csak 7 található meg azok közül az országok közül, amelyek befogadó országgént szerepelnek az itt elemzett munkákban.<sup>69</sup> Nem áll rendelkezésre információ a fennmaradó 18 legfontosabb célországból.<sup>70</sup> Semmilyen vizsgálatra érdemes populáció (pl. dohányosok, nők, vagy éppen migránsok) nem vizsgálható meg a maga egészében, csak egy kutatási minta alapján, amelynek szükséges méretére nézve tudományáganként különböző szabályok szerinti számítás végezhető; ilyen számításra vonatkozólag semmilyen becslést nem találtam a migráció és agresszió összefüggésének szakirodalmában. Felvetődik tehát – de jelenleg nem válaszolható meg – az a kérdés, hogy (1) Mennyire reprezentatív 150.000 alany a teljes mintára? (2) Mennyire vetíthetők ki ezek az adatok egyetlen adott országra, például Magyarországra?

Bár, e fejezetben tárgyalt tanulmányokat minőségi szempontból alkalmasnak találtuk az összesített elemzésre, az is kétségtelen, hogy minőségük ingadozó volt. Példaként hozható fel az agresszív cselekmények "egyesítési" tendenciája, ami sem az egyes a cselekmények súlyának, sem azok büntetőjogi vonatkozásainak megítélését nem teszi lehetővé. Montgomery 2008-ban írt, fent már idézett cikke például a "problémás viselkedéseket" egyetlen számmal, az Achenbach-féle Youth Self Report vagy Young Adult Self Report externalizációs viselkedésének összesített pontszámával jellemezte. A vizsgált externalizációs tünetek magukban foglalnak törvény által büntethető (pl. mások fizikai megtámadása, gyújtogatás) és nem büntetett viselkedéseket (pl. veszekedés, kiabálás); az összesített pontszámot befolyásoló viselkedések egy része agresszív jellegű (pl. az előzők), más része viszont nem az (pl. lopás, alkoholfogyasztás). Az összesített pontszám értékelése tehát nehéz, bár kétségtelenül van egy

<sup>67</sup> <http://www.unfpa.org/migration> (Letöltés ideje: 2016.09.16.)

<sup>68</sup> <http://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/charts/top-25-destination-countries-global-migrants-over-time> (Letöltés ideje: 2016.09.16.)

<sup>69</sup> Az Amerikai Egyesült Államok (első a listán), Németország (2.), Kanada (7.), Ausztrália (9.), Spanyolország (10.), Szingapúr (23.), Svájc (25.).

<sup>70</sup> Oroszország 3. a listán, Szaud Arábia (4.), Nagy Britannia (5.), Egyesült Arab Emírségek (6.), Franciaország (8.), Olaszország (11.), India (12.), Ukrajna (13.), Tájfföld (14.), Pakisztán (15.), Kazahsztán (16.), Dél-Afrika (17.), Jordánia (18.), Törökország (19.), Kuwait (20.), Kína (21.), Irán (22.), Malajzia (24.).

általános tájékoztató értéke. Feseha és munkatársainak 2012-ben írt cikke<sup>71</sup> nem kevésbé homályos; a nők erőszakot elszenvedetteknek minősültek, ha pusztán meglöktek, és akkor is, ha fojtogatták őket, vagy fegyvert használtak ellenük. Bár ezek a cselekmények kétségtelenül mind erőszakosak, nem egyenértékűek.

Az is tény, hogy ebben a munkában kizárólag olyan publikációkat vettem – vehettem – figyelembe, amelyek nemzetközi publikációs adatbázisokban elérhetők. Nem kétséges, hogy számtalan olyan publikáció kimaradt, amely valamely helyi nyelven íródott, és lokális újságban jelent meg. Ezek a publikációk bizonyára tartalmaznak értékes adatokat, de az adatok megszerzésének módszertani értékei vagy hiányosságai, és maguk az adatok is csak azok számára hozzáférhetők, akik az adott nyelvet beszélik, és akikhez az információt közlétező médiumok eljutnak, vagyis a tudományos közvélemény töredéke számára.

Meglepő ugyanakkor, hogy a módszertani heterogenitás, a hiányosságok, és a vizsgált populáció relatíve kis száma ellenére a számtalan országban írt cikk adatai és következtetései mennyire egybehangzóak; pontosabban: milyen kevés a *megmagyarázhatatlan* ellentmondás – bár ellentmondások, különösen az agresszió szintjét illetően – természetesen vannak. Bár a fent felsorolt korlátok léteznek, lehetséges, hogy nem különösebben zavaróak.

## 6. Következtetések

Az itt értékelt tanulmányok egy részében a bevándorlók agresszívebbek voltak, mint a befogadó társadalom tagjai, más részében kevésbé voltak azok.<sup>72</sup> A két lelet között természetesen ellentét van, de ez az ellentét nem feltétlenül takar ellentmondást, ugyanis a kétféle állítás feltűnő összefüggést mutat a befogadó ország, illetve a származási ország jellegzetességeivel. Úgy tűnik, hogy ha a migránsok egy viszonylag békés (bár esetleg szegény) országból egy olyan jóléti államba vándorolnak be, ahol agresszív cselekmények gyakran fordulnak elő, akkor az adott migráns populáció valószínűleg nem jelent bűnügyi kockázatot a befogadó ország számára – az erőszakos bűncselekmények szempontjából legalábbis nem. Ha a migráns egy zülált közrendű országból egy békés társadalomba vándorol be, a kockázat az összes rendelkezésre álló adat alapján fennáll. Az erőszakos bűncselekmények kockázata tehát – legalábbis globálisan, és a rendelkezésre álló információk alapján – nem a bevándorlóktól függ, hanem attól a viszonytól, amely a származási és a befogadó ország erőszakos bűnözési hagyománya között fennáll. Fontos ezzel kapcsolatban kiemelni, hogy a leletek egyik típusa (bevándorlók agresszivitása kisebb) nem sem-

<sup>71</sup> Feseha G, G/mariam A, Gerbaba M. Intimate partner physical violence among women in Shimelba refugee camp, northern Ethiopia. BMC Public Health. 2012. 12: 125. o.

<sup>72</sup> Fontos ismételt kiemelni, hogy csak a cikkek töredéke ad alkalmat arra, hogy az effajta különbségeket gazdasági vagy szociális különbségekre vezessük vissza; mint fent jeleztem, a cikkek nagy többségében a szerzők gondot fordítottak arra, hogy a vizsgált csoportokat ebből a szempontból ki-egyenlítsék.



legesíti a leletek másik típusát (bevándorlók agresszivitása nagyobb), mert nincs olyan ok, ami miatt az egyik következtetést érvényesebbnek tekinthetnénk a másiknál. Azt a megfigyelt jelenséget, mely szerint a szabályozatlan bevándorlók csaknem tízszer gyakrabban bántalmazták saját várandós feleségüket, mint a honos svájciak<sup>73</sup> nem semlegesíti az a tény, hogy a kínai bevándorlók kevésbé agresszívek, mint az Egyesült Államok helyi lakossága.<sup>74</sup> A két lelet egyidejűleg igaz. Humanitárius célzattal, például a bevándorlókkal szembeni előítéletek enyhítése érdekében, az információk szelektív használata minden bizonnyal megengedhető, a jelenség megismerése, és a kezelési módok kidolgozása szempontjából azonban a féligazságok károsak. A jelenleg rendelkezésre álló adatokból az a következtetés látszik kibontakozni, hogy a bevándorlók jelentős erőszakos bűnözési kockázattá válnak, ha olyan országból származnak, amelyben az agresszív cselekmények gyakoriak, vagy az ország kulturális hagyományai ilyen cselekményekkel szemben megengedőek, és olyan országba vándorolnak be, amelyben nem ez a helyzet. A következtetés némileg minimalista változata lenne az, hogy a bevándorlók bizonyos csoportjai, bizonyos célországokban erőszakos bűnözési kockázatot jelentenek, míg más csoportok, más országokban nem jelentenek kockázatot. Nem látszik viszont igaznak az, hogy a bevándorlók egyetlen csoportja sem hoz létre sehol annál nagyobb erőszakos bűnözési kockázatot, mint amekkora a társadalomban már eleve megvan, mint ahogy az sem, hogy a bevándorlók minden csoportja minden országban kockázati tényezőt jelentene. A dolog csaknem "egyedi elbírálást" igényel, bár az is kétségtelen, hogy a végső szó kimondásához további vizsgálatok szükségesek, nevezetesen olyanok, amelyekben egyrészt a migránsokat nem kezelik homogén csoportnak – ilyesmire van néhány példa –, illetve a befogadó ország sajátosságait is figyelembe veszik - ami viszont a jelek szerint még nem történt meg.

A migrációs paradoxon már jelentősebb problémának mutatkozik, ugyanis a vizsgálati eredmények eléggé egyértelműen azt mutatják, hogy a szociális integrációval párhuzamosan az erőszakos bűncselekmények elkövetésének valószínűsége nő: minél otthonosabban mozog egy bevándorló a befogadó társadalomban, annál valószínűbb, hogy erőszakhoz fog folyamodni annak tagjaival szemben, akár a helyi lakosokhoz tartozanak azok, akár bevándorlók legyenek maguk is. Ez alól csak azok a bevándorló csoportok képeztek kivételt az eddigi vizsgálatok szerint, amelyek ilyen vagy olyan módon már a bevándorlás előtt is a befogadó állam kultúrköréhez tartoztak. Ez a viszonylag újonnan felismert, és megnevezett jelenség – nota bene az integrációs paradoxon – kielégítő magyarázata még várat magára, bár néhány korai próbálkozás már napvilágot látott.<sup>75</sup> Tekintve a migránsok nagy számát a világ országaiban, e jelenség jobb megismerése, a magyarázatok fellelése, és a jelenség kiküszöbölésére tett kísérletek minden bizonnyal a jövőbeni kutatás nagy kihívásai lesznek.

<sup>73</sup> Wolff és munkatársai: i.m.

<sup>74</sup> Spencer és Le: i.m.

<sup>75</sup> Verkuyten: i.m.

Zárszóként kiemelendő, hogy az itt felvázolt összefüggések statisztikai jellegűek. Nem ok-okozati összefüggésekre világítanak rá, hanem esélyekre. Egy adott bevándorló még akkor is békésebb lehet egy adott helyi lakosnál (vagy akár a helyi lakosok többségénél), ha globálisan, a teljes bevándorló, és a teljes helyi lakosság agressziószintje ellenkező irányú összefüggést mutat.

**Dr. Angyal Miklós PhD. rendőr ezredes, egyetemi docens, tanszékvezető**  
*Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar Krimináltaktikai és –  
Metodikai Tanszék*

**Dr. Mészáros Bence PhD. rendőr ezredes, egyetemi docens, tanszékvezető**  
*Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar Bűnügyi Stratégiai Tanszék*

## **Egyek vagyunk, de nem ugyanazok<sup>1</sup>** **– személyazonosítás és európai bevándorlás**

### **1. Bevezetés**

Az azonosítás és azonosság kérdésköre évszázadok óta filozófiai természetű diskurzusok tárgya, így szinte természetes, hogy a XIX. század végétől formálódó kriminalisztika – mint újfajta megismerési igény – is központi kérdésévé tette az azonosítás problematikáját.<sup>2</sup> A Leibniz törvény<sup>3</sup> egyik legnagyobb kritikai kihívása – gyakorlati szempontból egyik cáfolata – ugyanis éppen a (kriminalisztikai) személyazonosítás.<sup>4</sup> A személyek egymástól való megkülönböztetésének igénye a korai primitív társadalmakig vezethető vissza. Afrikai antropológiai kutatásokból ismert, hogy a totem állat testre tetoválása a törzshöz való tartozásra utalt, míg a felső végtagokra általában egyedi jeleket festettek.<sup>5</sup> Az egyéni igények mellé a történelem során később társadalmi igény is társult, létrehozva – többek között – a települések lakóinak (név)nyilvántartását, a születések és halálozások regiszterét.

Mindez természetesen olyan azonosítók bevezetését igényelte, amelyek lehetőséget biztosítottak – kezdetben helyi-, majd nemzeti-, végül globális szinten is – az egyes egyének megkülönböztetésére. A kriminalisztikai módszerek fejlődése<sup>6</sup> elősegítette az antropológiai-, fénykép-, ujj- és tenyérnyom, valamint genetikai alapú

---

<sup>1</sup> A cím az ír U2 zenekar 1991-es „One” című dalának szövegére utal („We’re one, but we’re not the same”), amely asszociáció ebben a vonatkozásban azt fejezi ki, hogy bár minden ember ugyanahhoz a fajhoz (a homo sapiens sapiens-hez) tartozik, mégis egyszerű és megismételhetetlen, ebből következően egyedileg azonosítható is.

<sup>2</sup> Fenyvesi Csabának a kriminalisztika alapkérdéseiről felállított piramismodelljében a csúcson – mint az egész kriminalisztika fókusza – az „Azonosítás” foglal helyet. Lásd Fenyvesi Csaba: A kriminalisztika alapkérdései. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV. Pécs, 2013. 342-344. o.

<sup>3</sup> A Leibniz törvény szerint, ha két dolog (numerikusan) azonos, akkor a két dolog megkülönböztethetetlen egymástól. Lásd: Gottfried W. Leibniz: Metafizikai értekezés. In: Válogatott filozófiai írások. Európa Könyvkiadó. Budapest, 1986.

<sup>4</sup> További érdekes vitára adhatnak okot az időbeli tárgyak és absztrakt tárgyak esetei is.

<sup>5</sup> Mallory és Swan után idézi Harris Hawthorne Wilder – Bert Wentworth: Personal Identification. Methods for the Identification of Individuals, Living or Dead. The Gorham Press. Boston, 1918. 22. o.

<sup>6</sup> Bertillon, Vuchetich, Galton, Henry, Jeffreys és a többiek úttörő munkásságát említve.

megkülönböztetési módszerek (nyilvántartások) bevezetését. Ma pedig már ott tartunk, hogy a fokozatosan bővülő biometrikus azonosítók<sup>7</sup> mellett egyre több digitális módszer<sup>8</sup> is segíti a hatóságok (pl. bünygyi, igazgatásrendészeti, menekültügyi stb. szervek) ilyen irányú munkáját.

A kriminalisztikai (forenzikus) lehetőségek bővülése ugyanakkor – amellet, hogy új fejezetet nyitott Leibniz és Wittgenstein<sup>9</sup> vitájában – olyan joggyakorlati kérdéseket is felvet, amelyek egyike éppen a tömeges európai bevándorlás kapcsán csúcsosodott ki: mit tudunk ma kezdeni am millió számra érkező bevándorlók ismeretlen, bizonytalan, vagy adott esetben hamis személyazonosságával? Mivel a tanulmánykötet témája a migráció és a büntetőjog kapcsolata, írásunkban a büntetőeljárások szempontjából vesszük górcső alá a szóban forgó kérdést, ennek során az általános problémától indulunk ki, majd haladunk a bevándorlás kérdése felé, reményeink szerint azon is túlmutató következtetéseket levonva.

## 2. Azonosítás, személyazonosítás

Az azonoság fogalma és annak megállapítása kriminalisztikai szempontból kettős jelentőséggel bír. Egyrészt két dolog – minta – azonos eredetének véleményezését, másrészt a minta természetének, lényegének, sajátosságainak meghatározását jelenti. Ez a kettős értelmezés néha zavart okoz, aminek az oka az, hogy a magyar (köz)nyelv az „azonos” kifejezést használja az egyediséget jellemzően (egyed-azonosítás, individualizáció), és egy tárgy, objektum kategorizálásához (csoport-azonosítás, identifikáció) is. Az azonosítás folyamata során összehasonlítunk. Amennyiben az összehasonlítás (a keresett- és vizsgált tárgy vonatkozásában) a tárgyak maga valójában történik közvetlen, amennyiben az eredetiből vett, vagy próbák során keletkezett minták alapján történik, közvetett összehasonlítástról beszélhetünk.

A XX. század végén a DNS vizsgálati módszerek megjelenésével a vonatkozó klasszikus kriminalisztikai megállapítások paradigmáit újra kellett gondolni. Az igazságügyi genetikai szakértésben bevezetett, Bayes-elvű hipotézistesztesen alapuló statisztikai interpretáció esetében ugyanis a Bayes-tétel esély formájú leírását mindig hipotézis-ellenhipotézis relációban kell vizsgálni. A hipotézis általában az, hogy mekkora a valószínűsége, hogy adott (biológiai anyagmaradványból származó) DNS-profil a populáció egy meghatározott egyedétől származik. Az ennek megfelelő ellenhipotézis pedig, hogy mekkora a valószínűsége annak, hogy a profil az adott populációból véletlenszerűen kiválasztott másik egyedétől származik.

<sup>7</sup> Gondoljunk csak a retina- és íriszazonosításra, vagy akár a véna szkennerekre.

<sup>8</sup> Telefonunk, bankkártyánk PIN kódja, számítógépünk IP címe, ha nem is direkt módon, de segíthet az azonosításban.

<sup>9</sup> Wittgenstein osztrák filozófus hevesen bírálta Leibniz „a dolgok csak önmagukkal lehetnek azonosak” elméletét. Vö. Wittgenstein: Filozófiai vizsgálódások. Atlantisz Könyvkiadó. 1998.

A DNS szakértői véleményben ennek a két valószínűségnek a hányadosát adják meg. Amennyiben a genetikai profilok megegyeznek, a biológiai nyom csak egy egyed genetikai anyagát tartalmazza, valamint a profil kimutatás hibája kizárható, akkor a valószínűségi hányados – legegyszerűbb formájában – a DNS-profil egyezési valószínűségének reciprokával egyezik meg.

A személyazonosítás a hatósági gyakorlatban az arra vonatkozó információ megszerzésének folyamatát jelenti, hogy kinek állítja magát az adott személy. A rendőri intézkedések során ez érdeemben nem jelent mást, mint egy (azonosító) okmány fényképe és az (azonosítandó) személy közötti összehasonlítást. A rendészeti oktatásban csupán igen kevés idő áll rendelkezésre ezen anatómiai jegyeken alapuló módszer megismertetésére és gyakorlására, így erőteljes kétség merül fel bennünk, hogy ilyen tapasztalattal hány és milyen anatómiai jegyet lehet memorizálni egy 3x3,5 cm nagyságú, fekete-fehér igazolványképen, ami – mondjuk – egy eltérő bőrszínű személyről készült. Az további kétségeket ébreszthet, hogy egy évvel korábban, más hajviselettel (és arcszőrzettel...) készült kép alkalmas médiuma-e egy ilyen „vizsgálatnak”? Továbbmenve, egy, a köztes időben történt – ma már rutinszerűen előforduló – kozmetikai műtét mennyiben befolyásolja az eredményt? Elégséges-e személycsere gyanúja esetén az intézkedő rendőrt az anatómiai jegyek körütekintő vizsgálatára utasítani?

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) felhatalmazása alapján az igazoltatotról – a személyazonosság megállapítása céljából – fényképfelvétel készíthető és ujjnyomatainak biztosítására is intézkedni lehet. A fényképet és az ujjnyomatot ilyen esetekben a megfelelő nemzeti és nemzetközi adatbázisokban kerestetik. Az alkalmazott számítógépes programok az adatbázisokban szereplő személyek és az inkriminált minta (fénykép, vagy ujjnyomat) biometrikus adatait hasonlítják össze és a hasonlóságot egy valószínűségi skálán jelenítik meg.

Kiemelendő, hogy ujjnyom esetében a végső szót a daktiloszkópus szakértő mondja ki, azaz az azonosítást nem a szoftver, hanem a szakértő végzi. A módszer legnagyobb korlátja, hogy egyezés, értelemszerűen csak abban az esetben lehetséges, ha a személy (adata) szerepel az adatbázisban. Végül felhívnánk arra a figyelmet, hogy a tárgyalt megfontolások és tények, valamint a nemzetközi terminológia alapján az okmány (adat) ellenőrzésen alapuló „személyazonosítás” kriminalisztikai értelemben semmiképpen nem tekinthető azonosításnak (identification), legfeljebb csupán „felismerésnek” (recognition). Ez alapján pedig megfontolandó, hogy nem lenne-e helyesebb a rendőr (szakavatott laikus, bíró) által végzett, a személy arca és okmányon szereplő arckép közötti összehasonlítást „a személyazonosság ellenőrzésének” elnevezni, meghagyva ezzel az azonosítás kifejezést a forenzikus eljárások és szakértés számára.

### 3. Terhelti személyazonosság a büntetőeljárásban

Magától értetődő az, hogy a büntetőeljárást azzal a személlyel szemben folytatásuk le, aki az eljárás tárgyául szolgáló bűncselekményt elkövette: a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) a nyomozás egyik céljaként határozza meg, hogy fel kell deríteni az elkövető személyét [Be. 164. § (2) bekezdés]. Ha a felderítés sikeres volt,<sup>10</sup> ezzel a személlyel szemben kell eljárni, közölni kell vele a megalapozott gyanút és ki kell hallgatni, majd a továbbiakban a büntetőeljárás rendje szerint terheltként ő lesz az alanya a további büntetőeljárás cselekményeknek, és a jogerős elítélést követően ő lesz a büntetőjogi szankció elszenvedője is. De mi a helyzet akkor, ha a nyomozás során az elkövető személyét ismerjük, de személyazonosságát nem? Elválasztható-e egyáltalán ez a két fogalom („elkövető személye” és „elkövető személyazonossága”) egymástól? Úgy gondoljuk, igen, hiszen elképzelhető olyan eset, amikor a nyomozó hatóságnak olyan személlyel szemben kell eljárnia, akiről a rendelkezésre álló bizonyítékok és adatok alapján kellően nagy bizonyossággal meg tudja állapítani, hogy az eljárás tárgyául szolgáló bűncselekményt elkövette, de személyazonossága tekintetében nincsenek kézhezfogható adatok. Például: tetten érnek egy hajléktalan vagy egy külföldi személyt egy közterületi rablás elkövetése közben, akit a kitervező járőrök elfognak és előállítanak, azonban nem találnak nála iratokat, ő maga viszont még a nevét sem hajlandó közölni a hatósággal. A bűncselekményt egyértelműen ő követte el a rendelkezésre álló adatok alapján, mégsem mondhatjuk azt, hogy ismerjük az elkövető személyazonosságát, csak a személyét ismerjük.

Első ránézésre azt hihetnénk, hogy hatályos büntető eljárásjogunk ismeri ezt az esetet, mivel használja a „bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható ismeretlen személy” kifejezést (Be. 73. § (6) bekezdés, illetve Be. 604. § (2) bekezdés a) pont). Ha azonban tüzetesebben megvizsgáljuk az idézett törvényhelyeket és az utóbbi felhatalmazása alapján kiadott 1/2003. (III. 7.) IM rendeletet, rá kell döbbenünk, hogy a jogalkotó szeme előtt nem a fent leírt eset lebegett a szóban forgó fogalom megalkotásakor. Valójában ez a hosszú szóösszetétel büntető eljárásjogunk koncepciójában olyan elkövetőt jelöl, akiről rendelkezésre állnak ugyan információk, méghozzá olyanok, amelyek a gyanú viszonylag magas fokát alapozzák meg (például térfigyelő kamera rögzítette, ahogy bűncselekményt követ el), azonban a kérdéses személy a hatóság számára nem ismert és nem is elérhető, ezért személyazonossága, lakóhelye és tartózkodási helye megállapítása céljából körözést kell elrendelni.

Ha a körözés eredményre vezet, ezt követően a személyazonosságát is általában könnyedén meg tudják állapítani. De tegyük fel hogy ez nem sikerül: ott van az

<sup>10</sup> Mivel a tanulmány nem a nyomozási hibákról és justizmordokról szól, azoknak az eseteknek a taglalásától a továbbiakban eltekintünk, amikor a büntetőeljárás az adott bűnügyben nem bűnös személy ellen folyik.

elkövető a hatóság őrizetében, és mint a fenti rablásos példában, nem állnak rendelkezésre iratok és ő maga sem hajlandó megadni a személyes adatait. Meg lehet ekkor gyanúsítani? Egyáltalán, milyen szintű személyazonosság vizsgálatot vár el a magyar Be.?

### 3.1. A terhelt személyazonosságának megállapítása

A Be. 117. §-ának (1) bekezdése szerint „*a terhelt kihallgatása előtt meg kell állapítani a személyazonosságát, ennek érdekében meg kell kérdezni a terhelt nevét, születési nevét, korábbi nevét, születési idejét és helyét, anyja nevét, lakóhelyének és tartózkodási helyének címét, az értesítési címét, a személyazonosító okmánya számát és az állampolgárságát.*”

A törvényhely ilyen formában történő megfogalmazása arra utal, hogy a személyazonosság megállapítása *a személyi adatok kikérdezésében merül ki.*<sup>11</sup> Ami nyilvánvalóan nem így van, és ez a Be. további rendelkezéseiből egyértelművé is válik:

- Pótmagánvadás ügyben a vádindítványt nem lehet elutasítani abból az okból, hogy nem tartalmazza a vádlottnak a 117. § (1) bekezdésében felsorolt személyi adatait, és azok az iratokból nem állapíthatók meg, ha a vádlott személyazonossága ezek hiányában is kétséget kizáróan megállapítható (Be. 231. § (4) bekezdés).
- A tárgyaláson a tanács elnöke megállapítja a vádlott személyazonosságát és a 117. § (1) bekezdésében felsorolt személyi adatait (Be. 288. § (3) bekezdés).

Mindkét rendelkezésből az következik, hogy a személyi adatok megléte/felvétele és a személyazonosság megállapítása egymástól elválik. A másik probléma, amit a Be. 117. § (1) bekezdése felvet, hogy a rendelkezése szerint a személyi adatokra vonatkozó kérdésre a terhelt akkor is köteles válaszolni, ha egyébként a vallomástételt megtagadja, azonban ennek elmaradáshoz semmilyen szankciót nem rendel.<sup>12</sup> Tehát a válaszadás kikényszerítésére a büntetőügyben eljáró hatóságoknak nincs jogi lehetősége. Annak előírásával egyébiránt, hogy a személyazonosság megállapítása milyen módon kell, hogy történjen, a Be. adós marad.

Visszatérve az előző pontban írt példához: a nyomozó hatóságnak el kellene járnia valakivel szemben, akinek a személyazonosságát nem tudja megállapítani. Tegyük fel, hogy a kérdéses személy válaszol a személyi adatokra vonatkozó kérdésre,

---

<sup>11</sup> Ilyen típusú személyazonosítással találkozhatunk a büntetőeljáráson kívül akkor, ha például egy bank vagy éppen egy műsorszolgáltató ügyfélszolgálatán telefonon próbálunk ügyeket intézni (név, születési hely és dátum, anya neve, lakcím, esetleg telefonszám kikérdezése az operátor részéről) amely e szervezetek estében lehet, hogy kielégítő, de egy büntetőeljárásban biztos, hogy nem az.

<sup>12</sup> A bírósági eljárásban történő válaszmegtagadás esetén ezekre az adatokra bizonyítást kell felvenni. Vö. Tóth Andrea Noémi – Háger Tamás: A terhelt vallomása a büntetőeljárás bírósági szakaszában, egyes eljárási szabálysértések megítélése. Miskolci Jogi Szemle 2013/2. 83. o.

de valótlán adatokkal. A nyilvántartásokból történő lekérésekből egyértelművé válik, hogy az adatokból kirajzolódó személy fiktív, vagy éppen másvalaki. Az Rtv. 29. §-a alapján a személyazonosság megállapítása céljából a kérdéses személytől (ebben a vonatkozásban: bűnüldözési célból igazoltatott) ujjnyomat vehető, róla fényképfelvétel készíthető, továbbá a külső testi jegyei észlelés és mérés alapján rögzíthetők. Példánkat szándékosan továbbvisszük: egyik módon sem sikerül a hatóságnak a személyazonosságot megállapítania. Jelenlegi jogunk alapján nincs megoldása az ügynek, a nyomozást ad absurdum fel kell függeszteni, mivel „*az elkövető kiléte a nyomozásban nem volt megállapítható*” (Be. 188. § (1) bekezdés c) pont),<sup>13</sup> és a bűncselekmény – amennyiben azt a törvény nem zárja ki – a megfelelő idő eltelte után elévül [a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 28. § (2) bekezdés]. Úgy gondoljuk ezért, hogy a magyar büntető eljárásjogban biztosítani kellene annak lehetőségét, hogy ismeretlen vagy bizonytalan személyazonosságú személlyel szemben is lehessen büntetőeljárást folytatni, egy csak és kizárólag ilyen esetekben alkalmazható, az állam által adott fiktív személyazonosság révén. A szóban forgó probléma a tömegessé vált európai bevándorlás kapcsán különösen erősen domborodik ki.

### 3.2. A terhelt személyazonosságának kérdése a Határozár tiltott átlépése miatt folytatott büntetőeljárásokban

2015. szeptember 15-én léptek hatályba a Btk. és a Be. azon módosításai, amelyek a határozarral kapcsolatos új bűncselekményekre vonatkoztak.<sup>14</sup> A hatályba lépéstől eltelt tíz nap alatt a Szegedi Járásbíróságra összesen 188 ügy érkezett, minden esetben a Btk. 352/A. § (1) bekezdésébe ütköző, aszerint minősülő és büntetendő Határozár tiltott átlépésének büntette miatt. Ezeket a büntetőeljárásokat, mivel tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet idején történtek, minden más ügyet megelőzően kellett lefolytatni [Be. 542/E. §], ennek érdekében a Szegedi Járásbíróság büntető bírái hétfőtől péntekig 8 órától 18 óráig, míg szombaton és vasárnap 8 órától 16 óráig végeztek ítélkező tevékenységet.<sup>15</sup>

Képzelnék el azokat a nyomozásokat, amelyek ezeket a gyorsított bírósági eljárásokat megelőzték. Mennyi idő és lehetőség volt azok során a terhelt személyazonosságának megállapítására? A terhelt személye „adott” volt, hiszen az elkövetőket

<sup>13</sup> Ha csak egy szóban eltérne ez a törvényhely a mostani szövegtől és az „*elkövető kiléte*” helyett az „*elkövető személye*” kifejezést használná, a felfüggesztésre nem lenne lehetőség álláspontunk szerint.

<sup>14</sup> A Btk. módosításának jogpolitikai indokairól részletesen lásd Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban. AndAnn. Pécs, 2016. 80-81. o.

<sup>15</sup> Az ügyek dömpingje ezt követően sem állt meg, erről bárki meggyőződhet, aki végig böngészi a „Tájékoztatás határozár tiltott átlépésével kapcsolatos ítéletekről” című dokumentumokat a Szegedi Törvényszék honlapján. Ebben a bekezdésben írt információk is egy ilyen közleményből származnak. <http://szegeditorvenyszek.birosag.hu> (Letöltés ideje: 2016.09.15.)



a határ őrizetére rendelt hatóságok tetten érték. A személyi adatok és a vallomás felvétele tolmács segítségével megtörtént, de más lehetősége a hatóságoknak nem volt a személyazonosság megállapítására és ellenőrzésére. Ez csak részben magyarázható az idő hiányával: az okmányokkal nem rendelkező, a magyar nyelvet nem beszélő, magukat szír, afgán, iraki, török, albán stb. állampolgárnak valló személyek tetszés szerinti személyi adatokat adhattak meg hiszen, ahogy a mondás tartja, „messziről jött ember azt mond, amit akar”. Még olyan szélsőséges eset is előfordult, hogy tízes nagyságrendben ugyanazokat a személyi adatokat adták meg az eljárás alá vont személyek (mindenkinek ugyanaz volt a neve, születési dátuma stb.).

A jogalkalmazónak itt két lehetősége volt, felfüggeszti az eljárást minden esetben, vagy jóhiszeműen elfogadja hitelesként a terhelt által megadott adatokat. Ez utóbbi történt, amit röviden úgy foglalhatunk össze, hogy a magyar bíróság tulajdonképpen ezekben az ügyekben ismeretlen személyazonosságú személyeket és hozzájuk tartozó biometrikus azonosítókat (a menekültügyi eljárás során rögzített ujjnyomatokat) ítélte el.

Ha a terheltet nem a valódi nevén ítélik el, büntető eljárásjogunkban lehetőség van perújításra a Be. 408. § (1) bekezdés b) pontja alapján. Úgy ítéletet hozni pedig, hogy már a határozat megszületésekor tudjuk, hogy azzal szemben perújítási ok fog létrejönni rögtön a jogerőre emelkedésével egy időben, meglehetősen vitatható megoldás. Nem áll szándékunkban az emberfeletti teljesítményt nyújtó, és minden törvényes lehetőséget kihasználó nyomozó hatóságok tagjait, az ügyészeket és bírakat ezért kritikával illetni, hiszen semmilyen jogi eszköz nem volt a kezükben a helyzet megoldására.

Mégis szükségesnek tartjuk felvetni: nem lenne-e tisztességesebb megoldás, ha a törvény ilyen esetekben (ismeretlen vagy bizonytalan személyazonosságú terhelt esetében) lehetővé tenné a fiktív személyazonosság alapján történő elítélést? Ehhez szét kellene választani a Be-ben az „elkövető személye” és az „elkövető személyazonossága/kiléte” fogalmakat. A nyomozás felfüggesztését csak akkor kellene lehetővé tenni, ha az elkövető személye nem volt megállapítható. Ha az elkövető személye megállapítható volt – a gyanúsításhoz és a vádemeléshez szükséges valószínűség szintjén, természetesen – de a személyazonossága nem, a büntetőeljárást folytatni kellene egy, a terheltnek adott fiktív személyazonosság segítségével.

Ebben az írásban nincs módunk kitérni arra, hogy a részleteiben hogyan nézne ki a szóban forgó fiktív személyazonosságra vonatkozó szabályozás, csak néhány elemet emelünk ki: Egy nem létező vezetéknev párosítva az MTA Nyelvtudományi Intézete által anyakönyvi bejegyzésre alkalmasnak minősített utónevek jegyzékében nem szereplő keresztnévvel, 1900. január 1-jei születési dátummal stb., és máris elhárult az adminisztratív akadály a büntetőeljárás folytatása elől. Fiktív személyazonosság adása kötelezően maga után vonná a kérdéses személy biometrikus azonosítóinak (DNS-profil, ujj- és tenyérnyomat, arcképmás, személyleírás) körülte-

kintő rögzítését és dokumentálását. Ennek garanciális jelentősége lenne, hiszen a büntetőjogi szankciót annak kell elszenvednie, akire ténylegesen kiszabták, ha másvalaki próbálna a helyébe lépni, egy egyszerű ujjnyomat vétellel, szükség esetén – ultima ratio-ként – DNS azonosítással tiszta vizet lehetne önteni a pohárba. A büntetett előélet nyilvántartása miatt is kulcsfontosságúak lennének ezek az adatok.

Kriminalisztikai szempontból hatalmas előny lenne, ha a fiktív személyazonosság alatt történő elítélést követően a kérdéses személy DNS-profilja kötelezően bekerülne a nyilvántartásba. Így, ha a későbbiekben más bűncselekményt követ el, a hátrahagyott biológiai mintáiból biztosított DNS-profil és annak a nyilvántartásban szereplő megfelelője alapján könnyedén előhívható lenne az elkövető személyleírása és arcképmása, amelyekkel már ki is lehetne adni a körözést.

Lehetőséget adna-e visszaélésekre egy ilyen intézmény? Véleményünk az, hogy az igazságszolgáltatás (benne az ügyészi szervezet és a bíróságok) függetlenségének alkotmányos garanciája miatt, illetve egy jogállami szintű szabályozás – benne a megfelelő jogorvoslati lehetőségek biztosítása – mellett ez nem lenne lehetséges.<sup>16</sup> Az említett, a jogállami elvárásoknak megfelelő szabályozás része lenne, hogy abban az esetben, ha a fiktív személyazonosság alatt elítélt személy valódi személyazonosságára fény derül, kötelező lenne az ítélet jogerejét feloldani és perújítás keretében a valódi személyazonossága alapján bűnösnek kimondani. Ugyan magától értetődő, de mégis fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy az ismeretlen vagy bizonytalan személyazonosságú terheltről a fiktív személyazonosság adása esetén is természetesen kétséget kizáróan be kellene bizonyítani a bíróság előtt a rendes eljárásban – és a személyazonosság tisztázását követően a perújításban is –, hogy a vád tárgyává tett bűncselekményt ő követte el, ahhoz, hogy bűnösítő ítélet születhessen vele szemben. (A fikció mint módszer a bizonyítékok és a bizonyítás terén semmilyen szempontból sem engedhető meg).

#### **4. A DNS-profil és az abban rejlő további lehetőségek, különös tekintettel a szexuális bűncselekményekre**

Addig nem létező kriminalisztikai, forenzikus módszerek klasszikusan két úton jöhetnek létre. Az egyik, hogy a társadalmi változások új (pl. jogi jellegű) igények megjelenéséhez vezetnek, amelyekre reagálva tudományos válaszkeresés indul. A másik lehetőség, hogy a (természet)tudomány olyan lehetőségek előtt nyitja meg a kapukat, amelyeken történő áthaladáshoz jogi felhatalmazás, jogi garanciák kellenek. Azaz a tudományos, technikai fejlődés morális, jogi kereteket (is) érint.

<sup>16</sup> Akinek mégis jogállami aggályai merülnének fel sorainkat olvasva, annak felhívjuk a figyelmét arra, hogy a hatályos büntető eljárásjogunk lehetővé teszi olyan személy távollétében történő elítélését – és akár a legsúlyosabb szankcióval való sújtását – is, akivel még a megalapozott gyanút sem közölték. Vö. Fenyvesi Csaba – Herke Csongor – Tremmel Flórián: Új magyar büntetőeljárás. Dialóg-Campus. Pécs, 2004. 575. o. Ehhez képest a fiktív személyazonosság álláspontunk szerint nem merész javaslat.

Utóbbi példázhatja a klónozás, vagy az emberi utód nemének megválasztása (mint „technikailag” elérhető lehetőség) körül kialakult társadalmi vita, míg az előbbi helyzet állt elő a személyazonosító okmányok nélkül érkező bevándorlók milliói kapcsán, amely embertömeg egy része, mint láhattuk, bűncselekményt is elkövet. Egy részük csak azért, hogy bejusson az ország területére, de vannak sajnos olyan esetek is, amikor más fajta bűncselekmény írható a bevándorlók számlájára, és a hírekben ezek egyre gyakrabban szexuális jellegű bűncselekmények. A szexuális bűncselekmények terén pedig a DNS még tartogat kiaknázatlan lehetőségeket, amelyet az Amerikai Egyesült Államok jogalkalmazói már felismertek és a gyakorlatban is alkalmaznak.

#### 4.1. Vádemelés egy DNS-profil ellen

A XX. század végén az igazságügyi DNS technológia áttörést jelentett a tudományos igényű azonosításban. Gyakorlati jelentősége mellett azonban a bizonyítás egy új, addig nem ismert dimenziója is megjelent. Az inkriminált (genetikai) nyom ugyanis nem csak, hogy vizuálisan nem látható, hanem adott formában tulajdonképpen nincs is. A DNS molekula releváns szakasza vizsgálatára semmiféle mikroszkóp nem alkalmas, megismerésére tehát modelleket alkotunk és egy kromatogram „görbületeiből” fejezzük ki meglétét, vagy hiányát, melyekből aztán matematikai statisztikai módszerekkel mondjuk ki a verdiktet. A módszer tudományos megalapozottsága, a DNS molekula adott személy élete során való változatlansága és a módszerrel elérhető hovatartozás valószínűségének igen meggyőző volta (azaz az egyediség) szinte automatikusan vezetett a különböző célú DNS adatbázisok megjelenéséhez.

A folyamatosan bővülő adatbázis lehetősége ugyanakkor új jogi lehetőségek iránti inspirációt jelentett. A 90-es évek közepén a Wisconsin állambéli Milwaukee megyében három olyan szexuális jellegű, erőszakos bűncselekmény történt, amely során a női sértettekől biztosított biológiai mintákból ugyanazon ismeretlen férfi DNS-profilját sikerült igazolni (a hüvelyből biztosított kenetekben ugyanis hímivarsejteket is találtak). Az azonos DNS-profilon kívül azonban semmi egyebet nem tudtak az elkövetőről, ami a személyazonosságát igazolta volna. A kerületi ügyészség aztán 1999-ben – a hasonló bűncselekmények esetén érvényes 6 éves elévülési idő előtt – vádat emelt az ismeretlen férfi (John Doe) DNS profilja<sup>17</sup> ellen.

A vádemelés céljában az elévülés megakadályozása mellett az is komoly szerepet kapott, hogy az akkor még limitált számú profilt tartalmazó bűnügyi célú DNS adatbázisok nagy iramban bővültek és az ügyészek joggal bízhattak abban, hogy egy sorozatelkövető később, valamely másik bűncselekménye miatt bekerül majd az adatbázisba. Ekkor pedig lehetőség nyílik a beazonosítására, tekintettel arra,

---

<sup>17</sup> Frank B. Ulmer: Using DNA Profiles to Obtain "John Doe" Arrest Warrants and Indictments. Washington and Lee Law Review 2001/4. 1587. o.

hogyan az ismeretlen mintákat rendszeresen és visszatérően összeveti a rendszer a már adatbázisban lévő ismert elkövetők profiljával. Az eset – különlegessége okán – nagy publicitást kapott a korabeli sajtóban<sup>18</sup> és rámutatott a jog és tudomány közötti kapcsolódási pontok sokszínűségére.

Túl voltunk már ugyan az igazságügyi DNS vizsgálatok hajnalán és a folyamatosan bővülő tudományos kutatások eredményei minimálisra szabták a vizsgálatok eredményében (és azok igazságügyi felhasználhatóságában) kétkedők számát, többen megkérdőjelezték az ügyészek eljárásának helyességét. Jogi elemzések váltak szükségessé és csaptak össze a DNS-profil értelmezhetőségét, személyazonosításra való jogi megfeleltethetőségét illetően. Az egyik eljáró kerületi ügyész úgy nyilatkozott, hogy erre a megoldásra azért és addig van szükség, amíg Wisconsin állam törvényhozása nem változtat a hasonló eseteket érintő elévülési szabályokon.<sup>19</sup>

#### 4.2. A John Doe warrant

Az alcímben jelzett intézmény az amerikai jogban olyan elfogatóparancsot jelent, amelyben a letartóztatandó személyt nem neve és személyi adatai alapján határozzák meg, hanem genetikai profilja alapján. Az Amerikai Egyesült Államokban arra használják ezt az intézményt, hogy megszakítsák az elévülést, így időt nyerve az elkövető azonosítására.<sup>20</sup>

---

<sup>18</sup> <http://www.nytimes.com/1999/10/07/us/a-rape-defendant-with-no-identity-but-a-dna-profile.html>  
(Letöltés ideje: 2016. 09. 20.)

<sup>19</sup> John Doe, D1S7, D2S44, D5S110, D10S28, D17S79, Charged with Rape. An Interview with Norman Gahn Assistant District Attorney Milwaukee County, Wisconsin, USA. Profiles in DNA 3(3) 2000. 8-9. o.

<sup>20</sup> Meredith A. Bieber: Meeting the Statute or Beating it: Using „John Doe” Indictments Based on DNA to Meet the Statute of Limitations. University of Pennsylvania Law Review, 2002. Vol. 150. 1079. o.

CASE NUMBER: 00XF8921	WARRANT NUMBER:	STATE OF WISCONSIN	CIRCUIT COURT	MILWAUKEE COUNTY
-----------------------	-----------------	--------------------	---------------	------------------

**FELONY WARRANT  
(and AUTHORIZATION FOR EXTRADITION)**

The State of Wisconsin, Plaintiff  
v.  
John Doe #12, Unknown Male  
with Matching Deoxyribonucleic Acid (DNA)  
Profile as Genetic Locations  
D3S1358, vWA, FGA,  
D8S1179, D21S11, D18S51,  
D5S818, D13S317, D7S820,  
D16S539, TH01, TPOX,  
CSF1PO

Sex: M  
Race: U  
Height:  
Weight:  
Hair:  
Eyes:

Defendant

AUTHORIZATION FOR EXTRADITION  
(Check One)

Extradition is authorized from any location within the United States.

Extradition is authorized from any adjoining state.

Extradition is not authorized.

Date \_\_\_\_\_

Deputy / Assistant District Attorney

**RETURN**

I arrested the named Defendant on \_\_\_\_\_ date \_\_\_\_\_, 2000, at \_\_\_\_\_ month \_\_\_\_\_, at \_\_\_\_\_ time \_\_\_\_\_ M, \_\_\_\_\_ address \_\_\_\_\_ city/village of \_\_\_\_\_

Fees: Service - \$ \_\_\_\_\_  
Travel - \$ \_\_\_\_\_  
Total - \$ \_\_\_\_\_

CRIME(S) AND STATUTE(S) VIOLATED:  
Count 01: Kidnapping (carries Forcibly) In Violation Of Wisconsin Statutes Section 940.31(1)(a)  
Count 02: Sexual Assault, First Degree (armed) In Violation Of Wisconsin Statutes Section 940.225(1)(b).  
Count 03: Sexual Assault, First Degree (armed) In Violation Of Wisconsin Statutes Section 940.225(1)(b).  
Count 04: Sexual Assault, First Degree (armed) In Violation Of Wisconsin Statutes Section 940.225(1)(b).  
Count 05: Sexual Assault, First Degree (armed) In Violation Of Wisconsin Statutes Section 940.225(1)(b).

COMPLAINING WITNESS: Detective Lori Gaglione

THE STATE OF WISCONSIN TO ANY LAW ENFORCEMENT OFFICER:

A Complaint, copy of which is attached, having been filed with me, accusing the Defendant(s) of committing the above stated crime(s) contrary to the above stated statutory sections of the Wisconsin Statutes, I find that probable cause exists that the crime(s) was/were committed by the Defendant(s).

You are, therefore, commanded to arrest and bring the named Defendant(s) before a presiding Judge of the Circuit Court, Criminal Division of Milwaukee County, or, if he is not available, before any acting Judge of the Circuit Court, Criminal Division of said County.

Dated \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_  
Court Commissioner as Judge

ORIGINAL FELONY WARRANT

Az 1. számú képen látható elfogatóparancsot egy ismeretlen személyazonosságú, ismeretlen etnikumú férfivel szemben bocsátották ki – magyar büntetőjogi terminológia szerint – egy rendbeli személyi szabadság megsértése és négy rendbeli szexuális erőszak miatt.<sup>21</sup>

Ahogy az előző alpontban láthattuk, Amerikában egyes szövetségi államokban még az is lehetséges, hogy a DNS-profil ellen vádat emelnek. A szexuális bűncselekményekre jellemző, hogy az elkövető valamely biológiai anyagmaradványt (ondó, haj, köröm, vér, testszőrzet, fanszőrzet, hámsejtek) hátrahagy. Ezek elemzésével megállapítható, hogy ki volt az elkövető, de csak akkor, ha szerepel a DNS-profilja a nyilvántartásban. Ha azonban nem szerepel, oda később sem kerül be valamilyen másik ügy kapcsán (ahol személyazonosító adatok is kapcsolódnak hozzá), és a többi nyomozási cselekmény sem vezet eredményre, a nyomozást egy idő után fel függesztik, és így a bűncselekmény a büntetési tétel felső határának megfelelő idő eltelte után elévül.

<sup>21</sup> Látható, hogy a keresett személyt a kizárólag az alfanumerikus DNS-profilja (D3S1358, vWA, FGA, D8S1179, D21S11, D18S51, D5S818, D13S317, D7S820, D16S539, TH01, TPOX, CSF1PO) jelöli. Forrás: Az Amerikai Egyesült Államok-beli Denveri Kerületi Ügyészség honlapja: [http://www.denverda.org/dna/John\\_Doe\\_DNA\\_Warrants.htm](http://www.denverda.org/dna/John_Doe_DNA_Warrants.htm) (Letöltés ideje: 2016.09.20.) Megjegyzendő, hogy az elfogatóparancsot nem Colorado, hanem Wisconsin államban adták ki.

Meglátásunk szerint a magyar jog sajátosságaiból következően hazánkban nem lehet intézményesíteni a DNS-profillal szemben kiadott elfogatóparancs esetét, mint az elévülés megszakításának eszközét. Ugyanakkor fontos felhívni arra a figyelmet, hogy a magyar jog szerint, ha az elévülés egyszer bekövetkezik, a bűncselekmény büntethetősége utóbb már semmilyen okból sem éledhet fel.<sup>22</sup> Ilyen esetben a DNS-profilt is törölni kell a nyilvántartásból a törvény szerint, tehát de facto is megszűnik az esély az elkövető azonosítására, nem csak de iure lesz lehetetlen az elkövető megbüntetése.<sup>23</sup> El nem évülő bűncselekmények esetén a DNS-profilt 20 évet követően törlik a nyilvántartásból, az azonosítás lehetősége – ebben a vonatkozásban – mégis „elévül” tehát ennyi idő eltelte után.

Ezekre a szabályokra figyelemmel – az amerikai példát is szem előtt tartva – álláspontunk szerint a magyar jog részévé kellene tenni a „DNS-körözés” intézményét. Természetesen ez nem valódi körözés lenne, hanem a gyakorlatban azt jelentené, hogy az elévülési időn belül a bűncselekmény helyszínén és a bűncselekmény elkövetésének nyomait hordozó tárgyon rögzített DNS-profilok nyilvántartásában szereplő adatsorokat rendszeres időközönként össze kellene vetni a büntetőeljárás alá vont személyek DNS-profiljainak nyilvántartásával valamint a bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen elítélt személyek DNS-profiljainak nyilvántartásával.

Nagyon fontos hangsúlyozni azt, hogy elképzelésünk szerint a nyomozás felfüggesztése esetén is érvényben lenne ez a kötelezettség, tehát a nyomozó hatóságok adott ügyben való passzivitása szerencsés esetben nem lenne gátja az elkövető azonosításának. Egyezés esetén a körözést azonnal ki lehetne bocsátani és folytatni lehetne a nyomozást, és ez az aktus akár az utolsó napon is félbeszakítaná az elévülést, és ezzel megakadályozná az elkövető büntethetlenségének bekövetkezését.<sup>24</sup>

## 5. Záró gondolatok

A határainknál kialakult migrációs krízis a büntetőjog, büntető eljárásjog és kriminalisztika területét érintően is új, megváltozott helyzetet teremtett. Ennek egyik forrása a tömegével érkező bevándorlók eltítkolt, vagy nem ellenőrizhető személyazonossága. A kérdéskör azért is különösen szenzitív, mivel személyiségi jogi és

<sup>22</sup> Hegedűs István – Juhász Zsuzsanna – Karsai Krisztina – Katona Tibor – Mezőlaki Erik – Szomora Zsolt – Törő Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. A Btk. 28. §-ához írt megjegyzés. Complex Jogtár, 2012.

<sup>23</sup> Megjegyzendő, hogy a Btk. egyik közelmúltbeli módosítása szerint a 18. életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények nem évülnek el, ha öt évi szabadságvesztésnél súlyosabban büntetendők, ha csak öt évi szabadságvesztéssel, vagy annál enyhébben büntetendők, akkor pedig az elévülés nem veszi kezdetét, amíg a sértett a 18. életévét be nem töltötte [Btk. 26. § (3) bekezdés c) pont, illetve 28. § (1a) bekezdés]. A hivatkozott rendelkezéseket a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvénynek a gyermekek fokozottabb védelme érdekében szükséges módosításáról szóló a 2014. évi LXV. törvény iktatta be a Btk-ba.

<sup>24</sup> Ehelyütt szükséges rámutatni, hogy az elkövetőnek nincs alanyi joga arra, hogy a büntethetősége a rendes időn belül biztosan elévüljön. Lásd 11/1992. (III. 5.) AB határozat.

emberi jogi vetületei is vannak. Fényképes okmányokkal érkezők esetében a fényképen szereplő és az ellenőrzött személy arcának összehasonlítása történik. A vizuális, szubjektív elemekkel átszőtt ellenőrzés megbízhatósága a nemzetközi adatok alapján kérdéses. Különösen igaz ez eltérő bőrszínű személyek esetében. Amellett tehát, hogy az ellenőrzést végző személyek képzése során, ezen antropológiai jegyek vizsgálatán alapuló módszer elsajátítására és gyakorlására különös hangsúlyt kell fordítani, fel kell hívni a figyelmet a módszer korlátaira és lehetséges hibáira is.

Egy – antropológiai élű, szándékaink szerint tudományos igényű – kikacsintással élve, XIV. Lajos óta tudjuk, hogy „az állam én vagyok”. A rendőrségi törvényünk – és az idézett büntetőjogi gyakorlat – alapján pedig okkal fogalmazható meg, hogy adott esetben nem csak az „állam”, hanem az arcképmásom (fényképem) és az ujjnyomatom is. Kérdés tehát, hogy „csupán” az arcképmásom és/vagy ujjnyomatom ismerete (hatósági birtoklása, megléte) elégséges-e egy velem szemben lefolytatandó büntetőeljáráshoz? A fentebb tárgyalt bevándorlási ügyekre figyelemmel elfogadható lehet-e ez egy (feltételezhetően) magyar állampolgár esetén is, azaz ismeretlen elkövető esetén (akinek személyi adatai nem ismertek), arcképmása és/vagy ujjnyomata azonban rendelkezésre áll, a fényképen szereplő személlyel (az ujjnyomat tulajdonosával) szemben a büntetőeljárás megindítható, lefolytatható-e?

Amennyiben nem, csupán a gyorsított eljárásnak, avagy „Justitia hunyorgásának” értékelhető-e, hogy a jogalkalmazó az illegális bevándorlók ellen indított büntetőügyekben az „igencsak megkérdőjelezhető” személyazonosság ellenére az eljárást lefolytatta, a „fényképen szereplő személyt” (és ujjnyomatát) elítélte, az országból kiutasította? Fontos leszögezni, hogy az ujjnyom és a DNS-profil, mint kriminalisztikai azonosítók forenzikus legitimációja megkérdőjelezhetetlen, diszkriminációs erejük (közel) azonos. A személyazonosításra történő felhasználásukban meglévő különbségtétel az Rtv-ből adódik, amely szabályozásnak pedig alkotmányossági indokai vannak.

Mi a fiktív személyazonosság adását, és a büntetőeljárás azzal szemben való lefolytatását javasoltuk írásunkban „Justitia hunyorgásának” megszüntetésére, aminek szükségszerű eleme lenne a biometrikus azonosítók rögzítése. Ennek kapcsán, a DNS-profilban rejlő lehetőségeket továbbgondolva és az amerikai joggyakorlat tanulságait levonva pedig – immár elszakadva az európai bevándorlás témakörétől – felhívtuk a figyelmet a DNS-körözés szükségességére, amely különösen szexuális jellegű bűncselekményeknél kínálna jó lehetőséget az ismeretlen elkövető azonosítására, legyen az bevándorló, vagy bárki más, aki ilyen tettet követett el.





**Dr. Balláné Prof. Dr. Füsztér Erzsébet PhD rendőr ezredes,**  
egyetemi tanár, tanszékvezető

## **Menekült vagy migráns? A személyazonosítás fontossága a menekült kérdésben**

A migráció, vagyis a település vagy országhatárok átlépésével járó lakóhely változtatás nem új keletű jelenség az emberiség történetében. A különböző történelmi korokban más és más formában ugyan, de mindig jelen volt, azonban korszakos jelentőségű jelenséggé csak akkor vált, amikor nagy tömegek, közel egy időben indultak meg egy meghatározott irányban. A középkor mindhárom nagy népvándorlás-hulláma megrázó hatással volt Európára. A Nyugat-Római Birodalom bukását, Európa etnikai összetételének gyökeres megváltozását, valamint a térség súlyos gazdasági és kulturális visszaesését okozta a hatalmas néptömegek megállíthatatlan bezúdulása.

Napjaink nagy népességmozgásai a második világháború után kezdődtek, amikor Közép- és Délkelet-Európából mintegy 10 millió ember hagyta el kényszerűségből hazáját és települt át másik ország területére. Az elmúlt néhány évtizedben a menekültek számának növekedése világszerte példátlan mértéket öltött. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága, az UNHCR legfrissebb jelentése szerint 2014-ben már 60 milliót tett ki azoknak a száma, akiknek különböző (politikai, vallási, háborús, gazdasági) okok miatt el kellett hagyniuk otthonaikat.<sup>1</sup> Az Európába irányuló migráció mértékére már az utóbbi néhány évben is az ugrásszerű emelkedés volt jellemző, a jelenlegi helyzet pedig már elérte a kritikus szintet, mivel naponta felbecsülhetetlen számú tömegek indulnak Afrikából, Közel-Keletről, Közép-Ázsiából és a Balkánról Európa felé.

A migráció mint tömegjelenség olyan népességmozgást, népességvándorlást jelent, amelynek különböző vetületei és dimenziói különböztethetők meg. A migrációkezelés kérdése az Európai Unióban a kezdetektől az uniós külkapcsolatok szerves részét képezi, mivel az elengedhetetlenül szükséges összehangolt és hatékony migrációkezelésnek átfogónak és egységesnek kell lennie, és egyaránt kell foglalkoznia a legális migráció megszervezésével, valamint az illegális bevándorlás elleni küzdelemmel<sup>2</sup>.

---

<sup>1</sup> The Economist, Daily chart, The dispossessed Jun 18th 2015, 14:31 by The Data Team <http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2015/06/daily-chart-15?fsrc=scn/tw/te/bl/ed/titleofpiecedispossessed> (Letöltés ideje: 2016.05.16.)

<sup>2</sup> Görbe Attiláné Zán Krisztina: A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei. PhD értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola. Budapest, 2010.

Az Európai Unió számos lépést tett és tesz a hatékony és egységes menekültügyi rendszer és eljárások megvalósítása felé.

A közös menedékjogi politika alapjait az ún. Dublini Egyezmény fektette le, amelyet 1990. június 15-én írtak alá, és 1997. szeptember 1-jén lépett hatályba az első 12 aláíró államban. Az egyezmény fő célja annak megakadályozása volt, hogy egy bevándorló több tagállamban is kérelmet nyújthasson be, kihasználva azt, hogy az egyes tagországokban jelentős különbségek vannak a menedékjog megadásának kritériumait illetően.<sup>3</sup> Ezért az Egyezmény kötelezi azt az országot, ahová a menedékjogért folyamodók először beléptek, hogy a menedékjogi kérelmeket az összes többi tagállamra vonatkozó kérelemként értékelje annak érdekében, hogy elkerülhető legyen a menekültek többszörös menedékjog-kérése, kizárva ezzel a legmegengedőbb bevándorlási szabályozás keresésének lehetőségét. A menedékkérelmek elbírálására szolgáló rendező elv szerint az a tagállam lesz felelős az egész menekültügyi eljárás lefolytatásáért, amelybe a kérelmező legelőször érkezett. A Genfi Egyezmény<sup>4</sup> alapján ebben a megállapodásban rögzítették a menekültekre vonatkozó szabályozásokat, az egyes kifejezések jelentését, és ennek során megpróbálták lépéseket tenni az egységes statisztikai rendszerek létrehozására is.

A 2003-ban az 1990. évi dublini egyezményt felváltó, immár rendeleti formát öltő előírásrendszer<sup>5</sup> tovább pontosította a menedékjogi kérelmek elbírálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó európai szintű együttműködés részleteit, és meghatározta a menedékjog iránti kérelmek elbírálása tekintetében illetékes országokra vonatkozó kritériumokat. A rendelet célja az volt, hogy elősegítse a menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam lehető legrövidebb időn belül történő meghatározását, és megelőzze a menekültügyi eljárásokkal való visszaélést.

A dublini menekültügyi rendszer két fő építőköve a dublini rendelet és az úgynevezett EURODAC<sup>6</sup> rendelet.

A tagállamok a dublini egyezmény hatékony alkalmazása érdekében 2000. december 11-én az ujjlenyomatok összehasonlítására irányuló EURODAC felállításáról szóló 2725/2000/EK tanácsi rendelettel létrehozták az ún. EURODAC adatbázist, amely lehetővé teszi az Európai Unió tagállamai számára, hogy meghatározzák, hogy melyik tagállam jogosult és köteles a menekültügyi vagy idegenrendésze-

<sup>3</sup> Hautzinger Zoltán – Hegedüs Judit – Klenner Zoltán, A migráció elmélete. Nemzeti Közszerzői Jogi Központ, Budapest, 2014

<sup>4</sup> Geneva Convention, 1951 Refugee Convention, A menekültek helyzetéről szóló 1951. évi egyezmény közkeletű rövid megnevezése. A Genfi Egyezmény a menedékjog legfontosabb dokumentuma, ez határozta meg elsőként kötelező érvénnyel a menekült definícióját és a menekültek jogait, és így új fejezetet nyitott a nemzetközi védelem és az emberi jogok történetében.

<sup>5</sup> A Tanács 343/2003/EK rendelete (2003. február 18.) egy harmadik ország állampolgára által a tagállamok egyikében benyújtott menedékjog iránti kérelem megvizsgálásáért felelős tagállam meghatározására vonatkozó feltételek és eljárási szabályok megállapításáról – ún. Dublin II. rendelet

<sup>6</sup> EUROpean DACtyloscopic comparison system

ti eljárás lefolytatására a menedékkérők, az illegális határátlépők, vagy területükön illegálisan tartózkodó személyekkel szemben. Az EURODAC célja egy olyan európai szintű ujjlenyomat-adatbázis felállítása és működtetése, amit az EU területére illegálisan belépettektől vett ujjlenyomatok alkotnak. A tagállamok feladata az ujjlenyomatok levétele és a központi adatbázisba való eljuttatása. Ebből az adatbázisból megállapítható, hogy mely tagországban vették le először az illető ujjlenyomatát, és alapesetben ez határozza meg a menekült jogállás iránti kérelem elbírálásának kötelezettségét is. A rendszerbe érkező ujjlenyomatok és a tárolt adatok összehasonlításával a tagállamok meg tudják állapítani, hogy az Unió egyik tagállamában illegálisan tartózkodó menedékjogot kérő külföldi állampolgár kért-e korábban menedékjogot egy másik uniós tagállamban, illetve hogy jogellenesen lépett-e be az Unió területére.

Az Európai Bizottság 2008-ban kezdeményezte a Dublin II módosítását, ami 2013-ban történt meg. A Dublin III-ként emlegetett jogszabály az Európai Parlament és az uniós tagállamokat megjelenítő Tanács 2013. június 26-án kihirdetett, 604/2013/EU számú közös rendelete, amely megállapítja azokat a feltételeket és eljárási szabályokat, amelyek annak a meghatározására irányulnak, hogy egy "harmadik országbeli" (unió kívüli) állampolgár vagy hontalan személy által az EU-tagállamok valamelyikében nemzetközi védelem iránt benyújtott kérelem megvizsgálásáért melyik tagállam felelős. Főszabály szerint ezt a felelősséget az a tagállam viseli, melyen át a menedékkérő belépett az EU területére. A Dublin III rendelet hatálya Norvégiára, Izlandra és Svájcra is kiterjed.

A nemzetközi migráció kérdése napjaink egyik legaktuálisabb problémája, rendkívül szerteágazó jelenség. Nem mindegy ugyanis hogy menekültekről vagy (illegális) migránsokról van-e szó, ugyanis minden menekült migráns, de nem minden migráns menekült.<sup>7</sup> Az érintett országok hatóságait kényszerűen terheli annak a feladata, hogy eldöntsék az Európai Unió határára érkező százezrek jogi státuszát.

A menekült és a migráns ugyanis alapvetően eltérő tartalmú fogalmak. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága 2015. augusztus 27-én megjelentetett iránymutatása<sup>8</sup> értelmében is nagyon fontos a két fogalom pontos definiálása, mivel igen nagy tömegeket érintő és súlyos társadalmi és politikai háttérű kérdéskörrel van szó. Az ENSZ szerint azokat a személyeket kell menekülteknek tekinteni, aki fegyveres konfliktus vagy üldöztetés miatt menekülnek el a hazájukból. Azokat, akiknek a helyzete annyira veszélyes és elviselhetetlen, hogy kénytelenek elhagyni azt a területet, ahol élnek, és ahova a hazatérésük túl veszélyes lenne. A menekült fogalmát

---

<sup>7</sup> Serdült Viktória, <http://www.origo.hu/itthon/20150909-migrans-menekult-europai-unio-bevandorlas-illegalis-bevandorlas-fogalmak.html> (Letöltés ideje: 2016.05.15.)

<sup>8</sup> UNHCR viewpoint: 'Refugee' or 'migrant' - Which is right? News Stories, 27 August 2015 <http://www.unhcr.org/55df0e556.html> (Letöltés ideje: 2016.05.15.)

és a menekült státuszt a nemzetközi jog<sup>9</sup> definiálja. A menekült tehát olyan, a származási országán kívül tartózkodó személy, aki megalapozottan fél attól, hogy származási országában üldözés érne faja, vallása, nemzetisége, politikai véleménye vagy egy meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása miatt. Üldözés alatt a menedékjog vagy valamilyen kirívóan súlyos jogsértést (kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód, rabszolgaság, szolgaság, halállal való fenyegetés, fizikai vagy nemi erőszak, stb.), vagy több különböző sérelem összeadó hatását érti (például súlyos és tartós diszkrimináció az élet több különböző és meghatározó területén). A meghatározott társadalmi csoport általában egy olyan csoportot jelent, amelyet egy „védett” (azaz veleszületett vagy más módon megváltoztathatatlan, az emberi méltósághoz szorosan kapcsolódó) tulajdonság határoz meg. Ilyen lehet a nemi identitás, a szexuális orientáció, a családi háttér, egy „visszacsinálhatatlan” múltbeli eseményen alapuló tulajdonság vagy a hivatás.<sup>10</sup>

Ezzel szemben a migráns nem jogi, hanem inkább szociológiai és köznyelvi fogalom. A migránsok nem közvetlen fenyegetés vagy üldöztetés elől menekülve hagyják el országukat, hanem egy jobb élet, egy magasabb életszínvonal reményében érkeznek egy új országba. Általában olyan országot igyekeznek választani, ahol jól működő szociális védőháló van, ahol jók a munkavállalási, vagy továbbtanulási lehetőségek. Sok bevándorló esetben a családdegyesítés a cél. A menekültekkel ellentétben, nekik elvileg nem okozhat problémát a hazatérés.

Annak megállapítása, hogy valaki a fenti kettő közül melyik kategóriába tartozik, elsősorban a menedékjogi eljárás során történik, és nem egyszerűen „bemondásra”, vagyis annak alapján dől el, hogy ki minek és kinek vallja magát. A hatósági eljárás legfontosabb részét a kérdéses személy személyazonosságának és állampolgárságának megállapítása képezi, majd a hatóság hosszas meghallgatásokat követően dönti el, hogy a kérelmező valóban jogosult-e védelemre.

## A személyazonosítás lehetséges módjai

A személyazonosítás kérdése szinte egyidős az emberi társadalommal. Koronként változó eszközökkel és módszerekkel ugyan, de mindig azt a célt szolgálta, hogy az egyes embereket megkülönböztethessük egymástól, és hogy a kérdéses személy kilétét megállapíthassuk. A személyazonosítás napjainkban alkalmazott hatékony módszereinek kialakulásáig nagyon sok időnek kellett eltelnie, a korábbi eljárások közül nem egy esetben az eredményesség és főleg a humánusság igen csak vitatható volt.

<sup>9</sup> Az 1951-es Genfi Egyezmény (Menekültügyi Egyezmény), az 1967-es Protokoll és az Afrikai Egységsszervezet 1969. évi Menekültügyi Egyezménye

<sup>10</sup> Gyulai Gábor: <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Kulfoldiek-Magyarorszagon-05-11-2011-WEB.pdf> (Letöltés ideje: 2016.05.15.)

A személyazonosítás (Personal IDentification) problémája napjainkra általános társadalmi kérdéssé vált, ugyanis az élet legkülönbözőbb területein fordulhatnak elő olyan szituációk, amikor valaki vagy nem tudja, vagy nem akarja elárulni, hogy kicsoda. A bűncselekmények elkövetői sokszor tudatosan leplezik személyüket, az ismeretlen holttestek kilétének megállapítása is fontos hatósági feladat, továbbá az önmagukról elegendő adatot közölni nem tudó személyek (szellemi fogyatékosok, leépült időskorúak, súlyos betegek, kisgyermek, stb.) személyazonosságának megállapítása szintén fontos kérdés. Az országok biztonságára veszélyes személyek kiszűrése a terrorveszély elhárítása érdekében 2001. szeptember 11-ét követően szintén fokozott mértékben előtérbe került.

Személyazonosításra azért van mód, mert nincs két egyforma ember, akinek személyi adatai és biológiai jellemzői (quantitatív és kvalitatív tulajdonságai) megegyeznének egymással. A személyazonosító eljárások alapvetően három nagy csoportba oszthatók. Az ún. tudás alapú azonosítás esetén a személy olyan információ tudatában van, amit az azonosítási eljárás során ellenőrizni lehet. Ilyen információ lehet például egy jelszó, egy PIN kód stb. A birtok alapú azonosítás esetén a személy egy olyan tárgy tulajdonával rendelkezik, ami igazolja kilétét (pl. személyazonosító okmány, vonalkódos csuklópánt, kitűző), vagy részére lehetővé teszi a hozzáférési, belépési vagy használati jogok érvényesítését (pl. mágneskártyák és kulcsok).<sup>11</sup> Az okmányok alapján történő személyazonosítás a rendészeti szervek dolgozóinak mindennapos feladata, mivel minden intézkedés és minden eljárási cselekmény alkalmával a jelenlévők személyazonosságának hiteles megállapítása kötelezően elvégzendő feladat. Viszonylagos egyszerűsége miatt a mindennapi gyakorlatban ezt a módszert alkalmazzák a leggyakrabban.

A hiteles személyazonosítás általában a személyazonosító okmányok ellenőrzésével kezdődik, ami során a nyilvántartás adatai alapján meg lehet állapítani, hogy az okmányban szereplő személyi adatokkal rendelkező személyt nem körözi egy hatóság sem, érvényes-e, eredeti-e (vagyis nem hamisított) az okmány? Az okmány alapján történő személyazonosítás folyamatában a leggyengébb láncszem az okmány és az okmányt felhasználó személy összetartozásának kérdése. Általában az okmányhamisítók és az okmányokat felhasználó csalók is ezt a gyenge láncszemet szokták kihasználni, több-kevesebb sikerrel. A jó eredmény érdekében minden esetben főként a személy és a fénykép jellemző és nem változó részleteinek összehasonlítását kell elvégezni. Vizsgálni kell tehát elsősorban a fej, az arc formáját, a szemek és száj elhelyezkedését, jellegzetességeit. A szemek vizsgálata a személyazonosítás alappillére, ezért nagy figyelmet kell fordítani a szemek elhelyezkedésére az arcon (állcsúcshoz, szájhoz, fülekhez képest), ill. a szemek elhelyezkedésére egymáshoz képest. A száj több jellemzője folyamatosan változik nem csak beszédünk függvényében, hanem érzelmeinknek és pillanatnyi állapotunknak megfelelő-

---

<sup>11</sup> Ezt a célt szolgálják pl. már sok-sok évszázad óta a különféle kulcsok és zárok. De erre szolgáltak a különféle pecsétek és egyedi gyűrűk is.

en is. Ezért ellenőrzés során főként a száj szemekhez és az állcsúcshoz képesti elhelyezkedését érdemes alaposan megfigyelni. Az arc formáját elsősorban a csontozat alakja határozza meg – tehát nem változik – ezért azonosítás szempontjából nagyobb jelentősége van, mint egy változó vagy megváltoztatható jellemzőnek. Az arc további fontos jellemzői az arc szimmetriája vagy aszimmetriája és az arc belső arányai, azaz a további arcelemek (a szem, a szemöldök, az orr, a száj, a fülek) hogyan osztják fel az arcot. Fontosak meg természetesen az arc egyéb jellegzetességei, a szemöldök, az orr, a fülek, a nyak és a bőr jellemzői és az esetleges különleges ismertetőjegyek (anyajegy, szemölcs, sérülések stb.). A különleges ismertetőjegyek nagymértékben növelik az azonosítás biztonságát.

A személyazonosítás bizonytalansága esetén ellenőrizni lehet a személy korát, nemét, beszélt nyelvét és iskolázottságát, feltehetőek továbbá az országra, a lakóhelyre, munkahelyre, születési helyére, elvégzett iskolákra, szakképzettségére vonatkozó részletkérdések is. A személy és az okmány összetartozása az aláírás alapján is ellenőrizhető. Az okmány és az okmányt felhasználó személy összetartozásának hitelt érdemlő és minden kétséget kizáró megállapítása azonban csak biometriai adatok alapján, azaz biometrikus azonosítók segítségével lehetséges és valójában csak ilyen esetekben beszélhetünk egyértelmű személyazonosításról.

A biometrikus alapú azonosítás arra a tényként elfogadott filozófiai megállapításra épül, hogy minden létező dolog, és mint ilyen, minden személy is, egy és megismételhetetlen. A biometria<sup>12</sup> az emberi test olyan mérhető vagy egyéb vizsgálati eljárásokkal meghatározható jellemzőivel foglalkozik, melyek alkalmasak lehetnek nyilvántartási adatbázis létrehozására és a tárolt adatokkal történő összehasonlítás alapján végzett személyazonosításra. A biometrikus azonosítókat úgy lehet meghatározni, mint olyan mérhető testi vagy viselkedésbeli jellemvonások összességét, amelyek mérése alkalmas arra, hogy egy adott személy azonosságát ellenőrizni lehessen. A biometriai azonosítás elsődleges célja olyan biztonsági rendszerek és személyi azonosító okmányok kialakítása, melyek az egyént nem csak egy kód vagy egy kártya segítségével azonosítják, (ami bárkinek birtokába kerülhet), hanem saját személyi tulajdonságai alapján ismerik fel.

Az ún. aktív azonosító eljárások, minden egyes esetben, az azonosítandó személy tevékeny közreműködését igénylik (pl. egy meghatározott szöveg elmondását, vagy leírását).

Az ún. passzív azonosító eljárások során a személy közreműködése pusztán a mintavétel lehetővé tételéhez szükséges (pl. ujjlenyomat alapján történő azonosításhoz az ujjlenyomat szkennelése használata).

A napjainkban leggyakrabban alkalmazott biometrikus alapú eljárások: a hang/beszéd azonosítás, a kézírás alapján történő személyazonosítás, a járásdinamika vizsgálata, a kéz és arcgeometria vizsgálat, az arc termográfia vizsgálat, a reti-

<sup>12</sup> Görög eredetű szóösszetétel: bio élet, metric mérni szavakból.

na<sup>13</sup> és az írisz<sup>14</sup> vizsgálaton alapuló személyazonosítás, a fogazat, az ujj- és tenyérlenyomat alapján történő személyazonosítás, valamint a kriminalisztikában napjaink „csodafegyverének” számító genetikai-ujjlenyomat felállításával, vagyis a DNS-profilok összehasonlításán alapuló személyazonosítás, ami a személytől levett szájnyalkehártya-törlet szakértői vizsgálatával történik. Az ujj- és tenyérlenyomatok vizsgálata képezi a korábban már említett EURODAC rendszer működésének alapját. A daktiloszkópia igen nagyfokú megbízhatósága és az ujjlenyomat szkennerek egyszerű használata és viszonylagos olcsósága miatt, a korábban elsősorban bűnüldözési célú alkalmazásán túl, napjainkban az idegenrendészet nélkülözhetetlen személyazonosító módszere lett.

Az EURODAC rendszer, ami az ujjlenyomatadatok számítógépes központi adatbázisából és a tagállamok, valamint a központi adatbázis közötti elektronikus adatátviteli rendszerből áll, felállításának elsődleges célja az volt, hogy elősegítse a menedékjogot kérelmező személyek és a Közösség külső határainak jogellenes átlépése miatt letartóztatott személyek személyazonosságának megállapítását. A rendelet előírja a tagállamok számára, hogy késedelem nélkül ujjlenyomatot kell venni valamennyi menedékjogot kérelmező személytől, valamint az egyes tagállamok külső határának illegális átlépése miatt letartóztatott, 14. életévét betöltött valamennyi külfölditől, és ujjlenyomatadatokat legalább tízéves időtartamig meg kell őrizni. A 2003. január 15. óta működő rendszerben tárolt személyes adatok és ujjlenyomatok összehasonlításával a tagállamok meg tudják állapítani, hogy az Unió egyik tagállamában illegálisan tartózkodó menedékjogot kérő külföldi állampolgár kért-e korábban menedékjogot egy másik uniós tagállamban, illetve hogy jogellenesen lépett-e be az Unió területére.

A menekültügyi eljárás során az illetékes hatóságok a menedékkérellem benyújtásakor a kérelmezőtől ujjlenyomatot vesznek, majd azt digitalizált formában továbbítják a központi adattárba, ahol összehasonlítják a megküldött adatot a már ott tárolt, más tagállamok által küldött ujjlenyomatokkal. Az összehasonlítást követően a tagállam visszajelzést kap arról, hogy az ujjlenyomat megtalálható-e már a központi adatbázisban. Találat esetén a központi egység a találatnak megfelelő összes adatkészletét (származási hely szerinti tagállam, a menedékjog iránti kérelem benyújtásának helye és időpontja; ujjlenyomat; az érintett személy neve; a származási hely szerinti állam által használt referenciaszám; ujjlenyomatvétele időpontja; az adatoknak a központi egységhez történő továbbításának és az adatbázisba történő bevitelének időpontja) a beküldő ország rendelkezésére bocsátja. A végleges azonosítást a származási hely szerinti tagállam igazságügyi ujjnyomat szakértői végzik el.

---

<sup>13</sup> Retina (recehártya, látóhártya) az emberi szem legbelső, vérerekkel átszőtt, fényérzékeny rétege.

<sup>14</sup> Az írisz a szem szivárványhártyája, a szem színét (kék, barna, fekete, zöld) adó nagyrészt izomszövetből álló rész a szem belsejében, a közepén lévő, változó méretű lyuk a pupilla.

Elsősorban bűnüldözési céllal, a határokon átnyúló bűnözés és a terrorizmus felszámolásának segítése érdekében, de az illegális bevándorlás elleni küzdelemnek is fontos szerepet szánva, az elengedhetetlenül szükséges nemzetközi együttműködés érdekében, hét uniós tagállam<sup>15</sup> 2005. május 27-én aláírta a Prümi Egyezményt<sup>16</sup>, mely a különféle bűncselekmények vizsgálata során megállapított DNS-profilok és a nyilvántartási céllal készült DNS-profilok tagállamok közötti cseréjét teszi lehetővé. Az Egyezményhez Magyarország 2006-ben csatlakozott<sup>17</sup>. A DNS-vonatkozású adatok elektronikus cseréje az egyes országok között a „TESTA II” kommunikációs hálózat használatával történik. A Prümről szóló határozat célja, hogy fokozza és meggyorsítsa a bűnüldöző szervek közötti információcserét, ami azáltal érhető el, hogy lehetőséget biztosítanak egy adott DNS-profilnak a tagállamok számítógépes adatbázisaiban található profilokkal történő on-line összehasonlítására. Menekültügyi szempontból is nagy jelentőséggel bír ez a napjainkra már rutinszerűen működő gyakorlat, mivel a legteljesebb biztonsággal alkalmas a személyazonosításra, és annak kiszűrésére, ha egy személy DNS-profilja (akármilyen név alatt) korábban valamelyik, az egyezményhez csatlakozott tagállam nyilvántartásába már bekerült.

Az EURODAC rendszer mellett (mivel az EURODAC kizárólag a menedékjogi kérelmet benyújtók azonosítására szolgáló, ujjnyomatokat tároló európai adatbázis) a Prümi Egyezmény értelmében lehetőség van a DNS-adatokhoz hasonlóan, az ujjlenyomat adatok nemzetközi cseréjére (daktiloszkópiái nyomok és személyektől levett ujjnyomat minták automatizált keresésére) is, aminek az alapvetően bünyügyi felhasználásán túl van menekültügyi vonatkozása is az esetenkénti személyazonosítás területén.

A címben feltett kérdés megválaszolása, vagyis annak eldöntése, hogy menekültnek vagy migránsnak kell-e tekinteni egy, az országba belépni kívánó vagy már illegálisan belépett személyt, csak alapos menedékjogi eljárás lefolytatása révén lehetséges. Az eljárás legfontosabb és a továbbiakat alapvetően meghatározó eleme a kérdéses személy személyazonosságának megállapítása. A személy kilétének és állampolgárságának ismeretében már lehetőség van annak eldöntésére, hogy vele szemben fennállnak-e a menekülti státusz feltételei.

A személyazonosításban jelenleg a hatóságok rendelkezésére álló módszerek: egyrészt a személy kilétének a birtokában levő okmányai alapján történő megállapítása, mely igencsak kérdéses, a legkülönbözőbb módokon hamisított és felhasznált okmányok miatt; másrészt egyre hatékonyabban és szélesebb körben alkalmazhatók

<sup>15</sup> Belgium, Németország, Spanyolország, Franciaország, Luxemburg, Hollandia és Ausztria

<sup>16</sup> 10900/05. Convention on the stepping up of cross-border cooperation, particularly in combating terrorism cross-border crime and illegal migration, Prüm, 27 May 2005.

<sup>17</sup> Kihirdetése a 288/2007. (X. 31.) Korm. rendelettel történt (a Prümi Szerződésben meghatározott Nyilatkozatok megtételéről, valamint a Prümi Szerződés Adminisztratív és Technikai Végrehajtási Megállapodásának kihirdetéséről).



azok a biometriaai azonosítók, melyek vizsgálata egyedi jellegüknel fogva minden kétséget kizáró, objektív személyazonosítást tesznek lehetővé.

A biometrikus adatokat, mint pl. ujjlenyomatot is hordozó személyazonosító okmányok elterjedésével a személyazonosítás kérdése a jövőben sokkal könnyebben megoldhatóvá válik.



**Dr. Sivadó Máté PhD. rendőr őrnagy, tanársegéd**

*Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar Kriminológiai Intézet*

## **Migráció és drogok kapcsolata Magyarországon – némi európai kitekintéssel**

### **1. Bevezetés**

A jelenkori közgondolkodás homlokterében találjuk a címben felvetett két kérdést külön-külön is. A drogpiacon vadonatúj jelenség ütötte fel a fejét a 2010-es évek kezdetétől, mégpedig az új pszichoaktív szerek megjelenése, majd térhódítása. Ez merőben új helyzetet jelentett a kérdéssel kapcsolatba kerülők számára. Ezt részletesebben itt nem kívánom kifejteni, egyrészt mert korábban már megtettem, másrészt ez az új helyzet nem kapcsolódik közvetlenül a migrációhoz. Ezzel el is érkeztünk jelenkorunk legfontosabb történéseéhez, miszerint a világ különböző helyeiről, különböző okból és céllal, emberek milliói indultak el, hogy (többnyire) Európa jóléti államaiba utazzanak, illetve ott új életet kezdjenek. Mivel Európában a drogprobléma amúgy is egy akut helyzet, aminek rövid távú végleges megoldására nincs esély, jogos a felvetés, hogy ez a több-millió érkező érdemben befolyásolja-e a droghelyzet alakulását. Felvethető ezeknek az embereknek a drogfogyasztási szokásainak vizsgálata, illetve az, hogy az illegális szerek terjesztésében kulturális vagy anyagi megfontolásokból részt vesznek-e nagyobb mértékben.

A kérdés vizsgálata nagy körültekintést igényel. A címben felvetett két jelenség kapcsán külön-külön is elmondható, hogy a megfogalmazott vélemények két szélsőség köré csoportosulnak. A kérdést kizárólag az emberi szabadságjogok irányából megközelítők szerint a migránsok háborúk, hadurak, szegénység, globális felmelegedés stb... elől menekülő emberek, akiket a nemzetközi egyezmények védelme illet meg és korlátok nélküli befogadáshoz van joguk. Ugyanők a drogok kapcsán tipikusan legalizáció pártiak, akik a drogfogyasztókat a társadalmi igazságtalanságok áldozatainak látják, akiket megillet az állam segítsége, akár az állam által biztosított kábítószer is. A velük szembenálló véleményt megfogalmazók az érkező embertömeget leegyszerűsítve hadseregnek látják, akik el kívánják a maguk részére Európát foglalni. A drogfogyasztókat ők felelőtlen állampolgároknak tekintik, akik haszontalanok a társadalom számára, a drogterjesztők ellen pedig a fegyveres testületek minél keményebb fellépését sürgetik.

Tanulmányom első részében be kívánom mutatni, hogy Magyarországon (kisebb európai kitekintéssel) az elmúlt évtizedekben, amikor az illegális kábítószerek jelentős elterjedése megtörtént, a drogpiacon milyen szerepet játszottak a külföldi állampolgárok, illetve a jelenkori népvándorlás e tárgyú vonatkozásaiig is el kívánok jutni.

## 2. Külföldiek elkövetők a hazai kábítószer kriminalitásban egyes szerekre lebontva

Magyarország az 1989-90-es rendszerváltásig nem volt jelentős szereplő a nemzetközi kábítószer piacon. A rendészeti szervek jelentései rendre arról számoltak be, hogy elsősorban tranzitországgként tartottak bennünket számon. Földrajzi elhelyezkedésünkől fakadóan több nemzetközi kábítószercsempész útvonal is áthaladt és jelenleg is áthalad Magyarországon. Az 1980-as évekig hazánkban jelentéktelen volt a klasszikus kábítószerek fogyasztása és belföldi kereskedelme. Ez nem jelenti azt, hogy nem bődultak volna szívesen honfitársaink a rendszerváltás előtt. A Társadalmi beilleszkedési zavarokat vizsgáló másfél évtizedet átívelő kutatás bizonyította, hogy a visszaélészerű alkohol- és gyógyszerfogyasztás az ország legsúlyosabb problémái közé tartozik.

Mielőtt az egyes szereket megvizsgálánám, a teljes kínálati oldali kábítószerbűncselekmények jellemzői kapcsán fontos adatnak tartom, hogy 2012-ben az elkövetők mintegy háromnegyede (73,6%) magyar állampolgár volt, és egynegyedük (26,4%) külföldi.<sup>1</sup> Ez jól mutatja, hogy jelentős a külföldiek részvétele a hazai kábítószer kriminalitásban.

### 2.1. Heroin

A heroinpiac volt az első, ahol külföldiek közvetlenül vettek részt a hazai fogyasztók droggal való ellátásában. Ennek elsődlegesen földrajzi okai vannak. A heroin 95 %-át Afganisztánban állítják elő, ahonnan török, bolgár és koszovói albán nemzetiségű szervezett bűnözői csoportok közvetítésével jut el Magyarországra a szer. A csoportok információs és logisztikai központokkal rendelkeztek, melyek fedővállalkozások keretében működnek. Ezen fedővállalkozásokat regisztráltatták Magyarországon, és gazdasági tevékenységük gyakorlása során pénzmosásra használták. Megjelenési formáit tekintve leginkább kamionos pihenők, éttermek. A különböző szállítmányozási, nagykereskedelmi cégek is működtek fedővállalkozásként, azonban ezek kevésbé voltak szem előtt.<sup>2</sup> Tevékenységüket a hosszú évek alatt kialakult és rögzült munkamegosztás, konspiráció jellemezte. A bűnszervezet szerveződésére a laza, sejtyszerű, horizontális struktúra volt jellemző. Ezen elkövetői kör által felhalmozott „piszkos pénz” jelentős részben visszaáramlott Törökországba, és ez biztosította a kábítószer kereskedelem továbbélését. Hazánkban több török

<sup>1</sup> MAGYARORSZÁG” Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról, 2013-as ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont 79. o. Forrás: [http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA\\_jelentes\\_2013\\_HU1.pdf](http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/EMCDDA_jelentes_2013_HU1.pdf) (Letöltés ideje: 2016.08.31.)

<sup>2</sup> “MAGYARORSZÁG” Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról, 2004-es ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont 75. o. Forrás: [http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr\\_hu\\_2004.pdf](http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr_hu_2004.pdf) (Letöltés ideje: 2016. augusztus 31.)

bűnözői csoport tevékenykedik, amelyek laza kapcsolatban állnak egymással, azonban együtt nem alkotnak különálló bünszervezetet, mivel a Törökországban székelő, egész Európára kiterjedő török szervezett bűnözői csoportok magyarországi részét képezik. Hozzájuk kapcsolódnak az elkövetés logisztikai feltételeit biztosító személyek, illetve az utcai kereskedelmet folytató vietnámi és magyar állampolgárok, akik legtöbbször maguk is függők, és többször álltak már eljárás alatt.<sup>3</sup>

A fenti helyzet kiegészült azzal, hogy a 2000-es évek közepétől kezdve az alacsonyabb szintű terjesztésben kínai és vietnámi állampolgárok is részt vettek. A lefoglalási és a folyamatban lévő büntetőeljárások adatai alapján, a heroin fogyasztás folyamatosan csökkenő tendenciát mutatott és 2011-ben szinte teljesen visszaszorult. Az biztos, hogy az elmúlt néhány évben a Balkán útvonal sokat veszített jelentőségéből. A korábbi évek adatai alapján nagy, olykor 100-200 kg-os mennyiségeket csempésznek Magyarországon keresztül Nyugat-Európába. Ezen a területen azonban nagy a látencia, mert a szállítmányoknak nincs magyar érintettsége.<sup>4</sup>

## 2.2. Marihuána

### *Hollandok*

Az új pszichoaktív szerek megjelenéséig a magyar és az európai drogpiacon minden tekintetben a marihuána uralta. Ez a lefoglalási adatokból és a kérdőíves felmérésekből egyaránt kitűnt. A holland szabályozás sajátosságaiból következően a németalföldi országban jelentős „szakember gárda” alakult ki a marihuána előállításával és kereskedelmével kapcsolatosan. Ezek a személyek miután hazájukban a mégoly liberális szabályozás mellett is megszegték a drogokkal kapcsolatos szabályozást, szakértelmüket exportálták más európai országokba, így Magyarországra is. Először megjelent a Hollandiában legális kereskedelmi forgalomban lévő marihuána Magyarországra csempészése. Ezt követte a hazai ültetvények kialakítása. A lefoglalt növények számának jelentős részét adták a tápkockában nevelt palánták, ami a mesterséges körülmények között történő („indoor”) termesztés népszerűségére utal. A marihuána termesztéséhez szükséges magok Hollandiából, míg a technikai felszerelések már hazai „mezőgazdasági” boltoknak álcázott árusítóhelyeken is beszerezhetőek voltak. Gyakorta holland állampolgárok biztosították a szellemi és anyagi tőkét, a technológia beszerzési forrását. A hazai elkövetők anyagi forrással

---

<sup>3</sup> „MAGYARORSZÁG” Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról, 2009-es ÉVES JELENTÉS az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont 141. o. [http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr\\_09\\_hu.pdf](http://drogfokuszpont.hu/wp-content/uploads/nr_09_hu.pdf) (Letöltés ideje: 2016.08.31.)

<sup>4</sup> AZ Országos Rendőrfőkapitány 4/2014. (II. 21.) ORFK utasítása a Rendőrség Drogellenes Stratégiájáról

és személyes munkavégzéssel (gondozás, betakarítás, értékesítés) vettek részt a kábítószer előállításában.<sup>5</sup>

### *Vietnámiak*

A külföldről hazánkba érkező kannabisz hosszú időn keresztül jellemzően közúton, elsősorban Hollandiából került a magyarországi fogyasztókhoz. A heroin-exporttól, illetve tranzittól eltérően, itt még nem volt tapasztalható egy, az egész kereskedelmet kézben tartó szervezet.

Magyarországon 2008. év második felében kezdte meg tevékenységét egy Csehországból áttelepült vietnámi állampolgárokból álló, és onnan irányított szervezett csoport, mely kannabisz-termesztésre szakosodott. 2009 folyamán a korábbi évekhez képest kiugróan megnőtt a kannabisz-ültetvény lefoglalások száma. Célrányos információgyűjtés eredményeképpen 2009-ben 20 fő előzetes letartóztatása mellett büntetőeljárás indult egy vietnámi szervezet ellen, akik addig azonosítottan 26 házában termesztettek kannabiszt, emellett több raktárukat is sikerült felszámolni. Az ültetvények jelentős részét olyan, a kannabisz termesztés céljára berendezett házakban találták, amelyekben a növények nevelése professzionális beltéri termesztési technológiával történt. A folyamatban lévő nyomozás nemzetközi együttműködésben folyt. Konkrét kapcsolatok mutathatóak ki Csehország, Németország, illetve az Egyesült Királyság vonatkozásában. E csoport mellett több kisebb vietnámi szervezetet, illetve magyar termesztő-helyeket is felszámoltak.

2009 első negyedévi eseményei után felszínre került vietnámi hálózat hazánkban folytatott tevékenysége rámutatott arra, hogy Európában több helyen is a professzionális eszközökkel és kiváló logisztikai háttérrel rendelkező folyamatos és nagy mennyiségű, zárt marihuána termesztés fellendülőben van. Ezt támasztja alá az a rendőrségi hír is, miszerint az áru egy részét Csehországban értékesítették, ahol az elmúlt évben 70 kisebb-nagyobb marihuána ültetvényt is felderítettek, és valamennyi vietnámi érdekeltségben működött. Nem kizárható, hogy a Budapesten házakat bérlő csoport is a kapcsolatban állt a prágai elkövetői csoportokkal.

A vietnámi csoportok ugyanakkor az általuk előállított, illetve csempésztett mennyiség, a termelésbe és beszerzésbe befektetett pénz nagyságrendje és ezáltal az általuk biztosított kedvező ár miatt 2010 évre a magyarországi kannabisz piac elsőszámú, meghatározó tényezőjévé váltak. A vietnámi csoportok a kereslet kielégítése érdekében a hazai előállítás mellett a kannabiszt nagy mennyiségben csempészik hazánkba Szlovákiában, Csehországban és Lengyelországban található, szintén vietnámiak által üzemeltetett ültetvényekről. A kábítószer szállítását a határok nyitottságára tekintettel elsősorban poggyászokban személygépkocsival és menetrendszerinti autóbuszjáratokon, vasúton szervezik. Jellemzővé vált az is, hogy Magyar-

<sup>5</sup> Nemzeti Nyomozó Iroda Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály Kábítószer Bűnözés Elleni Osztály 2008. évi éves jelentése alapján

országon élő vietnámi állampolgárok a magyar vásárlóikat közvetlenül az elsősorban Csehországban élő szintén vietnámi forrásukhoz irányítják, ezáltal a szállítást már a magyar vásárló biztosítja. Mindennek következményeként napjainkra a Csehországból importált kannabisz mennyisége elérte, sőt talán meghaladta a hollandiai import mennyiségét. Ezen jelenség felszámolása érdekében az érintett társországok illetékes szerveivel szoros együttműködés zajlik. 2010 októberében egy olyan csoport került felszámolásra, mely heti rendszerességgel szervezte több tíz kilógramm kannabisz Csehországból történő csempészetét, és annak hazai kereskedelmét.<sup>6</sup>

Új jelenség a marihuánát illetően, annak Albánia és Koszovó területén történő tömeges termesztése és onnan való terjesztése. Albánia és Koszovó területéről származott a 2012-ben lefoglalt kannabisz majdnem fele.<sup>7</sup> A lefoglalási adatok alapján, a marihuána legnagyobb mennyiségben a szerb-magyar határszakaszon keresztül kerül az országba.<sup>8</sup>

### 2.3. Kokain

A Magyarországon árult kokaint jellemzően Hollandiából, a Holland-Antillákról, illetve Kolumbiából vagy Ecuadorból szerzik be, de az utóbbi két évben elosztóhelyként lépett elő Németország és Románia. Az országba érkező anyag nagy része csomagolásra, majd továbbszállításra kerül olasz, német, illetve angol célállomások felé. Figyelemre méltó, hogy továbbra is használatos módszer a gyomorban történő „nyeléses” behozatal. A kokaincsempészetben a magyarok, mint drogfutárok vesznek részt. A megbízók és szervezők köre jellemzően nyugat-afrikai, elsősorban nigériai bűnszervezetekhez köthető. A Nemzeti Nyomozóiroda információi alapján az is elmondható, hogy a nemzetközi kokaincsempészetre használt tradicionális hajóútvonalak egyre inkább háttérbe szorulnak, és az Európába áramló kokain jelentős része Afrika –jellemzően „közép-afrikai” vizeken történő kirakodást követően- érintésével érkezik a kontinensre. A jelenséghez továbbá hozzájárul az afrikai térségben megfigyelhető, mindent átfogó korrupció, a rendőri-, vám-, valamint határellenőrzés gyakorlatilag teljes hiánya, illetőleg a folyamatos európai kereslet-növekedés is. Ezt igazolja az az információ is, miszerint erősödni látszik az a törekvés egyes bűnelkövetői csoportok tekintetében, hogy a kokaincsempész útvonalakat áttesszik Dél-Európába, elsősorban Spanyolországba, ahova hajóval érkezik Dél-Amerikából, illetve Észak-Afrikából a kábítószer. Ezeket a jelenségeket alátá-

<sup>6</sup> Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet információi és a Belügyminisztérium 2010. évi kábítószerügyi tevékenységről szóló beszámolója alapján

<sup>7</sup> Módszertani útmutató a Rendőrség kínálatcsökkentési tevékenységének fokozásához a kábítószerbűnözés elleni fellépés során Nemzeti Nyomozó Iroda Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály Kábítószer Bűnözés Elleni Osztály jelentése 2011

<sup>8</sup> Vietnámi szervezett bűnözői csoportok a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény elkövetése vonatkozásában: a Nemzeti Nyomozó Iroda Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály Kábítószer Bűnözés Elleni Osztály jelentése

masztva tapasztalható, hogy a magyar kábítószer futárok közúton Spanyolországból (a korábbi hollandiai beszerzési forrásokat mellőzve) Magyarországra csempésznek kokaint. A struktúraváltás alapvető oka, hogy a Spanyolországból becsempészett kokain minősége jóval meghaladja a Hollandiában beszerezhető kokain tisztaságát. A fenti új útvonalon keresztül hazánkba csempészett kokain legnagyobb részének végső állomása Nyugat-Európa.

Kokain vonatkozásában az úgynevezett futár-kijárlások révén válik jelentőssé Magyarország szerepe: hazánkban menekülteként tartózkodó, elsősorban nigériai állampolgárságú férfiak személyes kapcsolatot alakítanak ki magyar nőkkal és azok ismerőseivel, akik maguk működnek közre futárként, vagy a hierarchiában feljebb lépve további futárokat szerveznek be. Dél-Amerikából nyeléssel, vagy egyéb rejtési módon a kokaint Nyugat-Európába csempészik, ahol azt a nigériai szervezőknek átadják. A hazai dílerek egyre inkább előnyben részesítik a kokain terjesztését. Ennek oka, hogy a fogyasztók köre sokkal szűkebb, exkluzívabb, zártabb, amely magasabb bevételt, kisebb lebukási kockázatot és állandó forgalmat jelent számukra. Szintén nagy mennyiségben foglalkoznak kokain csempészettel és értékesítéssel albán nemzetiségű elkövetők, akik elsősorban a Fekete-tenger és a Földközi-tenger kelet-európai kikötőiből csempészik hazánkba a kábítószer.<sup>9</sup>

### 3. Jelenkori migráció és a drogok – a katfogyasztás

Joggal merül fel a szakemberekben, hogy az elmúlt két évben felerősödött, Európába tartó migráció hordoz-e magában a droghelyzettel kapcsolatos új, esetleg eddig ismeretlen veszélyeket. Kevésbé ismerjük az érkezők drogfogyasztási szokásait. Azt tudjuk, hogy a többségük muzulmán országból érkezik, amiből következik, hogy alkoholt nem fogyaszthatnak. Ezekben a kultúrákban tipikusan meg szokott jelenni valamilyen más tudatmódosító szer használata. Ami a cikkem szempontjából jelentőséggel bír, az nem más, mint a kat cserje levelének tudatmódosító szerként való alkalmazása.

A kat (*Catha edulis*) Jemen és Etiópia magas hegyvidékein a tengerszint felett 1-3 ezer méter magasságban él a kecskerágó-félék családjába /Celastraceae/ tartozó cserje. Örökzöld csipkés szélű tagolatlan levelei tartalmazzák az efedrinnel, amfetaminnal rokon katin és katinon protoalkaloidokat. A hatóanyag hamar lebomlik, ezért nehéz exportálni. A kat őshazája a trópusi Kelet-Afrika és az Arab-félsziget. Etiópia, Kenya, Szomália és Jemen egyes részein a katlevelek rágása több évszázados hagyomány.

A katfogyasztás szenvedélye olyannyira népszerű, hogy a kora délutáni órákban Jemenben jóformán minden férfi arca tele van a növény zöld hajtásaival. Általában

<sup>9</sup> "MAGYARORSZÁG" Új fejlemények, trendek és részletes információk a kiemelt témákról, 2009-2013-as ÉVES JELENTÉSEK az EMCDDA számára készítette: Nemzeti Drog Fókuszpont, Forrás: <http://drogfokuszpont.hu/eves-jelentesek/> (Letöltés ideje: 2016.08.31.)



a férfiak havi jövedelmük harmadrészét költik kat vásárlásra. A katrágás szenvedélyének hódolók a leveleket a bagóhoz hasonlóan fogyasztják: a megrágott anyagot a szájukban tartva forgatják a pépes zöld labdacot és várják, hogy a hatóanyag felszívódjon a nyálkahártyán át. A ma még többnyire a férfiak időtöltésének számító és 2–6 óra hosszat tartó délutáni katrágcsálás társas tevékenység. A friss, esetleg pár napja szedett katlevelek rágcsálása beszédességet, felszabadultságot, enyhe eufóriát és étvágycsökkenést okoz. A kat hatására kialakuló jellegzetes testi tünetek a pupillatágulás, szájszárazság és szomjúság, a vérnyomás emelkedése és a szapora pulzus. Állítólag a munkavégző képesség is fokozódik átmenetileg.

A kat az 1990-es évek közepére – a friss hajtásokat naponta biztosító légi szállításnak „köszönhetően” Észak-Amerikában és Nyugat-Európában is megjelent, bár jobbra csak a szokásukhoz ragaszkodni kívánó kelet-afrikai vagy jemeni bevándoroltak igényeinek kielégítésére.<sup>10</sup> A mérsékelt katfogyasztást általában nem tartják károsnak. Nem kívánt súlyos egészségügyi következményt – így például a kat kiváltotta pszichotikus állapotot – rendszerint a túlzott használat idéz elő. A kábítószer függőségi potenciálja egyelőre nem kellően ismert, és bár a függőség összességében véve viszonylag enyhének tűnik más pszichoaktív anyagokkal összehasonlítva, néhány használónál a stimuláns függőkhöz hasonló kényszeres fogyasztási mintákat lehet megfigyelni. Arra is egyre több bizonyíték utal, hogy a kat súlyosbíthatja az előzetesen már meglévő mentális egészségügyi problémákat, továbbá pszichózist és agresszív viselkedést válthat ki, különösen az erre hajlamos személyeknél. A krónikus katasználat a beszámolók szerint súlyos egészségügyi problémákkal jár. Gyakran nehéz meghatározni a kábítószer relatív hatását az egyéb járulékos kockázati tényezőkhöz viszonyítva, amilyen például a dohányzás, a rossz táplálkozás. A katasználattal összefüggő negatív szomatikus következmények közé tartoznak a következők: nyálkahártya-problémák, magas vérnyomás, szív-érrendszeri komplikációk, nyombélfekély, szexuális diszfunkció, májtoxicitás és csökkent születési súly a katfogyasztó anyák újszülöttei esetében.<sup>11</sup>

A fent említett térségből jelentős néptömeg érkezett Európába és az Egyesült Királyságba. Utóbbi helyen a kat 2014. júniusáig még legális szernek számított, így az igények kielégítésére a bevándorlók származási országából egyszerűen exportálták a kat leveleket – évi mintegy 2500 tonnát – majd azt értékesítették a fogyasztók részére. A betiltás után a kereslet megmaradt, a kereskedők más utat kerestek az áru szállítására. Mégpedig a szárazföldi úton történő csempészést. Ennek következtében Európában a hatóságok egyre gyakrabban foglalnak le kat szállítmányokat.

<sup>10</sup> Bognár János: A kacsérje. Forrás: <http://www.plantarium.hu/2011/12/a-kacsérje/> (Letöltés ideje: 2016.08.31.)

<sup>11</sup> Katfogyasztás Európában: következmények az európai szakpolitika szempontjából In.: A Célpontban a kábítószer a liszaboni Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja (EMCDDA) által kiadott szakpolitikai tájékoztató. Forrás: [http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/641/TDAD1100IHUC\\_WEB\\_289578.pdf](http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/641/TDAD1100IHUC_WEB_289578.pdf) (Letöltés ideje: 2016.08.31.)

2016 áprilisában közel egy tonna kat kábítószeret foglalt le a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda (NNI) egy hét alatt a Liszt Ferenc repülőtéren, három nyomozást indítottak az ügyekben. A hazai nyomozók az egyik szállítmány átvételkor tetten értek két gyanúsítottat. A nemzetközi drogkereskedő banda Budapesten keresztül csempészte a katot Nyugat-Európába. A szállítólevélen zöld tea megnevezéssel érkezett a Liszt Ferenc repülőtérré egy 18 dobozból álló küldemény.

Ausztriában korábban három szomáliai állampolgárságú férfit fogtak el, akik a Bécsi Rendőrigazgatóság megalapozott gyanúja szerint kattal kereskedtek Bécsben. Nagy tételben csomagolták és porciózták a kábítószeret, feltehetően Svédországba és Dániába küldték volna tovább. A csomagolóhelyükön, egy bérelt raktárban lefoglalt közel 400 kilogramm kat Magyarországról került Bécsbe. Az elfogott szomáliai férfiak egyike az iratai szerint Budapesten lakott. Az osztrák nyomozók adatai szerint a szervezett bűnbanda által értékesített kat – teának álcázva – Etiópiából és Kenyából érkezett légi úton Magyarországra, – az áprilisi szállítmányával megegyező kft.-nek címezve – majd magyar rendszámú furgonokkal szállították Bécsbe.

A rendőrség információi szerint az Európai Unióban a kat használata az Északkelet-Afrikát körülvevő országokból érkezett bevándorlókra korlátozódik, mivel borzasztóan keserű, és hosszú idő múlva fejti ki a hatását. Használata Dániában, Németországban, Spanyolországban, Olaszországban, Svédországban, az Egyesült Királyságban és Norvégiában az ott élő szomáliai és jemeni közösségekben a legjellemzőbb.<sup>12</sup>

Az EU-n belül a növényhez időnként a „növényi hangulatjavítók” egyre növekvő internetes kereskedelmén keresztül is hozzá lehet jutni, de a migráns közösségeken kívüli használat mértéke rendkívül korlátozott. A kutatási adatok emellett azt jelzik, hogy a fogyasztási mintákban megjelent egy generációs választóvonal. A rendszeres kat fogyasztók többsége még Európába érkezése előtt vette fel ezt a szokást; a második generációs bevándorlók körében kevésbé gyakori a kat használat. Ez fontos tényező a jövőbeni elterjedés lehetőségének mérlegelésekor, mivel a kat fogyasztást valószínűleg befolyásolja, hogy a népesség körében milyen számban vannak jelen a kat fogyasztó országokból származó, első generációs bevándorló férfiak.<sup>13</sup>

<sup>12</sup> <http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/zsaru-magazin/stop-a-katkereskedoknek> (Letöltés ideje: 2016.08.31.)

<sup>13</sup> Katfogyasztás Európában: i.m [http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/641/TDAD11001HUC\\_WEB\\_289578.pdf](http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/641/TDAD11001HUC_WEB_289578.pdf) A letöltés ideje: 2016. augusztus 31.

### 3.1. Kat-jelenség megjelenése a magyar sajtóban

A magyar sajtóban nagy port kavaró vita alakult ki a fenti jelenség megítélésével kapcsolatban. A Magyar Idők című sajtótermékben megjelent cikk<sup>14</sup> címe talán kissé szenzációhajhász, esetleg félrevezető is. A cikkben megszólaltatott Fülöpné dr. Csákó Ibolya r. alezredes, aki beszámolt a fentiekben már részletezett bűnügyi jelenségekről a kat kábítószer kapcsán. A Társaság a Szabadságjogokért nevű szervezet internetes blogjában<sup>15</sup> felesleges hangulatkeltésként értelmezi a cikket, ami véleményük szerint csupán a migránsok elleni indulatkeltést szolgálja. A cikkben a szerző kiemeli, hogy a kat csempészete az európai polgárok számára semmilyen veszélyt nem hordoz, ugyanis, a kat leveleket sajátosságai miatt kizárólag a bevándorlók fogyasztják. Ez utóbbi értékeléssel nem tudok azonosulni fenntartások nélkül. Egyrészt, mint ahogy fentebb már kifejtettem, a kat fogyasztás a bevándorlók számára is jelentős egészségügyi-szociális kockázatokat hordoz. Másrészt egy törvényileg tiltott anyag illegális kereskedelme mindenképpen rejt önmagában társadalmi veszélyeket.

### 4. Zárásként

Kultúrák találkozása minden esetben tudatmódosító szerek találkozását is jelenti. Ismert tény, hogy az európai népek által évszázadok óta fogyasztott alkohol mekkora társadalmi katasztrófát okozott több meghódított nép esetén is. Felidézhetjük az észak-amerikai indiánok esetét, akik számára a „tüzes víz” legalább akkora pusztítást jelentett, mint a hódítók fegyverei. Ezt támasztja alá az Egyesült Államok Betegségellenőrzési és -megelőzési Központjának (CDC) első olyan nemzeti jelentése, mely az alkohollal összefüggő halálozást vizsgálta. A CDC kutatói a 2001 és 2005 közötti halálozási adatokat elemezve megállapították, hogy évente átlagosan 1514 amerikai és alaszki őslakos halt meg alkohollal összefüggő okok miatt. Az országos 3,3 százalékos átlaghoz képest a vizsgált népesség körében 11,7 százalék volt a halálozások aránya, 68 százalékban a férfiak között.<sup>16</sup>

Hasonló a probléma az ausztrál őslakosok ('Aboriginal People' vagy 'Indigenous Australians') körében. Az alkoholizmus náluk is generációkon átívelő probléma. Érdekes az ópiátok története kapcsán, hogy azt az USA-ba a kínai bevándorlók juttatták el. 19. században igen elterjedt volt, olyannyira, hogy az USA-ban minden négyszázadik személy függőségbe került. E történelmi tények miatt nem ördögtől

<sup>14</sup> Nagy Áron: Terjed a migránsok kedvenc kábítószer, a katlevél Európában. Forrás: <http://magyaridok.hu/belfold/terjed-a-migransok-kedvenc-kabitoszere-a-katlevel-europaban-845131/> (Letöltés ideje: 2016.08.31.)

<sup>15</sup> Kardos Tamás: Új bűnbak: a drogos menekült. Forrás: [http://ataszjelenti.blog.hu/2016/07/20/uj\\_bunbak\\_a\\_drogos\\_menekult](http://ataszjelenti.blog.hu/2016/07/20/uj_bunbak_a_drogos_menekult) (Letöltés ideje: 2016.08.31.)

<sup>16</sup> Vö. [http://www.ma.hu/eletmod.hu/22287/Sok\\_amerikai\\_oslakos\\_hal\\_meg\\_alkohol\\_miatt](http://www.ma.hu/eletmod.hu/22287/Sok_amerikai_oslakos_hal_meg_alkohol_miatt) (Letöltés ideje: 2016.09.09.)

való felvetés, hogy a jelenkori migráció vonatkozásában vizsgálnunk kell, hogy ez a jelenség hordoz-e önmagában droggal kapcsolatos kockázatokat. A legfontosabb kérdések:

- milyen hatással van napjaink migrációs tendenciái a kábítószer fogyasztásra és terjesztésre?
- a legális vagy az illegális migrációs csatornák számítanak-e jobban a kábítószer terjesztésében?
- az illegálisan bevándorolni szándékozók körében mérhető-e a kábítószer-fogyasztás?

Elmondható, hogy a kat jelenséget leszámítva kevés, bizonyítékon alapuló (evidence based) adat van a birtokunkban. Rendkívül kevés információnk van már az érkezők tényleges személyazonosságával kapcsolatban is! Sok migránsról kiderült, hogy az egyes tranzitországokban különböző személyi adatokkal regisztráltatták magukat. Csak Németországban jelenleg száz-ezer migránsról nem tudják az ország hatóságai, hogy hol tartózkodik. A hagyományos társadalomtudományi kutatási módszerek megfogható, létező, azonosítható személyekből indulnak ki. Másrészt abból, hogy a kutatás alanyai együttműködnek a kérdezőkkel. Ezzel szemben tudható, hogy a bevándorlók saját adataik kapcsán is megtévesztő adatokat szolgáltatnak a hatóságok részére. És ennek csak egyik oka, hogy a küldő országok egy részében a születés ideje vonatkozásában csak az évet tartják nyilván. Ezért állhat fel az a helyzet, hogy a regisztrációs eljárás alá volt személyek rendre január 1-jét adták meg születési időként. Sok más jel utal azonban arra is, hogy az érkezők bizalmatlanok a helyi lakosokkal, hatóságokkal szemben. Így a lehetséges kutatási eszközök közül a megkérdezéses módszer kevésbé kecsegtet valós eredményekkel.

A kriminálstatisztika azonban már középtávon viszonylag pontos adatokkal fog szolgálni arról, hogy a bevándorlók milyen mértékben és módon vesznek részt a befogadó országok kínálati és keresleti oldali drogbűnözésében. Ezt a kat kábítószerrel kapcsolatos felderítések is jól mutatták.

**Dr. Kovács Gábor PhD. rendőr dandártábornok, egyetemi docens,  
oktatási rektorhelyettes**  
*Nemzeti Közszolgálati Egyetem*

## **A migráció bűnügyi hatásai a magyar határrendészet kockázatelemzési rendszerére**

Az európai uniós alapjogok között szerepelnek a személyek, áruk és a szolgáltatások szabad mozgásának<sup>1</sup> biztosítására irányuló törekvések. Hazánk teljes jogú schengen tagsága egy új fejezet kezdetét jelentette a magyar határellenőrzés történetében.<sup>2</sup> Az integrált határellenőrzés akkori gyakorlatának megfelelően, a „schengeni belső határszakaszokon” a határellenőrzés megszűnt, míg a „schengen külső határszakaszokon” az uniós és schengen követelményeinek megfelelően, a korábbi rendszernél is hatékonyabb határellenőrzés valósult meg. A schengen csatlakozás utáni korábbi viszonylagosan békés határhelyzet azonban gyökeresen megváltozott. A közel-kelet országokban meglévő politikai instabilitás és az évek óta tartó háború miatt migránsok tömegei indultak el Nyugat-Európa irányába.<sup>3</sup> Hazánk sajátos geopolitikai helyzetéből (tranzit ország) adódóan, az illegális migránsok által leggyakrabban használt útvonal (balkáni útvonal) Magyarországon vezet keresztül. Az illegális migránsok tömeges méretű megjelenése miatt 2015 őszén hazánk válaszlépéseket foganatosított.<sup>4</sup> Az intézkedéseknek két alapvető célja volt: az illegális migráció lassítása, megállítása valamint annak irányának elterelése.

Jelenleg a magyar-szerb és a magyar-horvát közös államhatáron az Ideiglenes Biztonsági Határzár (a továbbiakban: IBH) 174,6 km, illetve 116,1 km hosszan került kiépítésre.<sup>5</sup> Az IBH megépítését a Magyar Honvédség katonái és a Büntetés-végrehajtási Szervezet által fogvatartott személyek végezték. Az IBH megépítését követően a határsértéssel, határrendsértéssel kapcsolatos jogszabályi környezet is megváltozott, életbe lépett a BTK módosítása, az IBH jogi védelmet kapott, mivel annak átlépése, megrongálása, illetve az építési és karbantartási munkák akadályozása bűncselekménynek minősült. Az illegális migráció kapcsán kialakult helyzet kezelésére 2015. szeptember 1-i hatállyal új szervezeti

---

<sup>1</sup> Sallai János: A schengeni egyezmény felépítése, tartalma és végrehajtásának tapasztalatai. Rendvédelmi Füzetek 1999/5 24 o.

<sup>2</sup> Fejes Zsuzsanna – Sallai János – Soós Edit – Vájlok László – Tóth Judit (szerk.) Schengenre hangozva. Külügyminisztérium, Budapest, 2007. 44. o.

<sup>3</sup> Lásd: Ritecz György – Sallai János: A Migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége. Hanns Seidel Alapítvány, Budapest, 2015.

<sup>4</sup> Varga János: A határportyázó századoktól a határrendészeti kirendeltségekig. Magyar Rendészet 2015/6. 133-146. 145. o.

<sup>5</sup> Az ideiglenes biztonsági határzár létesítésével, valamint a migrációval összefüggő törvények módosításáról szóló 2015. évi CXXVII. törvény

elemként a Készenléti Rendőrség kötelékében megalakult a Határrendészeti Igazgatóság. Az IBH az alkalmazásához fűzött reményeket beváltotta, a határzár őrzése nagy mennyiségű előerőt igényel, a feladatok ellátásában részt vesz a rendőrséggel együtt a Magyar Honvédség is.

## 1. A kockázat és a kockázatelemzés fogalmi meghatározása

A kockázat, mint fogalom a különböző élethelyzetekben, forrásokban és területeken, eltérő módon értelmezhető. A kockázat fogalma általánosságban tárgyalva és értelmezve többféleképpen határozható meg azok alapján, hogy mely vizsgált terület szempontjából törekszünk a fogalom meghatározására. A Magyar Értelmező Kéziszótár az általános, köznapi értelemben a kockázatot a következőképpen fogalmazza meg: „*Valamilyen cselekvéssel járó veszély, veszteség lehetősége.*”<sup>6</sup> A rendészeti szakemberek számára rendkívül fontos, hogy a saját szakterületi sajátosságainak megfelelően el tudják különíteni a kockázatokat, azok meghatározását, tartalmát és legfontosabb jellemzőit. A Magyar Rendészettudományi Társaság által kiadott Rendészettudományi szószedet<sup>7</sup> szerint a kockázat fogalma rendészeti szempontból a következő:

„(1) *Véletlen, egyedileg nem látható és nem akart jövőbeni esemény lehetősége, amely új szükségletet, kárt, veszteséget, hátrányt, nem kívánatos állapotot okoz.*

(2) *Bizonytalan bekövetkezésű negatívan értékelt következmény. A veszély realizálódásának valószínűsége.*”

Megállapítható, hogy mindkét definícióban megtalálhatók a kifejezések, mint a veszély és a hátrány. Ezek a kockázat fogalmának lényeges elemei, amelyeket a fogalom meghatározásánál mindenképpen meg kell említeni. A FRONTEX CIRAM<sup>8</sup> modelljében található kockázat „*A kockázat a külső határokon esetlegesen jelentkező fenyegetettség nagyságának és valószínűségének a függvénye, amely kihat a belső és külső biztonságra.*”<sup>9, 10</sup> A Rendészettudományi szószedetben a határrendészeti célú kockázatelemzés meghatározása a következő: „(1) *Olyan körülmények között megvalósított tudományos alapon nyugvó vizsgálatok összessége, melynek hatására nagy valószínűséggel jól behatárolhatóak a várható közrend-, közbiztonsági-, határrendészeti veszélyek, illetve ezek ellensúlyozási lehetőségei.*(2) *A rendszertel összefüggő és más, releváns adatok, illetve a rendészeti feladatokhoz kapcsos-*

<sup>6</sup> Magyar Értelmező Kéziszótár. 7. változatlan kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest 1972. 745. o.

<sup>7</sup> Magyar Rendészettudományi Társaság Rendészettudományi Szószedet. A magyar rendészeti szervezetek által gyakrabban alkalmazott szakmai szócikkek gyűjteménye. Budapest, 2008

<sup>8</sup> FRONTEX CIRAM – Frontex Common Integrated Risk Analysis Model – Közös Integrált Kockázatelemző Modell. <http://capacity4dev.ec.europa.eu/ibm-eap/document/71-common-integrated-risk-analysis-model-ciram-comprehensive-update> (Letöltés ideje: 2016.08.21.)

<sup>9</sup> Frontex Összefoglaló füzet - CIRAM modell hiv. szám: 17600/ 2013. hu

<sup>10</sup> Ambrusz József: Rendvédelmi ismeretek jegyzet. Nemzeti Közszoigálati és Tankönyv Kiadó Zrt. Budapest, 2014

*lódó információk közötti összefüggések feltárását, azonosítását és azok értékelését végző rendszeres, célirányos, összehangolt tevékenység, amely magába foglalja a rendészeti elvárások teljesítésére irányuló erők, eszközök, mennyiségi, minőségi mutatóinak, módszereinek és hiányosságainak, illetve a külső, a biztonságra ható fenyegetettségek, veszélyek elemzését is.”<sup>11</sup>*

Megállapítható, hogy a kockázatelemzési módszerek mindegyike a fenyegetés és a várható veszély felismerésére és annak elhárítására irányul. A kockázatelemzésnél alkalmazott elemző-értékelő módszer, hasonló alapokon nyugszik: a folyamat a már meglévő adatok gyűjtésével indul, azt követi az így kapott információk feldolgozása, elemzése, értékelése. Az értékelését követően a szükséges cselekvési változatok kidolgozása után megvalósulhat a hatékonyabb felkészülés a várható és az előre nem látható eseményekre, melynek célja a kockázat minimálisra csökkentése.

Hazánk mint jelentős „schengen külső határral” rendelkező ország a déli irányból érkező illegális migráció egyik fő irányában fekszik. Ennek következményeként számos olyan esemény következhet be, amelyek hátrányosan érintheti az Európai Unió országait. Ilyenek lehetnek például a tömeges méretű illegális migráció, a csempészet, az emberkereskedelem és a terrorizmus – mindezek említhetők a Nyugat-Európában megvalósított erőszakos cselekmények háttéréként – reálisan fenyegetik az uniós állampolgárok biztonságát.<sup>12</sup> A közelmúltban Főrizs Sándor és Hautzinger Zoltán is publikált bűnügyi statisztikákról, a külföldiek által elkövetett bűncselekmények arányáról, összetételéről.<sup>13</sup> A közelmúlt tömeges méretű illegális migrációs eseményei bebizonyították, hogy a határrendészeti kockázatelemzés szükséges és fontos információkkal szolgál a szervezet vezetői számára.

## **2. A rendőrség határrendészeti célú kockázatelemzése**

### *2.1. A Rendészeti Elemző-értékelő Osztály tevékenysége*

A központi szinten végzett határrendészeti célú kockázatelemzést az Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság a Rendészeti Elemző-értékelő Osztálya végezi (európai uniós és országos szintű kockázatelemzés).

A határrendészetben ható egyik legfontosabb elv az erő-eszköz összpontosítás elve. Mivel a rendelkezésre álló szervezetszerű- és bevonható erők és eszközök általában csak korlátozottan állnak rendelkezésre, a határrendészeti rendszer hatékony-

---

<sup>11</sup> Magyar Rendészettudományi Társaság Rendészettudományi Szószedet: i.m.

<sup>12</sup> Adatokat, trendeket lásd: Ritecz György: Terrorizmus és/vagy bevándorlás avagy, mit mutatnak a számok. Migráció és Társadalom 2015/1. Forrás: <http://migracioestarsadalom.hu/> (Letöltés ideje: 2016.09.24.)

<sup>13</sup> Főrizs Sándor: Berlin 2014-es bűnügyi statisztikája. Belügyi Szemle 2016/6. 127-139. o. és Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban. AndAnn. Pécs, 2016. 81-89. o.

sága növelésének egyik eszköze,<sup>14</sup> hogy térben és időben erő- és eszközösszpontosítást hajtsunk végre azokon a területeken, ahol az illegális migrációs nyomás növekedő tendenciát mutat.

A határrendészeti kockázatok elemzésénél kiemelt szerepük van az elemző-értékelő feladatot végrehajtó munkatársaknak. Ehhez szükségesek a szakképzett, nagy tapasztalattal rendelkező szakemberek, akik jól ismerik a határrendészeti szolgálati ág általános tevékenységét és az egyes határviszonylatok sajátosságait. Ezek a szakemberek azok, akik a rendelkezésükre álló nagy tömegű különböző információs forrásokból kinyerik azokat az adatokat, amelyek átgondolt és rendszerszemléletű elemzésével a vezetők számára előkészítik a döntési alternatívákat. A sikeres kockázatelemzéshez szükséges az, hogy a meglévő határrendészeti és biztonsági kockázatok uniós, nemzeti, területi és helyi szinten is vizsgálják, ezek az alrendszerek mintegy újabb rendszert alkotva segítik a határrendészeti feladatok magas szintű ellátását. Kiinduló alapként tekinthetünk az államhatár rendészetében ható törvényekre, általános és specifikus elvekre, mind-mind hatással vannak a kockázatelemzés sikerességére.<sup>15</sup>

## 2.2. A területi szintű határrendészeti célú kockázatelemzés

Az Európai Unió teljes jogú schengen tagországainak nemcsak a külső határain folyik a határellenőrzés, hanem jelentős szerepet kap az ország mélységében végzett ún.: mélységi ellenőrzés is. Ez a kiemelt rendészeti feladat többségében az idegenrendészeti szempontból jelentős forgalmat lebonyolító közlekedési csomópontokon valósul meg. Ilyenek lehetnek például a repülőterek, nemzetközi vonatpályaudvarok, főútvonalak, kiemelt települések stb. A mélységi ellenőrzés az államhatárral nem rendelkező megyékben is megjelenik, összekapcsolódik más a közrend közbiztonság ellenőrzésével kapcsolatos feladatokkal. Ennek az ellenőrzési rendszernek a háttérében az áll, hogy akiknek sikerült illegálisan átlépnie az államhatárt, azokat a személyeket – a kompenzációs intézkedések eredményességének köszönhetően – sikerült intézkedés alá vonni, ezáltal biztosítható a jogellenesen hazánkban tartózkodó személyek kiszűrése, a biztonság fenntartása.

A területi szintű kockázatelemzés elvének gyakorlati megvalósítása érdekében minden megyében a rendőr-főkapitányságokon működik egy kockázatelemző csoport, amelynek létszáma jellemzően nem túl nagy (1-5 fő). A kockázatelemző tevékenység eredményének fontos szerepe van a rendészeti tevékenységek teljes terüle-

<sup>14</sup> Ehhez kapcsolódó tényadatokat Vö: Ritecz György: Migrációs kockázatokra Külső Határok Alap támogatásával adott „válaszok” hatékonysága. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. Pécs, 2014. 269-280. o.

<sup>15</sup> Kovács Gábor: A határrendészetben ható törvényszerűségek és elvek érvényesülése az illegális migráció elleni küzdelemben. Modernkori veszélyek rendészeti aspektusai. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XVI. Pécs, 2015. 221-231. o.



tén: úgy, mint például a mélységi ellenőrzésben, a határrendészet más szolgálati tevékenységeiben, a bűnüldözésben stb.

Az államhatár illegális átlépése, a belépő személyek ellenőrzés nélküli beutazása rendkívül magas szintű biztonsági kockázatot hordoz magában. Határrendészeti szempontból, az Európai Unió külső határának átlépését követően, az utazó – elméletileg – további határellenőrzés nélkül közlekedhet az Unió területén.<sup>16</sup> Mindezen okok miatt a „schengen külső határokon” zajló ellenőrzést olyan alapos módon kell végrehajtani, hogy az mindegyik tagállam biztonságát garantálja, csak azok a személyek tudjanak belépni a hazánk területére akik azt jogszerűen kérelmezik, és arra a magyar hatóságok engedélyt adnak. A kockázatelemzés helye és szerepe meghatározó jelentőséggel bír a „tömegellenőrzés” során, amely probléma kezelésére a selektív és differenciált ellenőrzési technológia alkalmazása a lehetséges megoldás.<sup>17</sup> Amennyiben az államhatár jogellenes átlépése megtörtént és a hatóságok az államhatártól számított 8 km-es távolságon belül elfogják az elkövetőket, azokat az IBH túloldalára szállítják és felvilágosítják, hogy hol nyújthatnak be menedékkérelmet.

### 2.3. A helyi szintű kockázatelemzés

#### 2.3.1. Elemző értékelő munka a Határrendészeti Kirendeltségen

Mint korábban áttekintettük az elemző értékelő munka célja az adatok meghatározott szempont(ok) alapján végzett vizsgálata és elemzése. A legtöbb adat a Határrendészeti Kirendeltségi szinten keletkezik, hiszen ez a szervezet áll közvetlenül kapcsolatban az államhatáron megjelenő – azt átlépni szándékozó – illegális migránsokkal. A határrendészeti operatív helyzet értékelése a kirendeltségen történik meg, ennek a feladat-végrehajtásnak meghatározott követelményei vannak. A határrendészeti tevékenység megtervezését, megszervezését és végrehajtását a rendelkezésre álló információk (amelybe a kockázatelemzés eredményei is beletartoznak) alapján kell végrehajtani. Az összes rendelkezésre álló tényezőt komplexen kell tanulmányozni, elemezni és értékelni, így ezek összegzése elvezet a megalapozott határrendészeti elgondolás kialakításához.

---

<sup>16</sup> Ehhez kapcsolódóan lásd: Ritecz György: Piros vonal helyett... In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A modernkori magyar határrendészet százöt év. MRTT Határrendészeti Tagozat. Budapest, 2013. 115-130. o.

<sup>17</sup> Balla József: Úti okmányok a XX. század elején és végén, avagy az úti okmányok 110 éve. Határrendészeti Tanulmányok 2016/2. 30-44. o.

### 2.3.2. A Határrendészeti Kirendeltség határrendészeti elgondolásának kialakítása

A Határrendészeti Kirendeltség határrendészeti elgondolásának kialakítási folyamatának egyik alapeleme a határrendészeti helyzet elemeinek értékelése, amely a következőkből tevődik össze.<sup>18</sup>

*2.3.2.1. A Határrendészeti Kirendeltség illetékességi területével szomszédos ország(ok) irányából az illegális migráció és egyéb jogsértő cselekmények jellemző megjelenési formái, a szomszédos ország(ok) határrendészeti tevékenysége, annak eredményessége, eljárásai, a jogsértő cselekményeket elkövető személyek elleni tevékenysége, eredményessége.*

Elemezni, értékelni szükséges: a közelebbi és távolabbi régió biztonsági helyzetét, a társadalmi, politikai, gazdasági változások hatását a túloldali- és a hazai határrendészeti tevékenységre. Ezek a hatások milyen befolyással bírnak a határrend fenntartására, a határőrizetre és a határforgalom ellenőrzésére. A határrendészeti szervezetek tevékenységének jellemzői, eredményei, tudják-e kezelni a kialakult határ menti helyzetet, milyen szintű a szomszédos államokkal (határrendészeti szervezeteivel) kötött két és többoldalú együttműködés, milyen szintű annak megvalósítási eredményessége?

Következtetések levonása: a túloldali országban kialakult helyzet milyen mértékben segíti vagy nehezíti meg a hazai határrendészeti szervezet tevékenységét? Milyen a kialakult migrációs helyzet? A hazai rendészeti szervezeteknek a tevékenység végrehajtása során kivel kell együttműködni és a feladatokat mikor kivel kell végrehajtania.

*2.3.2.2. A Határrendészeti Kirendeltség (a továbbiakban HRK) illetékességi területén a közrend, közbiztonság helyzete és az államhatárral kapcsolatos jogellenes cselekményeket elkövető személyek helyzete.*

Elemezni, értékelni szükséges:

- A HRK illetékességi területén a közrend, közbiztonság és a közlekedés helyzetét
- A HRK illetékességi területén a határrend helyzetét
- A HRK illetékességi területén az államhatárral kapcsolatos jogellenes cselekményeket elkövető személyek és szervezetek helyzetét:
  - Illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmények (embercsempészet; közokirat-hamisítás; beutazási és tartózkodási tilalom; til-

<sup>18</sup> Egy részben másfajta megközelítés a migrációföldrajzi elemzés, melyről részletesebben: Ritecz György: Migrációs Földrajz és Közép-Európai határőrizeti statisztikai adatok elemzése... i.m. 78-143. o.

tott határátlépés és kísérlete; külföldiek rendészetével kapcsolatos szabálysértések).

- Egyéb jogellenes cselekmények (pl. jövedéki termékkel, gépjárművel kapcsolatos visszaélések, visszairányítások; nemzeti körözések; nemzetközi körözések (SIS találatok); visszafogadási egyezmények szerinti átadások és átvételek; helyzeti adatok; az elkövetés körülményeire vonatkozó jellemzők (terület, irány, módszer stb.).

Következtetések levonása: a jogsértő személyek részéről vizsgálni kell, hogy kik (egyéni, csoportos, nemzetiségi összetétel), hol (az elkövetés valószínű területe, iránya), mikor (az elkövetés valószínű ideje) és milyen módszerekkel követnek el államhatárral kapcsolatos jogellenes cselekményeket.

*2.3.2.3. A határrendészetben résztvevő saját, a megerősítő, az együttműködő szervezetek, erők és eszközök, valamint szolgálati állatok helyzete, alkalmazásának főbb jellemzői, eredményessége.*

A kirendeltség vezetőjének elemezni, értékelni szükséges:

- A jogszabályi környezetben bekövetkezett vagy várható változásokat.
- A rendelkezésre álló személyi állomány helyzetét:
  - a kirendeltség feltöltöttsége, a rendelkezésre álló személyi állomány összetétele, felkészültsége, alkalmazhatósága,
  - a rendelkezésre álló technikai berendezések, technikai eszközök technikai színvonala és alkalmazhatósága, a szolgálati állatok mennyisége és képzettsége,
  - a megerősítő erők, eszközök és szolgálati állatok létszáma, alkalmazási idő intervalluma (összetétele, felkészültsége és alkalmazhatósága),
  - az együttműködési megállapodásokban meghatározott feladat(megosztás)ok teljesítése.
- Az állomány körében esetlegesen felmerülő idegenellenesség mértéke.<sup>19</sup>

Következtetések levonása: hány fő áll rendelkezésre a szolgálat ellátásra, hány főt kell felmenteni, szabadság, pihenőnap, az együttműködési kötelezettségből milyen kötelezettségek és lehetőségek adódnak,<sup>20</sup> az állomány felkészítésére, továbbképzésére vonatkozó feladatok.

---

<sup>19</sup> A külföldiekkel kapcsolatos idegenellenesség problematikájáról lásd bővebben Görbe Attiláné Zán Krisztina: A rendőrök és a külföldiek. Belügyi Szemle 2011/10 84-108. o.

<sup>20</sup> Varga János: A nemzetközi együttműködés lehetőségei az illegális migráció rendőrségi kezelésében. In: Hautzinger Zoltán (szerk.) Migráció és rendészet. Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat. Budapest, 2015. 231-240. o.

#### 2.3.2.4. A határterületi és az ország mélységében lakó honi területi lakosság helyzete, viszonya az illegális migrációhoz.

A kirendeltség vezetőjének elemezni, értékelni szükséges a következőket:

- A lakosság szubjektív biztonságérzetének értékelése.
- A lakosság viszonya a rendőrséghez.
- A lakosság viszonya az államhatárral kapcsolatos jogellenes cselekményeket elkövető szervezetekhez és személyekhez.
- Az illegális migrációban résztvevő személyek okoznak-e kárt a lakosság-nak.
- Túloldali kapcsolatok.
- Határ közeli munkák.

Következtetések levonása: a lakosságnak milyen a hozzáállása a rendészeti munkához (pozitív, negatív), szükséges-e a lakosságot tájékoztatni az illegális migráció hatásairól és a rendészeti (határrendészeti) tevékenységekről.

#### 2.3.2.5. Terep, évszak, napszak időjárás hatásainak értékelése, hatása az illegális migrációra.

A kirendeltség vezetőnek elemezni, értékelni szükséges a következőket:

- A terep jellege, fedettsége, utak, vasutak, vezetékek, csatornák, tavak, folyók elhelyezkedésének, a terep járhatóságának hatása a jogellenes cselekményeket elkövetők tevékenységére. Az IBH állapota, leküzdésének, megrogálásának gyakorisága.
- A határsértéseket és határrendsértéseket generáló természeti és gazdasági körülmények.
- Az évszak, napszak, időjárás hatása a jogellenes cselekményeket elkövetők tevékenységére.

### 3. A kockázatelemzéssel kapcsolatos megállapítások, következtetések és javaslatok

Első megállapítás, hogy a kockázatelemzésnek különböző dimenziói ismerhetők fel, tanulmányomban főleg ennek a határrendészeti szempontjait vizsgáltam. Az első dimenzió a területi elhelyezkedés, amely szerinti a határrendészeti eseményeket értékelve megkülönböztetünk uniós szintű, országos, területi és helyi szintű elemzéseket. A második dimenzió az időbeni elhelyezkedés, amely alapján éves, féléves, negyedéves, havi, heti és napi kockázatelemzést tudunk tanulmányozni.

A területi és időbeni kockázatelemzési adatokból kirajzolódik a tömeges méretű illegális migráció térbeni és időbeni megjelenése. A rendészet területén általában is, de a határrendészeti szolgálati ágnál általában erő- és eszköz hiánnyal szembesülünk, amely korlátozza a rendelkezésre álló lehetőségeket. A szervezeti hatékonyság

az egyik mérőszám a határrendészetben is. Fő cél, a lehető legkevesebb rendelkezésre álló erővel és eszközzel a lehető leghatékonyabban dolgozni és ezzel a lehető legnagyobb eredményességet elérni.

Kutatásaim során megállapítható, hogy a kockázatelemzés által elért eredmények akkor használhatók a legjobban, ha azokat az ellenőrzést végrehajtó személyek és parancsnokok részére (járőr, útlevelező) rendelkezésre bocsátják és azokat a végrehajtók közvetlenül fel is használják. Ez a módszer azért hatékony, mert ha nagy valószínűséggel tudjuk, hogy mely időpontokban, mely helyeken, és milyen módszerrel kísérik meg az illegális migránsok illegális határátlépést, akkor pontosan meg tudjuk előre tervezni, hogy melyik időpontokban, milyen módszerrel kell a hatóságoknak fellépni, hogy sikeres ellentévékenységet végezzenek és sikert érjenek el.

A kockázatelemzés gyakorlati hasznaként és eredményeként megvalósulhat a valóban hatékony erő- és eszközösszpontosítás, hiszen felszabadulnak az addig „eseménytelen” területeken tevékenykedő erők és eszközök, amelyeket a kockázatelemzés eredményeként a ténylegesen aktív területeken használhatunk fel a továbbiakban. Amennyiben a kockázatelemzés és értékelés megfelelően működik, növelhető a határrendészet hatékonysága.

A jelenlegi kockázatelemzési elvek és technikák mindegyike olyan elven alapul, amelyeket a statisztikából, valamint a sikeresen végrehajtott elfogások száma alapján állítanak össze. Ez eredményes módszer, hiszen így megismerhető, hogy egy adott időszakban mekkora kockázati nyomással kell szembesülni adott területen. Fontos azonban a kockázatelemzési módszereket megújítani, azokat mindig a valós helyzethez igazítani. Például hasznos tud lenni matematikai módszerek alkalmazása nemcsak a határőrizet technikai, hanem a taktikai feladatainak megoldásánál is. Például: milyen erővel lehet pontosan lezárni az adott határszakaszt, hol kell kijelölni (a határsértés helyétől meghatározott távolságra) a zárás vonalának helyét, hogyan kell megszabni annak hozzávetőleges hosszát, az igénybe vett járőrök számát, sűrűségét stb.<sup>21</sup> Nem szabad megfedkezünk arról sem, hogy a migránsok viselkedése, az elkövetési módszerek és útvonalak változhatnak.<sup>22</sup> Elengedhetetlen a szervezetben a folyamatos kockázatelemzés és értékelés. Ezáltal az újabb fenyegetésekre és kihívásokra a határrendészeti szervezet megfelelő válaszokat tud adni.

A kockázatelemzés nagyon fontos területe a határellenőrzésben résztvevő hazai és szomszédos szervek közötti folyamatos együttműködést és információcsere. A tömeges méretű illegális migrációs helyzetben ez a kapcsolat sajnos nem működik kellő hatékonysággal, inkább az jellemző, hogy a migránsoktól minden állam a lehető legrövidebb idő alatt szeretne megszabadulni, ha szükséges, akkor még a másik állam rovására is.

---

<sup>21</sup> Deák József: Külföldi határőrizeti anyagok megjelenése a Belügyi Szemle Tájékoztatójában. Magyar Rendészet 2016/1. 30. o.

<sup>22</sup> Ezt jól példázza Ritecz György tanulmánya: A migráció trendjei és ami mögötte van. Régió 2016/2. 109-139. o.

Célszerű a kockázatelemzés szempontjából olyan országok határőrizetét is megismerni, és elemezni, amelyek nem tagjai az Európai Uniónak. Ezekben az országokban is megtalálhatóak a főbb illegális migrációs, és csempész útvonalak. Hazánk és a térségünk országai kicserélik egymással a kockázatelemzéseiket, beépítik a tranzit és a migrációt kibocsátó országok által készített elemzéseiket, akkor az így elkészített prognózis alapján mindezen államokban erősíthető az illegális migrációval szembeni fellépés, ezáltal nő a határrendészeti eredményesség.

A fenyegető veszélyek elhárítására számos lehetőség kínálkozik. A Közel-Keleten történt események jelentősen befolyásolják az európai államok határőrizetét. Kitűnő példa a tömeges méretű illegális migráció ellen épített ideiglenes biztonsági határzár felépítése és üzemeltetése. Hazánk déli határszakaszán a korábbi napi kb. 6.000 fős illegális migráns létszám helyett, a határzárral védett területeken maximum napi 100-150 fő kísérel meg illegálisan hazánk és ezzel schengeni területre belépni. Ezen személyek 90 %-a elfogásra és előállításra is kerül.

Nagyon fontos terület a határrendészek felkészítése,<sup>23</sup> célszerű a Nemzetvédelmi Egyetem hallgatóinak a hatékony oktatása a kockázatelemzési módszerekre és az illegális migrációhoz kapcsolódó feladatok ellátására.<sup>24</sup> A felkészítés során elengedhetetlen a megrendelői igényekhez igazodó oktatói oldal stratégiai célkitűzéseinek meghatározása és érvényre juttatása.<sup>25</sup>

Összefoglalásként megállapítható, hogy az általános rendészeti feladatok ellátása során és azon belül a határrendészetben a kockázatelemzési módszerek alkalmazása elengedhetetlen. A jövő feladata, hogy azt egyaránt tovább kell fejleszteni mind nemzeti és mind nemzetközi területen.

<sup>23</sup> Varga János: A tömeges méretű illegális migráció rendészeti kezelésére való felkészítés a rendészeti tisztképzésben. Határrendészeti Tanulmányok 2015/1. különszám. 4-12. o.

<sup>24</sup> Dsupin Ottó – Kónya József – Kovács Gábor – Varga János – Hollós Tamás – Székely Jánosné (szerk.): Levezetési Terv a Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar rendészeti vezető mesterképzési szak képzésében résztvevő 2. évfolyamos hallgatók komplex rendészeti törzsszervezési gyakorlatára: 2. átdolgozott kiadás. Nemzeti Közszerződési Egyetem, Budapest, 2013. 29. o.

Kovács Gábor – Téglási József – Hülvélly Lajos – Varga János – Endrődi István – Horváth Tibor – Peleskey György: "Végvár 2014": A Közszerződési Gyakorlat Konceptiójának és az Indító Feladat kidolgozása: oktatói példány. Nemzeti Közszerződési Egyetem, Budapest, 2014. 137. o.

Kovács Gábor: A rendészeti törzsszervezés gyakorlata. Rendészettudományi gondolatok. Magyar Rendészettudományi Társaság. Budapest, 2014. 141-151. o.

Varga János: Rendészeti mestervezetők képzése komplex törzsszervezési gyakorlaton. Belügyi Szemle 2013/7-8. 109-117. o.

<sup>25</sup> Balla József: Egy hallgatóból lett oktatótárs, In: Deák József – Gaál Gyula – Sallai János (szerk.): A toll sokszor erősebb, mint a kard. Rendészettudományi Tanulmányok Prof. Dr. Főrizs Sándor 65. születésnapja tiszteletére. Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Kar. NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest, 2016. 14-26. o.

Balla József: A régi-új Határrendészeti Tanszéki Tanácsadó Testület mint a megrendelői igények meghatározásának és támogatásának fóruma. Határrendészeti Tanulmányok 2016/1. 66-83. o.

**Dr. Windt Szandra PhD. tudományos főmunkatárs**  
*Országos Kriminológiai Intézet*

## **Rendészeti modellek az emberkereskedelem elleni fellépés elősegítésében**

*„Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen,  
megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni,  
valamint szolgáltságban tartani. Tilos az emberkereskedelem.”  
(Magyarország Alaptörvénye III. cikk (1) bek.)*

### **1. Bevezetés**

A 2015-ben megjelent Migráció és Rendészet<sup>1</sup> című kiadványban már szó volt arról, hogy az emberkereskedelem jelensége mennyire összetett, nehezen megragadható, bizonyítható. Az alábbi tanulmányban ezt a gondolatot folytatva, kicsit tovább gondolva a lehetőségeket a fellépés során alkalmazható eszközöket vesszük számba. Ezt megelőzően a szerző által (szubjektíven) körvonalazódott két külön megközelítés olvasható, a hazai jogszabályi helyek ismertetésével együtt. A nyomozás és a vádemelés sikerességét a megfelelő szaktudás biztosítja továbbá a megalapozott információ, ezért négy modell alkalmazhatóságát vetem fel, amelyeket sok más mellett az emberkereskedelem elleni fellépésben is segítséget jelenthetnek.

Azt is szem előtt kell ugyanakkor tartani, hogy az emberkereskedelem nem az a deliktum, amely leginkább zavarja az embereket, kevésbé félnek attól, hogy emberkereskedelem áldozatává válnának, noha a magyar áldozatok „híre” nemzetközi szinten elég aggasztó<sup>2</sup>. Így az igazságszolgáltatás nehéz helyzetben van: egyrészt van egy nemzetközi nyomás, hogy tegyünk ez ellen a jelenség ellen, másrészt rendkívül nehezen megragadható, komplex deliktum, az elkövető és a sértett közötti érdekközösség miatt is. Sok esetben már csak akkor szerez a nyomozó hatóság tudomást egy-egy ügyről, amikor ez az érdekközösség valamiért felbomlott, de a bizonyítás akkor is nehézségekbe ütközik sok esetben.<sup>3</sup>

---

<sup>1</sup> Windt Szandra: Az emberkereskedelem jelensége és a fellépés nehézségei. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Migráció és Rendészet, MRTT Migrációs Tagozat. Budapest, 2015. 241-254. o.

<sup>2</sup> Lásd többek között Windt Szandra: 2013, az emberkereskedelem elleni fellépés éve Magyarországon. Belügyi Szemle 2014/1. 67-74. o.

<sup>3</sup> Ez nem magyar sajátosság, az USA gyakorlatáról l. bővebben. Orsini, Bradley W.: Law enforcement considerations. In: Mary C. Burke (szerk.): Human Trafficking, Interdisciplinary Perspectives, Routledge, New York, 2013. 185. o.

## 2. Az emberkereskedelem fogalma

Az emberkereskedelem jelensége, illetve az az elleni fellépés az EU országaiban rendkívül nagy kihívás, uniós szinten az egyik prioritásnak is tekinthető. Ez azonban okoz némi nehézséget: hatályban van egy 2011-es irányelv<sup>4</sup>, amely közös megeredbe igyekszik terelni az egyes nemzeti szabályozást, azonban további elméleti, illetve jogalkotói diskurzusokra, cselekvésre van szükség. Ezzel egy időben azt is érdemes átgondolni, hogy hogyan, milyen módszerek, eszközök segíthetnek az emberkereskedelem elleni fellépésben, hogyan lehet(ne) információt szerezni róla, hatékonyabban megelőzni.<sup>5</sup>

Az emberkereskedelmet az Európai Unió Alapjogi Chartája kifejezetten tiltja<sup>6</sup>, és az Unió a szóban forgó jelenség elleni küzdelmet a Stockholmi Program egyik prioritásává tette.<sup>7</sup> Ez az irányelv az emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2002/629/IB kerethatározatot váltotta fel. Azáltal, hogy a korábban bemutatott Varsói Egyezményt követi, a kizsákmányolás más formáira is kiterjed, tágabb értelmű fogalom meghatározást fogad el a jelenségre vonatkozóan. Az irányelv legfontosabb célkitűzése, hogy az emberkereskedelem minden formáját a leghatékonyabb intézkedésekkel kezeljék. Ez az irányelv európai uniós szintű minimumszabályokat vezet be az emberkereskedelem területén a bűncselekményi tényállások és szankciók meghatározására vonatkozóan. Ezen kívül az említett jelenség hatékonyabb megelőzését és az áldozatok védelmének megerősítését célzó intézkedésekről rendelkezik.

Nagyon fontos megállapítás: *„Ez az irányelv elismeri az emberkereskedelem nemektől függő jellegét, továbbá azt, hogy a férfakkal és a nőkkel különböző célokból kereskednek. Ezért adott esetben a segítő és a támogató intézkedéseknek is figyelemmel kell lenniük a nemek közötti különbségekre. A „kényszerítő” és „ösztönző” tényezők az érintett ágazatok – így például a szexiparhoz kapcsolódó emberkereskedelem vagy a munkaerő kizsákmányolása céljából, például az építő ipar, a mezőgazdaság vagy házi kényszerszolgálat terén folyó emberkereskedelem – szerint eltérhetnek.”*

A Varsói Egyezmény<sup>8</sup> alapján az irányelv is kiemeli: *„Az emberkereskedelem bűncselekményének ügyében folytatott nyomozás és büntető eljárás eredményessé-*

<sup>4</sup> A 2011/36/EU Irányelv

<sup>5</sup> Windt Szandra: Az emberkereskedelem jelensége és a fellépés nehézségei... i.m.

<sup>6</sup> 2007/C303/01. 5. cikk

<sup>7</sup> Fehér Lenke: Az emberkereskedelem komplex problémája. Állam és Jogtudomány 2012/4. 412-419. o.

[http://europa.eu/legislation\\_summaries/justice\\_freedom\\_security/fight\\_against\\_trafficking\\_in\\_human\\_beings/jl0058\\_hu.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_trafficking_in_human_beings/jl0058_hu.htm) (Letöltés ideje: 2013.07.01.)

<sup>8</sup> 2005. május 16-án írták alá, Varsóban azt az egyezményt, amelyet 2013. március 4-én fogadott el a magyar Országgyűlés. Ez a 2013. évi XVIII. törvény, az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni fellépéséről szóló Egyezményének kihirdetéséről.



*gének biztosítása érdekében ezek megindítása elviekben nem függhet a sértett bejelentésétől vagy vádemelésétől, sőt attól sem, hogy a sértett visszavonta a vallomását. (9. cikk) Amennyiben a bűncselekmény jellege azt szükségessé teszi, a büntető eljárás lefolytatását a sértett nagykorúvá válását követően még kellő ideig lehetővé kell tenni.”* Ez az a pont, amely rendkívüli módon megnehezíti a jogalkalmazó munkáját: azaz megalapozott információkkal kell rendelkezni, a tanú (sértetti) vallomás önmagában nem elegendő.

Az irányelv átveszi a Varsói Egyezmény több elemét. Büntetendőnek minősíti a személyek kizsákmányolás céljából történő toborzását, szállítását, átadását, rejtegetését vagy fogadását, beleértve az adott személyek feletti ellenőrzés megváltoztatását vagy átadását. A kizsákmányolás az irányelv alapján a következőket foglalja magában:

- a prostitúció révén történő kizsákmányolás vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit;
- a kényszermunkát vagy -szolgáltatásokat (a koldulást, a rabszolgatartást vagy a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot és a szolgaságot, a bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolást, illetve a szervek kivételét is ideértve).

Kizsákmányolás akkor merül fel, ha az adott személlyel szemben kényszert alkalmaztak (fenyegetéssel, erőszakkal, emberrablással, csalással, megtévesztéssel stb.); és a kényszer megítélésekor az áldozat beleegyezése irreleváns.

Az irányelv alapján amennyiben az áldozat 18 év alatti személy (gyermek), a kizsákmányolásra irányuló cselekmények még akkor is automatikusan emberkereskedelemnek minősülnek, ha a fentiekben említett kényszerítő eszközök egyikét sem alkalmazták.

### **3. A hazai jogszabályi környezetről**

Az emberkereskedelemmel kapcsolatban rendkívül erős a nemzetközi nyomás hazánkon, hiszen kibocsátó- (és tranzit-)országgként vagyunk elkönyvelve, ehhez azonban szükséges tisztázni, hogy a magyar jogrendszerben hogyan és hány helyen szabályozzuk ezt a jelenséget, a probléma gyökere valószínűleg itt keresendő, ezek egységes alkalmazása segíthet abban, hogy a nemzetközi elvárásoknak megfeleljünk.

a)

Az emberkereskedelemről sokan beszélnek, az a narratíva része, gyakran modern rabszolgaságként is definiálva azt. Ez a megközelítés jellemzően a civilszervezetek részéről a társadalmi jelenségre utal. Arra, hogy az emberkereskedők az áldozataikkal azok kiszolgáltatott helyzetét kihasználva „rabszolgaként” bánnak mind szexuális, mind munka céllal. A „modernkori rabszolgaság” kifejezés a napi diskurzus

része lett, annyira, hogy ebben a kérdésben már az USA elnöke, valamint a pápa is felemelte a szavát.<sup>9</sup>

Az emberkereskedelemmel kapcsolatban szinonimaként említik a rabszolgaság kifejezést is, noha az sokkal tágabb, mint a már egyébként is egyre szélesebb kört átfogó emberkereskedelemé. Az ún. Global Slavery Index alapján a rabszolgaságba az emberkereskedelem, adórszolgaság, kényszermunka és -házasság áldozatait is beleszámítják.<sup>10</sup> Hazánkról ez alapján is riasztó képet festenek: a 2014-es kiadvány szerint Magyarországon kb. 35.600 ember él rabszolgasorban, amely riasztóan magas szám,<sup>11</sup> a 2016-ban már csupán 22.500 főt becsültek<sup>12</sup> Magyarországon, aki rabszolgaként él.<sup>13</sup>

Ez a fajta megközelítés az, amely leginkább uralja mind a közbeszédet, mind a szakmai megítélést. Erre jó példa az is, hogy pl. 2015-ben az Anthropolis Egyesület Modernkori rabszolgaság címmel képzési kézikönyvet készített pedagógusok részére a jelenség megismerése, annak jellemezőinek bemutatása céljából.<sup>14</sup> Láthatóan ez a szociológiai megközelítés az, ami leginkább rányomja a bélyegét erre a jelenségre mind uniós, mind hazai szinten.<sup>15</sup>

Emellett azonban létezik egy másik megközelítés is, amely azonban sokkal kevesebb teret kap, azonban részben ellentmond az előzőnek, és a félreértések, eltérő vélemények alapjául szolgál.

b)

Az emberkereskedelemmel kapcsolatos közös fellépés egyik kerékkötője, hogy a jogi megközelítés némileg árnyaltabb képet mutat. A büntetőjogászok sokkal szűkebb értelemben beszélnek az emberkereskedelemről, kiemelve, hogy az csak a Btk. 192. §-ában meghatározott tényállás (amely felveti azt a kérdést, hogy akkor a

<sup>9</sup> Barack Obama mellett (Vö. <https://www.whitehouse.gov/issues/foreign-policy/end-human-trafficking>, Letöltés ideje: 2016.06.24.) Ferenc pápa: Többé nem rabszolgák, hanem testvérek című 2015. január elsejei üzenete is a rabszolgaság elleni fellépést sürgeti: (Vö. <http://uj.katolikus.hu/pda/cikk.php?h=2139>, Letöltés ideje: 2015.07.14.)

<sup>10</sup> [http://index.hu/kulfold/2014/11/18/harmadik\\_lett\\_magyarorszag\\_a\\_rabszolgasag-ranglistan/](http://index.hu/kulfold/2014/11/18/harmadik_lett_magyarorszag_a_rabszolgasag-ranglistan/) (Letöltés ideje: 2015.07.14.) A 2014-es Global Slavery Report itt olvasható: [http://d3mj66ag90b5fy.cloudfront.net/wp-content/uploads/2014/11/Global\\_Slavery\\_Index\\_2014\\_final\\_lowres.pdf](http://d3mj66ag90b5fy.cloudfront.net/wp-content/uploads/2014/11/Global_Slavery_Index_2014_final_lowres.pdf) (Letöltés ideje: 2015.07.14.)

<sup>11</sup> Global Slavery Report 2014. 21. o.

<sup>12</sup> A becslés módszertanával kapcsolatban némi forráskritikával kell élnünk.

<sup>13</sup> Global Slavery Report 2016. Vö. <http://www.globalslaveryindex.org/findings/> (Letöltés ideje: 2016.06.01.)

<sup>14</sup> Vö: [http://anthropolis.hu/anthropolis/wp-content/uploads/2015/09/AP\\_rabszolgasagTK\\_borito-copy.jpg](http://anthropolis.hu/anthropolis/wp-content/uploads/2015/09/AP_rabszolgasagTK_borito-copy.jpg) (Letöltés ideje: 2016.06.01.)

<sup>15</sup> A szociológiai megközelítésről l. például: Cottingham, Marci- Nowak, Thomas- Snyder, Kay-Swager, Melissa: Sociological perspective, Underlying Causes IN: Burke, Mary C.(ed.): Human Trafficking, Interdisciplinary Perspectives, Routledge. New York, 2013. 51-72. o.

külön tényállásban szabályozott kényszermunka is az-e), és nyilvánvalóan a rabszolgaság kifejezés nem szerepel a jogi környezetben.

A magyar jogrendszerben is tetten érhető a két említett megközelítés, amely a jogalkalmazók számára is nehézséget okoz, a jogdogmatikai elemzést mellőzve, csupán felsorolás szinten érdemes bemutatni ezeket.<sup>16</sup> Az emberkereskedelem kifejezés a magyar jogrendszerben két helyen szerepel: Magyarország Alaptörvényében (Tilos az emberkereskedelem!- amely a tanulmány mottójaként is szerepel), valamint a már említett helyen, azaz a Büntetőtörvénykönyvben. Míg az első a társadalmi problémaként történő megközelítést közvetíti, és annak tilalmát rögzíti (értsd Magyarország elítéli a „rabszolgaságot”), a Btk. egy sokkal szűkebb jelenséget szabályoz.

Az emberkereskedelem mellett a hazai jogszabályokban *expressis verbis* megjelenik az emberkereskedelem áldozata fogalom is, amely további zavart okoz, hiszen a Be. 51.§ sértetti meghatározása mellett ( *1) Sértett az, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette*) ezt is bevezette a jogalkotó. A 2007. évi II. tv. a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról (27. § (7)), amely tartalmazza az emberkereskedelem áldozata részére a 30 napos gondolkodási időt, amely alatt őt nem lehet az országból kiutasítani, és ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolást kap az áldozatsegítő hatóság indítványára. Azaz eszerint azt, hogy ki az emberkereskedelem áldozata, az Áldozatsegítő Szolgálat deklarálja. Az Ástv., azaz a 2005. évi CXXXV. törvény.

- A 4. § (6) alapján Az állam az emberkereskedelem áldozataként azonosított, magyar állampolgárságú vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy számára tekintet nélkül arra, hogy az 1. § (1) bekezdésében és a 2. §-ban meghatározott bűncselekmény miatt büntetőeljárás indult-e, szükség szerint védett szálláshelyet biztosít. Védett szálláshely az emberkereskedelem áldozataként azonosított személyt befogadó és számára jogszabályban meghatározott ellátásokat nyújtó létesítmény.
- A 9/A. § alapján Amennyiben az Áldozatsegítő Szolgálat megállapítja, hogy a hozzá forduló harmadik országbeli állampolgár emberkereskedelem áldozata – a 9. § (1) bekezdésében foglaltakon túl - tájékoztatja arról is, hogy a) egy hónap gondolkodási idő áll rendelkezésére annak eldöntésére, hogy a bűncselekmény felderítésében a hatóságokkal együttműködik-e; b) a gondolkodási idő tartamára ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolásra, a hatóságokkal való együttműködés időtartamára pedig tartózkodási engedélyre jogosult.

354/2012 (XII. 13.) Kormányrendelet az emberkereskedelem áldozatai azonosításának rendjéről, amely meghatározza az azonosításban részt vevő szerveket és egy kitöltendő azonosító adatlapot, amely az áldozattá válásra utaló jeleket is tar-

<sup>16</sup> Jancsó Gábor kirendelt ügyész összegzése alapján, amely 2015. április 24-én hangzott el az Országos Kriminológiai Intézetben.

talmazza. Az azonosításban való részvételhez hozzájáruló nyilatkozatot kell a potenciális áldozatban aláírnia. *„Amennyiben az azonosítást végző szerv hatáskörébe tartozó eljárása során vagy egyébként olyan magyar állampolgárra, vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyre vonatkozóan, akiről alappal feltehető, hogy az emberkereskedelem áldozata, ezen helyzetről hivatalos tudomást szerez vagy azt egyébként észleli, vele azonosító beszélgetést folytat le.”* Hogy mi alapján emberkereskedelem áldozata, a Kormányrendelet nem deklarálja.

Az emberkereskedelem jelensége az 1351/2013-as számú Kormányhatározatban, azaz az Emberkereskedelem Elleni küzdelemről szóló 2013-2016 közötti Nemzeti Stratégiában jelenik meg, új, nem definiált fogalomként: *„Az emberkereskedelem magában foglalja különösen a prostitúciós vagy kényszermunka jellegű kizsákmányolást, a szervezett koldultatást, az illegális örökbefogadást, illetve a szervkereskedelmet. Az emberkereskedelem különböző formái több szempontból eltéréseket mutatnak, megkülönböztethető az áldozati kör, eltérő nagyságrendű a hazai érintettség, ennek ellenére a stratégiában megfogalmazott intézkedések szintjén – tekintve, hogy a stratégia az emberkereskedelem komplex problémáját kívánja megragadni – nem indokol külön tervezést. Az intézkedések megvalósítása során már szükségessé válhat az emberkereskedelem egyes formái szerinti differenciálás az alkalmazott módszertan, technika tekintetében, de ennek kibontása túlmutat a stratégia keretein.”*

Véleményem szerint a fent összegzettek miatt is állhat fent az, hogy ma a hivatalos statisztikák szerint alig van emberkereskedelemmel kapcsolatos büntetőügy, mintha ez a deliktum hazánkban nem lenne olyan szinten jelen, mint, ahogy az a nemzetközi visszajelzések, a civilszervezetek tapasztalatai alapján várható. Akkor mi az igazság? Kell-e, lehet-e ezen változtatni? Kicsit megfordítanám a választ: az alábbiakban néhány, általam kiválasztott rendészeti modell olvasható, amelyek bevezetése, alkalmazása a rendőrségen időszerűnek, hiánypótlónak tűnik, a tanulmányban részletezett deliktumtól függetlenül. Ugyanakkor az emberkereskedelem esetében különösen alkalmazhatónak, eredménnyel kecsegtetőnek látszanak.

#### 4. Rendészeti modellek<sup>17</sup>

Az angolszász rendőrségek a megújulás, új utak keresése érdekében számos új módszert bevezettek, alkalmaznak, sok esetben ezek más országokban is megvethetik lábukat. A sokat emlegetett reaktív szemlélet helyett, sokkal inkább a proaktivitást helyezik előtérbe, pontosabban a proaktivitás, az események megelőzése, kiszámíthatósága felé próbálnak inkább különböző módszerekkel eljutni. Magyarországon ez a fajta nyitottság az új módszerekre, még a nemzetközileg eredmé-

<sup>17</sup> Ezekről lásd még Windt Szandra: Rendészeti stratégiák, avagy rendőrség és bűnmegelőzés. In: Hack Péter – Király Eszter – Korinek László – Patyi András: Gályapadból laboratóriumot. Tanulmányok Finszter Géza professzor tiszteletére. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 2015. 91-106. o.

nyesnek mutatókkal szemben is, sajnálatos módon kevésbé jellemző, noha megfontolandó lenne. Az alábbiakban nem mutatom be azokat a modelleket, amelyeknek szintén könyvtári irodalma van, de sokkal inkább a lakosságot napi szinten zavaró jogellenes cselekményekre igyekeznek választ adni (pl. az ún. Reassurance Policing vagy a Szomszédsági rendőrségit, amelyek nagyon hasonlóak az alábbiakban olvashatókhoz).

Az emberkereskedelem esetében tipikusan a reagáló rendőrség kap szerepet, Orsini szerint azonban igenis lehet és kell is a proaktív szemléletet alkalmazni ezekben az ügyekben, ezek többek között:

- információ összegyűjtése,
- információ megosztása,
- a térfigyelő kamerák által rögzítettek elemzése,
- a folyamatos monitoring,
- az együttműködő tanúk „kiaknázása.”<sup>18</sup>

#### 4.1. Bűnügyi hírszerzésen alapuló rendőrségi stratégia

Az emberkereskedelem esetében különösen alkalmazható a hírszerzési adatokra épülő stratégia. A világban bekövetkezett változások olyan új rendészeti megközelítést igényeltek, amely képes mind a terrorizmus és mind a szervezett bűnözés elleni fellépésre. Az ún. bűnügyi hírszerzésre alapuló rendészet (intelligence-led policing- ILP)<sup>19</sup> belül a hangsúly a lakossági kapcsolatokról, látható rendőri jelenlétről sokkal inkább az adatok feldolgozására, elemzésére tevődik, ami egyúttal egy újfajta rendészeti megközelítés előjeleként is értelmezhető. Az ILP sokkal inkább egy módja annak, ahogy az információk segítségével a rendőrség felléphet a törvényszegők ellen. Ez az információ a lakosság „adatszolgáltatására” épül. Az adatok azonban nem maradnak meg a rendőrnél vagy a rendőrkapitányságon, hanem feldolgozást követően elérhetővé válnak a többi rendőri szerv számára. Az adatfeldolgozás eredményéről a rendőr visszajelzést kap, mivel így további célirányos adatgyűjtést végezhet a környezetében. Az információk alapján lehetővé válik a kockázatok felmérése és ezek kezelése.<sup>20</sup> Az ILP az ún. hírszerzési produktumokon alapszik: azaz a stratégiai (hosszú idősorok elemzéséből felállított trendek, előrejelzések a bűnözés jellemzőiről) és taktikai tervezésre (rövidtávra tervezett, sorba rendezett taktikai lépések meghatározása), valamint a körvonalazott célcsoportokra (a bűnözők beazonosítása, a bűnözői csoportok feltárása, a róluk szerzett adatok to-

<sup>18</sup> Orsini, Bradley W.: Law enforcement considerations. In: Burke, Mary C.(ed.): Human Trafficking, Interdisciplinary Perspectives, Routledge, New York, 2013. 199. o.

<sup>19</sup> Tilley, Nick: Modern Approaches to Policing: Community, Problem-Oriented and Intelligence-Led. In: Newborn, Tim (ed.): Handbook of Policing. Second Edition. Willan Publishing, 2008. 373-403. o. 383. o.

<sup>20</sup> Szabó Henrik (szerk.): A közösségi rendészet magyarországi modelljének kézikönyve (Kézirat). Budapest, 2013. 14-17. o.

vábadása a fellépés érdekében) és problémákra (az ún. hotspotok beazonosítása mellett a felmerülő bűncselekmény sorozatok beazonosítása).<sup>21</sup>

Az emberkereskedelem az a bűncselekmény, amely tipikusan a sértett nehéz, kilátástalan helyzetét, megvezethetőségét használja ki, azaz az áldozati kör (nemtől függetlenül) jól körülhatárolható.

#### 4.2. Probléma-orientált rendészet<sup>22</sup>

A probléma-orientált rendészet (problem-oriented policing, továbbiakban: POP) a modern rendészeti stratégiák közé sorolható. Megalkotása Herman Goldstein nevéhez köthető, aki először 1979-es cikkében ismertette a probléma-orientált megközelítés jellemzőit, eszközrendszerét, módszereit.<sup>23</sup> Goldstein ezzel az elméletével a közösségi rendészethez hasonlóan újraértelmezte a rendőrség szerepét és jellegét, valamint az elérendő célokat is meghatározta.<sup>24</sup>

A POP stratégia a bűncselekmények és más jogsértések helyett/mellett az azokat előidéző problémákra (is) fókuszál. Az egyes esetek helyett a hasonló esetek alkotja problémákra és az közös okaira fókuszál. A probléma ebben az értelemben a hasonló bűncselekmények/jelenségek összességét jelenti.

A problémák megszüntetésével megszűnnek a belőlük származó bűncselekmények és kisebb súlyú jogsértések. A POP eszközrendszerének alapját a szituációs bűnmegelőzés jelenti, vagyis a rendőrség feladata a bűncselekmény okainak vagy a bekövetkezését elősegítő körülményeknek a visszaszorítása. Ehhez igen jelentős elemző tevékenység szükséges, mivel meg kell találni a problémákat kiváltó okokat/tényezőket és meg kell ismerni azok természetét, aminek a segítségével azok megelőzése, illetve kialakulásának, fennmaradásának a megszüntetése is lehetővé válik.

A POP újítása a korábbi rendőrségi megközelítéshez képest az volt, hogy a negatív egyedi jelenségekre történő közvetlen reagálás (nyomozások, razziák, fokozott járőrözés) mellett figyelmet fordítottak a bűncselekmények okaira is. A POP módszer egyik alapja az ún. bűnözési háromszög (crime triangle, más néven probléma-elemzési háromszög),<sup>25</sup> amely értelmében egy bűncselekmény megvalósulásához (vagy más problémák bekövetkeztéhez) szükség van egy elkövetőre, egy áldozatra

<sup>21</sup> Tilley: *Modern Approaches...* i.m. 384-385. o.

<sup>22</sup> Tilley: *Modern Approaches...* i.m. 379-383. o. és Stevens, Dennis: *Applied Community Policing in the 21<sup>st</sup> Century*. Pearson Education, 2003. 176-193. o.

<sup>23</sup> Goldstein, Herman: *Improving Policing: A Problem-Oriented Approach*. Crime & Delinquency (April 1979) pp. 236-243., Braga, Anthony A.: *Problem-Oriented Policing and Crime Prevention [Second Edition]*. Monsey, NY: Criminal Justice Press, 2008. 9-13. Vö. még Finszter Géza: *A bűn-üldözés működési modelljei*. In Gönczöl Katalin – Kerezsi Klára – Korinek László – Lévay Miklós (szerk.): *Kriminológia-Szakkriminológia*. Osiris. Budapest, 2006. 627-666. o.

<sup>24</sup> Tilley: *Modern Approaches...* i.m. 379. o.

<sup>25</sup> Clarke, Ronald V. – Eck, John E.: *Crime Analysis for Problem Solvers in 60 Small Steps*. Center for Problem Oriented Policing. Forrás:

<http://www.popcenter.org/learning/60steps/index.cfm?stepnum=8> (Letöltés ideje: 2016.09.30.)

és egy helyszínre, ahol a bűncselekmény bekövetkezik. A háromszög meghatározza tovább azokat a személyeket is, akik befolyással bírnak ezekre. Egy probléma elemzése során az egyik feladat a háromszög elemeinek azonosítása és jellemzőik feltárása.

A POP bevezette továbbá a probléma fogalmát, amely lehetővé tette, hogy az egyes eseteket ne külön-külön kezelje a rendőrség. A problémát hasonló, ismétlődő cselekmények alkotják.<sup>26</sup> A POP során rendkívül széles körű a problémák halmaza, amelyeket sok szempontból lehet vizsgálni, ebből hat a legkiemelkedőbb:

- az ismételt áldozattá válás;
- az ún. hotspotok (a legveszélyesebb helyszínek);
- visszaeső bűnözők;
- az ún. hot products [a bűnözők számára legcsábítóbb (vagyontárgyak)];
- a veszélyeztetett áldozati csoportok;
- a szezonális (a bűncselekmények időbeli előfordulásának vizsgálata: az év mely időszakában, a hét mely napján, milyen napszakokban valósulnak meg stb.).<sup>27</sup>

Az emberkereskedelem esetében nagyon jól körülhatárolhatók a veszélyeztetett áldozati csoportok: többek között a gyermekotthonokban lévő lányok, az alulképzett, nyelvet nem beszélő külföldön munkát vállalni akarók, csakúgy, mint a legfertőzöttebb megyék,<sup>28</sup> amelyek igen szoros összefüggést mutatnak az ott jellemző rendkívül gyenge gazdasági mutatókkal (pl. Szabolcs-Szatmár-Bereg, Baranya, BAZ megyék). Ezek részletesebb, helyi adatokra épülő elemzése biztosan segítséget nyújthat a helyi emberkereskedelemmel (is) foglalkozó csoportok beazonosításában.

#### 4.3. A közösségi rendészet

*„A közösségi rendészet egy támadás a rendőrség tradicionális hierarchikus felépítésével szemben.”<sup>29</sup>*

A közösségi rendészet egy filozófia és egy szervezeti stratégia is egyben<sup>30</sup>: egy olyan rendszer, amely mindent áthat, több eleme is van, amely közül *csak egy* maga

<sup>26</sup> Vö. és az ún. CHEERS tesztről, amely segítségével azonosítják a problémát, bővebben: Szabó Henrik – Windt Szandra: A problémaorientált rendészet szerepe az ismételt áldozattá válás megelőzésében. Magyar Rendészet 2013/2. 151-166. o.

<sup>27</sup> Tilley: Modern Approaches i.m. 380. o.

<sup>28</sup> Bővebben: [https://ec.europa.eu/antitrafficking/sites/antitrafficking/files/thb\\_overview\\_hungary\\_hu.pdf.pdf](https://ec.europa.eu/antitrafficking/sites/antitrafficking/files/thb_overview_hungary_hu.pdf.pdf) (Letöltés ideje: 2016.06.28.)

[http://emberkereskedelem.kormany.hu/download/4/d7/70000/Emberkereskedelem%20elleni%20nemzeti%20strat%C3%A9gia%202013-2016\\_kiadv%C3%A1ny.pdf](http://emberkereskedelem.kormany.hu/download/4/d7/70000/Emberkereskedelem%20elleni%20nemzeti%20strat%C3%A9gia%202013-2016_kiadv%C3%A1ny.pdf) (Letöltés ideje: 2016.06.28.)

<sup>29</sup> Skogan, Wesley: An overview of Community Policing: Origins, Concepts and Implementation. In: Williamson, Tom: The Handbook of Knowledge-based policing, John Wiley and Sons Ltd, 2008. 55. o.

<sup>30</sup> Tilley: i.m. 376. o.

a „közösségi rendőr” (ad absurdum nem is szükséges eleme). Fő elve az, hogy a rendőrség fő feladata a lakosság életminőségének javítása és a bűnözéstől való félelem csökkentése. A közösségi rendészet filozófiája mind a szervezeten belül, mind a szervezeten kívüli munkaszervezésre, munkára is kihat. A közösségi rendészet négy alapelve:

- konzultáció (együttműködés),
- átalakítás (a rendőrség decentralizálása),
- mobilizálás (a lakosság, valamint a különböző szervek a rendőrséggel közös munkába való bevonása)
- probléma-megoldás.<sup>31</sup>

Azaz az együttműködés rendkívül fontos. Szorosabb kapcsolatot kell kialakítani a helyi közösségekkel, mivel így hasznos információkat szerezhet a rendőrség a lakosság biztonságérzetét befolyásoló problémákról, ugyanakkor a bevonásukkal további erőforrásokhoz is juthat. A lakosságon kívül szoros együttműködés szükséges más állami, önkormányzati szervekkel, civilszervezetekkel és a gazdasági élet szereplőivel. A szervezeten belül más szervezeti struktúra kialakítását szorgalmazza ez az elmélet: újfajta döntéshozatali mechanizmust, új „szervezeti kultúrát” vezettek be: a döntési jogköröket a lehető legalacsonyabb szintre szállították le, oda, ahol a döntéshez szükséges információ és tudás már rendelkezésre áll, ezzel a döntéshozatal gyorsult és szakmailag megalapozottabbá vált.<sup>32</sup> A bűncselekményeken túl a kisebb súlyú rendzavarások kezelésére is hangsúlyt fektettek, mivel ezek megjelenése és elszaporodása nagyobb hatással van a szubjektív biztonságérzetre, mint a bűncselekmények. Az adott körzetben szolgáló rendőrt hosszú időre nevezték ki, így ő megfelelő személy- és helyismeretre tehetett szert, rendszeres jelenléte a zónájában a kétoldalú kommunikációt erősítette a rendőrség és az állampolgárok között. Ennek köszönhetően nőtt a bizalom a rendőrség iránt, így információk átadásával a lakosság segíthette a bűncselekmények felderítését is.<sup>33</sup> A közösségi rendőr a saját körzetében, zónájában a helyi közösség alappillére lett, a közösség építésében is szerepet kap(ott), továbbá a szigorúan vett rendészeti tevékenységen túl szociális feladatokat is ellát(ott): a helyi lakosság összetételére, a bűnözés jellemzőire reagálva egyedi megoldások segítségével.<sup>34</sup>

Az emberkereskedelem esetében különösen szem előtt kell tartani, hogy az elkövető és a sértett között sok esetben érdekközösség áll fenn, és amíg ez így van, addig nagyon nehéz a kizsákmányolásról tudomást szerezni, azonban a szomszédok, ismerősök, a körön kívüliek igenis rendelkezhetnek érdemi információval a rendőrség részére, amely segítheti a munkájukat (pl. a tanyavilágban munka célú kizsák-

<sup>31</sup> Tilley: i.m. 378. o.

<sup>32</sup> Tilley: i.m. 377. o.

<sup>33</sup> Szabó Henrik: A közösségi rendészet magyarországi modelljének kézikönyve. i.m. 14-17. o. és Tilley: i.m. 377. o.

<sup>34</sup> Uo. 379. o.



mányolás áldozata lehet valaki). Ehhez azonban a lakosság és a rendőrség közötti bizalmi viszonyt kell erősíteni, ugyanakkor a rendőrnek is „nyitott szemmel” járni (és szaktudással rendelkezni), hogy felismerje a jelenséget.

#### 4.3.1. A közösségi rendészet elméleti háttere, története

Közösségi rendészet az az „ikonikus” rendészeti modell, amely során a rendőrök a lakossággal szoros kapcsolatot építenek ki, megértve a problémáikat, aggodalmait, amelyre a rendőrök reagálnak is, a lakosság elvárásainak megfelelően.<sup>35</sup> Ez a modell a lakosságot is bevonja a bűnözés kontrolljába, a saját felelősségüket, szerepüket hangsúlyozva. A közösségi rendészet a rendőrség közösség kapcsolatának javítását tűzte ki célul, a bűnözés és a bűnözéstől való félelem csökkentése mellett.<sup>36</sup>

A közösségi rendészettel kapcsolatban az angolszász szakirodalom rendkívül gazdag. Sokan sokféleképpen dolgozták fel mind a történetét, mind az eredményeit, esetleges sikertelenségeit. Bullock szerint a közösségi rendészetet elsősorban „szervezeti stratégiaként” kell értelmezni,<sup>37</sup> amely szerint a közösségi rendészet filozófiájának az egész szervezet munkáját át kell hatnia. A döntés hozatali mód megváltoztatása, új szervezeti kultúra megteremtése a rendőrségen belül szintén része ennek az elméletnek.<sup>38</sup>

Közösségi rendészeti projekt szemléletét az USA-ból és Nagy-Britanniából több országban is megpróbálták átvinni, inkább kevesebb, mint több sikerrel, amikor a helyi társadalmi, politikai, gazdasági viszonyokra próbálták adaptálni, valamint a civil társadalom és a rendőrség közötti viszonyt fejleszteni.<sup>39</sup>

#### 4.3.2. A közösségi rendészet kialakulása

A közösségi rendészeti filozófia kialakulása az 1970-es évekre nyúlik vissza, azonban az utóbbi években a korábbi működés sikereinek illetve kudarcainak köszönhetően némi változáson ment keresztül, így a 2010-es évek már az ún. „modern közösségi rendészet” korszaka. A rendészet fejlődésének korszakait itt nem elemezzük, csupán egy táblázatban érzékeltetjük a fejlődést.<sup>40</sup>

---

<sup>35</sup> Bullock, Karen: *Citizens, Community and Crime control*, Palgrave Macmillan, 2014. 101. o.

<sup>36</sup> Uo. 101. o.

<sup>37</sup> Uo.

<sup>38</sup> Rowe: i.m. 99. o.

<sup>39</sup> Rowe: i.m.: 116. o. és Skogan: i.m. 49. o.

<sup>40</sup> Az egyes korszakokról lásd bővebben: Szabó: i.m.

	POLITIKAI KORSZAK 1840-1930	REFORM KORSZAK 1930-1980	KÖZÖSSÉGI RENDÉSZETI KORSZAK 1980-1990	21. SZÁZAD KÖZÖSSÉGI RENDÉSZETE
VEZETÉS	elsősorban politikai	törvény, profeszszionalizmus	Közösségi támogatás (politikai), törvény, professzionizmus	Segítő
CÉLKITŰZÉS	Bűnözés kontrol, rend, széles társadalmi szolgáltatás,	Bűnözés kontrol a politikusoktól elzártan, elvart a lakosság passzivitása	Bűnözés kontrol, bűnmegelőzés, problémamegoldás	bűnmegelőzés, Bűnözés kontrol, problémamegoldás
SZERVEZETI FELÉPÍTÉS	területileg decentralizált	centralizált, klasszikus	decentralizált munkacsoport	egyszintű munkacsoport
KAPCSOLAT A KÖZÖSSÉGGEL	közeli személyes, meghitt	szakmai távolságtartás	tanácsadói rendőrség, h megvédje a törvény értékeit, a közösség igényeinek meghallgatása	partnerség
KERESLET	a politikusok és a rendőrkapitány közötti kapcsolat fenntartása	diszpécseri munkán keresztül	az elemzésen és a problémákon keresztül	probléma-orientált rendészet
TAKTIKÁK	esemény vezérelt gyalogos járőrözés, kezdetleges nyomozás	preventív járőrözés, eseményvezérelt gyorsreagálás	gyalogos járőrözés, probléma megoldás	a járőrözés átszervezése, szervezett közösség, résztvevő vezetőség, felhatalmazás
ELVÁRÁSOK	képviseli a lakosság és a politikusok elvárásait, a szomszédsági normákat	a letartóztatások száma, a reagálási idő, a járőrözések száma, a bűncselekmények száma	az életminőség, lakosság elégedettsége, a rend fenntartása	az életminőség, a lakosság elégedettsége, az állomány elégedettsége, társadalmi rend
VÉGEREDMÉNY	politikai elégedettség, diszkrimináció, rendőri korrupció, a hivatali ellenőrzés hiánya	a bűncselekmények száma nőtt, a bűnözéstől való félelem erősödött, nem fair eljárások, elvesztett, rendőri túlkapások, pénzügyi támogatás	Életminőség javulása, a közösség elégedettsége	Életminőség javulása

1. táblázat<sup>41</sup><sup>41</sup> Stevens, Dennis: Applied Community Policing in the 21<sup>st</sup> Century, Pearson Education, 2003. 1-18. o.

A modern közösségi rendőrséget Skogan az alábbi elemek meglétéből vezeti le:<sup>42</sup>

- Probléma orientált rendészet megjelenése, eszközrendszerének alkalmazása a közösségi rendőri munkában.
- Félelem érzet csökkentő projektek megjelenése az 1980-as évek elején. Például, a betört ablakok elmélete<sup>43</sup>, amely a(z agresszív) zéró toleranciához vezetett
- Sokkal inkább egy folyamat, mint egy produktum.<sup>44</sup>
- Abból az elképzelésből, amely szerint a biztonság a rendőrség és a közösség közös ügye.<sup>45</sup>

A közösségi rendészeti modell bevezetése a rendőrségen éppen a decentralizáció okán, mindig városi, adott helyi programnak kell lennie.<sup>46</sup> A helyi közösségnek, a város/település jellemzőinek megismerését követően.

A hazai modell bevezetésekor a közösségi rendészet alapelemeit nehéz volt átültetni a hazai gyakorlatba, azok szemléletváltozást igényelnének. Némileg megnyugtató olvasni az angolszász irodalomban, hogy ez nem magyar sajátosság, szinte mindenki beszámol arról, hogy mind a probléma elemzés, mind a decentralizáció bevezetése nehézségekbe ütközött/ütközik ezen modell átültetésekor és rendkívül időigényes.<sup>47</sup>

A közösségi rendészetnek több dimenzióját is megfogalmazták: filozófiai, stratégiai, taktikai, szervezeti megközelítései is lehetségesek.

- Filozófiai Dimenzió<sup>48</sup>
  - lakosság bevonása
  - szélesebb feladatkör
  - személyes szolgálat (personal service)
- Stratégiai dimenzió<sup>49</sup>
  - újratervezett működés
  - hangsúly a megelőzésen
  - területközpontúság.
- Taktikai dimenzió<sup>50</sup>

---

<sup>42</sup> Skogan, Wesley, An overview of Community Policing: Origins, Concepts and Implementation, IN: Williamson, Tom: The Handbook of Knowledge-based policing, John Wiley and Sons Ltd, 2008. 44-46. o.

<sup>43</sup> Windt: Rendészeti stratégiák, avagy rendőrség és bűnmegelőzés... i.m. 97. o.

<sup>44</sup> Skogan: i.m. 46. o.

<sup>45</sup> Uo..47. o.

<sup>46</sup> Skogan: 51. o.

<sup>47</sup> Uo. 50-52. és a decentralizációról 52-54. o.

<sup>48</sup> Corder, Gary: Community Policing, In: Reising, Michael- Kane, Robert (eds): The Oxford Handbook of Police and Policing, Oxford University Press, Oxford, 2014. 154.-155. o.

<sup>49</sup> Uo. 155-156. o.

<sup>50</sup> Uo. 156-157. o.

- pozitív interakció
- partnerség
- probléma megoldás
- Szervezeti Dimenzió<sup>51</sup>
  - struktúra
  - menedzsment
  - információáramlás

#### 4.3.3. Az ún. Predictive policingről

Az amerikai és általában az angolszász rendőrök, kutatók, rendészettel foglalkozó szakemberek az említetteken túl, folyamatosan keresik az újabb módszereket a járőrözés, a rendőri munka hatékonyabbá tétele, a lakossági megítélés javítása és nem utolsósorban a bűnmegelőzés érdekében.

Az utóbbi tíz év egy újabb rendészeti modellje a magyarul talán „előrejelző” rendészetként fordítható predictive policing. A bekövetkező bűncselekményeket matematikai, statisztikai elemzések segítségével, egy számítógépes program alkalmazásával próbálják meghatározni a már meglévő adatok alapján. Az okkult tudományok alkalmazása helyett a meglévő adatokból körvonalazza az elkövetői kört, a helyszínt és a bűncselekményt a korábbi elkövetési időre, helyszínre és bűncselekmény típusára építve.<sup>52</sup>

Jeff Brantingham és George Mohler alkotta meg a bűnözési minta<sup>53</sup> elméletére épülő algoritmust, amely térképen ábrázolja a jövőben bekövetkező bűncselekményeket. A Los Angeles-i rendőrségen kipróbált módszer kecsegtetőnek bizonyul, bár kétségtelen, hogy még kevés hiteles adat, elemzés áll rendelkezésre.<sup>54</sup> Már így is számos tanulmányt lehet olvasni ennek kérdéses eredményességéről, mégis érdemes talán rámutatni, hogy ez a fajta adatgyűjtés, -elemzés az emberkereskedelem elleni fellépés során is segítség lehet (a betörés, a rablás és a többi sokkal gyakoribb deliktummal együtt).

---

<sup>51</sup> Uo. 157-159. o.

<sup>52</sup> Hollandiában is teret nyert ez a szemlélet l. erről bővebben: Rienks R. (2015) Predictive Policing: Taking a chance for a safer future.  
[https://issuu.com/rutgerrienks/docs/predictive\\_policing\\_rienks\\_uk](https://issuu.com/rutgerrienks/docs/predictive_policing_rienks_uk) (Letöltés ideje: 2016.06.24.)  
<http://www.policemag.com/channel/technology/articles/2015/06/predictive-policing-seeing-the-future.aspx> (Letöltés ideje: 2016.06.24.)

<sup>53</sup> Lásd többek között erről az egyes elméletek és azok elemzése alapján készült beavatkozási módokat: Hirschfield, Alex: Analysis for intervention, In: Newborn, Tim (ed.): Handbook of Policing i.m. 634. o.

<sup>54</sup> Lásd erről még egy 2016. májusi cikket: <http://www.theverge.com/2016/5/4/11583204/official-police-business-predictive-policing-paper> (Letöltés ideje: 2016.09.30.)

## 5. Összegzés, javaslatok

Az emberkereskedelem jelenségével kapcsolatban rendkívül kevés statisztikai adat, kutatás áll rendelkezésre a magyar helyzetre vonatkozóan, ennél a bűncselekménynél különösen magas a látencia aránya. A legfontosabb, hogy az emberkereskedelem jellemzőit, jellegzetességeit felismerjék: mind a lakosság, de leginkább a rendőrök. Ehhez kell a tapasztalat, a szakmai tudás és az, hogy legyen szakmai diskurzus, tapasztalatcsere, továbbképzés és nyitottság ezzel kapcsolatban (is). A civil oldalról az említett társadalmi vagy szociológiai megközelítés számos ismeretterjesztő kiadványt megjelentetett, tartanak képzéseket, figyelemfelkeltő kampányokat.

A már hivatkozott, 2015-ben, az Országos Kriminológiai Intézetben tartott ügyészeti kerekasztal-beszélgetés során egyértelművé vált, hogy az ügyészek számára a speciálisan képzett, emberkereskedelemben, annak komplexitásában járatos nyomozókra van (lenne) szükségük, akiből rendkívül kevés van ma az országban (az NNI emberkereskedelem elleni alosztályának munkatársai, országos hatáskörrel). Ugyanakkor az információ ott van az emberek között, ahhoz is érdemes lenne hozzájutni, azokat olyan rendőröknek összegezni, akik ismerik ezt a deliktumot, nyitottak a jelekre, felismerik azokat és olyanoknak tudják továbbítani ezeket, akik megfelelő eszközökkel, minőségben tudják elemezni, értékelni azokat. Ehhez igyekeztünk segítséget nyújtani, hogy mely rendészeti modellek azok, amelyek alkalmazása a rendőri szervezet egészének munkáját racionalizálná, a proaktivitást erősítené, a lakossági megítélést javíthatná.



**Dr. Szuhai Iлона tanársegéd**

*Nemzeti Közszerológati Egyetem rendészettudományi Kar Bevándorlási  
és Állampolgársági tanszék*

## **A terrorizmus női vonala**

*„...minden egyes ember ott és akkor, amikor teszi, amit tesz,  
maga dönt, mert végső elhatározásakor egyediül van.  
Felelőssége csak és kizárólag az övé.”  
(Tamási Erzsébet)*

### **1. Bevezető**

A globális események azt mutatják, hogy ma a legnagyobb fenyegetést a világ jövőjére nézve nem a nukleáris fegyverek, a katonai puccsok vagy a járványok jelentik, hanem a vallás és a vallási különbségek.<sup>1</sup> Elemezve a politikai, gazdasági vagy vallási alapon álló terrorszervezetek elkövetési módszereit, világszerte az látható, hogy a csoport jellegétől és céljától függetlenül mindegyik szervezetben a nők jelentik a közös tényezőt.<sup>2</sup> A nők aktív részvétele a militáns és terrorista szervezetekben – támogatóként, logisztikai személyzetként, támadóként, emberrablóként, gépeltérítőként vagy mártírként – lényegesen növekedett és a figyelem középpontjába került, ezért nem hagyható többé figyelmen kívül a nők és a terrorizmus kapcsolata.<sup>3</sup>

A nők részvétele a terrorista szervezetekben és a terrorizmusban nem kizárólag a 21. század jelensége, és nem is korlátozódik kizárólag az iszlamista szervezetekre. A nők a kezdetektől fogva szerepet játszottak terrorista tevékenységekben. Kapcsolatban voltak az orosz nihilista szervezettel, a Narodnaya Volyával a 19. század végén, valamint a Szocialista Forradalmi Párttal a 20. század elején. Nők is részt vettek a következő csoportok által elkövetett terrortámadásokban is: Peruban a Fényes Ösvény, Észak-Írországbán a republikánus és a lojalista felkelő csoportok, Srí Lankán a Tamil Tigrisek, Törökországban a Kurdisztáni Munkáspárt, Palesztin

---

<sup>1</sup> Tunde Agara: Gendering Terrorism: Women, Gender, Terrorism and Suicide Bombers International Journal of Humanities and Social Science, Vol. 5, No. 6(1); June 2015. 115-125. 116. o.

<sup>2</sup> Matty Hadaya: Female combatants in Islamic Terrorist Organizations. 4. o.  
[http://www.academia.edu/3883971/Female\\_combatants\\_in\\_Islamic\\_Terrorist\\_Organizations](http://www.academia.edu/3883971/Female_combatants_in_Islamic_Terrorist_Organizations).  
(Letöltés ideje: 2016.06.14.)

<sup>3</sup> Laura Sjoberg et al: Women, Gender and Terrorism. In Laura Sjoberg – Caron E.Gentry (Eds.), Women, Gender, and Terrorism. University of Georgia Press, Athens, GA, 2011. 2. o. Idézi Tunde Agara: i. m. 116. o.

területen a Hamasz, Mexikóban a Zapatista Mozgalom, a Fülöp-szigeteken az Abu Sayyaf, Afganisztánban a tálibok és Kolumbiában a Forradalmi Fegyveres Erők. Vezetői szerepet is betöltöttek a nők a németországi Baader-Meinhof csoportban, az olaszországi Vörös Brigádokban és a Frontvonalban, Spanyolországban és Franciaországban az ETA-ban, a japán Vörös Hadseregben, a csecsen ellenállási mozgalomban, a Palesztin Felszabadítási Szervezetben, valamint az amerikai Weather Underground szervezetben.<sup>4</sup>

Ma az látható, hogy sok nő készen áll arra, hogy terrorcselekményeket kövessen el minden olyan módon, ahogyan azt férfitársaik teszik.<sup>5</sup> Az elmúlt évben szinte nem volt olyan hét, hogy ne jelent volna meg hír olyan nőkről, akik szélsőséges akcióban vagy terrorcselekményben vettek részt. Denvertől Bécsig a kalifátust támogató lányok (Caliphettes) elmenekülnek az otthonukból egyedül vagy kis csoportban, hogy az Iszlám Állam területére vándoroljanak.<sup>6</sup> Számos kérdést vet fel a terrorszervezetekben aktívan részt vevő nők motivációjával kapcsolatban, hogy vallási, politikai vagy személyes okok befolyásolták-e a döntésüket, illetve van-e különbség a nők és a férfiak részvétele között.<sup>7</sup>

A rohamosan változó terrorista térkép kulcsszereplői a nők, ezért a tanulmány az általános nemi sztereotípiák hatása mellett egy új és kevésbé elemzett jelenség, a nyugati nők Iszlám Állam területére történő vándorlása kapcsán mutatja be a komplex vonzó tényezőket, valamint az Iszlám Államhoz csatlakozott nő profilja megalkotásának nehézségeit. A tanulmány konklúziója, hogy ezek a nők öntudatos személyként, cselekményük hatásainak és következményeinek tudatában hozták meg saját döntésüket és ezért vállalniuk kell a felelősséget.

## 2. A sztereotípiák hatása

Egy nőről nem feltételezik, hogy terrorista akciót követne el, nem tekintik fenyegetésnek, ezért könnyebben tud támadást végrehajtani és így segíteni a terrorista szervezetét. Ki tudja használni a női mivoltát a lebukás elkerüléséhez. Akadályozhatja a szigorúbb ellenőrzést, hogy a női test várandóssággal járó változásai lehetőséget adnak fegyverek és bombák elrejtésére a kismamaruha alatt.<sup>8</sup>

<sup>4</sup> Caron E. Gentry – Laura Sjoberg: The Gendering of Women's Terrorism. In Laura Sjoberg – Caron E. Gentry (Eds.), *Women, Gender, and Terrorism*. University of Georgia Press, Athens, GA, 2011. 58. o. Idézi Tunde Agara: i. m. 116. o.

<sup>5</sup> Farah Pandith – Sasha Havlicek: The female face of terror. 28 Jan 2015. <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/terrorism-in-the-uk/11374026/The-female-face-of-terror.html>. (Letöltés ideje: 2016.07.19.)

<sup>6</sup> Sasha Havlicek: The Islamic State's War on Women and Girls. Verbal testimony to the Congress Committee on Foreign Affairs. Institute for Strategic Dialogue. Founding CEO. July 28 2015. 3. o.

<sup>7</sup> Tunde Agara: i. m. 116. o.

<sup>8</sup> Karla J. Cunningham: Cross-Regional Trends in Female Terrorism. *Studies in Conflict and Terrorism*, 26, 2003, 171-195. 154. o.



A közvélemény tipikusan inkább az erőszak – beleértve a terrorizmust is – áldozatának tekinti a nőt, mintsem elkövetőjének. Ez a felfogás még erősebb az olyan közel-keleti és észak-afrikai országokból származó nők esetében, amelyeket rendkívül „elnyomónak” tartanak. Ezt a perspektívát gyakran átültetik a hivatalos és az operatív szakpolitikákba, így a nőkre nem úgy tekintenek, mint terrorista vagy gerilla szervezetek potenciálisan harcképes elemeire.<sup>9</sup>

Sjoberg és Gentry rámutat arra, hogy az „erőszakos nők” fogalma – akár terroristák, háborús bűnösök vagy népiirtás elkövetői – megtöri a nemi sztereotípiát a nők háborúban és a társadalomban játszott szerepéről. Azok a nők, akik erőszakos cselekményeket követnek el, nem békések, nem háborúellenesek, nem konzervatívok, nem erkölcsösek és nem visszafogottak, hanem ők maguk jelentik a biztonsági fenyegetést.<sup>10</sup> Úgy is mondhatjuk, hogy az erőszakos nő természetellenes, mert a nők természetüknél fogva békések és erkölcsösek. A női terroristák és az öngyilkos merénylők ezt a sztereotípiát törik meg és kihasználják a társadalmi érzékenységet. Tamási Erzsébet kiemeli, hogy a kriminológiában is ismert a nő elkövető-áldozat dichotómiájának gondolata. *„Az elméleti sémák szerint a női bűnöző nem konzisztens női mivoltával, olyat tesz, ami nőtől nem várható. Az erőszakot alkalmazó nő, aki gyereket, férjet, hozzátartozót bánt, ellentétes a gondozó, életet adó, szerető, gyengéd női szerepével, és az erre adandó társadalmi válasz szinte egyidejűleg a megdöbbenés és a felmentés.”*<sup>11</sup> Ezt mutatja, hogy bárhol terrorcsoport aktív résztvevőjeként fedezik fel a nőt, azonnal szenzációs média hír lesz a tevékenységük, amelyet – a média szerint – férjük, barátjuk, vagy általában a férfiak hatására folytattak. Ezzel objektivizálják a férfi dominancia doktrínáját ahelyett, hogy egyéni döntéseket vagy hasonló motivációkat és tényezőket kapcsolnának a cselekményekhez, csakúgy, mint a férfiakéhoz. Ez eddig elterelte a politikai döntéshozók, a biztonsági erők és a közvélemény figyelmét arról, hogy úgy tekintsenek erre a jelenségre, mint a terrorista csoportok elszántságának egy magasabb fokozatára.<sup>12</sup> Tamási Erzsébet megfogalmazásában *„az elkövető nők egyben áldozatok is, ha nem a sorsuké, múltjuké, körülményeiké, akkor jobb esetben a társadalomé, de modern mainstream álláspontunk szerint valamiképp mindig az éppen regnáló férfiaké is.”*<sup>13</sup>

Amíg a nőt, mint a gyengébb nemet a nemi sztereotípiá lencséjén keresztül nézzük, addig a terrorszervezetek továbbra is kihasználják a társadalom hibás perspektíváját és megbosszulják azt a női öngyilkos merénylők alkalmazásával. A terrorista szervezetek szereplőivel és öngyilkos küldetéseivel kapcsolatos nemi megkü-

<sup>9</sup> Uo.

<sup>10</sup> Laura Sjoberg – Caron E. Gentry: *Mothers, Monsters, Whores: Women's Violence in Global Politics*. London, Zed Publishers, 2007. 14. o. Idézi Tunde Ágára: i. m. 118. o.

<sup>11</sup> Tamási Erzsébet: *Terrorista nők*. Rejtjel, Budapest, 2013. 18. o.

<sup>12</sup> Tunde Ágára: i. m. 118. o.

<sup>13</sup> Tamási Erzsébet: i. m. 19. o.

lönbötetés csupán egyetlen célt szolgál: a női öngyilkos terroristák számának növekedését, ezért a normatív megszorítás taktikailag káros.<sup>14</sup> Cunningham szerint a nők feltételezett láthatatlansága a jelenség tudományos kutatását is nehezíti és olyan téves feltételezésekhez vezethet, hogy a nők jelentéktelen szerepet játszanak a terroriszervezeteken belül.<sup>15</sup> Ehhez még hozzáadódik, hogy magának a terrorizmusnak a kutatásában is számolni kell a megismerési akadályokkal. Bakóczy Antal kifejti, hogy a kriminalitással kapcsolatos kutatásoknál a megismerés akadályai és a kutatás korlátai befolyásolják a vizsgálat körét, terjedelmét, módszereit, tartalmát és tudományos eredményeit is.<sup>16</sup>

A különféle tudományos és történelmi tények eddig azt mutatták, hogy a „női terrorista” nem egy paradoxon és nem is új jelenség, viszont gyökeres szemléletváltást kíván meg a társadalom és a biztonsági erők általános nézeteiben, vagyis, hogy a férfiakat és a nőket egyenlő ellenségnek tekintsék a terrorizmus birodalmában. A nemi sztereotípiákhoz kapcsolódó feloldhatatlan ellentmondás félreértéseket és rossz stratégiákat eredményez gátolva ezzel a terrorellenes szakpolitika és a megelőzési módszerek hatékonyságát. Ez lehetővé teszi a terrorista szervezetek számára, hogy kihasználják a nemi kliséket, így a nők rejtett előnyt jelentenek a szervezet céljainak elérésében.<sup>17</sup>

A nők erőszakos extrémizmus elősegítésében játszott szerepével kapcsolatban az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) arra a következtetésre jutott, hogy a női terroristák radikalizálódásának értelmezését félreértés és alulértékelés jellemzi. A terroriszervezetek évtizedek óta célcsoportjuknak tekintik a nőket a toborzás szempontjából, azonban az erőszakos szélsőség és a terrorista radikalizálódás folyamatosan rosszul, férfiügyként van értelmezve.<sup>18</sup>

### 3. Az Iszlám Állam és a női migránsok

A Szíriába és Irakba áramló külföldiek nemcsak a növekvő számuk, hanem a nők nagy aránya miatt is figyelemre méltók. Az Iszlám Állam szervezethez utazó és annak államépítő tevékenységét támogató nőkről kevés információ áll rendelkezésre. Ezért is jelentős a Stratégiai Párbeszéd Intézetének 2015-ös jelentése, amely a nyugati nőkre koncentrálna gyűjtött össze információkat a motivációjukról, az életkörülményeikről az Iszlám Állam területén, valamint az általuk megtestesített po-

<sup>14</sup> Tunde Agara: i. m. 122. o.

<sup>15</sup> Karla J. Cunningham: i. m. 156. o.

<sup>16</sup> Bakóczy Antal: Megismerési akadályok a terrorizmus kutatásában. *Belügyi Szemle* 2015/7-8. 88. o.

<sup>17</sup> Kerry Lay: 'Women as Terrorists' An Insoluble Paradox: The Absurdity or The Threat? Canterbury Christ Church University, 2015. 39. o.

<sup>18</sup> OSCE: Women and Terrorist Radicalization. Final Report. February 2013. OSCE Secretariat – OSCE ODIHR Expert Roundtables. Organisation for Security and Co-operation in Europe. Forrás: <http://www.osce.org/secretariat/99919?download=true>. (Letöltés ideje: 2016.07.19.)

tenciális kockázatokról.<sup>19</sup> A „külföldi harcos” kifejezés alatt általában azokat a férfiakat értik, akik Szíriába és Irakba vándorolnak, hogy részt vegyenek az ottani konfliktusban. Ez azonban nem pontos meghatározás a régióba utazó nőkre vonatkozóan. Az Iszlám Állam által irányított területekre utazó nők jelenleg nem vesznek részt összecsapásokban, mert az Iszlám Állam ezt kifejezetten tiltja. Ezeket az „Iszlám Állam-nőket” ezért nem külföldi harcosnak, hanem migránsnak nevezik.<sup>20</sup>

Sasha Havlicek a 2015. július 28-án tartott kongresszusi meghallgatásán arra hívta fel a figyelmet, hogy a terrorista térkép változása miatt a nőket már nemcsak az extrémizmus áldozataként kell értelmezni, hanem annak elkövetőjeként is. Növekvő tendencia látható a nyugati társadalmakban (a biztonsági szerveknél is), hogy – különösen a muszlim – nőket, egyszerűen a fundamentalista ideológia áldozatának tekintik. Ezzel ellentétben az Iszlám Állam női tagjai ugyanolyan hirdetői a fundamentalista ideológiának, mint a férfiak:

- propagandistaként más nőket arra bátorítanak, hogy utazzanak Szíriába;
- felbujtóként erőszakra ösztönzik azokat, akik nem tudnak a harcmezőre jutni, hogy otthon romboljanak, amennyit csak tudnak;
- a premodern iszlám büntető törvényeinek brutális, néha erőszakos és szigorú kikényszerítői;
- a dzsihádisták következő generációjának anyái.

A nők bevonása a dzsihádisták csoportok fő taktikája és az a szerep, amit a nők ezekben a szervezetekben játszanak, tükrözi a terror ideológiáját és a csoport hosszú távú céljait. A rendelkezésre álló információ szerint az Iszlám Állam nem alkalmaz nőket harcosként, azonban a nők nemzetközi toborzását példanélküli sikerrel fokozta. Ezeket a nőket az Iszlám Állam arra korlátozza, hogy az erőszakot online kövessék el.<sup>21</sup> Más szélsőséges csoportokhoz hasonlóan az Iszlám Állam ugyanakkor szükség esetén taktikát változtathat, ezért lehetséges, hogy nők is elkövetnek majd terrorakciókat nyugati városokban.<sup>22</sup> Ezt a feltételezést az is alátámaszthatja, hogy elemzők szerint a terrorista szervezetek növekvő kormányzati nyomás esetén innovatívak, tehát bevonnak új tagokat vagy elkövetőket. Srí Lankán és a Palesztin területen is a politikailag erőszakos szervezetekben a nők részvétele növekedett és a nők szerepét kiterjesztették az öngyilkos terrorizmusra is. Ezt az innovációt jól szimbolizálja a Srí Lanka-i „Fekete Tigrisek” szervezete azzal, hogy tagjainak min-

<sup>19</sup> Hoyle, C, A. Bradford – R. Frenett: Becoming Mulan: Female Western Migrants to ISIS, Institute for Strategic Dialogue, London, January 2015. [www.strategicdialogue.org/ISDJ2969\\_Becoming\\_Mulan\\_01.15\\_WEB.PDF](http://www.strategicdialogue.org/ISDJ2969_Becoming_Mulan_01.15_WEB.PDF). (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

<sup>20</sup> Uo. 9. o.

<sup>21</sup> Sasha Havlicek: i. m. 10. o. Az online nyelvezetükben a nők ugyanannyira, ha nem jobban, erőszakosak, mint férfitaik és agresszívek a gyűlöletre és az erőszakra uszításban.

<sup>22</sup> Uo. 2-3. o.

tegy 50 százaléka nő.<sup>23</sup> Az Iszlám Államhoz csatlakozott nők közül sokan nyíltan kifejezték saját kívánságukat is, hogy részt vegyenek az erőszakban. Radikalizálódtak az Iszlám Állam erőszakos dicsőítésére és megosztották az erőszokról szóló legszörnyűbb tartalmakat, illetve beszámolókat.<sup>24</sup>

2012 óta mintegy 100 országból több mint 300 000 férfi és nő hagyta el otthonát és csatlakozott olyan dzsihádista szervezetekhez, mint az Iszlám Állam. Mások hűséget esküdtek az Iszlám Államnak, vagy olyan országokba utaztak, ahol a szervezet harcosokat toborzott és képzett ki, mint például Líbia. A terjedelem és a számok tekintetében ez a valaha látott legkiterjedtebb dzsihádista mozgósítás.<sup>25</sup>

Az Iszlám Államhoz vándorló nyugati nők növekvő arányával kapcsolatban Havlicek kiemeli, hogy 2015 elején csak a nyugati országokból érkezett külföldi harcosok számát 4 000 főre becsülték, akik a szíriai konfliktus kezdete óta Szíriába és Irakba utaztak. Ezek közül mintegy 550 fő volt nő, akik kivándoroltak az Iszlám Állam területére, támogatva a kalifátust. Annak ellenére, hogy ez a tendencia mintegy másfél évig tartott, nem irányult megfelelő figyelem a nők bevonásának jelentőségére, pedig ez a jelenség a rohamosan változó terrorista térkép kulcsfontosságú része. A külföldi harcosok és a migráns nők száma mára jelentősen nagyobb lett, a régió országainak (Libanon, Szaúd-Arábia, Törökország, Tunézia) becslése szerint ezekre tehető ez a szám, bár pontos, megbízható és átfogó adatok nem állnak rendelkezésre.<sup>26</sup>

A dzsihádista stratégia mindig bízott az aszimmetrikus hadviselésben, a változó taktikákban és mozgalmakban, hogy egy állandóan változó frontvonalat alakítson ki. Már tapasztalható, hogy új migrációs minták is kialakultak a nyugati nők vándorlása alapján. A kutatások azt mutatták, hogy az újonnan toborzott nők már nemcsak Szíriába vagy Irakba utaztak, hanem közvetlenül Líbiába is az Iszlám Állam által ellenőrzött területekre. A szervezet államépítő törekvései felgyorsultak és a kalifátus kiterjesztésére irányuló kísérletek már javában zajlanak. A nők toborzása ezekre a területekre ennek a stratégiának a szilárd részét képezi.<sup>27</sup>

#### 4. Az Iszlám Államhoz csatlakozott nő profilja

A Stratégiai Párbeszéd Intézete megvizsgálta az adatbázisában szereplő 13 nyugati országból érkezett 119 migráns nőt, akiknek nagy része brit, holland, svéd, francia és német állampolgár volt, kisebb része finn, ausztrál, belga, kanadai, oszt-

<sup>23</sup> Karla J. Cunningham: i. m. 155. o.

<sup>24</sup> Sasha Havlicek: i. m. 11. o.

<sup>25</sup> Shiraz Maher – Peter R. Neumann: Pain, Confusion, Anger, and Shame: The Stories of Islamic State Families. ICSR 2016. 5. o.

<sup>26</sup> Sasha Havlicek: i. m. 4. o.

<sup>27</sup> Uo. 13. o.

rák, norvég, bosnyák és amerikai volt. Egy Iszlám Államhoz csatlakozott nő általános profiljának felállításához azonban túl sok eltérést találtak.

A vizsgált nők 56 százaléka jelenleg férjezett, a legtöbb – ugyanolyan állampolgárságú, vagy legalább ugyanolyan nyelvi háttérrel rendelkező – külföldi harcos felesége. A kutatások szerint az Iszlám Állam területén a nyelvi csoportok igyekeznek egymáshoz közel élni, mert a legtöbb külföldi harcos nem beszél arabul és nem ismeri a helyi dialektust sem. A nők 30 százaléka özvegy. Legalább 13 százalék megosztotta a közösségi oldalakon, hogy van gyermeke, azonban ez a szám magasabb lehet, hiszen biztonsági okokból nem mindenki közöl képeket a gyerekekről. A kutatás legmegdöbbentőbb eredménye a nők eltérő profilja volt. A vizsgált migráns nők 14 és 46 év közöttiek, többségük 15 és 25 év közötti. Nagy számban vannak 16 évesek és az látható, hogy egyre fiatalabbakat toboroznak, a legfiatalabb egy 13 éves lány volt Németországból. A nyugati nők sokkal fiatalabbak, mint a férfiak, nemcsak azért, mert nagy igény van arra, hogy a már csatlakozott több ezer külföldi harcos feleséget kapjon, hanem azért is, mert a harcosok olyan nőt akarnak, akikkel azonos nyelvet beszélnek és elég fiatalok ahhoz, hogy biztosan hajadonok és „romlatlanok” legyenek.

A kutatás több más szempontból is talált eltéréseket a vizsgált nők csoportjának tagjai között, így az utazás módja, a családi háttér, vagy az iskolázottság. Míg a Közel-Keletről sok nő a férjével vagy a családjával vándorolt, addig nyugatról a nők többsége egyedül, gyakran kettesével vagy kis csoportokban utazott. Különböző a származás és a családi háttér is. Sok nőnek muszlim családi háttere van, azonban nagy arányban vannak azok is, akik áttértek az iszlámra a mozgalomhoz való csatlakozáskor. Az iskolázottság a középiskolától a gimnáziumon át a tudományos szintig terjed. Néhány nőt „hátrányos helyzetűnek” tarthatnak, azonban sok nő rendelkezik magas szintű kvalifikációval, akár orvosi diplomával is. Ezek a tények bizonyítékkul szolgálnak az Iszlám Állam univerzális vonzerejére és a kifinomult toborzási stratégiájának sikerére. Az eltérések azt is megvilágítják, hogy miért nehéz megalkotni azoknak az egyéneknek a profilját, akik sérülékenyebbek az Iszlám Állam toborzásával szemben.<sup>28</sup>

## 5. Vonzó tényezők az Iszlám Államhoz csatlakozó nők számára

Sok évvel a 9/11 és a 7/7 támadások után még mindig nincs következetes, stratégiai, nemzetközi szakpolitikai szemlélete a szélsőségesek toborzásának. Sasha Havlicek szerint ennek az egyik oka az, hogy nincs konszenzus a radikalizálódás motivációival kapcsolatban. A taszító tényezők (push factors) éveken keresztül nagy figyelmet kaptak, azonban a vonzó tényezőket (pull factors) teljesen figyelmen kívül hagyták. A taszító tényezők a vizsgált nők és lányok elmondása alapján

<sup>28</sup> Sasha Havlicek: i.m. 5. o.

leginkább a közös sérelmek, amelyek miatt elhagyták az otthonukat és kivándoroltak Szíriába. Ezek az alábbi kategóriákba sorolhatók:

- elszigeteltség érzése társadalmilag és/vagy kulturálisan, megkérdőjelezve a saját identitásukat és hovatartozásukat a nyugati kultúrán belül;
- a nemzetközi muszlim közösség erőszakos üldözése;
- neheztelés ezzel az üldözéssel szembeni nemzetközi fellépés hiánya miatt.

A nők számára az önazonosság kérdése vetődik fel: Mit jelent muszlim nőnek lenni a nyugati világban?<sup>29</sup> Az Iszlám Állam egy lehetőséget jelent a szabad életre, a szolidaritásra, a női testvériségre, a hovatartozásra, az önbecsülésre és a tiszteletre. Az Iszlám Államhoz való csatlakozás a nők számára emancipáló projektként van beállítva. Havlicsek szerint a nyugati elemzések, stratégiák és műveleti válaszokban túl gyakran hiányzik annak megértése, hogy az egymással összekapcsolódó vonzó tényezők milyen központi szerepet játszanak.

Az etnikai származás, az iszlám hagyományok és gyakorlatok eltérésének ellenére, valamint a különböző szintű integráció és egyenlőség – főleg a kormányok különböző külpolitikai pozíciója – ellenére ma az iszlamista extrémizmus közös vonala szinte mindenhol megtalálható. A Stratégiai Párbeszéd Intézetének kutatása szerint ennek oka jóval az Iszlám Állam és a digitális korszak kezdete előtti időszakban keresendő, amikor a vahabita szalafizmus óriási forrásokkal rendelkező globális toborzási propagandagépezete kezdett a muszlim kultúra és a vallásgyakorlás súlypontjává válni világszerte. Fokozatosan és alattomosan eltüntette a sokféle iszlám hagyományt és gyakorlatot és megvetette a szellemi alapjait azoknak a masszív iszlamista szélsőséges mozgalmaknak, amelyekkel ma szembesülünk. A rejtett ideológia agresszív exportja és finanszírozása alapvetően zavartalan volt három évtizeden keresztül, láthatóan megváltoztatva a kulturális és vallási gyakorlatokat világszerte olyan módon, amely aránytalanul befolyásolta a nőket és sok területen szakítottak anyáik és nagyanyáik tradícióival.<sup>30</sup>

Az internet kulcsszerepet játszik abban, hogy növekszik a nők részvétele a dzsihádisták csoportokban. A korábbi offline hálózatokkal szemben az online világ egy olyan arénát nyújt a nők számára, amelyben valódi tevékenységet folytathatnak. Az Iszlám Állam különösen sikeres volt ennek a potenciálnak a hasznosításában, támogatva a közösségi média fokozott használatát – különösen a nyugati – „Iszlám Állam-nők” esetében. A szervezet nagyon jól megértette, hogy a nők milyen PR és toborzási értéket képviselnek. A „dzsihádisták lányhatalom” szubkultúrája az egyértelműen nyugati kultúrában gyökerező közösségi média hálózatából emelkedett ki, míg ezzel párhuzamosan elutasította azt.<sup>31</sup>

<sup>29</sup> Uo. 6. o.

<sup>30</sup> Uo. 7. o.

<sup>31</sup> Uo. 8. o.

Messze a legfontosabb vonzó tényező a nők toborzásában a „Kalifátus márkanév”. Míg sok nő a férjével együtt utazott Szíriába a konfliktus kezdetekor, a Kalifátus kikiáltása óta számos hajadon kezdett Szíriába utazni, mert a „Kalifátus márkanév” többet képvisel, mint maga a harc. Képviseli az „iszlám utópia” építését és többféle lehetőséget nyújt az embereknek az államépítési projekt részeként.<sup>32</sup> A Kalifátus realitása az, ami az Iszlám Államot megkülönbözteti az al-Kaidától és más dzsihadista szervezettől.<sup>33</sup> Rendkívül fontos az a tény, hogy az Iszlám Állam földrajzi területet foglal el, ami kézzel foghatóvá teszi az ideológiát, szemben az eszményképekkel és a reményekkel. Ez a terület egy célállomást képez és a valódi világ hitelességét adja az Iszlám Állam üzenetének.

## 6. A nők tudatos és saját döntése

Az Iszlám Államhoz kapcsolódó brutális, erőszakos képek ellenére példátlanul nagy arányban vannak nők és lányok, akik saját akaratukból döntenek úgy, hogy csatlakoznak a szervezethez, önként alávetve magukat a csoport ideológiájának és szabályainak. Ez egy komoly következményekkel járó gyorsan növekvő tendencia.<sup>34</sup>

A taszító és vonzó tényezők alapján megállapítható, hogy nem helyes az a feltételezés, hogy a nők naivak vagy „tudatlanok” voltak az Iszlám Állam brutalitásával kapcsolatban. A „dzsihadista menyasszonyok” egy túlzottan leegyszerűsített kifejezés, azonban a nők nem tudatlanok abban a tekintetben, hogy az elsődleges szerepük az lesz, hogy egy dzsihadistához menjenek feleségül és létrehozzák az új generációt. Ez a forgatókönyv önmagában egy fizikai utazásba ágyazott kalandot jelent, valamint a házasság ígérését egy dzsihadista harccsal, aki majd egy helyet ajánl a feleségének a paradicsomban, ha meghalna a csatában. A korlátozott személyes mozgásszabadságuk ellenére a nők könnyített katonai kiképzést kapnak, ami azt jelzi, hogy a jövőben változhat a szerepük. Jelentések és kutatások azt is mutatják, hogy intenzív vallási és arab nyelvi képzésben is részesülnek, hogy beilleszkedjenek az új otthonukba.

Annak szem előtt tartásával, hogy ezeknek a lányoknak a többsége kiskorú, egyértelmű, hogy a többségük ideológiailag az ügy őszinte elkötelezettje. Az erőszakos kijelentések, a fegyverekkel felszerelt nők képei és az emancipációs forgatókönyvek ellenére – amelyek miatt egyébként elhagyják a nyugatot – önként alávetik magukat a nagyban háziasszony szerepnek, valamint a férjük mártíromságának.<sup>35</sup> Ezzel megdől az a sztereotípa, amely szerint a bűnöző nő lelki sérült, ezért csele-

<sup>32</sup> Uo. 9. o.

<sup>33</sup> Szuhai Ilona: Biztonsági kockázatok növekedése a Közel-Keleten. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XV. Pécs, 2014. 50. o.

<sup>34</sup> Sasha Havlicek: i.m. 10. o.

<sup>35</sup> Uo. 11. o.

kedete nem önálló döntés, hanem döntési kényszer, így felelősség sem terheli.<sup>36</sup> A szakirodalom azt sugallja, hogy a társadalomnak fel kell ébrednie, a biztonsági erőknek, a döntéshozóknak és a médiának változtatnia kellene azon, hogy a nők aktív részvételét a terrorista szervezetekben és az öngyilkos merényletekben devianciaként és eltévelyedésként kezelje. Úgy kellene tekinteni ezt a jelenséget, ami valójában: tudatos döntés, amit egy öntudatos személy hozott meg a cselekménye hatásainak és következményeinek tudatában, ugyanúgy, mint egy férfiterrorista.<sup>37</sup>

## 7. A családok szerepe a megelőzésben

A harcosok családja a leghatékonyabb értékek közé tartozik az Iszlám Állam elleni küzdelemben. A Radikalizálódás és a Politikai Erőszak Tanulmányok Nemzetközi Központja 17 országból 46 család beszámolója alapján négy jellemző téma köré csoportosította a családi tapasztalatokat: fájdalom, összezavartság, harag és szégyen. Egyértelművé vált, hogy milyen univerzális a családok érzékelése a családtagjainak tevékenységével kapcsolatban függetlenül attól, hogy tunéziai, török, brit vagy bosnyák családok voltak. Sok család reménytelennek érezte a helyzetét és csak néhány kapott megfelelő segítséget vagy tudta, hogy kihez fordulhat. Ezek elszalasztott lehetőségeknek tűnnek. A családi történetek feltárták azt a fájdalmat és a szenvedést, amit a dzsihadista-jelöltek a szeretteiknek okoznak. A családok kulcsfontosságúak lehetnek abban, hogy megállítsák a fiaikat és lányukat, vagy, hogy arra bátorítsák őket, hogy szökjenek meg a terrorszervezettől, illetve, hogy segítsék őket a visszailleszkedésben, amikor visszatérnek.<sup>38</sup>

A női terrorizmus motiváló erejének megértése lehet a terrorellenes stratégia és a megelőzési technika kulcsa.<sup>39</sup> Az EBESZ szerint a nők bevonása, mint „*politikaformáló, oktató, közösségek tagja és aktivista*” elengedhetetlen a terrorizmus megelőzésében. A szervezet hangsúlyozza, hogy a „*nők döntő fontosságú visszajelzést tudnak nyújtani a nemzetközi közösség terrorellenes törekvéseiről, főként amikor megelőző szakpolitikáknak és gyakorlatoknak kontra-produktív hatásai vannak a közösségekre*” és „*hatékony vállalkozók a kezdeményezésekben, formálják az erőszakos szélsőségek és a terrorista propaganda elleni forgatókönyveket, illetve különleges súlyuk lehet a női közönség esetében.*”<sup>40</sup>

<sup>36</sup> Tamási Erzsébet: i.m. 63. o.

<sup>37</sup> Tunde Agara: i.m. 122. o.

<sup>38</sup> Shiraz Maher – Peter R. Neumann: i.m. 5. o.

<sup>39</sup> Kerry Lay: i.m. 19. o.

<sup>40</sup> OSCE: i.m. 2. o.



## 8. Összegzés

A nők egyre inkább a terrorizmus részévé válnak. Nemcsak a nők tevékenységének az aránya növekszik a terroristák és a politikailag erőszakos szervezetekben, hanem a tevékenységük köre is kiszélesedik.<sup>41</sup> Tamási Erzsébet szavaival élve „*terhesnek látszó nők fátyolban, csadorban, nők túsarkúban és kiskosztümben, és robbantanak gyerekek, nagymamák is.*”<sup>42</sup> Mindezek ellenére a női terroristák gyakran kimaradnak a biztonsági és a rendészeti stratégiákból. A terrorcsoportok kihasználják a rendészeti stratégiák gyenge pontjait és a társadalmi sztereotípiákat, ezekhez igazítják módszereiket és így jutnak előnyökhöz. A terrorellenes stratégiák általában a maskulin nemi profil köré épülnek, figyelmen kívül hagyva a nőket, mint egyenlő ellenséget és fenyegetést.<sup>43</sup> Le kell azonban szögeznünk, hogy a terrorizmus erőszakos bűncselekmény, melynek elkövetője nemre való tekintet nélkül bűnöző.<sup>44</sup>

Az EBESZ fontos ajánlásokat fogalmazott meg az erőszakos extrémizmusban való női részvétel megértése és megelőzése érdekében:

- a tudatosság fokozása a női terroristák radikalizálódásával és a terrorizmusban való részvétellel kapcsolatban, ösztönözve a szülők, tanárok, szociális munkások, rendőrök, újságírók és bírók érzékenyítését a sztereotípiák és a félreértések eloszlata érdekében;
- a női terroristákkal kapcsolatos kutatások támogatása, különösen a nők logisztikai és ideológiai szerepére vonatkozóan a terrorszervezetekben;
- a női terroristák radikalizálódásával foglalkozó kutatók együttműködése és információcseréje, a kutatási eredmények felhasználása a döntéshozásban.<sup>45</sup>

Mindehhez – Havlicsek megfogalmazása alapján – kritikai gondolkodásra tanító oktatási szemléletre van szükség, különösen az internet használatával kapcsolatban, valamint olyan programokra, amelyek felkészítik a fiatalokat a szélsőséges propagandával szemben. A kihívás növekvő tendenciája miatt gyakorlati szinten több olyan nőre is szükség van, akik a terrorellenes, a szélsőségellenes és az ellenradikalizálódási munkában vesznek részt. Különösen a Szíriából és Irakból visszatérő nők ügyeinek feldolgozásához létfontosságú a nők munkája.<sup>46</sup> Minden ajánlás és javaslat mellett azonban nem feledkezhetünk meg arról, hogy nemre való tekintet nélkül minden ember felelős a saját döntéseiért.

<sup>41</sup> Karla J. Cunningham: i.m. 162. o.

<sup>42</sup> Tamási Erzsébet: i.m. 22. o.

<sup>43</sup> Kerry Lay: i.m. 2. o.

<sup>44</sup> Tamási Erzsébet: i.m. 19. o.

<sup>45</sup> OSCE: i.m. 11. o.

<sup>46</sup> Sasha Havlicsek: i.m. 16. o.



# MIGRÁCIÓ ÉS BÜNTETŐJOG



**Dr. Hautzinger Zoltán PhD, egyetemi docens, tanszékvezető**  
*Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar*  
*Bevándorlási és Állampolgársági Tanszék*

## **Büntetőjogi tényállások a külföldiség és a migráció vonzásában\***

### **1. Bevezetés**

Az emberi vándorláshoz – annak jogszerű (legális) vagy jogszerűtlen (illegális) voltától függetlenül – kapcsolódhatnak jogsértő cselekmények. Ezek számbavétele esetén hagyományosan az illegális migrációval, így elsősorban az államhatár jogellenes átlépésével, valamely ország területén engedély nélkül vagy tiltó bejegyzés ellenére megvalósuló tartózkodással, illetve ezekhez történő, más személy általi segítségnyújtással összefüggő tényállások jutnak eszünkbe.

A migrációhoz ugyanakkor nemcsak a jogszerűtlen bevándorlást vagy tartózkodást szankcionáló normák kapcsolódhatnak. A nemzetek közötti utazás természet-szerű csatornája lehet egyes tárgyak, dolgok engedély nélküli szállításához (csempészéséhez), de a migráció egyes fajtái lehetnek kiinduló tényezői annak is, hogy az elkövető nem a származása szerinti országban valósítson meg bármilyen bűncselekményt. Ennélfogva a migrációval összefüggésbe hozható, büntetőjogi szankciót kiváltó cselekményeket, elkövetési magatartásokat érdemes különböző szempontok szerint csoportosítani.

E tanulmány azt a célt kívánja teljesíteni, hogy sajátos szemszögből, a hatályos, magyar büntető törvénykönyv<sup>1</sup> szerint tegyen kísérletet olyan bűncselekménycsoportok megállapítására és létező tényállások elemzésére, amelyek vagy a külföldiséghez, vagy a migráció bármely típusához kapcsolódnak.

### **2. A külföldiséggel kapcsolatos tényállások**

A külföldiség fogalma egy büntetőjogi különös törvényi tényállásban úgy jelenhet meg, hogy a jogalkotó külön tényállási elemként tekint a honos (a törvény területi hatálya szerinti) állampolgársággal nem rendelkező személyekre vagy szervezetre. E körbe egyfelől olyan deliktumok tartoznak, amelyek törvényi szövegezésében a külföldi kifejezés avagy olyan fogalom szerepel, amely jellemzően külföldi személyekhez kötődik. Ezekben a bűncselekményekben a külföldiség mint elméleti tényező, absztrakt módon lehet számottevő.

---

\* E tanulmány az MTA Bolyai János kutatási ösztöndíj támogatásával készült.

<sup>1</sup> A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.)

A külföldiség a magyar jogban jellemzően az állampolgársághoz kötődik. Ide sorolhatók azok a személyek, akik származásukat tekintve nem kötődnek Magyarországhoz. A külföldiség mint jellemző ugyanakkor ennél bővebb értelmezési lehetőséget kínál abban az esetben, ha olyan kérdések tekintetében merül fel, amelyek külföldiek bizonyos csoportjára is utalhatnak. Ezek lehetnek gyűlölet-bűncselekmények, amelyeknek szabályozását a rasszizmussal, a homofóbiával, az antiszemitizmussal és hasonló jelenségekkel szemben nem csupán a konkrét, erőszakos cselekményekben testet öltött intolerancia szankcionálására, hanem magának az intoleráns társadalmi közegnek a kezelésére is alkalmazzák.<sup>2</sup>

A külföldiséggel összefüggésbe hozható bűncselekmények másik kategóriája azok a deliktumok lehetnek, amelyekben külföldi illetőségű alany mint jól meghatározott szervezeti kategória szerepel. Lehet külföldi hivatalos személy, hatóság vagy akár kormány is. E csoportot jelen esetben megnevezhetjük a külföldi illetőséggel összefüggő bűncselekményeknek is.

### *2.1. A külföldiek bizonyos csoportja, közössége sérelmére megvalósítható deliktumok köre*

A gyűlölet-bűncselekmények egyes szerzők szerint olyan bűncselekmények, amelyeket (részben vagy egészben) egy csoporttal szemben érzett előítélet motivál.<sup>3</sup> Más vélemény szerint az előítélet még nem sarkall cselekvésre, inkább ún. társadalmi gyűlölet megnyilvánulásáról lehet szó, amely végrehajtásakor az elkövetők az áldozatok csoportját közösségen kívüli ellenségnek tekintik. A társadalmi gyűlölet által motivált magatartások törzsi attitűdökre épülnek, amikor is az idegenek csoportja folyamatos fenyegetést jelent, ezért ellenségként kezelésük nem szorul további bizonyításra.<sup>4</sup>

Minthogy a gyűlölet-bűncselekmények célpontjai mindig valamilyen ismérv alapján kategorizálható csoportok lehetnek, a sértetti körből nem zárhatók ki az állam területén élő külföldiek bizonyos (menekült, menedékes, bevándorló stb.) közössége sem. E körbe a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási indíttatású bűncselekmények tartoznak. Egy alternatív kommentár szerint például a nemzeti csoport kifejezés egyaránt utalhat valamely állam polgárainak közösségére is, míg – a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről szóló ENSZ egyezményre hivatkozva – a faji megkülönböztetés fogalma alá vonható minden olyan különb-

<sup>2</sup> Dinók Henrietta: A gyűlölet-bűncselekmények szabályozásának általános kérdései – a kiemelt büntetőjogi figyelem mellett és ellen szóló érvek. Állam- és Jogtudomány 2014/2. 27. o.

<sup>3</sup> Balogh Lídia – Pap András László: A homofób és transzfób indíttatású gyűlölet-bűncselekmények előfordulása, valamint a jogi fellépés keretei Magyarországon. In: Takács Judit (szerk.): Homofóbia Magyarországon. L'Harmattan. Budapest, 2011. 129. o.

<sup>4</sup> Bencze Máttyás: Gyűlölet-bűncselekmények és „ítélkezési populizmus”. Fundamentum 2014/1-2. 130. o.

ségtétel, kizárás, megszorítás vagy előnyben részesítés, amelynek alapja a faj, a szín, a leszármazás, a nemzetiségi vagy etnikai származás.<sup>5</sup>

A gyűlölet-bűncselekmények körében a népirtás, az emberiesség elleni bűncselekmény, a közösség tagja elleni erőszak, valamint a közösség elleni uszítás lehetnek olyan deliktumok, amelyek elkövetésének motivációja mögött az idegengyűlölet, ezen keresztül külföldiek nemzeti, etnikai, faji vagy akár nyelvi hovatartozása áll. Ezek közül a Büntető Törvénykönyv különösen drasztikus elkövetési magatartásokat ír le a népirtás esetében, kiemelve, hogy az valósítja meg e bűncselekményt *aki valamely nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport teljes vagy részleges megsemmisítése céljából*

a) a csoport tagjait megöli,

b) a csoport tagjainak súlyos testi vagy lelki sérelmet okoz,

c) a csoportot olyan életfeltételek közé kényszeríti, amelyek azt vagy annak egyes tagjait pusztulással fenyegetik,

d) olyan intézkedéseket tesz, amelynek célja a csoporton belül a születések megátolása,

e) a csoporthoz tartozó gyermekeket más csoportba elhurcolja.<sup>6</sup>

A népirtásért – mint a legsúlyosabb gyűlölet-bűncselekmény elkövetéséért – csak e csoportok vonatkozásában állapítható meg büntetőjogi felelősség, de Bárd Petra a jelen társadalmi feszültségeit figyelembe véve a védelmi kört kiterjesztené.<sup>7</sup> Magából a tradicionális felsorolásból mindenesetre egy meghatározott nemzethez (állampolgársághoz) kötődés éppúgy megállapítható, mint az idegen fajhoz vagy vallási csoporthoz tartozás. A nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoporthoz tartozás definiálása egyébként a nemzetközi jogi szintéren már viszonylag rég óta ismert. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága által közzétett értelmezés szerint a faji megkülönböztetés alapja a faj, a szín, a leszármazás, a nemzetiségi vagy etnikai származás, és célja vagy eredménye politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális vagy a közélet bármely más terén az emberi jogok és alapvető szabadságjogok elismerésének, egyenrangú élvezetének vagy gyakorlásának megsemmisítése vagy csorbítása.<sup>8</sup> A migráció globalizálódásával ugyan az előítéleteken alapuló idegenellenesség egyre inkább közelít az idegengyűlölethez,<sup>9</sup> de arra a második világháborút követően Eu-

<sup>5</sup> Átol Dorottya – Dombos Tamás – Jovánovics Eszter – M. Tóth Balázs – pap András László – Udvari Márton: Közösség tagja elleni erőszak. Alternatív kommentár. Fundamentum 2013/3. 84. o.

<sup>6</sup> Btk. 142. §

<sup>7</sup> Bárd Petra: A gyűlölet-bűncselekmények hatékony üldözésének társadalmi feltételrendszere. In: Borbíró Andrea – Ízelt Éva – Kerezi Klára – Lévy Miklós – Podoletz Léna (szerk.): A büntető hatalom korlátainak megtartása: a büntetés mint végső eszköz. Tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 2014. 30. o.

<sup>8</sup> A faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről New Yorkban 1965. december 21-én elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1969. évi 8. törvényerejű rendelet 1. cikk 1. pont

<sup>9</sup> Görbe Attiláné Zán Krisztina: Migráció – előítélet – idegenellenesség. Előítélet-kutatás a belügyi ágazatban. Nemzeti Közszerzői Egység Rendészettudományi Kar. Budapest, 2014. 9. o.

rópában sem nagyon volt példa, hogy külföldiek jól körülhatárolható közösségével vagy csoportjával szemben a népirtás tényállásába ütköző módon léptek volna fel. Ilyen el nem évülő deliktumoknak a sértettei rendszerint ugyanannak a joghatóság-nak a területi hatályán belül élő, nem idegen státusú etnikai közösségek voltak.<sup>10</sup>

Az emberiség elleni bűncselekmény törvényi tényállását tekintve az alapeset egyik fordulata érdekes. Az követi el a cselekményt, *aki a lakosság elleni átfogó vagy módszeres támadás részeként politikai, nemzeti, etnikai, kulturális, vallási, nemi vagy más ismerv alapján meghatározható csoportot vagy annak tagját a csoporthoz tartozása miatt alapvető jogaitól megfoszt.*<sup>11</sup> Maga a deliktum idézett szövege a humanitás, az alapvető emberi értékek eltiprását, az emberi méltóság kiemelkedően súlyos megsértését valósítja meg politikai, nemzeti, etnikai, kulturális, vallási, nemi vagy más ismerv alapján meghatározott csoport tagjaival szemben. Sántha Ferenc szerint azonban fontos tényállási elem, hogy a támadásnak széleskörűnek vagy módszeresnek kell lennie, az elszigetelt vagy véletlenszerű magatartások nem e bűntett szerint minősíthetők.<sup>12</sup> Az emberiség elleni bűncselekmény célpontjai elsősorban a lakosság egyfajta szempont szerint meghatározható tagjai, akik semmilyen katonai műveletben nem vesznek részt. A más ismerv megjelölése a tényállásban pedig jelentheti akár menekültek vagy menedékesek csoportjai tagjai jogainak megfosztását is.

A gyűlölet-bűncselekmények dimenziójában a közösség tagja elleni erőszak túnik napjainkban a legéletszerűbb tényállásnak. E deliktumot az valósítja meg, *aki egyfelől mást valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása, így különösen fogyatékosága, nemi identitása, szexuális irányultsága miatt olyan, kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy az adott csoport tagjában riadalmat keltsen másfelől mást valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása, így különösen fogyatékosága, nemi identitása, szexuális irányultsága miatt bántalmaz, illetve erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön.*<sup>13</sup> A tényállásban megfogalmazott elkövetési magatartások veszélyessége nemcsak a társadalmi gyűlölet megnyilvánulása miatt, hanem a vele együtt járó közbiztonságot súlyosan fenyegető hatásuk miatt jelentenek komoly kockázatot. Az idézett törvényhely egyrészt a garázdaság egy sajátos indíttatású esetéről rendelkezik, másrészt az élethez, testi épséghez, személyi szabadsághoz és az önrendelkezés jogához fűződő társadalmi érdeket védi. Az elkövetési magatartásnak tehát – a garázdasághoz hasonlóan – hangsúlyosan közösségellenesnek, feltűnően antiszociálisnak kell

<sup>10</sup> Lásd bővebben: Hoffmann Tamás: Egy előre meghozott ítélet krónikája? A népirtás büntetének megelőzéséről és megbüntetéséről szóló egyezmény alkalmazása (Bosznia Hercegovina kontra Szerbia és Montenegró) ügy a hágai Nemzetközi Bíróság előtt. *Kül-Világ* 2006/2. 15-36. o.

<sup>11</sup> Btk. 143. § (1) bek. h) pont

<sup>12</sup> Sántha Ferenc: Az emberiség elleni bűncselekmények. *Miskolci Jogi Szemle* 2008/1. 58. o.

<sup>13</sup> Btk. 216. § (1)-(2) bek.



lennie, továbbá alkalmasnak kell lennie arra, hogy a védett tulajdonságokkal rendelkező csoport, közösség tagjaiban riadalmat keltsen. Az elkövetési magatartások második csoportjának célja valakinek valamely csoporthoz tartozása miatti bántalmazása (testi sértése, egészségkárosítása) vagy kényszerítése (valaminek a megtétele, meg nem tétele vagy eltűrése).

A közösség tagja elleni cselekmények körében nemcsak az erőszak, hanem az uszítás is büntetendő cselekmény. Ezt az követi el, *aki nagy nyilvánosság előtt valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport ellen gyűlöletre uszít.*<sup>14</sup> Egy alkotmánybíróági határozat kimondta, hogy alkotmányosan büntetőjogi korlátozás alá vonható a közösségek méltóságát sértő, köznyugalmat veszélyeztető magatartás is.<sup>15</sup> Magyarország Alaptörvényének 2013. március 25-én elfogadott és 2013. április 1-jén hatályba lépett negyedik módosítása 5. cikkének (2) bekezdése ezt az elvet tulajdonképpen szövegszerűen is az Apatörvény részévé emelte, rögzítve azt, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának, illetőleg többek között nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának megsértésére. A módosítás eredményeként tehát az Alaptörvény is kifejezetten nevesít egy olyan esetkört, ahol a véleménynyilvánítás szabadságát érintő normák alkotmányos vizsgálatakor elvi kiindulópontnak tekintendő a rendelkezés.<sup>16</sup>

Noha, Magyarországon meglehetősen mérsékelt még napjainkban is a kifejezetten külföldiekkel szemben, valamely nemzethez tartozásuk vagy más szempont szerinti összetartozásuk (pl. bevándorló jellegük) miatt elkövetett rasszista indíttatású bűncselekmények, egy európai uniós felmérés szerint azonban bizonyos tagországokban konkrétan kimutathatók, hogy a külföldiek mely közössége ellen valósítanak meg ilyen jellegű deliktumokat. A skandináv országokban a szomáliaiak, Máltán, Írországban, Olaszországban, Észtországban, Belgiumban, Hollandiában, Portugáliában az afrikaiak, míg Dániában, Németországban, Ausztriában, Bulgáriában a törökök számítanak sértetti célcsoportnak.<sup>17</sup> Mindezek alapján, illetve a növekvő migráció, nem utolsó sorban annak jogellenes megvalósulásának társadalmi elutasítása okán sem vethető el, hogy effajta bűncselekmények célpontjai a jövőben hazánkban menedéket kereső vagy a menedékjoggal visszaélni szándékozó külföldiek csoportjai is lehetnek.

<sup>14</sup> Btk. 332. § b) pont

<sup>15</sup> 14/2000. (V.12.) AB határozat

<sup>16</sup> Vö. Blaskó Béla (szerk.): Büntetőjog. Különös rész II. Rejtjel Kiadó. Budapest-Debrecen, 2015. 70. o.

<sup>17</sup> Lásd bővebben: Gyűlölet-bűncselekmények az Európai Unióban. FRA European Union Agency for Fundamental Rights. Forrás: [https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-factsheet\\_hatecrime\\_hu\\_final.pdf](https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-factsheet_hatecrime_hu_final.pdf) (Letöltés ideje: 2016.08.03.)

## 2.2. A külföldi illetőséggel összefüggő bűncselekmények

A hazai büntetőjogi szabályozás kevésbé hangsúlyosan értelmezett szelete, mikor az egyes büntetőjogi különös törvényi tényállásokban a külföldiség mint kifejezés vagy kategória többlettartalomként mutatkozik meg. Ezek azok a deliktumok, amelyekben külföldi hivatalos személy, külföldi kormány, külföldi szervezet, idegen hatalom vagy idegen szervezet jelenik meg.

A külföldi hivatalos személyhez a büntetőtörvény egyfelől konkrét törvényi tényállásokat, másfelől meglehetősen egzakt fogalmat társít. A bűncselekmények körében ilyen sajátos deliktumként említendő a külföldi hivatalos személlyel kapcsolatban elkövetett befolyás vásárlása,<sup>18</sup> a külföldi hivatalos személlyel kapcsolatban elkövetett befolyással üzérkedés<sup>19</sup> vagy a nemzetközileg védett személy elleni erőszak.<sup>20</sup> Előbbi két cselekmény esetében a külföldi hivatalos személy érdekkörében megvalósuló korrupció elleni küzdelem sajátos, a magyar büntetőtörvényben megjelenő jogi szankcionálásáról beszélhetünk. A fogalmi meghatározással kapcsolatban a Btk. 459. § 13. pontja szerint külföldi hivatalos személynek minősül a külföldi államban jogalkotási, igazságszolgáltatási, közigazgatási vagy bűnüldözési feladatot ellátó személy, törvényben kihirdetett nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezetnél szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szervezet rendeltetésszerű működéséhez tartozik, törvényben kihirdetett nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezet közgyűlésébe, testületébe megválasztott személy, ideértve a külföldön megválasztott európai parlamenti képviselőt is, a Magyarország területén, illetve állampolgárai felett joghatósággal rendelkező nemzetközi bíróság tagja, a nemzetközi bíróságnál szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a bíróság rendeltetésszerű működéséhez tartozik. E fogalomból vezethető le a nemzetközileg védett személy alanyi köre is, amelybe a külföldi hivatalos személyek közül az tartozhat, aki a rá vonatkozó nemzetközi szerződés alapján diplomáciai vagy nemzetközi joga alapuló egyéb mentességet élvez.

A külföldi kormány vagy külföldi szervezet elsősorban az állam elleni bűncselekmények vonatkozásában értelmezhetők. A hazaárulás<sup>21</sup> és a hűtlenség<sup>22</sup> olyan deliktumok, ahol fogalmi elemként jelentkezik a magyar állampolgár általi kapcsolattartás külföldi kormánnyal vagy külföldi szervezettel. Amíg azonban előbbi esetében e kapcsolat létesítése vagy fenntartása bármely nem külföldi személy által Magyarország függetlenségének, területi épségének vagy alkotmányos rendjének megsértése céljából valósulhat meg, addig utóbbi cselekményt csak olyan honos polgár követheti el, aki állami szolgálatával vagy hivatalos megbízásával vissza-

<sup>18</sup> Btk. 298. § (3) bek.

<sup>19</sup> Btk. 299. § (3) bek.

<sup>20</sup> Btk. 313. §

<sup>21</sup> Btk. 258. §

<sup>22</sup> Btk. 259. §

élve cselekszi ugyanezt és ezzel Magyarország függetlenségét, területi épségét vagy alkotmányos rendjét veszélyezteti. A magyar szövegezés szerint nem külföldi kormány vagy külföldi szervezet, hanem idegen hatalom vagy idegen szervezet jelenik meg a kémkedés<sup>23</sup> törvényi tényállásában. Az idegen hatalom részletesebb fogalom, mint az idegen vagy külföldi állam. Államok szövetsége is ide tartozik, továbbá az olyan hatalmak, amelyek államisággal nem rendelkeznek, de egyes földrajzi területeken tényleges főhatóságot gyakorolnak.<sup>24</sup> Az idegen szervezet és a külföldi szervezet közötti különbség pedig abban lehet keresendő, hogy az idegenség mögött nem elegendő csak a külföldiség megállapítása, hanem további feltétel lehet, hogy ahhoz hazai (nemzeti) egyéb szervezeti érdek nem kapcsolódhat.

A külföldiség sajátos módon, a fenti megnevezésektől eltérően olvasható az ellenség támogatása<sup>25</sup> törvényi megfogalmazásában. Itt nem külföldi vagy idegen kormányról, szervezetről van szó, hanem az ellenségről, amely egyfelől ugyan nem köthető idegen főhatalomhoz, így akár államon belüli szerveződést is sejtethet, másfelől azonban fogalmilag csakis olyan reguláris erőről lehet szó, amellyel szemben Magyarország, illetve a szövetséges fegyveres erő hadban áll. Ennélfogva csak külföldi, a szövetséges partnerektől is jól elkülöníthető, a saját érdekekkel ellentétes politikai és katonai erőről lehet szó, amely az ellenség képében realizálódik.

### 3. Az államhatár átlépésével közvetlenül összefüggő bűncselekmények

A nemzetközi migráció államhatárokat, országok joghatóságait átszelő jelensége ellenére az emberi vándorlással összefüggő jogsértő cselekmények vizsgálata során – ide nem értve az embercsempészt és az emberkereskedelem bizonyos tényállási elemeit – rendszerint mérsékelt figyelmet érdemelnek azok a bűncselekmények, amelyek valamilyen anyag, dolog államhatáron keresztül, engedély nélküli szállítást (országba hozatalát és/vagy kivitelét) rendelik büntetni. Ezek az elkövetési magatartások ugyanakkor meglehetősen jelentős számmal fordulnak elő a magyar büntetőtörvényben is. Itt kell említeni (az ország területére behozatalra, illetve kivételre vonatkozó törvényhely megjelölésével) a kábítószer birtoklása (Btk. 179. § (2) bek.), kábítószer készítésének elősegítése (Btk. 182. § (1) bek. a. pont), új pszichoaktív anyaggal visszaélés (184/C. § (1) bek. a. pont), egészségügyi termék hamisítása (186. § (1) bek. c. pont), természetkárosítás (Btk. 242. § (1) bek. c. pont), a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése (Btk. 248. § (4) b. pont), ózonréteget lebontó anyaggal visszaélés (Btk. 249. § (1) bek.), radioaktív anyaggal visszaélés (Btk. 250. § (1) bek. b. pont), robbanóanyaggal vagy robbantószerrel visszaélés (Btk. 324. § (1) bek. b. pont), lőfegyverrel vagy lőszerrel visszaélés (Btk. 325. § (1) bek. c. pont; (2) bek. c. pont; (4) bek.), haditechnikai termékkel vagy szolgáltatással

<sup>23</sup> Btk. 261. §

<sup>24</sup> Blaskó Béla (szerk.): Büntetőjog. Különös rész I. Rejtjel Kiadó. Budapest-Debrecen, 2013. 314. o.

<sup>25</sup> Btk. 260. §

visszaélés (Btk. 329. § (1) bek. c. pont), veszélyes állat, illetve veszélyes eb tartásával kapcsolatos kötelezettség megszegése (Btk. 359. § (1) bek. a. pont; (2) bek. aa. pont), géntechnológiával módosított növényfajtákkal kapcsolatos kötelezettség megszegése (Btk. 362. § a. és c. pont), pénzhamisítás (Btk. 389. § (1) bek. a. pont), pénzhamisítás elősegítése (Btk. 390. § (1) bek.), bélyeghamisítás (Btk. 391. § (1) bek. b. pont), készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés (Btk. 393. § (1) bek. b. pont), készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítése (Btk. 394. § (1) bek.) avagy az engedély nélküli nemzetközi kereskedelmi tevékenység (Btk. 406. §) meghatározott eseteit.

Az elkövetési magatartások mindegyike a tényállásban szereplő elkövetési tárgy (kábitószer, új pszichoaktív anyag, egészségügyi termék, fokozottan védett élő szervezet, vadon élő állat- vagy növényfaj, hulladék, ózonréteget lebontó anyag, radioaktív anyag, robbanóanyag, robbantószer vagy ezek felhasználására szolgáló készülék, lőfegyver, lőszer, haditechnikai termék vagy szolgáltatás, veszélyes állat vagy eb, géntechnológiával módosított növényfajta, hamis vagy meghamisított pénz, hamis vagy meghamisított bélyeg, behozatali vagy kiviteli engedélyköteles áru) ellenőrzött kereskedelmének fenntartásához, illetve az elkövetési tárgyak készítésre, birtoklásra vagy nemzetközi kereskedelmére vonatkozó tilalmak szankcionálásához járulnak hozzá. Az említett tényállások tehát az ország területére behozatal vagy onnan kivitel esetében tiltja az államhatár – akár legális, akár illegális – átlépésével együtt meghatározott dolgok (esetleg szolgáltatás) átszállítását.

A behozatal tekintetében a magyar büntetőtörvények értelmében a bűncselekmény akkor válik befejezetté, ha a dolgot birtokló személy Magyarország területére lépett. Ez megvalósulhat a magyar államhatár jogszerű vagy jogszerűtlen átlépésével. Előbbi esetben, amennyiben az adott határviszonylatban van határellenőrzés, kijelölt határátkelőhelyen a rendőrség útlevél-ellenőrzést végző tagja általi beléptetéssel. Ekkor a befejezettség időpontjának meghatározása szempontjából nem bír relevanciával, hogy a cselekmény leleplezésére esetleg már rögtön beléptetéskor (tettenéréssel) kerül sor, vagy csak később, valótlan tartalmú vámnyilatkozatnak a hatóság tagja előtti megtételét követően, vagy vámnyilatkozat megtételének elmulasztása után derül fény a cselekményre.<sup>26</sup> A schengeni tagállamok között, a határellenőrzés megszüntetése miatt, a beutazás ugyanúgy a területre lépéssel befejezetté válik, mint a határellenőrzéssel érintett határszakaszokon, a határátkelőhely megkezdésével történő belépés alkalmával. A behozatal tekintetében tehát a határ átlépésének jogszerű vagy jogellenes módja büntetőjogilag nem bír különösebb relevanciával.

A kivitel esetében az elkövetési magatartás Magyarország államhatárának kifelé történő átlépésével válik befejezetté. A fentiekkel összhangban, a kilépés legális vagy illegális megvalósítása ez esetben sem mérvadó, illetve azt akár a határellenőrzés során, akár annak mellőzött eseteiben is meg lehet valósítani. Határellenő-

<sup>26</sup> Blakó Béla (szerk.): Büntetőjog. Különös rész II. Rejtjel Kiadó. Budapest-Debrecen, 2015. 44. o.

zéskor, kijelölt határátkelőhelyen ez a rendőrség útlevél-ellenőrzést végző tagja általi – a szállítás módjától függetlenül a kiviteli engedély, illetve a kivinni szándékozott teljes mennyiségi és minőségi kvóta meglétére vonatkozó szükséges nyilatkozatok megtétele és/vagy okiratok bemutatása nélküli – kiléptetést jelenti. A behozatallal megegyező módon kivitel esetében a befejezettség szempontjából nincs jelentősége, hogy a cselekmény leleplezésére a kiléptetéskor (tettenéréssel) kerül sor, vagy a magyar hatóságok csak később (pl. valamely szomszédos állam hatóságának a megkeresése útján) szereznek tudomást.<sup>27</sup>

Az államhatár átlépésével természetszerűleg együtt járó, fentebb megjelölt bűncselekmények mint ún. csempészési deliktumok is említhetők lehetnének. E különös törvényi tényállások ugyanakkor nemcsak az államhatáron keresztül megvalósított behozatalt vagy kivitelt büntetik, hanem sok esetben már az elkövetési tárgyakkészítést, megszerzését, birtoklását is. E cselekmények tehát főprofiljukban nemcsak a csempészést, az államhatáron keresztül végbemenő kereskedelmet szankcionálják. A tényállások megnevezésében eleve kivétel nélkül hiányoznak az erre utaló kifejezések (csempészes, csempészet, határon átnyúló kereskedelem stb.). Az említett tényállások tehát szélesebb körben lépnek fel az egyes elkövetési tárgyakkal összefüggő jogellenes magatartásokkal szemben, amelynek természetes – de nem kizárólagos részét jelentik – az államhatár átlépésével közvetlenül összefüggő emberi cselekvések.

#### 4. A jogszerűtlen migráció büntetőjogi szankcionálásának klasszikus példázatai

A migráció jogellenes megvalósulási formáival (ezen belül is az engedély nélküli beutazással és tartózkodással) kapcsolatos büntetőjogi tilalmak klasszikusnak tekinthető példái körében az államhatár tiltott átlépését, a külföldi jogellenes belföldi tartózkodását, illetve az ilyen tiltott magatartások segítségét vagy támogatását szankcionálható magatartások, mint az embercsempészes, a jogellenes tartózkodás elősegítése avagy – esetleg – a külföldi jogellenes foglalkoztatása juthat eszünkbe.

Az említett magatartások illegális migrációval közvetlen kapcsolatba hozható jellege abban áll, hogy mindegyike az emberi vándorláshoz és hosszabb idejű tartózkodáshoz, letelepedéshez kapcsolódó szabályok megsértésével előidézett migrációt hivatott büntetni, ezzel visszaszorítani. Nem tekinthető azonban közös jellemzőnek, hogy a migrációval direkt módon összefüggő cselekmények elkövetői állampolgárságuk tekintetében klasszifikálhatók-e. Olyan deliktum sincs már hatályban a hatályos magyar Büntető Törvénykönyvben, amelyet csak külföldi követhetne el.<sup>28</sup> Fentieknél fogva az illegális migráció kriminalizálásához kapcsolódó cselekményeknek tekinthetők jelenleg az embercsempészést (Btk. 353. §), a jogellenes tartózkodás

<sup>27</sup> Uo.

<sup>28</sup> Korábban ilyen bűncselekmény volt a jogellenes belföldi tartózkodás, később a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése.

elősegítését (Btk. 354. §), családi kapcsolatok létesítésével visszaélést (Btk. 355. §), harmadik országbeli állampolgár jogellenes foglalkoztatását (Btk. 356. §). Nem tekinthető ugyanakkor közvetlenül a jogellenes migrációhoz kötendő deliktumnak az emberkereskedelem (Btk. 192. §), mivel e bűncselekmény törvényi tényállása mögött a határátlépés, illetve a térbeli mozgás nem szükségszerű összetevőként kapcsolódik.

Az emberkereskedelem elsősorban az emberi szabadság elleni bűncselekménynek minősítendő, amely az egyik legfontosabb első generációs alapjog közvetlen sérelmére irányul. Ennek az alapjognak a támadásával szinte elhanyagolhatóvá válik, hogy valakinek a személyi szabadságának megsértésével együttjáró kizsákmányolása az országon belüli avagy az államhatárokat átlépve történik meg. A cselekmény arca tehát nem a migrációban, hanem az emberi jogok súlyos megsértésében keresendő.<sup>29</sup> Ettől függetlenül az emberkereskedelem elleni nemzetközi fellépés példái esetében jól látható, hogy az egyes nemzetközi jogi dokumentumok különös hangsúlyt helyeznek a migrációs háttérű áldozatok segítésére.<sup>30</sup> Ez azonban csak az emberkereskedelem áldozatainak meghatározott körére érvényesíthető, míg az áldozatsegítésnek – az országok nemzetközi kötelezettségeivel összhangban – a migrációval nem érintett alanyokra is ki kell terjednie.

#### 4.1. Az államhatár jogellenes átlépésének különböző lehetőségei

Az államhatár engedély nélküli vagy meg nem engedett módon történő átlépése az államok és az államhatárok kialakulását követően hosszú évezredekken keresztül nem számított büntetendő magatartásnak. Magyarország első, általános büntető törvénykönyvében, a Csemegi Kódexben<sup>31</sup> sem volt ilyen törvényi tényállás. Az államhatár tiltott átlépésével összefüggő büntetőjogi normákat csak a második világháborút követő büntető-jogpolitikai akarat részeként fogalmazták meg. Az 1961-ben napvilágot látott szabályozás szerint tiltott határátlépést az követett el, „*aki az országhatárt engedély nélkül, vagy a hatóság félrevezetésével szerzett útiokmánnyal, vagy egyébként meg nem engedett módon lépi át.*”<sup>32</sup> A bűncselekmény súlyosabban minősülő esetei körébe tartoztak, ha azt fegyveresen vagy cso-

<sup>29</sup> Michael Chibba: Contemporary issues on human trafficking, migration and exploitation. Migration and Development. Vol. 3. Issue 2. 2014. 163. o.

<sup>30</sup> Vö. Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezménynek az emberkereskedelem, különösen a nők és gyermekek kereskedelme megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló Jegyzőkönyve (2006. évi CII. törvény); Európa Tanács emberkereskedelem elleni fellépéséről szóló egyezménye (2013. évi XVIII. törvény); avagy A Tanács 2004/81/EK irányelve a harmadik országok emberkereskedelem áldozatává vált vagy az illegális bevándorlás megkönnyítésére irányuló cselekményektől érintett, a hatáskörrel rendelkező hatóságokkal együttműködő állampolgárai részére kiállított tartózkodási engedélyről.

<sup>31</sup> A magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és a vétségekről szóló 1878. évi V. törvénycikk

<sup>32</sup> A Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény 203. § (1) bek.

portosan (három vagy több személy együttesen), valamint, ha légi jármű jogellenes külföldre vitele útján követték el, illetve külön bűncselekményként szabályozták azt is, ha a tiltott határátlépés minősített eseteinek előkészületéről nem tettek feljelentést.<sup>33</sup>

A tiltott határátlépés szövege az újabb büntető törvénykönyv keretében több ízben is megváltozott. Az 1978. évi törvény szerint az inkriminált cselekményt – mint a külföldre utazás és a külföldön tartózkodás szabályainak kijátszását – az követte el, aki egyfelől a Magyar Népköztársaság államhatárát engedély nélkül vagy meg nem engedett módon lépte át, másfelől a külföldre utazás és a külföldön tartózkodás szabályainak kijátszásával tartósan külföldön maradt, és ezzel a Magyar Népköztársaság érdekeit jelentősen sértette.<sup>34</sup> A politikai rendszerváltoztatást követően a bűncselekmény törvényi meghatározása egyre enyhébb megítélés alá esett. 1990. január 1-jétől a tiltott határátlépés bűncselekményi alakzatát csak az követhette el, aki a Magyar Köztársaság államhatárát engedély nélkül vagy meg nem engedett módon, fegyveresen lépte át. Ezzel az államhatár jogellenes átlépése minden más alakzata – amennyiben egyéb bűncselekményt (pl. közokirat-hamisítás, embercsempészség stb.) nem valósítottak meg – szabálysértési tényállásnak szelídült. Magát a tényállást végül 2002-ben vezették ki a büntetőjogi különös törvényi tényállások rendszeréből, meghagyva ezzel, hogy a fegyveres elkövetés szankcionálása a lőfegyverre, lőszerre és a robbanóanyagra és robbantószerre vonatkozó tényállások keretében kerüljenek szankcionálásra.

Az államhatár jogellenes átlépésének kriminalizációjával összefüggő gondolkodás – immár a hatályos büntető törvénykönyv módosításával – a 2015. esztendőben tapasztalt irreguláris migráció erősödésével új életre kelt. A tömeges bevándorlás jelensége okozta válsághelyzet idejéhez köthető deliktumokként szövegezték a Büntető Törvénykönyvbe a határzár tiltott átlépése (Btk. 352/A. §), a határzár megrongálása (Btk. 352/B. §) valamint a határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §) bűncselekmények törvényi tényállásait. A törvényt módosítás részletes indokolása szerint ennek közvetlen oka az volt, hogy az illegális migrációhoz kapcsolódó kriminalitás miatt akár a legszigorúbb közhatalmi eszközökkel, azaz a büntetőjogi szankcionálás útján is szembe lehessen szállni a jogellenes magatartások súlyosabb elkövetési alakzataival.<sup>35</sup>

A védett jogi tárgy ez esetben nemcsak az ország területi sérthetlensége védelme, hanem az illegális bevándorlás elleni hatékony fellépést szolgáló, az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény (biztonsági határzár) megóvása is. Erre figyelemmel a büntetőjog alkalmazása nem indokolt, ha a fent említett létesítményt

<sup>33</sup> 1961. évi V. törvény 206. 2. bek.

<sup>34</sup> A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 217. §

<sup>35</sup> Egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXV. törvény 27. §

megkerülve lépnek jogszerűtlenül az ország területére.<sup>36</sup> Hasonló jogalkotói megfontolás áll a határzár megrongálása bűncselekmény törvénybe iktatása mögött, amely sui generis deliktumként kizárólag abban az esetben rendeli büntetni az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény vagy eszköz megsemmisítését vagy megrongálását, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.<sup>37</sup> Szintén ilyen karakterű bűncselekmény a határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása, amelyet az valósít meg, aki az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény építésével vagy karbantartásával kapcsolatos munkavégzést akadályozza.<sup>38</sup> E deliktum indoka, hogy büntetőjogi szankciókkal indokolt sújtani azt, aki az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény rendeltetésének megfelelő funkcionálását magatartásával veszélyezteti. Az említett létesítmény építése, működésének fenntartása az államhatár hatékony védelmének kiemelt eszköze, a létesítménnyel kapcsolatos munkavégzés zavartalansága pedig olyan közérdek, amely a büntetőjogi fellépést is indokolttá teszi.<sup>39</sup>

Fontos jogalkotói szándék ugyanakkor az is, hogy a szóban forgó bűncselekmények esetében a kiutasítás – mint büntetés alkalmazása – nem mellőzhető. Erre figyelemmel megállapítható, hogy a valós törekvés nem szabadságvesztés alkalmazása, hanem – lényegében harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező – külföldi terheltek büntetőjogi kiutasítása és kitoloncolása Magyarországra területéről. Ezzel pedig egyfajta büntető anyagi jogi klasszifikáció biztosítása úgy, hogy a későbbi büntetés-végrehajtási követelményekkel nem kell számolni. A jogalkotói szándék érvényesülésének további feltétele, hogy a büntetőügyben kiszabott kiutasítás idegenrendészeti úton ténylegesen végrehajtható-e. Az értelmezett jogszabályi rendelkezés ugyanakkor nem ad megoldást azokra az esetekre, amikor a kiutasítás a visszaküldés tilalmára tekintettel vagy a visszafogadásra köteles állam együttműködésének hiányában nem hajtható végre.

#### 4.2. Az embercsempészás

Az embercsempészás – mint jelenség – jogszabályban kezdetben nem büntetőjogi normákban jelent meg. A 20. század elején kihirdetett határrendőrségről szóló törvényben például a szervezetet olyan teendők ellátására „állittatik fel” mint a nőcsempészet meggátlása vagy az útlevél szabályok áthágása, tilos visszatérés, nőcsempészás, a külföldiek bejelentésére s lakhatására vonatkozó szabályok megszegése által elkövetett kihágások eseteiben első fokon való rendőri büntetőbíráskodás.<sup>40</sup> A korabeli törvényi előírások ugyanakkor – márcsak az államhatár átlépésé-

<sup>36</sup> Btk. 352/A. § (1) bek.

<sup>37</sup> Btk. 352/B. § (1) bek.

<sup>38</sup> Btk. 352/C. § (1) bek.

<sup>39</sup> Egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény részletes indokolása (27. §)

<sup>40</sup> A határrendőrségről szóló 1903. évi VIII. törvénycikk 2 § j) és n) pontok



nek meglehetősen szabad volta miatt is – nőcsempészet alatt nem a mai értelemben vett embercsempészéshez kapcsolódó magatartásokat érthették, hanem annak akkori bűnös jellege sokkal inkább hasonlított a fentebb már említett emberkereskedelemmel összefüggő bűnös magatartásokhoz.

Büntetőjogi különös törvényi tényállásként, szorosan az államhatár jogellenes átlépésének segítését tiltó normaként az embercsempészés – a tiltott határátlépéshez hasonlóan – az 1960-as évek elején a Csemegi Kódexet felváltó népköztársasági büntetőtörvényben jelent meg. E szerint az valósította meg e tényállást, aki tiltott határátlépéshez üzletszerűen segítséget nyújtott, erre ajánlkozott vagy összebeszélte.<sup>41</sup> Érdekes jellemzője volt e bűncselekménynek, hogy a tényállásban megjelölt üzletszerűség ellenére is, csak abban az esetben kellett alkalmazni, ha súlyosabb büntetést nem valósult meg. A deliktum szubszidiárius jellege ugyanakkor nem jelentette azt, hogy csekély mértékű büntetést vont maga után. A tényállás megfogalmazása emellett számos minősítési és büntetéskiszabási kérdést vetett fel. Az embercsempészés befejezett nyilvánításának például nem volt elengedhetetlen feltétele a tiltott határátlépés elkövetése, üzletszerűség hiányában pedig a tiltott határátlépés bűnsegélyi alakzataként kellett minősíteni a segítségnyújtást. A joggyakorlat továbbá a célcselekménybe olvadó eszközcselekményként értékelte a tiltott határátlépéssel vagy az embercsempészéssel összefüggésben elkövetett okirathamisítást, határjelhamisítást, vagyronrongálást, hivatali bűnpártolást és hivatali vesztegetést.<sup>42</sup>

Az embercsempészés tényállása bővebb megfogalmazásban, nem szubszidiárius jelleggel, de változatlan büntetési tétellel jelent meg az 1978. évi büntetőkódexben. E szerint „*aki tiltott határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújt, erre ajánlkozik vagy vállalkozik, büntetést követ el.*”<sup>43</sup> A bűncselekmény súlyosabban minősülő esete, ha azt üzletszerűen valósítják meg, továbbá az embercsempészség elkövetőjével szemben – megtartva a korábbi Btk. erre vonatkozó rendelkezését – mellékbüntetésként a bűnös magatartásból származó vagyontörvényes szankciójaként vagyontörvényes elkerülésnek, míg az elkövetéshez szükséges helyismeret kihasználásának elkerülése végett kiltatásnak is helye volt. A tényállást ez esetben már két fordulatban szövegezték meg: egyrészt bárkinek a haszonszerzés érdekében végzett segítségnyújtását (ajánlkozását, vállalkozását) szankcionálták, másrészt az embercsempész szervezetek tagjai és megbízottjai elleni büntetőjogi fellépést biztosították.

A bűncselekmény szövege több mint egy évtizedig nem változott. Az 1990. január 1-jétől hatályos szöveg – köszönhetően az államhatárral összefüggő bűncselekmények büntetőjogi megítélésének enyhülésének – egyfelől enyhített a büntetési tételeken, másfelől létrehozott a büntetési mellett egy vétségi alakzatot is. Előbbit az

<sup>41</sup> 1961. évi V. törvény 204. §

<sup>42</sup> Horváth Tibor (szerk.): Magyar Büntetőjog II. Különös rész. BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség. Budapest, 1973. 338. o.

<sup>43</sup> 1978. évi IV. törvény 218. § (1) bek.

követte el, aki a tiltott (fegyveres) határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából nyújtott segítséget, utóbbit pedig az, aki ugyanezt a Magyar Köztársaság államhatárának – bűncselekménynek már nem minősülő módon – engedély nélküli vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez cselekedte.<sup>44</sup> Ezzel az embercsempészsnek lényegében létrejött egy – sajnálatosan rossz fogalmazásban értékelt<sup>45</sup> – privilegizált esete is, amely a fegyver nélküli elkövetés segítségét rendelte büntetni. Az idézett tényállás időben később egy minősített esettel is gazdagodott, amely a büntetési és a vétségi alakzatokat is módosítva minősített esetként bővítve szankcionálta a bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából történő elkövetést, illetve külön büntetni rendelte az embercsempészs bármely formájára irányuló előkészületet is.<sup>46</sup>

Az embercsempészs törvényi megállapításának jelentősebb módosulása 2002. április 1-jével lépett hatályba. Ez az embercsempészs különös törvényi tényállását már nem kötötte a Magyar Köztársaság államhatárához. Szövege szerint a szóban forgó bűncselekményt az követte el, „*aki államhatárnak más által a) engedély nélkül, b) meg nem engedett módon történő átlépéséhez segítséget nyújtott.*”<sup>47</sup> Az alapeset megváltoztatása mögött több együttes tényező is szerepet játszott. Az embercsempészs tényállása egyfelől a tiltott határátlépéshez mint fegyveres bűncselekményhez kapcsolódott, amely ezáltal kimerítette a visszaélés robbanóanyaggal és robbantószerrel (Btk. 263. §), illetve a visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel (Btk. 263/A. §) büntetéseit,<sup>48</sup> másfelől a törvény az embercsempészs mindegyik alakzatát a Magyar Köztársaság államhatárához kötötte. Előbbi párhuzamosság megszüntetése érdekében is a jogalkotó hatályon kívül helyezte a tiltott határátlépés bűncselekményét, utóbbi miatt pedig a törvény megszüntette a magyar államhatárra utaló korlátozást, elérve ezzel, hogy a cselekmény bármelyik szuverén államhatárához kapcsolódhat. Az említett tényállás ezek mellett minősített esetként kezelte a vagyoni haszonszerzés végett, az államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva elkövetést, valamint még súlyosabban büntetendő cselekményként, ha azt a csempészt személy sanyargatásával, fegyveresen, üzletszerűen valósítanak meg. Az előkészület megmaradt törvényben rögzített tényállási elemként, de mellékbüntetésként már csak a kitiltást definiálta.

<sup>44</sup> Megállapította a külföldre utazásról és az útleveletről szóló 1989. évi XXVIII. törvény 20. § (2) bek.

<sup>45</sup> Erdősy Emil – Földvári József: A magyar büntetőjog különös része. Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. Pécs, 1994. 196. o.

<sup>46</sup> Megállapította a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 1997. évi LXXIII. törvény 29. §

<sup>47</sup> Megállapította a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2001. CXXI. törvény 27. §

<sup>48</sup> Gaál Gyula: Az embercsempészs helyzete Magyarországon az ezredfordulón. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): A modernkori magyar határrendészet százöt évé. Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat. Budapest, 2013. 133. o.

A hatályos büntető törvénykönyv az embercsempészás bűncselekményét annak klasszikus funkcióját megtartva, továbbra is az államhatár jogellenes (pontosabban: jogszabályi rendelkezések megszegésével történő) átlépéséhez nyújtott segítséget bünteti.<sup>49</sup> Minősített eseteként megmaradt a vagyoni haszonszerzés és a több személy segítése, valamint a súlyosabban minősülő esetek köre kiegészült – a csempésztett személy sanyargatása és a fegyveres mellett – a felfegyverkezve, üzletszerűen vagy bűnszövetségben elkövetés. Továbbra is büntetendő az embercsempészás előkészülete, míg a büntetések között már a kitiltást sem nevesítik. A Btk. közlönyállapota a 2015. esztendőben tapasztalt migrációs helyzet – a fentebb már említett határárral kapcsolatos bűncselekmények törvénybe iktatásával egyidejűleg – az embercsempészás egyes büntetési tételeinek szigorítása mellett, a minősített eseteket tekintve is módosulást hozott. Ilyen új eset lett az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény, illetve eszköz megsemmisítésével vagy megrongálásával elkövetés, valamint súlyosabban minősülő esetként kell eljárni az embercsempészás egyes – súlyosabban – minősített eseteinek szervezőjével vagy irányítójával szemben.<sup>50</sup>

#### 4.3. A jogszerűtlen tartózkodás büntetőjogi következményei

A migráció jogszerűtlen megvalósulásának másik lehetősége – az államhatár engedély nélküli vagy meg nem engedett módon átlépése mellett – a jogellenes területen tartózkodás. E tekintetben az illegális és irreguláris jellemzők elkülönülnek egymástól. Az irreguláris vagy ellenőrizetlen migráció nem jelent feltétlen jogellenes (illegális) állapotot, amely büntetőjogi következményeket vonhat maga után. Előbbi esetben tartoznak például nemzetközi egyezmény révén feltételes büntetőjogi mentességet élvező menedékkérők vagy menekültek,<sup>51</sup> illetve bizonyos határokat átvelő bűncselekmények (jellegzetesen az emberkereskedelem) áldozatai, akik tekintetében a jogellenes határátlépés és tartózkodás alóli törvényi mentesítésről beszélhetünk.<sup>52</sup> Utóbbi tekintetében azonban olyan illegális állapotra lehet gondolni, amely miatt jogalkalmazásnak van helye. Ennek – egy ország kriminálpolitikája függvényében, nem minden esetben indokoltan – akár büntetőjogi hatása is lehet. Ilyennek lehet tekinteni a magyar büntetőjogi szabályozásban már csak történeti példának tekinthető külföldiek rendszetével kapcsolatos bűncselekményt, bizonyos

<sup>49</sup> Vö. Btk. 353. § (1) bek.

<sup>50</sup> Vö. egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény 32. §

<sup>51</sup> Vö. a menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény, valamint a menekültek helyzetére vonatkozóan az 1967. évi január hó 31. napján létrejött jegyzőkönyv (Magyarországon kihirdette az 1989. évi 15. törvényerejű rendelet) 31. cikk

<sup>52</sup> Pl. az Európa Tanács Emberkereskedelem Elleni Fellépéséről szóló Egyezmény (Magyarországon kihirdette a 2013. évi XVIII. törvény) 14. cikk

értelemben a hazatérés megtagadását, vagy a kizárólag külföldiek által elkövetett jogellenes belföldi tartózkodást.

A külföldiek rendészetével kapcsolatos bűncselekményt csak az 1961. évi büntető törvénykönyvben nevesítették. Ennek alapján az volt büntethető aki a külföldiek bejelentésére, jelentkezésére vagy az ország területén tartózkodására vonatkozó szabályokat felszólítás ellenére vagy több alkalommal megsértette.<sup>53</sup> Jogirodalmi értelmezés szerint a bűncselekmény különös jogi tárgya a közbiztonság volt, amely azáltal került veszélybe, hogy a külföldi a törvényben előírt bejelentési, illetőleg jelentkezési kötelezettségének nem tett eleget és ezzel kivonta magát a hatóság ellenőrzése, illetve – bizonyos értelemben – jogvédelme alól. A cselekmény azonban csak akkor volt tényállásszerű, ha az elkövető előírt köteletségének teljesítését a hatóság figyelmeztetése ellenére vagy több alkalommal elmulasztotta.<sup>54</sup> Némileg ellentmond ennek a megállapításnak, hogy a bűncselekmény alanya nemcsak külföldi lehetett, hiszen a külföldiek be- illetve kijelentésével kapcsolatos köteletség magyar állampolgárt is terhelhetett. A cselekménynek már ebben az időben is volt szabálysértési alakzata, amely – tekintettel a cselekmény közbiztonságra gyakorolt csekély voltára – már abban az időben is arányosabb jogalkalmazói fellépést jelenthetett. Maga a büntetőjogi különös törvényi tényállás a következő büntető törvényekben nem is jelent meg.

A migrációval összefüggő bűncselekményként – igaz a beutazás és a tartózkodás ellentétéként – a kiutazás jogellenes következményeit rendelte büntetni hazatérés megtagadása. Ezt az követhette el, aki megengedett módon hagyta el az országot, de annak területére hatósági felhívás ellenére nem tért vissza, vagy egyébként kifejezésre juttatta abbéli elhatározását, hogy végleg külföldön marad.<sup>55</sup> Jogirodalmi értelmezés szerint a bűncselekmény különös jogi tárgya a közrend volt, amely azáltal szenvedett sérelmet, hogy az országot jogszerűen elhagyó elkövető a hatósági engedély egyik legfontosabb követelményének, az előírt időben történő visszatérési kötelezettségének nem tett eleget.<sup>56</sup> Ezáltal a bűncselekmény alanya csak olyan személy (ez esetben – magából a tényállás megnevezéséből is kiindulva – többnyire magyar állampolgár) lehetett, aki az ország területét hatósági engedély alapján visszatérési kötelezettséggel hagyta el. Befejezetté pedig azzal vált a deliktum, ha a külföldön tartózkodó személy a visszatérési felhívásnak nem tett eleget, illetve még ezt megelőzően végleges külföldön maradási szándékát a magyar hatóságok számára is egyértelművé tette (pl. más államban menedékjog, letelepedési engedély stb. kérelmezése)

Az 1961. évi büntetőtörvény fenti migrációs vonatkozású tényállásait az 1978. évi Btk. már nem tartotta meg, míg új bűncselekményként fogalmazta meg a jogel-

<sup>53</sup> 1961. évi V. törvény 209. § (1) bek.

<sup>54</sup> Horváth Tibor (szerk.): i.m. 345. o.

<sup>55</sup> 1961. évi 205. §

<sup>56</sup> Horváth Tibor (szerk.): i.m. 338. o.

lenes belföldi tartózkodást, amely ezt követően több mint négy évtizedig – egy idő után más elnevezéssel – a politikai rendszerváltoztatás és Magyarország európai uniós, később schengeni csatlakozását követően is hatályban maradt.

A jogellenes belföldi tartózkodás bűncselekményi törvényi tényállásának a megalkotása indokolása mögött már a hetvenes évek végén is a modern közlekedés hatásaként egyre inkább nemzetközi jelleget öltő bűnözés volt. Ennek eredményeképpen „*a legveszélyesebb állam, élet és vagyon elleni bűncselekmények szervezett elkövetésében olyanok is részt vesznek, akik nem az elkövetési hely államának polgárai. Ezért a nem magyar állampolgárok illegális tartózkodása hazánkban nem hagyható büntetőjogi következmények nélkül*”<sup>57</sup> E bűncselekmény miniszteri indokolása ugyanakkor már abban az időben is túlzásnak volt tekinthető. Maga a tényállás megalkotása inkább volt tekinthető a hatósági (büntetőbírói vagy államigazgatási úton elrendelt) kiutasítással szembeni ellenszegülés büntetőjogi szankciójának: „*az a kiutasított külföldi, aki engedély nélkül tartózkodik a Magyar Népköztársaság területén, vétséget követ el.*”<sup>58</sup> A tényállás közel negyedévszázadon keresztül, 2002. április 1-jéig maradt hatályban. Ekkor a jogalkotó egy törvénymódosítással<sup>59</sup> megváltoztatta a bűncselekmény elnevezését, továbbá kiterjesztette annak alkalmazását az idegenrendészeti hatóság által elrendelt beutazási és tartózkodási tilalom hatálya alatt álló külföldre is, aki külön engedély nélkül tartózkodott a Magyar Köztársaság területén.

Az új elnevezéssel, beutazási és tartózkodási tilalomként beiktatott tényállás tehát új tartalmi elemmel gazdagodott, de funkcióját tekintve továbbra is azoknak a tiltó normáknak a büntetőjogi védelmét szolgálta, amelyek meghatározták egyes külföldiek esetében, hogy tartózkodásuk Magyarország területén nem kívánatos. E személyi körbe a 2000-es években már nemcsak azok a nem magyar állampolgárok tartózkodtak, akiket büntetőügyben utasítottak ki, hanem azok is, akikkel szemben szabálysértési hatóság alkalmazott kiutasítást intézkedésként vagy akikkel szemben az idegenrendészeti hatóság beutazási és tartózkodási tilalmat rendelt el. Ezutóbbi jogi alapjait az egyes, külföldiek beutazásáról és belföldön tartózkodásáról szóló jogszabályok szolgáltatták.<sup>60</sup> Beutazási és tartózkodási tilalmat azzal a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személlyel szemben kell(ett) elrendelni

- akinek a beutazására és tartózkodására vonatkozó tilalom érvényesítésére Magyarország nemzetközi jogi kötelezettséget vállalt, vagy

<sup>57</sup> A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény miniszteri indokolása

<sup>58</sup> 1978. évi IV. törvény 214. §

<sup>59</sup> A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXXI. törvény 25. §

<sup>60</sup> A beutazási és tartózkodási tilalom megsértése bűncselekmény hatályának idejében ilyen jogszabály volt a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvény (Idtv.), később – Magyarország schengeni csatlakozását követően – a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény (Sztv.), illetve a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény (Harmtv.).

- akinek a beutazására és tartózkodására vonatkozó tilalom érvényesítéséről az Európai Unió Tanácsa döntött.<sup>61</sup>

Harmadik országbeli állampolgárral szemben pedig az idegenrendészeti hatóság önálló beutazási és tartózkodási tilalmat rendelt el – a fenti két eset mellett – azzal az ismeretlen helyen vagy külföldön tartózkodó harmadik országbeli állampolgárral szemben

- akinek a beutazása és a tartózkodása a nemzetbiztonságot, a közbiztonságot vagy a közrendet sérti vagy veszélyezteti,
- aki a magyar állam által számára megtérítési kötelezettséggel megelőlegezett költséget nem térítette vissza,
- aki a kiszabott helyszíni bírságot, szabálysértési bírságot az előírt határidőig nem fizette meg, illetve annak végrehajtására nincs lehetőség,
- aki az uniós vámjog végrehajtásáról szóló törvény szerinti, jogerősen kiszabott vámigazgatási bírságot nem fizette meg, illetve annak végrehajtására nincs lehetőség.<sup>62</sup>

Az idegenrendészeti hatóság továbbá idegenrendészeti kiutasítást rendelt el azzal a harmadik országbeli állampolgárral szemben,

- aki jogellenesen lépte át Magyarország államhatárát, vagy azt megkísérelte,
- aki az e törvényben meghatározott tartózkodási feltételeket nem teljesíti,
- aki az előírt munkavállalási engedély vagy az e törvényben előírt engedély nélkül folytatott keresőtevékenységet,
- akinek a beutazása és tartózkodása a nemzetbiztonságot, a közbiztonságot vagy a közrendet sérti vagy veszélyezteti, vagy
- akinek a beutazása és tartózkodása a közegészséget sérti vagy veszélyezteti.<sup>63</sup>

Az idézett törvényi okok megléte esetén érvényes idegenrendészeti (más elnevezéssel, közigazgatási úton elrendelt) kiutasítás mellett ugyanakkor a beutazási és tartózkodási tilalom megsértése akkor is megvalósult, ha azt büntető bíróság jogerős határozattal rendelte el. A kiutasítás jogalapját ebben az esetben a büntető törvényben kellett keresni, amely szerint általánosan azt a nem magyar állampolgár elkövetőt, akinek az országban tartózkodása nem kívánatos, Magyarország területéről ki kell utasítani. A kiutasított köteles az ország területét elhagyni, és a kiutasítás alatt nem térhet vissza.<sup>64</sup> A magyar büntetőjogi szabályozás a kiutasítás számos – a menedékjogot illetve a szabad mozgás és tartózkodás jogát élvező, valamint a huzamosabb ideje az országban tartózkodó személyekre alkalmazható – akadály mellett megfogalmazza a kiutasítás elrendelésének kötelező eseteit is. Ezek a határozással összefüggő deliktumok, amelyekre figyelemmel a kiutasítás nem mellőzhető.

<sup>61</sup> Szm. 38. § (1) bek.

<sup>62</sup> Harmtv. 43. § (1) bek.

<sup>63</sup> Harmtv. 43. § (2) bek.

<sup>64</sup> Btk. 59. § (1) bek.

## 5. A jogszerűtlen migrációt támogató egyéb büntetőjogi tényállások

Az illegális migráció nemcsak az államhatár jogellenes átlépésének segítségével, hanem a jogszerűtlen tartózkodás, a jogszerűtlenül tartózkodó személy foglalkoztatásával, végső soron a tartózkodás érdekében családi kapcsolatok létesítésével is támogatható. E magatartások visszaszorítására is történeke büntetőjogi lépések, amelynek eredményeként olyan deliktumokat szövegeztek be a magyar büntetőtörvénykönyvbe, mint a jogellenes tartózkodás elősegítése<sup>65</sup> vagy a harmadik országbeli állampolgár jogellenes foglalkoztatása.<sup>66</sup>

A jogellenes tartózkodás elősegítése lényegében a régi büntetőjogszabályokból visszaköszönő jogellenes belföldi tartózkodás elősegítése bűncselekmény napjainkra aktualizált tényállását jelenti. A megfogalmazott tényállás szerint elkövetője az Európai Unió tagállamának vagy az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más állam vagy ilyen állam állampolgárával azonos jogállású állampolgár lehet, aki államának területén történő jogellenes tartózkodáshoz vagyoni haszonszerzés végett segítséget nyújt. Szintén e bűncselekmény szerint büntetendő az is, aki vagyoni haszonszerzés végett külföldi személy magyarországi jogellenes tartózkodásához nyújt segítséget. E szubszidiárius bűncselekmény akkor valósul meg, ha egyfelől súlyosabb bűncselekmény (jellemzően embercsempészség vagy emberkereskedelem) nem történt, másfelől vagyoni haszonszerzés végett követtek el, illetve – nem utolsó sorban – ha a segített személy nem állampolgára sem az Európai Unió valamely tagállamának, sem az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más államnak (pl. Norvégia, Izland, Lichtenstein), sem azzal azonos jogállású államnak (pl. Svájc).

A jogellenes tartózkodás visszaszorítása céljából rendeli büntetni a magyar büntető kódex a családi kapcsolatok létesítésével visszaélést is. Ezt az a felnőtt korú személy követheti el, aki anyagi haszonszerzés céljából, kizárólag tartózkodási jogosultságot igazoló okmány kiadása érdekében létesít családi kapcsolatot, vagy az apaságot megállapító teljes hatályú elismerő nyilatkozathoz hozzájárul. Ez a deliktum is szubszidiárius, de a fentebb említett bűncselekményhez képesti különbségként jegyzendő, hogy amíg a jogellenes tartózkodás elősegítése csupán a szabad mozgás jogával nem rendelkező személyek engedély nélküli tartózkodásának segítését rendeli büntetni, addig a családi kapcsolatok létesítésével visszaélés olyan állapot színlelését jelenti, amellyel a harmadik országbeli állampolgár egyébként jogellenes tartózkodását intellektuális módon kívánja legalizálni.

Már a korábbi büntető törvénykönyv által is – igaz, egyik utolsó módosításai révén – pönalizált bűncselekményként jelentkezik a harmadik országbeli állampolgár jogellenes foglalkoztatása. E deliktum központjában a keresőtevékenység folytatására jogosító engedéllyel nem rendelkező harmadik országbeli állampolgár áll, akit

<sup>65</sup> Btk. 354. §

<sup>66</sup> Btk. 356. §

– tekintet nélkül arra, hogy legálisan vagy illegálisan tartózkodik az ország területén – ilyen engedély hiányában foglalkoztatnak. A tényállás megalkotásának elsődleges indoka az Európai Parlament és a Tanács által 2009. június 18-án elfogadott, az illegálisan tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokat foglalkoztató munkáltatókkal szembeni szankciókra és intézkedésekre vonatkozó minimumszabályokról szóló 2009/52/EK irányelv, amely arra kötelezi a tagállamokat, hogy súlyos – az irányelvben konkrétan meghatározott – esetekben büntetőjogi szankciókat írjanak elő a nemzeti jogszabályaikban.<sup>67</sup> E bűncselekmény törvényi megalkotása tehát az irányelv rendelkezéseinek magyarországi implementálásával az európai uniós szabályokra is tekintettel rendeli büntetni a migrációhoz kötődő jogellenes foglalkoztatást.

A különös törvényi tényállás megfogalmazása szerint vétség miatt büntetendő, aki keresőtevékenység folytatására jogosító engedéllyel nem rendelkező harmadik országbeli állampolgárt rendszeresen vagy tartósan, illetve jelentős számú harmadik országbeli állampolgárt egyidejűleg foglalkoztat. Büntett miatt büntetendő, aki *a)* keresőtevékenység folytatására jogosító engedéllyel nem rendelkező harmadik országbeli állampolgárt különösen kizsákmányoló foglalkoztatási feltételek között foglalkoztat, vagy *b)* olyan, keresőtevékenység folytatására jogosító engedéllyel nem rendelkező harmadik országbeli állampolgárt foglalkoztat, akinek sérelmére emberkereskedelmet követtek el. A szövegezés tekintetében törvényi megjegyzés, hogy jelentős szám alatt legalább öt személyt, míg különösen kizsákmányoló foglalkoztatási feltételek alatt a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvényben meghatározott fogalmakat kell érteni. Ezek a nemi vagy egyéb alapú megkülönböztetésből származó feltételek mellett azok a feltételek is, amelyek feltűnően aránytalanul eltérnek a legálisan foglalkoztatott munkavállalók foglalkoztatási feltételeitől, amely eltérés különösen a munkavállalók egészségét és biztonságát érinti, és sérti az emberi méltóságot.<sup>68</sup>

A harmadik országbeli állampolgárok jogellenes foglalkoztatásával összefüggő büntetőjogi szabályozáshoz kapcsolódik, hogy az európai uniós másodlagos joganyag érvényesülése miatt az Európai Bizottság a szankciós irányelv alkalmazására vonatkozóan átfogó vizsgálatot folytatott le, amelyet közleményben hozott nyilvánosságra.<sup>69</sup> E szerint jelenleg az irányelv hatálya alatt álló valamennyi tagállamban tilos az illegálisan tartózkodó migránsok foglalkoztatása, és csupán néhány tagállam tett kivételt olyan személyek esetében, akik kitoloncolását elhalasztották. Több tagállam döntött úgy, hogy az irányelv alkalmazási körén túllépve olyan jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokra is alkalmazza azt, akik tartózkodá-

<sup>67</sup> Polt Péter (főszerk.): Új Btk kommentár. 6. kötet. Budapest: Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó, 2013. 177. o. (A hivatkozott kommentári részt Gellér Balázs írta.)

<sup>68</sup> Harmtv. 2. § s) pont

<sup>69</sup> A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az illegálisan tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokat foglalkoztató munkáltatókkal szembeni szankciókra és intézkedésekre vonatkozó minimumszabályokról szóló 2009. június 18-i 2009/52/EK irányelv alkalmazásáról



si engedélye nem teszi lehetővé a számukra, hogy gazdasági tevékenységet végezzenek. Néhány tagállam (pl. Románia) azonban nem bünteti külön a különösen kizsákmányoló munkafeltételek közepette történő illegális foglalkoztatást, valamint az olyan eseteket sem, amikor a munkáltató előtt ismert volt, hogy a munkavállaló emberkereskedelem áldozata (Csehország, Észtország, Lettország). Ennek oka elsősorban az a gondolat, hogy a vonatkozó jogsértő magatartásokat az emberkereskedelemre alkotott nemzeti jog lefedi. E koncepciónak pedig a már említett emberkereskedelem elleni irányelv teremt alapot, hiszen az – hivatkozva a szankciós irányelvre – maga is kitér az emberkereskedelem áldozata jogellenes foglalkoztatásának kritériumaira.<sup>70</sup> A nemzeti büntetőjogi szabályokban meghatározott szankciók tehát jelentős eltéréseket mutatnak a tagállamok között, és ez kételyeket támaszt afelől, hogy a szankciók minden esetben hatékonyak, arányosak vagy kellő visszatartó erővel bírnak.

## 6. Összegzés

A külföldi személyekkel, illetve a migráció nem kívánt jelenségeivel összefüggő büntető anyagi jogi rendelkezések megtalálhatók a külföldiségre vonatkozó egyes általános és különös részi rendelkezésekben, a tipikusan külföldi által vagy ilyen személlyel, külföldi kormánnyal, szervezettel, illetve idegen hatalommal kapcsolatban elkövethető tényállásokban, valamint közigazgatás rendje elleni bűncselekmények körében.

A külföldiség mint kifejezés meglehetősen tág kategóriát jelent a hazai büntetőjogban. Egyfelől ide sorolandó minden olyan alany (természetes személy, szervezet vagy akár idegen ország kormánya), amelynek származási helye nem Magyarország. Másfelől a külföldiség bizonyos esetekben olyan eltérő tényezőket is kifejezhet, amelyek jellemzőjük folytán elsősorban idegen országok polgáira vonatkozhatnak. Ezek a tényezők leginkább a gyűlölet bűncselekmények révén sérülhetnek.

Az egyes büntetőjogi tényállások a külföldiséghez kapcsolódóan a jogellenes migrációhoz köthető jelenségek szankcionálása érdekében is testet ölthetnek. E körben léteznek az illegális határátlépés, a jogellenes tartózkodás, illetve mindezek

---

<sup>70</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelv preambuluma (26) bek. szerint a 2009/52/EK irányelv szankciókat állapít meg a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárait foglalkoztató olyan munkáltatókkal szemben, akik ellen ugyan nem emeltek vádat, illetve akiket nem ítélték el emberkereskedelem miatt, viszont úgy veszik igénybe valamely személy munkáját vagy szolgáltatásait, hogy tudomásuk van arról, hogy az érintett személy emberkereskedelem áldozata. Továbbá a tagállamoknak mérlegelniük kell annak lehetőségét, hogy szankciókat alkalmazzanak azon személyekkel szemben, akik emberkereskedelem áldozatának valamilyen szolgáltatását veszik igénybe, miközben tudomásuk van arról, hogy az adott személy emberkereskedelem áldozata. E további büntethetővé tétel kiterjedhet harmadik országok jogszerűen tartózkodó állampolgárai és uniós polgárok munkáltatóinak cselekményeire, valamint emberkereskedelem áldozatától szexuális szolgáltatásokat igénybe vevő személyekre, állampolgárságtól függetlenül.

üzletszerű támogatása visszaszorítását célzó klasszikus, több évtizede meglévő rendelkezések, valamint az európai uniós integráció következtében vállalt egyéb tényállások. Ezutóbbiak mellett pedig megjelentek azok a törvényi szabályozások a magyar büntető törvényben, amelyeket az aktuális jogszerűtlen migráció kezelésére alkottak. E helyt pedig olyan deliktumok találhatók, amelyek a jogellenes határátlépést vagy tartózkodást szankcionálják, illetve, amelyek az emberek vándorlását segítik elő üzletszerűen vagy használják ki.

**Dr. Amberg Erzsébet rendőr őrnagy, tanársegéd**  
*Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar*  
*Büntetőjogi Tanszék*

## **Migráció, büntetőjog, ultima ratio**

### **1. Bevezetés**

A migrációs élénkülése számos dilemmát vetett fel a jelenség kezelésével kapcsolatban, melyekre a jogalkotó az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló, 2015. szeptember 15-én kihirdetett 2015. évi CXL. törvény kibocsátásával reagált. A jogszabály rendelkezései több jogágot érintő változtatásokat vezettek be.<sup>1</sup> Ebből is látható, hogy a helyzet kezelése összetett megközelítést kíván,<sup>2</sup> jelen munka mégis csupán a fenti migrációs joganyag 9. címébe foglalt, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényt érintő módosítások értékelésével foglalkozik, mivel a szerző nem terjeszkedhet túl kompetenciáin.

A migrációs jogszabály három bevándorló magatartástípust - a határzár tiltott átlépése, a határzár megrongálása, valamint a határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása - kriminalizált, kriminalizálta emellett az embercsempészás néhány új magatartástípusát és súlyosította az egyes alakzatok büntetését. Párhuzamosan a szankciórendszer bizonyos intézményeit - a kiutasítás, a vagyonek kobzás, és a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztése - törekedett a kriminalizált migránsokra specializálni a jogalkotó.

A tanulmány a migráció büntetőjogi eszközökkel történő kezelésének indokoltságát vizsgálja az ultima ratio elve tükrében. Az elv értelmében a büntetőjog mint a magatartásszabályozás jogi eszközrendszerében fellelhető legszigorúbb közhatalmi eszköz, melynek igénybevétele a végső esetben, végső eszközként ajánlatos.

A tömeges bevándorlás kezeléséről szóló törvény miniszteri indokolása néhány kriminalizációs indokot tartalmaz a migránsok magatartásának büntetőjogi útra terelése mellett. Ezek, az illegális határátlépés számszerű növekedése; az állami önvédelmi jog hangsúlyozásának szükségessége; a hatékony államhatár védelemben megtestesülő körérdek; az illegális migráció kriminalitást generáló hatása; továbbá

---

<sup>1</sup> A módosítások érintették a polgári perrendtartásról, az épített környezet alakításáról és védelméről, a menedéjgről, a büntetőeljárásról, az autópályák, autóutak és főutak használatáért fizetendő, megtett úttal arányos díjról, valamint a büntetések, intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvényeket.

<sup>2</sup> Lásd még: az 1698/2013. (X. 4.) Korm. határozattal elfogadott Migrációs Stratégia és az azon alapuló, az Európai Unió által a 2014-2020. ciklusban létrehozásra kerülő Menekültügyi és Migrációs Alaphoz kapcsolódó hétéves stratégiai tervdokumentumban foglaltakat.

az ún. határzárás tényállásokban megfogalmazott magatartástípusoknak a közrendet és közbiztonságot fokozottan veszélyeztető jellege.<sup>3</sup>

Tény, hogy az illegális határátlépések száma ugrásszerűen megnőtt 2015-ben, az illegális migráció kriminalitást generáló hatása pedig nagyságrendileg, statisztikai alapokon mérhető, azonban a további tényezők megítélése korántsem ilyen egyszerű. A további kriminalizációs érvek melletti vagy elleni állásfoglalás nem nélkülözi a migráció kezelésének nemzeti és uniós szintű komplex megközelítést, politikai aspektusok figyelembevételét, emellett könnyen szubjektíválódhat. Ennélfogva a büntetőjogi beavatkozás adekvátságának, végső soron igénybevettségének megítélése sem vezethet egyértelmű állásfoglaláshoz. A tanulmány célja a fenti korlátoknak megfelelően pusztán az, hogy szempontokat szolgáltatasson a büntetőjogi beavatkozás vizsgálatához, a migrációhoz kapcsolódó problémák esetleges alternatív megoldásaihoz.

## 2. Nemzetközi trendek, tapasztalatok

Az aktuális bevándorlási helyzet kezelése során több szempont ütközik, s ez jól érzékelhető a szakpolitikai bizonytalanságban is. Keverednek a migrációval és a menekültek humanitárius jogaival és kötelezettségeivel kapcsolatos politikai, jogi és gazdasági érvek, ellenérvek és elhatárolások.<sup>4</sup>

A 2001. szeptember 11-én amerikai célpontok ellen elkövetett terrortámadások arra készítette a nemzetközi közösséget, hogy a migrációkutatást – mely korábban a társadalomtudományok illetve gazdálkodástudományok területén zajlott – új területekre terjessze ki. A terrortámadás világossá tette, ahogy a terrorizmus, úgy a migráció sem nemzeti horderejű ügy. Az eltelt idő távlatából megállapítható, hogy a támadást követő politikai szemléletváltás átrajzolta a szabadság és biztonság térségének jogi arculatát.<sup>5</sup> Figyelemre méltó az USA bevándorlási politikájának szigorítása a fenti esemény hatására nemzetbiztonsági érdekekre hivatkozással. Az államokban különféle idegenrendészeti intézkedések mellett tapasztalható volt a bevándorlás kriminalizációjának felgyorsulása. Az idegenrendészeti jog és a büntetőjog viszonya is igen érdekesen alakult, hiszen míg az idegenrendészeti eszközöket a büntető-igazságszolgáltatással kapcsolatba került bevándorlók kiutasítására vették

<sup>3</sup> Az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény Általános Indokolása, 2-3. o.

<sup>4</sup> Csuka Gyöngyi – Török Ádám (szerk.): Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai, A Magyar Tudományos Akadémia Migrációs Munkacsoportjának Elemzése. MTA Budapest, 2015. 47. o.

<sup>5</sup> Aspasios, Dimitrios: The 'Collateral Damage' of Irregular Migration in the European Union, European Police Science and Research Bulletin, Issue 12. 2015. 26. o.

alkalmazásba a terrortámadást megelőzően, az azt követő érában a büntetőjogi érin-  
tettség nem volt feltétele a migránsok kiutasításának.<sup>6</sup>

A problematika az európai kontinensen is élénk viták tárgyát képezi úgy a köz-  
életben, úgy szakmai körökben. Az EU migrációs stratégiájának négy fő pillére az  
illegális migráció kiváltó okainak csökkentése; határigazgatási feladatkörben az  
életmentés és a külső határok biztosítása; Európa kötelezettsége a védelem nyújtá-  
sára; a jogszerű migrációval kapcsolatos új szakpolitika. Látható, hogy a külső hatá-  
rok biztosításának követelménye megjelenik a migrációs stratégiában, azonban a  
kapcsolódó magatartások kriminalizálása korántsem előírás, a nemzeti jogalkotó  
belátásán alapuló döntés kérdése.<sup>7</sup>

A Tamperei Program célkitűzése volt a szabadság, a biztonság és a jog európai  
társágának fejlesztésével összefüggésben a határon átnyúló, szervezett bűnözés  
elleni fellépés. Egyéb büntetőjogon kívüli instrumentumok kialakításán felül az  
illegális tartózkodást segítő cselekményeket szankcionáló büntetőjogi kategóriák  
kerültek kidolgozásra, melyek egységes iránymutatást adtak a tagállamok számára a  
büntetőpolitika e területén.<sup>8</sup> Ennek nyomán más tagállamokhoz hasonlóan hazánk  
büntetőkódexébe is beépült a jogellenes tartózkodás elősegítése bűncselekmény  
2004-től, a harmadik országbeli állampolgár jogellenes foglalkoztatásának szankci-  
onálása 2012-től, valamint a családi kapcsolatok létesítésével visszaélés 2013-tól.<sup>9</sup>

Az Unióban nem egyedülálló az illegális immigráció szankcionálására. Míg Né-  
metország és Görögország bűncselekményként, Anglia szabálysértésként tekint az  
illegális határátlépésre.<sup>10</sup> Németország ún. kettős nyomtávú politikát vezetett be  
2015-ben az irreguláris migráció kezelésére. Mint a bevándorlók egyik célországa  
egyik oldalról integrációs segítő programcsomagot dolgozott ki a menekültek hely-  
zetét támogatandó, párhuzamosan határozottabb fellépést képviselt - többek között  
a büntetőjog eszközeivel - az illegálisan érkezőkkel illetve a menekültstátusz-

<sup>6</sup> Walter A. Ewing, Daniel E. Martínez, Rubén G. Rumbaut: The Criminalization of Immigration in  
the United States, American Immigration Council, Special Report, July, 2015. 12. o.

<sup>7</sup> Eredményesebb bevándorláskézelés? – Az Európai Unió migrációs stratégiájáról,  
<http://www.jogiforum.hu/hirek/33783> (2016.03.05.)

<sup>8</sup> Témánk szempontjából kiemelkedő jelentőségű a jogellenes be- és átutazáshoz, valamint a jogelle-  
nes tartózkodáshoz történő segítségnyújtás elleni küzdelem büntetőjogi keretének megerősítéséről  
szóló 2002. november 28-i 2002/946/IB tanácsi kerethatározat és a jogellenes be-, és átutazáshoz,  
valamint a jogellenes tartózkodáshoz történő segítségnyújtás meghatározásáról szóló, 2002. no-  
vember 28-i 2002/90/EK tanácsi irányelv. Az irányelv a büntetendő cselekményeket definiálja, míg  
a kerethatározat szankciókat és egyéb büntető-eljárásjogi intézményeket intézkedéseket határoz  
meg. További releváns közösségi szabályozó az emberkereskedelemtől szóló, 2002. július 19-i  
2002/629/IB tanácsi kerethatározat.

<sup>9</sup> Lásd bővebben: Karoliny Eszter - Mohay Ágoston: Az illegális migráció Európai Uniói szabályo-  
zása. Forrás: <http://www.ittvagyunk.eu/htmls/cikkek.html?articleID=33> (Letöltés ideje:  
2016.05.15.)

<sup>10</sup> Szankcionálják emellett az illegális bevándorlást a határátlépés vagy a tartózkodás szakaszában  
elősegítő harmadik személyek magatartását a már említett Tamperei Program standardjainak meg-  
felelően.

kérelmekkel visszaélni szándékozókkal szemben,<sup>11</sup> mely stratégiai törekvéseket a hazai tömeges bevándorlás kezeléséről szóló törvény is interpretálta. A német bevándorlás-politika kapcsán a lakosság elégedettségi mutatója,<sup>12</sup> míg hazánkban a kerítés felállítása kapcsán 57 százalék volt.<sup>13</sup>

Görögország török határszakaszán 2012-ben alkalmazott hasonló módszer tapasztalataiból merítve elmondható, hogy az épülő kerítés kimondottan ún. húzó faktorként működött a migránsok számára. Elkészülvén terelőhatása ugyan érvényesült, jelentősen csökkentve az illegális migrációs mozgást. A látványos bevándorlás-csökkenés azonban nem jelentett tartós megoldást, hiszen a térségben a kerítés felállítása után tíz hónappal ugyanannyi illegális bevándorlót fogtak el, mint a határzár felállítása előtt.<sup>14</sup> A görög példa mellett ugyanez a hatás igazolódik vissza az Unió egyéb külső határain felállított határzár létesítményekkel kapcsolatban is, így általánosságban kijelenthető: a fizikai akadályok, mint kerítések és falak csak ideig-óráig tudják feltartóztatni az EU-ba tartókat.<sup>15</sup> Szerepét és helyzetét tekintve hazánk Görögországgal vonható leginkább egy kalap alá, mivel minkét állam rendelkezik külső schengeni határokkal, s több migrációs útvonal tranzitországa. A megreformált 2014-es görög bevándorlási törvény fenntartja az illegálisan érkezők kriminalizációját, ám sajnálatosan, kikényszerítés hiányában a szabálynak visszatartó ereje nincsen.<sup>16</sup>

A közös migrációs politikában hosszú távra kell tervezni, hiszen a migráció, mint társadalmi jelenség is hosszú távon fejti ki hatásait. A szigorítás éppen ellenkező hatást érhet el az elkerülendőnek szánt illegális csatornák erősödésével.<sup>17</sup>

### 3. A migráció kriminalizálása

A migránsokat szankcionáló normákat a jogalkotó által felállított absztrakt társadalomra veszélyességi szintjük mentén áttekintve elsőként a tiltott határátlépéssel mint jogrendszerünkben több évtizede kriminális szabálysértésként szankcionált

<sup>11</sup> Csuka Gyöngyi – Török Ádám (szerk.): i.m. 58. o.

<sup>12</sup> Csuka Gyöngyi – Török Ádám (szerk.): i.m. 61-62. o.

<sup>13</sup> <http://szazadveg.hu/foundation/kutatas/piac-es-kozvelemeny-kutatas/a-magyarok-tobbsege-tamogatja-a-magyar-szerb-hatarra-tervezett-biztonsagi-hatarzarat> (Letöltés ideje: 2016.07.13.)

<sup>14</sup> Ritecz György – Sallai János: A migráció trendjei, okai és kezelésének lehetősége. Hanns Seidel Alapítvány. Budapest, 2015. 53-57. o.

<sup>15</sup> Keserű Dávid – Glied Viktor: Migrációs tendenciák, kihívások és az erre adott szakpolitikai válaszok az Európai Unióban. 254. o.

Forrás: [http://idresearch.hu/userfiles/File/eia/III\\_06\\_keseru\\_glied.pdf](http://idresearch.hu/userfiles/File/eia/III_06_keseru_glied.pdf) (Letöltés ideje: 2016.09.24.)

<sup>16</sup> Csuka Gyöngyi – Török Ádám (szerk.): Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai, A Magyar Tudományos Akadémia Migrációs Munkacsoportjának Elemzése, 2015. 58. o.

<sup>17</sup> Görbe Attiláné Zán Krisztina: A magyarországi migráció helyzete, kezelésének feltételei és lehetőségei. PhD Értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. Budapest, 2010. 56. o.

magatartástípussal találkozunk.<sup>18</sup> Annak magatartása, aki Magyarország államhatárát engedély nélkül vagy meg nem engedett módon lépi át, vagy ezt megkísérli, a jogalkotó megítélése szerint csekélyebb társadalomra veszélyességű, a Rendőrség hatáskörébe tartozó szabálysértésként szankcionálandó.

Az absztrakt társadalomra veszélyesség következő fokát, ahol a magatartás eléri a büntetőjogi beavatkozás indokoltságának szintjét, a határárral kapcsolatos építési munka akadályozása vétségként történt kriminalizálása jelenti.<sup>19</sup> A Btk. rendszerében relatíve enyhe a tényállás egyéves büntetési tétele.

A következő fokozat a tiltott határátlépés szabálysértés speciális formájaként fogható fel. Ez a hazánk déli határszakaszán létesített határárral tiltott átlépése büntett, mely kriminalizációjának indoka a határárral létesítmény funkciójának védelme.<sup>20</sup> A cselekmény büntetési tétele három évig terjedő szabadságvesztés.

A társadalomra veszélyesség szempontjából még súlyosabb a határárral megrongálása, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő büntett.<sup>21</sup> A határárral tiltott átlépése és annak megrongálása azonos minősített esetekkel operál, súlyosabban bünteti a fegyveresen, felfegyverkezve, illetve tömegzavargás résztvevőjeként történő elkövetést. Fokozott a szigor e minősített esetek találkozásánál. Ha a minősített eseti elkövetés halált okoz, a határárral tiltott átlépése öttől tíz, megrongálása tíztől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A migránsok kriminalizálása novum tehát a büntetőjogban. Összevetésképpen a migráció illegalitását segítő harmadik személyek szankcionálása veendő figyelembe. A segítő magatartások büntetésének koncepciója elkülönül aszerint, hogy a határátlépéshez kötődően, vagy az adott országban való tartózkodás során merülnek fel. Előbbire alakította ki az embercsempészés büntetést több évtizede a jogalkotó, akinek szemében a tényállás absztrakt társadalomra veszélyessége, így büntetési tétele három évről öt évre emelkedett 2015-ben.<sup>22</sup> Az uniós harmonizációs kötelezettség alapján 2004 és 2013 között beiktatott, az illegális tartózkodást segítő maga-

<sup>18</sup> Vö.: az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. kormányrendelet 22. § és a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 204. § (1) „Aki Magyarország államhatárát engedély nélkül vagy meg nem engedett módon lépi át, vagy ezt megkísérli, szabálysértést követ el.”

<sup>19</sup> Btk. 352/C. § „Aki az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény építésével vagy karbantartásával kapcsolatos munkavégzést akadályozza, ha más bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

<sup>20</sup> Btk. 352/A. § (1) „Aki Magyarországnak az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény által védett területére a létesítményen keresztül jogosulatlanul belép, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

<sup>21</sup> Btk. 352/B. § (1) „Aki az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítményt, illetve eszközt megsemmisíti vagy megrongálja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

<sup>22</sup> Btk. 353. § (1) „Aki államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítséget nyújt, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

tartásokat - jogellenes tartózkodás elősegítése, harmadik országbeli állampolgár jogellenes foglalkoztatása, családi kapcsolatok létesítésével visszaélés – kétéves büntetési tétellel látta el a jogalkotó.

A határozás tényállások tekintetében a szankciórendszert érintő változásokat egy része a kiutasítást mint nem magyar állampolgárokkal szemben önállóan, és más büntetés mellett is alkalmazható büntetőjogi büntetési nemet érintette. A módosítás megszűnt respektálni a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jogot mint a kiutasítás korlátját az illegális jogcímmel az országban tartózkodókkal szemben.<sup>23</sup> A határozás bűncselekmények esetén alkalmazott kiutasítás tartamára emellett speciális szabályokat vezetett be a módosítás. Tartamának generális minimuma egy évről két évre emelkedett, emellett a norma kötelezi a bírót a kiutasítás mértékének a kiszabott szabadságvesztés tartama duplájának megfelelő időben történő meghatározására.<sup>24</sup> A szabály a bírói mérlegelési jog elvonásának újabb sarokköveként is számba vehető. A módosítások vitathatóságára több jogvédő szervezet részéről is történtek utalások.<sup>25</sup>

A jogalkotó a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztése szabályanyagában is speciális helyzetbe hozta a határozás tényállásokat. Alapvetően a két évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajthatósága függeszthető fel a Btk. szerint az elkövető személyi körülményeinek mérlegelése alapján. Az új tényállások esetén a törvény megemelt, öt évet meg nem haladó szabadságvesztést határoz meg a felfüggesztett alkalmazhatóságának generális maximális korlátjaként, s eltekint az elkövető körülményeinek vizsgálatától. A felfüggesztéshez kapcsolódó próbaidő főszabályként egytől öt évig terjed, ami a határozás tényállások esetén kettőtől nyolc évig terjedő tartamra emelkedik, s a bűncselekmény miatt kötelezően kiszabott kiutasítás idejéhez igazítandó generális minimumtartammal egészült ki. A felfüggesztett szabadságvesztés ilyen módosítása tehát lehetővé tette – a középértékre alapított büntetés kiszabás szabályát figyelembe véve - a kettőtől nyolc évig

<sup>23</sup> Btk. 59. § (4) „Azzal szemben, [...] b) aki Magyarország területén jogszerűen tartózkodik, és a családi élet tiszteletben tartásához való joga sérülne, csak tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén lehet helye kiutasításnak, feltéve, hogy az elkövetőnek az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné.”

<sup>24</sup> Btk. 60. § (2a) „A határozás tiltott átlépése (Btk. 352/A. §), a határozás megrongálása (Btk. 352/B. §), valamint a határozással kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §) esetén kiszabott végrehajtandó szabadságvesztés mellett, valamint a 85. § (1a) bekezdésben meghatározott esetben a kiutasítás nem mellőzhető. Amennyiben a kiutasítás határozott ideig tart, annak tartama a kiszabott szabadságvesztés tartamának kétszerese, de legalább két év.”

<sup>25</sup> Vö.: A Magyar Helsinki Bizottság álláspontja a Kormány fizikai határozással kapcsolatos büntetőjogi törvénymódosításairól 1-3. o. <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/fizikai-hatarzar-btk-modositasrol.pdf> (Letöltés ideje: 2015.12.11.) Vö.: Urgent Action Hungary Violates Human Rights of Refugees. Forrás:

<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:1s5AaHd5rAsJ:https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR2724742015ENGLISH.pdf+&cd=3&hl=hu&ct=clnk&gl=hu> (Letöltés ideje: 2016.03.03.)



terjedő szabadságvesztéssel büntetendő minősített eseti határozás esetkörökre a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztését.<sup>26</sup> „...a jogalkotó célja ugyanis nem elsősorban a börtönnépesség további növelése, hanem a kötelezően alkalmazandó kiutasítás mielőbbi végrehajthatósága. Ezért – szemben a szigorúbb általános szabályokkal – itt akár öt éves szabadságvesztés végrehajtásának akár tízévi próbaidőre történő felfüggesztésére is sor kerülhet, s nyilván a gyakorlat is a felfüggesztett büntetéseket fogja preferálni.”<sup>27</sup>

A vagyonekobbzás szabályrendszerébe iktatott módosítás nyomán az embercsempészség elkövetőjével szemben – hasonlóan a bűncselekmények bünszervezeti elkövetésének esetköréhez és a kábítószer-kereskedelemből – fordított bizonyítási teher alkalmazandó. Praktikusan, vélelmezendő, hogy az embercsempészség elkövetőjének vagyona e tevékenységből származik, így elkobbzás alá esik, kivéve, ha az elkövető a vagyon törvényes eredetét igazolja.

#### 4. Az ultima ratio elvéről

Az ultima ratio elve a szakirodalomban általánosan elfogadott értelemben a büntetőjog kulturális örökségének része, a túlzott kriminalizáció elleni beépített fék. Eredendően a nemzeti büntetőjoghoz kötődő alapelv, mely a büntetőjogi beavatkozásnak a végső esetekben végső eszközként történő igénybevételére irányuló felhívásként fogható fel. A kutatás az ultima ratio elvének két kiemelkedő jelentőségű koncepciója tükrében kísérli meg értékelni a tömeges bevándorlás kezeléséről szóló törvény miniszteri indokolásában kifejtett jogalkotói elgondolást illetve a tételes büntetőjogi módosításokat. Nils Jareborg 2004-ben kiadott gondolatai az ultima ratio (büntető)politikai aspektusát mutatják be. Interpretációjának elméleti alapvetésként történő alkalmazását annak Európa-szerte idézett jellege, véleményformáló szerepe indokolja. Young-Cheol Yoon 2001-ben megjelent doktori disszertációjában olvasható az ultima ratio elv legmélyebb kortárs értelmezése, a mű tehát komplexitása alapján képezi a vizsgálat elméleti alapját.

Nils Jareborg az ultima ratiót kriminálpolitikai karakterű intézményként fogja fel. Meglátása szerint az elv önálló jelentőséghez úgy juthat, ha a kriminalizáció elveinek – büntetési érték, hasznosság és humanitás - gyűjtőelvéként tekintünk rá. Az ultima ratio üzenete gyűjtőelv minőségét, funkcióját tekintve kettős. Magas büntetési érték esetén pro-kriminalizációs felhívás, míg alacsony büntetési érték esetén kontra-kriminalizációs korlát, a hasznossági és humanitási szempontok határozot-

<sup>26</sup> A határozat tiltott átlépésének fegyveresen vagy felfegyverkezve és tömegzavargás résztvevőjeként való elkövetése, illetve a határozat megrogálása tényállás fegyveresen vagy felfegyverkezve vagy tömegzavargás résztvevőjeként történő elkövetése.

<sup>27</sup> Tóth Mihály: A menekültkérdés kriminalizálása, Élet és Irodalom. LIX. évfolyam 38. szám, 2015. szeptember 18.

tabb figyelembe vételére irányuló felszólítás képében jelenik meg.<sup>28</sup> Jareborg a kriminalizációs érvek Janus-arcú gyűjtőelvéként ítéli meg az ultima ratiót, mely akár a büntetőjogi beavatkozás melletti, akár az elleni szerepkörben is előfordulhat. Elmélete alapján az elv a kriminalizáció kérdéskörében leginkább egyensúlyteremtő funkcióval van felruházva.

Young-Cheol Yoon megközelítésében az ultima ratio alapvetően a büntetőjoghoz kötődő olyan elvi jelentőségű intézmény, melynek érvényesülése a tételes büntetőjogban az alábbi pillérek, próbakövek mentén kísérhető meg: az állam jogtárgyvédelmi kötelessége, a pozitív generálprevenció mint a büntetőjog és a büntetés célja, a büntetőjog mint etikai minimum, a büntetőjog fragmentális karaktere, egyéni beszámítás a büntetőjogban, és a büntetőjog érvényesülése során az in dubio pro reo elve.<sup>29</sup>

A szakirodalomban – következően abból, hogy az ultima ratio elvének mélyebb értelmezésére tett kísérleteket a töredékesség és ellentmondásosság jellemzi - sajnálatosan nem tisztázott, hogy van-e valamilyen kapcsolat, összefüggés a büntetőjog mint ultima ratio fenti, kriminológiai és büntetőjogi központú interpretációja között. Álláspontom szerint ez a nexus létezik. Minősége elsődlegesen a törvénykezés politikai és szakmai szempontjainak kapcsolata által befolyásolt. A büntetendőségről való döntés, az úgymond büntetőjogon kívüli értelemben vett ultima ratio jelleg a döntéshozatal politikai koncepciójához, míg a büntetőjogon belüli értelemben vett ultima ratio jelleg a bűncselekménytípus kialakítására irányuló szakmai koncepcióhoz áll közelebb. A két koncepció kapcsolatának megbontása, összefüggéseinek tagadása nem célravezető.

Ahogy hibátlan és egyöntetűen elfogadott ultima ratio koncepció jelenleg nem létezik, nincs olyan jogi megközelítés sem, mely a kriminalizáció indokait egzaktan meghatározná. A kriminalizáció maga nem jelöli ki, hogy melyek az elfogadhatatlan magatartások, pusztán reagál arra, amit a társadalom ilyennek tart.<sup>30</sup> Elfogadott, hogy a büntetőpolitika általános elvi keretén belül bizonyos szituációk – tipikusan az egyes időszakokban akár számszerű alakulásuk tekintetében az általánostól eltérő képet mutató jelenségek kezelése - különös büntetőpolitikai koncepció érvényre juttatását igényli.<sup>31</sup>

<sup>28</sup> Jareborg, Nils: Criminalization as last resort (ultima ratio), Ohio State Journal of Criminal Law, Vol 2. 2004. 521., 525., 531-532. o.

<sup>29</sup> Yoon, Young-Cheol: Strafrecht als ultima ratio und Bestrafung von Unternehmen, Peter Lang, 2001, 59-91. o.; Megjegyzendő, hogy az in dubio pro reo büntetőeljárás jogi elv anyagi jogi megfelelőjének, az in dubio contra legem (certa) elvnek a használata szerencsésebb volna az ultima ratio büntető anyagi jogi szempontú megítélése körében. Jelenleg azonban hazánkban nem áll rendelkezésre általánosan elfogadott, mélységi elemzést biztosító ultima ratio koncepció. Ennek híján külföldi kútfőkre támaszkodhatunk.

<sup>30</sup> Bowles, Roger – Faure, Michael – Garoupa Nuno: The Scope of Criminal Law and Criminal Sanctions: An Economic View and Policy Implications, Journal Of Law And Society Volume 35. No. 3. September 2008. 394. o.

<sup>31</sup> Vermes Miklós: A kriminológia alapelvei. Akadémia Kiadó. Budapest, 1971. 160. o.

## 5. Büntetőjog mint végső eszköz?

A két ultima ratio koncepció tükrében vizsgálva a tételes büntetőjogi módosításokat és az azokhoz fűzött miniszteri indokolást, figyelemmel a nemzetközi trendekre és tapasztalatokra is, az alábbi meglátások fogalmazhatóak meg. Az illegális határátlépés számszerű növekedése, azaz a jogsértéstípus elszaporodottsága a szűkségességet mint Jareborg egy kriminalizációs érvét megalapozó tényező, azonban hangsúlyozandó, az egyetlen kriminalizációs érvre alapított büntetőjogi beavatkozás nem célravezető.

Az államhatár hatékony védelemben megtestesülő közérdekkel és az állam önvédelmi jog hangsúlyozásának igényével kapcsolatban – amelyek Yoon rendszerében pozitív generál prevencióként, illetőleg az állam jogtárgy-védelmi kötelezettségeként jelennek meg - elmondható, hogy a társadalmi tapasztalatok alapján a büntető igazságszolgáltatási rendszer hatással van a kriminalitás alakulására, még akkor is, ha ez nem olyan mértékű és nem is olyan irányú, mint amit a jogalkotó feltételez.<sup>32</sup> A magasra ívelő büntetési tételű tényállások kétségtelenül alkalmasak általános elrettentő hatás kialakítására, amennyiben figyelmen kívül hagyjuk, hogy a büntetőhatalom tényleges érvényesülésének preventív hatása jelentősebb, mint pusztán a büntetőhatalom gyakorlásával való fenyegetéssel elérhető megelőzés. Hangsúlyozandó egyúttal, hogy a büntetőjog fragmentális karaktere alapján a jogág bizonyos kiemelt oltalmat élvező jogtárgyak elleni legsúlyosabb jogsértésekre adott válaszként adekvát szankciós eszköz.

A határozás tényállásokban megfogalmazott magatartástípusoknak a közrendet és közbiztonságot fokozottan veszélyeztető jellege, azaz a magatartástípus fokozott társadalomra veszélyessége – Jareborg interpretációjában a büntetőjog hasznosságát is magába olvasztó magas büntetési érték - szerepel az indokolásban kriminalizációs okként. A Helsinki Bizottság szerint aggályosnak tekinthető a jogellenes belépéssel kapcsolatos súlyos jogkövetkezmények alkalmazása az Európai Bíróság gyakorlata alapján, mivel a büntetőjogi eszközöket, különösen a szabadságvesztést csak akkor lehet bevetni, ha egy személyt már kiutasítottak, azonban az új szabályozás szerint a menekülők már a határzár megsértésével bűncselekményt követnek el.<sup>1</sup>

Az illegális migráció kriminalitást generáló hatásával kapcsolatban nem vitás, hogy az Európán kívüli országokból kiinduló migrációs hullám egyre komolyabb kihívások elé állítja az Európai Uniót és tagállamait. A migráció – amellet, hogy számos területen, így a politika, a gazdaság, a társadalom, a kultúra, a demográfia nexusában bír kockázat keletkeztető hatással, biztonsági kihívások elé is állítja a tranzit és fogadó országokat. A migrációhoz kapcsolódó közbiztonsági kockázatok részben a kibocsátó társadalmakban normakövetőnek, de a befogadó társadalmak-

<sup>32</sup> Korinek László: Mire jó a kriminológia. In: Virág György (szerk.): Kriminológiai Tanulmányok 47. Ünnepi kötet. OKRI Budapest, 2010. 64. o.

ban normaszegőnek minősülő cselekményekből, valamint az egyenlőtlen társadalmi esélyhelyzettel összefüggő normaszegő magatartásokból adódnak.<sup>33</sup> Az absztrakt kockázatokkal szemben leszögezhető az a kiterjedt statisztikai adatokon nyugvó, földrajzilag is általános érvényűnek tekinthető ténymegállapítás, hogy a bevándorlók – függetlenül a bevándorlás legális vagy illegális voltától, a származási országtól avagy az iskolázottságtól – kisebb arányban válnak bűnelkövetőkkel, valamint sértettekké, mint a lakosság honos csoportjai,<sup>34</sup> mely tényezőt figyelembe véve a migráció mint kriminalitást generáló kriminalizációs érv nem helytálló. A másik oldaláról nézve, a közbiztonság védelmére hivatott szervek bizonyos esetekben létező vagy akár nem létező, esetleg éppen „*az etnikulturális kisebbségekkel összefüggő biztonsági veszélyekre hivatkozva törekszenek növelni hatalmukat, ellenőrzési lehetőségeiket az általános emberi és az állampolgári jogok rovására*”<sup>35</sup> az illegális népmozgalmak akadályozására az egyes országok büntető törvényei egyre szigorodó törvényeket alkotnak,<sup>36</sup> előítéletek és félelmek itatják át a migrációpolitikai döntéseket empirikus tapasztalatok alapulvétele helyett.<sup>37</sup> Ezek a szimbolikus illetőleg ellenség büntetőjogként fémjelzett koncepció jellemzői.<sup>38</sup>

A tömeges bevándorlás kezelésére beiktatott büntetőjogi koncepció önmagában - Nils Jareborg kriminalizációs elvei, illetve a Young-Cheol Yoon- féle, a büntetőjog ultima ratio jellegének megállapításában alkalmazható próbakövek tükrében - értékelve részben megfelel a büntetőjog végső esetben, végső eszközként történő igénybevételére irányuló követelménynek. Fontos volna látnunk azonban a büntetőjogi koncepciót összefüggésben a migrációt kezelő más jogági eszközökkel, mivel a migrációs politika és joganyag kialakításának egyfajta rendezőelve a legális és illegális migrációs formák elkülönítése. Míg a legális bázisú migrációs esetén annak hatékony kezelése és az integrációs folyamatok erősítése a fő elképzelés, addig az illegális migráció jelenségével szemben a szigorú standardok és azok érvényesítése a kívánatos úgy európai, mind nemzeti szinteken.<sup>39</sup> A legális migráció szabályozá-

<sup>33</sup> Póczik Szilveszter: A nemzetközi migráció tendenciái a 20. és a 21. században elméleti és történelmi nézőpontból, In: Póczik Szilveszter, Dunavölgyi Szilveszter (szerk.): Nemzetközi migráció-nemzetközi kockázatok. HVG- ORAC Budapest, 2008, 86. o.

<sup>34</sup> Lásd például: Walter A. Ewing – Daniel E. Martínez - Rubén G. Rumbaut: The Criminalization of Immigration in the United States, American Immigration Council. Special Report, July, 2015. 1. o.

<sup>35</sup> Póczik Szilveszter: i.m. 89. o.

<sup>36</sup> Finszter Géza: Jogi válaszok a migráció kérdésében. Kriminológiai Közlemények 60. Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2002. 157. o.

<sup>37</sup> Walter A. Ewing - Daniel E. Martínez - Rubén G. Rumbaut: i.m.

<sup>38</sup> Nagy Ferenc: Új tendenciák a büntetőjogban Búcsú a büntetőjog ultima ratio jellegétől. In: Borbíró Andrea – Inzelt Éva – Kerecsi Klára – Lévay Miklós – Pooletz Léna (szerk.): A büntetőhatalom korlátainak megtartása: a büntetés mint végső eszköz. Tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 2014. 367. o.

<sup>39</sup> Vö.: Aspasios, Dimitrios: The 'Collateral Damage' of Irregular Migration in the European Union, European Police Science and Research Bulletin, issue 12. 2015. 25. o. Vö. Csuka Gyöngyi – Török Ádám (szerk.): i.m. 66. o.

sának eredményessége csak az illegális migráció visszaszorításának hatékonyságával együtt értelmezhető. Ekként az illegális migráció elleni küzdelem jogi és politikai eszközeinek vizsgálata is szervesen kapcsolódik a legális migráció problematikájához,<sup>40</sup> amely még összetettebbé teszi a büntetőjog ultima ratio jellegének megítélését az illegális migráció visszaszorításában, hova tovább felülírhatja a szűken, a büntetőjog belső koherenciája aspektusából tett megállapításokat.

A megfelelő jogi szabályozás sarokkövei az alábbi gondolatokkal jól kijelölhetőek: az irreguláris migráció eszközrendszerének elsődleges pillére az idegenrendészeti jog,<sup>41</sup> míg a büntetőjognak rendes körülmények között a jogrendszer szankciós záróköveként, csak a legindokoltabb esetben, minden más lehetőség alkalmatlansága következtében bevethető eszközöként szabadna funkcionálnia.<sup>42</sup> Véleményem szerint a büntetőjog végső eszköz karakterének az alábbi megoldások felelnének meg inkább. A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény 43.§ (2) bekezdésének a) pontja alapján alkalmazott idegenrendészeti kiutasítás olyan harmadik országbeli állampolgárral szemben, aki jogellenesen lépte át Magyarország államhatárát, vagy azt megkísérelte, azaz aki elköveti a tiltott határátlépés szabálysértését.

Amennyiben az idegenrendészeti kiutasítás alternatíváját keressük, úgy szabálysértési kiutasítás alkalmazása is felmerülhet. A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény hatályba lépésétől kezdve 2004. IV. 30-ig tartalmazta szabálysértési intézkedésként a kiutasítást, mely nem magyar állampolgárokkal szemben az elkövetett szabálysértés súlyára, az elkövetés körülményeire, valamint az eljárás alá vont személyre tekintettel volt alkalmazható maximum két éves időtartamra. A szabályozás természetesen a büntetőjogi kiutasításhoz hasonló személyi körülményekre alapított kivételekkel alkalmazta ezt az intézkedési nemet.<sup>43</sup> Alkalmazására a törvény által kifejezett nevesített szabálysértések esetén volt lehetőség. Az államhatár rendje elleni szabálysértések – tiltott határátlépés és határrendészeti szabálysértés - körében az opció adott volt.<sup>44</sup> A történeti előzmények alapján úgy tűnik, a szabálysértési kiutasítás önállóan is alkalmazható intézkedésként való beiktatása hathatós és meglátásom szerint elégséges súlyú fenyegetést jelentene az irreguláris migrációs helyzet kezelésére.

<sup>40</sup> Póczik Szilveszter: Összefoglalás, következtetések, javaslatok: In: Póczik Szilveszter – Dunavölgyi Szilveszter (szerk.): i.m. 449-450. o.

<sup>41</sup> Hautzinger Zoltán: Az irreguláris migráció büntetőjogi aspektusai, In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Migráció és rendészet, Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Migrációs Tagozat, 2015, 50. o.

<sup>42</sup> Tóth Mihály: i.m.

<sup>43</sup> Így személyi hatálya alól kivette a külön törvény alapján menekültnek, menedékesnek elismert, vagy állandó magyarországi tartózkodásra jogosító személyi igazolvánnyal rendelkező (bevándorolt külföldi) személyeket. Vö. a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény 21. § (1)-(3) bekezdései

<sup>44</sup> Vö. az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. Rendelet 22. § és 24. §

## 6. Zárszó

A tanulmány a migráció büntetőjogi eszközökkel történő kezelésének indokoltságát vizsgálta az ultima ratio elve tükrében, amely értelmében a büntetőjog mint a magatartásszabályozás jogi eszközrendszerében fellelhető legszigorúbb közhatalmi eszköz igénybevétele a végső esetben, végső eszközként ajánlatos. A két kiemelkedő ultima ratio koncepcióra, a tételes büntetőjogi szabályokra és nemzetközi tapasztalatokra alapított kutatás újabb szempontokat szolgáltat a migráció kriminalizálásának kérdésköréhez, illetőleg a jelenség esetleges alternatív megoldásainak kidolgozásához.

A bevándorlással kapcsolatos európai jogalkotás áttekintése megmutatta, hogy a kialakult helyzetben nem álltak rendelkezésre külföldi minták az általánosan elfogadott európai politikai normáknak mindenben megfelelő jogi megoldásokra, mely szintén új színezetet adhat a migrációs büntetőjogi rendelkezésekről alkotott értékítéletnek. Valószínű, hogy még nincs itt az idő az új magyar törvények alapos elemzésére, mint ahogy ezek a törvények sem feltétlenül teljesen kiforrottak. A jogi elemzés helyett inkább bizonyos politikai tényezőket mérlegelhetünk a bevándorlás-kezelés hazai modelljének értékelése során.<sup>45</sup>

---

<sup>45</sup> Csuka Gyöngyi – Török Ádám (szerk.): i.m. 69. o.

**Dr. Tóth Judit PhD. egyetemi docens**

*Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar*

*Alkotmányjogi Tanszék*

## **Hatékony, arányos és visszatartó? Az engedély nélküli határátlépés szankcionálása**

### **1. A határátkelés jogi kontrollja**

Az elmúlt néhány évben egyre több országban változtatnak a nem szabályos határátlépésre vonatkozó szabályokon, szigorúbb vagy más jogágak szankcióit is alkalmazó normákat vezetnek be a külföldiekkel szemben. Ugyanis feltételezik, hogy a pönalizálás, de legalábbis a súlyosabb büntetés visszatartó erejű lesz a fejlett országokba irányuló illegális migrációval szemben. A számok nem ezt igazolják, de nincs mód az ellenpróbára: mi lenne, ha szabadon költözködhetnének az emberek? Ugyanis akkor értelmetlenné válna a harc az illegális migrációval szemben, és az így felszabaduló hatalmas pénzt, emberi erőt a vándorok igazgatására, támogatására, adataik kezelésére lehetne fordítani. A kísérlet helyett marad tehát a jogi fikció, kedvezőbb esetben a megdönthető vélelem, hogy rendészeti és igazságügyi eszközökkel kell elsődlegesen keretek közt, kontroll alatt tartani a nem-szabályos vándorlást. Mivel a szabályos vándorlás elé is egyre több akadályt gördítenek (pl. az EU tagállamok nem élnek a humanitárius Schengen vízum kiadásával<sup>1</sup>, a humanitárius célú beléptetés<sup>2</sup> lehetőségével, nehézkes a családegyesítés<sup>3</sup>, drága a letelepedést garantáló befektetés<sup>4</sup>), így folyamatosan nő a szabálykerülés és a vándorlókát parazitáló bűnözés. Tehát beteljesíti önmagát a jóslat: egyre több illegális vándorral szemben egyre több rendőrt, katonát, felderítőt kell állítani. Ugyanakkor a háborúk és a környezeti degradáció miatt egyébként is emelkedik a földönfutók száma, akik egyidejűleg növelik a szabályosan belépést kérők és a nehezített belépést megkerül-

---

<sup>1</sup> 810/2009/EK rendelet (2009. július 3.) 16. cikk (6), 19.cikk (4), 35.§ (2), 25.cikk (korlátozott területi érvényességű vízum), ezek díja, elfogadhatósága, kiadása is eltér a fő szabálytól, éppen a nemzetközi, emberi jogi vállalások miatt. A Bizottság 2014 óta javasolja, az Európai Parlament 2015 őszén vitatta meg a Vízumkódex módosítását a menekült válság kezelését is elősegítő javaslatként. Bővebben ld. Humanitarian Visas: Option or Obligation? Study for the LIBE Committee, 2014. By Ulla Iben Jensen, Brussels, pp.63

<sup>2</sup> 562/2006/EK rendelet 5. cikk (4) bekezdés c.) pontja alapján , és ugyanígy rendelkezik a 2016/399/EU rendelet 6.§ (5) c.) pontja, amely a korábbi rendelet helyébe lépett 2016 áprilisában.

<sup>3</sup> 2003/86/EK irányelv (2003. szeptember 22.)

<sup>4</sup> A befektetők állampolgárság vagy letelepedési engedély vásárlási modelljeiről ld. Sergio Carrera: How much does EU citizenship cost? The Maltese citizenship-for-sale affair: A breakthrough for sincere cooperation in citizenship of the Union? CEPS, Liberty and Security in Europe, No.64, April 2014, Brussels. 55. o.

ve szabálytalanul vagy illegálisan belépők, tartózkodók számát a fejlett világban is. Persze a fejlődő világba kerül és marad a zömük, tovább súlyosbítva az ottani életkilátásokat, bár az nem kerül a címlapokra.

A materiális értelemben vett alkotmányosság követelménye sokrétű: a hatalom megosztása, a pluralizmus, a tisztességes és demokratikus választások mellett három igen jelentős az állam büntető hatalma számára (is): a jogegyenlőség, azaz az azonos helyzetűekkel azonosan bánunk, a különböző helyzetűekkel pedig különbözően; az emberi jogok érvényesítése és garanciáinak megteremtése, valamint a jogállamiság. Ez utóbbinak rész-eleme a büntetőjogban is a legalitás, a cselekmény (bűnösség) és a jogkövetkezmény (büntetés) szempontjából az előre kalkulálhatóság, a visszaható hatály tilalma, a jogi norma világossága és a kellő felkészülési idő a változó jogszabályok alkalmazásához. Az Alkotmánybíróság megfogalmazásában<sup>5</sup> a legalitás az alkotmányos büntetőjog olyan gyűjtőfogalma, amelybe egyfelől a sajátos büntetőjogi garanciákat (nullum crimen, nulla poena sine lege, ártatlanság vélelme, analógia tilalma), másfelől a jogrendszer egészére vonatkozó alapelveket (pl. az alapjogok korlátozásának arányossága és szükségessége) értjük bele. Ily módon nincs helye a büntetőjogi törvényesség megszorító értelmezésének, az a tényállás szabályozásától a büntetés kiszabásáig és végrehajtásáig, azaz anyagi és eljárási kérdésekre egyaránt kiterjed, mert alapjogokat érint. Nem véletlen, hogy a legalitás elvét minden alkotmányosságot tisztelő állam alkotmánya kimondja. A büntetőjogi legalitás elvéből következik, hogy az ilyen alkotmányok kimondják például, hogy tilos a halálbüntetés vagy azt, hogy a polgári közigazgatás szabadságelvonást szankcióként nem alkalmazhat, sem közvetlenül, sem közvetetten.<sup>6</sup>

A határellenőrzést nem csak az alkotmányosság részeként, hanem a nemzetközi jog autonómiája alapján befolyásolják az emberi jogi normák, anyagi és eljárási jogi szempontból, különösen a külföldiek ügyintézését. Itt nem cél a teljes áttekintés, csak néhányat emelek ki: a menekültekről szóló 1951. évi ENSZ egyezményt, amely a nem szabályosan belépők büntetlenségére és a visszafordítás tilalmára utal; a fegyveres (nemzetközi és nem nemzetközi) konfliktusok miatt menekülőkre vonatkozó emberséges bánásmódra, regisztrációra és a megkülönböztetés tilalmára hívnak fel, azaz a humanitárius jogot rögzítő 1949. évi ENSZ egyezményeket és 1977. évi jegyzőkönyveiket; a hivatalos személyeknek a kínzást, embertelen, megalkalmazó bánásmódot és méltóságot sértő intézkedéseket tiltó 1984. évi ENSZ egyezményét. Ezek abban közösek, hogy anyagi jogi követelményeket, nem eljárási akadályokat fogalmaznak meg a részes államok számára a nem szabályosan belépők jogainak biztosítására. Végül megemlítem, hogy az 1950. évi Európai Emberi Jogi egyezmény ehhez még hozzáteszi a tisztességes eljárás követelményét.

<sup>5</sup> 11/1992.(III.5.) AB h., 1464/B/2007. AB h., 32/2008.(III.12.) AB h., 16/2014.(V.22.) AB h.

<sup>6</sup> Nagy Ferenc: A büntetőjogi legalitás elvéről és alkotmányossági megítéléséről. Acta Juridica et Politica, 2016. Tomus LXXIX. Szeged, 485-491. o.



A határok rendjét, működtetését nagyszámú bilaterális egyezmény szabályozza, amelyek közt a jogellenesen belépő, átutazó, tartózkodó emberekkel kapcsolatos visszafogadási megállapodások, valamint az illegális migrációval szembeni hatósági együttműködést célzó szerződések emelendők ki. Ezek alapja általában a jogi rezsim eltérései ellenére megelőlegezett vagy fennálló bizalom az államok, kormányok, hatóságok között. A jóhiszemű joggyakorlás, partnerség, kooperáció még válsághelyzetben is kötelező.

A Schengeni Végrehajtási Egyezmény (1990) a személyek gyors, egyszerű határátlépését célozza, és nem szabályozza, hogy miként bánjanak az illegálisan belépőkkel. Ez a részes államoknak - a fentebb már röviden összefoglalt nemzetközi megállapodásokon, az emberi jogi normákon, az alapjogi rendszeren nyugvó – a belső szabályozásán múlik. Ugyanakkor a Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex<sup>7</sup> 4.cikk (3) szerint, az előző bekezdésben szereplő kivételekkel, amely a nemzetközi védelemre szorulóakra vonatkozik, a tagállamok hazai jogukban a külső határokat nem a kijelölt átkelőknél vagy nem a nyitvatartási időben átlépő külföldiekkel szemben „*olyan szankciót vezetnek be, amely hatékony, arányos és visszatartó erejű.*”

Az Európai Unióban a jogi eszközök az irreguláris migráció ellen 2007 óta bővülnek, de az akkor megszabott irányok nem változtak, ide értve azt is, hogy a legális migrációs csatornákat, eszközöket bővítik:

- Együttműködés a harmadik (forrás, tranzit) országokkal,
- Fellépés az embercsempészet ellen
- Harc a feketemunka, a külföldiek kizsákmányolása miatt,
- Adatcsere az intézmények, tagállamok között,
- A vándorokat szállító cégek felelősségre vonása,
- A hazatérés önkéntes és hatósági módozatainak javítása. Ezt nem csak egy külön irányelv részletezi,<sup>8</sup> hanem például az EU 17 megkötött tolonc-egyezménye. Mindezek ellenére, 2014-ben a kiutasítási, eltávolítási döntéseknek csupán 40 százalékát hajtották végre, azaz a többségét nem, így átfogó javaslatot dolgozott ki a Bizottság a hatékonyság javítására.<sup>9</sup>
- A biztonságosabb határok, integrált határellenőrzés feltehetőleg a prevenciót szolgálhatja, például a Frontex feladatkörének bővítésével, egy hazatérési irodai egység felállításával.

Mindez nagyban megszabja azokat a kereteket, amelyek közt a hazai jogalkotónak és közigazgatásnak mozognia kell az irreguláris migrációval és a nemzetközi védelemre szorulókkal kapcsolatban. A többszintű vagy kompozit alkotmányosság terjedő fogalma miatt, a tagállami szuverenitás helyett, például az Unió által is tisz-

---

<sup>7</sup> 562/2006/EK rendelet (2006.márc.15.) az időközi módosításokkal együtt

<sup>8</sup> 2008/115/EK irányelv (2008.dec.16.) az eltávolítandó harmadik állam polgárainak hazatéréséről

<sup>9</sup> EU Action Plan on return, COM (2015) 453 final (9 Sept 2015)

teletben tartott alkotmányos identitást javasolják.<sup>10</sup> Másként fogalmazva, az állami szuverenitás éppen az alkotmányos párbeszéd és a vállalt önkorlátozás révén nyilvánul meg folyamatosan újabb és újabb formákban, amelyeket csak a populista óriás-plakátokon neveznek diktátumoknak és a függetlenséget csorbító uralomnak.

## 2. Az illegális átkelés miatti szankciók nemzetközi összehasonlítása

Áttekintésben<sup>11</sup> azt foglaltam össze, hogy van-e sajátos szabály az illegális belépésre, átkelésre, ha igen, akkor azt közigazgatási vagy büntetőjogi szabályként fogalmazzák meg, függ-e az elkövető személytől, az elkövetés helyétől, módjától, és milyen jogkövetkezményt fűznek hozzá (szabadságvesztés, pénzbüntetés, visszatérés tilalmazása, eltávolítás), preventív hatása lehet-e.

Ország	Szankcionálja-e az illegális belépést	Elkövetés helye	Elkövetés módja	Elkövető	Szankció jellege	Megjegyzés
Ausztria	+	Külső határon a nem kijelölt helyen és nyitva tartási időn kívül Belső határon, ha újra bevezették az ellenőrzést	Nem definiált, kísérlete is, egyéb cselekmény része is lehet	Harmadik állam polgára	Közig. bírság (2180 EUR-ig) Vagy elzárás (max. 6 hétig) Rendészeti bírság (100-1000 EUR) vagy rendészeti elzárás max. 2 hét	Határellenőrzési törvény 10.§(1), 1.§(3), 16.§ (1)  Idegrendészeti tv. 120.§(1)

<sup>10</sup> Sulyok Tamás: A kompozit alkotmányosság időszerű kérdései. Acta Juridica et Politica, 2016. Tomus LXXIX., Szeged, 607-614. o.

<sup>11</sup> Felhasználva a 2014.októberében összegyűjtött adatokat [http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european\\_migration\\_network/reports/docs/ad-hoc-queries/border/612\\_emn\\_ahq\\_penalties\\_for\\_unauthorised\\_border\\_crossings\\_2014\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/ad-hoc-queries/border/612_emn_ahq_penalties_for_unauthorised_border_crossings_2014_en.pdf) (Letöltés ideje: 2016.09.30.)

Hatékony, arányos és visszatartó? Az engedély nélküli határátlépés szankcionálása

Ország	Szankcionálja-e az illegális belépést	Elkövetés helye	Elkövetés módja	Elkövető	Szankció jellege	Megjegyzés
Belgium	+	Nem definiált	Nem definiált  Nincs szerepe az ismételt elkövetésnek, korábbi kiutasításnak	Harmadik állam polgára  Szállító	Közigazgatási bírság (200 EUR a szállító vállalatnak súlyos gondatlanságért)	Bevándorlási tv. 4.§ Közig. eljárási tv. Gyakorlatban a külföldi felelősségre vonása csak akkor, ha más bűncselekménnyel társul (pl. lopás, erőszak, embercsempészet)
Csehország	-					
Egyesült Királyság	-					Nem részese a Schengeni rendszernek
Észtország	++	Határ, ideiglenes határvonal	Rendőrségi jelzést, megállást figyelmen kívül hagyva,  ismételten elkövetett szabálysértésként, erőszakkal, súlyos kárt/egészségkárosodást okozva	Illegális belépő	Pénzbírság vagy max. 1 évig terjedő szabadságvesztés  Súlyosabb esetben 4-12 év szabadságvesztés	Btk.258.§
Finnország	++	Külső és belső határon, átkelőkön kívül, Határvonáiban	Belépési feltételek hiányában  Egyéniesítés  Szándékos belépés tiltólista ellenére	Külföldi	Bűncselekmény a határrendje ellen (bírság vagy max. 1 éves szabadságv.) Vétség, ha súlya csekély (pl. rövid idejű) Szabálysértés (bírság vagy max 1 éves szabveszt.)	Btk.(közrend elleni bcs-k közt) 7.§ -- tilos elítélni a menedéket kérőt, tartózkodási engedélyt kérőt és embercsempészet áldozatát  Idegenrendészeti tv. 185.§

Ország	Szankcionálja-e az illegális belépést	Elkövetés helye	Elkövetés módja	Elkövető	Szankció jellege	Megjegyzés
Hollandia	+	Határel-lenőrzés helye	Utazási ok-mányt kérésre nem mutatja, Nem felel meg a belépési szabályoknak (pl. vízum hiánya) Tiltólista ellenére belép	Külföldi	Szabálysér-tési bírság (max.4050 EUR) vagy meg nem fizetés esetén őrizet (max.6 hó)  Tiltólistán lévő belépé-sére még külön szankciók is	Idegenrendé-szeti tv. 108.§, és Korm.rendelet  Önmagában az illegális belé-pést nem szankcionálják
Horvátor-szág	++	Határke-lőn/ nyit-vatartási időn kívül	Ellenőrzést kijátszva, elmulasztva lép be vagy azt megkísérli	Külföldi	Bűncselek-mény sza-badságveszt és (max.30 nap) vagy bírság (270-1350 EUR) Közig.elj-ban kiutasít-ás, beutazá-si tilalom (max.5 évig)	Államhatár védelméről szóló tv.42.§,26.§  Idegenrendé-szeti tv.105-107.§
Lettország	++	Államha-tár, határkelő, határzóna, határel-lenőrzés helye	Illegális határ-átlépés (szabs.) Államhatár rendjének megsértése (bcs.) szándé-kosan Súlyosabban minősül, ha csoportosan, járművel, erőszakkal követik el	Külföldi	Szabálysér-tés esetén max.15 nap elzárás vagy bírság max. 210 EUR  Bcs. esetén szabadság-vesztés max. 2 év, köz-munka vagy bírság	Szabálysértési tv. 194.§ (mód. 2013) Btk. 284.§ (mód. 2013)

Hatékony, arányos és visszatartó? Az engedély nélküli határátlépés szankcionálása

Ország	Szankcionálja-e az illegális belépést	Elkövetés helye	Elkövetés módja	Elkövető	Szankció jellege	Megjegyzés
Litvánia	++	Államhatár	Szándékos illegális belépés Gondatlan átlépés szabálysértés	Külföldi  Jogi személy (csempészet)	Bűncselekmény (bírság vagy mx.2 évig szab.veszt.) Szabálysértés (bírság 75-150 EUR)	Btk. 291.§ --menedékjogot kérő nem ítéltető el Közigazgatási Kódex 205.§
Luxemburg	-	Csak a pusztán illeg. átlépés miatt nem lehet közigazgatásilag szankcionálni				csak a repülőtereket ellenőrzik
Németország	++	Határátelő/ nyitvatartási időn kívül	Belépés, kilépés, kísérete is,	Külföldi  Tiltó lista ellenére belépős	Szabálysértési bírság (max.3 ezer EUR) ismétlődnek 3 ezerhez közelebb, Bűncselekmény bírság vagy szabadságvesztés és (max.3 év)	Idegenrendészeti tv. 98§ Menedéket kérőkre nem  95.§
Olaszország	+	Államhatár	Ismétlésnek, visszaesésnek nincs szerepe	Illegálisan belépő	Közig. bírság 5-10 ezer EUR	Bevándorlási tv. módosítása 2009, 2014, 10.§
Portugália	+	Be-és kilépésre kijelölt átkelőn, nyitvatartási időn kívül	Szabályok megsértésével	Külföldi szállító	Bírság 200-400 EUR, Szállító vállalatot is szankcionálva 50-10 ezer EUR	Határátlépési tv.6.§, 220.§

Ország	Szankci-onálja-e az illegális belépést	Elkövetés helye	Elkövetés módja	Elkövető	Szankció jellege	Megjegyzés
Svédország	+	Külső határ	Szándékos átlépés, Nincs szerepe az ismételt elkövetésnek	Harmadik állam polgára	Bírság vagy max. 1 éves szabadságvesztés (ha korábban tartózkodási tilalmat elrendelt követi el)	Idegenrendészeti tv.20.fej.2-4.§ Tilos alkalmazni menedéket kérő vagy helyettesítő védelmet kérővel szemben
Szlovákia	+	Külső határ	Szándékos belépés feltételek hiányában, ellenőrzés megtagadásával Légi járművel illeg. berepülés	Harmadik állam polgára	Bűncselekmény miatt bírság (300-1600 EUR)  Nemzetközi légügyi szabályok megsértése (szabveszt. 6 hónap -3 év)	Idegenrendészeti tv.116.§  Btk. 355.§, 357.§
Szlovénia	+	Államhatár	Ismételt elkövetés esetén súlyosabb	Illegálisan belépő	Közig. bírság 500-1200 EUR (bírószágra átteszti a rendőrség )	Idegenrendészeti tv.145.§  Szabálysértési tv.
Norvégia	+	Kijelölt átkelőn kívül a külső határon, belső határon (ideiglenesen visszaállított ellenőrzéskor)	Bejelentés, ellenőrzés nélküli belépés, kilépés Szándékos/súlyos gondatlanság;miatt mindkét közig. szankció	Külföldi	Közig.bírság vagy/és elzárás (max.6 hónapig) Gyakorlatban az azonos cselekmény ismétlése súlyosbító körülmény	Bevándorlási tv.108.§

Ország	Szankcionálja-e az illegális belépést	Elkövetés helye	Elkövetés módja	Elkövető	Szankció jellege	Megjegyzés
USA	++	Nem kijelölt átkelőhely	Belépési feltételek hiányában, ellenőrzés nélkül, hatóság félrevezetésével (szándékos)  Kísérlet is  Kiutasítás/tiltólista ellenére belépés	külföldi	Nem megfelelő (jogellenes) belépés bcs. (bírság vagy szabveszt 6 hónapig, súlyosabb esetben 2-20 évig) Közig. bírság (ha más jogsértés nincs, 50-250 USD) Szabálysértés (első illeg. átlépés, miatt kiutasítás)	Bevándorlási és Áp.tv.275-276.§  Egyéb jogköv.: pl. huzamos tartózkodási engedély megtagadása
Magyarország	++	Államhatár	államhatárát engedély nélkül vagy meg nem engedett	Harmadik állam polgára	Közig. bírság (elzárás)	Szabálysértéi tv. 204-205.§. <sup>12</sup> §  Btk. 532/A <sup>13</sup>

<sup>12</sup> Sztv. (2012.évi II.tv.) Tiltott határátlépés, úti okmánnyal kapcsolatos szabálysértés: 204. § (1) *Aki Magyarország államhatárát engedély nélkül vagy meg nem engedett módon lépi át, vagy ezt megkísérli, szabálysértést követ el. (2) Aki az úti okmánnyal kapcsolatos jogszabályi rendelkezéseket megszegi, szabálysértést követ el. (3) Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik. Határrendészeti szabálysértés: 205. § (1) Aki a) a határterületen fekvő ingatlan használatára vonatkozó jogszabály alapján elrendelt korlátozó vagy egyéb intézkedésnek nem tesz eleget, b) az államhatár rendjével és őrzésével vagy a határforgalom ellenőrzésével összefüggő tiltó vagy korlátozó rendelkezést megszegi, szabálysértést követ el. (2) Az (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.*

<sup>13</sup> Határzár tiltott átlépése: 352/A. § (1) *Aki Magyarországnak az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény által védett területére a létesítményen keresztül jogosulatlanul belép, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt a) fegyveresen, b) felfegyverkezve, c) tömegzavargás résztvevőjeként követik el. (3) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt fegyveresen vagy felfegyverkezve tömegzavargás résztvevőjeként követi el, két évtől nyolc*

		Kerítés (határzár és környé- ke)	módon lépi át, vagy ezt megkísérli, szabálysértést követ el az államhatár rendjével és őrzésével vagy a határforga- lom ellenőrzé- sével össze- függő tiltó vagy korlátozó rendelkezést megszegi, kerítésen keresztül jogosulatlanul belép		Büntett (3 évig terjedő szabadságv., kiutasítás)	
--	--	---	--	--	---	--

A húsz országra kiterjedő, illusztratív célú elemzés eredménye, hogy a fejlett országok 15 százalékában nem alkalmaznak pusztán azért büntetést, mert egy külföldi hatósági kontrol nélkül lépett át az államhatáron, míg 85 százalékuk igen. Ezekben 53 százalékban büntetőjogi vagy közigazgatási jogi következménye van a kontroll nélküli beutazásnak, míg 47 százalékban több jogágba tartozó szankciókat (büntetőjog, közigazgatási vagy egyéb) lehet kiszabni. Így tehát a büntetőjogi eszközök alkalmazása előretört 2014 óta. A felelősségre vonásnak az országok 35 százalékában nem pusztán az a feltétele, hogy az államhatáron átléptek, hanem valamilyen többlet (pl. hatóság megtévesztése, kijátszása, az ellenőrzésnek ellenszegülés, tiltólistán szereplés ellenére beutazás) magatartási elem is szükséges, míg az államok negyedében a kísérletet is szankcionálják. Bár nehéz a kiszabható bírságokat átlagolni, a fentiekben rendelkezésre álló adatok alapján az mindenképpen kétezer EUR alatt marad, míg a szabadságvesztés (elzárás, őrizet, börtönbüntetés) maximumait átlagolva is másfél év, bár közigazgatási szankcióként néhány nap-hónap a gyakoribb, azaz meglehetősen nagy a diverzitás a jogkövetkezményeket és a tényállási elemeket illetően. Mindez azért érdemel figyelmet, mert egy új jogszabály módosításnál lényegében bármilyen enyhébb vagy szigorúbb szabályozásra találni példát, amelyre hivatkozni tudnak a döntéshozók. Másfelől, a tetтарыыos jogkövetkezmény alkalmazása a bíróságokra hárul, mert a jogalkotó ezt kevésbé vállalja. Persze csak abban az esetben, ha nem a közigazgatás, hanem a bíróság jár el a szabadság elvonása ügyében, amely a büntetőjogi legalitás része.

---

*évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.(4) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a (2) vagy (3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény halált okoz.*



Magyarországon az 1879. évi XL. törvénycikk a kihágások közt, azon belül is a közbiztonság sérelmére elkövetett cselekmények közt szabályozta (70.§), ha az állam területérő vagy annak egy részéről, „a hatóság által jogerejűleg tiltatott, és a tilalom tartama alatt oda, ahonnan tiltatott, a hatóság engedélye nélkül visszamegy, egy hónapig terjedhető elzárással büntetendő.” Hasonló szellemben rendelkezett az 1903. évi VI. törvénycikk. Ugyan alapvetően a magyar útlevélügyet szabályozta, de ha a beutazást és tartózkodást általános útlevél kötelezettséghez kötötte (15.§), úgy az annak hiányában belépőt, tartózkodót 15 napi elzárással és 100 koronáig terjedő pénzbírsággal sújtotta. Az 1940. évi XVIII. törvény életbe lépésével egyrészt vétségé vált, és egy évig terjedő fogházzal büntethető volt, ha valaki az államhatárt határt meg nem engedett módon lépte át, illetőleg az általánosan bevezetett útlevél kötelezettség ellenére anélkül utazott. Ugyanakkor maradt kihágás, 15 napi elzárással fenyegetve, amennyiben valaki ellenőrzés és útlevél nélkül lépett az országba, de haladéktalanul jelentkezett a hatóságnál, és emberileg menthető okát adta a hiánynak (10.§).

A világháború után ez megváltozott, mert az 1948. augusztus 28-án aláírt magyar-román bűnügyi jogsegély egyezmény már rögzítette a tiltott határátlépést, mint bűncselekményt. Az illegális határátlépést (beleértve a kísérletet is) büntettként határozta meg, és elrettentésül súlyos börtön- és fegyházbüntetéseket rögzítettek. A Csemegi Kódex III. büntető novellája, az. 1948: XLVIII. törvény (48.§) súlyosabban (öt évig terjedő szabadságvesztéssel) büntette az illegális határátlépés elősegítését, mint magát az alapcselekményt. E szabályok alkalmazását haladéktalanul megkezdték, és 1950 nyarán az igazságügy-miniszter már leiratban utasította a bíróságokat a legszigorúbb büntetések kiszabására.<sup>14</sup>

A kormány képviselője azzal indokolta, hogy a szabálysértéssé változtatott hatósági kontroll nélküli határátlépést miért kell ismét bűncselekménnyé minősíteni, mert a menekültügyi szabályokat nemrég szigorították. Különbben is, korábban csak a korszellem és az európai uniós jogharmonizáció miatt enyhítették. Itt tehát nem az arányosság, a hatékonyság vagy a visszatartó erő a kodifikációs alap, mivel a kerítés az egyetlen hatékony megoldás a déli országhatár megvédése érdekében, amit csak kiegészíthet a jogszabály módosítása.<sup>15</sup> Kár, hogy a jogszabályok nem csak országgrészenként alkalmazandók, hanem országosan, azaz a déli határon túl is.

Az új tényállás a Btk-ban a közigazgatás rendje elleni bűncselekmények (XXXIV.fejezet) közt kapott helyet, ahogyan régen a kihágási törvényben is ez volt a védett jogtárgy, sőt a fejezetbeli cselekmények is szinte azonosak: tiltott szerencsejáték szervezése, járványügyi szabályszegés, veszélyes állat, illetve veszélyes eb tartásával kapcsolatos kötelezettség megszegése, és csak ezekhez képest új a gén-

<sup>14</sup> Gecsényi Lajos: Így lett bűncselekmény az illegális határátlépés. Múlt-Kor Magazin, 2015. szeptember 1.

<sup>15</sup> Kovács Zoltán: Szabálysértés helyett bűncselekmény lesz a határsértés. Tuzson Bence: Hatékony védelem a déli határról. Magyar Hírlap, MTI 2015.július 17.

technológiával módosított növényfajtákkal kapcsolatos kötelezettség megszegése. Érdekessége, hogy csak ott alkalmazható, ahol van külön az államhatárt védelmező létesítmény, azaz kerítés, és csak akkor, ha azon keresztül jut be az országba. Tehát átrepülés, vízen átúszás, megkerülés révén a hatósági kontroll nélküli belépés marad szabálysértés. A súlyosító körülmények is csak ehhez kapcsolódhatnak, és ezzel az elkövetők közt, az elkövetés helye, módja alapján tesz különbséget a jogszabály, amely csak akkor nem sérti az egyenlő bánásmód és mérce alkotmányos szabályát, ha arányos a tettel, azaz a kerítés átmászása nagyobb társadalmi veszélyt jelent, mint az átúszás, átrepülés. Mint a táblázatból kitűnik, néhány állam éppen a járművel behatolást külön nevesítette az illegális belépés cselekményei körében. A kerítés védelmét szolgálja a megrongálásért járó öt éves, (352/B.§), az építésének akadályozása miatti egy éves szabadságvesztés (352/C.§). A hagyományörzés alapján a (harmadik állam polgárai tekintetében) a jogellenes magyarországi vagy uniós/EGT állam területén tartózkodás anyagi előnyökért való elősegítését (354.§) most is büntetik, de érdekes, ennek társadalmi veszélyessége csökkent, mert enyhébb szabadságvesztéssel jár, mint maga az illegális kerítés-mászás.

A kerítés felhúzása és a szabályok szigorítása ellenére, csak 2016 első félévében 17 ezer főnél is többen jutottak át a kerítésen, és 2015. szeptember 15-től, 2016 június 6-ig, azaz jó nyolc hónap alatt, 2989 esetben emelt vádat az ügyészség határozár tiltott átlépése miatt, míg 7 esetben annak megrongálásáért. Ezekben az ügyekben a bíróság 2733 esetben rendelt el kiutasítást, két esetben végrehajtandó szabadságvesztést, 18 esetben házi őrizetet és 9 előzetes letartóztatást.<sup>16</sup>

### 3. Összegzés

A rövid írás az államhatárokon nem szabályosan belépőkkel kapcsolatos jogi kereteket annyiban tekintette át, hogy az alkotmányossági, emberi jogi és EU jog szabta néhány követelmény mellett húsz állam szankcionálásra vonatkozó jogszabályt összefoglalta. A 2014 óta tömeges menekülés arra ösztönözte a fejlett országokat, hogy az irreguláris vándorok és menekültek távoltageására egyre inkább büntetőjogi és közigazgatási büntetéseket vezessenek be, feltételezve, hogy ezzel a legális migráció egyébként szűkülő csatornáiba terelik egy részüket, adataikat kezelik, a többieket pedig elrettentik, netán megelőzik az újabb migrációs hullámokat. Büntetőjogi közhely, hogy nem a büntetés súlyossága, hanem bizonyossága, azaz az igazságszolgáltatás akcióképessége, gyors reagálása határozza meg a büntetőjogi szabályok esetleges változtatásának irányát. Úgy tűnik, hogy a vizsgált országokban – a szabályozás gyorsasága, hasonlósága és időzítése alapján – elmaradt a hatáselemzés, a bűnügyi statisztikák elemzése a módosítások előfeltételeként. Kivételt képeznek azok az országok, ahol nem alakítottak ki kifejezetten az illegális határlépéssel kapcsolatos külön szabályokat

<sup>16</sup> MTI 2016. június 16. Híradó 2016.június 16. Magyar Helsinki Bizottság, 2016. július 7.

A Schengeni Határ-ellenőrzési Kódex az illegális belépés szankcionálására a nemzeti jog hagyományait is elfogadva, nagy mozgásteret adott. Ugyanis csak azt rögzítette, hogy az legyen hatékony, arányos és visszatartó erejű. Noha a szankciókat sok államban bevezették és szigorítják, ezt a tesztet nem végezték el. Félő, hogy a teszten megbuknának, mert a jogállamiság, a legalitás elvének is eleget téve, nem sikerült a prevenció, a visszatartó erő érvényesítése a gyakorlatban. Külön gond, hogy az arányosság tekintetében nem tisztázott, mi a védett jogtárgy – mivel maga a közrend, a közigazgatás, a jogilag védett rend vagy/és a közös európai szabadság térségének védelme – meglehetősen absztrakt, a társadalmi konszenzus tartalmilag gyakran hiányzik. Vajon az okozott jogsérelem mértéke hogyan állapítható meg? Mivel valójában nincs közvetlen, csak jogilag konstruált sértett, miközben a vándorok jogainak korlátozása nagyon is érzékelhető a határnál, gyerekek, idősek pusztán földön hálása vagy tolmács nélküli kérelmezésük, az aránypár nehezen állítható fel. Vajon milyen alkotmányos értéket kell védeni egy éhes gyerekkel szemben? Milyen közbiztonsági védelmet sért egy öregasszony orvosi vizsgálata? Lehet-e a gyermeki jogokat vagy az orvosi segítséghez való jogot teljesen elvonni, vagy csak rövid ideig korlátozni? Ezekről nyíltan kellene vitázni.

Több kutatásra, adatgyűjtésre lenne szükség, hogy a megfelelő hatást kiváltó jogkövetkezmény kerüljön bele a jogszabályokba, legyen több információ a jogszabály módosítások társadalmi költségeiről, a bűnisméltésre vonatkozó prevenciók hatásáról, a jogszerű magatartás felé terelés csatornáiról. Ha így lenne, a manapság érzékelhető szabályozási konvergencia helyett a helyi körülményekhez igazodó sokszínűség lenne sokkal erőteljesebben meghatározó.



**Dr. Tóth Norbert PhD. egyetemi docens**

*Nemzeti Közszerológiai Egyetem Nemzetközi és Európai Tanulmányok Kara*

## **„Államarcú” nemzetközi jog, avagy a 2015 őszen módosított magyar Büntető Törvénykönyv a menekültek jogállásáról szóló 1951. évi genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdése fényében**

### **1. Előzetes megjegyzések**

Az alábbi oldalakon kizárólag a következő kérdésre keresem a választ. Mennyiben egyeztethetők össze „a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény” rendelkezései „a menekültek jogállásáról szóló 1951. évi genfi egyezményrel” (a továbbiakban: genfi egyezmény) és annak „1967. évi New York-i módosító jegyzőkönyvével”. Ehhez előbb az említett nemzetközi szerződések releváns cikkeit kell értelmezni, majd az értelmezés eredményét összevetni a Btk. rendelkezéseivel. Nem vizsgálom tehát azt, hogy a módosított Btk. összhangban van-e más nemzetközi jogi kötelezettségeinkkel vagy akár az alkalmazandó uniós normákkal.

Az eddigi „tetőpontját” Magyarország szempontjából 2015 nyarán elérő migrációs helyzetre a magyar jogalkotó – többek között – „az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény” (Módtv.) hatálybaléptetésével válaszolt. A Módtv. több magyar jogszabályt is módosított, köztük „a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényt”, amelybe három, teljesen új tényállást (határázár tiltott átlépése, határázár megrongálása, határázárral kapcsolatos építési munka akadályozása) illesztett be.<sup>1</sup> Magyarország emiatt mind nemzetközi szervezetektől, mind pedig nemzetközi vagy éppen magyarországi nem kormányzati szervezetektől kapott kritikát. Az Amnesty International álláspontja szerint például Magyarország azzal, hogy a területére jogellenesen belépett menekülteket büntetésekkel sújtja, megsérti a genfi egyezmény 31. cikkében foglalt tilalmat.<sup>2</sup> Az ENSZ Menekültügyi Főbiztosának (UNHCR) álláspontja is

---

<sup>1</sup> Lásd a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 352/A, 352/B és 352/C §-ait.

<sup>2</sup> Fenced Out. Hungary's Violations of the Rights of Refugees and Migrants. Amnesty International Publications 2015. 9.

<https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR2726142015ENGLISH.pdf/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.) és Urgent Action. 202/15 Index: EUR 27/2474/2015 Hungary. 2.

<https://www.amnesty.org/download/Documents/EUR2724742015ENGLISH.pdf/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

az, hogy az új törvényi tényállások súlyos aggodalmakat vetnek fel azoknak a genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdésével való összeegyeztethetőségét illetően.<sup>3</sup>

A genfi egyezmény<sup>4</sup> – „A menedéket nyújtó ország területén jogtalanul tartózkodó menekültek” címet viselő – 31. cikkének (1) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik: *A Szerződő Államok az országba való jogellenes belépésük, vagy tartózkodásuk miatt nem sújtják büntetéssel azokat a menekülteket, akik közvetlenül olyan területről érkeztek, ahol életük, vagy szabadságuk az 1. Cikkben foglalt meghatározás értelmében veszélyeztetve volt, és akik engedély nélkül lépnek be területükre, illetőleg tartózkodnak ott, feltéve, hogy haladéktalanul jelentkeznek a hatóságoknál és kellőképpen megindokolják jogellenes belépésüket, illetőleg jelenlétüket.*

A genfi egyezmény 46. cikke értelmében a szerződés szövege angol és francia nyelveken hiteles, ezért a szerződésértelmezés megelőző lépéseként a 31. cikk (1) bekezdésének magyar változatát összevetem a hiteles szövegekkel annak eldöntése érdekében, hogy a magyar jogalkotó pontosan fordította-e le a kihirdető jogszabály megalkotásakor az idézett bekezdést. Emellett az is érdekes lehet, ha esetleg az angol és francia szövegváltozatok között eltérés mutatkozna. Az összehasonlítás eredményeképpen megállapítható, hogy a magyar verzió szöveghű és nagy valószínűség szerint az angol változatot vette alapul a fordító. A francia szövegben alkalmazott „sanctions pénales” (az angolban: penalties) kifejezés valószínűsíti, hogy azt szűken kell értelmezni és a „büntetés” kifejezés kizárólag belső jogi értelemben vett büntetőjogi jogkövetkezményeket takar, vagyis az annál enyhébb szankciók (pl. szabálysértési vagy közigazgatási jogkövetkezmények) nem tartoznak az idézett cikk hatálya alá. Igaz, a szakirodalomban ezzel ellentétes álláspont is ismert.<sup>5</sup> A magyar corpus iuris az államhatár nem szabályszerű átlépését korábban pusztán szabálysértésnek tekintette („Tiltott határátlépés, útiokmánnyal kapcsolatos szabálysértés”). A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény vonatkozó tényállását a Btk. módosítása nem érintette, így az ma is változatlan tartalommal van hatályban: „*Aki Magyarországot államhatárát engedély nélkül vagy meg nem engedett módon lépi át, vagy ezt megkísérli, szabálysértést követ el.*”<sup>6</sup> Megjegyzendő, hogy a korábbi Btk., vagyis az „1978. évi IV. törvény” 217. §-a egészen 2002. április 1-jéig bűncselekménynek tekintette a tiltott határátlépést és azt csak a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXXI. törvény helyezte hatályon kívül. Ez azt is jelenti, hogy 1989 és 2002 között már volt egy időszak,

<sup>3</sup> Hungary as a Country of Asylum. Observations on restrictive legal measures and subsequent practice implemented between July 2015 and March 2016.

<http://www.refworld.org/pdfid/57319d514.pdf/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>4</sup> Kihirdette az 1989. évi 15. tvr. az 1967. évi New York-i módosító Jegyzőkönyvvel együtt.

<sup>5</sup> Hathaway, James C.: *The Rights of Refugees under International Law*. Cambridge University Press, Cambridge, 2005. 411. o.

<sup>6</sup> A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 204. § (1) bekezdése.

amikor a genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdésének és a magyar jog közötti lehetséges konfliktus felmerült/felmerülhetett volna. Ennél valamivel kevesebb relevanciával bír, hogy a francia szövegváltozat egy árnyalattal enyhébb kifejezéssel (irrégulière) szól a határátlépés mikéntjéről, mint az angol (illegal) vagy a magyar (jogellenes) verziók.<sup>7</sup> Konklúzióként megállapítható, hogy a jogértelmezés során a fenti megállapítások figyelembevételével a genfi egyezmény 31. cikke (1) bekezdésének magyar szövege figyelembe vehető a szerződésértelmezés során.

## **2. A genfi egyezmény releváns cikkei értelmének megállapítása a nemzetközi szerződések értelmezésére vonatkozó eszközök segítségével**

Az államok által egymás között kötött nemzetközi szerződések értelmezésére vonatkozó legalapvetőbb szabályokat a szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi egyezmény<sup>8</sup> (a továbbiakban: bécsi egyezmény) tartalmazza. Ennek alapján a szerződésértelmezésnek általános szabálya és kiegészítő eszközei vannak. Az általános szabály azt jelenti, hogy a „szerződést jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint valamint tárgya és célja figyelembevételével kell értelmezni.”<sup>9</sup> A genfi egyezmény tárgya a menekültek jogai és kötelezettségei, egy szóval a származási országuktól különböző, szerződő államban való jogállásuk. A tárgyalt 31. cikk értelemszerűen a „menekült” genfi egyezmény 1. cikkében meghatározott fogalmára utal vissza, de a bécsi egyezmény 31. cikk (2) bekezdés a) pontja alapján a szövegösszefüggésbe tartozónak kell tekinteni „bármely, a szerződéssel összefüggő olyan megállapodást, amely valamennyi részes fél között a szerződés megkötésével kapcsolatban jött létre.” Ilyennek minősül az 1967. évi New York-i jegyzőkönyv, amely módosította a „menekült” genfi egyezmény által használt meghatározását, és amelynek Magyarország is a részese. Ennek alapján menekült Magyarországnak az 1951. évi genfi egyezményen alapuló nemzetközi jogi kötelezettségei szempontjából: „aki faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása, avagy politikai meggyőződése miatti üldözéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni; vagy aki állampolgársággal nem rendelkező és korábbi szokásos tartózkodási helyén kívül tartózkodva nem tud,

<sup>7</sup> A genfi kodifikációs értekezlet lényegében erre a különbségre is felhívta az egyezmény szövegező bizottságának figyelmét.

<http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68cda0/draft-convention-relating-status-refugees-style-committee-matters-drawn.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.) A francia változat által alkalmazott kifejezés szabatosabb, mivel a menekült határátlépése nem illegális, hanem irreguláris. Egyéb személyek határátlépése ugyanakkor lehet illegális. Ezzel kapcsolatban lásd: Nagy Boldizsár: A menekültek védelmének lehetséges indokairól. *Fundamentum*. 2013. 2. szám. 5-20. o.

<sup>8</sup> Kihirdette az 1987. évi 12. tvr.

<sup>9</sup> Lásd „a szerződések jogáról szóló 1969. évi bécsi egyezmény” 31. cikk (1) bekezdését.

vagy az üldözéstől való félelmében nem akar oda visszatérni.”<sup>10</sup> Azaz, a New York-i jegyzőkönyvvel módosított genfi egyezmény értelmében menekültként kell elismerni, azt a külföldi állampolgárt, aki

- faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása, vagy politikai meggyőződése miatti üldöztetéstől való;
- megalapozott félelme miatt;
- az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik; és
- nem tudja, vagy nem kívánja az állampolgárság szerinti ország védelmét igénybe venni.

Menekültként kell ugyancsak elismerni azt a hontalan természetes személyt is, aki

- faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása, vagy politikai meggyőződése miatti üldöztetéstől való;
- megalapozott félelme miatt;
- a korábbi szokásos tartózkodási helyén kívül tartózkodik, és oda
- nem tud, vagy az üldözéstől való félelmében nem akar visszatérni.

Nem jogosult a „menekült” jogállására ugyanakkor az a többes állampolgár, aki nem vette igénybe a másik állampolgársága(i) szerinti állam vagy államok védelmét, holott ennek nem volt megalapozott félelmen alapuló oka, akadálya. Ugyancsak nem alkalmazható a genfi egyezmény és a New York-i jegyzőkönyv az olyan személyekre, akik az ENSZ UNHCR-től különböző szervétől vagy ügynökségtől kapnak védelmet.<sup>11</sup> Ilyennek minősülnek a brit mandátum megszűnését követően a korábbi Palesztina mandátumterületről elmenekült természetes személyek, mivel velük az UNRWA (az ENSZ palesztin menekültekkel foglalkozó Ügynöksége) van hivatva foglalkozni. Nem alkalmazható ezenkívül a genfi egyezmény az olyan személyekre sem, akiknek a tartózkodási helye szerinti ország illetékes hatóságai olyan jogokat és kötelezettségeket biztosítanak, amelyek az adott ország állampolgárságának birtoklásához fűződnek. Hasonlóképpen nem alkalmazható a genfi egyezmény az ún. belső menekültekre (IDPs), mivel az 1. cikk értelmében menekült csak az lehet, aki az állampolgársága vagy hontalan természetes személy esetében a szokásos tartózkodási hely szerinti országa területét elhagyta. Végül bizonyos cselekmények elkövetői automatikusan kikerülnek az egyezmény személyi hatálya alól. Ilyenek a

<sup>10</sup> A menekültek jogállásáról szóló 1951. évi genfi egyezmény 1. cikk A) pont (2) bekezdésének a menekültek jogállásáról szóló 1967. évi New York-i jegyzőkönyv 1. cikk (2) bekezdése által módosított szövege.

<sup>11</sup> A főszabály alóli kivételt jelentené, ha az ilyen szerv vagy ügynökség által nyújtott védelem vagy támogatás anélkül szűnne meg, hogy a gondjaira bízott személyek helyzetét az ENSZ Közgyűlése határozatával véglegesen rendezte volna. Az ilyen esetekben ugyanis a genfi egyezmény szabályait *ipso facto* az ilyen menekültekre is alkalmazni kellene.



- béke elleni, a háborús és az emberiség elleni bűncselekményekről szóló okmányokban foglalt bűncselekmények (pl. a Nemzetközi Büntetőtörvény-szék 1998. évi római statútumában foglalt bűncselekmények);
- a menedéket nyújtó országon kívül, az országba menekülteként történő befogadást megelőzően súlyos, nem politikai bűncselekmény; valamint
- az ENSZ céljaiba és elveibe ütköző cselekmények (pl. a népek önrendelkezéshez való jogát sértő cselekmények).<sup>12</sup>

Látható, hogy a fenti cselekmények mindegyike nem feltétlenül minősül az államok belső joga szerinti bűncselekménynek. A felsorolt cselekmények elkövetését nem szükséges bizonyítani, azokhoz elegendő az alapos gyanú, (vö. „akiről alapos okkal feltételezhető”) és annak fennállása esetén a menekült jogállás nem adható meg az érintettnek, vagyis a részes állam nem mérlegelhet. Az is egyértelmű, hogy pusztán a genfi egyezmény alapján nem jogosult automatikusan menekült jogállásra az a külföldi állampolgárságú vagy hontalan természetes személy, akinek az állampolgárság szerinti vagy tartózkodási helye szerinti államában vagy annak részvételével valamilyen fegyveres konfliktus zajlik,<sup>13</sup> igaz az sem követelmény, hogy valamilyen a genfi egyezmény 1. cikkében nevesített ún. védett tulajdonsága miatt ott ténylegesen, akár „békeidőben” üldözzék, ahhoz elegendő ugyanis az üldöztetéstől való megalapozott félelem. A genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdése ráadásul még az 1. cikkben említett személyi körhöz képest is szigorúbb feltételeket támaszt, már ami a jogellenes határátlépéshez társított büntetőjogi jogkövetkezmény tilalmával, mint főszabállyal kapcsolatos. Ilyen esetekben ugyanis nem elegendő az, hogy az érintett a genfi egyezmény 1. cikke értelmében megalapozottan tartson attól, hogy az ott meghatározott valamelyik védett tulajdonság miatt üldözni fogják, hanem az is „kell”, hogy élete vagy szabadsága veszélyeztetve legyen. Ezenkívül további feltétel, hogy az államhatár jogellenes átlépését követően haladéktalanul jelentkezni köteles a területi állam hatóságainál és kellőképpen meg kell, hogy indokolja azt, hogy miért így lépte át a határt. További megszorító feltétel, hogy a menekült közvetlenül olyan területről kell, hogy érkezzen, ahol élete vagy szabadsága veszélyeztetve volt annak érdekében, hogy az esetleges büntetőjogi szankciókkal ne kelljen szembe néznie. Talán az utóbbi követelmény váltotta ki a legtöbb vitát, így a szerződésértelmezést célszerű ezzel folytatni.

<sup>12</sup> Ilyen elméleti lehetőség lett volna például az 1965. évi függetlenségi nyilatkozat – amellyel kikiáltották a független Rodéziát (Rhodéziát) – elfogadásában való részvétel.

<sup>13</sup> Természetesen a nemzetközi védelem más formáira jogosult lehet. Lásd ezzel kapcsolatban: Hautzinger Zoltán: A magyar idegenjog rendszere és az idegenjogi (szak)igazgatás. Pro Publico Bono 2014/2. 69-78. o.

## 2.1. Közvetlenül – a genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdésének kulcskifejezése

A kérdést úgy kell feltenni, hogy pontosan mit jelent a „közvetlenül” szó a genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdésében? A szerződésértelmezés általános szabálya szerint meg kell vizsgálnunk a szó nyelvtani értelmét (nyelvtani értelmezés) mégpedig a szövegösszefüggés szerinti szokásos értelmét alapul véve (logikai értelmezés). Ennek során figyelemmel kell lenni a genfi egyezményre (és a New Yorki-i jegyzőkönyvre valamint más kapcsolódó dokumentumokra) valamint azok céljára és tárgyára (teleologikus értelmezés). A „közvetlen” melléknév a Magyar Értelmező Szótár szerint azt jelenti, hogy „más személy, dolog, eszköz segítségével, közreműködése nélkül megnyilvánuló, érvényesülő,”<sup>14</sup> míg a „közvetlenül” határozószó nyilván azt, hogy az imént említett módon. A Cambridge Dictionary szerint a „directly” elsődleges jelentése<sup>15</sup> „bármilyen más közbe ékelődése vagy közreműködése nélkül.”<sup>16</sup> Az Oxford Dictionary szerint négy értelme lehet, határozószóként jelentheti, hogy „az irány megváltoztatása vagy megállás nélkül”, vagy „két dolog vagy személy között nincs semmi vagy senki”, esetleg még azt, hogy „őszintén.”<sup>17</sup> Kötőszóként ezenfelül a brit angolban még azt is jelentheti, hogy „azonnal” vagy „amint.”<sup>18</sup> A „directement” határozószó a Larousse szerint annyi tesz, hogy „közvetítő nélkül avagy személyesen”, „nyíltan”, „pontosan vagy teljesen”, esetleg „megállás nélkül.”<sup>19</sup> A fenti meghatározások közös eleme, hogy a „közvetlenség” a genfi egyezmény valamint annak 31. cikk (1) bekezdése kontextusában két pont közötti helyváltoztatást, mozgást (menekülést) feltételez.

A nyelvtani értelmezés alapján mindössze kétféle következtetésre juthatunk. Egyfelől, a mozgásnak vagy úgy kell végbe mennie, hogy a két pont (terület) közé fizikailag nem ékelődik semmi más, vagy igen, de ebben az esetben folyamatosnak (megszakítás nélkülinek) kell lennie. Ami a 31. cikk (1) bekezdésébe foglalt két „pontot” illeti ez egyfelől annak a szerződő államnak a területe (államterület), amely amúgy büntetéssel sújtja a jogellenes határátlépést, másfelől pedig az a terület, ahol az érintett élete vagy szabadsága „faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása, avagy politikai meggyőződése miatt” veszélyeztetve volt. Az utóbbi terület jellemzően szintén államterület lehet.<sup>20</sup> Azaz a legtöbb esetben két államterület között kell megtörténnie a

<sup>14</sup> Juhász József et al. (szerk.): Magyar Értelmező Kéziszótár. A-Ly. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982. 794. o.

<sup>15</sup> Másodlagos jelentése: „őszintén” nyilvánvalóan irreleváns az értelmezés szempontjából.

<sup>16</sup> <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/involve/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>17</sup> <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/directly/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>18</sup> Uo.

<sup>19</sup> <http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/directement/25773/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>20</sup> *Res communis omnium usus* terület a 31. cikk alkalmazásában a gyakorlatban nehezen képzelhető el. Érdekes kérdést vet fel viszont az olyan országok helyzete, amelyeknek egyetlen szárazföldi szomszédjuk sincs.

mozgásnak és a kérdés már csak az, hogy oly módon, hogy kettejük közé nem ékelődhet másik állam területe, vagy pedig csak a mozgásnak kell folyamatosnak lennie? A nyelvtani és logikai módszerrel megnyugtatóan nem megválaszolható kérdést a bécsi egyezmény alapján a célkutató értelmezés segítségével próbáljuk megválaszolni.

A genfi egyezmény érdemi részének, valamint preambulumának értelmezése alapján annak célja az, hogy az érintettek élethez való jogát, továbbá más, meghatározott emberi jogait (főként szabadságjogokat) akkor is védelem illesse, ha azt az állampolgárság szerinti vagy hontalanok esetében a tartózkodási hely szerinti ország nem biztosítja. További cél, hogy a menekültügyi problémákat nemzetközi együttműködésben oldják meg, mert „*a menedék nyújtása aránytalanul nehéz terhet jelenthet bizonyos országok számára.*”<sup>21</sup> A szerződés tárgya pedig az érintettek jogállásának és minimumgaranciáknak a meghatározása ilyen helyzetekben.<sup>22</sup> A genfi egyezmény preambulumának idézett fordulata valamelyest a „közvetlenség” mint időbeli és nem térbeli fogalom értelmezését valószínűsíti, de álláspontom szerint ezzel a módszerrel sem lehet minden kétséget kizáróan feltárni annak pontos értelmét. Ráadásul a nemzetközi szerződések értelmezése esetén amennyiben kétség mutatkozik a szöveg értelmét illetően, megszorító értelmezést kell alkalmazni, mivel az államok szuverenitásából az következik, hogy azt a lehető legkisebb mértékben kívánták korlátozni.<sup>23</sup>

A megszorító értelmezés alól persze vannak kivételek, így emberi jogokat közvetlenül érintő kérdésekben előfordul a kiterjesztő értelmezés. Az emberi jogi tárgyú szerződések ugyanis nem az államok érdekeit, hanem az emberi lényeket vannak hivatva óvni.<sup>24</sup> A menedék kereséséhez és élvezetéhez való jog pedig kétségkívül emberi jognak minősül, amelyet az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 14. cikk (1) bekezdése a következőképpen nyilvánít ki: „*Mindenkinek joga van az üldöztetés elől más országokban menedéket keresni és a biztosított menedéket élvezni.*” A genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdésének értelmezése az interpretáció általános szabálya segítségével nem vezetett egyértelmű eredményre és emiatt a szerződésértelmezés ún. kiegészítő eszközeihez vagyok kénytelen fordulni, amelynek a bécsi egyezmény alapján elsősorban a szerződést előkészítő munkálatok és az egyezmény megkötésének körülményei, vagyis az ún. travaux préparatoires és a konkrét történelmi helyzet minősülnek.

Az ENSZ menekültekkel és hontalanokkal foglalkozó ad hoc Bizottsága által kidolgozott szerződéstervezetekben eredetileg nem szerepelt a „közvetlenül” kifeje-

<sup>21</sup> Lásd a genfi egyezmény preambulumát.

<sup>22</sup> Lásd különösen a genfi egyezmény 5. cikkét („Egyezményen kívül biztosított jogok”)

<sup>23</sup> Linderfalk, Ulf: On the Interpretation of Treaties. The Modern International Law as Expressed in the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties. Springer, Dordrecht, 2007. 281. o.

<sup>24</sup> Orakhelashvili, Alexander: Restrictive Interpretation of Human Rights Treaties in the Recent Jurisprudence of the European Court of Human Rights. European Journal of International Law. (2003), Vol. 14. No. 3. 532. o.

zés.<sup>25</sup> Az ENSZ Közgyűlése „429 (V). számú határozatával” a menekültek helyzetére vonatkozó egyezmény szövegének véglegesítése és aláírása érdekében diplomáciai konferenciát hívott össze Genfben. A kodifikációs konferenciára 1951. július 2-á és 25-e között került sor.<sup>26</sup> Az eredeti egyezménytervezet 26. cikke – a későbbi 31. cikk – több ország érdeklődését is kiváltotta. Pakisztán például azt javasolta, hogy a részes államok joga legyen eldönteni, hogy büntetik-e vagy sem a menekültek illegális határátlépését.<sup>27</sup> Ausztria is szeretett volna egy kivételes szabályt beépíteni a szóban forgó cikkbe,<sup>28</sup> amelynek az lett volna a célja, hogy a befogadó állam kiutasíthassa a területén bűncselekményt elkövető menekültet.<sup>29</sup> Kolumbia viszont – latin-amerikai jogi tradíciókból táplálkozva – a politikai menekülteként elismert személyek számára lehetővé tette volna a „területi menedék” állami biztosítását jogellenes határátlépés esetén is,<sup>30</sup> igaz a kialakuló vitát látva ezt a javaslatát később visszavonta.<sup>31</sup> A konferencia jegyzőkönyveiből megállapítható, hogy a kifejezés beépítéséhez alapvetően a francia delegátus ragaszkodott és mások – köztük például az olasz vagy a svájci küldöttségvezető – támogatták azt. A francia képviselő a konferencia 35. találkozójáról készült jegyzőkönyv tanúsága szerint úgy vélte, hogy *„Franciaország (a közelmúltban) első és második befogadó ország is volt, és mint első befogadó ország, mindig megfelelt a kötelezettségeinek. Mint második befogadó ország azonban, nem kötelezhette magát menekültek fogadására a többi európai első befogadó országból.”*<sup>32</sup> A franciák álláspontja szerint a „közvetlenül” kifejezés

<sup>25</sup> Lásd a genfi diplomáciai konferencia vitaanyagául szolgáló egyezménytervezet szövegét: <http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68ce944/texts-draft-convention-draft-protocol-considered-conference-note-secretary.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>26</sup> <http://www.refworld.org/docid/3be01b964.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>27</sup> Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons. Comments of Governments on the Draft Convention Relating to the Status of Refugees and the Draft Protocol Relating to the Status of Stateless Persons – Pakistan. <http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68ce944/texts-draft-convention-draft-protocol-considered-conference-note-secretary.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>28</sup> Draft Convention Relating to the Status of Refugees. Austria: Amendment to Article 26. <http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68ce85c/draft-convention-relating-status-refugees-austria-amendment-article-26.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>29</sup> Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons: Summary Record of the Thirteenth Meeting. <http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68cdc8/conference-plenipotentiaries-status-refugees-stateless-persons-summary.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>30</sup> Draft Convention Relating to the Status of Refugees. Colombia: Amendment to Article 26. <http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68ce05c/draft-convention-relating-status-refugees-colombia-amendment-article-26.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>31</sup> Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons: Summary Record of the Thirteenth Meeting. <http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68cdc8/conference-plenipotentiaries-status-refugees-stateless-persons-summary.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>32</sup> Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons: Summary Record of the Thirty-fifth Meeting.

beépítése a későbbi 31. cikk (1) bekezdésébe azért is fontos volt, mert ennek hiányában az egyezmény a bevándorláshoz való jogot ismerte volna el, holott a kérdéses cikk nem arra, hanem a menedékre vonatkozik.<sup>33</sup> Ezzel az értelmezéssel a belga delegátus is egyetértett.<sup>34</sup> A konferencia részben eltérő elképzelést magáévá tevő dán elnöke megjegyezte, hogy a 31. cikk (1) bekezdésében foglalt „*kellőképpen megindokolják*” fordulat azt is jelenti, hogy a menekült köteles megindokolni, hogy miért nem sikerült a menedék biztosítása a származási országával szomszédos államban.<sup>35</sup> A konferencia végül tizenkilenc igennel, ellenszavazat nélkül, de négy tartózkodással a módosított francia javaslatot fogadta el a 31. cikk (1) bekezdés végleges változataként.<sup>36</sup> Megjegyzendő, hogy az eredeti francia módosító javaslat a „*közvetlenül a származási ország területéről*” fordulatot tartalmazta,<sup>37</sup> de mint arra többen rámutattak, a menekült nem kizárólag a származási ország területén lehet üldöztetésnek kitéve a genfi egyezmény 1. cikke értelmében és így a továbbmenekülésre is joga van az ilyen helyzetekben.<sup>38</sup>

Az állami álláspontok merevségét mutatja az is, hogy a konferencia végül a szövegező bizottság által javasolt olyan változatot sem tudott támogatni, amelyben az szerepelt, hogy azt a menekültet sem bünteti meg részes állam, amely azt követően lép be jogellenesen annak területére, hogy azt megelőzően ideiglenesen egy a származási országától különböző állam területén tartózkodott és ott nem talált menedékre.<sup>39</sup> Az olasz delegátus álláspontja ugyancsak az volt, hogy a „nem büntetik” fordulatot

---

<http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68ceb4/conference-plenipotentiaries-status-refugees-stateless-persons-summary.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>33</sup> Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons: Summary Record of the Fourteenth Meeting.

<http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68cdb0/conference-plenipotentiaries-status-refugees-stateless-persons-summary.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>34</sup> Uo.

<sup>35</sup> Uo.

<sup>36</sup> Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons: Summary Record of the Thirty-fifth Meeting.

<http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68ceb4/conference-plenipotentiaries-status-refugees-stateless-persons-summary.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.05.)

<sup>37</sup> <http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68cd90/conference-plenipotentiaries-status-refugees-stateless-persons-draft-convention.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.08.), továbbá: Draft Convention Relating to the Status of Refugees. France: Amendment to Article 26. <http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68ce054/draft-convention-relating-status-refugees-france-amendment-article-26.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.08.)

<sup>38</sup> Uo.

<sup>39</sup> Bár, a francia delegáció elvileg támogatta volna ezt a változatot. Vö. Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons: Summary Record of the Fourteenth Meeting.

<http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68cdb0/conference-plenipotentiaries-status-refugees-stateless-persons-summary.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.08.)

lat kizárólag az első befogadó állam határának jogellenes átlépése esetén áll meg.<sup>40</sup> Belgium még ennél is tovább ment, amikor küldöttségvezetője jelezte, hogy országa „*úgy értelmezi az első bekezdést, hogy az nem korlátozza Belgium arra vonatkozó jogát, hogy a területére jogellenesen belépő menekülteket visszaküldje.*”<sup>41</sup> Ezt az értelmezést az Egyesült Királyság képviselője is támogatta, megjegyezve egyúttal, hogy a 31. cikk (1) bekezdése és a menedék kereséséhez való jog között nincs közvetlen összefüggés.<sup>42</sup> Az államok tehát meglehetősen államcentrikus megközelítést tettek magukévá és az ennél humánusabb irányvonalat szinte kizárólag nemzetközi szervezetek (pl. az UNHCR) vagy nemzetközi nem kormányzati szervek képviselői közvetítették az értekezleten. Ami a genfi egyezmény kidolgozásakor fennálló konkrét történelmi körülményeket illeti, arról megállapítható, hogy a II. világháború és az azt követő átmeneti időszak több menekülthullámot is kiváltott közvetlenül, amely esetenként komoly terhet jelentett a háborúból éledező nyugat-európai államok számára. Elég egyértelmű ezek után, hogy az értelmezés eddigi eredményeképpen a 31. cikk (1) bekezdésében foglalt „közvetlenül” kifejezést úgy kell értelmezni, hogy az elsősorban földrajzi közvetlenséget jelent és csak kivételesen interpretálható ettől eltérő módon. Ugyanakkor a bécsi egyezmény 31. cikk (3) bekezdése értelmében a szövegösszefüggés mellett figyelembe kell venni a részes felek között a szerződés értelmezésére vagy rendelkezéseinek alkalmazására vonatkozóan létrejött bármely utólagos megállapodást; ezenkívül a szerződés alkalmazása során utólag kialakult olyan gyakorlatot, amely a szerződés értelmezését illetően a részes felek megegyezését jelenti, továbbá a nemzetközi jognak a részes felek viszonyában alkalmazható bármely idevonatkozó szabályát.

Elsőként azt vizsgálom meg, hogy létezik-e olyan, a genfi egyezmény részes államai között a szerződés értelmezésére vagy rendelkezéseinek alkalmazására vonatkozóan létrejött bármilyen utólagos megállapodás. Fenntartásokkal<sup>43</sup> ugyan, de tág értelemben ilyen megállapodásnak tekinthető „a menekültek helyzetére vonatkozó 1967. évi New York-i jegyzőkönyv”, amely a genfi egyezmény 1. cikkét módosította, eltörölve az időbeli hatály korlátozottságát,<sup>44</sup> amely természetesen közvetve azért érinti a 31. cikk (1) bekezdésének értelmezését is. Megemlíthető még – bár nem tekinthető megállapodásnak – „a menekültek helyzetéről szóló 1951. évi egyezmény és/vagy 1967. évi jegyzőkönyv részes államainak Nyilatkozata”, ame-

<sup>40</sup> Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons: Summary Record of the Thirteenth Meeting.

<http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68cdc8/conference-plenipotentiaries-status-refugees-stateless-persons-summary.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.08.)

<sup>41</sup> Uo.

<sup>42</sup> Uo.

<sup>43</sup> Egyrészt az 1967. évi New York-i jegyzőkönyvnek nem részese minden, a genfi egyezményben részes állam, másrészt az csak közvetve releváns a 31. cikk (1) bekezdése szempontjából.

<sup>44</sup> A genfi egyezmény értelmében ugyanis csak azok a természetes személyek minősülhetnek menekültnek, akik 1951. január 1-jét megelőző események következtében váltak üldözötté.

lyet Genfben fogadtak el miniszteri szinten 2001-ben, a genfi egyezmény aláírásának ötvenedik évfordulójára emlékezve. Ez a dokumentum azonban nem igazán releváns a genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdésének értelmezése szempontjából.

A sorban következő lehetőség annak megállapítása lehet, hogy a szerződés alkalmazása során utólag olyan gyakorlat alakult ki, amely a szerződés értelmezését illetően a részes felek megegyezését jelenti, és esetleg ellentmond a „közvetlenül” kifejezés térbeli értelemben vett használatának. Ugyanakkor ennek igen csekély a valószínűsége, ugyanis a bécsi egyezmény hivatkozott pontját a Nemzetközi Jogi Bizottság szerint úgy kell értelmezni, hogy az így kialakult gyakorlatot nem kell ugyan minden részes félnek folytatnia, de legalább hallgatólagosan mindegyiknek el kell fogadnia azt, mint ami a szerződés érintett részének a helyes értelmezése.<sup>45</sup> Arra pedig kevés esély mutatkozik, hogy a genfi egyezmény csaknem 150 részes állama<sup>46</sup> úgy értelmezné a 31. cikk (1) bekezdését, hogy a „közvetlen” kifejezés elsősorban nem térbeli, hanem időbeli értelemben volna használatos. A genfi egyezmény 42. cikke értelmében a 31. cikkel kapcsolatban tehető fenntartás. A részes államok közül csak kevesen tettek fenntartást a 31. cikkre vonatkozóan, ráadásul ezek egy részét később részben vagy egészben visszavonták,<sup>47</sup> és azok a 31. cikknek nem annyira az (1), hanem inkább az állam területére jogellenesen belépő vagy ott tartózkodó menekültek mozgási szabadságának limitált korlátozhatóságára vonatkozó (2) bekezdése hatályát próbálták/próbálják korlátozni vagy kizárni.<sup>48</sup>

## 2.2. Rövid szakirodalmi kitekintés

Fontos megjegyezni, hogy a szakirodalom egy tekintélyes része, továbbá például az UNHCR<sup>49</sup> a „közvetlenül” kifejezést a fentiektől eltérően és elsősorban nem földrajzi, hanem inkább időbeli vagy azoktól eltérő, nem államcentrikus értelemben

<sup>45</sup> Lásd Draft Articles on the Law of Treaties with commentaries 1966. In: Yearbook of the International Law Commission, 1966. Vol. II. 222. o.

<sup>46</sup> A genfi egyezménynek 2016. augusztus 1-jén 145 részes állama volt. [https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsII.aspx?src=TREATY&mtdsg\\_no=V-2&chapter=5&Temp=mtdsg2&clang=\\_en/](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=V-2&chapter=5&Temp=mtdsg2&clang=_en/) (Letöltés ideje: 2016.08.10.)

<sup>47</sup> Fenntartását visszavonta: Görögország, Honduras és Málta. Részben visszavonta Pápua Új-Guinea. [https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsII.aspx?src=TREATY&mtdsg\\_no=V-2&chapter=5&Temp=mtdsg2&clang=\\_en/](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=V-2&chapter=5&Temp=mtdsg2&clang=_en/) (Letöltés ideje: 2016.08.11.)

<sup>48</sup> A cikkhez fenntartást tett Botswana (a tartalma bizonytalan, valószínűleg egyáltalán nem alkalmazza a 31. cikket), Mexikó (a (2) bekezdéssel szemben), Moldova (a 31. cikket csak a saját menekültügyi törvénye hatálybalépése után alkalmazza; ma már nem releváns), és Pápua Új-Guinea (részben visszavonta, csak az ausztrál kormány által Pápua Új-Guinea területére szállított menekültek vonatkozásában).

[https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsII.aspx?src=TREATY&mtdsg\\_no=V-2&chapter=5&Temp=mtdsg2&clang=\\_en/](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetailsII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=V-2&chapter=5&Temp=mtdsg2&clang=_en/) (Letöltés ideje: 2016.08.11.)

<sup>49</sup> Lásd például az UNHCR által 2001-ben Genfben megrendezett szakértői kerekasztal végkövetkeztéseit. <http://www.refworld.org/docid/470a33b20.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.10.)

interpretálja.<sup>50</sup> Az érintett szerzők leggyakrabban úgy érvelnek, hogy a „közvetlenül (...) érkeztek” viszonylag homályos és absztrakt módja a menekülésnek,<sup>51</sup> és a 31. cikk (1) bekezdésének értelmezése kapcsán a travaux préparatoires és a történelmi körülmények figyelembevétele a jog és a tények radikális megváltozása miatt már nem alkalmazható.<sup>52</sup> Ez jó érvnek tűnik, csak hogy azt is figyelembe kell venni, hogy a nemzetközi szerződés szövegét a nemzetközi jognak a szerződés elfogadásakor hatályos általános szabályai fényében kell értelmezni.<sup>53</sup> Erre utal a Nemzetközi Jogi Bizottságnak a bécsi egyezmény kidolgozása során a szerződéstervezet szövegéhez készített kommentárja is.<sup>54</sup> Ennek ellenére az elképzelhető volna, hogy nem a szóban forgó bekezdés értelme változik meg az idők során például szokásjogi fejlődés következtében, hanem a 31. cikk (1) bekezdésében foglalt rendelkezéstől eltérő szokásjogi szabály alakul ki, amely desuetudo-ként lerontja a szerződéses norma hatályát, esetleg az egy később kialakuló kógens szabály miatt válna érvénytelenné. Ezeknek a lehetőségeknek az alapos vizsgálata azonban egy másik tanulmány terjedelmi kereteit igényelné, így ehelyütt kénytelen leszek ettől eltekinteni.

### 3. Konklúziók

A 2015 őszén a magyar Btk.-ba beillesztett három új tényállás közül elsősorban a „Határzár tiltott átlépése” bűncselekménynek lehet jelentősége a genfi egyezmény szempontjából. A bűncselekmény alapesete szerint: „*Aki Magyarországnak az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény által védett területére a létesítményen keresztül jogosulatlanul belép, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*” A fenti tényállás szövegezéséből olyan értelmezés is következhetne, hogy nem általában ahhoz fűz büntetőjogi jogkövetkezményt a hazai jogalkotó, hogy valaki az országba lép be szabálytalanul, hanem csak az államterület határzárral védett részére való belépéshez és ahhoz is csak akkor, ha a belépés a

<sup>50</sup> Lásd pl. Goodwin-Gill, Guy S: Article 31 of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees: non-penalization, detention, and protection.

<http://www.refworld.org/docid/470a33b10.html/> (2016. 08. 10.). Grahl-Madsen szerint a „közvetlenül” szót „kétsélem nélkülként” kell értelmezni és az Jaeger szerint is a menekülés folyamatosságára utal elsősorban. Idézi: Hurwitz, Agnès: The Collective Responsibility of States to Protect Refugees. Oxford University Press, Oxford, 2009. 132-133. o.

<sup>51</sup> Noll, Gregor: Article 31 1951 Convention. In: Zimmermann, Andreas (Ed.): The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol. A Commentary. Oxford University Press, Oxford, 2011. 1254. o.

<sup>52</sup> Uo.

<sup>53</sup> Crawford, James: Brownlie's Principles of Public International Law. Eighth Edition, Oxford University Press, Oxford, 2012. 381-382. o.

<sup>54</sup> Draft Articles on the Law of Treaties with commentaries 1966. In: Yearbook of the International Law Commission, 1966. Vol. II. 222. o.



határozaton keresztül történik.<sup>55</sup> Sőt, esetleg lehetne úgy is érvelni, hogy mivel az érintett magyar határszakaszokon a határzár nem az államhatáron, hanem a magyar állam területén található, így a határzárát megelőző államterületre úgy is be lehet lépni szabálytalanul, hogy amiatt az érintettnek ne kelljen büntetőjogi jogkövetkezményekkel számolnia. Ezenkívül miután valaki belépett a magyar állam fizikai határzár és határvonal közötti területére, még a menekültügyi kérelmét is elő tudja terjeszteni valamelyik ún. tranzitónában, vagyis az állam így próbálja biztosítani azt, hogy jogellenesen az állam területére lépők a genfi egyezmény 31. cikke (1) bekezdésében foglalt haladéktalan jelentkezési kötelezettségüknek eleget tegyenek. Célkutató értelmezéssel azonban arra a következtetésre is lehet jutni, hogy az idézett tényállás célja a genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdése szerinti államterületre való szabálytalan belépés szankcionálása.<sup>56</sup> Ezzel kapcsolatban viszont egyértelmű, hogy a genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdése kizárólag a menekülteket preferálja és amennyiben menekülnék nem minősülő személyek (például embercsempészek stb.) lépik át jogellenesen az állam határát, ahhoz az adott állam az esetek meghatározó többségében szabadon fűzhet büntetőjogi jogkövetkezményt.

Az iménti néhány mondat elsősorban belső jogi aspektusból papírra vetett okfejtést tartalmaz és az abban felvetetteket részletesen ehelyütt nem vizsgálom meg, mégpedig jórészt terjedelmi okokból és vélelmezem, hogy a Btk. 352/A. §-ának relevanciája lehet a genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdésébe foglalt kötelezettség szempontjából. Magyarul, vizsgálni szükséges a két jogszabályhely közötti viszonyt. Előzetesen annyi kijelenthető, hogy az állam, szuverenitásából fakadóan és főszabály szerint a határát nem jogszerűen átlépő személyeket (álampolgárságra és egyéb ismérvekre tekintet nélkül mindenkit) büntetőjogi szankciókkal sújthatja, de ebbéli lehetőségeinek vannak bizonyos nemzetközi jogi korlátai, köztük például a genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdésében meghatározott kötelezettség. Leegyszerűsítve: az államnak az államhatár védelméhez és kontrolljához (akár büntetőjogi eszközökkel is) való joga a főszabály a nemzetközi jogban, amelynek egyik kivétele a genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdése, ami azonban csak a menekültekre vonatkozik.<sup>57</sup> A kérdés már csak az, hogy pontosan mi a személyi hatálya a 31. cikk (1) bekezdésének, hiszen az az alá tartozó személyi körrel szemben a Btk. 352/A. § (1) bekezdése nem érvényesülhet – többek között – az Alaptörvény Q. cikk (2) bekezdése miatt.

<sup>55</sup> A határzár megkerülése például nem bűncselekmény. Lásd ezzel kapcsolatban a törvényjavaslathoz készített miniszteri indokolást. T/5983. számú törvényjavaslat egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról.

<http://www.parlament.hu/irom40/05983/05983.pdf/> (2016. 08. 12.)

<sup>56</sup> Ezt valószínűsíti a törvényhez készített miniszteri indokolás is. Lásd különösen a 27. § indokolását: T/5983. számú törvényjavaslat egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról.

<http://www.parlament.hu/irom40/05983/05983.pdf/> (Letöltés ideje: 2016.08.12.)

<sup>57</sup> Gregor Noll: i.m. 1253. o.

A Btk. módosítása kapcsán tett bírálatok egy része azt a látszatot keltheti, hogy az így megváltozott magyar jog a jelenlegi helyzetben ab ovo sérti a genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdését. Ez azonban, a genfi egyezmény hivatkozott cikkének értelmezése alapján, nagy valószínűséggel nincs így. A genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdésének egyik kulcskifejezése a „közvetlenül” határozószó, amelynek értelmezése kapcsán láthattuk, hogy valamivel több érv sorakoztatható amellett, hogy azt inkább földrajzi, mintsem időbeli vagy más értelemben kell használni a genfi egyezmény szerződés szerű alkalmazásakor. A korábban elmondottak mellett ezt az értelmezést látszik alátámasztani az is, hogy az államok egy részének gyakorlatában fokozatosan kifejlődött a biztonságos ország koncepciója.<sup>58</sup> Ezenkívül észszerűségi okok is ezt az értelmezést erősítik. Ilyennek gondolom a menekült jogállás ideiglenes jellegét, amelynek megszűnését követően az érintett a származási (vagy korábbi tartózkodási helye szerinti) országába tér vissza, esetleg más jogállást szerez. Ezt a célt pedig úgy lehet a legkönnyebben elérni, ha földrajzi értelemben a menekült származási országához a lehető legközelebb, de az életére és szabadságára már nem veszélyes helyen lel menedékre.

A „közvetlenül” miatt ez az állam főszabály szerint és elsősorban a származási országgal szomszédos államot vagy azok valamelyikét kell, hogy jelentse. Elképzelhető azonban, hogy az első földrajzi államban (amely nem feltétlenül azonos az első menedék államával) sincs az érintett biztonságban, vagy a helyzet később válik olyanná, mint amely fenyegeti a menekülő életét vagy szabadságát, esetleg ott nem biztosítanak menedéket a számára,<sup>59</sup> így ilyen esetekben nyilván joga van a továbbmenekülésre. Ezekben az esetekben, vagyis ha az érintett életét vagy szabadságát fenyegető állam területéről kell menekülni az azzal szomszédos állam területére, az utóbbi állam valóban nem alkalmazhat büntetést az oda nem szabályosan belépő természetes személyekkel szemben, mivel ettől kezdve ő minősül az „első menedék államának” feltéve persze, hogy azok haladéktalanul jelentkeznek az ottani hatóságoknál és kellőképpen megindokolják, hogy miért jogellenesen érkeztek.<sup>60</sup> Utóbbi már csak azért is fontos mozzanat, mert enélkül az állam nem tudja megállapítani azt, hogy az illető bár jogellenesen lépett be területére, de kivételes szabályként, mentesíthető-e az ilyen magatartáshoz fűzött szankciók alól. A menekült jogállásban való állami (hatósági) döntés nélkül ugyanis nem tudja megállapítani a részes állam, hogy a jogellenes határátlépésre vonatkozó főszabályt, vagy a genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdésében foglalt kivételt kell-e alkalmaznia.

<sup>58</sup> Kjaerum, Morten: The Concept of Country of First Asylum. *International Journal of Refugee Law*. 1992. Vol. 4. No. 4. 514. o.

<sup>59</sup> Például azért, mert az adott állam nem részese sem a genfi egyezménynek, sem pedig a New York-i jegyzőkönyvnek.

<sup>60</sup> Bár a francia delegátus ezt is vitatta az 1951. évi genfi konferencián: Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons: Summary Record of the Thirty-fifth Meeting. <http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68ceb4/conference-plenipotentiaries-status-refugees-stateless-persons-summary.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.12.)

Fenti szabályból indirekt módon az is következik, hogy a menekülő köteles a legelső olyan államban benyújtani a menekült jogállás iránti kérelmét, ahol életét vagy szabadságát valamely védett tulajdonsága miatt nem fenyegeti veszély és nem válogathat szabadon – legalábbis a genfi egyezmény alapján – az említett követelménynek megfelelő országok között. Jóllehet az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata „csak” a menedék kereséséhez és annak élvezetéhez való jogot ismeri el emberi jogként kifejezetten, a genfi egyezmény *implicite* a menekültstátuszhoz való jogot is tartalmazza feltéve,<sup>61</sup> hogy a kérelmező megfelel az abban foglalt menekült definíciónak. Meg kell még említeni, hogy a genfi egyezmény 33. cikke – a non-refoulement elve – kógens szabályként fontos garanciát tartalmaz azzal kapcsolatban, hogy az érintett élete és szabadsága ne kerüljön veszélybe és azt a 31. cikk értelmezése során mindig figyelembe kell venni.

Konklúzióként és *de lege ferenda* megállapítható, hogy a Btk. hivatkozott új tényállása valószínűleg nem sérti a genfi egyezmény 31. cikk (1) bekezdését, de ennek teljes kizárása érdekében szövegezése pontosításra vagy kiegészítésre szorulna. Így büntethetőséget kizáró okként kellene elismerni a terhelt, menekült jogállásának hatósági eljárást követő megállapítását. Ehhez módosítani kellene – egyebek mellett – a büntetőeljárás szabályain is előírva annak kötelező felfüggesztését menekültügyi eljárás kezdeményezése esetén, mégpedig a kérelem jogerős elbírálásáig. Menekültstátusz megállapítása pedig értelemszerűen a büntetőeljárás megszüntetését kellene, hogy jelentse ilyen esetekben, elutasítása esetén viszont folytatni lehetne a büntetőeljárást.

---

<sup>61</sup> Ezen a véleményen volt a francia küldöttség vezetője i: Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons: Summary Record of the Thirteenth Meeting. <http://www.unhcr.org/protection/travaux/3ae68cdc8/conference-plenipotential-ries-status-refugees-stateless-persons-summary.html/> (Letöltés ideje: 2016.08.12.)



**Dr. Madai Sándor PhD. egyetemi docens, tanszékvezető**

*Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar,*

*Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék*

## **A „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet” kezelésének büntető anyagi jogi eszközei hazánkban**

### **1. Bevezetés**

Az Európába irányuló migráció nem új keletű jelenség, a jelentések szerint a közelmúltban – hazánkat is érintően – megnövekedő nyomás azonban váratlanul érte az Európai Uniót, de a nem uniós európai országok többségét is. Nyilvánvaló, hogy a probléma – ha ezt pusztán a hazai jogi viszonyrendszer keretei közé illesztjük, s figyelmen kívül hagyjuk a politikai elemeit a jelenségnek – amely, gyors, s sokszor kapkodó cselekvésre ösztönözte az európai döntéshozókat. Nem kizárólagosan, illetőleg nem elsősorban maga a folyamat által, hanem annak erősödő jellege, az érkező migránsok erőteljesen növekvő száma okozta, hogy kérdés a társadalmi érdeklődés középpontjába került. Az EU tagállamai közül talán Görögország, Olaszország és Spanyolország számra nem volt váratlan a növekvő nyomás, hiszen ők – a migrációs útvonalak rajtuk áthaladó jellegéből következően – eddig is saját bőrükön érezhették ezt a hatást. Hazánk – mint az EU keleti schengeni határa – földrajzi elhelyezkedéséből adódóan talán még inkább ki van téve a folyamat okozta kihívásoknak.

Közismert tény, hogy a migrációra adott különböző válaszok éles vitákat váltanak ki honi és világviszonylatban – különösen európai szinten – egyaránt. Ennek a kérdésnek a megítélését mindenkinek a saját belátására bízunk, az alábbiakban tudományos szempontból kívánjuk áttekinteni azokat a büntető anyagi jogi megoldásokat, amelyeket a magyar jogalkotó választott a növekvő migráció kezelésére.

Magyarország Alaptörvényének E) cikkének (1) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország az európai népek szabadságának, jólétének és biztonságának kiteljesedése érdekében közreműködik az európai egység megteremtésében. Ehhez kapcsolódóan a Q) cikk szerint Magyarország a béke és a biztonság megteremtése és megőrzése, valamint az emberiség fenntartható fejlődése érdekében együttműködésre törekszik a világ valamennyi népével és országával. Az Alaptörvény IV. cikke kijelenti, hogy mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz. Láthatjuk tehát, hogy a biztonsághoz fűződő alapvető deklaráció – mind globális, mind hazai viszonylatban – alaptörvényi szinten jelenik meg. Erre tekintettel a kormány több eszközzel kívánta meggátolni, hogy hazánk tranzitországként funkcionáljon, s megelőzze az illegális migráció okozta biztonsági deficitet Magyarország területén, s – deklaráltan – elsősorban állampolgárai részére garantálja a közrendet, közbiz-

tonságot. Büntetőjogi szempontból a Büntető Törvénykönyv módosítására kell utalnunk, amelyet – a migrációval összefüggésben – több ponton is módosított a jogalkotó:

- a kormány felállította hazánk déli határán a műszaki határárat, az illegális határátlépés fizikai akadályaként szolgál (ennek előkészítését 2015 nyara folyamán rendelte el a kormány a rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről szóló 1401/2015. (VI. 17.) Korm. határozatban). A műszaki határárral kapcsolatban az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény – 2015. szeptember 15-étől – módosította a Büntető Törvénykönyvet, s beiktatott három új tényállást: Határár tiltott átlépése (Btk. 352/A. §), Határár megrongálása (Btk. 352/B. §) és Határárral kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §),
- a három új tényálláshoz kapcsolódóan módosította a kiutasításra, illetőleg a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztésére vonatkozó szabályokat.

## 2. Az új tényállásokról

A jogalkotó általános kiindulópontja a növekvő migrációs kihívásra adott jogi válasz megfogalmazásakor a következő volt: *„az illegális határátlépések száma a tavalyi évhez képest hazánkban is drasztikusan megnövekedett. Mivel a migráció, különösen annak törvénytelen formái komoly gazdasági megterhelést jelentenek az ország számára, indokoltá vált a probléma megoldásának több szempontú vizsgálata, amely az érintett jogszabályok módosítását vonja maga után.”*<sup>1</sup> Kifejezetten az anyagi büntetőjogi módosításokat indokoló részhez kapcsolódóan is csupán annyit olvashatunk, hogy *„az utóbbi időben az Európai Unió több tagállamában, köztük Magyarországon is egyre égetőbb problémává vált az illegális bevándorlás. Az illegális határátlépések száma a tavalyi évhez képest drasztikusan megnövekedett hazánkban is. Az állam határai hatékony védelmét csak egyre komolyabb létesítmények, eszközök telepítésével tudja biztosítani. E létesítmények funkciója az állam önvédelmének kiteljesítése, egyben jelzése is annak, hogy az állam az önvédelem jogával élni kíván, és ezt a jogot tiszteletben kell tartani. Az e létesítményekkel biztosított védelem kijátszása, a létesítmények megrongálása olyan fokban veszélyezteti a hatékony államhatár-védelmet, hogy annak megfelelő sui generis büntetőjogi szankcionálása is indokolt.”*<sup>2</sup>

A jogalkotó tehát a gazdasági megterhelésre hivatkozással módosított több jogszabályt, s közben alkotott három új büntető tényállást... Talán nem feltétlenül helyes az erre hivatkozással történő büntetőjog-alkotás. Úgy véljük, hogy – még ab-

<sup>1</sup> Egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény általános indokolása.

<sup>2</sup> Uo.

ban az esetben is, ha sejthető a mögötte meghúzódó valódi jogpolitikai koncepció – a büntetőjogot valóban ultima ratio-ként lenne szabad csak igénybe venni, hiszen egyébként a jogrendszerben jelenleg meglévő (?) exponált szerepét kérdőjeleznék meg, s ezen keresztül a büntetőjogi védelmet akkor is erodálnánk, ha a védelem egyébként szükséges.

Kifejezetten a három új tényállást Btk.-ba iktató §-hoz fűzött miniszteri indoklás így szól: „az illegális migrációhoz kapcsolódó kriminalitás, e cselekmények közrendet és közbiztonságot fokozottan veszélyeztető volta igazolja, hogy akár a legszigorúbb közhatalmi eszközökkel, azaz a büntetőjogi szankcionálás útján is szembe kell szállni e jogellenes magatartások súlyosabb elkövetési alakzataival. Erre figyelemmel a Btk.-nak a közigazgatás rendje elleni bűncselekményeket tartalmazó fejezete kiegészül három új tényállással.” Már csak az a kérdés, hogy az illegális migrációhoz kapcsolódó kriminalitás mit jelent a jogalkotó értelmezésében? Hautzinger Zoltán tanulmányában bemutatja, hogy a növekvő illegális migrációhoz kapcsolódó növekvő kriminalitás – hazai tekintetben – objektíve, statisztikai adatokkal nem igazolható, inkább a szubjektív biztonságérzetet érinti a kérdés.<sup>3</sup> A Btk. módosítása inkább tehát e szubjektív negatív attitűdön kíván javítani.<sup>4</sup>

Az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény módosította a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvényt is, s beillesztette a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet fogalmát.<sup>5</sup> A válsághelyzetet a Kormány rendelheti el rendeletben, az országos rendőrfőkapitány és a menekültügyi hatóság vezetőjének kezdeményezésére, az idegenrendészetért és menekültügyért felelős miniszter javaslatára; Magyarország egész területére, vagy meghatározott részére; legfeljebb 6 hónapra. A Kormány 2015. szeptember 15-én hirdette ki a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzetet Bács-

<sup>3</sup> Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a közvélekedésben előfordul olyan álláspont, ami a migránsokra eleve bűnözőként tekint. Találkozhatunk ugyanakkor olyan vélekedéssel is, amely szerint az eltérő kulturális-jogi környezetből érkezők számára a másik (tanzit-vagy cél-)országban – gyakran másik kontinensen – érvényesülő morális-jogi szabályok ismeretlenek, hiszen nem azok között szocializálódtak. Ez persze felveti az integrálódás készségének, illetve képességének kérdését is. Azt mindenesetre nem nehéz belátni, hogy az ellenőrizetlenül érkező harmadik országbeli állampolgárok növelik a köz-, illetve nemzetbiztonsági kockázatot; s mivel itt a kockázat növekedésről szóltunk, ez természetesen nem feltétlenül jelenti azt, hogy ezek a kockázatok feltétlenül büntetőjogi értékelést jelentő cselekményekbe fordulnak át. Feltétlenül utalnunk kell ugyanakkor arra is, hogy a közvélemény gyakran összemosza a migrációval kapcsolatos jogszabályi módosításokat, s egyenlőségjelet tesz a büntetőjogi, a rendészeti, illetve a menekültügyi intézkedések közé.

<sup>4</sup> Hautzinger Zoltán: Félelem az idegentől. In: Finszter Géza – Köhalmi László – Véghe Zsuzsanna (szerk.): Egy jobb világot hátrahagyni... Tanulmányok Korinek László professzor tiszteletére, PTE ÁJK, Pécs, 2016. 306-310. o.

<sup>5</sup> 2007. évi LXXX. törvény 80/A-80/G. §.

Kiskun és Csongrád megye területére.<sup>6</sup> Három nappal később a válsághelyzetet Baranya, Somogy, Zala és Vas megye területére is elrendelte.<sup>7</sup> Ezt követően tett intézkedéseket a Kormány a magyar-horvát határon létesítendő fizikai határzárra nézve. A tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet Magyarország egész területére történő elrendeléséről, valamint a válsághelyzet elrendelésével, fennállásával és megszüntetésével összefüggő szabályokról szóló 41/2016. (III. 9.) Korm. rendelet hazánk egész területére kiterjesztette a válsághelyzetet.<sup>8</sup> Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a jogalkotó a Büntető Törvénykönyv új, vonatkozó tényállásaiban nem határozta meg az elkövetés idejét, így büntetőjogi szempontból a három új tényállás nem csupán a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet idején követhető el, hanem bármikor.

Az – elsősorban – Európán kívüli országokból kiinduló migrációs hullám komoly kihívások elé állította az Európai Uniót és tagországait. A magyar jogalkotó döntése alapján hazánk déli határán műszaki határzár segítségével kívánja elérni azt, hogy az ország területére belépni kívánó migránsok a törvények által biztosított, legális lehetőségeket igénybe véve érkezzenek hozzánk, s ne a „zöld határon” keresztül. Megjegyzendő, hogy hazánk területén illegálisan tartózkodók – amennyiben nem bizonyítható az, hogy a Btk. 352/A. § szerint büntetendő határzár tiltott átlépésével valószínűsíthetően Magyarország területére történő bejutást – a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 204. §-ban, Tiltott határátlépés, útiokmánnyal kapcsolatos szabálysértés cím szereplő, (1) bekezdésében meghatározott Tiltott határátlépés szabálysértését valószínűsíti meg.

Mindhárom tényállásban szerepel az államhatár fogalma. Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 1. §-a rögzíti, hogy az államhatár a Föld felszínén függőlegesen áthaladó képzeletbeli síkok összessége, melynek vonalát nemzetközi szerződések határozzák meg. E síkok választják el hazánkat a szomszédos országoktól a légtérben, a föld és a víz felszínén, illetve a föld és a víz mélyén. A határzár telepítését is az államhatárról szóló törvény módosítása tette lehetővé. A jogszabály kimondja, hogy a schengeni övezet külső határvonalától, illetve határjelétől számított 60 méteres sávban határzár építhető, telepíthető és üzemeltethető, továbbá e terület honvédelmi, nemzetbiztonsági, katasztrófavédelmi, határőrizeti, menekültügyi és idegenrendészeti célból igénybe vehető. Az államot az ideiglenes biztonsági

<sup>6</sup> 269/2015. (IX. 15.) Korm. rendelet

<sup>7</sup> 270/2015. (IX. 18.) Korm. rendelet

<sup>8</sup> A jogszabály – az eredeti elképzelés szerint – 2016. szeptember 8-án veszítette volna hatályát, azonban a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet Magyarország egész területére történő elrendeléséről, valamint a válsághelyzet elrendelésével, fennállásával és megszüntetésével összefüggő szabályokról szóló 41/2016. (III. 9.) Korm. rendelet módosításáról szóló 272/2016. (IX. 5.) Korm. rendelet módosította az időpontot 2017. március 8-ára.



határzár területén fekvő ingatlanokon közérdekű használati jog illeti meg határozatlan időre, amit a tulajdonos túrni köteles, cserébe kártalanítás illeti meg. A bűncselekmények – az indokolásban több helyen is olvashatjuk – az államhatár rendjét védik. Az „államhatár rendje” helyett – bár több jogszabály is használja ezt a fordulatot –, talán pontosabb lenne az államhatár átlépésének, a határforgalom jogszabályban meghatározott rendjének védelmét meghatározni a cselekmény jogi tárgyaként.

A bűncselekményeket elméletileg a bárki megvalósíthatja, aki az általános alanynyá váláshoz szükséges feltételeknek megfelel. Elvi síkon mindhárom deliktum elkövethető ugyan magyar állampolgár által is, azonban a gyakorlatban a nem magyar állampolgár általi elkövetés tűnik relevánsnak, mint ahogy az egyébiránt a módosításhoz fűzött indokolásból is kitűnik. A Határzár tiltott átlépése jelentőséggel bírhat például olyan magyar állampolgár esetén, aki körözés alatt áll, s emiatt a legális határátlépés során történő ellenőrzést elkerülve kíván Magyarország területére belépni.<sup>9</sup> A Határzár megrongálása magyar állampolgár általi elkövetése szintén elképzelhető. Ebben az esetben viszont felmerül az Embercsempészség bűncselekményével (Btk. 353. §) kapcsolatos halmazati viszony kérdése is. Ennek kiküszöbölésére a jogalkotó azt a megoldást választotta, hogy az Embercsempészség tényállásába (Btk. 353. § (2) bek. c) pont) minősített esetként beillesztette „az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény, illetve eszköz megsemmisítésével vagy megrongálásával” történő elkövetést, így a két deliktum alaki halmazatba nem kerülhet egymással. Abban az esetben, ha a magyar állampolgár „csak” megrongálja a „létesítményt”, de nem azért, hogy államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítséget nyújtson, akkor kizárólag a Határzár megrongálása állapítható meg, feltéve, hogy súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.

Mindhárom, határzárral kapcsolatos deliktum közös jellemzője az is, hogy kizárólag szándékosan lehet elkövetni. A 352/A. § és 352/B. §-ok (4) bekezdésének vonatkozásában fontos ismét megemlíteni, hogy – a miniszteri indokolásból is kitűnően – kizárólag az elkövető gondatlansága terjedhet ki az abban foglalt biológiai típusú sértő eredményre, a szándéka semmiképpen sem, így ezek a bekezdések kizárólag vegyes bűnösséggel valósítható meg. A Határzár tiltott átlépése és a Határzár megrongálása esetén ugyan felmerülhet az eshetőleges szándékkal történő elkövetés is, de különösen előbbi vonatkozásában nehéz azt elképzelni, hogy ne egyenes szándékkal kerüljön sor az elkövetésre.

---

<sup>9</sup> Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az Alaptörvény XIV. cikk (1) bekezdése deklarálja, hogy magyar állampolgár Magyarország területéről nem utasítható ki, és külföldről bármikor hazatérhet. Kérdés, hogy a „külföldről bármikor hazatérhet” alaptörvényi szintű engedélye kizárja-e a magyar állampolgár felelősségre vonását a Határzár tiltott átlépésének elkövetése esetén?

A három tényállás közül – sorrendben – az első kettőnek vannak minősített esetei, míg a harmadiknak nincs súlyosabban minősülő alakzata. A minősítési rendszer azonos az azzal rendelkező tényállásoknál: súlyosabban minősül, ha fegyveresen,<sup>10</sup> felfegyverkezve<sup>11</sup> vagy tömegzavargás résztvevőjeként követik el a bűncselekményt. Az első két fogalom ismerős lehet már más tényállásokból is, azonban a tömegzavargás résztvevőjeként történő elkövetés értelmezési nehézségeket fog okozni, ha alkalmazására kerülne sor. A „tömegzavargás” kifejezés – e tényálláson kívül – a Lázadás bűncselekményénél (Btk. 256. §) található még meg, s a törvény azt nem definiálja. Így nem tudjuk, hogy mi tekinthető a tényállás szempontjából tömegnek, pláne nem, hogy mi zavargásnak. Az sem egyértelmű, hogy a részvétel mit jelent,<sup>12</sup> s miként lehet megállapítani, hogy a csoportban tartózkodó személyek a csoport résztvevői vagy csupán ott tartózkodnak, s nem azonosulnak a csoport céljával, továbbá az sem világos – a tényállások kontextusában vizsgálva a fogalmat –, hogy milyen elkövetési magatartás kifejtése szükséges ahhoz, hogy valaki a csoport résztvevőjévé válhasson? Az, hogy részt vesz az alaptényállás megvalósításában? Vagy esetleg az, hogy „zavarog”? Mindkét tényállásnál érdekes ugyanakkor megfigyelnünk azt – s ez ismét a jogalkotó egyfajta értékvalasztását tükrözi –, hogy a Hivatalos személy elleni erőszak (Btk. 310. §) tényállásában szereplő csoport kapcsán súlyosabb megítélés alá esik a csoport szervezője, vezetője. Ez a fajta distinkció itt hiányzik. Szintén hiányzik a 310. § (7) bekezdésében szereplő büntethetőségi akadály, amely szerint nem büntethető a (4) bekezdés alapján a csoport résztvevője, ha a csoportot önként vagy a hatóság felhívására elhagyja.

Súlyosabban minősül mindkét bűncselekmény, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt fegyveresen vagy felfegyverkezve tömegzavargás résztvevőjeként követi el. A legsúlyosabban akkor minősülnek a deliktumok, ha halált okozva követik el azokat. E biológiai típusú sértő eredményre – az indokolás szerint – kizárólag az elkövető gondatlansága terjedhet ki, e minősítő körülmény jelen tényállás kapcsán szándékosan nem realizálható, ugyanis szándékos előidézés esetén a Btk. 160. §-a szerint (is) minősül a cselekmény. A jogalkotó kizárólag a (2) és (3) bekezdéshez kapcsolja minősítő körülményként az eredményt. Kérdés ugyanakkor, hogy a gyakorlatban miként képzelhető el ez az eset? A Határzár megrongálása kapcsán esetleg felmerülhet a vegyes bűnösségű konstrukció (a megrongálás vagy megsemmisítés során), azonban a Határzár tiltott átlépése miatt (a jogosulatlan belépés során) már nehezebben képzelhető el. Utóbbi azért sem tűnik igazán relevánsnak, mert az alaptényállást kell a (4) bekezdésben meghatározott eredményt elő-

<sup>10</sup> Lásd Btk. 459. § (1) bek. 5. pontja.

<sup>11</sup> Lásd Btk. 459. § (1) bek. 6. pontja.

<sup>12</sup> A teljesség kedvéért ugyanakkor utalnunk kell arra, hogy a Hivatalos személy elleni erőszak bűncselekményénél (Btk. 310. § (4) bek.) is szerepel például a csoport résztvevője, azonban ott az büntetendő ilyen minőségében, aki hivatalos személy elleni erőszak elkövetésére irányuló csoportban vesz részt.

idézve megvalósítani, tehát Magyarországnak az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény által védett területére a létesítményen keresztül történő jogosulatlanul belépés – mint alaptényállási elkövetési magatartás – során kell elkövetni a gondatlan emberölést, ha a belépéssel összefüggésben, de nem annak során, akkor e minősített eset megállapítására nem kerülhet sor, hanem a Határzár tiltott átlépése halmazatban áll a gondatlan emberöléssel.

A Határzár tiltott átlépése (Btk. 352/A. §) miatt büntetendő az, aki Magyarországnak az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény által védett területére a létesítményen keresztül jogosulatlanul belép. Az elkövetési magatartás Magyarországnak az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény által védett területére történő belépés. Ilyennek tekinthető például, ha takarót, ruhadarabokat terítenek a létesítményre – a sérülést elkerülendő – és úgy haladnak át rajta, de tényállásszerű, ha például a gyorstelepítésű drótakadály alatt átkúszva lép be az elkövető hazánk területére, úgyszintén az is, ha a más által az átlépésre alkalmassá tett létesítményen keresztül lép be hazánk területére az elkövető. A tényállás vonatkozásában az „*államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény*” – vélhetően<sup>13</sup> – a műszaki határzár. A létesítménnyel kapcsolatban szintén probléma az „államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény” kifejezés, tekintettel arra, hogy az sehol sincs definiálva a Btk-ban, de vajon ilyennek tekinthető-e például ha valaki a határátkelőhelyen lefektetett útzáron keresztül „tör be” Magyarország területére, vagy éppen az oda telepített sorompón keresztül teszi ezt meg? Vagy esetleg a fogalom kizárólag a műszaki határzár<sup>14</sup> jelöli? A cselekmény kizárólag akkor tényállásszerű, ha az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény által védett területére a létesítményen keresztül jogosulatlanul történik a belépés. Nem valósul meg a bűncselekmény, ha nem a létesítményen keresztül, hanem mellette, illetőleg azt megkerülve történik a belépés. Szintén nem tényállásszerű, ha ugyan jogosulatlanul történik az ország területére történő belépés, de olyan határszakaszon, amelyet nem véd a tényállásban megjelölt létesítmény. A tényállás megfogalmazása ugyanakkor („*a létesítményen keresztül jogosulatlanul belép*”) e tekintetben is értelmezési problémákat okoz. Elképzel-

<sup>13</sup> Ez csupán a tényállásokat a Btk.-ba iktató törvény indokolásából sejlik ki.

<sup>14</sup> Megjegyzendő, hogy a műszaki határzár sem kizárólagos kifejezés. A köznyelv, de néha még a szakemberek is változatos kifejezéseket használnak az „államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény” megjelölésére: ideiglenes biztonsági határzár, gyorstelepítésű drótakadály (gyoda), határzár, de leggyakrabban kerítésnek nevezik. Feltétlenül fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a „kerítés” kifejezést sokan szakmaiatlannak tartják, azonban a rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről szóló 1401/2015. (VI. 17.) Korm. határozat 1. pontja úgy fogalmaz: „*A Kormány elrendeli a magyar–szerb határszakaszon a zöldhatár átjárhatóságának megszüntetése érdekében körülbelül 175 km hosszúságban 4 m magasságú, határőrizeti célú ideiglenes kerítés létesítésének előkészítését.*”

hető, hogy valaki a létesítményen keresztül jogszerűen lépjen be hazánk területére? Aligha...<sup>15</sup>

Határzár megrongálása (Btk. 352/B. §) miatt büntetendő az, aki az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítményt, illetve eszközt megsemmisíti vagy megrongálja. Az „*államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény*” szerepel a Határzár tiltott átlépése deliktumnál is, így az ott kifejtettek irányadóak jelen tényálláshoz kapcsolódóan is. Az „*eszköz*” értelmezése még több problémát vet fel. Kizárólag a közvetlenül az államhatár rendjének védelmét biztosító eszközre történő elkövetés büntetendő, vagy már az is, ha az azt közvetetten szolgáló eszközre követik el a cselekményt? De általában is felmerül: mik azok az eszközök, amelyek az államhatár rendjének védelmét biztosítják? A bűncselekmény szubszidiárius. Ezt az alaptényállásban a „ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg” fordulat jelzi. Egyértelműen konkurens bűncselekménynek tekinthető a Rongálás (Btk. 371. §). Tekintettel arra, hogy a Határzár megrongálása bűncselekmény elkövetési tárgya a Rongálás tényállásában meghatározottakhoz képest speciális, így a két bűncselekmény alaki halmazatban nem állhat egymással. Ha a Rongálást az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítményre, illetve eszközre követik el, akkor ezt kell megállapítani; a Rongálás megállapítására akkor kerülhet sor, ha annak a büntetési tétele súlyosabb jelen bűncselekményhez képest. A Rongálás büntetési tételei alapesetben, illetve a legtöbb minősített esetben nem súlyosabbak a Határzár megrongálásának büntetési tételeinél, így utóbbi megállapítására kerülhet sor. A Rongálás különösen nagy (ötvenmillió-egy és ötszázmillió forint közötti)<sup>16</sup> és a különösen jelentős (ötszázmillió forint feletti)<sup>17</sup> kárt okozó elkövetési magatartásai esetében van lehetőség a rongálás megállapítására (mivel ezen esetekben a büntetési tételek meghaladják az alapesetes határzár megrongálásáét) – azonban ilyen magas összegű károkozás a határzárban nehezen elképzelhető. Abban az esetben viszont, ha a Határzár megrongálását fegyveresen, felfegyverkezve vagy tömegzavargás résztvevőjeként követik el, a Rongálást csak különösen jelentős kár bekövetkezése esetén lehet megállapítani. Ha pedig a Határzár megrongálását fegyveresen vagy felfegyverkezve tömegzavargás résztvevőjeként követik el, nincs a Rongálásnak olyan súlyos esete, amely miatt az utóbbi bűncselekményt illetően kellene az elkövető bűnösségét megállapítani.

<sup>15</sup> Már csak annál is inkább aligha, mert az államhatárról szóló törvény 11. §-a rögzíti, hogy az államhatárt nemzetközi szerződésben és törvényben meghatározott feltételekkel – ha nemzetközi szerződés vagy az Európai Unió közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa kivételt nem tesz – a forgalom számára megnyitott, a forgalom jellegének megfelelő közúti, vasúti, vízi vagy légi határátkelőhelyen vagy a határátlépési ponton, ellenőrzés mellett szabad átlépni.

<sup>16</sup> Btk. 459. § (6) bek. d) pont.

<sup>17</sup> Btk. 459. § (6) bek. e) pont.

Határozással kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §) miatt büntetendő, aki az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény építésével vagy karbantartásával kapcsolatos munkavégzést akadályozza. Az elkövetési magatartás az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény építésével vagy karbantartásával kapcsolatos munkavégzés akadályozása. Az akadályozás bármilyen magatartással megvalósulhat. Így tényállásszerű, ha fizikai akadályozással gátolja az elkövető a munkavégzést, például különböző tárgyakat helyez el a munkavégzés területén, esetleg az oda tartó gépjárművek elé. Szintén tényállásszerű – tekintettel arra, hogy a jogalkotó semmilyen elkövetési módot nem határozott meg –, ha az építési, karbantartási munkát végzőknek téves, félrevezető információkat ad, s ezzel gátolja a munkát. Ugyancsak tényállásszerű, ha a munkavégzéshez szükséges eszközöket birtokba veszi, s emiatt azokat nem használhatóak az építési karbantartási munkák elvégzésére. Fel kell hívnunk ugyanakkor arra a figyelmet ugyanakkor arra, hogy amennyiben az előbbi magatartásnál a Lopás megállapítható, akkor a Lopást kell megállapítani, tekintettel arra, hogy a bűncselekmény szintén szubszidiárius. Ezt az alaptényállásban a „ha más bűncselekmény nem valósul meg” fordulat jelzi. Abban az esetben tehát, ha az elkövető a munkavégzés akadályozásával más bűncselekmény(ek)e)t is megvalósított, akkor kizárólag a(zok) miatt lehet felelősségre vonni, vagyis jelen bűncselekmény semmilyen más deliktummal nem állhat alaki halmozatban. Ennek megfelelően, ha az elkövető úgy akadályozza a munkavégzést, hogy a munkát végző személyeket bántalmazza, akkor nem a Határozással kapcsolatos építési munka akadályozása miatt vonják felelősségre, hanem esetleg Testi sértés és/vagy – a munkát végző esetleges személyes kvalifikáltságától függően – Hivatalos személy elleni erőszak, illetőleg Közfeladatot ellátó személy elleni erőszak bűntette miatt.

A Magyar Helsinki Bizottság véleményében<sup>18</sup> aggályosnak tartja a határozással kapcsolatos bűncselekmények súlyos büntetési tételét. A Határozás tiltott átlépésének alapesete büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A minősített esetek egy évtől öt évig, két évtől nyolc évig, illetőleg öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendők. A Határozás megrongálásának alapesete büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A minősített esetek két évtől nyolc évig, öt évtől tíz évig, illetőleg tíz évtől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendők. A Határozással kapcsolatos építési munka akadályozása vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Annak eldöntése, hogy mely magatartásokat minősülnek bűncselekménynek, s azok milyen büntetési tétellel fenyegetettek, a jogalkotó megkérdőjelezhetetlen kompetenciájába tartoznak. Ismert, hogy egy bűncselekmény társadalomra veszélyességének – talán legfontosabb – fokmérője a büntetési tétel. De vajon hogy készül a büntetési tétel? Ki az vagy kik azok, akik eldöntik, hogy mely bűncselekmény milyen büntetési tétellel fenyegetett legyen? Aligha hihető, hogy minden esetben a törvényhozó – végső

<sup>18</sup> <http://helsinki.hu/wp-content/uploads/fizikai-hatarzar-btk-modositasrol.pdf>

soron az Országgyűlés plenáris ülése – dönt érdemben arról, hogy egy-egy cselekmény milyen tételkerettel működjön. Márpedig ezt az alapvető fontosságú döntést – úgy vélem –, csupán transzparens módon, széleskörű konszenzus alapján lehet meghozni. Nem csupán azért, mert – mint jeleztem – alapvetően tükrözi a jogalkotó adott magatartáshoz fűződő viszonyát, hanem azért is, mert mint szintén tudjuk, ehhez számos körülmény kapcsolódik, gondoljunk csak a halmazati büntetés kiszabásának szabályaira, a visszaesés egyes jogkövetkezményeire, de akár a bünszervezetben történő elkövetés jelenleg hatályos szabályaira. A büntetési tétel tehát jóval nagyobb figyelmet érdemel, mint amelyben jelenleg részesül. Áttekintve a fenti bűncselekmények büntetési tételeit, talán semmiképpen sem tekinthetők enyhének. Azért is érdekes ugyanakkor a jogalkotó értékválasztása, mert egyfelől üzenetet hordoz a társadalom felé, ugyanakkor kissé ambivalensnek is tűnik, hiszen a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztése kapcsán az általános szabályoknál szélesebb mérlegelési lehetőséget biztosít a jogalkalmazónak. A Btk. 85. § (1) bekezdése szerint – általános szabályként – a két évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtása függeszthető fel, s a próbaidő tartama – ha a törvény eltérően nem rendelkezik – egy évtől öt évig terjedhet, de a kiszabott szabadságvesztésnél rövidebb nem lehet. Ehhez képest a határozattal kapcsolatos bűncselekmények esetén az öt évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtása függeszthető fel, ugyanakkor a próbaidő tartama két évtől tíz évig terjedhet, de nem lehet rövidebb az ezen bűncselekmények miatt kiszabott kiutasítás tartamánál. Lehet, hogy elegendő lett volna kissé alacsonyabb büntetési tételt meghatározni – különösen annak tükrében, hogy a bírói gyakorlat ritkán szab ki szabadságvesztést a három bűncselekmény miatt –, s akkor nem kellett volna a végrehajtás felfüggesztésére vonatkozó szabályanyagot sem módosítani? Nem tudom...

### 3. A kiutasítás szabályainak változásairól

A 2015. évi CXL. törvény módosította a kiutasításra vonatkozó szabályanyagot is. A korábbi szabályozás /Btk. 59. § (4) bekezdés b) pont/ szerint „...akinek a családi élet tiszteletben tartásához való joga sérülne, csak tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén lehet helye kiutasításnak, feltéve, hogy az elkövetőnek az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné.” Ez a szabály 2015. szeptember 15-től úgy módosult, hogy „aki Magyarországon területén jogszerűen tartózkodik, és a családi élet tiszteletben tartásához való joga sérülne, csak tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén lehet helye kiutasításnak, feltéve, hogy az elkövetőnek az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné.” A korábbi, családi élet tiszteletben tartásához kapcsolódó követelmény tehát egy konjunktív feltétellel egészült ki, nevezetesen azzal, hogy kizárólag a Magyarországon területén jogszerűen tartózkodó személyek esetén lehet vizsgálni a családi életre vonatkozó további feltételt. A gyakorlat-

ban ez azt jelenti, hogy a hazánkban nem jogszerűen tartózkodó személyek esetében nem releváns az, hogy a kiutasítás érintené-e a családi élet tiszteletben tartásához fűződő jogát, azaz ennek sérelme esetében is kiutasítható az elkövető.

Egy másik, szintén a kiutasítás szabályanyagát érintő módosítás szerint /Btk. 60. § (2a) bekezdés<sup>19</sup>/ a kiutasítás nem mellőzhető

- határzár tiltott átlépése (Btk. 352/A. §), a határzár megrongálása (Btk. 352/B. §), valamint a határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §) esetén kiszabott végrehajtandó szabadságvesztés esetén, valamint
- a 85. § (1a) bekezdésben meghatározott<sup>20</sup> esetben.

Abban az esetben tehát, ha a bíróság a három, határzárral kapcsolatos bűncselekmény elkövetése esetén végrehajtandó vagy felfüggesztett szabadságvesztést szab ki, kötelező jelleggel rendelkeznie kell a kiutasításról is. Önmagában az nem újdonság, hogy a kiutasítással kötelezően élni kell a bíróságnak, ugyanis a Btk. 59. § (1) bekezdése szerint azt a nem magyar állampolgár elkövetőt, akinek az országban tartózkodása nem kívánatos, Magyarországra területéről ki kell utasítani. Az új, határzárral kapcsolatos bűncselekmények mellett kötelezően előírt kiutasítás esetén kérdéses, hogy vajon az (1) bekezdésre tekintettel határozta-e meg a jogalkotó az új szabályt, azaz a 60. § (2a) bekezdése szerinti kiutasítás esetén az elkövető hazánkban tartózkodása ab ovo nem kívánatos? Feltétlenül utalnunk kell arra is, hogy a kiutasítás még akkor sem alkalmazható a magyar állampolgárral szemben, ha például a határzáron keresztül lép be hazánk területére

További novum, hogy a generális, határozott ideig tartó kiutasítás tartama (egyől tíz évig terjedhet) és meghatározási módja a kötelező kiutasítás esetén szintén módosult, ugyanis amennyiben a kiutasítás határozott ideig tart, annak tartama a kiszabott szabadságvesztés tartamának kétszerese, de legalább két év; a kiutasítás tartamát pedig években, hónapokban és napokban is meg lehet állapítani.

Úgy tűnik – amint azt a statisztikai adatokból látni fogjuk –, hogy a bírói gyakorlat visszafogottan reagált a módosításokra: a szabadságvesztésre ítéletre kivételesen került eddig csak sor, s annak kiszabása esetén elsősorban többségben felfüggesztett szabadságvesztés volt a verdikt.<sup>21</sup> Ebből következően a szabadságvesztés mellé kötelező kiutasításra vonatkozó szabályoknak sincs túl nagy gyakorlati relevanciája.

<sup>19</sup> Megjegyzendő, hogy a Btk. 87. § d) pontja szerint a 60. § (2a) bekezdés alapján kiutasított elkövetővel szemben kiszabott, végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztést végre kell hajtani, ha a kiutasított a próbaidő alatt Magyarországra területére visszatér.

<sup>20</sup> A Btk. 85. § (1a) bekezdése szerint: „a határzár tiltott átlépése (Btk. 352/A. §), a határzár megrongálása (Btk. 352/B. §), valamint a határzárral kapcsolatos építési munka akadályozása (Btk. 352/C. §) esetén az öt évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtása próbaidőre felfüggeszhető.”

<sup>21</sup> Külön kutatás tárgyát képezhetné a büntetékiszabási szempontok vizsgálata is, így különösen az, hogy milyen körülményeket értékelt a bíróság akkor, amikor szabadságvesztés-

#### 4. Statisztikai adatok

Az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvény 24. §-a – 2015. szeptember 15-i hatállyal – módosította a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényt (Be.) akként, hogy a határozással kapcsolatos bűncselekmények estén a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyben a Szegedi Járásbíróság, törvényszék hatáskörébe tartozó ügyben a Szegedi Törvényszék jár el. Az egyes polgári és büntető ügyekben eljáró bíróságok illetékességéről szóló 2015. évi CXLVI. törvény 2. §-a – 2015. október 8-i hatállyal – módosította a Be.-t és – nem érintve a korábbi változást – akként rendelkezett, hogy a határozással kapcsolatos ügyekben

- a Barcsi Járásbíróság illetékességi területéhez tartozó települések területén és Baranya megye területén Pécsi Járásbíróság, törvényszék hatáskörébe tartozó ügyben a Pécsi Törvényszék,
- a Zala megye, Somogy megye – a Barcsi Járásbíróság illetékességi területéhez tartozó települések területének kivételével – területén a Zalaegerszegi Járásbíróság, törvényszék hatáskörébe tartozó ügyben a Zalaegerszegi Törvényszék jár el.

A gyakorlat azt mutatja, hogy továbbra is a Szegedi Járásbíróság küzd leginkább a határozással kapcsolatos cselekmények elbírálásának terhével. A Szegedi Járásbíróság 2015. szeptember hó 15. napja óta 2016. augusztus hó 21. napjáig összesen 2893 migráns személy ügyét bírálta el határozással kapcsolatos bűncselekmény miatt gyorsított bírósági eljárásban, ebből 2889 személy határozár tiltott átlépésének büntette, míg 4 személy határozár megrongálásának büntette miatt állt bíróság előtt. A vádlottak büntetőjogi felelősségét a bíróság 2841 fő vonatkozásában állapította meg, a többiek esetében az iratok visszaküldésre kerültek az ügyésznek vagy a bíróság az eljárást megszüntette. A bíróság 2797 fővel szemben többségében egy és két év tartamú kiutasítást szabott ki, 3 főt végrehajtandó, míg 41 főt felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt, a további vádlottakkal szemben intézkedést, így megrovást és próbára bocsátást alkalmazott.<sup>22</sup>

2016. április 9-én a Pécsi Járásbíróság egy szír és két iráni állampolgárral szemben, határozár tiltott átlépésének büntette miatt indult, gyorsított eljárásban hozott határozatot, mindhárom vádlottat 2 évre kiutasította Magyarország területéről. A déli határozár létesítését követően első alkalommal került sor illegális bevándorlók-

---

re ítélte az elkövetőket, milyen szempontok döntöttek a büntetés végrehajtásának feltételes felfüggesztése esetén, illetőleg a kiutasítás tartamát milyen tényezők határozták meg?

<sup>22</sup> <http://szegeditorvenyszek.birosag.hu/hirek/20160826/tajekoztatas-migracios-ugyekrol-2016-julius-11-augusztus-21> (Letöltés ideje: 2016.09.30.)



kal szemben indult büntetőeljárás lefolytatására a Pécsi Törvényszék illetékességi területén, s újabb ügyről nincs a honlapon tájékoztatás.<sup>23</sup>

A Zalaegerszegi Járásbíróságon 2016. június 1-jén tárgyalták az első két határozattal kapcsolatos büntetőügyet, s újabb ügyről nincs a honlapon tájékoztatás. A két ügy egy-egy vádlottját 1-1 évre utasította ki a bíróság hazánk területéről.<sup>24</sup>

## 5. Összegzés

Kérdés persze, hogy a jelenlegi, fent vázolt helyzetkezelési mód mennyire hatékony? Erre a kérdésre nem lehet jelenleg egyértelmű választ adni, hiszen a hatékonyság egyik pillére az anyagi erőforrások kérdése, azonban arról szinte alig látott napvilágot adat, hogy milyen új anyagi forrásokat igényelt a helyzet, mert hogy igényelt, afelől ne legyen kétségünk. Azonban nem tudjunk pontosan, hogy mekkora összeget fordítottak a válságkezelésre, s nem igazán van arról sem képünk, hogy más utat választva lehetett volna-e jobb, hatékonyabb megoldást választani? Ennek a megítélése a jövő feladata lesz.

---

<sup>23</sup> <http://pecsitorvenyszek.birosag.hu/sajtokozlomeny/20160409/itelet-hatarzar-tiltott-atlepesenek-buntette-miatt-indult-ugyben> (Letöltés ideje: 2016.09.30.)

<sup>24</sup> <http://zalaegerszegitorvenyszek.birosag.hu/sajtokozlomeny/20160601/kiutasitottak-hatarzarat-atlepo-szir-es-iraki-vadlottakat> (Letöltés ideje: 2016.09.30.)



**Dr. Gaál Gyula PhD rendőr ezredes, hivatvezető,**  
*Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság*

## Az embercsempészes büntetőjogi aspektusból

Az embercsempészes egyidős az államhatárokkal. A migráció átkos velejárója, amely újból és újból kinő, mint a hidra levágott feje. Kereslet van iránta, az elvándorlók, menekülők megfizetik.<sup>1</sup>

### 1. Az embercsempészes hazai büntetőjogi szabályozásának története

A jogalkotás folyamatában az embercsempészes, mint sui generis bűncselekmény viszonylag későn került szabályozásra a magyar Büntető Törvénykönyvben (Btk.). A jogalkotó a tiltott határátlépés bűnsegélyi alakzatát minősítette önálló bűncselekménynek és súlyosabban szankcionálta, mint azt a tényállást, amelyből eredt. Az embercsempészes késői kodifikálása ellenére távoli előzményeit már a századforduló környékén megtaláljuk, bár még nem a tiltott határátlépés bűnsegélyi alakzatához kapcsolódóan.<sup>2</sup>

Az 1881. évi XXXVIII. törvénycikk a kivándorlási ügynökségekről kihágássá minősítette a kivándorlás tiltott közvetítését.<sup>3</sup> E cselekmény jogi szabályozásának oka arra vezethető vissza, hogy a korabeli Magyarország némely vidékéről jelentősen megnőtt, különösen a munkásosztály tagjainak – elsősorban Amerikába történő – tömeges kivándorlása, amely legtöbb esetben egyes ügynökök, üzérkedők rábeszélésének, csábításának volt a következménye, akik így szereztek meg a kivándorlók csekély vagyonát vagy külföldi ügynökségektől magasabb fizetést kaptak a minél több kivándorlás közvetítéséért.<sup>4</sup>

A jogtörténeti visszatekintésben az 1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrség feladatává tette a nőcsempészet megakadályozását: „2.§ j) nőcsempészet megakadályozása.” Az állam biztonságát közvetlenül érintő érdekeken, így az ország határszakaszainak állandó felügyelet alatt tartásán, az azokon átirányuló forgalom foly-

<sup>1</sup> Fórizs Sándor: Előszó, Gaál Gyula: Az embercsempész tevékenység megjelenési formáinak és módszereinek változásai a Magyar Köztársaság államhatárán 1991-2003 között, doktori (PhD) értekezés, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. Budapest, 2005. 4. o.

<sup>2</sup> Verhóczi János: Az embercsempészes a mai magyar büntetőjogban. Magyar Rendészet 2000/5-6. 28. o.

<sup>3</sup> 1881. évi XXXVIII. tc. „2.§ Aki ily engedély nélkül a kivándorlást közvetíti, mennyiben ezen tette közben a büntetőtörvények súlya alá eső cselekményt nem követett el, kihágást követ el, s annyiszor, amennyiszor, háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel és két hónapig tartható elzárással büntethető, azon hatóságok által és azon eljárás szerint, melyeket az 1880. évi XXXVII. törvénycikk alapján kiadott belügyminiszteri rendelet megállapít.”

<sup>4</sup> Az 1881. évi XXXVIII. tc. indokolása

tonos ellenőrzésén és a határ közelében felmerülő jelentékenyebb események figyelemmel kísérésén túl, az újonnan létrehozott szervezet, a határrendőrség további fontos feladata lett a déli határszakaszon nagyban üzött nőcsempészet megakadályozása: „Szomorú tény, hogy a szerbiai, romániai, de az egész Balkán félszigeten lévő bordélyházak nagyrészt magyarországi származású leányokkal vannak benépesítve. E fiatal leányok többnyire szolgálat vagy egyéb foglalkozás ürügye alatt lelketlen ügynökök által csábítatnak ki és ezután az erkölcstelenség fertőjébe taszítatnak. Ez az aljas lélekkufárság, daczára az ismételve tett intézkedéseknek, eddig nagyrészt a határszéli rendőri szolgálat elégtelensége miatt nem volt meggátolható, miért is e rendőri szolgálat szervezése folytán ezen a téren is lényeges javulás várható.”<sup>5</sup> Az 1908. évi XXXVI. törvénycikk 45.§ (3) bekezdése a kerítés minősített eseteként határozta meg, ha az elkövető külföldre szállította a nőt.<sup>6</sup>

A jelenlegi fogalmaink szerinti embercsempészes a büntetőtörvényeink között először a tiltott határátlépés tényállásán keresztül jelent meg a büntetőtörvények egyes fogyatékoságainak megszüntetéséről és pótlásáról szóló 1948. évi XLVIII. törvénycikk 48.§ (3) bekezdésében. A bekezdés a tiltott útlevélhasználathoz és a tiltott határátlépéshez nyújtott segítséget büntette öt évig terjedő börtönnel, hivatalvesztéssel és a politikai jogok gyakorlásának felfüggesztésével.<sup>7</sup> A szabályozásnak az volt a jelentősége, hogy a jogalkotó ezzel az aktussal a fogalmilag bűnsegédi magatartást önálló tettesi cselekménnyé nyilvánította.

Az ország területének elhagyására vonatkozó büntetőrendelkezések kiegészítéséről szóló 1957. évi 12. számú törvényerejű rendelet az 1948. évi XLVIII. törvénycikk 48.§ (3) bekezdését kiegészítette egy minősített esettel. 1-10 évig terjedő börtönnel és vagyonelkobzással büntette a rendszeres vagy üzletszerű segítségnyújtást. A hozzátartozókon kívül bevezette a feljelentés elmulasztása miatti felelősségre vonást is, egyelőre csak ebben az egy minősített esetben.<sup>8</sup>

<sup>5</sup> Az 1903. évi VIII.tc. indokolása

<sup>6</sup> 1908. évi XXXVI. tc. - „45.§ *Tekintet nélkül a sértett nő korára és erkölcsiségére, a kerítés büntett, ha a tettes:*

1. *csalárdsággal, erőszakkal vagy fenyegetéssel követi el;*

2. *a cselekményt hozzátartozója (Btk. 78.§), nevelés, tanítás vagy felügyelet végett rábízott, vagy neki alárendelt nő ellen követi el;*

3. *a nőt külföldre szállítja vagy szállíttatja;*

4. *a kerítéssel üzletszerűleg foglalkozik, vagy kerítés miatt már egyszer büntetve volt, büntetésének kiállítása óta tíz év még el nem telt.”*

<sup>7</sup> 1948. évi XLVIII. tc. „48. § (3) *Büntett miatt öt évig terjedhető börtönnel, hivatalvesztéssel és politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésével büntetendő, aki másnak az (1) bekezdésben meghatározott valamely cselekmény elkövetésére segítséget nyújt.*

(4) *A (3) bekezdés alá tartozó büntett főbüntetése öt évig terjedhető fegyház, ha az csoportos határátlépés előmozdítására irányult.”*

<sup>8</sup> 1957. évi 12. számú tvr. – „2.§ *Aki tiltott határátlépés elkövetésére irányuló hírverést fejt ki, vagy másokat e cselekmény elkövetésére felhív, hat hónaptól öt évig terjedhető börtönnel büntethető.*

3.§ (1) *Aki tiltott határátlépéshez rendszeresen vagy üzletszerűen segítséget nyújt, egy évtől tíz évig terjedhető börtönnel és vagyonelkobzással büntetendő.*

Az embercsempészes az 1961. évi V. törvény 204. §-ában jelent meg először önállóan a közbiztonság elleni büntettek között, amely csak az üzletszerű segítségnyújtást büntette. Szankcionálta viszont az előkészület egyes fordulóit, a segítségnyújtásra való ajánlkózást, illetve az összebeszélést. Mellékbüntetésként megjelent a vagyonekobzás és a kitiltás is.<sup>9</sup> Az önálló bűncselekménnyé nyilvánítás azzal magyarázható, hogy a tiltott határátlépés elősegítése a társadalomra veszélyesebb, mint maga a tiltott határátlépés, mivel egyfelől a bűnsegéd részéről a további bűnelkövetés veszélye is fennáll, másfelől az ilyen magatartást tanúsító személy rendszerint jelentékeny joggalalan haszonhoz is jut társadalmilag hasznos munka végzése nélkül.<sup>10</sup>

Az 1978. évi IV. törvény a rendészeti bűncselekmények közé sorolta az embercsempészt. Az követte el a bűncselekményt, aki tiltott határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújtott, erre ajánlkózott vagy vállalkozott. Az üzletszerű elkövetés minősített esetként szerepelt.<sup>11</sup>

Az embercsempészes tényállása az elmúlt negyedszázad alatt több alkalommal módosult. A külföldre utazásról és az útleveletről szóló 1989. évi XXVIII. törvény 20.§ (2) bekezdése a tiltott határátlépés dekriminalizációjának megfelelően módosította az embercsempészes tényállását. Az (1) bekezdésben a tiltott határátlépéshez (Btk. 217.§) nyújtott segítséget szankcionálta a jogalkotó, a (2) bekezdésben pedig a tiltott határátlépés szabálysértési alakzata elkövetőjének nyújtott segítséget büntette.<sup>12</sup> Kikerültek a szabályozásból az előkészületi magatartások és az eddig minősí-

---

*(2) Aki hitelt érdemlő tudomást szerez arról, hogy az (1) bekezdésben meghatározott büntett elkövetése készül vagy ilyen büntett elkövettek és erről a hatóságnak, mihelyt teheti, jelentést nem tesz két évig terjedhető börtönnel büntetendő. Az elkövető hozzátartozója (1950.évi II. törvény 29.§) a feljelentés elmulasztása miatt nem büntethető.”*

<sup>9</sup> 1961. évi V. tv. „204.§ Aki tiltott határátlépéshez üzletszerűen segítséget nyújt, erre ajánlkózik vagy összebeszél, ha súlyosabb büntett nem valósult meg, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Mellékbüntetésként vagyonekobzásnak és kitiltásnak is helye van.”

<sup>10</sup> Földvári József: Büntetőjog Különös Rész. Tankönyvkiadó. Budapest, 1972. 224. o.

<sup>11</sup> 1978. évi IV. tv. - „218.§ (1) Aki tiltott határátlépéshez vagyoni haszonszerzés végett vagy az ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújt, erre ajánlkózik vagy vállalkozik, büntettet követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés ha az embercsempészt üzletszerűen követik el.

*(3) Az embercsempészes elkövetőjével szemben mellékbüntetésként vagyonekobzásnak és kitiltásnak is helye van.”*

<sup>12</sup> Az 1989.évi XXVIII. törvény módosította a tiltott határátlépés büntetének tényállását is. Hatályon kívül helyezte az eredeti diszpozíciót és a korábban minősítő körülményként szerepeltetett fegyveresen történő elkövetést alapeseti tényállási elemként fogalmazta meg. A változás következtében a tiltott határátlépésnek szabálysértési alakzata is lett.

tett esetként megjelenő üzletszerűség is. A 20. § (1) bekezdése törölte az eddig fennálló feljelentési kötelezettséget is.<sup>13</sup>

Az 1993. évi XVII. törvény a mellékbüntetések közül törölte a vagyonek Kobzást és csak a kitiltást hagyta meg. Az 1990-es években az embercsempészsés növekedése és szervezetté válása a büntetőjogi szabályozás szigorítását eredményezte. Az 1997. évi LXXIII. törvény a tiltott határátlépés szabálysértéshez nyújtott segítség esetén is bevezette a vagyoni haszonszerzés miatti célzatot, minősített esetként értékelte a bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából megvalósuló cselekményt és büntetni rendelte az embercsempészsésre irányuló előkészületet. Az 1998. évi LXXXVII. törvény 52.§-a a büntetési tételeket megemelte, így minden elkövetési magatartás büntettnak minősült.<sup>14</sup>

A 2002. április 1-jén hatályba lépett 2001. évi CXXI. törvény az embercsempészsésnek mind az alapesetét, mind a minősített eseteit módosította. E törvény hatályba lépéséig az embercsempészsés tényállásának valamennyi szabályozását a tiltott határátlépés bűncselekményhez való kapcsolódás jellemezte, azonban a jogalkotó a tiltott határátlépés büntetetté arra figyelemmel hatályon kívül helyezte, hogy a Magyar Köztársaság államhatárának jogellenesen, fegyveresen történő átlépése adott esetben megvalósítja a visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel (Btk. 263. §), illetve a visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel (Btk. 263/A. §) büntetett.<sup>15</sup>

<sup>13</sup> 1989. évi XXVIII. tv. „218.§ (1) Aki tiltott határátlépéshez (217.§) vagyoni haszonszerzés végett vagy ilyen cselekményeket elősegítő szervezet tagjaként vagy megbízásából segítséget nyújt, büntetett követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki az (1) bekezdésben meghatározott módon a Magyar Köztársaság államhatárának engedély nélküli vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez segítséget nyújt, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Az embercsempészsés elkövetőjével szemben mellékbüntetésként vagyonek Kobzásnak és kitiltásnak is helye van.”

<sup>14</sup> Btk. „218. § (1) Aki tiltott határátlépéshez (217.§) vagyoni haszonszerzés végett segítséget nyújt, büntetett követ el, és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki a Magyar Köztársaság államhatárának engedély nélkül vagy meg nem engedett módon történő átlépéséhez vagyoni haszonszerzés végett segítséget nyújt, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Aki a cselekményt bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából követi el, büntett miatt az (1) bekezdés esetén öt évtől tíz évig, a (2) bekezdés esetén két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Aki az (1)–(3) bekezdésben meghatározott embercsempészsésre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Az embercsempészsés elkövetőjével szemben mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.”

<sup>15</sup> Az embercsempészsés 2002. április 1-jétől hatályos törvényi tényállása a következő volt: „218. § (1) Aki államhatárnak más által

a) engedély nélkül,

b) meg nem engedett módon

történő átlépéséhez segítséget nyújt, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészsést

Az embercsempészes tényállásának újraszövegezése a Schengeni Végrehajtási Egyezmény 27. cikkének első pontjára is figyelemmel történt, amely szerint: „A Szerződő felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy megfelelő büntető intézkedéseket vezetnek be mindazokkal szemben, akik haszonszerzés céljából külföldieknek segítenek, vagy kísérletet tesznek az ilyen segítségre annak érdekében, hogy a Szerződő Félnek, a külföldiek beléptetésére és tartózkodására vonatkozó törvényei megsértésével, ennek a területére külföldiek belépjenek, vagy ott tartózkodjanak.”

Az újrakodifikált törvényi tényállás két lényeges különbséget mutat az előző szabályozáshoz képest. Egyrészt a tényállás akként bővült, hogy az embercsempészsét a jogalkotó nem csupán a Magyar Köztársaság államhatárának, hanem bármely államhatárnak a jogellenes átlépéséhez kapcsolja. Másrészt szűkült az alaptényállás annak következtében, hogy kikerült a célzat, vagyis a bűncselekmény alapesetének megvalósulásához nem szükséges a vagyoni haszonszerzés végett történő elkövetés.<sup>16</sup> A célzat mellőzését elsősorban gyakorlati bűnüldözési tapasztalatok indokolták, amelyek szerint ugyan az államhatár jogellenes átlépéséhez általában vagyoni haszonszerzés céljából nyújtanak segítséget, ennek a bizonyíthatósága azonban véletlenszerű körülményektől függött.<sup>17</sup>

A jogalkotó a korábbi normaszöveggel ellentétben mellőzte a bűnszervezet tagjaként vagy megbízásából való elkövetést a minősített esetekből, mivel az ilyen módon történő elkövetések súlyosabb szankcionálását a módosult általános részi rendelkezések biztosítják.<sup>18</sup> A 2012. évi C. törvénnyel kihirdetett új Büntető Törvénykönyv 2013. július 1-jén lépett hatályba, és a közigazgatás rendje elleni bűncselekmények közé sorolta az embercsempészt.<sup>19</sup> A büntetőjogi szabályozás a

---

a) vagyoni haszonszerzés végett,

b) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva követik el.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt

a) a csempészett személy sanyargatásával,

b) fegyveresen,

c) üzletszerűen követik el.

(4) Aki az (1)-(3) bekezdésben meghatározott embercsempészésre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Az embercsempészes elkövetőjével szemben mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van.”

<sup>16</sup> Csemáné Várad Erika – Görgényi Ilona – Gula József – Lévy Miklós – Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog Különös Rész II. Bíbor Kiadó, Miskolc 2002. 17. o.

<sup>17</sup> A 2001. évi CXXI. törvény indokolása

<sup>18</sup> Köhalmi László: A Határőrség hatáskörébe tartozó bűncselekmények az új Btk. Novella tükrében. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények I. Pécs, 2002. 151. o.

<sup>19</sup> Embercsempészes (Btk. 353. §) „(1) Aki államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítséget nyújt, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt

a) vagyoni haszonszerzés végett, vagy

b) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva követik el.

(3) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt

minősítő körülmények tekintetében a felfegyverkezve és a bűnszövetségben elkövetett magatartásokkal bővült.

## 2. Az embercsempészás hatályos büntetőjogi értelmezése

A tömeges bevándorlás miatt megalkotott 2015. évi CXL. törvény három új tényállás Büntető Törvénykönyvbe történő bevezetésével (határozó tiltott átlépése 352/A. §, határozó megrongálása 352/B. § és határozóval kapcsolatos építési munka akadályozása 352/C. §) biztosítja Magyarország államhatárának rendjét. A 2015. szeptember 15-én hatályba lépett törvény továbbá az embercsempészásnek mind az alapesetét, mind a minősített eseteit jelentősen súlyosította. „353. § (1) Aki államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítséget nyújt, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt

- a) vagyoni haszonszerzés végett,
- b) államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva, vagy
- c) az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény, illetve eszköz megsemmisítésével vagy megrongálásával követik el.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az embercsempészt

- a) a csempésztett személy sanyargatásával,
- b) fegyveresen,
- c) felfegyverkezve,
- d) üzletszerűen vagy
- e) bűnszövetségben követik el.

(4) A büntetés öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ha

- a) a (3) bekezdés a) pontja szerinti embercsempészt a b)-e) pontban meghatározott módon
- b) a (3) bekezdés b) pontja szerinti embercsempészt az a), illetve a c)-e) pontban meghatározott módon követik el.

(5) A (3) vagy (4) bekezdésben meghatározott bűncselekmény szervezője vagy irányítója tíz évtől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

---

a) a csempésztett személy sanyargatásával,

b) fegyveresen,

c) felfegyverkezve,

d) üzletszerűen vagy

e) bűnszövetségben

követik el.

(4) Aki embercsempészsre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”



*(6) Aki embercsempészésre irányuló előkészületet követ el, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”*

A bűncselekmény jogi tárgya az államhatár sérthetlenségéhez, a határrendészeti előírások érvényesüléséhez fűződő állami érdek, hogy mindenki csak jogszabályban vagy nemzetközi szerződésben meghatározott feltételek (engedély) teljesítése esetén lépje át az államhatárt. Az államhatár átlépésének feltételeit részint nemzetközi szerződés, a Schengeni Végrehajtási Egyezmény (SVE), részint a magyar törvények közül az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény szabályozza. Az államhatár határozza meg az állami szuverenitás terét, az állam ezen belül gyakorolja korlátlan és oszthatatlan főhatalmát.<sup>20</sup> Magyarország területét a Föld felszínén függőlegesen áthaladó képzeletbeli síkok összessége (a továbbiakban: államhatár) határolja. Az államhatárnak a Föld felszínén haladó vonalát nemzetközi szerződések határozzák meg, amelyeket törvényben kell kihirdetni.<sup>21</sup> A határvonal az államhatár és a Föld felszínének metszészvonala.<sup>22</sup> Magyarország államhatárának vonalát a terepen elhelyezett határjelek jelölik.

Az elkövetési magatartás az államhatárnak más által a jogszabályi rendelkezések megszegésével történő átlépéséhez segítségnyújtás, azaz fogalmilag bűnsegély (Btk. 14. § (2) bekezdés). A jogalkotó a tiltott határátlépés szabálysértésnek minősülő cselekményhez kapcsolódó bűnsegédi magatartást társadalomra fokozottan veszélyessége miatt önálló deliktumként szabályozza. Segítségnyújtás minden olyan magatartás, amely bűnsegély megállapítására alkalmas. A segítségnyújtás lehet fizikai vagy pszichikai. Fizikai segítségnyújtás például, ha az elkövető a tiltott határátlépést tervező személyt az államhatár közelébe szállítja, vagy gépjárművében elrejtve jelentkezik átléptetésre a határátkelőhelyen. Pszichikai bűnsegély például a tiltott határátlépésre készülő személy megfelelő információval, tanáccsal, útbaigazítással való ellátása.

Az elkövetési magatartás kizárólag aktív tevékenység lehet. Az elkövetési magatartás az államhatár befelé, illetve kifelé történő átlépésével egyaránt megvalósítható. A törvényi tényállásból adódóan közömbös, hogy mely ország államhatárának átlépésére kerül sor. Aki érvényes, államhatár átlépésére jogosító úti okmánnyal nem rendelkező, harmadik országbeli állampolgárnak segítséget nyújt más schengeni tagállamba való beutazáshoz, attól függetlenül elköveti az embercsempészes bűntettét, hogy ezen a „belső” határon van-e határellenőrzés.<sup>23</sup> Az embercsempészes az elkövetési magatartás tanúsításával befejezetté válik, függetlenül attól, hogy

<sup>20</sup> Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog Különös Rész. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2002. 247. o.

<sup>21</sup> Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 1.§ (1)-(2) bek.

<sup>22</sup> Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 1.§ (3) bek.

<sup>23</sup> A Kúria 14/2013. számú büntető elvi határozata

az államhatár átlépésére sor került-e vagy a segítségnyújtás az államhatártól milyen távolságban történt.<sup>24</sup>

A bűncselekmény kísérlete akkor állapítható meg, ha az elkövető az érintett személyekkel a törvényben meghatározott célból a kapcsolatot már felvette, a segítségnyújtás további mozzanatára azonban még nem került sor.<sup>25</sup>

A bűncselekmény alanya bárki lehet. Nincs akadálya társtettség megállapításának sem, ha többen, egymás tevékenységéről tudva és egymás tevékenységét kiegészítve nyújtanak segítséget másnak az államhatár jogellenes átlépéséhez. Elvileg nincs akadálya a felbujtás megállapításának sem. Ilyen minősítésre akkor kerülhet sor, ha valaki a segítséget nyújtó személyt veszi rá a fenti módon történő segítségnyújtásra. A felbujtónak természetesen tudnia kell a határátlépés módjáról is.<sup>26</sup>

A bűncselekmény csak szándékosan követhető el. Az elkövető tudatában valamennyi objektív tényállási elemnek meg kell jelennie, tehát annak, hogy más vagy mások jogellenesen szándékoznak bármely ország államhatárát átlépni, s ehhez magatartásával segítséget nyújt. Az új törvényi tényállásban négyféle súlyossági szinten összesen tizenegy minősítő körülmény található.

- A (2) bekezdés a) pontja szerinti minősített eset a vagyoni haszonszerzési célzat, amelyre figyelemmel e minősített tényállás egyenes szándékkal követhető el. Az embercsempészség esetén a vagyoni haszonszerzésre irányuló célzat magában foglal minden olyan tevékenységet, amely a vagyoni gyarapodásra - akár az aktív vagyon követelésére, akár a passzív vagyon csökkentésére - irányul (BH 2002. 253.). A vagyoni haszonszerzési célzat akkor állapítható meg, ha az elkövető anyagi ellenszolgáltatás vagy előny, avagy tartozás elengedés fejében nyújt segítséget. Annak tényleges megszerzése azonban nem szükséges a befejezett bűncselekmény megvalósulásához. A tényállás megállapítása szempontjából közömbös, hogy az anyagi előnyhöz ténylegesen hozzájutott-e az elkövető vagy sem.
- A (2) bekezdés b) pontja törvényi egységet (delictum complexum) létesít arra az esetre, amikor az elkövető az államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva valósítja meg az embercsempészséget. E minősítő körülmény legalább két személy jogellenes határátlépéséhez nyújtott segítség esetén valósul meg. Amennyiben az elkövető több személynek nyújt segítséget az államhatár átlépéséhez, nem többrendbeli bűncselekményt kell megállapítani, hanem egyrendbeli, e pont szerinti minősített esetet. A 2001. évi CXXI. törvénnyel történt módosítást megelőzően annyi rendbeli embercsempészség bűncselekményének megállapítására került sor, ahány személy tiltott határátlépéséhez az elkövető segítséget nyújtott (BH. 1986. 484.).

<sup>24</sup> Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog Különös Rész, Osiris Kiadó, Budapest, 2002. 220. o.

<sup>25</sup> Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: i.m.: 248. o.

<sup>26</sup> Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: i.m.: 220.o.

- A (2) bekezdés c) pontja szerinti minősített eset az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény, illetve eszköz megsemmisítésével vagy megrongálásával történő elkövetés. Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. törvény 5. § (1) bekezdése alapján: „Magyarország területének a Községi Kódex 2. cikk 2. pontjának megfelelő külső határ szerinti határvonaltól, illetve a határjeltől számított 60 méteres sávja az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmények - ideértve a 15/A. § szerinti létesítményeket is - építése, telepítése és üzemeltetése, valamint a honvédelmi, nemzetbiztonsági, katasztrófavédelmi, határőrizeti, menekültügyi és idegenrendészeti feladatok ellátása céljából e törvény szerint igénybe vehető.”
- A súlyosabban büntetendő eseteket a (3) bekezdés tartalmazza. A (3) bekezdés a) pontjába ütközik annak az elkövetőnek a cselekménye, aki az embercsempészt a csempészett személy sanyargatásával követi el. Sanyargatással valósul meg a bűncselekmény, ha az elkövetés a csempészett személynek testi vagy lelki szenvedést, gyötrelmet okoz. Ilyen az éheztetés, víz, folyadék megvonás, embertelen körülmények között, így sötét, fűtetlen helyiségben tartás, életveszélyes megfenyegetés, avagy a hozzátartozókról olyan valótlan hírek közlése, amelyek rémület, illetve gáncs előidézésére alkalmasak.
- A (3) bekezdés b) pontja alapján hasonlóan súlyos megítélés alá esik a fegyveresen történő elkövetés. A Btk. 459. § (1) bekezdés 5. pontja szerint fegyveresen követi el a bűncselekményt, aki lőfegyvert, robbanóanyagot, robbantószer, robbanóanyag vagy robbantószer felhasználására szolgáló készüléket tart magánál. A fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezéseket akkor is alkalmazni kell, ha a bűncselekményt a fentiek utánzatával fenyegetve követik el. A lőfegyver fogalmát a lőfegyverekről és a lőszerokről szóló 2004. évi XXIV. törvény 2. § 16. pontja határozza meg, amely értelmében lőfegyver: a tüzfegyver, valamint az a légfegyver, amelyből 7,5 joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú, szilárd anyagú lövedék löhető ki. Robbanóanyag az olyan, kifejezetten erre a célra előállított anyag, keverék, vagy vegyület, amely valamilyen mechanikai-, hő-, elektromos-, vegyi behatás, illetve ilyen jel következtében igen rövid idő alatt nagy hő, fény, hang, nyomás, feszítőerő kifejtése mellett alakul át, és ily módon romboló hatást vált ki. A robbantószer pedig olyan anyag, illetve anyagkeverék, amely igen nagy mennyiségű kémiai energiát tárol, és égés során nagyon rövid idő alatt nagy energia leadására, azaz robbanásra képes.
- A (3) bekezdés c) pontja szerint szintén súlyosan büntetendő a felfegyverkezve megvalósuló elkövetés. A Btk. 459. § (1) bekezdés 6. pontja alapján felfegyverkezve követi el a bűncselekményt, aki az ellenállás leküzdése vagy megakadályozása érdekében az élet kioltására alkalmas eszközt tart magánál.

- A (3) bekezdés d) pontja az előző esetekkel azonosan értékeli az üzletszerűen történő elkövetést. Az üzletszerűség fogalmára a Btk. 459. § (1) bekezdés 28. pontja az irányadó, amely szerint üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik. A bírói gyakorlat értelmében az embercsempészás üzletszerűen elkövetett, ha az elkövető e célra alakult szervezet tagjaként, bár első ízben valósítja meg a bűncselekményt (BH 1981. 267.).
- A (3) bekezdés e) pontja büntetni rendeli a bünszövetségben megvalósuló elkövetést. A Btk. 459. § (1) bekezdés 2. pontja szerint bünszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bünszervezet.
- A (4) bekezdés a) pontja alapján még súlyosabb megítélés alá esik, ha a csempésztett személy sanyargatásával megvalósuló embercsempésztést fegyveresen, felfegyverkezve, üzletszerűen vagy bünszövetségben követik el.
- A (4) bekezdés b) pontja az előző esetekkel azonosan értékeli a fegyveresen történő embercsempésztést, amennyiben az a csempésztett személy sanyargatásával, felfegyverkezve, üzletszerűen vagy bünszövetségben valósul meg.
- Az (5) bekezdés alapján legsúlyosabban az embercsempészás bűncselekmény szervezője vagy irányítója büntetendő.

Az embercsempészásnak az előkészülete is büntetendő, így aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik. Mind az alapeseti, mind a minősített esetekben meghatározott embercsempészsre irányuló előkészület büntetéssel fenyegetett. A bírói gyakorlat szerint az embercsempészás előkészületét valósítja meg, aki vállalkozik másoknak az államhatáron való átkísérésére, de a határt illegálisan átlépni szándékozó személyeket a határőrök elfogják. (BH 2000. 333.).

Mellékbüntetésként kitiltásnak is helye van a Btk. 364. § rendelkezése szerint. A Btk. 57. §-a alapján törvényben meghatározott esetekben azt, akinek ott tartózkodása a közérdeket veszélyezteti, egy vagy több településről, vagy egy település, illetve az ország meghatározott részéből ki lehet tiltani. A kitiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év. A kitiltás, mint mellékbüntetés az elkövető azon jogát korlátozza, hogy tartózkodási helyét szabadon választhassa meg. A kitiltás alkalmazásának két lényeges korlátja van. Az egyik, hogy e mellékbüntetés csak a törvényben meghatározott bűncselekmények esetén alkalmazható. A másik lényeges korlát az, hogy a szabadságvesztésen kívül más büntetési nem mellett ugyan csak nem kerülhet sor e mellékbüntetésre. A szabadságvesztésnek nem kell szükségzerűen végrehajtandónak lennie, a kitiltás alkalmazható próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés kiszabása mellett is.

Az egység- halmazati kérdések tekintetében az embercsempészes halmazatba kerülhet egyéb bűncselekményekkel is, leggyakrabban a közokirat-hamisítás büntetével. Bűnhalmazat létesül akkor, ha a segítségnyújtás az embercsempészes mellett más bűncselekményt is megvalósít, így például külföldre távozás elősegítése céljából, ellenszolgáltatásért útlevelel meghamisítása, hivatalos személy által kötelességszegéssel elkövetett vesztegetés büntette és hivatalos személy által közokirat-hamisítás büntette mellett embercsempészet büntettének is minősül az, ha a meghamisított útlevelel felhasználásával az országot elhagyták (BH 1988. 120.).

Ha az embercsempészes során a csempészett személy meghal, vagy testi sérülést szenved, a bűnösségtől függően szándékos vagy gondatlan emberölés, illetve testi sértés halmazata az embercsempészes alapesetével állapítható meg.

Az embercsempészt a jogellenes tartózkodás elősegítésétől az határolja el, hogy míg utóbbi elkövetője jogtalan vagyoni hasznoszerzés végett, kizárólag a jogellenes belföldi tartózkodáshoz nyújt segítséget, de az országba belépést semmilyen módon nem segíti, addig az embercsempészes, amely alapesetben a vagyoni hasznoszerzés célzatát nem tartalmazza, nem csak a belföldön tartózkodást, hanem az országba belépő, akár onnan kilépő oldalon az államhatár tiltott, vagy meg nem engedett módon való átlépését segíti. Az elkövető cselekménye olyan személy jogellenes határátlépését is segítheti, akinek a belföldön tartózkodása egyébként nem jogellenes (BH 2011. 157.).

### 3. Összegzés

A magyar jogrendszerben az embercsempészes büntetőjogi szabályozása permanens jogalkotási folyamat része, amelynek gyökerei a XIX. század végére nyúlnak vissza és napjainkban sem zárható le. A jogalkotó a társadalom védelmének elve alapján az embercsempész tevékenységet, mint a társadalomra veszélyes emberi magatartást bűncselekménnyé nyilvánította és büntetni rendelte. A tényállás természetét és alakulását az adott korszak társadalmi viszonyai, valamint az állam büntetőjogi akarata határozták meg.

Összegezve megállapítható, hogy a következő években továbbra is számolni kell ezzel a jelenséggel. Az embercsempészes elleni fellépés nem csak szigorú jogi hátteret, hanem összehangoltabb és hatékonyabb nemzetközi együttműködést is kíván. Az okok és megoldások valójában messze túlnőnek a nemzeti kompetenciákon, közös európai uniós erőfeszítéseket igényelnek.<sup>27</sup>

---

<sup>27</sup> Lásd Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban. AndAnn Kiadó. Pécs, 2016.



**Dr. Király Balázs László c. rendőr őrnagy, főtanár**  
*Szegedi Rendészeti Szakgimnázium*

## **Gondolatok a határárral kapcsolatos bűncselekményekről**

### **1. Bevezető**

Az utóbbi időben az Európai Unió több tagállamában, köztük Magyarországon is egyre égetőbb problémává vált a tömeges migráció. A jogellenes határátlépések száma a 2015. évben drasztikusan megnövekedett hazánkban is. Az állam határainak hatékony védelmét csak egyre komolyabb létesítmények, eszközök telepítésével tudja biztosítani. E létesítmények funkciója az állam önvédelmének kiteljesítése, egyben jelzése is annak, hogy az állam az önvédelem jogával élni kíván, és ezt a jogot tiszteletben kell tartani mindenkinek. Ezen létesítményekkel biztosított védelem kijátszása, a létesítmények megrongálása olyan fokban veszélyezteti a hatékony államhatár-védelmet, hogy annak megfelelő sui generis büntetőjogi szankcionálása is indokolt.<sup>1</sup>

Az Országgyűlés 2015. szeptember 4. napján elfogadta az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról szóló 2015. évi CXL. törvényt, amely 2015. szeptember 15-én lépett hatályba. A törvény változásokat hozott a büntető anyagi és eljárásjogban.

### **2. A Büntető Törvénykönyv különös részét érintő változások**

A Büntető Törvénykönyvnek a közigazgatás rendje elleni bűncselekményeket tartalmazó fejezete kiegészült három új tényállással: a határárral tiltott átlépése, a határárral megrongálása, a határárral kapcsolatos építési munka akadályozása.

#### *2.1. Határárral fogalma rendészeti és büntetőjogi értelemben*

A 2007. évi LXXXIX. törvény (továbbiakban: Hatv.)- az államhatárról- 12. § (1) bekezdése szerint: *„Rendkívül indokolt esetben a határrendészetért felelős miniszter a közbiztonság védelme érdekében rendeletével – legfeljebb harminc napra, az Alaptörvény XXVII. cikk (1) bekezdésében meghatározott alapvető jog korlátozása-*

---

<sup>1</sup> T/5983. számú törvényjavaslat - egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról. 24. o. <http://www.parlament.hu/irom40/05983/05983.pdf> (Letöltés ideje: 2016.09.01.)

*ként – részleges határárrat rendelhet el, amellyel az államhatár átlépését meghatározott személyek, járművek és szállítmányok körére kiterjedően megtilthatja.”*

Ha ezt összevetjük a 11. § rendelkezéseivel (Az államhatárt nemzetközi szerződésben és törvényben meghatározott feltételekkel – ha nemzetközi szerződés vagy az Európai Unió közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa kivételt nem tesz – a forgalom számára megnyitott, a forgalom jellegének megfelelő közúti, vasúti, vízi vagy légi határátkelőhelyen vagy a határátlépési ponton, ellenőrzés mellett szabad átlépni.), láthatjuk, hogy a határárr a határátkelőhelyre, határellenőrzési pontra vonatkozik. Rendészeti értelemben a határárr nem egy eszköz, hanem egy tiltó intézkedés (a határrendezetért felelős miniszter rendelete). A 2015. évben elsőként az 50/2015. BM rendelet rendelkezett a részleges határárr elrendeléséről a Röske–Horgos közúti határátkelőhelyen. A részleges határárr időtartama harminc nap volt.

Ezt követte az 55/2015. BM rendelet-részleges határárr elrendeléséről-mely részleges határárrat rendelt el a magyar–horvát határon harminc napra. A rendelet értelmében a közbiztonság védelme érdekében a Magyarország és Horvát Köztársaság közötti határszakaszon – valamennyi személy, jármű és szállítmány számára – Magyarország államhatára nem léphető át az alábbi vasúti határátkelőhelyeken: a Murakeresztúr– Kotoriba (Kotor), a Gyékényes– Koprivnica (Kapronca), a Magyarbóly– Beli Manastir (Pélmonostor).

Büntetőjogi értelemben határárron az államhatár rendje védelmét biztosító létesítményt értjük.<sup>2</sup>

## 2.2. Határárr tiltott átlépése

*„Btk.352/A. § (1) Aki Magyarországnak az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény által védett területére a létesítményen keresztül jogosulatlanul belép, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

*(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt*

*a) fegyveresen,*

*b) felfegyverkezve,*

*c) tömegzavargás résztvevőjeként követik el.*

*(3) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt fegyveresen vagy felfegyverkezve tömegzavargás résztvevőjeként követi el, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

<sup>2</sup> 1401/2015. (VI. 17.) Korm. határozat-a rendkívüli bevándorlási nyomás kezelése érdekében szükséges egyes intézkedésekről- elrendelte a magyar–szerb határszakaszon a zöldhatár átjárhatóságának megszüntetése érdekében körülbelül 175 km hosszúságban 4 m magasságú, határrizeti célú ideiglenes kerítés létesítésének előkészítését.



(4) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a (2) vagy (3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény halált okoz.”

A bűncselekmény jogi tárgya. az államhatár rendjének védelme. A definíciót egyetlen hatályos jogszabály sem határozza meg. Korábban – a már hatályon kívül helyezett a határőrizetről és a Határőrségről szóló 1997. évi XXXII. törvény – a Határőrségnek a zavartalan határmenti viszonyok megőrzésére irányuló szolgálati tevékenysége, amelyet az államhatár őrzésével, a határforgalom ellenőrzésével, a határrend fenntartásával és a jogszabályokban meghatározott egyéb feladatok végrehajtásával valósít meg. A Hőrtv. szerint az államhatár a Föld felszínén függőlegesen áthaladó képzeletbeli síkok összessége.

Az államhatár védelme kiemelt feladat. Az Alaptörvény 46. cikke szerint a rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) több helyen taglalja az államhatárral összefüggő feladatokat. A rendőrség,

- rendkívüli állapot idején és váratlan támadás esetén közreműködik az államhatárt fegyveresen vagy felfegyverkezve átlépő személyek kizorításában, valamint elfogásában és lefegyverzésében,
- őrzi az államhatárt, megelőzi, felderíti, megszakítja az államhatár jogellenes átlépését,
- ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, a szállítmányokat – ide nem értve a Közösségi Vámkódex létrehozásáról szóló 2913/92/EGK rendeletben meghatározott vámellenőrzést –, valamint végzi a határátléptetést, továbbá biztosítja a határátkelőhelyek rendjét,
- megteszi az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és a tömeges méretű migráció kezeléséhez szükséges intézkedéseket, továbbá elhárítja az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekményeket,
- a rendőrség határrendészeti, bűnüldözési és bűnmegelőzési célból a nemzetbiztonsági szolgálatokkal együttműködve külföldön felderítő tevékenységet végezhet, amely során információkat gyűjt az államhatár rendjét veszélyeztető cselekmények, valamint a terrorizmussal összefüggő cselekmények felderítése és a tömeges méretű migráció kezeléséhez szükséges intézkedések végrehajtása érdekében.

A rendőr

- jogkörében eljárva köteles intézkedni vagy intézkedést kezdeményezni, ha a közbiztonságot, a közrendet vagy az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető tény, körülményt vagy cselekményt észlel, illetve ilyet a tudomására hoznak,

- az államhatár védelme érdekében megteszi a veszélyhelyzet elhárításához, megszüntetéséhez haladéktalanul szükséges, a feladatkörébe tartozó intézkedéseket; területet lezárhat, és megakadályozhatja, hogy oda bárki belépjen vagy onnan távozzék, illetőleg az ott tartózkodókat távozásra kötelezheti.

A rendőrség szolgálati szabályzatáról 30/2011. BM rendelet a (továbbiakban: RSZSZ) az államhatár rendjének fenntartásával kapcsolatban a következőképpen rendelkezik: „66. § (1) A rendőr az államhatár rendjének fenntartását a határőrizeti tevékenységével biztosítja.

(2) A rendőr az államhatár rendjének fenntartása során

- a) az államhatár felmérésével, megjelölésével, a határjelek ellenőrzésével, karbantartásával, felújításával kapcsolatos munkák elvégzését felügyeli, a végrehajtást ellenőrzi, a határnyiladék tisztán tartását és a határjelek láthatóságát biztosítja,
- b) a határút, a határvíz, a határvonalat keresztező közút, vasút és híd használatára vonatkozó szabályok betartását ellenőrzi,
- c) végzi a határterületen végzendő munkák hatósági engedélyezését, ellenőrzi az engedélyben meghatározott feltételek betartását,
- d) ellenőrzi a jogszabályban vagy nemzetközi szerződésben meghatározott magatartási szabályok betartását,
- e) kivizsgálja a határrend sértéseket, valamint a nemzetközi szerződés szerint határrendi esetnek minősülő eseményeket, ellátja az ilyen esetek rendezésével kapcsolatos feladatokat,
- f) betartja és betartatja a jogszabályban vagy nemzetközi szerződésben meghatározott környezetvédelmi követelményeket, valamint
- g) nemzetközi szerződés alapján biztosítja a személyek és dolgok átadás-átvételét.

(3) Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv a határterületen a határőrizet, valamint az államhatár rendjének fenntartása érdekében mozgást érzékelő és gátló, a terep megfigyelését segítő, valamint más határőrizeti berendezést, műszaki-technikai eszközt használhat.”

A rendőrség feladatai az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekmények és tömeges méretű migráció esetén. Az RSZSZ 59. § rendelkezései szerint:

- Az államhatár közelében kialakult olyan fegyveres cselekmény esetén, amely közvetlenül veszélyezteti az államhatár rendjét, az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervnek a határőrizettel kapcsolatos feladatai megelőzik a határforgalom-ellenőrzésével, valamint az államhatár rendjének fenntartásával kapcsolatos szolgálati tevékenységét.
- Az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekmény esetén intézkedni kell az érintett terület lezárására.
- Tömeges méretű migráció esetére intézkedési tervet kell készíteni.

### 2.2.1. Tényállási elemek

Az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény.<sup>3</sup> A létesítmény nem azonos az építménnyel, annál tágabb fogalmat takar. Ez alatt nem a természetes képződményeket értjük (pl. hasadék, folyómeder, mocsár, stb.), hanem csak a mesterséges, kifejezetten a határvédelem céljából épített, vagy telepített fix, illetve mobil létesítményeket. Ez lehet kerítés, kordon, mobil konténer, telepített drótakadály, fix vagy mobil ellenőrző-áteresztő pont (EÁP). Annak eldöntéséhez, hogy az adott fogalom alá tartozik-e a kérdéses létesítmény, telepítésének a célját kell vizsgálni. Az államhatár rendjének védelme érdekében épített létesítmények az épített környezet alakításáról és védelméről szóló törvény (1997. évi LXXVIII. törvény) szerinti nemzetbiztonsági célú, illetve rendeltetésű sajátos építményfajtának minősülnek (2007. évi LXXXIX. tv. 5/B. § (2) bek.).

Az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény által védett terület. Az a terület, amelynek védelmét a fenti létesítmény biztosítja.

### 2.2.2. Elkövetési magatartás

Jogosulatlan belépés Magyarországnak az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény által védett területére a létesítményen keresztül. A Hatv. 11. § értelmében: „Az államhatárt nemzetközi szerződésben és törvényben meghatározott feltételekkel – ha nemzetközi szerződés vagy az Európai Unió közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa kivételt nem tesz – a forgalom számára megnyitott, a forgalom jellegének megfelelő közúti, vasúti, vízi vagy légi határátkelőhelyen vagy a határátlépési ponton, ellenőrzés mellett szabad átlépni.”

Ami nem felel meg a fentieknek, az jogszerűtlen. Nem tényállásszerű, ha az elkövető olyan helyen jön be, ahol a határzár megszakad (pl.: a határzárát átszelő vasúti síneken, tavon, folyón stb.). Azonban tényállásszerű a cselekmény, ha más vagy mások által megrongált határzáron keresztül történik a belépés. A cselekmény befejezetté válik, ha az elkövető a határzár által védett területre ér.

Mi történik akkor, ha a határzár több rétegből áll? (gyorstelepítésű drótakadály: GYODA, ideiglenes biztonsági határzár: IBH). Ilyenkor az elkövetőnek több akadályt kell leküzdenie ahhoz, hogy a védett területre érjen. Ebben az esetben az első „akadályon” való túljutással már befejezetté válik a bűncselekmény. Viszont az első „akadály” leküzdésének (pl.: átmászás megkezdése, a létra nekitámasztása) megkezdésével csak a bűncselekmény kísérlete valósul meg. Nem valósul meg a bűncselekmény, ha a személy az államhatáron áttéved.

Áttévedés alatt az államhatár nem szándékos átlépését értjük (pl. a tájékozódás, a helyismeret hiánya, az időjárási viszonyok).

<sup>3</sup> Belovics Ervin – Molnár Gábor Miklós – Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös Rész. HVG-ORAC Kiadó. Budapest, 2015. 614-615. o.

A jogosulatlan belépés tehát Magyarország területére, a határárron keresztül, a határárral által védett területre szándékosan történik.

Tekintettel a fentiekre, a bűncselekmény nyomozása során különös figyelmet kell fordítani az egyes tényállási elemek megvalósulásának körülményeire. Vizsgálni kell a következőket:

- a belépés az államhatár rendje védelmét biztosító létesítményen keresztül mikor, hogyan, és milyen módszerrel történt;
  - a belépés során történt-e (és milyen) személyi és tárgyi segítség
  - a belépés jogszerűtlenségét;
  - a belépés Magyarország területére történt-e.
- A bűncselekmény alanya nem melleleg bárki lehet.

### 2.2.3. Minősített esetek

Minősített esett a fegyveresen, felfegyverkezve, tömegzavargás résztvevőjeként elkövetés. A fegyveresen és felfegyverkezve történő elkövetés értelmezésére a Btk. 459. § (1) bek. 5. és 6. pontjai irányadóak. Fegyveresen követi el a bűncselekményt, aki

- a) lőfegyvert,
- b) robbanóanyagot,
- c) robbantószeret,
- d) robbanóanyag vagy robbantószer felhasználására szolgáló készüléket tart magánál, vagy a bűncselekményt az a)-d) pontban meghatározottak utánzatával fenyegetve követi el;

Felfegyverkezve követi el a bűncselekményt, aki az ellenállás leküzdése vagy megakadályozása érdekében az élet kioltására alkalmas eszközt tart magánál.

A tömegzavargást a lázadás bűncselekmény törvényi tényállása már tartalmazza a „tömegzavargásban vesz részt” kifejezéssel. A törvény a tömegzavargás definícióját nem adja meg, ezért azt a joggyakorlat alakítja ki. Elsőként a tömeg fogalmának a tisztázása szükséges. Az Rtv. 7. § (1) e) pontja értelmében a tömeg 10 főt meghaladó csoportosulás. Másik álláspont szerint tömegnek tekintjük az embereknek viszonylag nagyobb létszámú csoportját, ahol a résztvevők száma egyszerű ránézéssel nem állapítható meg.<sup>4</sup> A joggyakorlat a legalább húsz főt meghaladó csoportosulást tekinti tömegnek. Tömegzavargáson az ekkora vagy nagyobb létszámú csoport, nyílt rendbontó fellépését értjük.<sup>5</sup> A tömegzavargás résztvevőjeként történő elkövetési magatartásnál teljesen mellékes a tömegzavargás szervezése, illetve vezetése, ezt a jogalkotó nem értékeli a minősített eseteknél. A (3) bekezdésében írt minősí-

---

<sup>4</sup> Karsay Krisztina (szerk.): Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz. Complex Kiadó. Budapest, 2013. 535.o.

<sup>5</sup> Erdőssy Emil – Földváry József – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog-különös rész. Osiris Kiadó. Budapest, 2007. 34. o.

tett esetről többszörösen minősülő esetről van szó. Ebben az esetben az elkövető fegyveresen illetve felfegyverkezve egyben tömegzavargás résztvevőjeként valósítja meg ezen minősített esetet. A (4) bekezdésben foglalt minősített eset megállapításához a halál, mint eredmény bekövetkezése szükséges, de csak a minősített esetekkel összefüggésben okozott halál minősül jelen bekezdés szerint.

A Csongrád Megyei Főügyészség sajtóközleménye: „*Szegedi Járási és Nyomozó Ügyészség vádat emelt azzal a 10 migránssal szemben, akik 2015. szeptember 16. napján követtek el bűncselekményt a Röske- Horgos határátkelőhelyen. A vádirat szerint 2015. szeptember 16. napján a délelőtti óráktól kezdődően a Röske- Horgos határátkelőhelyen a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet kihirdetését követően több száz migráns gyülekezett a határ szerb oldalán annak érdekében, hogy Magyarország területére belépjenek. A kezdetben békés tömeg idővel agresszívvá vált, a kerítést feszegetve próbálta azt kidönteni, illetőleg a tömegben részt vevő több személykövekkel dobálta a magyar oldalon felsorakozott rendőröket. A vádlottak egyike egy megafonnal a kezében különböző nyelveken a tömeget cselekvésre irányító beszédeket tartott és megpróbálta irányítani a magyar rendőrökkel szemben fenyegetően fellépő tömeget. A tömegzavargás résztvevői kidöntötték az államhatár rendjének védelmét biztosító GYODA kerítéssel borított kaput, amelyen keresztül többek között a vádemeléssel érintett 10 személy 17 óra 20 perckor Magyarországnak az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény által védett területére - mint a tömegzavargás résztvevője - jogosulatlanul belépett. Ezt követően a tömegből őket a rendőrök kiemelték, majd őrizetbe vették. A vádlottak közül a vádemeléskor heten előzetes letartóztatásban, míg hárman házi őrizetben voltak. A Szegedi Járási és Nyomozó Ügyészség a vádlottakat tömegzavargás résztvevőjeként elkövetett határzár tiltott átlépésének büntettségével vádolja. A vádlottak közül 9 személy szír, míg 1 személy iraki állampolgár. A vádlottak bűnösségének kérdésében a Szegedi Járásbíróság fog dönteni.*”<sup>6</sup>

#### 2.2.4. Halmazati, elhatárolási kérdések

Ha a bűncselekmény szándékos emberölést is megvalósít, akkor nem a Btk. 352/A. § (4) bekezdés szerinti minősített esetet állapítjuk meg. Ebben az esetben a Btk. 160. § és a Btk. 352/A. vagy 352/B. §-a fog valódi halmazatot alkotni.

Elhatárolása a tiltott határátlépés szabálysértéstől: Tiltott határátlépés, úti okmánnal kapcsolatos szabálysértés:<sup>7</sup>

„204. § (1) Aki Magyarország államhatárát engedély nélkül vagy meg nem engedett módon lépi át, vagy ezt megkísérli, szabálysértést követ el.

<sup>6</sup> Forrás: <http://mklu.hu/hnlp14/wp-content/uploads/sajto1/2016/01/2015.01.05-csongrad.pdf> (Letöltés ideje: 2016.09.30.)

<sup>7</sup> A tényállást a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény tartalmazza.

(2) *Aki az útiokmánnyal kapcsolatos jogszabályi rendelkezéseket megszegi, szabálysértést követ el.*

(3) *Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.*”

Ha a Magyarország területére történő belépés (államhatár jogellenes átlépése) másik ország területéről történik és ezt a területet a határzár védi, akkor a határzár tiltott átlépése bűncselekmény valósul meg. A tiltott határátlépés szabálysértése pedig ott követhető el

- ahol Magyarország államhatárát nem védi határzár.
- Magyarország területét határzár védi, de nem jogosulatlan belépés, hanem jogosulatlan „kilépés” történik. Ha a határzárat Magyarország területéről lépjük át Szerbia irányába, akkor az átlépés után közvetlenül még mindig Magyarország területén tartózkodunk. Az államhatár a határkőig (mely a határzártól még több méterre található Szerbia irányába) terjed, így ez már nem számít a létesítmény által védett területnek. A jogalkotó szándéka az volt (ld. Bevezető rész), hogy olyan tényállást alkosson, amely a Magyarország területére irányuló migrációt szabályozott keretek közé szorítsa. Tekintettel erre, a fenti cselekmény nem veszélyes oly mértékben a társadalomra, hogy bűncselekményt valósítson meg, így szabálysértés lesz. Ha az elkövető nem jut át a határzáron, akkor is megvalósul a szabálysértés, tekintettel a tényállásban szereplő „megkísérli” fordulatra.

Elhatárolása a határrendészeti szabálysértéstől, amely szerint:

„205. § (1) *Aki*

*a) a határterületen fekvő ingatlan használatára vonatkozó jogszabály alapján elrendelt korlátozó vagy egyéb intézkedésnek nem tesz eleget,*

*b) az államhatár rendjével és őrzésével vagy a határforgalom ellenőrzésével összefüggő tiltó vagy korlátozó rendelkezést megszegi, szabálysértést követ el.*

(2) *Az (1) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.*”

A szabálysértés a rendőrség hatáskörébe tartozik, jogi tárgya az államhatár rendje. Az (1) bek. b) pont első fordulata szerint minősül az államhatár rendjével és őrzésével kapcsolatos tiltó vagy korlátozó rendelkezés megszegése. A határrend hatályos jogszabályban nem definiált fogalom.

A hatályon kívül helyezett Hórtv. definiálta a határrend fogalmát. A határrend: rendezett határmenti viszony, amelynek fenntartása - nemzetközi szerződés vagy jogszabály alapján - a szomszédos államokat egymással szemben megillető jogok és kötelezettségek kölcsönös tiszteletben tartásán alapszik. A határrend<sup>8</sup> más megfogalmazás szerint jelenti:

<sup>8</sup> Cserép Attila – Fábíán Adrián – Rózsás Eszter: Kommentár a szabálysértési törvényhez. Complex Kiadó. Budapest, 2013. 365.o.

- a határterületen az államhatár sértetlenségének, valamint az ott tartózkodó személyek élet- és vagyónbiztonságának fenntartását,
- az ezt célzó nemzetközi megállapodások és jogszabályok betartását értik.
- a határátkelőhelyekre vonatkozó közlekedési és biztonsági rendszabályokat.

Elköveti a szabálysértést, aki megsérti a részleges határzárát. A határrendészetért felelős miniszter a Hatv. 12. § (1) bekezdése alapján részleges határzárát rendelhet el, amellyel az államhatár átlépését meghatározott személyek, járművek és szállítmányok körére kiterjedően megtilthatja.

### 2.3. Határzár megrongálása

*„Btk. 352/B. § (1) Aki az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítményt, illetve eszközt megsemmisíti vagy megrongálja, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt*

*a) fegyveresen,*

*b) felfegyverkezve,*

*c) tömegzavargás résztvevőjeként*

*követik el.*

*(3) Aki az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt fegyveresen vagy felfegyverkezve tömegzavargás résztvevőjeként követi el, öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

*(4) A büntetés tíz évtől húsz évig terjedő szabadságvesztés, ha a (2) vagy (3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény halált okoz.”*

#### 2.3.1. A bűncselekmény egyes tényállási elemei

Az államhatár rendjének védelme. A tényállás a létesítmény mellett az eszközt is tartalmazza (pl. elektromos érzékelők, jelzőtábla, figyelmeztető és forgalomterelő funkcióval ellátott fényhíd, terelő fényhíd). Bármely olyan dolog megrongálását, megsemmisítését értjük ez alatt, amely rendeltetésénél fogva az államhatár rendjének védelmét biztosítja.<sup>9</sup>

Elkövetési magatartás a megsemmisítés és a megrongálás. Megsemmisítés az eszköz állagának fizikai megszüntetését jelenti, amelynek következtében az eredeti állapotába már nem állítható vissza. Megrongáláson az eszköz állagának olyan mértékű károsítását értjük, amelynek eredményeként annak értéke csökken.

<sup>9</sup> Belovics-Molnár-Sinku: i.m. 2015. 616.o.

Nem feltétel az eszköz használhatatlanná válása. A megrongálás akkor is megállapítható, ha a cselekmény következtében az eszköz a rendeltetésszerű használatra alkalmatlanná válik, de lehetséges az eredeti állapot visszaállítása.

A bűncselekmény nyomozása során különös figyelemmel kell lenni az egyes tényállási elemek megvalósulásának körülményeire. Szükséges vizsgálni:

- az államhatár rendje védelmét biztosító létesítmény megrongálása, megsemmisítése mikor, hogyan, milyen eszközzel történt (a kárérték megállapítása szükségtelen, mert nem befolyásolja a bűncselekmény minősítését);
- az alapeseten túl a minősítő körülményeket is vizsgálni kell.

Halmazati és elhatárolási kérdések: A határzár megrongálása szubszidiárius tényállás, csak akkor állapítható meg, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.

- A határzár tiltott átlépésénél nem tényállási elem az államhatár rendjét biztosító létesítmény megrongálása (a létesítmény alatt, illetve azon átmászva is be lehet jutni a védett területre), csak a rajta keresztül történő jogosulatlan belépés.
- A határzár megrongálásánál nem tényállási elem a belépés, csupán a megrongálás vagy megsemmisítés.

A szubszidiaritás az alaki halmazat esetére vonatkozó magyarázó elv. Ha elkövető megrongálja a határzárát, majd ezen keresztül belép az ország területére, akkor a határzár megrongálása és a határzár tiltott átlépése egymással látszólagos anyagi halmazatot alkot. Jelen esetben két magatartást tanúsít az elkövető:

1. A határzár megrongálása
2. Belépés a határzáron keresztül Magyarország területére.

A két cselekmény összevetéséből láthatjuk: az elkövető azért rongálja meg a határzárát, hogy ezen keresztül lépjen be az országba. Ebben az esetben a határzár tiltott átlépése büntetlen utócselekmény marad, mert az elkövető ez esetben nem növeli, hanem csak fenntartja a határzár megrongálásával okozott sérelmet.<sup>10</sup> A határzár megrongálása nem állhat alaki halmazatban a rongálással.

A határzár megrongálása és az embercsempészés minősített esete (Btk. 353. § (2) bekezdés c) pont) nem alkothat alaki halmazatot, mert ez esetben a határzár megrongálásával elkövetett embercsempészés büntetési tétele súlyosabb, így ezt kell megállapítani. Ha az embercsempész megrongálja a határzárát, nem létesül halmazat.

---

<sup>10</sup> Balogh Ágnes-Tóth Mihály: A büntetőjog általános része. Osiris Kiadó, Budapest, 2010. 236.o.



## 2.4. Határárral kapcsolatos építési munka akadályozása

*„Btk. 352/C. §120 Aki az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény építésével vagy karbantartásával kapcsolatos munkavégzést akadályozza, ha más bűncselekmény nem valósul meg, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”*

### 2.4.1. A bűncselekmény egyes tényállási elemei

Elsődlegesen az államhatár rendjének védelme, másodlagosan pedig az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény építésének, működésének zavartalan biztosítása.

Az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény építésével vagy karbantartásával kapcsolatos munkavégzés akadályozása. Az akadályozás nem azonos a megakadályozással. Az akadályozás egy időleges tevékenység, míg a megakadályozás egy huzamosabb (adott esetben végleges) tevékenységet jelent. Az akadályozással az építési vagy karbantartási munkálatokat késlelteti az elkövető, megakadályozással pedig hosszabb időre lehetetlenné teszi (vagy végleg ellehetetleníti) ezeket. A magatartásnak akadályoznia kell az államhatár rendjének védelmét biztosító létesítmény építésével vagy karbantartásával kapcsolatos munkavégzést. Ebből az következik, hogy nemcsak az építés vagy karbantartás helyszínén kifejtett tevékenység valósíthatja meg a bűncselekményt.

A bűncselekmény alanya ebben az esetben is bárki lehet, míg halmazati és elhárítási kérdésként a bűncselekmény megállapításának csak akkor van helye, ha más bűncselekmény nem valósul meg (alternativitás elve). Ha az elkövető pl. üzemanyagot, építőanyagot lop vagy munkagépeket, építőanyagot rongál meg, akkor csak a lopás, illetve a rongálás állapítható meg terhére. Amennyiben az építési területen (vagy azon kívül, ld. 4.2 pont) akadályt emel, vagy a felszólítás ellenére nem hagyja el az adott területet, akkor a megvalósul a határárral kapcsolatos építési munka akadályozása.

## 3. A büntetőeljárást érintő módosítások

A Be. módosításának<sup>11</sup> célja az volt, hogy a határárral kapcsolatos bűncselekmények miatt indult büntetőeljárások minél hamarabb érdemi döntéssel fejeződjenek be. A Be. kiegészült egy új fejezettel, amelynek rendelkezései a határárral kapcsolatos bűncselekmények miatt indult eljárás szabályait rögzítik a már meglévő két eljárási formája (bírószék elé állítás, Be. XXIV. Fejezet, illetve lemondás a tár-

---

<sup>11</sup> A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény, illetve vö. T/5983. számú törvényjavaslat az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról. Forrás: <http://www.parlament.hu/irom40/05983/05983.pdf>. (Letöltés ideje: 2016.09.30.)

gyalásról, Be. XXVI. Fejezet) rendelkezéseinek alapul vételével. Ezen kívül az illetékességre, az ügyek elkülönítésére, illetve az előzetes letartóztatás végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket is tartalmazznak.

A határárral kapcsolatos bűncselekmények esetén a járásbíróóság hatáskörébe tartozó ügyben a Szegedi Járásbíróóság, törvényszék hatáskörébe tartozó ügyben a Szegedi Törvényszék, a Barcsi Járásbíróóság illetékességi területéhez tartozó települések területén és Baranya megye területén Pécsi Járásbíróóság, törvényszék hatáskörébe tartozó ügyben a Pécsi Törvényszék, a Zala megye, Somogy megye – a Barcsi Járásbíróóság illetékességi területéhez tartozó települések területének kivételével – területén a Zalaegerszegi Járásbíróóság, törvényszék hatáskörébe tartozó ügyben a Zalaegerszegi Törvényszék jár el.

A határárral kapcsolatos bűncselekményekkel összefüggő eljárásokat a Be. általános szabályaihoz képest rövidebb idő alatt kell lefolytatni. A XXVI/A. fejezet e rövidebb határidejű elbíráláson belül is speciális sürgősségi szabályt ír elő a tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet<sup>12</sup> idején. Ebben a speciális időszakban a büntetőeljárást minden más ügyet megelőzően kell lefolytatni (Be. 542/E. §). A tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet a Be. 542/H. §-ban is kiemelt szerepet kap:

- a kiskorúak érdekeinek fokozott figyelembe vételével, kényszerintézkedésként elsősorban házi őrizetet kell elrendelni. A kényszerintézkedés végrehajtását a menedékjogról és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozó személyek elhelyezésére, ellátására és fogvatartására szolgáló létesítményben kell végrehajtani
- Az előzetes letartóztatás végrehajtása rendőrségi fogdában vagy a menedékjogról és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény hatálya alá tartozó személyek elhelyezésére, ellátására és fogvatartására szolgáló létesítményben is lehetséges.

A Be. 542/G. § szerint a határárral kapcsolatos bűncselekmények miatt eljárásoknál fő szabály az ügyek elkülönítése. Ettől csak két esetben lehet eltérni: ha ez a tényállás szoros összefüggésére tekintettel nem lehetséges vagy ha az együttes elbírálás a büntetőeljárás befejezését nem hátráltatja. Az 542/I. § szerint a határárral kapcsolatos büntetőügyben az eljárást meg kell szüntetni, ha a Magyarországon bejelentett lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel nem rendelkező terhelt ismeretlen helyen tartózkodik. Nem alkalmazható ez a rendelkezés akkor, ha bűncselekmény halált okoz, illetve a másodfokú bírósági eljárás során. A speciális megszüntető okot az indokolja, hogy az ismeretlen helyre távozó terhelt esetén ne kerüljön sor felesleges eljárási cselekmények foganatosítására.

---

<sup>12</sup> A tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet fogalmát a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény 80/A.§ (1) bekezdése tartalmazza.

A határozással kapcsolatos bűncselekmények miatt indult eljárásokban a fiatalokra vonatkozó szabályok nem alkalmazhatóak.

A Be. 542/N. § értelmében az általános szabálytól (Be.517.§ (1) bekezdés a) pont) eltérően is lehetőség van bíróság elé állításra, ha bűncselekményre a törvény nyolcévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést rendel. Továbbra is feltétel az, hogy ügy megítélése egyszerű legyen, a bizonyítékok rendelkezésre álljanak és a terhelt a bűncselekmény elkövetését beismerje. A bíróság elé állítás határideje a terhelt a gyanúsítottként történő kihallgatásától tizenöt nap, tettenérés esetén pedig nyolc nap.

Az eljárások gyorsításának elősegítése érdekében a tárgyalásról lemondás általános szabályai is változtak. Az eljárást a terhelt gyanúsítottként történő kihallgatásától számított tizenöt napon belül kell lefolytatni (Be. 542/O.§). Az általános szabálytól eltérően (amely szerint csak a terhelt kezdeményezheti a tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárást), a védő is kezdeményezheti a tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárást (542/P. §).

A tárgyalásról lemondás alapján folytatott eljárás kezdeményezése esetén a terhelt gyanúsítottként történő kihallgatását az ügyész végzi (542/Q. §). Az 542/R. §(1) bekezdése meghatározza, hogy a gyanúsítottként történő kihallgatásról készült jegyzőkönyvnek mit kell tartalmaznia:

- a tárgyalásról lemondásra irányuló nyilatkozatot,
- a terheltnek a bűnösségére is kiterjedő beismerő vallomását,
- a terhelt által beismert bűncselekmény leírását,
- a terhelt által beismert bűncselekmény Btk. szerinti minősítését,
- a terheltnek, az ügyésznek és a védőnek a büntetés, illetve intézkedés nemére, mértékére, tartamára vonatkozó egyetértő nyilatkozatát, és
- a terheltnek az eljárás következményeiről történt tájékoztatását és a terhelt erre adott nyilatkozatát.

A gyanúsítottként történő kihallgatásról készült jegyzőkönyvnek a határozással kapcsolatos bűncselekmények tárgyalásról lemondással történő elbírálása esetén kiemelt jelentősége van, ugyanis ezzel helyettesíthető az ügyész és a terhelt közötti formális megállapodás. 542/T. § (1) bekezdése az eljárás gyorsítását szolgálja. A bíróságnak – az általános szabály szerinti hatvan napos határidő helyett – nyomban nyilvános ülésre kell kitűznie az ügyet, ha a rendelkezésben megjelölt feltétel fennáll.

A nyilvános ülésen a terhelt, az ügyész és a védő részvétele kötelező.

#### 4. A büntető- és az idegenrendészeti eljárás viszonyáról

Bár, nemzetközi magánjogi vonatkozású, de a két eljárás viszonyára találó Leo Raape megállapítása: „*Nichts ist es schwerer, als Richter in zwei Welten zu sein*” azaz nincs nehezebb, mint egyszerre két világban bírónak lenni.<sup>13</sup>

A határzár tiltott átlépést állampolgárságra tekintett nélkül bárki elkövetheti, azonban az eddig lefolytatott büntetőeljárásokban a terheltek kivétel nélkül a harmadik országbeli állampolgárok voltak. A nemzetközi magánjogi tényálláshoz hasonlóan ebben a tényállásban is van tehát egy lényeges külföldi elem. A bűncselekmény elkövetőjével szemben büntetőeljárású kényszerintézkedést kell alkalmazni, ha ennek feltételei megállapíthatók. Az idegenrendészeti őrizet nem versenghet a bűnügyi őrizettel. A Magyarország területére érkező, jogellenesen tartózkodó külföldiekkel szembeni büntető- és idegenrendészeti eljárások összehangolása mindenképpen szükséges.

##### 4.1 A határzár tiltott átlépésén tetten ért személyekkel szembeni eljárás

Az elfogást követően a rendőrkapitányság bűnügyi szolgálata indítja meg a büntetőeljárást. Ha büntetőeljárás során a nyomozó hatóság úgy dönt, hogy nem kerül sor az őrizetbe vétel elrendelésére, akkor az idegenrendészeti eljárás lefolytatása végett át kell adni a határrendészeti kirendeltségnek (HRK). Az idegenrendészeti eljárásban a HRK hatósági osztálya együttműködik a főkapitányság idegenrendészeti osztályával.

Az idegenrendészeti eljárás felfüggesztése:

- Az idegenrendészeti osztálynak az eljárást fel kell függesztenie a büntetőeljárásban hozott döntésig, tekintettel arra, hogy az ügy érdemi eldöntése olyan kérdés előzetes elbírálásától függ, amelyben az eljárás más szerv hatáskörébe tartozik.
- Ha a külföldi menekültként elismerés iránti kérelmet nyújtott be, az idegenrendészeti eljárást a menedékjogi eljárás jogerős befejezéséig fel kell függeszteni (az eljárás a menekültügyi hatóság, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal hatáskörébe tartozik).

---

<sup>13</sup> Kecskés László: EU-JOG és jogharmonizáció. HVG-ORAC Budapest, 2011. 871.o.

#### 4.2. *Határterületen<sup>14</sup> elfogott, bűncselekmény elkövetésén tetten nem ért személyekkel szembeni eljárás*

Az előállítás jogalapját ebben az esetben a Rtv.33.§(1) bekezdésének f) pontja teremti meg (aki az ország területén jogellenesen tartózkodik). Az előállítás a határrendészeti kirendeltségre történik. Ha az idegenrendészeti meghallgatás során a hatóság bűncselekmény magalapozott gyanúját észleli, akkor értesíteni kell a rendőrkapitányság bűnügyi szolgálatát. A 2007. évi II. tv- a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról- (Harmtv.) 43. § (2) bekezdés a) pontja alapján (aki jogellenesen lépte át Magyarország államhatárát, vagy azt megkísérelte) a Rendőrség jogosult idegenrendészeti kiutasítás elrendelésére. Ennek feltétele négy körülmény együttes fennállása.<sup>15</sup> A Rendőrség,

- Magyarország államhatárának jogellenes átlépését vagy ennek kísérletét
- a Schengeni határ-ellenőrzési kódex 2. cikk 9. pontjában meghatározott határellenőrzési tevékenysége kapcsán,
- a határterületen észlelte,
- és a harmadik országbeli állampolgár kiutasításának végrehajtására visszafogadási egyezmény alapján kerülhet sor.

Amennyiben a kiutasítás azonnal nem hajtható végre azonnal, akkor a kiutasítás feltételeinek megteremtéséig a kiutasítást fel kell függeszteni és a személyt idegenrendészeti őrizetbe kell venni. A Harmtv. 45. § (7) bekezdése alapján idegenrendészeti kiutasítás nem alkalmazható olyan bűncselekmény elkövetése miatt, amelynek elbírálása során a bíróság nem rendelt el kiutasítást harmadik országbeli állampolgárral szemben. Ha bűnügyi őrizetbe vételre nem kerül sor, akkor az idegenrendészeti őrizet elrendelése szükséges mivel a szökés veszélye fennáll (Harmtv. 54. § b) pontja).

#### 5. Összegzés

A határozással kapcsolatos bűncselekmények a gyakorlatban „egyszerű megítélésű” ügyeknek számítanak. Ezek a deliktumok azonban sok mögöttes fogalmat tartalmaznak, amelyek ismerete a büntetőeljárás minden szakaszában elengedhetetlen. Érdekes a kontraszt, hiszen „egyszerű megítélésű ügyekről” van szó”, viszont az

<sup>14</sup> 330/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet a határterületről, valamint a határátkelőhely területére nem határátlépés céljából történő belépés és tartózkodás szabályairól – értelmében határterület: a Korm. rendeletben meghatározott települések közigazgatási területe, a határátkelőhely és az ideiglenes határátkelőhely, a nemzetközi forgalom számára megnyitott repülőtér, kikötőben, vasútállomáson a személy-, áru- és járműellenőrzésre kijelölt terület, a tranzitterület, továbbá a légi jármű ajtaja, a hajtó és a vonatszerelvény az ellenőrzés időtartama alatt.

<sup>15</sup> 114/2007. Korm. rendelet-a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény végrehajtásáról – 114. § (2) bek.

államhatár védelme kiemelt, sokszor embert próbáló feladat. Az élet, a gyakorlat mindenre választ ad: az anyagi jog (tényállási elemek) ismerete nélkül semmit sem ér, ha csak az eljárásjoggal vagyunk tisztában. Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a büntető- és idegenrendészeti eljárások összehangolása mindenképpen szükséges.

Egyes jogintézmények, szervezetek „életútját” a társadalmi-gazdasági változások döntően befolyásolják. A határozás lehet bíróság tárgya sokféleképpen. Az még nem tudható, hogyan alakul majd a határozással kapcsolatos jogi szabályozás. Az azonban kijelenthető, hogy az élet alakítja a jogot, a jog alakítja az életet.

**Dr. Pacsek József osztályvezető-helyettes ügyész**

*Legfőbb Ügyészség Büntetés-végrehajtási Törvényességi Felügyeleti és Jogvédelmi Önálló Osztály*

## **A menekültügyi és az idegenrendészeti őrizet, valamint a kitoloncolás végrehajtása az ügyészi törvényességi felügyeleti tapasztalatok tükrében**

### **1. Bevezetés**

A migrációval foglalkozó szakemberek már 2012-ben érzékelték, hogy a déli határszakaszon az utóbbi évek legszignifikánsabb migrációs beáramlása figyelhető meg, amely kiemelt figyelmet igényel a magyar Rendőrség részéről. A jelenség sajátossága még, hogy a magyar-szerb határon másodízben lépnek be a schengeni térségbe az illegális migránsok, miután Görögországot jogellenesen hagyják el Macedónia irányában.<sup>1</sup> A 2012 óta bekövetkezett változások igazolták a prognózist és páratlan mértékű migrációs hullám érte el az európai térséget, s így hazánkat is.

Jelen írás arra vállalkozik, hogy a területi korlátokra is figyelemmel összegezze azokat az általános tapasztalatokat, amelyek az illegális migrációval és az idegenrendészeti hatósági feladatokkal összefüggő ügyészi hatáskör gyakorlása során halmozódtak fel.

Az illegális migráció kapcsán az ügyészség hatásköre az idegenrendészeti és menekültügyi eljárásban elrendelt kényszerintézkedések végrehajtásának, valamint a kitoloncolás foganatosításának törvényességi ellenőrzésére terjed ki. Az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény (a továbbiakban: Ütv.) 23.§-ának (1) bekezdésében foglalt rendelkezések alapján az ügyész bármely időpontban és helyen ellenőrizheti a törvényekben meghatározott joghátrányok és jogkorlátozások végrehajtásának, a fogvatartottakkal való bánásmódnak a törvényességét, a végrehajtás alatt állók jogvédelmére vonatkozó rendelkezések érvényesülését.

A felügyeleti jogkör gyakorlása során az ügyész meghallgathatja a fogvatartottakat, illetve megvizsgálhatja a büntető ügyben hozott határozatok végrehajtásával kapcsolatos panaszokat; megtekintheti a fogvatartás körülményeit és rendjét szabályozó utasításokat, a fogvatartási iratokat; a végrehajtás bármely kérdésében vizsgálatot tarthat, illetve az ellenőrzött szervet vizsgálat tartására kérheti fel; a végrehaj-

---

<sup>1</sup> Vas Gizella: a határrendészet helye, szerepe a schengeni térségben. Migráció és társadalom 2012/1  
Forrás: <http://rendeszet.hu/folyoirat/2012/1/hat%C3%A1rrend%C3%A9szet-helye-szerepe-schengeni-t%C3%A9rs%C3%A9gben> (Letöltés ideje: 2016.08.14.)

tásra illetékes szervek vezetőitől iratok és adatok rendelkezésre bocsátását, illetve megküldését, továbbá felvilágosítás adását kérheti, valamint a végrehajtási szerveknél általános érvényű rendelkezés (intézkedés, utasítás stb.) kiadását, módosítását vagy hatályon kívül helyezését kezdeményezheti.

A büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyészi tevékenységről szóló 20/2014. (XII.23.) LÜ utasítás (a továbbiakban: Utasítás) 15. §. (1) bekezdése szerint az ügyész köteles az őrizet, az előzetes letartóztatás, az ideiglenes kényszergyógykezelés, az idegenrendészeti eljárásban elrendelt és a menekültügyi őrizet törvényességét valamennyi fogva tartási helyen (bv. intézet esetében annak valamennyi objektumában) havonta legalább kétszer megvizsgálni.

A fentiekben megjelenített szabályozás megfelelő normatív kereteket teremt ahhoz, hogy a személyes szabadságot korlátozó hatósági intézkedések végrehajtásának törvényességét az ügyészi szervezet hatékonyan felügyelje, az Ütv. 22. § (2) és (4) bekezdésében meghatározott intézkedések – rendelkezés, felhívás – pedig hatékony eszközöket jelentenek az esetlegesen tapasztalt jogszabálysértő állapotok megszüntetéséhez.

## **2. A személyes szabadságot korlátozó intézkedések végrehajtásának törvényességi felügyelete**

A folyamatosan változó migrációs helyzet, az eltérő nemzetiségű, életkorú, nemű és családi helyzetű migránsok elhelyezése és ellátása komoly kihívást jelent a menekültügyi hatóságok számára. Az e körben végzett ügyészi vizsgálatok tapasztalati szerint a kényszerintézkedés hatálya alatt álló illegális migránsok elhelyezésére szolgáló objektumok tárgyi feltételei alapvetően megfelelnek a jogszabályi előírásoknak, azonban az olykor tapasztalható túltelítettség konfliktusokkal terhelt állapotok kialakulását eredményezi. További kihívást jelent a végrehajtó állomány számára, hogy nem ritkán egymást követő időszakokban a korábbiól eltérő összetételű migránsok elhelyezéséről és ellátásáról kell gondoskodni. Természetszerűen más elhelyezést igényelnek az egyedülálló felnőtt férfiak, mint a családjukkal, esetenként 3-4 gyermekkel érkező migránsok, a váltásra ugyanakkor viszonylag rövid időn belül kerül sor, így a felkészülésre is kevesebb idő marad.

Ez a probléma a legszignifikánsabban akkor jelentkezik, amikor a személyi szabadság korlátozásával érintett külföldi állampolgárok elhelyezésére – döntően az intézményrendszer telítettsége okán – rendőrségi fogdán kerül sor, figyelemmel arra, hogy az idegenrendészeti eljárásban elrendelt őrizet végrehajtásának szabályairól (27/2007. (V. 31.) IRM rendelet (a továbbiakban: R.) 1. § (2) bekezdése szerint ha az őrizetet a kijelölt őrzött szálláson biztonsági vagy egyéb okból nem lehet végrehajtani, az őrizet foganatosítására a Rendőrség más objektumot jelöl ki, és erről az őrizetet elrendelő idegenrendészeti hatóságot értesíti



A fogdai szolgálatra kiképzett – és abban több-kevesebb rutint szerzett – vezetői és fogdaőri állomány számára a számos tekintetben a büntető- vagy szabálysértési ügyben elrendelt kényszerintézkedés végrehajtására vonatkozó szabályoktól eltérő normarendszer szerinti idegenrendészeti fogva tartás foganatosítása komoly alkalmazkodást és a fogdaszolgálati feladatok újra értelmezését kívánja meg.

A vizsgálati tapasztalatok szerint a végrehajtó állomány számára az zárka – az idegenrendészeti őrizet tekintetében: hálókörlet – ajtajának nyitva tartása és az ezzel járó fokozott és nehezen kontrollálható fogvatartotti mozgás jelenti az egyik legnagyobb kihívást. Mindezek mellett közel azonos súllyal jelentkezik az a probléma is, hogy a fogdaszolgálati állomány nyelvismerete olykor csak a legelemibb kommunikációra ad lehetőséget, de meg kell említeni azt is, hogy nem egy esetben a külföldi állampolgár nyelvtudása is csak – ritka elterjedésű, az európai nyelvcsaládokba nem tartozó – anyanyelvére terjed ki. Ilyen körülmények között kölcsönös feszültség forrása lehet, hogy a személyi állomány elvárásainak vagy utasításainak, illetve a fogvatartottak kérelmeinek, panaszainak közvetítése és megértése akadályokba ütközik. E körben több helyütt is tapasztalható volt, hogy a tolmács megérkezéséig csak a metakommunikáció volt az állomány és a fogvatartottak közötti információ áramlás egyetlen eszköze.

Ugyancsak a rendőrségi fogdai elhelyezés során tapasztalható az a jelenség is, hogy bár a fogvatartásért felelős vezető és fogda személyzete egyaránt komoly erőfeszítéseket tesz az elhelyezési körülmények megfelelő biztosítása (pl. hűtőszekrény, televízió beszerzése) érdekében, mégis azzal szembesül, hogy a fogdában elhelyezett külföldiek megrongálják vagy használhatatlanná teszik a számukra külön rendszeresített felszerelési tárgyakat. (Több fogdában az idegenrendészeti őrizet foganatosításának megszüntetése után teljes felújításra volt szükség.) Mindezekon túlmenően a fogdai elhelyezés során markánsan jelentkeznek azok a kulturális és civilizációs különbségek is (higiéniai differenciák, étkezéssel, vallásgyakorlással összefüggő napirendi elvárások, vagy akár az a jelenség is, hogy spirituális okokból nem fogadják el a más által már hordott segélyruhát) amelyek kezelése eltér a fogda megszokott rendjétől.

Mindezek okán ma is érvényesek azok a megállapítások, amelyek szerint a fogdaőri szolgálat fokozott pszichés megterhelést és igénybevételt jelent, ezért fokozottan szükség van az általános és rendkívüli helyzetekre való felkészítésre.<sup>2</sup> Ide kívánkozik, hogy e cikk szerzője hosszabb idő óta meghívott előadó az ORFK Oktatási Igazgatósága által szervezett fogdaőr tanfolyamokon. Ezeken a foglalkozásokon, konzultációkon a hallgatók rendszeresen felvetik a migrációval összefüggő kérdéseiket a problémakör társadalmi megítélésével kapcsolatban és a fogdaszolgálat ellátásának szakmai oldalával összefüggésben egyaránt. Mindezek okán magam is előremutatónak tartanám, ha a rendőrképzésben helyet kapna az illegális migráci-

<sup>2</sup> Görbe Attiláné Zán Krisztina: Migráció – előítélet – idegenellenesség. Előítélet-kutatás a belügyi ágazatban. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2014.

óval összefüggő – és a befogadó közeg sajátos szakmai helyzetéhez igazodó – ismeretek bővítése. Mindezekkel együtt hangsúlyozni kell, hogy a rendőrségi fogdákon foganatosított idegenrendészeti őrizet végrehajtásának rendszeres vizsgálata során az ellenőrzést végző ügyészek kínzó, megalázó, vagy embertelen bánásmódra utaló körülményt nem észleltek és az őrizetesek sem terjesztettek elő ilyen tartalmú panaszt. Az őrizetesek sajátos helyzetéből adódóan a legtöbb panasz az idegenrendészeti eljárás elhúzódását sérelmezi, sőt arra is volt példa, hogy a kitoloncolás mielőbbi foganatosítását elérendő kezdtek éhségstrájkba. Ezek a panaszok kívül esnek a fogdaszolgálati állomány feladat- és hatáskörén, mégis, a vélt vagy valós sérelem okozta feszültség a végrehajtó állománynál csapódik le.

A vizsgálati tapasztalatok szerint a vezetői és végrehajtói állomány az adott körülmények között a jogszabályoknak megfelelő működés érdekében a szükséges – és a tárgyi feltételekhez mérten lehetséges – intézkedéseket megtette. Hasonló a helyzet a büntetés-végrehajtási intézetekben is, ahol a végrehajtó állomány a rendőrségi fogdákon tapasztalt nehézségekkel találja szembe magát, ezen túlmenően pedig a büntetés-végrehajtási intézetekre vonatkozó szabályozás és az őrzött szállás működésére irányadó rendelkezések több ponton is eltértek, az eltérés pedig egyszerű megfeleltetéssel – az őrzött szállásra vonatkozó rendelkezések bv. intézeti alkalmazásával – nem volt kiküszöbölhető. Ezek közül – egyebek mellett – az egyes irányítási jogosítványok gyakorlása, az őrizetesek elhelyezésére szolgáló bv. intézeti körlet (rész) napirendjének meghatározása, a fogvatartottak jogorvoslati jogának gyakorlása, valamint a kártérítési eljárás vonatkozásában mutatkozó eltérő szabályozás érdemel kiemelés.

A gyakorlatban is több jogalkalmazási bizonytalanságot eredményező szabályozási differenciát az egyes migrációs tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról szóló 23/2016. (VII. 29.) BM rendelet 11. § rendelkezései oldották fel. A módosítás nyomán az R. 1. § új (3) bekezdése immáron egyértelmű iránymutatást ad arra, hogy őrzött szálláson a bv. intézetet, az őrzött szállás vezetőjén a bv. parancsnokot kell érteni.

A kényszerintézkedés hatálya alatt álló külföldi állampolgárok elhelyezésére szolgáló bv. intézet objektumában a napirendet a bv. intézet parancsnoka - az országos rendőr-főkapitány, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal főigazgatójának jóváhagyásával - határozza meg, az őrizetes a panasz tárgyában hozott döntés ellen pedig a büntetés-végrehajtás országos parancsnokához fordulhat jogorvoslatért.

Az őrizetes által a bv. intézetnek vagy a szállítást végző szervnek szándékosan okozott kár, továbbá a bv. intézet vagy a szállítást végző szerv által az őrizetesnek okozott kár megtérítése körében az új szabályozás rögzíti, hogy az eljárást a bv. intézet parancsnoka által megbízott személy folytatja le.

Az intézményrendszer alaprendeltetéséhez képest atipikusnak mondható jelenségek között kell megemlíteni azt az esetet is, amikor a határozással összefüggő bün-

cselekmények miatt indult büntetőeljárásban elrendelt házi őrizet végrehajtási helyül a bíróság az őrzött szállást jelölte ki. Nincs olyan jogszabályi előírás, amely a házi őrizet közösségi szálláson való végrehajtására tartalmazna konkrét előírásokat, ezért a kényszerintézkedés foganatosítása során a jogalkalmazóknak különös figyelemmel kellett eljárni és megtalálni a jogintézmény céljának legjobban megfelelő végrehajtási módot. Így például megoldást kellett találni arra a problémára, hogy a házi őrizetes kapcsolattartása nem korlátozott, a házi őrizet végrehajtására kijelölt lakásba bárki bemehet, ugyanakkor az őrzött szállás beléptetési rendje bizonyos kontroll mechanizmusok mentén szabályozott.

### 3. A kitoloncolás végrehajtásának törvényességi felügyelete

Az Európai Parlament és a Tanács 2008/115/EK irányelve (a továbbiakban: Irányelv) – a harmadik országok illegálisan tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról – 8. cikkének (6) bekezdése szerint a tagállamok gondoskodnak a kitoloncolás hatékony ellenőrzési rendszeréről. Az irányelv hazai átültetésére 2010-ben került sor.

A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény (a továbbiakban: Harmtv.) 65. § 2010-ben hatályba lépett (9) bekezdése szerint a kitoloncolás végrehajtását az ügyész a rá vonatkozó szabályok szerint felügyeli. A Harmtv. tehát egy olyan állami szervre telepítette az ellenőrzési jogosítványokat, amely az Alaptörvény szerint is független a végrehajtó hatóságtól és amelynek már meglévő eszköztára garanciát jelent az ellenőrzés hatékonyságára.

A kitoloncolás felügyeletét az ügyészek az Utasítás 13. § előírása alapján foganatosítják, amely szerint kitoloncolás végrehajtásának törvényességi felügyelete során az ügyész a kitoloncolás foganatosítását havonta legalább két alkalommal megvizsgálja. A vizsgálat az intézkedés alapját képező határozatok meglétének és a kitoloncolás végrehajtásának helyszíni vizsgálatára terjedhet ki. (Kiemelendő, hogy a határozatok törvényességének vizsgálata nem tartozik a büntetés-végrehajtási törvényességi felügyeleti és jogvédelmi ügyész határákörébe. A kitoloncolás foganatosítása során az ügyészek a kitoloncolás végrehajtásának szabályairól szóló 26/2007. (V.31.) IRM rendelet rendelkezéseinek érvényesülését ellenőrzik, különös figyelemmel a jogszabály 4. és 6. §-ában foglalt előírásokra és tilalmakra.

A kitoloncolás végrehajtásának felügyelete során az eljáró ügyész megvizsgálja, hogy a kitoloncolt a személyes tárgyait magával viheti-e, természetesen azon tárgyak kivételével, amelyek az emberi élet kioltására alkalmasak vagy egyébként a közbiztonságra veszélyes eszköznek minősülnek, vagy - légi úton történő kitoloncolás esetén - veszélyeztetik a repülés biztonságát. Az ügyészi ellenőrzés tárgyát képezi az is, hogy a kitoloncolt kap-e élelmiszert, ha a foganatosítás időtartama a megkezdésétől a célállomásra történő megérkezésig a hat órát, tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorú esetén a két órát meghaladja. Ezen túlmenően az ügyész

figyelemmel kíséri azt is, hogy a kitoloncolt a foganatosítás megkezdésétől számított minden megkezdett órában ivóvizet kaphasson, valamint, hogy ha a kitoloncoltak között nő vagy kiskorú van, a kísérők egyike nő legyen.

A kitoloncolás foganatosításához szükséges – fentiek szerinti – tárgyi és személyi feltételek biztosításán túlmenően a bánásmódra vonatkozó előírások is az ügyészi ellenőrzések tárgyát képezik. E körben azon tilalmak megtartását vizsgálja az ügyész, amely szerint nem lehet a kitoloncolt személy légzőképességét bármilyen módon korlátozni, őt ragasztószalaggal vagy más eszközzel elnémítani; a kitoloncolt személynek akarata ellenére nyugtató hatású szert adni, más gyógyszert orvosi utasítás nélkül beadni; a kitoloncolt személlyel szemben mérgező vagy bénító gázt használni; a kísérő személynek maszkot vagy csuklyát viselni.

A kitoloncolás végrehajtására közúton vagy légi úton kerül sor. A közúton történő kitoloncolás esetében a kitoloncolt személy átadására az esetek döntő többségében a közúti határátkelőhelyen kerül sor, a Magyarországgal nem határos célországig történő közúti szállítás – számos ok együttes eredőjeként – a gyakorlatban ritkán fordul elő. A légi úton történő kitoloncolásra menetrend szerinti kereskedelmi járat, a nemzeti, vagy az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség (a továbbiakban: FRONTEX) által koordinált charter járat igénybe vételével kerül sor. A kereskedelmi járatok igénybe vételével történt kitoloncolások ügyészi felügyeletének tapasztalatai alátámasztották azokat a szakirodalomban korábban megjelent megállapításokat, amely szerint a célországok eltérő kultúrája, a művelet költsége, a légi jármű korlátozott kapacitása, valamint a kitoloncolt személy közreműködése, vagy annak hiány okán a kitoloncolás foganatosítása igen körültekintő szervezést és végrehajtást igényel.<sup>3</sup> A Budapestről induló kereskedelmi légi járatok desztinációi az esetek többségében nem teszik lehetővé, hogy a kitoloncolás végrehajtására a Rendelet 8. § (2) bekezdésében írt előírásnak megfelelően, közvetlen légi járat igénybe vételével kerüljön sor. Nincs közvetlen légi összeköttetés pl. Magyarország és Koszovó, Bulgária, Albánia, Montenegró között, ami jelentősen megnehezíti az egyébként nem túl távoli országokba való kitoloncolást is, nem csak azokat a vizszoatérési műveleteket, amelyek a távol-keleti országokba irányulnak.

A kereskedelmi járatok igénybe vételével foganatosított kitoloncolás igen nagy felkészültséget igényel a végrehajtó állomány részéről, mert a műveletet „civil” környezetben, az utasforgalom rendjéhez igazodóan kell végrehajtani, és a tapasztalatok azt mutatják, hogy a légi jármű fedélzetén tartózkodó utasok idegenkednek a

---

<sup>3</sup> Balázs László: A visszafogadási egyezmények alkalmazásának tapasztalatai az Európai Unióban, illetve a hazai joggyakorlatban. Migráció és társadalom. 2012/2.  
Forrás: <http://rendeszet.hu/folyoirat/2012/2/visszafogad%C3%A1si-egyezm%C3%A9nyek-alkalmaz%C3%A1s%C3%A1nak-tapasztalatai-az-eur%C3%B3pai-uni%C3%B3ban-illetve-hazai>, (Letöltés ideje: 2016.08.14.)

hatósági jelenléttől, a kitoloncolás hatálya alatt álló külföldi állampolgár esetleges rendezavaró magatartása pedig fokozott ellenérzéseket ébreszt bennük.

Fontos tényező az is, hogy a végrehajtásban közreműködők a művelet során önálló döntési helyzetben vannak, az esetleg felmerülő problémákat a helyszínen kell megoldani, minden érdemi külső segítség nélkül. A kereskedelmi járatok igénybe vételével fogatosított kitoloncolások ügyészi felügyelete során szerzett tapasztalatok szerint a végrehajtásra minden esetben a fenti jogszabályi rendelkezések szem előtt tartásával került sor, a tárgyi és személyi feltételeket biztosították, a bánásmóddal összefüggő tilalmak megsértésére nem került sor. A végrehajtás hatálya alatt álló személyek a kitoloncolás módjával összefüggő panaszt nem terjesztettek elő, a végrehajtó állománnyal szemben kifogás nem merült fel.

A charter légi járatok igénybe vételével történő kitoloncolás végrehajtásának ügyész általi figyelemmel kísérésére első ízben 2012 decemberében került sor, amikor koszovói állampolgárok származási országba való kitoloncolását fogatosították a magyar hatóságok. Ilyen műveletre ezt megelőzően hosszú időn keresztül nem volt, ezért a kitoloncolás megszervezése és lebonyolítása lényegében új feladatot jelentett a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (a továbbiakban: BÁH), valamint a Rendőrség illetékes szervei számára. A visszatérési műveletet a célországig figyelemmel kíséző ügyész megállapításai szerint a kitoloncolás végrehajtása zökkenőmentesen történt a hazai hatóságok hatékony együttműködése mellett. A gyakorlati tapasztalatok a későbbiekben is megerősítették, hogy a művelethez a Liszt Ferenc repülőtér használaton kívüli I. termináljában megfelelően biztosíthatók azok a körülmények, amelyek a nagyobb számú kitoloncolt személy elhelyezéséhez szükségesek, mindamelllett, hogy az objektum a repülésbiztonsági és higiéniai feltételeknek is megfelel. Ma már elmondhatjuk, hogy ez a művelet jó alapul szolgált arra, hogy a későbbiekben Magyarország aktívan, kezdeményezően és egyenrangú partnerként vegyen részt a FRONTEX által koordinált műveletekben.

A nemzeti charter, illetve a FRONTEX által koordinált légi járat igénybe vételével fogatosított kitoloncolások törvényességének vizsgálata az egyetlen esetben sem tárt fel ügyészi intézkedésre okot adó körülményt. A kitoloncolás végrehajtását figyelemmel kíséző ügyészek megállapították, hogy az elhelyezési körülmények fejlesztése érdekében folyamatos intézkedések történtek (pl. dohányzó hely kijelölése, tájékoztató feliratok elhelyezése), a kitoloncolás hatálya alatt álló külföldi állampolgárok ételmezése és ivóvízzel való ellátása folyamatosan, a művelet minden szakaszában megfelelően biztosított volt.

A kitoloncolás fogatosítása során az egészségügyi személyzet rendelkezésre állt, a várakozás ideje alatt az anyanyelvi tolmácsolás biztosított volt. A műveletet figyelemmel kíséző ügyésznek a kitoloncolt személyek a végrehajtás módjával összefüggésben nem terjesztettek elő panaszt. Kiemelendő az is, hogy a FRONTEX által koordinált járatok esetében a műveletben részt vevő országok képviselői az értékelések során méltatták a magyar hatóságok tervező, koordináló és végrehajtó

tevékenységét. Jelendő az is, hogy a többnemzetiségű visszatérési műveletek figyelemmel kísérése során az eljáró ügyészek nem csak a magyar hatóságok részéről kaptak meg minden szükséges információt és támogatást, hanem a külföldi országokból érkező kitoloncolt személyek kísérését végző csoportok vezetői, illetve a FRONTEX jelenlévő képviselője is segítette az ügyész munkáját.

A kitoloncolás foganatosítása során ugyanakkor nem csak a már felhívott magyar jogszabályi rendelkezések hatályosulását kell biztosítani, hanem figyelemmel kell lenni a nemzetközi normákra és elvárásokra is. A kitoloncolás hatékony ellenőrzésnek biztosítása körében az Irányelv teljes egészében a tagállamokra bízva annak kidolgozását, hogy a visszatérési műveletek ellenőrzését milyen módon biztosítják, további részlet szabályokat vagy elvárásokat az európai normák nem közvetítenek. Ez részint kedvez annak, hogy a tagállamok a saját intézmény- és feltételrendszerüknek megfelelően szabályozzák a kitoloncolás ellenőrzését, ugyanakkor a tagállamok egymástól olykor lényegesen eltérően értelmezték az Irányelv rendelkezését, ami differenciált megoldásokat szült és a jogintézmény egységes érvényesülése ellen hatott. Az európai gyakorlat feltérképezését, egységesítését és intézményesítését célzó törekvések közül a bécsi székhelyű Nemzetközi Központ a Migrációs Politika Fejlesztéséért (International Centre for Migration Policy Development - ICMPD) és az Európai Visszatérési Alap közösségi allokációjából támogatott „Forced Return Monitoring (FReM) – Toloncok Monitoringja” projektje említendő elsőként. A projekt céljai között a visszatérési műveletek során végzendő monitor tevékenység elméleti alapjainak kidolgozása, az egyes tagországok gyakorlatának felmérése, a kitoloncolás ellenőrzésére vonatkozó iránymutatások kidolgozása, a monitor tevékenységet végzők kiválasztása, oktatása, képzése, valamint egy uniós szintű monitor kontingens létrehozása szerepelt.

A FReM projekt első szakasza 2013. szeptember 1-től 2015. október 31-ig tartott Ausztria, Bulgária, Görögország, Luxemburg, Málta, Portugália és Svájc és hazánk részvételével. A projektben a részes tagállamok képviselői – Magyarországról a kitoloncolás törvényességi felügyeletét ellátó ügyészek – vettek részt, ahol a megoszthaták egymással gyakorlati tapasztalataikat, valamint közreműködtek a visszatérési műveletek fejlesztését célzó iránymutatások kidolgozásában. A projekt tapasztalati is megerősítették, hogy visszatérési műveletek figyelemmel kísérése vonatkozó hazai szabályozás jól szolgálja a kitoloncolás törvényességének biztosítását, részint mert az ügyészi szervezet függetlensége szervezeti garanciát jelent, részint pedig a monitor tevékenységet végző ügyész hatékony intézkedési jogosítványokkal rendelkezik az esetleges jogsértések megelőzésére vagy megszüntetésére. Mindezen közben a projekt feltárta az egyes országok szemlélete és gyakorlata közötti különbségeket is, így például volt olyan vélemény is, hogy a monitor tevékenység csak a visszatérési művelet passzív megfigyelésére kell, hogy koncentráljon, anélkül, hogy a monitor személy a műveletben részt vevőkkel érdemi kommu-

nikációt folytasson. A hazai gyakorlat e körben aktivista szemléletű, a kitoloncolást figyelemmel kíséző ügyészek interaktív résztvevői a műveleteknek.

A FReM II. projekt 2016. szeptember 1-től indul, amelyben már Csehország, Észtország, Finnország, Litvánia, Hollandia és Svédország is részt vesz. A projekt célja az Irányelv alapján működő EU-s Visszatérési Rendszer kialakítása, a kitoloncolt személyek alapvető jogainak biztosítása független felügyeleti (monitor) szervek közreműködésével, a toloncolások felügyeletét végrehajtó hatóság tagjainak képzése, a monitor tevékenység szervezeti kereteinek megteremtése.

Mindezek mellett a kitoloncolás végrehajtása törvényessége – ide értve az emberi jogok maradéktalan tiszteletben tartását is – és annak hatékony felügyeletének biztosítása a Frontex, az Európai Ombudsman (FRA), valamint a Kínzást és az Embertelen vagy Megalázó Bánásmódot vagy Büntetést Megelőzésére Hivatott Európai Bizottság (CPT) tevékenységének is egyik meghatározó eleme. Az illegális migráció növekedése nyomán a Frontex, a CPT, a FRA, valamint a tagállamokban a kitoloncolás monitorozását végző szervek és szervezetek között elengedhetetlen a kapcsolatok szorosabbra fűzése, a kölcsönös együttműködés és tájékoztatás, a jó gyakorlatok megosztása, valamint a visszatérési műveletekben részt vevők képzésének biztosítása.

Az Európai Ombudsman céljai között szerepel a Frontex műveletek során az alapvető emberi jogok tiszteletben tartása, a témával foglalkozó szervezetek (ENSZ Menekültügyi Főbiztossága, FRA, civil szervezetek, stb.) közötti párbeszéd kialakítása, valamint az egyes országok ombudsmanjainak részvétele a Frontex által koordinált közös visszatérési műveletek (Joint Return Operation- JRO) során. Az Európai Ombudsman 2015-ben ajánlásokat tett a Frontex-nek a JRO megszervezésével és lebonyolításával kapcsolatban. Az ajánlásra is figyelemmel a Frontex kidolgozta az általa koordinált és légi úton foganatosított visszatérési műveletekre vonatkozó útmutatót (Guide for Joint Return Operations by Air coordinated by Frontex)<sup>4</sup>.

Az iránymutatás legfontosabb elemei közé tartozik, hogy nyilvánosságra hozták a JRO-k során tiltott kényszerítő eszközök listáját; a kitoloncolandó személyeket tájékoztatni kell a műveletről, alapvető jogaikról, jogorvoslati lehetőségeikről; külön figyelemmel lenni a különleges bánásmódot igénylő személyekre, úgy mint a terhes nők, a kisgyermekes családok, a gyermekek és a kísérő nélküli kiskorúak; a felügyeleti szerveket tájékoztassák a JRO-król; a felügyeleti szervek (monitorok) által készített jelentések küldjék meg a Frontex-nek (jelenleg csupán 1-2 tagállam teszi ezt meg, kötelező érvény hiányában); kényszerítő eszközök alkalmazására, valamint és az egészségügyi ellátásra vonatkozó szabályok egységesítése (Fit-to-fly adatlap).

A monitor tevékenység ellátása körében az útmutató 5.13. pontja tartalmaz iránymutatásokat. A Frontex kifejezetten ajánlja a törvényességi felügyeletet ellátó

<sup>4</sup> [http://frontex.europa.eu/assets/Publications/General/Guide\\_for\\_Joint\\_Return\\_Operations\\_by\\_Air\\_coordinated\\_by\\_Frontex.pdf](http://frontex.europa.eu/assets/Publications/General/Guide_for_Joint_Return_Operations_by_Air_coordinated_by_Frontex.pdf) (Letöltés ideje: 2016.08.12.)

személy részvételét a kitoloncolás kezdeti szakaszától egészen az átadás-átvételig. Kiemelést érdemel, hogy az elmúlt 10 évben Magyarország 23 alkalommal biztosított ügyészt a légi úton történő kitoloncolás figyelemmel kísérésére, ezzel a tagállamok közül Németország mögött a második ebben a rangsorban. Az útmutató azt is jó gyakorlatnak tartja, ha egyszerre több monitor is figyelemmel kíséri a műveletet. Erre egyébként már a gyakorlatban is sor került, amikor a visszatérési műveletet a finn ombudsmani hivatal és a magyar ügyészség által delegált monitor együtt kísérte figyelemmel. Monitor számára lehetővé kell tenni, hogy szabadon végezhesse a megfigyelő tevékenységet. Hozzáférést kell biztosítani számára minden releváns információhoz, beleértve a kitoloncolás hatálya alatt állók aktuális mentális és fizikai állapotára vonatkozó adatokat, kivéve azokat a bizalmas orvosi dokumentációkat, amelyek csak az egészségügyi személyzettel oszthatók meg. A monitor tevékenység során a műveletet figyelemmel kísérő ügyészek minden esetben azt tapasztalták, hogy a kitoloncolás végrehajtására vonatkozó valamennyi információ rendelkezésükre állt, úgy a magyar, mind a külföldi hatóságok a konstruktív együttműködés szellemében jártak el.

Kiemelkedően fontos kérdés a kényszerítő eszközök használata, ugyanakkor e körben nincs egységes szabályozás, az jelenleg a nemzeti szabályozás hatálya alá tartozik, de az útmutató egyértelműen tiltja a fegyverhasználatot és kezek hátra bilincselését. A tapasztalatok szerint JRO során az ún. „bodycuff – testbilincs” a legoptimálisabb kényszerítő eszköz, mivel alkalmazására – szükség esetén – egyszerűen és gyorsan kerülhet sor. A gyakorlatban egyébiránt a legtöbb problémát megfelelő kommunikációval kezelni lehet, így a JRO során kitoloncolt személyek 95%-ánál a repülőgépen nem alkalmaznak kényszert, ezt egyébként a hazai ellenőrzési tapasztalatok is alátámasztják; az ügyészek által figyelemmel kísért kitoloncolások során kényszerítő eszköz alkalmazására nem került sor. A vázlatosan ismertetett nemzetközi elvárásoknak a hazai átültetése helyet kell, hogy kapjon a hazai jogalkotási feladatok között, mert csak az uniós szinten is koherens jogrendszer biztosíthatja a migrációs helyzet hatékony kezelését.

#### 4. Összegzés

A fentiek rövid összegzéseként elmondható, hogy az illegális migráció korábban soha nem tapasztalt mértékű növekedése komoly kihívás elé állította a bevándorlási ügyekben illetékes valamennyi hatóságot és új feladatokat jelentett az ügyészség számára is. Az elmúlt másfél-két évre visszatekintve megállapítható, hogy mind a jogrendszer, mind pedig az intézményi struktúra fejlesztése érdekében tett intézkedések – ha nem is egyik napról a másikra – meghozták az eddig várt eredményeket, az illegális migrációval kapcsolatos hatósági eljárások során elrendelt személyi szabadságot korlátozó intézkedések végrehajtása alapvetően megfelelt a hazai és nemzetközi normáknak és elvárásoknak, kínzó, megalázó vagy más embertelen



bánásmódra utaló alapos panasz sem a kitoloncolást, sem pedig a fogvatartást végrehajtó állománnyal összefüggésben nem merült fel. Mindezek mellett ugyanakkor a jövőben is kiemelt figyelmet kell fordítani a jogszabályi környezet fejlesztésére, tovább kell erősíteni a nemzetközi kapcsolatokat, szélesíteni kell a hatóságok egymás közötti együttműködését és nagy hangsúlyt kell fektetni a szakemberek szakmai és nyelvi képzésére, mert csak a minden tekintetben jól működő intézményrendszer képes gyors és adekvát válaszokat adni az illegális migráció kihívásaira.



**Dr. Szép Árpád doktorjelölt**

*Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar*

## **A nemzetbiztonsági szempont erősödése a menedékjogi törvényben**

### **1. Bevezető**

A 2013-ban kezdődő és napjainkban is tartó migrációs válságra a magyar kormányzat több különböző intézkedéssel reagált; materiális, szervezeti és jogszabályi szinten egyaránt. Materiális szempontból kiemelésre érdemes, hogy elkészült az ország déli határszakaszain az ideiglenes biztonsági határzár, a kerítés; új befogadó intézmények nyíltak (a Menekültügyi Örzött Befogadó Központ legnagyobb befogadó kapacitású, kiskunhalasi telephelye, a Befogadó Állomás vámoszabadi és körmendi telephelye) míg mások (így a Befogadó Állomás debreceni és nagyfai telephelye) megszűntek. Szervezeti szinten megerősítésre került a menekültügyi hatóság állománya; új, határrendészeti feladatot ellátó szervezeti egység került felállításra a Rendőrségen belül, határrendészeti feladatok ellátására bevethetővé vált a Honvédség és megerősítésre került az új, migrációval kapcsolatos bűncselekmények ügyeiben eljáró szegedi bíróság állománya. A jogszabályok szintjén a büntetőjogon belül szigorúbban büntetendővé vált az embercsempészet és új büntetőjogi tényállások jelentek meg a határzárral kapcsolatban, valamint a gyors eljárások érdekében módosításra kerültek bizonyos eljárási szabályok is. A menekültügy területén egyebek mellett bevezetésre került a menekültügyi őrizet, a menekültügyi kiutasítás, a határon lefolytatott eljárás, a gyorsított eljárás és a migrációs válsághelyzet jogintézménye. Rövidültek az eljárási határidők, megszüntetésre került a hatósági eljárás két részre – előzetes vizsgálati és részletes vizsgálati szakaszra – osztottsága. Változott a biztonságos harmadik országra vonatkozó szabályozás, akárcsak a nemzetbiztonsági érdek érvényre juttatásának lehetősége. Jelen tanulmányban kifejezetten ez utóbbi jelenség vizsgálatát kívánom elvégezni.

A jogszabály-módosítások sorozatát jól érzékelteti, hogy a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX törvény (a továbbiakban: Met.) 15, a végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI.9.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Metvhr.) 2013. január 1-je óta e kézirat lezárásáig 13 alkalommal változott. A módosítások egy része kifejezetten a nemzetbiztonsági szempontok előtérbe helyezését, hangsúlyosabbá tételét célozta. Ezeket kívánom részletesen elemezni, kitérve a módosítások deklarált okaikra, valamint lehetséges hatásaikra egyaránt.

A vizsgálat kronológiai sorrendet követ, a Met. változásait fókuszba helyezve, taglalva mind az eljárási, mind az anyagi jogi kérdéseket. A nemzetközi, illetve európai uniós jogi kapcsolódásokat terjedelmi okok miatt külön nem tárgyalom,

csupán az egyes jogintézményeknél kerülnék említésre. Szintén terjedelmi okok és a tanulmány fókuszának megtartása érdekében – hiszen a Met. módosításai e kérdéseket nem érintették – nem ismertetem a nemzetbiztonsági okból minősített információk megismerhetőségére, és bírósági eljárások során történő megtámadhatóságára, sem az ún. kizáró okokra vonatkozó szabályokat.

A módosítások ismertetése és elemzése előtt azonban célszerű tisztázni, hogy melyek a hatóságok, illetve az állam részéről a nemzetbiztonsági okra való hivatkozás korlátai. Az 1966-os Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya<sup>1</sup> több alapjog kapcsán (pl. mozgásszabadság, tartózkodási hely megválasztásának szabadsága, ország-elhagyás szabadsága, bírósági tárgyalás nyilvánossága, vélemény-nyilvánítási jog, gyülekezési jog) is lehetővé tette a korlátozást, illetve a jogoktól való eltérést az állam biztonságának veszélyeztetettsége esetén. E korlátozások és eltérések értelmezésére készültek el 1984-ben a jogi kötőerővel nem rendelkező ún. Szirakúzai elvek, amelyek – egyebek mellett – a nemzetbiztonsági célú jogkorlátozások kereteit kívánták meghatározni. Ennek 29-32. pontjai szerint:

„29. A nemzetbiztonság csak akkor hivatkozható bizonyos jogok korlátozásának alapjaként, amikor e korlátozásokat a nemzet létének, területi integritásának, vagy politikai függetlenségének védelmére alkalmazzák erőszakkal, vagy azzal való fenyegetéssel szemben.

30. A nemzetbiztonság nem hivatkozható olyan korlátozások indokaként, amelyek a törvényes rendnek csupán helyi, vagy viszonylag elszigetelt fenyegetését kívánják megakadályozni.

31. A nemzetbiztonságot nem lehet kifogásként alkalmazni bizonytalan, vagy önkényes jogkorlátozásokra, és csak akkor hivatkozható, ha a visszaélésszerű használattal szemben a megfelelő garanciák és a hatékony jogorvoslat biztosított.<sup>2</sup>

32. A emberi jogok rendszeres megsértése aláássa a nemzetbiztonságot és veszélyeztetheti a nemzetközi békét és biztonságot. Az ilyen jogsértésért felelős állam nem hivatkozhat a nemzetbiztonságra olyan intézkedések, amelyek az ilyen jogsértésekkel szembeni ellenállás elnyomását célozzák, vagy a népességével szembeni elnyomó gyakorlat folytatásának igazolására.”

Ezek az elvek ugyan jogi kötőerővel nem rendelkeznek, azonban *soft-law*ként igenis érvényesülnek – az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) rendszeresen hivatkozik rájuk –, és később kötelező erejű jogértelmezés részévé váltak, tehát ténylegesen érvényre jutnak. Ahogy a Kúria menekültügyi joggyakor-

<sup>1</sup> Magyarországon kihirdette az 1976. évi 8. törvényerejű rendelet

<sup>2</sup> Lényegében ezt erősítette meg az Emberi Jogok Európai Bírósága a Chahal vs. Egyesült Királyság-ügyben (kérelem szám: 22414/93) 1996. november 15-én hozott ítéletének 131. pontjában is: „A Bíróság elismeri, hogy a bizalmas anyagok felhasználása elkerülhetetlen lehet, ha a nemzetbiztonság forog kockán. Ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy a nemzeti hatóságok megszabadulnának a nemzeti bíróságok hatékony ellenőrzésétől, amikor csak úgy ítélik meg, hogy nemzetbiztonság kockázat, vagy terrorizmus kerül szóba.” A Chahal-ügy azóta is következetes hivatkozási alapja az EJEB-nek a hasonló ügyekben.

lat-elemző csoportjának összegző véleménye több EJEB jogeset elemzése alapján is megállapította, „a nemzetbiztonsági okra hivatkozó hatóságnak nem szabad a fogalmat túlságosan kitágítania és konkrét tényeket kell prezentálnia, nem csupán általános állításokat.”<sup>3</sup>

A magyar jogban a fentiek érvényesülését elsősorban az teszi lehetővé, hogy a menekültügyi eljárásokban a nemzetbiztonsági szervek szakhatósági feladatot látnak el, így e feladatkörükben eljárva a szakhatóságokra vonatkozó, a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. év CXL. törvényben (a továbbiakban: Ket.) foglalt szabályok rájuk is kiterjednek.

## 2. Előzmények

Magyarország első menedékjogi törvénye, az 1997. évi CXXXIX. törvény, amely 1998. január 1-jén lépett hatályba, viszonylag szűkszavúan fogalmazott a menekültügyi eljárások során a nemzetbiztonsági szempontok érvényre juttatásával kapcsolatban. A jogszabály mind a menekült, mind a menedékes jogállás kapcsán kötelező elutasítási okként deklarálta azt, ha az érintett személy veszélyt jelent a nemzetbiztonságra (3. § (3) bekezdés b) pont, 4. § (1) bekezdés b) pont, 9. § b) pont), illetve státusz-visszavonási okként nevesítette, ha ilyen körülmény az elismerést követően merül fel, vagy derül ki (6. § (1) bekezdés c) pont; 11. § b) pont). Szervezeti szempontból szakhatóságként került kijelölésre a Nemzetbiztonsági Hivatal (37. §), eljárási szempontból pedig a nemzetbiztonsági szolgálatok feladatává tette a törvény, hogy közreműködjenek a menekültügyi hatóság gyors és megalapozott döntéshozatalában (30. § (1) bekezdés), ami elsősorban a szakhatósági feladatellátást foglalta magában. Nemzetbiztonsági és gyakorlati szempontból egyaránt fontos volt, hogy a törvény biztosította a nemzetbiztonsági szervek hozzáférését a menekültügyi nyilvántartásban kezelt adatokhoz (55. § (1) bekezdés).

Nem sokkal cizellálta jobban a jogszabályi kereteket a törvény végrehajtási rendelete a menekültügyi eljárás részletes szabályairól és a menedékesek okmányairól szóló 172/2001. (IX. 26.) Kormányrendelet sem. Ennek értelmében a menekültügyi hatóság a meghallgatást követően haladéktalanul, de legkésőbb 5 napon belül volt köteles megkeresni a Nemzetbiztonsági Hivatalt (23. § (1) bekezdés), ami szakhatósági állásfoglalását 45 napon belül küldte meg. E határidő egyszer 15 nappal meghosszabbítható volt (23. § (3) bekezdés), rövidített eljárásban azonban 5 napos határidő érvényesült (26. §).

A szabályozás kétségkívül logikusnak volt tekinthető abból a szempontból, hogy a szakhatóság megkeresését csupán a menekültügyi meghallgatást követően rendelte el, így a szakhatóság mind az általa tartott meghallgatás, mind az álláspontja ki-

<sup>3</sup> Kúria: Menekültügyi Joggyakorlat-elemző csoport; Összefoglaló vélemény; 2014. október 13.; 32. [http://www.lb.hu/sites/default/files/joggyak/menekultugyi\\_jecs\\_osszefoglalo\\_velemeney\\_2014okt20.pdf](http://www.lb.hu/sites/default/files/joggyak/menekultugyi_jecs_osszefoglalo_velemeney_2014okt20.pdf); (Letöltés ideje: 2016.07.15.)

alakítása során már építhetett a menekültügyi meghallgatáson elhangzottakra. Figyelemmel arra, hogy Magyarországon a menedékkérők jellemzően nem rendelkeznek személyazonosításra alkalmas okmánnyal, személyi adataik bemondás alapján kerülnek rögzítésre, a hatóságok rendelkezésére sokszor nem áll más információ, csupán a kérelmező által elmondottak. Ennek hiányában sem érdemi menekültügyi döntés, sem azt megalapozó szakhatósági vélemény nem igen adható.

Logikus volt a szabályozás abból a szempontból is, hogy a szakhatóságot nem terhelte az szükségesnél jobban. Már akkor is jellemző volt, hogy a kérelmezők az eljárás végét ki sem várva ismeretlen helyre távozzanak, sok esetben még a meghallgatásuk előtt. Nyilvánvalóan értelmetlen arra vonatkozóan állásfoglalást adni, hogy sérti-e az ország nemzetbiztonsági érdekeit annak a személynek a Magyarországon való tartózkodása, aki nincs itt. Rendkívül problémás volt ugyanakkor a gyors és hatékony eljárás lefolytatása szempontjából a szakhatósági állásfoglalás elkészítésére rendelkezésre álló viszonylag hosszú határidő, ami ráadásul az általános szabályok szerint nem számított bele az egyébként sem rövid eljárási határidőbe. Ez kifejezetten hozzájárult az eljárások elhúzódásához.

Tartalmi szempontból figyelemre méltó volt a menekültkénti elismerés elutasítására vonatkozó előírás, ha a kérelmezővel szemben nemzetbiztonsági kockázat merült fel. A 4. § (1) bekezdésének b) pontja értelmében „*Meg kell tagadni annak a külföldinek a menekültkénti elismerését, (...) akinek Magyarországon való tartózkodása, tevékenysége nemzetbiztonsági érdeket sért, amennyiben ez a vélelem a Genfi Egyezmény<sup>4</sup> 32. Cikk (2) bekezdése szerinti eljárás során megalapozottnak bizonyult*”. Egyrészt az elutasítási kötelezettség a nemzetbiztonsági érdek sérelméhez kapcsolódott, a veszélyeztetés önmagában nem volt elég, másrészt a genfi egyezmény hivatkozott szakasza nem az elismerés elutasításáról, hanem a menekült kiutasításáról rendelkezett. A menekültkénti elismerésből kizáró okokat a genfi egyezmény 1. cikkének D), E) és F) pontjai tartalmazzák, amelyekre az első magyar menedékjogi törvény 4. § a) pontja – nem pedig az említett b) pontja – utalt vissza.

Az ellentmondás miatt olyan értelmezés is lehetséges, miszerint a nemzetközi joggal, pontosabban a genfi egyezménnyel, nincs összhangban az olyan szabályozás vagy gyakorlat, amely a nemzetbiztonsági okot, kötelező elutasítási, tehát lényegében az elismerésből kizáró okként határozza meg. A hatósági gyakorlat azonban a magyar jogszabály szoros értelmezéséhez ragaszkodva a nemzetbiztonsági kockázatot kötelező elutasítási – illetve ha az elismerést követően derült ki, vagy merült fel – státusz-visszavonási okként kezelte. Ennek az elvi alapját a következő gondolatmenet képezte: a genfi egyezmény 32. cikke értelmében a nemzetbiztonságra veszélyt jelentő menekült kiutasítható, a 33. cikk értelmében még akkor is, ha a kiutasítás eredményeként élete, szabadsága veszélybe került. Ha a kiutasításra sor kerül, akkor kikerül az adott állam szuverenitása, és a területi menedékjog biztosításának

<sup>4</sup> A menekültek helyzetére vonatkozó 1951. évi július hó 28. napján elfogadott egyezmény (a továbbiakban: genfi egyezmény) Magyarországon kihirdette az 1989. évi 15. törvényerejű rendelet.

lehetősége alól – tehát adott országban nem lehet menekült. Minden különösebb erőfeszítés nélkül megállapítható tehát, hogy a genfi egyezménynek sosem volt célja védelmet nyújtani azok számára, akik veszélyt jelentenek a befogadó állam nemzetbiztonságára. E logika alapját azonban némileg kikezdte, hogy más nemzetközi kötelezettségek – elsősorban az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikkében foglalt kényszerű tilalma miatt – a genfi egyezmény 33. cikkében foglalt relatív tilalom abszolúttá vált, másrészt a gyakorlat során egyértelműen bebizonyosodott, hogy a kiutasításra vonatkozó döntés meghozatala nem szükségszerűen jár a külföldi tényleges eltávolításával. E problémák ellenére a későbbiekben mégis a fenti értelmezés nyert széleskörű elismerést.

### 3. A jelenlegi Met. hatályba lépése

A 2008. január 1-jén hatályba lépett Met. és Metvhr. számos változást hozott a magyar menekültügyi rendszerbe. Ami nem változott sem ekkor, sem a jogszabály későbbi módosításai során az, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok továbbra is hozzáférhetnek a menekültügyi nyilvántartásban kezelt adatokhoz.<sup>5</sup>

A tanulmány témája szempontjából legnagyobb jelentősége két módosításnak volt: egyrészt kétfázisúvá vált a hatósági eljárás; másrészt jogharmonizációs kötelezettség teljesítéseként – az ún. kvalifikációs irányelv<sup>6</sup> átültetéseként – megteremtésre került a kiegészítő védelem, az ún. oltalmazott jogállásnak.

A közigazgatási szakaszt az új jogszabály úgy változtatta kétfázisúvá, hogy mindkét fázisban ugyanaz a szerv ugyanazon a fokon jár el, csupán a vizsgálat köre tér el az egyes részekben. Az előzetes vizsgálati eljárásban került sor tipikusan a dublini eljárás lefolytatására – tehát annak meghatározására, hogy melyik tagállam a felelős a kérelem elbírálásáért –, valamint az elfogadhatatlanság megítélésére. Annak eldöntése, hogy a kérelmező jogosult-e nemzetközi védelemre, és ha igen, milyenre, az érdemi eljárásnak nevezett fázisra maradt.

A korábbi szabályozás gondolatiságának logikus folytatásaként a Nemzetbiztonsági Hivatal szakhatóságként történő bevonására csupán ez utóbbi szakaszban, egészen pontosan az érdemi eljárásra utalást követő munkanapon került sor.<sup>7</sup> Figyelemmel arra, hogy a kérelmező menekültügyi hatóság általi meghallgatása az előze-

<sup>5</sup> A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény (Met.) 87. § (1) bekezdés h) pont: „Az e fejezetben meghatározott nyilvántartásokból jogszabályban meghatározott feladataik ellátása céljából – törvényben meghatározott adatkörben – (...) a nemzetbiztonsági szolgálat, (...) igényelhetek adatot.”

<sup>6</sup> A TANÁCS 2004/83/EK IRÁNYELVE (2004. április 29.) a harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről és az e státuszok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról

<sup>7</sup> A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI.9.) Korm. rendelet (Metvhr.) 89. § (1) „A menekültügyi hatóság az érdemi eljárásra utaló végzés meghozatalát követő munkanapon megkeresi a szakhatóságot.”

tes vizsgálati szakban is kötelező, az érdemi szakban eljáró szakhatóság számára az eddigiekhez hasonlóan rendelkezésre állt a meghallgatási jegyzőkönyv, ami alapján el tudta dönteni, hogy a sajátos szempontjai alapján indokolt-e a kérelmező meghallgatása. Szintén a korábbi szabályozás köszönt vissza abban, hogy a szakhatóság számára rendelkezésre álló határidő negyvenöt nap volt, amely beszámított az eljárás teljes határidejébe (hiszen a szakhatósági eljárás folyása nem akadályozta annak, hogy a menekültügyi hatóság folytassa a tényállás-felderítést, csupán a döntése meghozatalával kell bevéárnia a szakhatóságot).

Az új Met-ben az oltalmazottkénti elismerés kizáró okai között kifejezetten megjelent a nemzetbiztonsági kockázat (15. § b) pont), azonban a menekültkénti elismerés akadályai között – eltérően a korábbi szabályozással – explicit módon nem jelent meg e szabály. Ebből *argumentum a contrario* le lehetett vonni olyan következtetést, hogy míg az oltalmazott (és menedékes) jogállásból ki voltak zárva azok, akik veszélyt jelentenek a nemzetbiztonságra, addig ilyen megszorítás nem érvényesül a menekült jogállás kapcsán. Az új jogszabály miniszteri indoklása sem tért ki a korábbi szabályozástól való eltérés okára.

A szabályozás maximálisan megfelelt a genfi egyezmény szigorú értelmezésének, hiszen ahogy láthattuk, a nemzetbiztonsági kockázat nem szerepel a nemzetközi szerződésben a menekültkénti elismerés kizáró okai között. Az új törvény ugyanakkor a jogharmonizáció mellett figyelmen kívül hagyta a kvalifikációs irányelv 13. cikk (4) bekezdés a) pontját, amelynek értelmében „*A tagállamok visszavonhatják, illetve megszüntethetik a menekült valamely kormányzati, közigazgatási, bírósági vagy kvázi-bírósági szerv által elismert jogállását, illetve megtagadhatják annak megújítását, amennyiben: (...) alaposan feltehető, hogy veszélyt jelent a tartózkodási helye szerinti tagállam biztonságára;*”. Logikusan felvetődik a kérdés, hogy ha egyszer a genfi egyezményben nem szerepel kizáró okként a nemzetbiztonsági kockázat, míg az uniós irányelv ezt kifejezetten lehetővé teszi, akkor ellentét áll-e fent a két jogi norma között? (Miközben az irányelv (3) preambulumbekkezdése alapvetően rögzítette, hogy „*A Genfi Egyezmény és a Jegyzőkönyv a menekültek védelmét szolgáló nemzetközi jogi rendszer sarokkövét képezi.*”)

A válasz egyértelmű nem. Nincs ellentmondás a genfi egyezmény és a kvalifikációs irányelv szabályai között. A genfi egyezmény, mint minden nemzetközi szerződés, értelmezés tárgyát képezheti. A már idézett 32. és 33. cikkek alapján egyértelműen leszögezhető, hogy a genfi egyezménynek sosem volt célja védelmet nyújtani azok számára, akik veszélyt jelentenek a befogadó ország biztonságára. A teleologikus értelmezés mellett a gyakorlati is ezt az értelmezést erősíti. A genfi egyezményt alkalmazó számos állam,<sup>8</sup> majd később az Európai Unió kvalifikációs

<sup>8</sup> A holland Bevándorlási és Honosítási Szolgálat honlapja: „*Az Ön kérelme elutasítható (...) Ön veszélyt jelent a közrendre, vagy a nemzetbiztonságra.*” <https://ind.nl/en/individuals/residence-wizard/asylum> (Letöltés ideje: 2016.06.19.).



irányelve is kifejezett elutasítási okként nevesítette a nemzetbiztonsági kockázatot, amely megerősítette ezt az értelmezést.

Az irányelv ugyanakkor nem kötelezettségként, hanem a tagállam lehetőségeként fogalmazta meg a nemzetbiztonsági kockázat miatti elutasítást. Olyan lehetőségként, amellyel a magyar jogalkotó látszólag nem kívánt élni. Ez a tény újabb érveként szolgált azon értelmezés mellett, amely szerint Magyarországon a nemzetbiztonságra veszélyt jelentő személyek is elismerhetők (voltak) menekültként. A menekültügyi hatóság joggyakorlata ugyanakkor az új jogszabály ellenére nem változott, továbbra is kötelező elutasítási okként tekintett a nemzetbiztonsági kockázatra. Ennek jogi megalapozottságát a következő levezetés szolgálta: a korábbi szabályozáshoz hasonlóan az új Met. szakhatóságként nevesítette a menekültügyi eljárásokban a Nemzetbiztonsági Hivatalt, amelynek állásfoglalása a Ket. vonatkozó szabályai értelmében kötötte az alapügyben eljáró menekültügyi hatóságot.<sup>9</sup> Ezzel az érveléssel állt szemben az a bírósági jogértelmezés, amely szerint a szakhatóság az elismerés kérdésében nem, csupán a nemzetbiztonsági kockázat tekintetében jogosult nyilatkozni. Tehát ha a Nemzetbiztonsági Hivatal állásfoglalásában azt mondta, hogy adott kérelmező veszélyt jelent Magyarország nemzetbiztonságára, akkor a menekültügyi hatóság nem mondhatta azt, hogy nem jelent veszélyt, azonban ez – kifejezett törvényi rendelkezés hiányában – nem képezhette akadályát a menekültkénti elismerésnek.

#### 4. Szervezeti és eljárási változások 2010-ben

A fenti, alapvetően jogértelmezési problémát kísérelte meg orvosolni a Metvhr. 2010. december 24-től hatályos módosítása. A jogszabály új 7/A. §-sal egészült ki, amelynek (2) bekezdése értelmében „*A menekültügyi hatóság a genfi egyezmény alkalmazhatóságát csak abban az esetben állapíthatja meg, ha a szakhatóság a*

---

A svéd Menedékjogi törvény (2005:716) 5. fejezet: „*A menekültek és más védelemben részesült személyek Svédországban tartózkodási engedélyre jogosultak. A tartózkodási engedély ugyanakkor megtagadható a 4. fejezet 1. szekciójára szerinti menekültektől, (...) nemzetbiztonsági okból.*”

A svéd Kormány honlapja:

[http://www.government.se/contentassets/784b3d7be3a54a0185f284bbb2683055/aliens-act-2005\\_716.pdf](http://www.government.se/contentassets/784b3d7be3a54a0185f284bbb2683055/aliens-act-2005_716.pdf); (Letöltés ideje: 2016.07.19.)

A cseh menekültügyi törvény (325/1999) a menekültkénti elutasítás okai között nem sorolja fel a nemzetbiztonságot, ugyanakkor a 17. cikk (1) bekezdésének j) pontja alapján a jogállás kötelező visszavonásáról rendelkezik, ha az elismert menekültről megalapozottan feltételezhető, hogy veszélyt jelent a nemzetbiztonságra. A cseh Belügyminisztérium honlapja: <http://www.mvcr.cz/mvcren/article/asylum-migration-integration-asylum.aspx>; (Letöltés ideje: 2016.06.19.)

<sup>9</sup> A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (Ket.) 44. § (1) bekezdés első mondat: „*Törvény vagy kormányrendelet az ügyben érdemi döntésre jogosult hatóság számára előírhatja, hogy az ott meghatározott szakkérdésben más hatóság (a továbbiakban: szakhatóság) kötelező állásfoglalását kell beszereznie.*”

*külföldi menekültkénti elismerésével szemben kifogást nem emel.*” Ugyanettől a dátumtól a szakhatóság „személye” is változott, hiszen időközben felállításra került a Terrorelhárítási Központ, amely az Alkotmányvédelmi Hivatallal (a korábbi Nemzetbiztonsági Hivatallal) együtt látja el a feladatot. A téma szempontjából azonban nem a szervezeti struktúra változása jelentette a sarkalatos kérdést. Szerencsétlen módon az új jogszabályhely, amely általános érvennyel kívánta megfogalmazni a nemzetbiztonsági kockázat esetén kötelező elutasítást, a szakasz (2) bekezdésébe került, miközben az (1) bekezdés a menekültkénti elismerés egy ritka és speciális formájáról, az áttelepítés eredményeként elismertekről rendelkezett.

Ez azonban azzal járt, hogy megnyitotta a lehetőséget egy olyan rendszertani értelmezés előtt, amely szerint a nemzetbiztonsági kockázat továbbra is csak azokban az esetekben akadály a menekültkénti elismerésnek, ha Magyarország az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága, vagy az Európai Unió más tagállama által már menekültként elismert személyt kíván áttelepíteni és védelemben részesíteni. Az egyes jogértelmezések közötti „frontvonalak” megmerevedni látszottak, szerencsére azonban éveken keresztül meglehetősen kevés olyan ügy merült fel, amely nemzetbiztonsági kockázatot hordozott volna magában.

Időközben azonban zajlott a Közös Európai Menekültügyi Rendszer második fázisának megteremtése, amelynek eredményeként 2011-ben elkészült az átdolgozott kvalifikációs irányelv,<sup>10</sup> 2013-ban pedig az átdolgozott befogadási<sup>11</sup> és az átdolgozott eljárási irányelv<sup>12</sup> is.

## **5. 2013-as módosítások – a menekültügyi őrizet megteremtése; okmányok**

2012 végén az Emberi Jogok Európai Bíróságának döntései eredményeként a magyar idegenrendészeti hatóság felhagyott azzal a gyakorlattal, hogy területen maradási joggal rendelkező menedékkérőket vett kiutasítási célú őrizetbe, miközben a kiutasító döntés végrehajtását felfüggesztette a menekültügyi eljárás végéig. Részben ennek is köszönhetően a korábbi időszakokhoz képest 2013 első felében radikálisan megemelkedett a Magyarországon menedéket kérő személyek száma,<sup>13</sup> így rekordgyorsasággal kerültek átültetésre az átdolgozott befogadási irányelvnek az őrizetre vonatkozó szabályai.

<sup>10</sup> AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2011/95/EU IRÁNYELVE (2011. december 13.) a harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról (átdolgozás)

<sup>11</sup> AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2013/33/EU IRÁNYELVE (2013. június 26.) a nemzetközi védelmet kérelmezők befogadására vonatkozó szabályok megállapításáról (átdolgozás)

<sup>12</sup> AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2013/32/EU IRÁNYELVE (2013. június 26.) a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról (átdolgozás)

<sup>13</sup> 2013 első felében több mint 11.000 fő kért Magyarországon menedéket, míg 2012-ben az egész éves adat nem érte el a 2200-at. Adatok forrása: Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal

E tanulmány témája szempontjából a legfontosabb rendelkezés az irányelv 8. cikk (3) bekezdésének e) pontja, amelynek értelmében – egyéb feltételek fennállása mellett – a területen maradási joggal rendelkező menedékkérő őrizetbe vehető, ha azt a nemzetbiztonság vagy a közrend védelme szükségessé teszi. E szabály került átültetésre 2013. július 1-jei hatályba lépéssel a Met. új, 31/A. § (1) bekezdés d) pontjának első fordulatóba.

Az irányelv – és az azon alapuló magyar szabályozás – összhangban áll az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságnak a menedékkérők őrizetére vonatkozó iránymutatásában foglaltakkal. Az iránymutatás legutóbbi 2012-es változata a következőket tartalmazza a témában: *Őrizetbe vehető az, aki nemzetbiztonsági fenyegetést jelent. Bár annak megítélése, hogy mi minősül nemzetbiztonsági fenyegetésnek, alapvetően a kormány hatáskörébe tartozik, az ezzel kapcsolatos intézkedéseknek (például az őrizetbevételnek) összhangban kell lenniük a jelen Iránymutatásban foglalt normákkal, különösen a fogvatartás szükségessége, a fenyegetés mértékével való arányossága, diszkriminációmentessége, valamint bírói ellenőrzése tekintetében.*<sup>14</sup>

A Kúria által felállított menekültügyi joggyakorlat-elemző csoport 2014. október 13-án kiadott összefoglaló véleményében megállapítja, hogy az őrizet nemzetbiztonsági (...) szükségességét és esetleges fenntartását a bírósági szak ténye nem érinti, tehát az őrizet ilyen esetben akkor is fenntartható, ha a hatósági eljárás már befejeződött.<sup>15</sup> Fontos azonban leszögezni, hogy önmagában a nemzetbiztonsági kockázat még nem elegendő az őrizet elrendeléséhez, ahhoz szükséges az is, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményének<sup>16</sup> 5. cikkében 1. bekezdésében foglalt okok valamelyike – a téma jellegéből fakadóan jellemzően az f) pont – is fennálljon.<sup>17</sup>

<sup>14</sup> ENSZ Menekültügyi Főbiztosság: Fogvatartás: iránymutatás; 2012; 19.; [http://www.unhcr-centraleurope.org/\\_assets/files/content/what\\_we\\_do/pdf\\_hu/detention/UNHCR-fogvatartasi-iranyelvek\\_2012.pdf](http://www.unhcr-centraleurope.org/_assets/files/content/what_we_do/pdf_hu/detention/UNHCR-fogvatartasi-iranyelvek_2012.pdf); (Letöltés ideje: 2016.06.15.)

<sup>15</sup> Kúria: Menekültügyi Joggyakorlat-elemző csoport; Összefoglaló vélemény; 2014. október 13.; 64. [http://www.lb.hu/sites/default/files/joggyak/menekultugyi\\_jecs\\_osszefoglalo\\_velemeny\\_2014okt20.pdf](http://www.lb.hu/sites/default/files/joggyak/menekultugyi_jecs_osszefoglalo_velemeny_2014okt20.pdf); (Letöltés ideje: 2016.07.15.)

<sup>16</sup> Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény; Magyarországon kihirdette a 1993. évi XXXI. törvény

<sup>17</sup> „5. cikk 1. Mindenkinek joga van a szabadságra és a személyi biztonságra. Szabadságától senkit sem lehet megfosztani, kivéve az alábbi esetekben és a törvényben meghatározott eljárás útján:

- a) törvényes őrizetben tartás az illetékes bíróság által történt elítélést követően;
- b) olyan személy törvényes letartóztatása vagy őrizetbe vétele, aki nem tesz eleget a bíróság törvényes rendelkezésének, illetőleg a törvény által megállapított kötelezettség teljesítésének biztosítása céljából történő letartóztatás vagy őrizetbe vétel;
- c) törvényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel abból a célból, hogy e bűncselekmény elkövetése alapos gyanúja miatt az illetékes hatóság elé állítsák vagy amikor ésszerű oknál fogva szükséges, hogy megakadályozzák bűncselekmény elkövetésében vagy annak elkövetése után a szökésben;
- d) a kiskorú őrizetbe vétele törvényes rendelkezés alapján nevelési felügyelet céljából vagy törvényes őrizetben tartása az illetékes hatóság elé állítás céljából;
- e) törvényes őrizetbe vétel fertőző betegségek terjedésének megakadályozása céljából, valamint elmebeteg, alkoholista, kábítószer-élvezők vagy csavargók őrizetbe vétele;

Ezt az Emberi Jogok Európai Bírósága egyértelműen leszögezte: „A Bíróság nem fogadja el a kormány érvét, amely szerint az 5. Cikk 1. §-a az egyén szabadsághoz való joga és a lakosságát terroristafenyegetéssel szemben védelmezni törekvő állam érdekei közötti mérlegelést tesz lehetővé. Ez az érv összeegyeztethetetlen a Bíróság f) ponttal kapcsolatos ítélkezési gyakorlatával és azzal az elvvel, hogy az a)–f) pontok kimerítő jelleggel tartalmazzák a kivételek felsorolását, és e kivételek csupán megszorító értelmezés mellett egyeztethetők össze az 5. Cikk céljaival. Ha az őrizet a Bíróság értelmezése szerint nem illeszthető be e pontok valamelyike alá, akkor oda arra hivatkozva sem lehet beerőltetni, hogy az állam és a fogvatartott személy érdekeit egymással szemben mérlegelni kell.”<sup>18</sup>

A nemzetbiztonsági okból elrendelt őrizetbe vételt képest kisebb jelentőségű – az ugyancsak 2013. július 1-jétől hatályos – módosítás, miszerint nemzetbiztonsági okból megtagadható a menekült és az oltalmazott számára úti okmány kiállítását.<sup>19</sup> E szabály csupán a magyar jogban számított újnak, hiszen a menekültek esetében a felhatalmazást már a genfi egyezmény is biztosította,<sup>20</sup> és a kvalifikációs irányelv is visszautalt rá, a kiegészítő védelemben részesített személyek kapcsán pedig hasonló szabályozást irányzott elő.<sup>21</sup> Egészen 2013-ig azonban a magyar jogalkotó nem kívánt élni e felhatalmazással.

Jogosan merül fel a kérdés, hogy mi szükség lehet erre a szabályra, ha a nemzetbiztonsági kockázat egyébként is státusz-visszavonási ok, és ha sor kerül a visszavonásra, akkor az érintett személy már nem is lesz jogosult úti okmányra? Ennek alapvetően két magyarázata lehet: egyrészt előfordulhat, hogy a nemzetközi védelemben részesített személy itt-tartózkodása nem sért nemzetbiztonsági érdeket, a külföldre utazása azonban már ezzel járna. Ilyenkor indokolt a státusz fenntartása mellett megtagadni az okmány kiállítását. Másrészt az elismerést követően is kiderülhet, vagy felmerülhet kizáró ok, és ugyan megindul a státusz-visszavonási eljárás, ám az jogerősen még nem fejeződik be, amikor a nemzetközi védelemben ré-

---

f) törvényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel az országba való jogtalan belépés megakadályozása céljából vagy olyan személy törvényes letartóztatása vagy őrizetbe vétele, aki ellen intézkedés van folyamatban kiutasítása vagy kiadatása céljából.”

<sup>18</sup> A. és mások vs. Egyesült Királyság-ügyben (3455/05. számú kérelem) 2009. február 19-én kelt ítélet 171. pontja; <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-139632>; letöltés ideje: 2016. június 18.

<sup>19</sup> Met. 10. § (3) bekezdés a) pont és 17. § (2) bekezdés

<sup>20</sup> Genfi egyezmény 28. cikk 1. bekezdés első mondat: „A Szerződő Államok a területükön jogszerűen tartózkodó menekültek részére külföldre utazás céljából útiokmányt állítanak ki, hacsak nyomós alambiztonsági vagy közrendi okok mást nem követelnek;”

<sup>21</sup> Kvalifikációs irányelv 25. cikk: „(1) A tagállamok a menekült jogállásúként elismert személyek részére, a saját területükön kívülre történő utazás céljából a Genfi Egyezmény mellékletében meghatározott formájú útiokmányokat állítanak ki, kivéve, amennyiben ennek nyomós nemzetbiztonsági vagy közrendi okok ellentmondanak.

(2) A tagállamok legalább olyan esetekben, amikor nyomós humanitárius okokból egy másik államban való tartózkodásuk válik szükségessé, az utazásukat lehetővé tevő okmányokat állítanak ki a kiegészítő védelemben részesített olyan személyek részére, akik nem kaphatnak nemzeti útlevelet, kivéve, amennyiben ennek nyomós nemzetbiztonsági vagy közrendi okok ellentmondanak.”

szesített személy úti okmányt igényel. E szabály nélkül az úti okmány kiállítására az esetlegesen megállapított nemzetbiztonsági kockázat ellenére is jogosult lenne mindaddig, amíg a nemzetközi védelem végső – jogorvoslattal tovább nem támadható – döntéssel visszavonásra nem kerül.

Figyelemmel a megállapíthatóan nemzetbiztonsági kockázatot jelentő menedékkérők alacsony számára, valamint a jogintézmény viszonylagos újszerűségére, még nem került sor ilyen okból okmánykiállítás megtagadására.<sup>22</sup>

## 6. 2015-ös módosítások – a jelenlegi helyzet

A nemzetbiztonsági szempontok érvényre juttatása kapcsán a 2015. augusztus 1-jén hatályba lépett módosítás tekinthető a legjelentősebbnek, hiszen mind eljárási, mind tartalmi kérdésekben egyaránt alapvető változásokat hozott. A módosítás eltörölte a hatósági eljárás mesterséges kettéválasztását, egységes eljárás keretében kerül sor valamennyi releváns szempont vizsgálatára. Ennek eredményeként a szakhatóságok újra valamennyi ügyben eljárási kötelezettséggel bírnak, az alapügyben eljáró menekültügyi hatóság a kérelem benyújtását követő napon felkéri a szakhatóságokat állásfoglalásuk kialakítására.<sup>23</sup> Mivel évek óta az a jellemző, hogy a kérelmezők jelentős része az eljárás elején ismeretlen helyre távozik, és emiatt ügyük nem került részletes vizsgálati szakba, a szakhatósági eljárás a módosítás hatályba lépéséig csupán a kérelmek kisebbik részét, 15-20%-át – egyes időszakokban még kisebb hányadát – érintette. A módosítás eredményeként a szakhatósági ügyteher sokszorosára nőtt.

A megnövekedett ügyteher kezelése érdekében mindkét szakhatóság élt a Ket. által biztosított, jogszerű hallgatás lehetőségével, amelynek értelmében, ha határidőn belül nem küldi meg az állásfoglalását, azt megadottnak kell tekinteni.<sup>24</sup> E gyakorlat bevezetését különösen indokolta a szakhatósági eljárás határidejének további csökkentése. A Met. hatályba lépésekor a szakhatósági eljárás időtartama 45 nap volt, amely nem volt meghosszabbítható, ám az érdemi eljárás időtartamába beleszámított. 2010-ben e szabály hatályon kívül helyezésre került, így a Ket. általános szabályai léptek életbe, miszerint a szakhatósági eljárás határideje 15 nap, ami egyszer 15 nappal meghosszabbítható, ugyanakkor az alapeljárás határidejébe nem számít bele. 2015. augusztus 1-jével ez annyiban módosult, hogy a 15 napos határidő 8 napra rövidült, és az általános szabályok miatt a meghosszabbítás időtartama is ehhez

<sup>22</sup> A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal erre vonatkozóan statisztikai adatgyűjtést nem folytat, a megállapítás szakértői becslésen alapul.

<sup>23</sup> Metvhr. 64/A. § (1) bekezdés: „A menekültügyi hatóság az elismerés iránti kérelem rögzítését követő munkanapon megkeresi a szakhatóságot.”

<sup>24</sup> Ket. 71. § (2) bekezdés b) pontja: „Törvény vagy kormányrendelet eltérő rendelkezése hiányában, ha az ügyfél kérelme jog megszerzésére irányul és ellenérdekű ügyfél az első fokú eljárásban nem vett részt, (...) a szakhatóság hozzájárulását megadottnak kell tekinteni, ha a szakhatóság az előírt határidőn belül nem ad ki állásfoglalást.”

igazodóan 8 napra változott. Ez utóbbi lehetőség azonban csupán rövid ideig élt, a Ket. 2016. január 1-jei módosítása általánosan hatályon kívül helyezte a szakhatósági eljárás határidejének meghosszabbítására vonatkozó lehetőséget.<sup>25</sup>

Ennek megfelelően a szakhatóságoknak jelenleg ügyek ezreiben, tízezreiben kellene a Met. 57. §-a alapján legfeljebb 8 napon belül megalapozott állásfoglalást kiadni arról, hogy adott kérelmező veszélyt jelent-e a nemzetbiztonságra úgy, hogy a kérelmezőt esetleg egyetlen hatóság sem hallgatta meg, a személyes adatok bemondás alapján – és sok esetben hiányosan – rögzítettek, ráadásul a kérelmező már rég ismeretlen helyen (valamelyik Nyugat-, vagy Észak-európai tagállamban) tartózkodik. Ennek az értelme erősen megkérdőjelezhető. *De lege ferenda* megfontolandó lenne a 2008 előttihez hasonló szabályozás bevezetése, amelynek értelmében a szakhatóságok bevonására csupán akkor kerülne sor, ha a menekültügyi hatóság a kérelmezőt már meghallgatta.

Figyelemmel arra, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok a vonatkozó adatkezelési szabályok alapján hozzáférhetnek a menekültügyi nyilvántartásokban tárolt adatokhoz (így az egyetlen megbízható adathoz: az ujjnyomathoz is),<sup>26</sup> ez nem jelentene biztonsági kockázatot, vagy a jelenleginél kevésbé alapos szakhatósági eljárást. Hasonlóan indokolt lenne a legalább 8 nappal történő meghosszabbítás lehetőségét biztosítani a speciális jogszabálynak minősülő Met-ben, hiszen adódhat olyan helyzet, hogy alaposabb nemzetbiztonsági vizsgálat szükséges, indokolt a kérelmező meghallgatása, de nem sikerül időben megfelelő tolmácsot szerezni stb., ugyanakkor a határidő-mulasztás esetén az engedélyt megadottnak kell tekinteni.

A jogszabály másik, a téma szempontjából is jelentős módosítása az átdolgozott eljárási irányelvnek a gyorsított eljárásra vonatkozó szabályainak az átültetése volt.<sup>27</sup> Ezekben az esetkörökben az uniós jogalkotó felhatalmazta a tagállamokat,

<sup>25</sup> A jogszabály-módosítás kapcsán az ehhez fűzött lakonikus indokolás arra nem tért ki, hogy a sokszorosára növekedő ügyteher mellett hogyan lehet ugyanazt a feladatot azonos hatékonysággal el látni töredék idő alatt úgy, hogy a kérelmező kapcsán jellemzően még a meghallgatási jegyzőkönyv sem áll a szakhatóság rendelkezésére. Indoklás: „A szakhatósági eljárás idejének csökkentése a menekülteljárások idejének csökkentését eredményezi.” Forrás: <http://www.parlament.hu/irom40/05416/05416.pdf> (Letöltés ideje: 2016.06.17.)

<sup>26</sup> Met. 83. § (1) bekezdés c) pontja: „A menekültügyi nyilvántartás az e törvény hatálya alá tartozó személy következő adatait tartalmazza: (...) a tizennégy éven felüli ujjnyomatát;”  
Metvhr. 64/A. § (2) bekezdés: „A megkeresésben a menekültügyi hatóság a szakhatóság részére továbbítja a kérelmező menekültügyi nyilvántartásban kezelt adatait. A szakhatóság megkeresésére a menekültügyi hatóság a kérelemhez csatolt okiratokba betekintést biztosít.”

Met. 87. § (1) bekezdés d) pont: „Az e fejezetben meghatározott nyilvántartásokból jogszabályban meghatározott feladataik ellátása céljából – törvényben meghatározott adatkörben – (...) a nemzetbiztonsági szolgálat;”

<sup>27</sup> Átdolgozott eljárási irányelv 31. cikk (8) bekezdés j) pont: „A tagállamok elrendelhetik, hogy a II. fejezet alapelveivel és garanciáival összhangban a vizsgálati eljárásokat a 43. cikkel összhangban gyorsítva és/vagy a határon és/vagy a tranzitónában folytassák le, ha (...) a kérelmező súlyos okokból veszélyt jelenthet a tagállam nemzetbiztonságára vagy közrendjére; vagy a kérelmezőt a

hogy az általánosnál rövidebb határidőket érvényesítsenek. A rövidebb határidő tehát elsősorban nem a hatóságra nézve telepít kötelezettséget az eljárás gyorsabb befejezésére, hanem a kérelmező jogait korlátozza akként, hogy rövidül a kérelmüket alátámasztó bizonyítékok beszerzésére és becsatolására rendelkezésükre álló időtartam, ami negatívan befolyásolhatja eljárásuk kimenetelét. (Nyilván e rendelkezés elsősorban ott alkalmas a cél elérésére, ahol a kérelmező nemzetközi védelmet kapni és maradni akar, és nem csupán arra használja a menedékkérelem lehetőségét, hogy az enyhébb jogkorlátozást kihasználva illegálisan továbbtűzzon.) Ennek megfelelően az, hogy egy kérelmet a hatóság gyorsított eljárásban bírál el, nem szükségszerűen jelenti azt, hogy elutasító döntést fog hozni (még ha ez is a tipikus kimenetel). Az eljárási irányelvi szabályt csaknem szó szerint átvéve a Met. 51. § (7) bekezdésének j) pontja értelmében: „*A kérelem gyorsított eljárásban dönthető el, ha a kérelmező (...) súlyos okból veszélyt jelenthet Magyarország nemzetbiztonságára (...)*”.

Tekintettel arra, hogy a nemzetbiztonsági kockázat – akárcsak a többi, gyorsított eljárásra okot adó körülmény – nem feltétlenül ismert a menekültügyi hatóság számára a kérelem benyújtásának időpontjában, a gyorsított eljárás rövidebb határidejének kezdő időpontja az, amikor a menekültügyi hatóság tudomást szerez a konkrét okról, jelen esetben a nemzetbiztonsági kockázat fennállásáról. A módosítás mind ezen felül rendezte a régóta húzódó jogértelmezési vitát és egyértelműen elutasítási okként definiálta a nemzetbiztonsági kockázatot. A Met. 8. (4) bekezdése alapján „*nem lehet menekültként elismerni azt a külföldit, akinek Magyarország területén való tartózkodása a nemzetbiztonságot veszélyezteti.*”

A rendelkezés jogalapja az átdolgozott kvalifikációs irányelv 14. cikk (4)-(5) bekezdéseiben található szabály,<sup>28</sup> amely ugyan nem kötelezi a tagállamokat, csak lehetőséget teremt az elutasító döntés meghozatalára, az átültetés során a magyar jogalkotó a szigorúbb megoldást választotta és a menekültügyi hatóság köteleességévé tette ilyen ügyekben a kérelem elutasítását.

A fentiekhez képest nem jelent érdemi változtatást, csupán a joggyakorlatot egyszerűsíti, hogy a jogszabály-módosítás során az átdolgozott kvalifikációs irányelv (31) preambulum-bekezdésére alapozottan a Met. 8 §-a (3) bekezdése az ENSZ céljaival és elveivel ellentétes cselekedetként definiálja a terrorcselekményt, a terro-

---

*nemzeti jogszabályokban meghatározott komoly közbiztonsági vagy közrendvédelmi okokból kitoloncolták.*”

<sup>28</sup> Átdolgozott kvalifikációs irányelv 14. cikk: „(4) A tagállamok visszavonhatják, illetve megszüntethetik a menekült valamely kormányzati, közigazgatási, bírósági vagy kvázibírósági szerv által elismert jogállását, illetve megtagadhatják annak megújítását, amennyiben:

a) alaposan feltehető, hogy veszélyt jelent a tartózkodási helye szerinti tagállam biztonságára;

b) különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítéléséből fakadóan veszélyt jelent az érintett tagállam társadalmára.

(5) A (4) bekezdésben említett esetekben a tagállamok határozhatnak úgy, hogy nem ismerik el a menekültjogállást, amennyiben még nem született arról határozat.”

rizmus finanszírozását, valamint az ezekre való felbujtást. E tekintetben a gyakorlat az elmúlt évek során következetesnek volt tekinthető mind a hatósági, mind a bírósági jogértelmezésben.

## 7. Összegzés

A fentiekben részletezett jogfejlődés eredményeként a nemzetbiztonsági szempontok egyre következetesebben érvényre jutottak a menedékjogi jogszabályok módosítása során. Amennyiben a szakhatóságként eljáró szervek nemzetbiztonsági kockázatot észlelnek valamely kérelmező kapcsán, amint erről értesítik a menekültügyi hatóságot, ezen az alapon elrendelhetővé válik a menekültügyi őrizet, az eljárás gyorsítottan folytatható le, és a kérelem kötelezően elutasítandó mind a menekültként, mind az oltalmazottként történő elutasítás szempontjából. Ha a nemzetbiztonsági kockázat egy már nemzetközi védelemben részesített személlyel szemben merül fel, és erről a szakhatóság értesíti a menekültügyi hatóságot, úgy a jogállás visszavonására irányuló eljárás indult, továbbá megtagadható az úti okmány kiállítása az egyébként arra jogosult menekültnek, vagy oltalmazottnak.

A jelenlegi jogszabályi környezet a nemzetbiztonsági kockázat értékelése kapcsán teljes egészében összhangban állónak tekinthető mind a nemzetközi jogi kötelezettségekkel (elsősorban a genfi egyezményel), mind az uniós előírásokkal. A gyakorlati szempontok – végletekig formalizált eljárásokban, értelmetlen szakhatósági állásfoglalások jogszerű hallgatással történő „kiadása” – azonban indokolhatják a jogszabály pontosítását. Megfontolandó e tekintetben visszatérni a 2008 előtt érvényben lévő szabályozáshoz, amelynek során a szakhatóság(ok), csupán a kérelmező meghallgatását követően kerülnek bevonásra, így állásfoglalásuk kiállítása során érdemi – még ha sokszor megkérdőjelezhető hitelességű – információkra támaszkodhatnak. És nem pusztán kitalált személyes adatok alapján kellene állásfoglalást adniuk rég ismeretlen helyen lévő személyekkel kapcsolatban.

Egy ilyen módosítás nem csökkentené a nemzetbiztonsági szűrések jelenlegi hatékonyságát, hiszen a menekültügyi eljárásokban közreműködő szervek továbbra is hozzáférnének a menekültügyi nyilvántartásokban elérhető adatokhoz.



**Dr. Töttös Ágnes PhD. migrációs szakreferens**

*Belügyminisztérium*

*Európai Együttműködési Főosztály*

## **A névházasság jelensége és az ellene való fellépés Magyarországon és az Európai Unióban**

### **1. Bevezető gondolatok a névházasság jelenségéről**

*„A mobilitás lehetőségével élő uniós polgárok, akik igazán az uniós jogra támaszkodnak, teljes körűen élvezik az uniós szabályok védelmét. Ugyanakkor – akárcsak a jog bármely területén – lesznek olyan esetek, amikor bizonyos egyének megpróbálnak visszaélni a szabad mozgás előnyeivel annak érdekében, hogy megkerüljék a nemzeti bevándorlási szabályokat. A mozgás szabadságához való joggal való visszaélés az uniós polgárok ezen alapvető jogát sérti. Az ilyen visszaélések hatékony kezelése ezért alapvetően szükséges a jog érvényesítéséhez.”<sup>1</sup>*

A szabad mozgás és tartózkodás joga tehát sosem volt korlátlan, sőt, a tagállamoknak kötelességük is fellépni minden, e jog visszaélésszerű gyakorlásával szemben.<sup>2</sup> E korlátozás elsődleges célja pedig nem maga a visszaélés szankcionálása, hanem a visszaélések abból a célból történő visszaszorítása, hogy a joggal jóhiszeműen élő uniós polgárok és családtagjaik mobilitása a legteljesebb módon tudja pozitív hatásait kifejteni mind a migráns, mind az érintett tagállamok szempontjából. Az Unión belüli mobilitás uniós szabályrendszere ugyanis feltételezi a tagállamok egymásba vetett bizalmát, és azt a célt, hogy a mobilitás fokozása kölcsönös előnyökkel jár az érintettek számára. Amennyiben ez a bizalom a visszaélések eredményeképp megbomlik, úgy veszélyt jelent a teljes szabályrendszer egységes és hatékony érvényesülésére.

---

<sup>1</sup> A nemzeti hatóságok támogatása a szabad mozgás jogával való visszaéléssel szembeni küzdelemben: Kézikönyv az uniós polgárok és a harmadik országbeli polgárok közötti érdekházasságok kérdésének az uniós polgárok szabad mozgására vonatkozó uniós jog összefüggésében való kezeléséről, COM(2014) 604 végleges, I. pont

<sup>2</sup> E visszaélések vonatkozásában ld. Töttös Ágnes: A legális migrációs csatornákkal való visszaélés kérdései az uniós és hazai jogban és gyakorlatban, In: Hautzinger Zoltán (szerk.): Migráció és rendészet. MRTT Migrációs Tagozat. Budapest, 2015. 215-229. o.

A Szabad Mozgás Irányelv<sup>3</sup> már jelenleg is átfogó felhatalmazást ad a tagállamoknak a joggal való visszaélés vagy csalás elleni szükséges intézkedések meghozatalára,<sup>4</sup> e visszaélések közül pedig egyet expressis verbis meg is jelöl az irányelv, a névházasságot. Ennek oka egyrészt e visszaélés egyre inkább tendenciózus előfordulása, amelyet egyre leginkább bűnözői hálózatok szerveznek,<sup>5</sup> másrészt mert a névházasság számos hátrányos következménnyel jár, nemcsak a fogadó állam és annak jogrendjére nézve, de az abban közreműködő uniós polgár számára is.

Mára már egyik uniós tagállam sincs védve a névházasság jelenségével való érintettségétől: a magyar idegenrendészeti hatóságok is számos esetet detektáltak már, de még inkább jellemző, hogy magyar állampolgárok más tagállam területén érvényesítendő uniós tartózkodási jog érdekében közreműködnek névházasság megkötésében, valamint e valótlan családi kapcsolaton alapuló tartózkodási jog érvényesítésében. Az Egyesült Királyság 2012-es statisztikai adatai<sup>6</sup> szerint az országban a britek mögött a legnagyobb számban magyar állampolgárok voltak érintettek a névházasság gyanúját felvető esetekben. Mindezekre tekintettel érdemes e jelenség részletesebb megvizsgálására és az ellene való fellépés fejlesztésére fokozottabb figyelmet szentelni mind Magyarországon, mind az uniós szintű fellépés szemszögéből.

## 2. A névházasság jelensége

### 2.1. A névházasság fogalma

A család a legkisebb közösség a társadalomban, melynek tagjait a szeretet és egymás iránti szolidaritás köti össze, a családtagok egymásnak segítséget nyújtanak a problémák megoldásában. *„A valódi házasságot a házasfelek azon szándéka jellemzi, hogy ebben a minőségükben tartós családi közösséget hozzanak létre, és valódi házasságot éljenek egymással. Az érdekházasságot ennek a szándéknak a hiá-*

<sup>3</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 158., 2004.4.30. 77-123. o.

<sup>4</sup> Szabad Mozgás Irányelv 35. cikk

<sup>5</sup> Ld. e tekintetben az EU Serious and Organised Crime Threat Assessment (SOCTA) 2013 dokumentum 10. oldalát, file:///C:/Users/user/Downloads/socta2013.pdf (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

<sup>6</sup> Sham Marriages and Civil Partnerships Background Information and Proposed Referral and Investigation Scheme. Home Office, 2013. november. 45. o. [https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/256257/Sham\\_Marriage\\_and\\_Civil\\_Partnerships.pdf](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/256257/Sham_Marriage_and_Civil_Partnerships.pdf) (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

nya jellemzi.”<sup>7</sup> Az érdek- vagy névházasságot tehát nem jogi szempontból különböztetjük meg a valódi házasságtól, mivel a névházasság minden esetben jogilag érvényes házasság. Főszabály szerint ugyanis az uniós polgárok szabad mozgására vonatkozó uniós jogi szabályozás alkalmazása szempontjából minden jogszerűen megkötött házasságot el kell ismerni, bárhol a világon történt is a házasságkötés. A házasságkötés érvényességének alaki feltételeire a Nemzetközi Magánjogi Kódex<sup>8</sup> a nemzetközi gyakorlatban évtizedek óta általánosan elfogadottnak tekinthető kapcsoló szabályt fogalmazza meg: a házasságkötés helyén és idején hatályos jog (lex loci celebrationis) irányadó voltát mondja ki.<sup>9</sup> Ez alapján például egyes arab államokban megengedett, képviselők útján kötött, tehát a házas felek személyes jelenlétét nem igénylő házasság is jogi szempontból érvényesnek tekinthető. A házasság érvényességének anyagi jogi feltételeit pedig a házasulóknak a házasságkötés idején fennálló személyes joga szerint kell megítélni.<sup>10</sup>

Akkor vajon mi különbözteti meg a jogilag érvényes, ám nem valós házasságot a valóstól? „Ez kritikus kérdés, és ha nem ismerjük el a világszerte érvényben lévő házasságkötési gyakorlatok sokféleségét, vagy ha a házasságról és a családi életéről alkotott képet illetően nem vagyunk képesek az európai, sőt a nemzeti felfogásokat meghaladni, olyan előítéletek, végeredményben pedig helytelen következtetések alakulhatnak ki, melyek szerint egy teljességgel valódi házasság érdekházasság, pusztán azért, mert az nem illik bele a házasságra, családi életre vagy a kapcsolatok alakulására vonatkozóan uralkodó felfogásba. A párválasztás és a házasságkötésre vonatkozó döntés szigorúan magánügy, és erre a választásra vagy döntésre vonatkozóan nincs univerzális vagy általánosan elfogadott minta.” Következésképpen az elrendezett házasság<sup>11</sup> is valós házasságnak tekinthető: még ha a felek a házasságkötésig nem vagy csak csekély mértékben ismerik is egymást, és ha a házasságkötést a családok egyesítésének érdeke dominálja is, a házasságkötést követően a férj és feleség valós családi közösséget alkotnak.

Névházasság esetében ugyanakkor a házasuló feleknek nincs is szándékukban társadalmi közösségi egység létrehozása, így jellemzően a házas felek a házasságkötést követően sem ismerik meg egymást jobban, életük sem érzelmileg, sem gazdaságilag nem fonódik össze. Az Európai Unió tartózkodási szabályainak kontextusában „az érdekházasság egy uniós polgár vagy valamely uniós tagállamban jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár, és egy harmadik országbeli

<sup>7</sup> Kézikönyv az uniós polgárok és harmadik országbeli állampolgárok közötti érdekházasságok kérdésének az uniós polgárok szabad mozgására vonatkozó uniós jog összefüggésében való kezeléséről, SWD(2014) 284 végleges, 11. o.

<sup>8</sup> 1979. évi 13. törvényerejű rendelet a nemzetközi magánjogról

<sup>9</sup> Nemzetközi Magánjogi Kódex 37. § (2) bek.

<sup>10</sup> Nemzetközi Magánjogi Kódex 37. § (1) bek.

<sup>11</sup> Névházassági Kézikönyv 12. o. „Az elrendezett házasság esetben mindkét fél teljes mértékben és szabad akaratából beleegyezik a házasságba, bár valaki más (például szülők, házasságszerző, társkereső iroda vagy egy bizalmas harmadik fél) veszi át a vezető szerepet a partner kiválasztásában.”

*állampolgárságú személy között létrejött házasság, amely megkötésének kizárólagos célja a harmadik országbeli állampolgár beutazására és tartózkodására vonatkozó jogszabályok megkerülése, és az, hogy az érintett harmadik országbeli állampolgár egy tagállamban tartózkodási engedélyt vagy tartózkodási jogosultságot kapjon.”*<sup>12</sup> A definíció tehát megjelöli, hogy az érdekházasság e szabályrendszerben nem egy társadalmi egység létrehozása céljából kötött, hanem tartózkodási jogosultságok rosszhiszemű megszerzése érdekében.

## 2.2. A névházasságot inspiráló jogi környezet

A Szabad Mozgás Irányelv az uniós polgár családtagjának szabad mozgáshoz való jogát is rögzíti függetlenül a családtag állampolgárságától. A szabad mozgás uniós szabályrendszere alapján tehát, amennyiben az uniós polgár gyakorolta Unión belüli mobilitási jogát, és hozzá családtagja is csatlakozott, úgy a harmadik országbeli családtagjára is a Szabad Mozgás Irányelv kedvező szabályai az irányadók. Bár a szabad mozgás és tartózkodás joga is megköveteli bizonyos feltételek teljesítését, például az a tartózkodás első öt évében nem jelenthet terhet az adott személy a fogadó állam szociális segítségnyújtási rendszerére, ugyanakkor a harmadik országbeli állampolgárok legális migrációjának általános jogi szabályozásához képest nem rögzíti az egyik legkomolyabb feltételt, a legális úton történő beutazás követelményét.

A Metock jogesetben<sup>13</sup> is további megerősítést kapott az az elv, hogy a harmadik országbeli családtag esetében az idegenrendészeti előélet nem releváns a szabad mozgás jogának gyakorlása kapcsán. A Metock eset négy harmadik országbeli állampolgárt érintett, akik korábban sikertelenül kérelmeztek menedékjogot Írországban, majd azt követően uniós polgárral való házasságukra hivatkozva a szabad mozgás joga alapján tartózkodási kártyát kérelmeztek. Mivel az akkori ír jog előírta korábbi jogszerű tartózkodást a szabad mozgás jog érvényesítéséhez, így kérelmeik elutasításra kerültek, holott mindegyik kérdéses házasságról bebizonyosodott, hogy azok valódiak.

Az Európai Unió Bírósága ítéletében először is rögzítette, hogy az uniós polgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagjai számára a Szabad Mozgás Irányelv biztosítja azt a jogot, hogy a fogadó tagállamban ezen uniós polgárhoz csatlakozzanak, függetlenül attól, hogy az uniós polgár a családalapítás előtt

<sup>12</sup> Az Európai Unió Tanácsa által 1997. december 4-én elfogadott állásfoglalás az érdekházasságok visszaszorítása érdekében elfogadandó intézkedésekről, 1. cikk: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997Y1216\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997Y1216(01):EN:HTML) (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

<sup>13</sup> A Bíróság (nagytanács) 2008. július 25-i ítélete, Blaise Baheten Metock és társai kontra Minister for Justice, Equality and Law Reform előzetes döntéshozatal iránti kérelem, C-127/08. sz. ügy, Határozatok Tára 2008 I-06241

vagy azt követően telepedett-e le a fogadó tagállamban.<sup>14</sup> A Bíróság azt is rögzítette továbbá, hogy a szabad mozgás jogának érvényesítése szempontjából irreleváns, hogy az uniós polgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagja a fogadó tagállamba azelőtt, vagy azt követően utazott-e be, hogy az uniós polgár családtagjává vált volna, mivel amennyiben a fogadó tagállam megtagadja tőle a tartózkodás jogát, ez az említett uniós polgárt mindkét esetben visszatarthatja attól, hogy e tagállamban tartózkodjék.<sup>15</sup>

Következésképpen az uniós polgár családi egységhez való jogát szem előtt tartva az uniós szabályozás szemet huny afelett, ha például a férj illegális úton érkezett a fogadó államba, vagy tartózkodása – például túltartózkodás révén – később vált illegálissá. Mivel a Szabad Mozgás Irányelv minden tagállamban kötelezően alkalmazandó, és az irányelv zárt listáját a tagállamok többletkövetelménnyel, mint például az előzetes jogszerű tartózkodás követelményével nem egészíthetik ki, ezért a tartózkodási szabályok jogi szigorítási lehetőség hiányában még nagyobb szerepet kap a névházasság elleni gyakorlati fellépés hatékonysága.

### 2.3. A közreműködő uniós polgárok helyzete

Míg egyre több olyan harmadik országbeli állampolgár érkezik az Unió területére, akik nem tudnak megalapozottan menekültstátuszhoz jutni, ugyanakkor nem kívánják az EU területét elhagyni, sőt akár visszaélésekhez is folyamodnak tartózkodásuk jogszerűsítése érdekében, addig érdemes az elkövetői oldal másik elemét is megnézni, azaz azon uniós polgárokat, akik készek anyagi ellenszolgáltatásért házasságot kötni e harmadik országbeli állampolgárokkal. Korinek László szerint *„általánosnak mondható az a következtetés, hogy a szegénység kedvezőtlen hatással van a bűnügyi helyzet alakulására, bár soka hozzáteszik: nem önmagában, hanem a vele is összefüggő egyenlőtlenségek, konfliktusok, egyéb következmények (például az oktatásban való részvétel hátrányai) miatt.”*<sup>16</sup>

Mindezek fényében érdemes elsősorban a hazai társadalmi-gazdasági helyzet vizsgálata a névházasságban résztvevők helyzetének megértése érdekében. A Tárki felmérése szerint *„2014-ben a magyarországi népesség 16,6%-a, 1,6 – 1,7 millió ember élt jövedelmi szegénységben, háztartásuk ekvivalens nettó jövedelme nem haladta meg a havi 78 ezer forintot.”*<sup>17</sup> *„A szegénység valószínűsége 2014-ben a legfeljebb általános iskolát végzett háztartásfővel élők (44 százalék), az egyszülős (31 százalék) és a sokgyermekes (50 százalék) családok tagjai, a romák (69 száza-*

---

<sup>14</sup> Metock-ügy, 90. pont

<sup>15</sup> Metock-ügy, 92. pont

<sup>16</sup> Korinek László: A szegénység kriminológiájáról. In: Vókó György (szerk.): Tiszteletkötet Dr. Kovács Tamás születésnapjára. OKRI. Budapest, 2015. 346. o.

<sup>17</sup> Szivós Péter – Tóth István György (szerk.): Jól nézünk ki (!) Háztartások helyzete a válság után. Tárki monitor jelentések 2014.

lék), az inaktív vagy munkanélküli háztartásfővel élők (62 százalék), valamint az olyan háztartásokban élők körében volt a legmagasabb, amelyekben csak a háztartásfő foglalkoztatott, más nem – olvasható a Tárki tanulmányban.”<sup>18</sup>

A KSH relatív jövedelmi szegénységi statisztikai adatai<sup>19</sup> alapján egy arányszámot különösen érdemes kiemelni, az egyszülős gyermekes háztartásokat, ahol az arányszám más háztartásokhoz viszonyítva, továbbá ugyanilyen háztartások korábbi arányszámaihoz viszonyítva is igen jelentős. Miért is fontos ez? Az egyedülálló, különösen nehéz helyzetben lévő, gyermekükre is gondoskodni köteles szülők – elsősorban anyák – még nagyobb kényszerhelyzetben vannak, amikor a családjukról való mindennapi gondoskodás a tét. „A szegénység, a megélhetési problémák ördögi kört hoznak létre: a nyomorból való menekülésre, a kiutak megtalálására jogszabályba ütköző eszközökhöz folyamodnak, amelyek a legtöbb esetben kisebb értékre elkövetett vagyon elleni bűncselekményekben (jellemzően lopásban, rongálásban) öltenek testet, míg súlyosabb esetekben személyi szabadság elleni (emberkereskedelem) és akár élet elleni bűncselekményekben (emberölés) is manifesztálódhatnak. A szegénység lélektani velejárója a nincstelenségből, kilátástalanságból fakadó depresszió, a kisebbségi érzése, a családi-érzelmi kapcsolatok torzulása.”<sup>20</sup>

A társadalmi és gazdasági szempontból is periférián élő nők gyakran fel sem fogják, milyen jogi következményekkel jár saját maguk és gyermekeik vonatkozásában a névházasság megkötése. A jogszerűen létrejövő házasság felbontása igencsak reménytelen névházasság esetén, a férjek ugyanis a legtöbbször ismeretlen helyen élnek. A sokszor élettársi kapcsolatban élő magyar nők a névházasság fennállása alatt nem köthetnek legálisan házasságot, így elesnek a jövőben minden olyan állami támogatástól, kedvezménytől is, amelyet a magyar állam kizárólag házasságban élők számára tesz lehetővé. A probléma pedig továbbgyűrűzik a jövőbeni gyermekek jogi helyzetét érintően is, az élettársi kapcsolatból születő gyermekek esetében ugyanis a névházasság szerinti férjet kell apának tekinteni mindaddig, amíg ezt a vélelmet bírósági eljárásban meg nem döntik.

A névházassággal járó hercehurcáért (gondolok itt a sok esetben többszöri külföldi kiutazásra a házasság megkötése és a tartózkodás valamely uniós tagállamban történő közös bejelentése, a tartózkodási okiratok kérelmezése céljából), és az abban résztvevő magyar nőkkal természetesen nem közölt polgári jogi és büntetőjogi

<sup>18</sup> <http://www.vg.hu/kozelet/tarsadalom/kiderult-hogy-mekkora-a-szegenyseg-magyarorszagon-447911> (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

<sup>19</sup> [https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat\\_eves/i\\_zaa007.html](https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zaa007.html) (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

<sup>20</sup> Balaskó Angéla: Hamis frigy, valódi okmány – az álházasság dilemmái, <http://jogaszvilag.hu/rovatok/a-jovo-jogasza/hamis-frigy-valodi-okmany-az-alhazassag-dilemmái> (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

következmények viseléséért e résztvevők általában minimális (50 ezer forint és kétezer euró közötti összeg)<sup>21</sup> anyagi ellenszolgáltatásban részesülnek.

Az Európai Bizottság névházasság elleni kézikönyve szerint is aggodalomra ad okot, hogy az érdekházasságok sok esetben az emberkereskedelem elemeit is hordozzák.<sup>22</sup> Az emberkereskedelem tipikus megjelenési formáin kívül (például amikor nőket hoznak a fogadó uniós tagállamba és házasságkötésre kényszerítik őket), szervezett bűnözői csoportok kihasználhatják az uniós polgár házastárs kiszolgáltatott helyzetét is (például szegénység, jelentős tartozás, hajléktalanság, kábítószerfüggőség, munkanélküliség vagy lelki sérülékenység) arra, hogy érdekházasság megkötésére bírják rá. Amikor az emberkereskedelem sértettjei uniós polgárok, ők nem feltétlenül vannak tudatában annak, hogy kiszolgáltatott helyzetüket valaki kihasználja, és védik az őket kihasználó személyt (például amikor egy súlyosan eladósodott személy anyagi ellenszolgáltatásra kap ígéretet).

Továbbá *„az álházasság-kötés szoros összefüggésben áll a prostitúcióval. Az elkövetők (a kerítők) ugyanis nem rendelkeznek legális megélhetési forrásokkal, nincs magyarországi munkahelyük, hiányzik a rendszeres jövedelmük. Am saját maguk és családtagjaik eltartásához nyilvánvalóan szükséges számukra az anyagi javak valamilyen módon történő előteremtése. Ez a mód pedig gyakran a prostituáltak futtatása, a mélyszegénységben élő lányok és nők kiszolgáltatottságának anyagi célból történő kizsákmányolása. Ha pedig a magyar „felvevőpiac” már nem lenne kellően rentábilis, kiterjesztik az üzletet a határon túlra, s magyar nőket közvetítenek külföldre, „angliai munkavégzés” címszó alatt. A gyors pénzhez jutás eme gátlástalan módja sok embert csábított törvénytelen magatartásra, ez által kialakult egy prostitúcióra specializálódott elkövetői réteg.”*<sup>23</sup>

Ez a jelenség még inkább összefüggésbe hozható az emberkereskedelemmel, amikor *„azért veszik meg harmadik országbeli – többnyire indiai és pakisztáni – állampolgárok a magyar prostituáltakat, hogy házasságot (helyesebben álházasságot) kössenek velük.”*<sup>24</sup> A 2011/36/EU irányelv<sup>25</sup> 2. cikkének (3) bekezdése szerint ugyanis a kizsákmányolás magában foglalja legalább a prostitúció révén történő

<sup>21</sup> <http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/alhazassagok-vademelesi-javaslat> (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

<sup>22</sup> Lásd legújabban az EUROPOL 2014. márciusában kiadott korai előrejelzési értesítőjét, amely erre az erősödő tendenciára hívja fel a figyelmet: *„Névházasság: az illegális bevándorlás elősegítése és az emberkereskedelem összekapcsolódása”*. [https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/ewn\\_2014\\_8\\_public\\_fp\\_phoenix\\_fp\\_checkpoint\\_marriages\\_2.pdf](https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/ewn_2014_8_public_fp_phoenix_fp_checkpoint_marriages_2.pdf) (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

<sup>23</sup> Balaskó Angéla: Hamis frigy, valódi okmány – az álházasság dilemmái, <http://jogaszvilag.hu/rovatok/a-jovo-jogasza/hamis-frigy-valodi-okmany-az-alhazassag-dilemmai> (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

<sup>24</sup> Uo.

<sup>25</sup> Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, HL L 101., 2011.4.15. 1-11. o.

kizsákmányolást vagy a szexuális kizsákmányolás más formáit, a kényszermunkát vagy kényszerszolgáltatásokat, beleértve a koldulást, a rabszolgatartást vagy a rabszolgatartáshoz hasonló gyakorlatot, a szolgáltatást –, a bűncselekményhez kapcsolódó kizsákmányolást vagy a szervek kivételét.

### 3. A névházasságok elleni fellépés Magyarország és az Európai Unió részéről

#### 3.1. Jogi fellépés

##### 3.1.1. Hazai büntetőjogi reakciók

„Az irreguláris migráció, eleve az emberi vándorlás bármely jogszabályba ütköző formájának a kriminalizálása mind a közvélemény, mind az idegenrendészeti és bűnügyi szakmai, mind a büntetőjog-tudomány képviselői számára folyamatosan napirenden lévő kérdés.”<sup>26</sup> Az ultima ratio elve szerint azonban a büntetőjog végső eszköz a jogi felelősség rendszerében, amely azt kívánja meg a jogalkotótól, hogy csak akkor nyúljon a kriminalizáció eszközéhez, amikor empirikus adatok fényében minden más fellépés elégtelen a társadalom érdekeinek védelmére, azaz az enyhébb beavatkozás, például közigazgatási szankciók, nem érik el a szankció sem egyedi, sem általános célját, legfőképp nem bizonyulnak kellőképpen visszatartó erővel rendelkezőnek.<sup>27</sup>

Magyarországon a 2013. július 1-jén hatályba lépett új Btk.<sup>28</sup> rögzített először olyan tényállást, amely a névházasság, és azzal együtt egyéb, valótlan családi kapcsolatok létrehozását is büntetni rendeli. A kriminalizáció szükségességét a jogalkotó azzal indokolta, hogy az utóbbi időben gyakran merült fel, hogy magyar állampolgár harmadik országbeli személlyel történő házasságkötésére, illetve ilyen személyek között a családi kapcsolat létesítésére kizárólag a Magyarországon tartózkodás joga és az ehhez kapcsolódó egyéb jogosultságok megszerzése érdekében került sor. A migráció ilyen formája illegálisnak tekinthető, így az ilyen visszaélésekkel szembeni eredményes fellépés érdekében büntetőjogi védelem vált szükségessé.

Az új Btk. 355. § szerint családi kapcsolatok létesítésével visszaélést követ el az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki anyagi haszonszerzés céljából, kizárólag tartózkodási jogosultságot igazoló okmány kiadása érdekében létesít családi kapcsolatot, vagy az apaságot megállapító teljes hatályú elismerő nyilatkozathoz hozzájárul, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, és ez alapján vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntetendő. E közigazgatás rendje elleni bűncselekmény elkövetési magatartása a családi kapcsolat létesítése,

<sup>26</sup> Hautzinger Zoltán: Idegen a büntetőjogban. AndAnn. Pécs, 2016. 56. o.

<sup>27</sup> Ld. még e tekintetben: 30/1992. (V. 26.) AB határozat

<sup>28</sup> A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény



azaz tipikusan névházasság kötése vagy apaságot megállapító teljes hatályú elismerő nyilatkozathoz való hozzájárulás. A célzat már az alaptényállás része, így a bűncselekmény csak abban az esetben állapítható meg, ha az elkövető a tényállásban megjelölt cél érdekében követi el a cselekményt. A családi kapcsolatok létesítésével visszaélés esetén „*bűncselekmény csak akkor valósul meg, ha a kapcsolat létesítésére, vagy a nyilatkozat megtételére kizárólag tartózkodási jogosultságot igazoló okmány kiadása érdekében kerül sor, továbbá az elkövetőt anyagi haszonszerzés vezet. E körben a jogalkalmazó szervek értékelése kiemelt szerepet kap, az egyéb és kizáró okokat is szükséges feltárni. Megjegyezzük azonban, hogy az anyagi haszonszerzés célzata és eleme már önmagában annyira karakterizálhatja a cselekményt, hogy az egyedüli érdek megalapozására adhat okot.*”<sup>29</sup> A bűncselekmény továbbá szubszidiárius, csak akkor állapítható meg, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. Súlyosabb bűncselekmény lehet például a Btk. 353. §-a szerinti embercsempészés, vagy a Btk. 192. §-a szerinti emberkereskedelem.

A családi kapcsolatok létesítésével visszaélés tettese jellemzően az a magyar állampolgár, tipikusan hajadon vagy elvált nő, aki hajlandó összeházasodni valamely harmadik országbeli állampolgárral annak érdekében, hogy az tartózkodási joghoz jusson vagy Magyarországon vagy még tipikusabban valamely más uniós tagállamban a szabad mozgás és tartózkodás joga alapján, és mindezt anyagi haszonszerzés érdekében teszi. Az elkövetők közül a tettes tehát nem más, mint a társadalmi és gazdasági helyzete miatt kiszolgáltatottnak, sérülékenynek tekinthető személy, aki legtöbbször fel sem méri a házasságkötés tényleges következményeit magára és jelenlegi, illetve jövőbeni gyermekeire nézve is, miközben vajmi kevés anyagi haszna származik e házasságkötésből. Ezzel szemben a névházasságkötéseket és az azok alapján történő tartózkodási jog igényléseket megszervező szervezett bűnözői hálózatok tagjai felbujtóként vagy bűnsegédként „csupán” részesek a bűncselekmény elkövetésében. Ennek megfelelően az a különös helyzet állhat elő, hogy bár a bűnsegédre is a tettesi cselekményre megállapított büntetési tétel az irányadó, ugyanakkor az elkövetők közül a tettesekkel szembeni szankció önálló intézkedésként pusztán próbára bocsátás, illetve az anyagi haszonhoz igazodó vagyoneklobzás, míg a részesek ennél súlyosabb büntetésre számíthatnak.

### 3.1.2. Az uniós harmonizáció lehetőségei

Fontos megjegyezni, hogy más uniós tagállamok is büntetőjogi tényállást alkotnak már a névházasság bűncselekményére.<sup>30</sup> A névházasság jelenségével szembeni

---

<sup>29</sup> [http://projektjeink.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/e-learning/btk/buntetojog3/lecke6\\_lap1.html#hiv31](http://projektjeink.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/e-learning/btk/buntetojog3/lecke6_lap1.html#hiv31) (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

<sup>30</sup> Ld. e tekintetben az Európai Migrációs Hálózat keretében elkészített ad-hoc kérdőíveket: Ad-Hoc Query on Criminal law and foreign citizens Requested by HU EMN NCP on 23rd June 2014; Ad-Hoc Query on requirements of marriage and suspected numbers of marriage of convenience Requested by UK EMN NCP on 12th July 2013

hatékonyabb európai fellépés ugyanakkor felveti a kérdést, vajon szükséges-e uniós szintű szabályozás e tárgy körében. Mindehhez azonban először is fontos látnunk az Unió mozgásterét a büntetőjogi szabályozás tekintetében is. Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 83. cikke a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés keretében többek között a következőket rögzíti: „(1) Az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében elfogadott irányelvekben szabályozási minimumokat állapíthat meg a bűncselekményi tényállások és a büntetési tételek meghatározására vonatkozóan az olyan különösen súlyos bűncselekmények esetében, amelyek jellegüknél vagy hatásuknál fogva a több államra kiterjedő vonatkozásúak, illetve amelyek esetében különösen szükséges, hogy az ellenük folytatott küzdelem közös alapokon nyugodjék. Ezek a bűncselekményi területek a következők: terrorizmus, emberkereskedelem és a nők és gyermekek szexuális kizsákmányolása, tiltott kábítószer-kereskedelem, tiltott fegyverkereskedelem, pénzmosás, korrupció, pénz és egyéb fizetőeszközök hamisítása, számítógépes bűnözés és szervezett bűnözés. A bűnözés alakulásának függvényében a Tanács határozatban egyéb bűncselekményi területekről állapíthatja meg, hogy azok megfelelnek az e bekezdésben meghatározott feltételeknek. Erről a Tanács az Európai Parlament egyetértését követően, egyhangúlag határoz.

(2) Ha valamely harmonizációs intézkedések hatálya alá tartozó területen az Unió politikájának eredményes végrehajtásához elengedhetetlen a tagállamok büntetőügyekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítése, irányelvekben szabályozási minimumokat lehet megállapítani e területen a bűncselekményi tényállások és a büntetési tételek meghatározására vonatkozóan.”

A fentiek alapján tehát a szervezett bűnözéssel fennálló kapcsolat okán a jövőben akár az is elképzelhető, hogy a Lisszaboni Szerződéssel új lendületet kapó, volt harmadik pilléres uniós együttműködés eredményeképpen a névházasságra vonatkozó büntetőjogi szabályozási minimumokat állapít majd meg az Unió két társjogalkotó intézménye rendes jogalkotási eljárás keretében.<sup>31</sup> Mindez összhangban állna a pécsi büntetőjogi oktatók által is deklarált fejlődési folyamatnak: „Az európai büntetőjogot a magunk részéről egy *sui generis*, folyamatosan változó és megújuló tartalmú, az európai jogfejlődési folyamatokat érintő és meghatározó büntetőjogi, büntető eljárásjogi és büntetés-végrehajtási jogi vonatkozású normanyagnak tekintjük.”<sup>32</sup>

Egy közös tényállási elemeket meghatározó uniós szintű norma nyilvánvalóan megkönnyítené a tagállami nyomozó hatóságok együttműködését is, így különösen a közös nyomozócsoportok felállítását, amelynek egyik előfeltétele, hogy az adott

<sup>31</sup> Az EUROPOL keretében megvalósított ún. EMPACT többéves szakpolitikai együttműködés is keretet adhat a névházassággal összefüggő nemzetközi szervezett bűnözői csoportokkal szembeni fellépés jövőbeni irányainak feltérképezése számára. <https://www.europol.europa.eu/content/eu-policy-cycle-empact> (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

<sup>32</sup> Balogh Ágnes – Tóth Mihály (szerk.): Magyar büntetőjog (Általános rész). Osiris Kiadó. Budapest, 2010. 387. o.

tényállás a nyomozócsoportban résztvevő tagállamok mindegyikében bűncselekménynek minősüljön. Mindez ugyanakkor még mindig nem jelentene teljes körű megoldást a kérdéskör jogi anomáliáira, hiszen gyakran harmadik országokkal való együttműködés is elengedhetetlen, rájuk viszont nem terjedne ki az uniós harmonizáció hatálya. Magyarország esetében például a hatékony együttműködést hátráltatja, hogy Szerbiában a névházasság nem, csupán a kényszerházasság büntetendő.<sup>33</sup>

### 3.1.3. Idegenjogi módosítások lehetősége

Az Unión belül mobilis uniós polgárok és családtagjaik szabad mozgása jogának szabályrendszerét teljes mértékben lefedi az uniós harmonizáció, így annak a módosítása kizárólag uniós szinten lehetséges. A szabad mozgás jogának reformja, különösen az illegális tartózkodás névházasság útján történő legalizálásának megakadályozása legutóbb az ún. Brexit-szavazást megelőzően volt napirenden az Európai Unióban. Az Egyesült Királyság kilépésének megakadályozása céljából ugyanis a David Cameron volt brit miniszterelnök által megfogalmazott négy aggályos területen folytatott egyeztetések sikeresek voltak, és ennek megfelelően az uniós tagállamok állam- és kormányfői az Európai Tanács 2016. február 18-19-i ülésén Következtetést fogadtak el a Brexitről: *New settlement*.<sup>34</sup>

A Következtetések egyik melléklete egy olyan nyilatkozat volt, amelyben az Európai Bizottság vállalta egy, a Szabad Mozgás Irányelv kiegészítéséről szóló javaslat elkészítését, amely szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogát a következő harmadik országbeli családtagoknak már nem biztosítaná az uniós jog: egyrészt azoknak, akik nem rendelkeznek jogszerű lakóhellyel valamely tagállamban azt megelőzően, hogy házasságot kötöttek egy uniós állampolgárral; másrészt azok számára, akik csak azt követően kötnek házasságot uniós állampolgárral, hogy az uniós állampolgár letelepedett a fogadó tagállamban. A két csoport tekintetében tehát az uniós jog azzal az általános vélelemmel élne, hogy e két szituációban lévő harmadik országbeli házastársak esetében a házasságkötések elsődleges célja a tartózkodási jogosultság megszerzése, és ennek eredményeként anélkül zárja ki a kedvező mobilitási szabályok érvényesítéséből e családtagokat, hogy lehetőséget biztosítana számukra igazolni a házasság valóságát.

A Következtetések tartalmazzák továbbá, hogy a Szabad Mozgás Irányelv kiegészítésén túl a „*Bizottság tisztázni fogja a következőket: (...) Az uniós jog által védett*

<sup>33</sup> <http://www.osce.org/serbia/18244?download=true> (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

<sup>34</sup> A dokumentum hét jogi szöveget tartalmaz: magát az Európai Tanács következtetéseit (benne migráció és külkapcsolatok is); az Európai Tanács határozatát az Egyesült Királyság helyzetének újraszabályozásáról; az Európai Tanács nyilatkozatát a bankunióról és a versenyképességről; az Európai Bizottság négy nyilatkozatát, amelyek közül három a szabad mozgáshoz (migráció) kapcsolódik. A személyek szabad mozgása szempontjából döntő rész a D. szakasz. <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2016/02/19-euco-conclusions/> (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

*érdekházasság fogalmába beletartozik az olyan házasság is, amelynek kizárólagos célja, hogy az uniós tagállam állampolgárságával nem rendelkező családtagot megilletse a tartózkodási jog.*<sup>35</sup> E kijelentés tartalmát érdemes a Bizottság által 2014-ben kiadott, a névházasság elleni fellépéssel kapcsolatos kézikönyvben foglaltakkal összevetve is megvizsgálni. A kézikönyv szerint „*az érdekházasság a szabad mozgásra vonatkozó uniós szabályok és e kézikönyv alkalmazásában olyan házasságot jelent, amely megkötésének egyetlen célja, hogy az uniós jog által az uniós polgárok számára biztosított szabad mozgás és tartózkodás jogát a házastárs – akit ez a jog egyébként nem illette meg -, megszerezze.*”<sup>36</sup> A kézikönyv definícióját és a Bizottságnak a megállapodás során tett kijelentését összevetve teljesen jogosan érzünk zavarodottságot, a Bizottság ugyanis mintha azt jelentené ki, hogy a névházasság alá tartozónak fog vélni olyan eseteket is, amelyek tulajdonképpen kizárólagosan lefedik a névházasság fogalmát.

Bár, a tagállamok és az Európai Bizottság sok energiát fektettek a Brexitet elkerülendő megállapodás előkészítésébe, az mégsem lépett hatályba tekintettel arra, hogy 2016. június 23-án a britek többsége az Unióból való kilépés mellett döntött. Ennek megfelelően a következő két év egyik meghatározó feladata lesz azon egyedi szabályrendszer kidolgozása, amelyet az Unió tagállamai és az Egyesült Királyság kölcsönösen alkalmaz majd egymás állampolgáraival és azok családtagjaival szemben a migráció vonatkozásában.

### 3.2. Gyakorlati fellépés a névházasságok ellen

#### 3.2.1. Segítségnyújtás az Unió részéről

A Szabad Mozgás Irányelv 35. cikke már jelenleg is átfogó felhatalmazást ad a tagállamoknak a joggal való visszaélés elleni szükséges intézkedések meghozatalára, továbbá rögzíti azokkal szemben szabott követelményeket: „*A tagállamok elfogadhatják a szükséges intézkedéseket, hogy megtagadják, megszüntessék vagy visszavonják az ezen irányelv által juttatott bármely jogot, joggal való visszaélés vagy csalás, mint például érdekházasság esetében. Bármely ilyen intézkedésnek arányosnak kell lennie, és összhangban kell állnia a 30. és 31. cikkben megállapított eljárási biztosítékokkal.*”

Az irányelv e rendelkezése azonban kellően általános megfogalmazású ahhoz, hogy a tagállamok további iránymutatást tartsanak szükségesnek a gyakorlati fellépés elősegítése érdekében, különös tekintettel a fellépések szükségessége és arányosság feltételeinek betartása tekintetében. Éppen ezért az Európai Bizottság már több, a joggyakorlat jogszerűségét és uniós szintű egységesítését elősegítő közleményt kiadott a szabad mozgás jogával kapcsolatban. A Szabad Mozgás Irányelv

<sup>35</sup> Brexit-megállapodás VII. Melléklet 3. bekezdés

<sup>36</sup> SWD(2014) 284, 9. o.

alkalmazásával kapcsolatos átfogó közleményt a Bizottság 2009-ben adta ki,<sup>37</sup> ezzel is biztosítva a szabad mozgás jogának hatékony érvényesülését. A szabad mozgás jogához kötődő, idegenrendészeti vonatkozású bizottsági közlemény<sup>38</sup> pedig kifejezetten a névházasság elleni fellépést hivatott elősegíteni.

Az Európai Bizottság által kiadott névházasság elleni fellépést segítő kézikönyv<sup>39</sup> jogilag nem kötelező erejű és nem kimerítő jellegű, továbbá nem célja módosítani a meglévő uniós jogszabályokat vagy az Európai Bíróság által az uniós joggal kapcsolatos kérdésekben adott hivatalos értelmezést. „A kézikönyv célja a nemzeti hatóságok támogatása abban, hogy hatékonyan vegyék fel a névházasságok formájában megvalósuló egyéni visszaélésekkel szembeni küzdelmet, miközben nem sértik meg az uniós polgárok és családtagjaik által jóhiszeműen használt uniós jog biztosította szabad mozgás biztosításának és megkönnyítésének alapvető célját.”<sup>40</sup>

A kézikönyv hangsúlyozza, hogy a nemzeti kereteken belül történő fellépésen túl elengedhetetlen a nemzetközi együttműködés is e visszaélések hatékony felderítése érdekében. A Bizottság egy másik, 2014-ben született közleményében is szintén kifejti ennek a jelentőségét: „Tekintettel a szervezett bűnözés érintettségére, az érdekházasságok elleni fellépéshez a gyakorlatban operatív válaszlépésre van szükség, ami rendőrségi együttműködést és a megfelelő rendvédelmi fórumokon az illetékes nemzeti hatóságok között a bevált gyakorlatok megosztását is jelenti. (...) A szakpolitikai ciklus prioritásainak végrehajtása multidiszciplináris módon, a nemzeti hatóságok és a Bizottsági ügynökségek – például az Europol – együttes intézkedései révén történik, ami több operatív információcserét tesz lehetővé a tagállamok között a szervezett bűnözéshez kapcsolódó érdekházasságok szélesebb kérdéskörének különféle vonatkozásaival kapcsolatban.”<sup>41</sup> E célkitűzésnek megfelelően egyre

<sup>37</sup> A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról szóló 2004/38/EK irányelv jobb átültetéséhez és alkalmazásához nyújtott iránymutatásról, COM(2009) 313 végleges

<sup>38</sup> A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak: A nemzeti hatóságok támogatása a szabad mozgás jogával való visszaéléssel szembeni küzdelemben: Kézikönyv az uniós polgárok és harmadik országbeli állampolgárok közötti érdekházasságok kérdésének az uniós polgárok szabad mozgására vonatkozó uniós jog összefüggésében való kezeléséről, COM(2014) 604 végleges

<sup>39</sup> Kézikönyv az uniós polgárok és harmadik országbeli állampolgárok közötti érdekházasságok kérdésének az uniós polgárok szabad mozgására vonatkozó uniós jog összefüggésében való kezeléséről, SWD(2014) 284 végleges. A kézikönyv tulajdonképpen egy bizottsági szolgálati munkadokumentumként a bizottsági közlemény mellékletét képezi. A kézikönyv fő tartalma négy részre oszlik: „Bevezetés”, „Fogalommeghatározások”, „Alkalmazandó jogi keret” és „A nemzeti hatáskörbe tartozó operatív intézkedések”.

<sup>40</sup> SWD(2014) 284 végleges, I. pont, 2-3. o.

<sup>41</sup> A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a családegyesítési jogról szóló 2003/86/EK irányelv alkalmazásához nyújtott iránymutatásról, Brüsszel, 2014.4.3. COM(2014) 210 végleges, 7.3 pont, 30. o.

fontosabb a közös nyomozócsoportok („joint investigation team”, JIT) felállítása, amelyek elősegítése érdekében az Europol 2011-ben egy kézikönyvet<sup>42</sup> is kiadott.

Néhány tagállam által megfogalmazott kritika szerint azonban a névházasságokkal szembeni fellépésről szóló bizottsági kézikönyv nem túl hatékonyan szolgál valós műveleti érdekeket, hanem sokkal inkább jogi szempontból közelíti meg a kérdést, és a tagállami fellépések korlátait rögzíti, mintsem azt, hogy hogyan tudnak a tagállamok hatékonyan fellépni a gyakorlatban a névházasság jelensége ellen.

### 3.2.2. Nemzeti szintű fellépés

Magyarországon is nagyon nehéz az eljáró hatóság dolga a bizonyítás terén, azonban igen sok esetben helyszíni szemlék, jegyzőkönyvi meghallgatások lefolytatásával eredményesen sikerül kiszűrni a családi kapcsolat létesítésével összefüggő visszaéléseket. A gyakorlatban az érdekkapcsolatokat a házasságok párhuzamos meghallgatásával próbáljuk kiszűrni. Az ilyen típusú ügyek legszembetűnőbb ismérvei közé tartozik ugyanis a kommunikációt szolgáló közös nyelv hiánya, a jelentős korkülönbség, a külföldi iskolázatlansága, kétséges anyagi helyzete, bizonytalan otthoni egzisztenciája. A meghallgatásról készült jegyzőkönyvek alapján sok esetben nyilvánvalóvá válik, hogy sokszor a felek alapvető információkkal sem rendelkeznek egymásról, a kérdésekre adott válaszok jelentősen eltérnek egymástól. A meghallgatásokon túl a Magyarországon élő házastárs mellett a családtagok meghallgatása, és helyszíni ellenőrzés, vagy úgynevezett környezetanulmány is készülhet, amelyből további releváns információk is nyerhetők a családi kapcsolat valóságáról.

A Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal azonban nem rendelkezik hatáskörrel arra, hogy magyar állampolgárok vonatkozásában helyszíni ellenőrzést folytasson le, ha a családdegyesítés nem Magyarországon történik, így az érintett harmadik országbeli állampolgárnak nincs bejelentett magyarországi lakcíme. Ezekben az esetekben bünygyi együttműködés keretein belül a nyomozó hatóságok együttműködése a célravezető. Ennek jogi kereteit hazánkban az Európai Unió tagállamaival folytatott bünygyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény tartalmazza, amely többek között az Európai Unió tagállamai közötti kölcsönös bünygyi jogsegélyről szóló, 2000. május 29-én elfogadott Egyezményének, valamint ezen Egyezmény 2001. október 16-án elfogadott Kiegészítő Jegyzőkönyvének való megfelelést is szolgálja. A 2012. évi CLXXX. törvény IV. fejezete rögzíti a tagállamokkal bünygyügyekben folytatott eljárási jogsegély rendelkezéseit, ezen belül a 35. § (2) bekezdése szerint *„a bünygyeljárás megindítása előtt a tagállami bünygyildöző szerv által megküldött, valamint a magyar bünygyildöző szerv által előterjesztett eljárási jogsegély iránti megkeresés fogadására, teljesítésére és előterjesztésére a bünygyildöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló törvény rendelkezéseit kell al-*

<sup>42</sup> file:///C:/Users/user/Downloads/st15790-re01.hu11.pdf (Letöltés ideje: 2015.08.31.)

kalmazni. Ha a büntetőeljárás megindítása előtt előterjesztett megkeresés végrehajtása során az ügyben a büntetőeljárást megindítják, az együttműködést a továbbiakban – a közvetlen tájékoztatás kivételével – csak e törvény szerint, mint eljárási jogsegély iránti megkeresés teljesítését lehet folytatni.” A 2012. évi CLXXX. törvény 36. § f) pontja, illetve 57-61. §-ai is rögzítik a közös nyomozócsoport felállítására vonatkozó szabályokat, amelyek a bizottsági kézikönyv szerint is hatékony keretei lehetnek a névházasságok elleni nemzetközi fellépéseknek. Ugyanakkor hangsúlyozandó, hogy az együttműködés e szoros formájának létrehozásához már az egyes nemzeti nyomozások előrehaladt voltát szükséges felmutatni, hiszen a közös nyomozócsoport működése során a még hiányzó bizonyítékok beazonosítása és beszerzése történik meg. Ennek megfelelően egy kezdetleges állapotú felderítés nem teszi időszerűvé a közös nyomozócsoportok felállítását.

A büntetőeljárás megindítását megelőzően is lehetőség nyílik azonban nemzetközi együttműködésre, a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény a felderítés hatékonyságának növelése érdekében szabályozza a magyar bűnüldöző szervezetek a bűnmegelőzés és a bűnüldözés során külföldi hatóságokkal folytatott együttműködését. A 2002. évi LIV. törvény 5. § (1) szerint „ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a magyar bűnüldöző szerv megkeresését a külföldi hatósághoz a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (a továbbiakban: NEBEK) továbbítja, illetve a külföldi hatóság megkeresését a NEBEK fogadja.”<sup>43</sup>

#### 4. Következtetések

Bár, a névházasság jelensége mind Magyarországon, mind az Európai Unióban már több éve növekvő tendenciákat mutat, a jogi, így elsősorban büntetőjogi szankcionálása még korántsem kiforrott. Magyarországon kifejezetten kísérleti fázisról beszélhetünk a büntetőjogi tényállás tekintetében, hiszen jelenleg is bírósági szakban van az a büntetőeljárás, amelynek során több mint 200, magyar nők és szerb állampolgár férfiak között köttetett névházasság került felderítésre.<sup>44</sup> A számos, 2013-ban megvalósított névházasság közül ugyanakkor csak azok esetében kerülhetett sor vádemelésre, amelyek az új magyar büntetőjogi tényállás hatályba lépését, azaz 2013. július 1-jét követően kerültek megvalósításra. Egyrészt tehát a magyar büntetőjogi tényállás gyakorlati működőképessége még megerősítésre vár a bírósági eljárás során, másrészt már most látható, hogy a Btk. tényállás tettesként a kiszol-

<sup>43</sup> A megkeresés formai követelményei tekintetében pedig irányadó a 2002. évi LIV. törvény 16/B. § (1) bekezdése: „A magyar bűnüldöző szerv az Európai Unió tagállamának bűnüldöző szervének az 1. melléklet szerinti formanyomtatványon előterjesztett megkeresésére a 2. melléklet szerinti formanyomtatványon információt ad a bűncselekmény megelőzésének vagy felderítésének elősegítése érdekében.”

<sup>44</sup> <http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/alhazassagok-vademelesi-javaslat> (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

gáltatott házasságra lépőt helyezi a szankcionált magatartás középpontjába, holott a részesként résztvevő felbujtók, bűnsegedek sokkal nagyobb haszonra tesznek szert, miközben a névházasság jogkövetkezmenyei sokkal kevésbé érintik őket. A névházasság és az emberkereskedelem összefüggései pedig a jövőre nézve még alaposabb kutatást igényelnének.

A névházasság jelenségének fokozott elterjedése és szervezett bűnözéssel való kapcsolata ellenére névházasság elleni küzdelem egyelőre még nem eredményezett uniós szintű jogharmonizációt a tényállási elemek vagy a büntetőjogi jogkövetkezmenyek tekintetében, viszont a nemzetközi fellépés gyakorlati összehangolása egyre fokozottabb szerepet kap. Elengedhetetlen tehát, hogy a felderítés bármely szakaszában készek legyenek a magyar hatóságok az együttműködésre mind uniós, mind harmadik országokkal.

Mindazonáltal *„a családi kapcsolatok létesítésével történő visszaéléssel – így az álházasság-kötéssel – szemben és más olyan bűncselekmények elkövetése ellen, amelyeknek okai a szegénységben, a “nyugati jólét” és a szegényebb országok között feszülő ellentétekben rejlenek, a megelőzés lenne az egyik legfontosabb és legcélravezetőbb módszer. A generál- és speciálprevenció megerősítése pedig az állam, a nemzetközi szervezetek és az Európai Unió közös feladata. Olyan gazdaság-, szociál- és oktatáspolitikai megteremtése szükséges, amely alkalmas arra, hogy a széteső társadalmi rétegeket közelebb hozza egymáshoz és enyhítse az indulatokat. A híres büntetőjogász, Franz von Liszt szavait idézve: „a legjobb kriminálpolitika a jó szociálpolitika.”*<sup>45</sup>

<sup>45</sup> Balaskó Angéla: Hamis frigy, valódi okmány – az álházasság dilemmái, <http://jogaszvilag.hu/rovatok/a-jovo-jogasza/hamis-frigy-valodi-okmany-az-alhazassag-dilemmai> (letöltés ideje: 2016. augusztus 15.)



**Dr. Hollán Miklós PhD egyetemi docens (Szeged),**

*Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Kar, Rendészeti Jogi és Igazgatási Tanszék, tudományos főmunkatárs, Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézete*

## **Külföldi hitelezők büntetőjogi védelme a megtévesztés ellen<sup>\*\*</sup>**

A globalizáció és a migráció egymást erősítő folyamatai következtében napjainkban egyre gyakoribb jelenség, hogy a hitelezési jogviszony egyik vagy mindkét oldalán külföldi állam polgára, illetve külföldi államban bejegyzett gazdálkodó szervezet szerepel. Ez viszont számos más jogterület (nemzetközi magánjog, bankjog) mellett a hitelezéssel kapcsolatos bűncselekmények minősítése kapcsán is problémákat vethet fel. Tanulmányomban bemutatom a német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság egyik ezzel kapcsolatos újabb döntését, majd – ennek tanulságait is felhasználva – megvizsgálom, hogy hasonló ügyekre nézve a magyar jog alapján milyen válasz adható.

### **1. A német példa**

A német Btk. „csalás és hűtlen kezelés” című huszonkettedik fejezetében a közönséges csaláshoz kapcsolódva szabályozza a hitelezési csalást. Ezt a bűncselekményt az követi el, aki „*valamely üzem vagy vállalat, illetve nem létező üzem vagy vállalat számára hitel nyújtására, elengedésére, vagy a hitelfeltételek módosítására irányuló kérelem kapcsán 1. a) hitelt igénylő számára előnyös és a döntés szempontjából lényeges gazdasági körülményekre vonatkozóan a) valótlan vagy hiányos okmányokat, nevezetesen mérlegeket, nyereség és veszteségkimutatásokat, vagyonleltárt vagy szakértői véleményeket terjeszt elő, vagy b) valótlan vagy hiányos írásbeli adatközlést ad, illetve 2. a döntés szempontjából lényeges, a veszteségre vonatkozó adatokat nem közli.*”<sup>1</sup> A kódex ehhez kapcsolódó értelmező rendelkezésében külön szabályozza, hogy e tényállás alkalmazásában hitelnek minősül „*mindenfajta pénzkölcsön, készpénzhitel, pénzkölcsönre vonatkozó elismervény, váltóleszámtólás, csekk, kezességvállalás, garancia és egyéb biztosítékadás*” is.<sup>2</sup>

Az elsőfokú bíróság egyik ügyben hitelezési csalásban állapította meg azon terhelt felelősségét, aki a cselekményt külföldi hitelezők sérelmére követte el. Az

---

<sup>\*\*</sup> Készült a szerző Bolyai János Kutatási Ösztöndíja (2014-2017) keretében.

<sup>1</sup> Német Btk. 265b. § (1) bek.

<sup>2</sup> Német Btk. 265b. § (3) bek.

ügyben fellebbezés folytán a német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság járt el. A testület – a fellebbező álláspontjával szemben – úgy foglalt állást,<sup>3</sup> hogy a hitelezési csalás absztrakt veszélyeztetési tényállása olyan cselekményekre is alkalmazható, amelyeket külföldi hitelező ellen követtek el, amennyiben a cselekményre a német Btk. területi hatálya kiterjed.<sup>4</sup>

A német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság általános elvi tételként idézte fel, hogy minden esetben a tényállás értelmezésével kell megállapítani, hogy a büntető norma alkalmazható-e a külföldi jogi tárgyak védelmére. Az egyéni jogi tárgyat védő bűncselekményi tényállásoknál a jogtárgy-hordozójának állampolgársága vagy a jogtárgy országhoz kötődése közömbös. A kollektív érdekeket védő tényállások viszont alapvetően belföldi jogi tárgyakat védenek, de nem kizárt az sem, hogy ezek is kiterjedjenek külföldi elemet tartalmazó elkövetésekre is.<sup>5</sup>

A testület megállapította azt is, hogy a német büntetőjogban uralkodó nézet szerint a hitelezési csalás tényállása a hitelező magánvagyonát részesíti védelemben, ezen egyéni érdeken túl pedig biztosítja a hitelezési rendjének és a nemzetgazdaság egészének védelmét is.<sup>6</sup> Ekkor viszont a hitelezési csalás tényállásának egyéni érdeket védő jellegéből egyenesen következik, hogy a büntető rendelkezés a külföldi hitelezőket is védi. Ezen pedig – teljesen logikusan – nem változtat az sem, ha a tényállás ezen felül kollektív érdeket is védelemben részesít.<sup>7</sup> A német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság nem fogadta el tehát azt az álláspontot, hogy a tényállás védelmi köre csak a belföldi hitelezőkre terjedne ki,<sup>8</sup> a fellebbezésben szereplő érvek cáfolata körében pedig a következőket tartotta szükségesnek kiemelni:<sup>9</sup>

A tényállás védelmi körének belföldi hitelezőkre szűkítése nem vezethető le a tényállás a hitelezésről szóló törvénnyel (Gesetz über das Kreditwesen, KWG) való kapcsolatából.<sup>10</sup> Igaz ugyan, hogy a tényállás elődjét a KWG 50. §-a tartalmazta.<sup>11</sup> Azonban a hitelezési csalást a jogalkotó nem a KWG-ben szabályozta azt újra,

<sup>3</sup> Bundesgerichtshof (BGH): Urteil v. 08.10.2014, 1 StR 114/14. Forrás <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=69244&pos=0&anz=1> (Letöltés ideje: 2016.08.15.)

<sup>4</sup> BGH: 1 StR 114/14. Rn. 41.

<sup>5</sup> BGH: 1 StR 114/14. Rn. 45.

<sup>6</sup> BGH: 1 StR 114/14. Rn. 42.

<sup>7</sup> BGH: 1 StR 114/14. Rn. 46.

<sup>8</sup> BGH: 1 StR 114/14. Rn. 43.

<sup>9</sup> BGH: 1 StR 114/14. Rn. 47.

<sup>10</sup> BGH: 1 StR 114/14. Rn. 48.

<sup>11</sup> A német büntetőjog (hatályos hazai jogunkkal szemben) ismeri a szakmai törvényekben szereplő büntetőjogi rendelkezések konstrukcióját (ez az ún. Nebenstrafrecht). A hazai szakirodalomból erre lásd Nagy Ferenc: Kerettényállás, mulasztás és a büntetőjogi legalitás kapcsolatáról, Magyar Jog 2015/11. 613. o.

hanem a német Btk.-ban (a csaláshoz képest előrehozott büntetőjogi védelmet biztosító) tényállásként.<sup>12</sup>

A hitelezési csalást egyébként tartalmilag sem olyan bűncselekményi tényállás határozza meg, amely a KWG-hez képest járulékos lenne. Egyrészt a KWG-ben szereplő hitel definíciónak csak bizonyos elemeit vették át a német Btk. hitel fogalmába. Másrészt pedig a büntetőtörvény jóval túlmegegy a KWG hatókörén. A hitelezési csalás tényállása ugyanis – az azt beiktató törvény indokolása szerint is – magában foglalja nemcsak a hitelintézetek, hanem bármelyik gazdálkodó szervezet által nyújtott hitelt is.<sup>13</sup>

A hitelezési csalás nincs benne azon bűncselekmények között, amelyek vonatkozásában a német Btk. kiterjeszti a német büntető joghatóságot a külföldi által, külföldön elkövetett cselekményekre is. Az erről szóló rendelkezésben csak más csaláshoz hasonló bűncselekmények (így pl. szubvenciócsalás) vannak nevesítve.<sup>14</sup> Ez azonban a testület szerint nem zárja ki, hogy a hitelezési csalás tényállását a külföldi hitelezők védelmére is alkalmazzák. A joghatóságról szóló rendelkezés ugyanis az univerzálisan vagy európai szinten elismert jogtárgyak védelmének szükségletén alapul.<sup>15</sup> Ennek kapcsán érdemes utalni arra is, hogy a jogirodalomban általánosságban is vitatott elméleti (dogmatikai) kérdést képez a tényállások védelmi körének és a büntető joghatóság szabályozásának viszonya. A német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság döntésével azon felfogás van összhangban, amelyik szerint a tényállások védelmi köre a büntető joghatóság szabályozásának előkérdése. Ezzel szemben azonban van olyan álláspont, hogy az elsődleges kérdés a büntető joghatóság szabályozása, míg a tényállás védelmi körét annak alapján kell értelmezéssel meghatározni.<sup>16</sup>

A német Btk. más tényállásoknál kifejezetten kiterjeszti a védelmet külföldi érdekekre, míg a hitelezési csalás tényállásához nem kapcsolódik a külföldi hitelezőkre vonatkozó rendelkezés. Erre alapozva azonban a német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság szerint nem lehet az ellentétből való (argumentum a contrario) következtetés módszerével arra jutni, hogy akkor a hitelezési csalás tényállása külföldi érdekek védelmére nem terjed ki.<sup>17</sup> Így pl. nem hozható fel ellenpéldaként az sem, hogy a szubvenciócsalás (Subventionsbetrug) esetén a szubvenció

<sup>12</sup> BGH: 1 StR 114/14. Rn. 49.

<sup>13</sup> BGH: 1 StR 114/14. Rn. 50. A hivatkozott előkészítő anyag BT-Drucks. 7/3441, S. 4.

<sup>14</sup> Német Btk. 6. §.

<sup>15</sup> BGH: 1 StR 114/14. Rn. 51.

<sup>16</sup> Az ellentétes nézetek áttekintésére lásd Eser, Albin „Vor 3-9 §” In: Eser, Albin (hrsg.): Strafgesetzbuch. Kommentar. 28. Aufl. Beck, München, 2010. 72. o., illetve Wörner, Liane – Wörner, Matthias „Deutschland” In: Arndt Sinn (Hrsg.): Jurisdiktionskonflikte bei grenzüberschreitender Kriminalität. Conflicts of jurisdiction in cross-border crime situations Ein Rechtsvergleich zum Internationalen Strafrecht. A comparative law study on international criminal law. „Schriften des Zentrums für Europäische und Internationale Strafrechtsstudien - Band 004” V&R unipress, Osnabrück, 2012. 216. o.

<sup>17</sup> BGH: 1 StR 114/14. Rn. 52.

fogalma tartalmaz utalást az Európai Közösségekről kapott támogatásokra. Ennél a másik bűncselekménynél ugyanis az állami költségvetés sérül, amely jogi tárgynál a külföldi jogtárgyakra kifejezetten ki kellett terjeszteni a büntetőjogi védelmet, ami egyébként kifejezetten kitűnik az utóbbi tényálláshoz kapcsoló előkészítő anyagokból is.<sup>18</sup>

## 2. Hazai büntetőjogunk

### 2.1. A hitelezéssel kapcsolatos csalás

A hitelezők megtévesztése számos esetben csalást<sup>19</sup> valósít meg. E bűncselekmény megállapításának feltétele, hogy a szándék legalább eshetőleges formájában, a törvényi tényállás szerinti eredményre, azaz a károkozásra irányuljon.<sup>20</sup> Hitelfelvétel esetén „a csalás megállapításának a feltétele [...] a visszafizetési szándék hiánya. Erre számtalan tényezőből, de leggyakrabban a fedezet, illetve a biztosítékok hiányából lehet következtetni. Ám, ha a visszafizetésnek van fedezete, ha a felajánlott biztosíték kellő fedezetet nyújt, a fizetési szándék hiánya a csalás megállapítását ugyanúgy megállapíthatóvá teszi.”<sup>21</sup> Visszafizetési szándék hiányára következtettek a bíróságok akkor, amikor a kölcsönök felvételének az időpontjában a visszafizetés (az irreálisan magas hozam kifizetésének) reális lehetősége sem volt meg.<sup>22</sup>

Hazai büntetőjogunk vonatkozásában is irányadónak tartom a német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság azon tételét, hogy az egyéni jogi tárgyat védő tényállásoknál a jogi tárgy (jogi tárgy hordozójának) valamely országhoz való kötődése közömbös. Mivel a csalás egyéni jogi tárgyat (azon belül is a vagyont) védő bűncselekmény,<sup>23</sup> így annak megvalósulása szempontjából hitelező állampolgársága vagy bejegyzési helye közömbös. A magyar büntetőjog tehát a csalás tényállása körében a külföldi hitelezők vagyonát is a hazaiakhoz hasonló védelemben részesíti.

Ennek nem mond ellent az sem, hogy a Btk. utaló tényállásokban terjeszti ki a vesztegetési cselekmények hatókörét a külföldi gazdálkodó szervezetekkel kapcsolatos elkövetésekre,<sup>24</sup> illetve ennek kapcsán meg is határozza a „külföldi

<sup>18</sup> BGH: 1 StR 114/14. Rn. 53. A hivatkozott előkészítő anyag BT-Drucks. 7/5291, S. 10.

<sup>19</sup> 2012. évi C. törvény (Btk.) 373. §.

<sup>20</sup> Legf. Bír. Bfv.II.757/2008.

<sup>21</sup> 3/2009. BJE, Indokolás III.2. pont.

<sup>22</sup> Legf. Bír. Bfv. III. 1988/1998. sz. – BH 2000. 6.; Legf. Bír. Bfv. IV. 1276/1994. sz. – BH 1999. 104.

<sup>23</sup> Így pl. Hollán Miklós – Kis Norbert: Büntetőjog. II. Az anyagi büntetőjog különös része. Alapismeretek a közszolgálati szakemberképzés számára. Dialog Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2011. 159. o.

<sup>24</sup> Btk. 290. § (4) bek., illetve 291. § (4) bek.

gazdálkodó szervezet” fogalmát.<sup>25</sup> Erre ugyanis azért van szükség, mert ezen utalás tárgyát képező vesztegetési tényállásokban szereplő gazdálkodó szervezet kifejezés alapvetően a hazai jog szerinti létrehozott entitásokra vonatkozik.<sup>26</sup> Ebből viszont nem lehet arra következtetni, hogy a csalás tényállása is csak a „hazai” gazdálkodó szervezeteket részesítené védelemben. A csalás tényállása ugyanis nem a gazdálkodó szervezet kifejezést használja, hanem nyitva hagyja azon személyek körét, akinek a cselekmény kárt okoz. A kár büntetőjogi fogalmából<sup>27</sup> viszont az következik, hogy a csalás sértettje olyan személy lehet, akinek vagyona van (lehet), azaz polgári jogilag jogképes. A vesztegetési cselekmények szabályozásából azért sem lehet argumentum a contrario a csalás megítélésénél hasznosítható tételeket megfogalmazni, mert e tényállások eltérő jogi tárgyakat védenek. A vesztegetés megvalósulása ugyanis nem minden esetben<sup>28</sup> (míg a csalás szükségképpen) feltételezi egyéni érdek sérelmét.

## 2.2. Hitelezési csalás esetén

A Legfelsőbb Bíróság vonatkozó jogegységi határozata szerint „nem állapítható meg a csalás ([1978. évi] Btk. 318. §) bűncselekményében a bűnössége annak a terheltnek, akinek a kölcsön felvételekor szándékában áll a kölcsön visszafizetése, és ennek a reális lehetősége is adott, de a hitel megszerzése érdekében a piaci alapú kölcsön folyósításának feltételei tekintetében a hitelintézetet tévedésbe ejti és a pénzügyi intézmény e megtévesztése folytán folyósítja részére az igényelt kölcsönt. Az ilyen cselekmény a [1978. évi] Btk. 297/A. §-ában foglalt feltételek (úgy, mint a gazdasági tevékenység gyakorlásához folyósítandó hitel nyújtása érdekében valótlan tartalmú okirat felhasználása) esetén hitelezési csalás büntettének”

<sup>25</sup> Ezen tényállások alkalmazásában külföldi gazdálkodó szervezet „az a szervezet, amely a személyes joga szerint jogi személyiséggel rendelkezik és az adott szervezeti formában gazdasági tevékenység végzésére jogosult.” (Btk. 300/A. § (2) bek.)

<sup>26</sup> Gazdálkodó szervezet: a polgári perrendtartás szerinti gazdálkodó szervezeten kívül az a szervezet is, amelynek gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataira a polgári perrendtartás szerint a gazdálkodó szervezetre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni (Btk. 459. § (1) bek. 8. pont); A Pp. 396. §-a alapján „gazdálkodó szervezet a gazdasági társaság, az európai részvénytársaság, az egyesülés, az európai gazdasági egyesülés, az európai területi társulás, a szövetség, a lakásszövetség, az európai szövetség, a vízgazdálkodási társulat, az erdőbirtokossági társulat, az állami vállalat, az egyéb állami gazdálkodó szerv, az egyes jogi személyek vállalata, a közös vállalat, a végrehajtói iroda, a közjegyzői iroda, az ügyvédi iroda, a szabadalmi ügyvivői iroda, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, a magánnyugdíjpénztár, az egyéni cég, továbbá az egyéni vállalkozó. Az állam, a helyi önkormányzat, a költségvetési szerv, az egyesület, a köztestület, valamint az alapítvány gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataira is a gazdálkodó szervezetre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni”.

<sup>27</sup> Btk. 459. § (1) bek. 16. pont.

<sup>28</sup> A gazdálkodó szervezettel kapcsolatos vesztegetés jogi tárgyaira lásd Hollán Miklós: Korruptió bűncselekmények az új büntetőködexben. HVG-ORAC, Budapest, 2014. 98-100. o.

minősülhetett.<sup>29</sup> Az 1978. évi Btk.-ba beiktatott tényállás alapján ugyanis hitelezési csalás miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő, „*aki gazdasági tevékenység gyakorlásához folyósítandó hitel nyújtásának, megszüntetésének vagy a hitelfeltételek megváltoztatásának kedvező elbírálása érdekében valótlan tartalmú okiratot használ fel.*”<sup>30</sup>

E bűncselekmény okán is felmerülhetett az a kérdés, hogy a hitelezési csalás tényállása alkalmazható volt-e a külföldi hitelezők védelmére is. Ennek kapcsán a fentiek szerint a legfontosabb annak az előkérdésnek az eldöntése volt, hogy a büntető rendelkezés egyéni vagy közösségi jogi tárgyat (vagy mindkettőt) részesített-e védelemben. Ezt azonban nem volt könnyű megválaszolni. A hitelezési csalás ugyanis gazdasági bűncselekményként került szabályozásra, azon belül is a gazdálkodási köteleességeket és a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények körében,<sup>31</sup> ami inkább kollektív jogi tárgy védelmére utal. A tényállást beiktató módosító törvény miniszteri indokolása szerint ugyanakkor „*a hitelezői védelem erősítése érdekében [...] a tényállás előbbre hozza a büntethetőséget.*”<sup>32</sup> Ebben a vonatkozásban lényeges lehet a jogirodalom azon megállapítása is, hogy a cselekmény „*sérti a hitelező hitelpolitikáját, illetve „fokozza a hitelnyújtás kockázatosságát, csökkenti annak biztonságát.*”<sup>33</sup> Mindezt összegezve a hitelezési csalás egyik jogi tárgya a hitelezők rendelkezési joga (hitelpolitikája, végső soron pedig vagyona), míg a tényállás által védett másik érdek a gazdálkodás és a hitelviszonyok rendje volt. Ekkor viszont a büntetőjogi védelem a hitelezési csalás esetén is kiterjedt a külföldi hitelezők védelmére is. Ezt ugyanis önmagában megalapozta az a körülmény, hogy a tényállás egyéni érdek (a hitelező rendelkezési jogának stb.) védelmére irányult. Ezen pedig – a német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság határozatának logikáját követve – nem változtatott az a körülmény sem, hogy a büntető rendelkezés egyben közösségi érdeket (a gazdálkodás és a hitelviszonyok rendjét) is védte.

A tanulmányunkban vizsgált jogkérdés tekintetében jelentősége lehetett a hitel – a tényállás célzata körében szereplő – fogalmának is, amit a Btk. (a német kódexszel szemben) nem definiált. A jogirodalom szerint a hitel fogalmát alapvetően más jogszabályok, így elsősorban az 1959. évi Ptk.,<sup>34</sup> illetve az 1996. évi Hpt.<sup>35</sup> alapján kellett értelmezni.<sup>36</sup> Erre figyelemmel viszont felmerülhetett az is,

<sup>29</sup> 3/2009. BJE, rendelkező rész 1. pont.

<sup>30</sup> 1978. évi Btk. 297/A. §. Hatályos 1994. május 15. napjától 2013. február 1. napjáig. Beiktatta az 1994. évi IX. törvény 14. §-a.

<sup>31</sup> 1978. évi Btk. XVII. fejezet I. cím.

<sup>32</sup> Az 1994. évi IX. törvény javaslatának 14. §-ához fűzött indokolás.

<sup>33</sup> Molnár Gábor: Gazdasági bűncselekmények. HVG ORAC, Budapest, 2009. 105. o.

<sup>34</sup> 1959. évi IV. törvény 522. §

<sup>35</sup> 1996. évi CXII. törvény 2. számú melléklet I. fejezet 10. pontja.

hogy a tényállás alkalmazási körét a nemzetközi magánjog rendelkezései,<sup>37</sup> illetve a Hpt. területi, személyi vagy tárgyi hatályának szabályozása<sup>38</sup> is befolyásolja. Ennek alapján viszont olyan értelmezés is elképzelhető volt, hogy a hitelezési csalás tényállása nem alkalmazható olyan ügyekben, amikor a hitelügyletre a nemzetközi magánjog szabályai szerint nem a Ptk. rendelkezéseit kellett alkalmazni, illetve az nem tartozott a Hpt. területi, személyi vagy tárgyi hatálya alá.

A hitelezési csalás tényállását a Btk. tudatosan nem vette át,<sup>39</sup> a 2012. évi CCXXIII. törvény (Btké.) 36. §-a pedig hatályon kívül helyezte annak az 1978. évi Btk.-ban szereplő tényállását is (már 2013. február 1-jével). Ennek ellenére egy jövőben megalkotandó hasonló – sok szempontból szerintem indokolt – büntető rendelkezés megszüvegezésénél (elsősorban hitel fogalmának meghatározása során) nem felesleges figyelemmel lenni a külföldi hitelezők védelmének igényére is. Ehhez hasonlóan az új tényállás a Btk. rendszerében való majdani elhelyezése sem közömbös a tanulmányunk tárgyát képező kérdés szempontjából. Amennyiben ugyanis a hitelezési csalás vagyon elleni bűncselekményként kerül vissza a büntetőjogunkba, akkor sokkal kevésbé vitatható, hogy annak hatóköre a külföldi hitelezőkre is kiterjed.<sup>40</sup>

### 2.3. Az okiratokkal kapcsolatos bűncselekmények

A Btk. javaslatának indokolása szerint a hitelezési csalás vonatkozásában „*nem indokolt a büntetőjogi védelem önálló tényállásban történő fenntartása (...), figyelemmel arra, hogy a hamis vagy valótlan tartalmú okiratok(kal kapcsolatos cselekmények) büntethetőségére a közbizalom elleni bűncselekmények körében (...) lehetőség lesz.*”<sup>41</sup> A korábban hitelezési csalásnak minősülő cselekmények a Btk. alapján közokirat-hamisításnak,<sup>42</sup> illetve hamis magánokirat felhasználásának<sup>43</sup> minősülhetnek.<sup>44</sup> Ebben a vonatkozásban azonban kétséges lehet, hogy ezen

<sup>36</sup> Így pl. Tóth Mihály: Gazdasági bűnözés és bűncselekmények. KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002. 238. o., illetve Varga Zoltán: A gazdasági bűncselekmények. In: Jakucs Tamás (szerk.): A Büntető Törvénykönyv magyarázata. KJK, Budapest, 2004. 1090. o.

<sup>37</sup> Az Európai Parlament és a Tanács a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 593/2008/EK rendelete, illetve 1979. évi 13. törvényerejű rendelet (Nmj.) 25. §.

<sup>38</sup> 1996. évi Hpt. 1-2. §

<sup>39</sup> A Btk. javaslatának indokolása a XLI. Fejezethez (A gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények).

<sup>40</sup> Vö. 2.1. cím.

<sup>41</sup> A Btk. javaslatának indokolása a XLI. Fejezethez (A gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények).

<sup>42</sup> Btk. 342. § (1) bek. b) pont.

<sup>43</sup> Btk. 345. §.

<sup>44</sup> Ez a helyzet az 1978. évi Btk. 2013. február 1. után hatályos rendelkezései [274., illetve 276. § (magánokirat-hamisítás)] alapján is. Az 1978. évi Btk. 2013. február 1. előtt hatályos szabályozása vonatkozásában ezen bűncselekmények hitelezési csalással való halmazata jelentett vitatott minősítési kérdést. Erre lásd pl. Tóth: i.m. 239. o., illetve Molnár: i.m. 109-110. o.

közbizalom elleni bűncselekmények védelmi köre kiterjed-e a külföldön kiállított közokiratokra vagy magánokiratokra.

A német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság által kimondott jogtételek megfelelő alkalmazása alapján ez elvileg nem kizárt, hiszen a kollektív érdekeket (a közbizalmat) védő tényállások is kiterjedhetnek külföldi jogi tárgyakra. A hazai szakirodalomban kifejezetten elismert, hogy a közokirat-hamisítás „*elkövetési tárgyainak körét, s ahhoz fűződő büntetőjogi védelmet a törvény nem korlátozza a Magyarországon kiállított közokiratokra. A bűncselekménynek tehát tárgya lehet mind a belföldön, mind a külföldön elkövetett közokirat. A külföldi közokirattal kapcsolatban azonban feltétel, hogy azt a kiállítás szerint illetékes magyar külképviseleti hatóság felülhitelesítse. A magyar állam által kötött eltérő nemzetközi megállapodás esetén azonban felülhitelesítésre nincs szükség.*”<sup>45</sup>

Ezen jogirodalmi álláspont alapján a külföldi közokirat akkor kap magyar büntetőjogi védelmet, ha annak a magyar közokirattal azonos bizonyító ereje van. Ennek jogszabályi alapja a Pp. azon rendelkezése, amely szerint ezen törvény a közokiratok bizonyító erejére vonatkozó „*rendelkezéseit a külföldi közokiratra is alkalmazni kell, feltéve, hogy azt a kiállítás helye szerint illetékes magyar külképviseleti hatóság felülhitelesítette. A magyar állam által kötött eltérő nemzetközi megállapodás esetében a felülhitelesítésre nincs szükség.*”<sup>46</sup>

A büntető törvény úgy rendelkezik, hogy a hivatalos személy által elkövetett közokirat-hamisítás tényállását „*a külföldi állam igazságszolgáltatási vagy bűnüldözési feladatot ellátó hatóságának a törvény alapján Magyarország területén eljáró tagjára is megfelelően kell alkalmazni.*”<sup>47</sup> Ebből azonban argumentum a contrario legfeljebb arra lehet következtetni, hogy más külföldi hivatalos személyek általi elkövetés esetén a hivatalos személy által elkövetett közokirat-hamisítás tényállása nem alkalmazható. Ez azonban nem érinti azt, hogy ilyen esetekben a Btk. 342. §-ban meghatározott (egyszerű) közokirat-hamisítás megvalósul. Mégpedig a fentiek szerint akkor is, ha a külföldi hivatalos személy (lásson el akár igazságszolgáltatási, közigazgatási vagy bűnüldözési feladatot)<sup>48</sup> hamis külföldi közokiratot készít vagy hamisít meg.

Belovics szerint a hamis magánokiratok felhasználása elleni magyar büntetőjogi védelem kiterjed a külföldön kiállított okiratra is.<sup>49</sup> Belegi szerint azonban csak

<sup>45</sup> Belegi József: Közbizalom elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 3. kiadás. HVG-ORAC, Budapest, 2013. 1280. o. Hasonlóan Belovics Ervin: Közbizalom elleni bűncselekmények. In: Busch Béla (szerkesztő-lektor): Büntetőjog II. Különös rész, HVG-ORAC, Budapest, 2012. 530. o.

<sup>46</sup> 1952. évi III. törvény (Pp.) 195. § (8) bek.

<sup>47</sup> Btk. 343. § (2) bek.

<sup>48</sup> Btk. 459. § (1) bek. 13. pont.

<sup>49</sup> Belovics: i.m. 538. o.



akkor, ha az megfelel a Pp. 198. §-ában előírt feltételeknek.<sup>50</sup> Ezutóbbi rendelkezés szerint

- az eljárási kódex teljes bizonyító erejű magánokiratokra vonatkozó „*rendelkezéseit a külföldön kiállított magánokiratokra is alkalmazni kell azzal, hogy [...] a jogügylet bizonyítása céljából kiállított okirat a kiállítási hely joga szerint fennálló bizonyító erejét akkor is megtartja,*” ha a Pp. teljes bizonyító erőre vonatkozó rendelkezéseinek nem felel meg;<sup>51</sup> ezzel szemben
- „*a meghatalmazásnak, valamint a peres eljárás céljára kiállított nyilatkozatoknak és az igazságügyért felelős miniszter rendeletében a szükséghez képest megjelölt egyéb magánokiratoknak csak akkor van [teljes] bizonyító ereje, ha azokat a kiállítás helye szerint illetékes magyar külképviseleti hatóság hitelesítette (felülhitelesítette).*”<sup>52</sup>

Belovicssal egyező álláspontom szerint a büntetőjogi védelem minden külföldi magánokirata kiterjed. Ebben a vonatkozásban lényegtelen az is, hogy egy külföldön kiállított magánokirat a Pp. 198. §-a szerint teljes bizonyító erejűnek minősül-e. Abban ugyanis mindkét idézett szerző véleménye egységes, hogy a büntetőjogi védelem a teljes bizonyító erejű, illetve az egyszerű magánokiratokra is kiterjed.<sup>53</sup> Akkor viszont a bizonyító erő alapján való különbségtételnek a külföldön kiállított magánokiratok tekintetében sincs jelentősége.

Az okiratokkal kapcsolatos bűncselekmények esetén a Btk. külföldi okiratokra vonatkozó értelmező rendelkezést nem tartalmaz. Ezzel szemben pl. más közösségi érdekek elleni bűncselekmények esetén van olyan rendelkezés, amely a tényállás hatókörét külföldi érdekek védelmére is kiterjeszti. Így pl. „*költségvetésből származó pénzeszköz vonatkozásában elkövetett bűncselekmény tekintetében a felsoroltakon kívül költségvetésen a külföldi állam által vagy nevében kezelt költségvetést, pénzalapokat is érteni kell.*”<sup>54</sup> A német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság által kimondott jogtétel megfelelő alkalmazása alapján azonban erre figyelemmel nem lehet az okiratokkal kapcsolatos bűncselekmények elkövetési tárgya tekintetében – argumentum a contrario – kényszerítő erejű következtetéseket levonni. A költségvetési csalás jogi tárgya ugyanis olyan kollektív érdek, amely az államhoz szorosan kapcsolódik. Ebben az esetben viszont a külföldi érdek védelme – szintén a német példa alapján – mindenképpen kifejezett törvényi rendelkezést igényel.

<sup>50</sup> Belegi: i.m. 1297. o.

<sup>51</sup> Pp. 198. § a) pont.

<sup>52</sup> Pp. 198. § b) pont.

<sup>53</sup> Belovics: i.m. 538. o., illetve Belegi: i.m. 1297. o.

<sup>54</sup> Btk. 396. § (9) bek. a) pont

### 3. Összegzés és tanulságok

A német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság döntése alapján a hitelezési csalás német büntetőjogi tényállása a külföldi hitelezők védelmére is kiterjed. A döntés indokolásának számos a magyar büntetőjog tekintetében hasznosítható jogtétele van, így különösen az, hogy

- az egyéni jogi tárgyat védő bűncselekményi tényállásoknál a jogtárgyhordozójának állampolgársága vagy a jogi tárgy országhoz kötődése közömbös;
- a kollektív érdekeket védő tényállások alapvetően belföldi jogi tárgyakat védenek, de nem kizárt az sem, hogy ezek is kiterjedjenek külföldi érdekekre;
- a kollektív érdeket védő tényállás akkor is kiterjedhet külföldi érdekek védelmére, ha ahhoz (más bűncselekmények szabályozásával szemben) nem kapcsolódik kifejezetten erre vonatkozó kiterjesztő rendelkezés.

A magyar büntetőjog a csalás, a (korábban létező) hitelezési csalás, illetve az okiratokkal kapcsolatos bűncselekmények körében is védelmet nyújt(ott) a külföldi hitelezőknek a megtévesztéssel szemben. Ha a jogalkotó a hitelezési csalást újraszabályozná, akkor a büntető rendelkezés szövegezésénél és rendszerbeli elhelyezésénél olyan konstrukciót kell választani, amelynek vonatkozásában a legkevésbé vitatható, hogy a tényállás a külföldi hitelezőket is védi.